

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֲתָם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרָצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִּגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֹשֶׁב בְּשָׂדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּכָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אוֹתוֹ לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבָת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָתְךָ לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֹשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יְאֹר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּחַנֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובכ' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהֶר פָּעִלָּו וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלָאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכָּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נֹאמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעֵד לְעוֹלָם עֲשׂוּיָם בְּאֵמֶת
וַיֵּשֶׁר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רִאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תִּהְלָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיכור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יִרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חֲפִץ מֵאֵד: ב גִּבּוֹר בְּאָרְץ יְהוָה זֶרְעוֹ דּוֹר
יְשָׁרִים יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד: ד זָרַח בַּחֲשָׁךְ אֹר לַיִּשְׁרִים חֲנוּן
וְרַחוּם וְצִדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלֹה יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו בִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזָכַר
עוֹלָם יְהוָה צִדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נִכּוֹן לָבוֹ בַּטַּח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לֶאֱכִיּוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שִׁנּוּ יַחֲלַק וְנֶמֶס תְּאוֹת רִשְׁעִים תֹּאכֶד:

נקודות משיחות קודש - מזמור קיא - מתוך "תהילות מנחם"

ו – כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים

גילוי "כח מעשיו" בעולם הזה

א. רש"י מפרש¹⁸ את הפסוק "כח מעשיו – כשנתן להם נחלת גויים הודיעם כוחו וגבורתו. ומדרש
תנחומא¹⁹ כתב לישראל מעשה בראשית להודיעם שהארץ שלו ובידו להושיב בה כל מי שירצה ולעקור אלו
ולהושיב אחרים שלא יוכלו אומות לומר לישראל גזלנים אתם שכבשתם ארץ שבעה עמים".
היינו, שבפירוש "כח מעשיו" יש ב' ענינים: (א) עצם הנתנה לישראל מגלה את "כח מעשיו"²⁰. (ב) בזה
נשללת טענת אומות העולם כו'.

וצריך להבין: (א) מהו הטעם שרש"י הביא ב' פירושים אלו? (ב) לפירוש הב' למה הוצרך הפסוק לכתוב
"כח (מעשיו)", הרי שלילת טענתם היא ע"י שזה "מעשיו" של הקב"ה, שהוא ברא את העולם וכו', ובידו לתת
להם נחלת גויים, ומהו "כח (מעשיו)"?

ג) למה נוקט הפסוק לשון "הגיד (לעמו)" שאינו רגיל, ולא הלשון הרגיל "אמר", "דבר" וכו'?

(18) כאן.

(19) באבער בראשית פ"א (הובא ביל"ש בא רמז קפז). וראה לקו"ש חט"ו הערה 41 ובשוה"ג שם.

(20) ובה מדויק לשון הפסוק "הגיד לעמו לתת להם". היינו, שבנ"י עצמם לא יחששו מענין הגזל בשעת הכיבוש.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כא) מסכת נדה עם ביאורים	ב
ב) מזמורי תהלים קי"א קי"ב	ד	מדף כז עד דף לג	קל
ג) מאמר ד"ה השם נפשנו בחיים וגו'	ה	מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
ד) מאמר ד"ה ואתה תצוה את בני ישראל וגו'	יז	כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	אדמו"ר הזקן
ה) שיחת שבת פרשת קרח, ג' תמוז, ה'תשס"י	לד	כג) שולחן ערוך הלכות שבת	אדמו"ר הזקן
ו) לקוטי שיחות – פרשת קרח	מ	כד) לקוטי תורה	אדמו"ר הזקן
ז) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	מו	כה) שערי אורה	אדמו"ר האמצעי
ח) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ז"ל שניאורסאהן חוברת ט, תרגום מאידיש	מז	כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	אדמו"ר ח"צמח צדק"
ט) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת קרח	מח	כז) תורת שמואל תרל"ב	אדמו"ר מוהר"ש
י) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת קרח	מט	כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	אדמו"ר מוהרש"ב
יא) שיעורי תהלים לשבוע פרשת קרח	סט	כט) ספר המאמרים קונטרסים	אדמו"ר מוהרש"ב
יב) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת קרח	ע	ל) לקוטי דיבורים	אדמו"ר מוהרש"ב
יג) לוח "היום יום" לשבוע פרשת קרח	עח	לא) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן	אדמו"ר מוהרש"ב
יד) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	פ	לב) אגרות קודש	אדמו"ר מוהרש"ב
שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :			
טו) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת קרח	פג	לג) ביאורים לפרקי אבות פרק ד	קסז
טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת קרח	קו	לד) חומש לקריאה בציבור	קסח
יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת קרח	קיט	לה) לוח זמנים לשבוע פרשת קרח	קעד
יח) נביאים וכתובים מלכים א פרק א, תהלים פרק נב-נג	קכא	לו) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש	קעה
יט) משניות יבמות ביאור קהתי	קכג		
כ) עין יעקב מסכת יומא	קכט		

1 נאמר בספר תהלים בשבחו של הקדוש-ברוך-הוא:

2 **הַשֵּׁם נִפְשָׁנוּ בַּחַיִּים** הוא, הקדוש-ברוך-הוא, זה שבכוחו ובזכותו אנחנו
3 **חיים וְלֹא נָתַן לָמוֹט רַגְלָנוּ**¹, והוא זה ששומר ומגין עלינו שרגלנו לא
4 יפלו ולא ניכשל ו**יִמְבָּאֵר בְּ"ק מוֹ"ח אֲדָמוֹר** רבי יוסף יצחק

5 (האדמו"ר השישי בשושלת

6 אדמו"רי חב"ד) **בְּמֵאֲמָרוֹ**

7 מאמר חסידות שלו **דְּבֹר**

8 **הַמִּתְחִיל זֶה** הפותח בפסוק

9 זה ("השם נפשונו...") **דְּחַג**

10 **הַגְּאוּלָּה י"ב תַּמּוּז**²

11 שנאמר על ידו (בשנת תרצ"ד)²

12 ביום חג הגאולה שלו י"ב תמוז

13 (בו יצא ממאסרו ממאסרו

14 ברוסיה הסובייטית בשנת תרפ"ז)

15 **[שֶׁהִתְחַלַּת הַגְּאוּלָּה, הַיּוֹם**

16 בו יצא מבית הסוהר והוגלה עד

17 שבי"ב תמוז ניתן לו שחרור

18 מלא, **הִיְתָה בִּגְ' תַּמּוּז**³, יום

19 אמירת מאמר זה], **דְּהַחַיִּים**

20 **שְׁבָהֶם** הקדוש-ברוך-הוא **שֵׁם**

21 **נִפְשָׁנוּ**, עליהם מדובר בפסוק

22 **זֶה הֵם חַיִּים נְעִלִים יוֹתֵר**

23 **מִחַי הַנֶּפֶשׁ (מֵצַד**

24 **עֲצָמָה)** וכוונת הפסוק היא

25 שהקדוש-ברוך-הוא מעלה

26 ומרומם את חיינו לרמה גבוהה.

27 **דְּחַיִּי הַנֶּפֶשׁ** מצד עצמה כפי

28 שהם מצד טבעה ומהותה של

29 הנפש **הֵם מְגֻבְּלִים, דְּהֶגֶם**

30 **שֶׁהִנָּפֵשׁ הוּא 'חַי בְּעֵצָם'**

31 מהות של חיים וחיות

32 **(שְׁלִמְעֵלָה מִהִתְפַּשְּׁטוּת הַחַיּוּת שֶׁמַּחֲזִיָּה אֶת הַגּוּף, כַּמְבוּאֵר**

33 בחסידות שבכל מקור של אור וחיות, כמו למשל השמש, יש את העצם ואת

34 המקור עצמו ויש את ההתגלות וההתפשטות שלו לאהיר ולהחיות חוץ ממנו

35 ונפש האדם המשפיעה לו חיות היא "חי בעצם", מהות של חיות מצד עצם

36 מהותה, והעצם הוא למעלה מההתפשטות וההתגלות של הנפש כי עצם הנפש

37 נעלה מכל הצורות שבהן חיות הנפש באה לגוף כך שהנפש עצמה היא למעלה

38 מהדרגה שנותנת חיות לגוף **וְלֹא רַק מִחַיּוּת הַפְּרָטִי אֲלָא גַם מִחַיּוּת**

39 **הַכְּלָלִי** שכן הנפש משפיעה בגוף גם חיות פרטית לכל אבר בהתאם למהותו

40 ועניינו וגם חיות כללית, והחיות הכללית שמכוחה האדם הוא חי נעלית יותר

בס"ד. שבת פרשת קרח, ג' תמוז ה'תשח"י*

הַשֵּׁם נִפְשָׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא נָתַן לָמוֹט רַגְלָנוּ, ו**יִמְבָּאֵר בְּ"ק מוֹ"ח**
אֲדָמוֹר רבי יוסף יצחק

הַגְּאוּלָּה י"ב תַּמּוּז² **[שֶׁהִתְחַלַּת הַגְּאוּלָּה הִיְתָה בִּגְ'**

תַּמּוּז]³, **דְּהַחַיִּים שְׁבָהֶם שֵׁם נִפְשָׁנוּ**, **הֵם חַיִּים נְעִלִים**

יוֹתֵר מִחַי הַנֶּפֶשׁ (מֵצַד עֲצָמָה). **דְּחַיִּי הַנֶּפֶשׁ הֵם**

מְגֻבְּלִים, דְּהֶגֶם שֶׁהִנָּפֵשׁ הוּא 'חַי בְּעֵצָם' (שְׁלִמְעֵלָה

מִהִתְפַּשְּׁטוּת הַחַיּוּת שֶׁמַּחֲזִיָּה אֶת הַגּוּף, וְלֹא רַק מִחַיּוּת

הַפְּרָטִי אֲלָא גַם מִחַיּוּת הַכְּלָלִי)⁴, **מִפְּל־מָקוֹם, כִּינּוּ דְּזֶה**

שֶׁהִנָּפֵשׁ הוּא 'חַי בְּעֵצָם' הוּא מִפְּנֵי שֶׁהִקְבִּ"ה הִטְבִּיעַ

בְּנֶפֶשׁ טָבַע זֶה (שִׁיְהִיָּה חַי בְּעֵצָם), לָכֵן, גַּם חַיּוּת זֶה

(דְּבַחֲנִית חַי בְּעֵצָם) הוּא בְּהִגְבְּלָהּ, וְהַחַיִּים שְׁבָהֶם שֵׁם

נִפְשָׁנוּ, הֵם לְמַעְלָה מִהִטְבָּע⁵. **וְזֶהוּ הַשֵּׁם נִפְשָׁנוּ בַּחַיִּים**

וְלֹא נָתַן לָמוֹט רַגְלָנוּ, שֶׁהִכַּח עַל זֶה שֶׁרַגְלָנוּ לֹא יִהְיוּ

לָמוֹט, הוּא דוֹקָא מִהַחַיִּים שְׁלִמְעֵלָה מִהִטְבָּע.

(ב) וּלְהַבִּין הַטַּעַם עַל זֶה שֶׁמֵּצַד חַי הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָה, גַּם

מֵצַד בַּחֲנִית חַי בְּעֵצָם, אֲפָשָׁר לְהִיּוֹת לָמוֹט

רַגְלָנוּ, וְהִכַּח עַל זֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָמוֹט רַגְלָנוּ הוּא דוֹקָא

מִהַחַיִּים שְׁלִמְעֵלָה מִהִטְבָּע, וְגַם לְהַבִּין הַשְּׂכִיחוֹת דְּעִנְיָן

זֶה לְגַאֲלָה דִּי"ב תַּמּוּז, יֵשׁ לְהַקְדִּים מֵה שֶׁפְּתוּב בְּרִישׁ

(ב) וּלְהַבִּין הַטַּעַם עַל זֶה

שֶׁמֵּצַד חַי הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָה, גַּם מֵצַד בַּחֲנִית חַי בְּעֵצָם, אֲפָשָׁר

לְהִיּוֹת לָמוֹט רַגְלָנוּ, וְהִכַּח עַל זֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָמוֹט רַגְלָנוּ

הוּא דוֹקָא מִהַחַיִּים שְׁלִמְעֵלָה מִהִטְבָּע, כְּלוּמֹר, לְמָה בִּאֲמַת כִּדִּי

לֹא לִפְּלוֹל וְלֹא לְהִיכָשֵׁל ("לָמוֹט") יֵשׁ צוּרָה לְקַבֵּל מִלְמַעֲלָה חַיִּים שְׁמַעַל וּמַעֲבָר

לְחַיִּים הַרְגִּילִים, וְהִי מִסְתַּבֵּר שֶׁבְּכָל רֵמָה שֶׁל חַיִּים (בְּמִיּוּדָה ב"ח בְּעֵצָם")

הַחַיּוּת הִיא עֲרוּבָה שְׁלֵא תִּהְיֶה נִפְּלָה וּמִכְשׁוֹל וְלִמָּה יֵשׁ צוּרָה בְּחַיִּים שְׁלִמְעֵלָה

מִהִטְבָּע², וְגַם לְהַבִּין הַשְּׂכִיחוֹת דְּעִנְיָן זֶה לְגַאֲלָה דִּי"ב תַּמּוּז,

שֶׁהִי בּוֹדֵדָה אֵין זֶה מִקְרָה שֶׁהַמֵּאֲמָר הַזֶּה שֶׁל הַרְבֵּי הַרִּי"צ נִאֲמַר בְּיוֹם חַג

הַגְּאוּלָּה שְׁלוֹ, הִנֵּה כִּדִּי לַעֲנוֹת עַל שְׁתֵּי הַשְּׁאֵלוֹת הַלּוֹ יֵשׁ לְהַקְדִּים מֵה

41 **מִהַחַיּוּת הַפְּרָטִית הַמְּסוּיֵמֶת שִׁישׁ בְּכָל אֲבָר לִפִּי עֲנִינּוּ)**⁴, **מִפְּל־מָקוֹם,**

42 **כִּינּוּ דְּזֶה שֶׁהִנָּפֵשׁ הוּא 'חַי בְּעֵצָם' כַּמְּבֹרָר לְעֵיל הוּא מִפְּנֵי**

43 **שֶׁהִקְבִּ"ה הִטְבִּיעַ בְּנֶפֶשׁ טָבַע זֶה (שִׁיְהִיָּה חַי בְּעֵצָם), וְאֵין זֶה**

44 **דְּבַר שֶׁשִּׁיךְ לָהּ עֲצָמָה וְהִיא ה'בַּעַל הַבֵּית' עָלֶיהָ לָכֵן, כִּיּוֹן שֶׁגַם אֶת הָעוֹבְדָה**

45 **שֶׁהִיא 'חַי בְּעֵצָם' הִיא מְקַבֵּלָת**

46 **מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמַעֲלִיָּה,**

47 **הִרִי גַם חַיּוּת זֶה (דְּבַחֲנִית**

48 **חַי בְּעֵצָם) עִם כָּל מַעֲלָתָהּ**

49 **הוּא בְּהִגְבְּלָהּ, וְלִנְפֹשׁ יֵשׁ**

50 **חַיּוּת בְּמִידָה שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא**

51 **הַעֲנִיק לָהּ וְלֹא יוֹתֵר וְהַחַיִּים**

52 **שְׁבָהֶם שֵׁם נִפְשָׁנוּ, וְעֲלֵיהֶם**

53 **הַפְּסוּק הַזֶּה מְשַׁבַּח אֶת הַקְדוּשׁ-**

54 **בְּרוּךְ-הוּא הֵם חַיִּים לֹא**

55 **מוֹגְבָלִים לְמַעְלָה מִהִטְבָּע⁵**

56 **מַעַל וּמַעֲבָר מִהַחַיִּים שְׁקִיּוּמִים**

57 **בְּנֶפֶשׁ מַעֲצָם טָבַעָה וּמַהוּתָה.**

58 **וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי בַּפְּסוּק**

59 **הַשֵּׁם נִפְשָׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא**

60 **נָתַן לָמוֹט רַגְלָנוּ, שֶׁהִכַּח**

61 **עַל זֶה שֶׁרַגְלָנוּ לֹא יִהְיוּ**

62 **לָמוֹט, וְלֹא נִפְּלוּ וְלֹא נִיכְשָׁל,**

63 **לֹא נֹכַע מִחַי הַנֶּפֶשׁ כְּפִי שֶׁהִיא**

64 **מֵצַד טָבַעָה וּמַהוּתָה, שֶׁהֵם**

65 **כַּמְּבֹרָר, חַיִּים בְּמִידָה מוֹגְבָלָת**

66 **אֲלֵא הוּא דוֹקָא מִהַחַיִּים**

67 **שְׁלִמְעֵלָה מִהִטְבָּע**

68 **שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא "שֵׁם" בַּה**

69 **כְּתוּסַפֵּת וְעִלּוּי עַל הַחַיִּים**

70 **הַרְגִּילִים.**

71 **(ב) וּלְהַבִּין הַטַּעַם עַל זֶה**

72 **שֶׁמֵּצַד חַי הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָה, גַּם מֵצַד בַּחֲנִית חַי בְּעֵצָם, אֲפָשָׁר**

73 **לְהִיּוֹת לָמוֹט רַגְלָנוּ, וְהִכַּח עַל זֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָמוֹט רַגְלָנוּ**

74 **הוּא דוֹקָא מִהַחַיִּים שְׁלִמְעֵלָה מִהִטְבָּע, כְּלוּמֹר, לְמָה בִּאֲמַת כִּדִּי**

75 **לֹא לִפְּלוֹל וְלֹא לְהִיכָשֵׁל ("לָמוֹט") יֵשׁ צוּרָה לְקַבֵּל מִלְמַעֲלָה חַיִּים שְׁמַעַל וּמַעֲבָר**

76 **לְחַיִּים הַרְגִּילִים, וְהִי מִסְתַּבֵּר שֶׁבְּכָל רֵמָה שֶׁל חַיִּים (בְּמִיּוּדָה ב"ח בְּעֵצָם")**

77 **הַחַיּוּת הִיא עֲרוּבָה שְׁלֵא תִּהְיֶה נִפְּלָה וּמִכְשׁוֹל וְלִמָּה יֵשׁ צוּרָה בְּחַיִּים שְׁלִמְעֵלָה**

78 **מִהִטְבָּע², וְגַם לְהַבִּין הַשְּׂכִיחוֹת דְּעִנְיָן זֶה לְגַאֲלָה דִּי"ב תַּמּוּז,**

79 **שֶׁהִי בּוֹדֵדָה אֵין זֶה מִקְרָה שֶׁהַמֵּאֲמָר הַזֶּה שֶׁל הַרְבֵּי הַרִּי"צ נִאֲמַר בְּיוֹם חַג**

80 **הַגְּאוּלָּה שְׁלוֹ, הִנֵּה כִּדִּי לַעֲנוֹת עַל שְׁתֵּי הַשְּׁאֵלוֹת הַלּוֹ יֵשׁ לְהַקְדִּים מֵה**

(* המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ויצא לאור בקונטרס ג' תמוז – תשמ"ט. 1) תהלים סו, ט. 2) דשנת תרצ"ד, נדפס בסה"מ ה'תש"י ע' 255 ואילך. 3) ראה סה"מ קונטרסים ח"א קעה, א. לקו"ש ח"ד ס"ע 1314 ואילך. ובכ"מ. 4) ראה בארוכה סה"מ ה'ש"ת ע' 31 ואילך. ה'תש"ח ע' 6 ואילך. ובכ"מ. 5) להעיר גם מזה שמביא בהמאמר רפ"ב מהרע"ב ספורנו דפירוש השם נפשונו בחיים הוא שהחיינו כו' בין אוה"ע נגד הטבע.

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁכֵתִיב בְּרִישׁ בראש ותחילת פְּרָשְׁתָנוּ⁶ פרשת קורח, היא פרשת השבת
 2 בה נאמר מאמר זה (בשנת תשי"ח) וַיִּקַּח קִרְחַ, וְתִרְגָּם אוֹנְקִלוֹס
 3 וְאַתְפָּלַג הַתּפִּלַּג וְנַחֲלַק קִרְחַ. דְּבָכַל מְקוֹם שְׁנֶאֱמַר וַיִּקַּח תִּרְגָּם
 4 אוֹנְקִלוֹס וְנִסְיִב, לִשׁוֹן לִקְחָה וְכֵאֵן תִּרְגָּם אוֹנְקִלוֹס אֶת הַמֶּלֶה "ויקח"
 5 וְאַתְפָּלַג לִשׁוֹן פִּילוֹג וּמַחְלֻקָּה.
 6 וְאִיתָא מוֹבָא בְּסִפְר נַעַם
 7 אֱלִימֶלֶךְ⁷ מֵאֵת רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ
 8 מִלְּזִנְסֵק דְּוֹאֲתָפֶלַג וְנַחֲלַק
 9 (קִרְחַ) הוּא עַל-דֶּרֶךְ
 10 רִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל בֵּין מִיָּם
 11 לְמִיָּם וְיֵשׁ קֶשֶׁר בֵּין הַתּחַתְּלוֹת
 12 וְהַמַּחְלֻקָּה שֶׁל קִרְחַ לְהַבְדִּילָהּ
 13 שֶׁהַבְדִּיל הַקְדוּשָׁה-בִּירוּחַ הוּא בְּיוֹם
 14 הַשְּׁנִי לַמַּעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית בֵּין הַמִּיָּם
 15 הַעֲלִיּוֹנִים לַמִּיָּם הַתּחַתְּלוֹת
 16 בְּאִמְצָעוֹת הַרְקִיעַ, כְּמִסּוּפֶר
 17 בַּתּוֹרָה – "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי
 18 רִקִּיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְדִּיל בֵּין
 19 מַיִם לַמַּיִם. וַיַּעַשׂ אֱלֹקִים אֶת
 20 הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר
 21 מֵתַחַת לַרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר
 22 מֵעַל לַרְקִיעַ וַיְהִי כֵן." וּמִבְּאֵר
 23 הַצִּמְח צִדְקָה⁸, דְּפֶרוּשׁ
 24 זֶה שֶׁל הַיָּנֵעַם אֱלִימֶלֶךְ
 25 (שְׁוֹאֲתָפֶלַג קִרְחַ הוּא
 26 עַל-דֶּרֶךְ רִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל
 27 וְיֵשׁ קֶשֶׁר וְשִׁיכוּת פְּנִימִית בֵּין
 28 שְׁנֵי הַדְּבָרִים) הוּא עַל-פִּי
 29 מֵה דְאִיתָא, מוֹבָא בְּזִהֲרָה⁹
 30 דְּרִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל הָיָה הִיא
 31 מַחְלֻקָּתָה שְׁמֵאלָא בִּימִינָא
 32 שְׁמֵאל בִּימִין כּוֹ' כְּגֻנָּא דָּא
 33 בְּצוּרָה זֹו מַחְלֻקָּתָה קִרְחַ
 34 בְּאַהֲרֹן. דְּמִזָּה מוֹכֵן,
 35 שְׁהַשִּׁיכוּת דְּוֹאֲתָפֶלַג
 36 קִרְחַ לְרִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל הִיא
 37 לֹא רַק מִפְּנֵי שְׁהַשִּׁיחַ דְּמַחְלֻקָּתָה (אִיזוֹ מַחְלֻקָּתָה שְׁתֵּהֲיָהּ) הִיא
 38 מִרְקִיעַ הַמִּבְדִּיל, כְּדִאִיתָא יֵשׁ מוֹבָא בְּמִדְרָשׁ¹⁰ לְמָה אֵין כְּתִיב
 39 בְּשָׁנֵי בְּיוֹם הַשְּׁנִי מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית כִּי טוֹב כּוֹ' בְּשׁוּנָה מִשְׁאֵר יְמֵי
 40 הַבְּרִיאָה שֶׁבָּהֶם כֵּן נֹאמַר "כִּי טוֹב" מִשּׁוֹם שְׁכַּבּוֹ בְּיוֹם הַשְּׁנִי נִבְרָאָתָה
 41 מַחְלֻקָּתָה, שְׁנֶאֱמַר¹¹ וַיְהִי מִבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם, וְאֵם כָּל מַחְלֻקָּתָה,

ביאור בדרך אפשר

מכל סוג שהוא, קשורה להבדלה בין מים למים, הרי גם מחלוקת קורח קשורה
 בכך, אלא יתירה מזו שגם מחלוקת זו בפֶּרֶט, מחלוקת קִרְחַ
 בְּאַהֲרֹן, יותר מכל מחלוקת היא דְּגָמַת (וְשִׁרְשָׁהּ הִיא) הַמַּחְלֻקָּתָה
 דְּרִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל והקשר של מחלוקת זו לחלוקה וההבדלה שבין מים
 למים על ידי הרקיע הוא ביתר
 שאת. דְּכִמּוֹ שְׁהַמַּחְלֻקָּתָה
 דְּרִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל הִיא
 מַחְלֻקָּתָה שְׁמֵאלָא בִּימִינָא,
 שְׁמֵאל בִּימִין, כִּפִּי שִׁתְּבָאָר לַהֲלֹן
 עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הִיא מַחְלֻקָּתָה
 קִרְחַ בְּאַהֲרֹן, שֶׁגַּם הִיא
 מַחְלֻקָּתָה שְׁמֵאל בִּימִין, כִּיוִן
 דְּאַהֲרֹן הוּא בְּקוֹ הַחֶסֶד -
 יְמִין, וְקִרְחַ שְׁתֵּהֲיָהּ לְיוֹ
 הִיא מִבְּחִינַת גְּבוּרָוֹת,
 שְׁמֵאל וְכִפִּי שְׁנֵאֱמַר ב'פֶּתַח
 אֱלֹהִים: "חֶסֶד דְּרוּעָא יְמִינָא
 (וְרוּעַ יְמִין), גְּבוּרָה דְּרוּעָא
 שְׁמֵאלָא (וְרוּעַ שְׁמֵאלָא)".
 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, דְּשָׁנֵי
 עֲנִינִים אֱלוֹ שְׁבֹאֲתָפֶלַג
 קִרְחַ (הַאֲחֵד - מַחְלֻקָּתָה
 בְּאִפּוֹן כִּלְיֵי שְׁבֹאֲתָפֶלַג קִרְחַ
 דוּמָה לְכָל מַחְלֻקָּתָה אַחֲרָתָה,
 וְהַשְּׁנִי - זֶה שְׁחֵלֶק עַל
 אֲהֲרֹן שֶׁהוּא עֲנִיין יִיחֻדִּי
 לַמַּחְלֻקָּתָה קִרְחַ) שְׁיָכִים זֶה
 לְזֶה. דְּהִנֵּה זֶה שְׁבֹרִיאָתָה
 הַמַּחְלֻקָּתָה (עַל יְדֵי הַצִּבְתָּה
 רִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל בֵּין מִיָּם
 הַעֲלִיּוֹנִים לַמִּיָּם הַתּחַתְּלוֹת)
 הִתְהַבְּרָה בְּיוֹם הַשְּׁנִי מִשְׁשֵׁת
 יְמֵי בְּרֵאשִׁית דְּקָא הוּא, כִּי
 יוֹם הַרְאָשׁוֹן הוּא מִדַּת
 הַחֶסֶד (יְמִין), וְיוֹם הַשְּׁנִי
 הוּא מִדַּת הַגְּבוּרָה
 (שְׁמֵאל), וּמִצַּד הַגְּבוּרָה דְּוֹקָא יֵשׁ נְתִינַת מְקוֹם לְמַחְלֻקָּתָה¹².
 וְכְּדִאִיתָא בְּזִהֲרָה שֶׁם, יְמִינָא אִיהוּ שְׁלִימָא דְּכוּלָּא כּוֹ' בִּיה
 תְּלִיא כָּל שְׁלִימוֹ, כִּד אֲתַעֲר שְׁמֵאלָא אֲתַעֲר מַחְלֻקָּתָה, וְעַל-פִּי-זֶה
 שְׁלִימוֹת הַכָּל כּוֹ' בּוֹ תְּלוּיָה כָּל הַשְּׁלִימוֹת, כֹּאשֶׁר הַשְּׁמֵאל מִתְעוּרֵר, מִתְעוּרֵר
 מַחְלֻקָּתָה.

(6) קִרְחַ טו, א. (7) עה"פ, הובא ונתבאר באוה"ת פרשתנו ע' תרצו. שם ע' תשכג. ד"ה כל פטר רחם תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' שיח ואילך (בהוצאת תש"ס ואילך – ע' שמא ואילך)). ובכ"מ. (8) אוה"ת שם ע' תרצו. (9) ח"א יז, א. (10) ב"ר פ"ד, ו. (11) בראשית א, ו. (12) ראה גם שעהיוה"א ספ"י ולקו"ת שה"ש ל, א, שבריאית הרקיע המבדיל היתה ביום השני כי ביום השני הוא מדת הגבורה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לֹאמֹר, שְׁעָקֶר עֲנִינוּ שֶׁל קִרַח הוּא מַחְלָקֶת
2 [בַּמּוֹכֵן גַּם מִזֶּה שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹³ כָּל הַמַּחְזִיק
3 בַּמַּחְלָקֶת עוֹבֵר בְּלֹא¹⁴ שְׁנֶאֱמַר¹⁵ וְלֹא יִהְיֶה כְּקִרַח וְכַעֲדָתוֹ,
4 דְּמִזֶּה שֶׁהַמַּחְזִיק בַּמַּחְלָקֶת (אִיזוֹ מַחְלָקֶת שְׁתֵּהִיָּה) הוּא
5 כְּקִרַח וְכַעֲדָתוֹ, מוֹכֵחַ,

6 שְׁעָקֶר עֲנִינוּ שֶׁל קִרַח
7 הוּא מַחְלָקֶת וְלֹכֵן מַחְלוקֶת
8 מְכַל סוּג שְׁהוּא וּבְכָל נוֹשֵׂא
9 שְׁהוּא, קְשׁוּרָה בְּקוֹרָה. וְהַאִסוּר
10 "וְלֹא יִהְיֶה כְּקִרַח וְכַעֲדָתוֹ" חָל
11 לְגַבִּי כָּל מַחְלוקֶת מְכַל סוּג,⁵
12 וְזֶה שְׁחָלַק עַל אֶהֱרֹן
13 (חֶסֶד) וְרָצָה לַעֲשׂוֹת
14 הַגְּבוּרוֹת עָקֶר¹⁶, כַּמְבוּאֵר
15 בִּלְקוּטֵי תוֹרָה שְׁקוֹרָה רָצָה
16 לַעֲשׂוֹת מִהַגְּבוּרָה עֵיקֶר בַּעַד
17 שֶׁהַחֶסֶד הוּא הַעֵיקֶר וְהַגְּבוּרָה
18 צְרִיכָה לִהְיוֹת טַפְלָה לַחֶסֶד
19 (בַּשּׁוּנָה מִמָּה שִׁיחִיהָ לַעֲתִיד
20 לְבוֹא, לְאַחֵר הַהַגְּבוּרוֹת יִיכַנּוּ
21 כֻּלֵּי הַחֲסִידִים, וְהַגְּבוּרָה תִּהְיֶה
22 הַעֵיקֶר וְלֹכֵן בּוֹמֵן הַזֶּה הִלְכָה
23 כְּבֵית הַלֵּל הַנוֹטִים לְהַקֵּל כִּי
24 שׁוֹרֵשׁ נִשְׁמָתָם הוּא מִהַחֶסֶד וְלֹא
25 כְּבֵית שְׁמַאי הַנוֹטִים לְהַחֲמִיר כִּי
26 שׁוֹרֵשׁ נִשְׁמָתָם הוּא מִהַגְּבוּרָה
27 וְאִילוּ לַעֲתִיד לְבוֹא תִּהְיֶה הִלְכָה
28 כְּבֵית שְׁמַאי. וְהַטַּעַם לֹכֵן
29 שְׁקוֹרָה רָצָה שֶׁכָּכֵר עֲכָשִׁיו
30 הַגְּבוּרָה תִּהְיֶה עֵיקֶר הוּא כִּדִּי

31 שְׁעַל-יְדֵי־זֶה יִהְיֶה חֲזוּק לַמַּחְלָקֶת שְׁלֹו עַל אֶהֱרֹן שְׁמִידָתוֹ הִיא מִידָת
32 הַחֶסֶד.

33 וְצִרְיֹן לְהַבִּין, הֲרִי קִרַח פָּקַח הִיָּה¹⁷, וּמִסְתַּבֵּר לֹאמֹר
34 שֶׁהַמַּחְלָקֶת שְׁלֹו עַל כְּהִנָּת אֶהֱרֹן הִיָּתָה מִפְּנֵי שְׁטָעָה בְּדַרְכֵי
35 הַעֲבוּדָה¹⁸, כְּלוֹמֵר שְׁטָעָה בַּהֲבֵנָת הַדֶּרֶךְ הַנִּכּוֹנָה בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם וְאִילוּ הִיָּה
36 יוֹדֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ הַנִּכּוֹנָה וְהַאֲמִיתִית לֹא הִיָּה יוֹצֵא בַּמַּחְלוקֶת עַל אֶהֱרֹן וְאִינוּ

37 מוֹכֵן, אִם כֵּן לָמָּה רָצָה בַּמַּחְלָקֶת. דְּזֶה שְׁחָלַק עַל אֶהֱרֹן,
38 אֶפְשָׁר לְבֹאֵר, שְׁקִרַח סָבַר שֶׁעֲבוּדַת ה' צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּקוֹ
39 הַגְּבוּרָה, וְלֹכֵן חָלַק עַל אֶהֱרֹן שֶׁהִיָּתָה עֲבוּדָתוֹ בְּקוֹ הַחֶסֶד
40 וְלִפִּי זֶה אִילוּ הִיָּה עוֹמֵד עַל טַעְוָתוֹ לֹא הִיָּה מַחְזִיק בַּמַּחְלוקֶת. אָבָל לְפִי
41 הַנֶּ"ל דְּזֶה שְׁקִרַח רָצָה

42 לַעֲשׂוֹת הַגְּבוּרוֹת עָקֶר
43 הוּא לֹא בְּגִלָּל שֶׁכָּכֵר בְּטַעוֹת
44 שֶׁאֵינָם הַגְּבוּרוֹת הֵם הַעֵיקֶר אִלָּא
45 כּוֹוֶנָתוֹ וּמִטַּעְמוֹ הִיָּתָה בְּכִדִּי
46 שִׁיחִיָּה חֲזוּק לַמַּחְלָקֶת, כִּי
47 קוֹ הַחֶסֶד מוֹנֵעַ מַחְלוקֶת וְרִק קוֹ
48 הַגְּבוּרָה נוֹתֵן מָקוֹם לַמַּחְלוקֶת
49 אִינוּ מוֹכֵן לָמָּה קוֹרָה שְׁפִיקָה
50 הִיָּה עֲשֵׂה מַחְלוקֶת, וְהִרִי לְפִי
51 הַמְּבוּאֵר לַעֲלִי הַמַּחְלוקֶת שְׁלֹו
52 נִכְבָּה מִתַּפְסִיחָה מוֹטַעִית בְּדַרְכֵי
53 עֲבוּדַת ה', וְיֵשׁ לְתַמּוּהָ הַאִיִּף
54 חֲשֵׁב קִרַח שֶׁמַּחְלָקֶת הוּא
55 דֶּרֶךְ בַּעֲבוּדַת ה'. וְגַם
56 צִרְיֹן לְהַבִּין מָה
57 שֶׁמִּתְרַגֵּם בְּתוֹרָה אוֹנֶקְלוֹס
58 וְאֶתְפָּלַג קִרַח, וְעַל כֵּן אִמְרוּ
59 בְּסִפְרֵי חֲסִידוֹת דּוֹאֲתַפְלָג
60 הוּא עַל-דֶּרֶךְ רִקִּיעַ
61 הַמְּבַדִּיל, גַּם זֶה דּוֹרֵשׁ בִּיאוֹר
62 דְּלִכְאוּרָה, הֲרִי גַם שְׁמוֹ
63 שֶׁל קִרַח עֲצָמוֹ גַּם לֹא
64 הַתְּרַגּוֹם רוֹמֵז עַל רִקִּיעַ
65 הַמְּבַדִּיל¹⁹, כְּמוֹ שֶׁכָּתֹב
66 הַצִּמְח צִדְקָה עַל הַפְּסוּק

67 וַיִּקַּח קִרַח שְׁקִרַח רוֹמֵז עַל רִקִּיעַ הַמְּבַדִּיל כְּמוֹ שֶׁכָּתֹב²⁰
68 בְּנוֹבֹאֵת יַחֲזַקָּאל עַל הַמְּרַכְבָּה הַעֲלִינָה רִקִּיעַ כְּעֵין הַקִּרַח, וְ"קִרַח" הוּא
69 אוֹתִיּוֹת "קִרַח" וַיִּמְהִי הַהוֹסָפָה דּוֹאֲתַפְלָג קִרַח כִּיצַד הַעוֹבֵדָה
70 שֶׁהַתְּרַגּוֹם נוֹקֵט בְּבִיטוֹ "וְאֶתְפָּלַג" מוֹסִיפָה בְּקֶשֶׁר בֵּין קוֹרָה וְהַרְקִיעַ (וּמִמִּילָא
71 בֵּין מַחְלוקֶת קוֹרָה וְהַהֲבִדָּלָה שֶׁנוֹצְרָה עַל יְדֵי הַרְקִיעַ) יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר הַקֶּשֶׁר הוּא
72 בֹּא לְיַדִּי בִיטוֹ בְּשִׁיכּוֹת שֶׁל קוֹרָה לְרִקִּיעַ בְּגִלָּל שְׁמוֹ?.

(13) סנהדרין קי, א. וכו"ה בבמדב"ר פרשתנו פי"ח, כ. תנחומא פרשתנו י. וראה ג"כ פרש"י עה"פ טז, יב. (14) ובפרט להדיעה שאינה אסמכתא כ"א מן התורה ובמנין הלאוין (ראה סה"מ צ להרמב"ם שורש שמיני, רמב"ן שם. ועוד). (15) פרשתנו יז, ה. (16) לקו"ת פרשתנו נד, ג. ובכ"מ. (17) תנחומא שם ה. במדב"ר שם, ח. פרש"י פרשתנו טז, ז. (18) וכמוכן גם מהמבואר בהדרושים דפ' קרח (לקו"ת שם נד, א ואילך. אוה"ת וסה"מ תרכ"ז שבעה ערה 7. ועוד). ואין סתירה לזה מפרש"י (ריש פרשתנו, מתנחומא שם א) "נתקנא על נשיאותו של אליצפן כו'" – דיש לומר, שתחלת המחלוקת שלו היתה מצד טעות בדרכי העבודה, ומזה נשתלשל אח"כ מחלוקת שמצד קנאה. (19) דנוסף לזה שקרח מלשון קרחה רומז על מחלוקת בכלל (כדלקמן הערה 46), רומז גם על רקיע המבדיל. (20) יחזקאל א, כב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ג) ויובן זה בהקדים הידוע בתורת החסידות בענין המשמעות
2 הפנימית של רקיע המבדיל בין מים למים²¹, דמים הם תענוג,
3 דזה שהמים מצמיחים כל מיני תענוג²² כמבואר בספר התניא
4 שארבעת היסודות אש רוח מים ועפר כפי שהם בנפש הבהמית קשורים

5 במידות לא רצויות, ויסוד המים

6 הוא המקור לתאוות התענוגים כי
7 המים הם המצמיחים את
8 התענוגים הגשמיים וטעם הדבר
9 הוא לפי שבהם במים יש
10 ענין התענוג²³ כמבואר
11 בספר 'אמרי בינה' לאדמו"ר
12 האמצעי שבמים הגשמיים יש
13 עונג ולכן כל התענוגים
14 הגשמיים שבעולם גדלים
15 וצומחים על ידי המים וגם
16 העובדה שהפירות טעימים
17 ומתוקים ומענגים מקורה "מיסוד
18 הלחלווחית מים שבאלן שיונק
19 מהמים דוקא". והרקיע
20 המבדיל בין מים
21 עליונים למים תחתונים
22 היא הפרסא המסך המבדיל
23 שעל-ידה נעשית
24 ההבדלה והמחיצה בין
25 התענוגים בענינים
26 הרוחניים (מים עליונים)
27 ותענוגי עולם הזה (מים
28 תחתונים). והכונה
29 ברקיע המבדיל בין מים
30 עליונים למים תחתונים
31 היא לא כדי להוריד את ה"מים
32 תחתונים" למטה יותר ולהרחיק
33 אותם מה"מים העליונים", היינו
34 ליצור נתק וריחוק בין הגשמיות

35 והרוחניות ולגרום לגשמיות לרדת יותר אלא אדרבה שעל-ידי-זה
36 יתעלו מים התחתונים למעלה יותר מכמו שהיו קדם
37 וירידתם למטה כאשר עדיין לא היה רקיע המבדיל ביניהם ובין המים
38 העליונים. דעל-ידי וירידתם של המים התחתונים למטה, נעשה
39 בהם התשוקה והצמאון לעלות למעלה, דבר שלא היה קיים בהם
40 כאשר היו קרובים למים העליונים ומחוברים להם ועל הרצון והתשוקה הוו

41 של המים התחתונים להתעלות למעלה נאמר בזוהר מים תחתונים בוכין
42 אֲנִי בְּעֵינַי לְמַהְרֵי קָמִי מִלְּפָא²⁴ אנו רוצים (להתעלות ו)להיות לפני
43 המלך, ועל-ידי-זה הודות לרצון ולתשוקה וה"בכי" להתעלות הם
44 מתעלים למעלה יותר מכמו שהיו קדם וירידתם, ויתירה מזו -
45 ולמעלה יותר גם ממים
46 העליונים.

47 וזהו מה שאמרו רבותינו
48 ז"ל²⁵ דזה שפיום
49 השלישי נאמר שני
50 פעמים כי טוב הוא אחד
51 למלאכת המים שהייתה
52 ביום שני (שבו לא נאמר "כי
53 טוב") ואחד למלאכתו של
54 יום, דלכאורה, הרי
55 מלאכת המים הוא ענין
56 של מחלקת, ולכן לא נאמר
57 עליה "כי טוב" ביום השני
58 ואיך נאמר על זה כי טוב
59 ביום השלישי? והבאור
60 בזה, שעל-ידי עבודת
61 האדם נעשה הבורר
62 ההפרדה בין הרע והטוב
63 והעליה דמים
64 התחתונים²⁶, ולכן, אף
65 שההפרדה בין מים העליונים
66 למים התחתונים ביום השני אכן
67 הייתה ירידה גדולה ולכן ביום
68 השני לא נאמר "כי טוב", בכל
69 זאת ביום השלישי
70 כשהיה יקוו המים
71 מתחת השמים אל מקום
72 אחד ותראה היבשה²⁷,
73 המים "היו שטוחים על פני כל
74 הארץ והקוים נהקדשו-ברוך-הוא

75 אסף אותם באוקיינוס הוא הים הגדול שבכל הימים" וכך נראתה היבשה
76 שקודם לכן הייתה מכוסה כולה במים דיבשה היא מקומו של האדם,
77 ועם גילוי היבשה נשלמה הכונה והמטרה דמלאכת המים, שעל-
78 ידי הבדלת מים התחתונים ממים העליונים וירידתם למטה,
79 הם מתעלים למעלה יותר מכמו שהיו קדם וירידתם, ואז
80 (לאחר ששעשית האפשרויות דעליה זו, גם מלאכת המים היא טוב.

(21) ראה בכ"ז אוה"ת שם ע' תשכג, ואילך. סה"מ תרכ"ז שם. וראה גם לקו"ת ואתחנן יא, ב. אמ"ב שער הק"ש פ"ד. ובכ"מ.
(22) תניא פ"א (ה, סע"ב). (23) ראה אמ"ב שם (יז, א). (24) תקו"ז ת"ה (יט, ב). תוס' הרא"ש (הדר זקנים) בראשית בתחלתו. בחיי
עז"פ ויקרא ב, יג. (25) ב"ר פ"ד, ו. פרש"י בראשית א, ז. (26) דזה שיש להם תשוקה לעלות למעלה הוא רק הכשרה להבירור
והעלי' שלהם, והבירור והעלי' שלהם בפועל היא ע"י עבודת האדם, ע"י שהם קרבים ע"ג המזבח במלח וע"י ניסוך המים (ראה
בחי' ויקרא שם. וראה גם פרש"י ויקרא שם) וכיו"ב. (27) בראשית שם, ט.

ביאור בדרך אפשר

1 נתינת מקום לאדם לחיות ולפעול, גם מלאכת המים היא טוב וכעת,
2 ביום השלישי, נאמר "כי טוב" גם על ההפרדה בין המים העליונים והתחתונים
3 ועל הירידה של המים התחתונים למטה שהיא למטרה טובה ורצויה שבסופו
4 של דבר תביא להם התעלות גדולה ביותר.

5 (ד) ועל-פי-זה יובן מה

6 שְׁקַרְח רָצָה בַּמַּחֲלָקֶת 1
7 למרות ש"פיקח היה", כי קָרַח 2
8 חָשַׁב בטעות, כמובן שֶׁהַכּוֹנֵן 3
9 האלוקי העליונה בָּזָה שְׁמִים 4
10 התחתונים נִבְדְּלוּ מִמֵּם 5
11 הָעֲלִיּוֹנִים וַיִּרְדּוּ לַמָּטָה 6
12 הוא בְּשָׂבִיל בַּגִּלּוּל הַמַּעֲלָה 7
13 שִׁישָׁה 8
14 הַגְּשָׁמִיִּם עֲצָמָם, ולא בגלל 9
15 שהוא חשב שהתענוגים הגשמיים 10
16 יותר נעלים מהתענוגים הרוחניים 17
18 העליונים אלא שהיה סבור 11
19 שבתענוגים הגשמיים יש מעלה 12
20 משום דְּשָׂרָשׁ הַגְּשָׁמִיּוֹת 13
21 הוא לַמַּעֲלָה יוֹתֵר מִשְׂרָשׁ 14
22 הַרוּחָנִיּוֹת. וְעַל-דֶּרֶךְ 15
23 הַמִּבְאֵר בַּתּוֹרָה אור' 28
24 על מעלה אחרת של הגשמיים 16
25 לגבי הרוחניות דְּבַעֲלֹמֹת 17
26 הָעֲלִיּוֹנִים נֶאֱמַר 29
27 גָּדְלוּ מִעֲשִׂיךְ, כי התחלקות 18
28 הדרגות השונות והרבות 19
29 כנבדלים הרוחניים בעולמות 20
30 העליונים מעידה על התפשטות 21
31 והתגלות גדולתו של הקדוש- 22
32 ברוך-הוא וְעַנֵּן מֶה רַבּוֹ 23
33 מִעֲשִׂיךְ 30 הוא בַּעֲלֹמֹת 32

33 הַתַּחְתּוֹנִים דּוֹקָא, שבהם בולט במיוחד הריבוי של הנבראים השונים
34 (כמבואר בתורה אור: "וכל הברואים שבעולם הזה המתחלקים למיניהם בכמה
35 מיני התחלקות רבי רבבות מדרגות בדומם צומח חי שכמה מיני דומם וכמה מיני
36 צומח כר'. וכל מין ומין יש לו טעם בפני עצמו כמו תפוחים ואגוזים ושקדים.
37 וכיוצא בהם בצומח שכל אחד יש לו טעם בפני עצמו שאין האחד דומה לחבירו.
38 וכן בכל מיני עשבים כל עשב יש לו טעם בפני עצמו... ועל זה נאמר מה רבו
39 מעשריך") וְעַנֵּן הַרְבּוּי העצום של הנבראים לסוגיהם השונים מוֹרָה עַל
40 הַשְּׁלֵמוֹת דְּאֵין-סוֹף, שְׁעַם הָיִיתוֹ יָחִיד, הוא נוֹשֵׂא גַם רַבּוּי
41 פְּרָטִים 31 וכיוון שיש בו שילוב של שני דברים סותרים לכאורה, גם ריבוי וגם
42 אחדות, הרי זו הוכחה לשלימותו של האין-סוף].

ביאור בדרך אפשר

43 וְלִכֵּן רָצָה קֹרַח שֶׁהַגְּבוּרֹת יִהְיוּ הָעֶקֶר, כי זה שְׁמִים
44 הַתַּחְתּוֹנִים בּוֹכִין אֲנִי בְּעֵינַי לְמַהְיֵי קָמִי מִלְּפָא אנו רוצים
45 (להתעלות ו)להיות לפני המלך הוא מִפְּנֵי שְׁנִרְגֵּשׁ בָּהֶם המים התחתונים
46 מרגישים הָעֲלִיּוֹת המעלה דְּעַנֵּן הַגְּלִיּוֹנִים התגלות והתפשטות האור

47 האלוקי (הנובעים ממידת

48 חֶסֶד, יָמִין), וְכִיּוֹן

49 שֶׁהַגְּלִיּוֹנִים הֵם בָּעֶקֶר

50 בַּעֲלֹמֹת הָעֲלִיּוֹנִים, אשר

51 ככל שהם נעלים יותר, האור

52 האלוקי נרגש בהם יותר לָכֵן

53 מִים הַתַּחְתּוֹנִים (שְׂאִין

54 בָּהֶם גְּלִיּוֹנִים שהרי האור

55 האלוקי המהווה ומקיים את

56 העולם הזה הגשמי הוא נעלם

57 ונסתר) רוֹצִים לְצֵאת

58 מִמְּצִיאוֹתָם המוגדרת

59 כ"תחתונים" שהאור האלוקי לא

60 מתגלה בהם וְלַעֲלוֹת

61 לַמַּעֲלָה. אָבֵל לִפִּי טַעוֹתוֹ

62 שֶׁל קָרַח שֶׁהַכּוֹנֵן והמטרה

63 של הבריאה היא בַּתַּעֲנוּגִים

64 הַגְּשָׁמִיִּם עֲצָמָם,

65 שִׁיתַּגִּלָּה בָּהֶם שְׂרָשׁ

66 הַגְּשָׁמִיּוֹת, הָרִי אֲדָרְבָּא,

67 עָקֵר הַמַּעֲלָה היא לא

68 בחסדים והשפעות שהם מקור

69 הגילויים אלא דווקא

70 בַּעֲמֻצּוֹתָם וּגְבוּרָתָם,

71 שְׁמָהֶם מִתְהַוִּים הַדְּבָרִים

72 הַגְּשָׁמִיִּם 32 כמבואר

73 בהרחבה בקבלה ובחסידות

74 שכדי לברוא עולמות ונבראים

75 מוגבלים ונחותים, הקדוש-ברוך-הוא צמצם והגביל את התגלות האור האלוקי

76 וללא הצמצום הנבראים המוגבלים לא היו יכולים להתקיים והיו בטלים

77 במציאות. אָבֵל קָרַח טָעָה בָּזָה, כי גְּלִיּוֹת הַשְּׂרָשׁ דְּמִים

78 הַתַּחְתּוֹנִים (גְּשָׁמִיִּם) עֲצָמָם שהוא אכן יותר נעלה מהשורש של המים

79 העליונים (כמעלת שורש הגשמיים על שורש הרוחניות, כמבואר לעיל) יִהְיֶה

80 לְעֵתִיד-לָבֹא, ואילו עכשיו הדבר לא ייתכן וּבְכִדִּי שִׁיתַּגִּלָּה גְּלִיּוֹת

81 הַשְּׂרָשׁ דְּמִים הַתַּחְתּוֹנִים עֲצָמָם, לעתיד לבוא צָרִיךְ לְהִיטֵב בָּהֶם

82 תַּחֲלָה עכשיו, עד לעתיד לבוא הַהֲרָגָשׁ התחושה וההכרה דְּמַעֲלָת

83 הַגְּלִיּוֹנִים, שֶׁעַל-יְדֵי הַרְגֵּשׁ זֶה יֵשׁ בָּהֶם הַצִּמְצוּם וְהַתְּשׁוּקָה

84 לַעֲלוֹת לַמַּעֲלָה, שהרי מצד הגילויים בוודאי שהמים העליונים וכל

השם נפשינו בחיים ולא נתן למוט רגלינו

ביאור בדרך אפשר

1 הנבראים העליונים הם נעלים לאין שיעור לעומת המים התחתונים וְעַל-יְדֵי-
2 זֶה שהמים התחתונים יעמדו ברצון ובתשוקה לעלות למעלה יְהִיָּה בסופו
3 של דבר, לעתיד לבוא גְּלוֹי הַשָּׁרֵשׁ דְּמִים הַתַּחְתּוֹנִים עֲצָמָם³³
4 שבוה, בשורש, אכן יש מעלה במים התחתונים (גשמיות) לגבי המים העליונים
5 (רוחניות). וְזֶהוּ הַטַּעַם הפנימי

6 לכן שְׁלֹא נֶאֱמַר כִּי טוֹב

7 בְּמִלְאֶת הַמַּיִם עַד לַיּוֹם

8 הַשְּׁלִישִׁי, אֲף שִׁישְׁנָה

9 בַּעֲצָם, בַּפְּנִימִיּוֹת הַדְּבָרִים

10 מַעֲלָה גַם בְּמִלְאֶת הַמַּיִם

11 כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה בַּיּוֹם הַשְּׁנִי,

12 בְּזֶה שֶׁנִּבְדְּלוּ מִמֶּם

13 הַתַּחְתּוֹנִים מִמֶּם

14 הָעֲלִיּוֹנִים וַיִּרְדּוּ לְמַטָּה,

15 וְהַעֲבֹדָה שִׁירָדוּ וְנַעֲשׂוּ תַּחְתּוֹנִים

16 קְשׁוּרָה כַּכּ שֶׁבְּשׁוּרְשָׁם הֵם

17 נַעֲלִים יוֹתֵר אֲבֵל כֹּל זֹאת לֹא

18 נֶאֱמַר עַל כֵּן "כִּי טוֹב" כִּי

19 הַגְּלוֹי דְּמַעֲלָה זֶה יְהִיָּה

20 רַק לְעַתִּיד-לָבֹא. וְעַכְשָׁו,

21 הַפְּנוּנָה וְהַמְטָה בִּירִידָת

22 הַמַּיִם לְמַטָּה הִיא לֹא בִּגְלָל

23 מַעֲלָתָם בְּשׁוּרְשָׁם אֲלֵא בְּכִדִּי

24 שִׁיעָלוּ לְמַעֲלָה (כִּפְּנִ"ל),

25 דְּעִנְיָן זֶה נַעֲשֶׂה בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי דְּוָקָא

26 עַל הַהִבְדָּלָה בֵּין מַיִם לַמַּיִם "כִּי טוֹב" שֶׁנַּעֲשֶׂה בַּיּוֹם שֵׁנִי, כִּי הַדָּבָר מַעֲוֹר

27 בָּהֶם אֵת הָרָצוֹן לַעֲלוֹת לְמַעֲלָה, אֲבֵל מִצַּד שֵׁנִי הַדָּבָר נַעֲשֶׂה רַק לְמַחֲרָת, בַּיּוֹם

28 שְׁלִישִׁי, כִּי אִז נִרְאָתָה הִיבְשָׁה וְנוֹצְרָה נִתְּנָת מְקוֹם לְעַבְדוּת הָאָדָם, כִּמְבֹאֵר

29 לַעֲלִיל (וְאִילוּ לִפִּי טַעְמוֹתָיו שֶׁל קוֹרָח שֶׁהַהִבְדָּלָה נִוְעָדָה לַתַּת בִּיטּוֹי לְמַעֲלָת

30 הַגִּשְׁמִיּוֹת, אֲכֵן הִיָּה מְקוֹם לֹמֵר עַל כֵּן "כִּי טוֹב" כִּבְר בַּיּוֹם הַשְּׁנִי).

31 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הִיא בְּכָלִּיּוֹת הָעִנְיָן דְּגְּלוֹי (שָׁרֵשׁ הַחֲסָד)

32 וְצִמְצוּם (שָׁרֵשׁ הַגְּבוּרָה), שֶׁהֵם לְמַעֲשֶׂה שְׁתֵּי דְרָכִים בָּהֶם אֹרֹר שֶׁל

33 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בֹא לִידֵי בִיטּוֹי, כִּפִּי שׁוֹנֵכֵר לַעֲלִיל שֶׁבְּחִיּוֹתָיו אֵין סוּף מוֹשֵׁלִם

ביאור בדרך אפשר

34 יֵשׁ לוֹ גַם אֵת מִלּוֹא הַכּוֹחַ לְגָלוּת בְּלִי גְבוּל וְגַם אֵת מִלּוֹא הַכּוֹחַ לְצִמְצוּם
35 וְלַהֲגִבֵּיל וּבְכָל אֶחָד מִשְׁנֵי הַקּוּיִם הַלּוֹ, הַגִּלּוֹי (שֶׁהוּא הַשּׁוּרֵשׁ שֶׁל מִידָת
36 הַחֲסָד) וְהַצִּמְצוּם (שֶׁהוּא הַשּׁוּרֵשׁ שֶׁל מִידָת הַגְּבוּרָה) יֵשׁ מַעֲלָה וִיתְרוֹן לְעוֹמֵת
37 הַשְּׁנִי. הַמַּעֲלָה שֶׁבְּגִלּוֹי נִיכְרָת כַּעֲתָה, כֵּן שֶׁכָּל שֵׁשׁ יוֹתֵר גִּלּוֹי זֶה דְּרָגָה יוֹתֵר
38 גְּבוּהָה וְעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי הוּא

39 הַתַּחְתּוֹן בִּיּוֹתֵר כִּי בּוֹ הָאֹרֹר מוֹעֵט

40 וּמִצִּמְצוּם עַד כִּדִּי כֵּן שֶׁהוּא נַעֲלָם

41 לְגַמְרִי, וְכַעֲתָה לֹא רֹאִים אֵת

42 הִיתְרוֹן שֶׁבְּצִמְצוּם וְהַעֲלָם

43 דְּהַמַּעֲלָה שֶׁבְּצִמְצוּם וְכֹחַ

44 הַגְּבוּל וְהַעֲלָם עֲצָמוֹ יִתְגַּלֶּה

45 רַק לְעַתִּיד-לָבֹא, וְהַפְּנוּנָה

46 בְּצִמְצוּם כְּמוֹ שֶׁהוּא

47 עַכְשָׁו הוּא בְּשָׁבִיל

48 הַגְּלוֹי³⁴ וְלֹכֵן עַל הַצִּמְצוּם

49 וְהַעֲלָם כִּפִּי שֶׁהוּא כַּעֲתָה לֹא

50 נֶאֱמַר "כִּי טוֹב".

51 ה) וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה מַעֲנִין

52 הָאֹמֵר לַעֲלִיל לְגַבִּי הַגִּלּוֹי

53 וְהַצִּמְצוּם שֶׁאֵינָם יֵשׁ יִתְרוֹן

54 בְּצִמְצוּם עֲצָמוֹ אֲבֵל כַּעֲתָה הוּא לֹא

55 נִרְאָה וְרַק מַעֲלָת הַגִּלּוֹי נִיכְרָת,

56 הוּא גַם בְּעַבְדוּת הָאָדָם,

57 בְּקוּיִם וּבִאֲפֻסֵּי הַשּׁוּיִם שֶׁל

58 עַבְדוּת ה' שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם יֵשׁ יִתְרוֹן שֶׁאֵין בָּאֲחֵר שִׁיתְרוֹן מִסּוּיִם תְּלוּי דּוּקָא

59 בִּיתְרוֹן אֲחֵר, כִּפִּי שֶׁהוּלָךְ וּמִפְּרָט שֶׁהֵגֵם שִׁישׁ יִתְרוֹן בְּעַבְדוּת דְּבָכָל

60 דְּרָכִיף דְּעָהוּ³⁵ עַל הָעַבְדוּת דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, בְּנוֹסֵף לְעַבְדוּת ה' עַל

61 יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה וְקוּיִם הַמִּצְוֹת קִיַּמְתָּ עַבְדוּת נִוְסַפְתָּ בֶּה לְכֹאֲרָה הָאָדָם עֶסֶק

62 בַּעֲנִיּוּיֵי הָאִשִּׁיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי ('דְּרָכִיף') אֲבֵל מֵאַחֵר שֶׁהֵכֵל נַעֲשֶׂה מִתּוֹךְ

63 אֲמוּנָה בְּה', הַכְּרָה בַּהֲשָׁגָתָה פְּרִטִּית וְכִי הַכֵּל הוֹפֵךְ לְמַעֲשֶׂה לְעַבְדוּת ה' וְלֹא

64 זֶה בְּלִבְדָּה אֲלֵא שִׁישׁ כַּכּ יִתְרוֹן לְעוֹמֵת הַעֲבֹדָה עַל יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה וְקוּיִם

65 הַמִּצְוֹת, כִּיִּן שֶׁעַל-יְדֵי הָעַבְדוּת דְּבָכָל דְּרָכִיף דְּעָהוּ, יִדְעֶתָ

66 אֲלִקּוֹתָ הִיא גַם בְּעִנְיָנֵי הָעוֹלָם (בְּכָל דְּרָכִיף)³⁶ וְהַחֲדָרָת אֲלֻקּוֹת

הַעֲדָה כּוֹלֵם קְדוּשִׁים גּו' וּמְדוּעַ תִּתְנַשֵּׂא גּו' (פִּרְשָׁתָנוּ טז, ג) הִיא, דַּעְבּוּדָתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן הִיָּתָה "בְּהַעֲלוֹתָךְ אֵת הַנְּרוֹת", לְעוֹרֵר בִּישְׂרָאֵל
הַתְּשׁוּקָה לְהַתְּעַלּוֹת לְמַעֲלָה, וְעַל זֶה הִיָּתָה טַעְנָתוֹ שֶׁל קֶרַח, דְּמַכִּיִּן שֶׁ"כֹּל הַעֲדָה כּוֹלֵם (גַּם אֲלוֹ שַׁעֲיָקֵר עֶסֶקִים הוּא בְּבִירוֹר דְּבָרֵי
הַרְשׁוֹת הֵם) קְדוּשִׁים", וְאִדְרָבָא "וּבְתוֹכָם ה'", שַׁעֲ"י עַבְדוּת זֶה הִיא הַמִּשְׁכַּת שֶׁם הוּי' שֶׁם הַעֲצָם, וּבְמִילָא "מְדוּעַ תִּתְנַשֵּׂא" שֶׁאֵין
צָרִיךְ לְעוֹרֵר בָּהֶם הַתְּשׁוּקָה לְהַתְּעַלּוֹת לְמַעֲלָה ("תִּתְנַשֵּׂאוּ"). וְרָאָה לְקַמֵּן ס"ה שֶׁהַמַּעֲלָה שֶׁבְּבִירוֹר דְּבָרֵי הַרְשׁוֹת הִיא דּוּגְמַת הַמַּעֲלָה
שֶׁבַּמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים. (33) וְעַ"ד הַמְּבֹאֵר בְּלִקּוּת שֶׁבַּהֲעֵרָה הַבֹּאָה, דְּזֶה שֶׁלַּעֲתִיד יִתְעַלּוּ הַגְּבוּרֹת לְמַעֲלָה מִהַחֲסָדִים [שֶׁלֵּכֵן תִּהְי' אִז
הַלֵּכָה כִּבְ"ש] הוּא "דּוּקָא אַחֵר שֶׁנִּכְנָעוּ לְהַחֲסָדִים". (34) רָאָה סד"ה וִיקַח קֶרַח תְּרַע"ה (הַמִּשְׁךָ תְּרַע"ב ח"ב ע' א'מג), דְּטַעְמוֹ שֶׁל
קֶרַח (שֶׁהַגְּבוּרֹת הֵם הַעֲיָקֵר) הִיָּתָה מִצַּד זֶה שֶׁהַצִּמְצוּם קִדְּם לְגִלּוֹי הָקוּ. וְטַעַם בּוּזָה, כִּי הַצִּמְצוּם הוּא בְּשָׁבִיל הַגִּלּוֹי, "וּמַעֲלָת הַצִּמְצוּם
מִצַּד עֲצָמוֹ שִׁישׁ לוֹ קְדִימָה בַּעֲצָם יִתְגַּלֶּה לְעַתִּיד". וְרָאָה גַם לְקוּ"ת פִּרְשָׁתָנוּ נד, ג, דְּקֶרַח רָצָה לַעֲשׂוֹת מַגְּבוּרֹת עֵיָקֵר, כְּמוֹ שֶׁלַּע"ל
תִּהְי' הַלֵּכָה כִּבְ"ש". אֲךָ בְּאֵמַת שֶׁגַּה בְּרֹאָה כִּי הִנַּהֲגָה זֶה א"א לְהִיּוֹת כ"א אַחֵר שְׁלִימוֹת הַבִּירוּרִים, מִשָּׂא"כ עַכְשָׁיו מִהַגְּבוּרֹת יֵשׁ
יְנִיקָה לְחִיצוֹנִים, וְלֹכֵן צ"ל הַגְּבוּרֹת טַפְלִים לְהַחֲסָדִים. (35) מִשְׁלֵי ג, ו. וְרָאָה רַמְבַּ"ם ה' דְּעוֹת ספ"ג. טוּשׁוּ"ע או"ח סרל"א. שו"ע
אֲדָה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב. (36) רָאָה לְקוּ"ש ח"ג ע' 907. שֶׁם ע' 932. ח"י ע' 104 וְאִלְכָּן.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בתוך ענייני העולם היא יותר פלא וחידוש מאשר התחברות והתקרבות
2 לקדוש-ברוך-הוא על ידי עיסוק בענייני קדושה, תורה ומצוות, מְכַל־מְקוֹם,
3 למרות היתרון והמעלה של "בכל דרכיך דעהו" על לימוד התורה וקיום
4 המצוות למעשה היתרון הזה תלוי ומותנה בעבודה בקו אחר ושונה כי בְּכָדִי

5 שְׁעָסֶקוּ של האדם בְּדָבָרִי

6 הָרְשוּת (דְּרָכֶיךָ) יְהִיָּה 1

7 בְּאִפְן שְׁעִנְיִי הָעוֹלָם הוּא 2

8 הגשמי והחומרי לֹא יִפְעֵלוּ 3

9 בּוֹ יִרְדֶּה חִסְ-וְשָׁלוֹם 4

10 ולמרות המגע הקרוב והרצוף עם

11 גשמיות וחומריות הם לא יפגעו 5

12 כמצבו הרוחני, וְאֶדְרָבָא 6

13 בָּהֶם בדברים הגשמיים 7

14 עֲצָמָם יִרְאֶה האדם 8

15 הַשְׁגָּחָה פְּרִטִית (דְּעָהוּ), 9

16 כך שלא זו בלבד שהדבר לא

17 יגרם לו ירידה אלא אפילו 10

18 יתעלה כתוצאה מכך הוא עַל- 11

19 יָדִי הָעֲבוּדָה דָּכַל מַעֲשִׂיךְ 12

20 יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם³⁷, 13

21 שבנוסף לכך שכל עיסוקיך 14

22 בענייני העולם ("דרכיך") הם 15

23 מתוך ידיעה והכרה בה, הרי 16

24 שְׁפִנְיָתוֹ ומטרתו של האדם 17

25 בְּזֶה שְׁעוֹסֶק בְּעִנְיָנִי 25

26 הָרְשוּת מתוך כוונה להשיג 18

27 פְּרִטָה היא בְּכָדִי שְׁעַל- 19

28 יִדְיָזָה יוֹכַל לַעֲסֹק 20

29 בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת ללא 21

30 ההפרעה. [וּמִפְּנֵי] שְׁפַל 22

31 עֲסָקוּ בְּעִנְיָנֵי הָעוֹלָם הוּא 23

32 בְּשִׁבְלֵי קִיּוֹם הַתּוֹרָה

33 וּמִצְוֹת, ואין לו ענין בהם כשלעצמם לְכֵן הוּא מִמַּעַט בָּהֶם כָּל

34 הָאֶפְשָׁרִי, וְעוֹסֵק בָּהֶם רַק עַד כְּמֶה שְׁמִכְרָח לצורך פרנסתו כדי

35 שיוכל לעסוק בתורה ומצוות, ולא יותר], וְאִזְּ כֹאשֶׁר כֹּל הַכוּנָה וְהַמַּטְרָה

36 של העיסוק בענייני העולם הוא לא מטרה כשלעצמה אלא אמצעי לצורך

37 עבודת ה' גַּם כְּשֶׁעוֹסֵק בְּעִנְיָנֵי הָעוֹלָם, הוּא רוֹאֶה בָּהֶם גְּלוּי

38 אֱלֻקוֹת, דְּעָהוּ.

39 (ו) וְעַל-פִּי הַנִּל יוֹכֵן גַּם דִּיוֹק לְשׁוֹן רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹³ שְׁאִין

40 מְחִזְקִין בְּמַחְלָקָת, ורבתינו אמרו מְחִזְקִין דִּיִּקְא, דִּיִּקּוּ להשתמש

41 בביטוי "מחזיקין" ולא נקטו ביטוי שמשמעו שלילה מוחלטת של המחלוקת

42 דְּמַצִּיאֹת הַמַּחְלָקָת עֲצָמָה, עצם העובדה שיש מחלוקת בעולם

43 הנובעת מהמחלוקת שנבראה בעולם בששת ימי בראשית על ידי זֶה שְׁמַיִם

44 הַתַּחְתּוֹנִים נִבְדְּלוּ מִמֵּימֵי הָעֲלִיּוֹנִים, היא בְּרִיאָה שְׁנִבְרָאָה

45 עַל-יְדֵי הַקָּב"ה ולכן לא

46 יתכן לומר שהיא מושללת מצד

47 עצם מהותה אלא יש בה בוודאי

48 צד חיובי וְחִטָּאוּ שֶׁל קֶרַח

49 הִיָּה שְׁהַחֲזִיק בְּמַחְלָקָת

50 ורצה לחזק ולבסס אותה, היינו

51 שְׂרָצָה שִׁתְּתַקִּים הַהִבְדָּלָה

52 ועל ידי כך להנציח את הפילוג

53 (שְׁמַיִם הַתַּחְתּוֹנִים) שְׂאָרוֹ

54 לְמַשָּׁה תמיד ולא יְהִיָּה

55 בָּהֶם הַצִּמְאוֹן לַעֲלוֹת

56 לְמַעְלָה בניגוד לכוונת

57 הקדוש-ברוך-הוא בהבדלה זו).

58 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, דְּכָמוֹ

59 שֶׁהִכְנִיחַ בְּבִרְיָת

60 הַמַּחְלָקָת (רְקִיעַ

61 הַמִּבְדִּיל) בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי הִיא

62 בְּכָדִי שִׁתְּבַר בַּיּוֹם

63 הַשְּׁלִישִׁי, על ידי הפרדה בין

64 הטוב לרע והתעלות של הטוב

65 לדרגה יותר עליונה שְׁאִזְּ גַּם

66 הָרְקִיעַ הַמִּבְדִּיל נַעֲשֶׂה

67 טוֹב, כי הוא 'התברר' והתעלה

68 ובמקום להיות גורם מפלג הפך

69 להיות גורם לעליה והתקרבות

70 לאלוקות עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא

71 גַּם בְּנוֹגֵעַ לְמַחְלָקָת קֶרַח,

72 שֶׁהִכְנִיחַ בְּזֶה (כָּמוֹ) שֶׁהִיָּה

73 מִצַּד לְמַעְלָה³⁸ כמבואר בחסידות שבעצם הכל מכון מלמעלה וגם כאשר

74 האדם בוחר לעשות דבר לא רצוי וזו בהחלט בחירה שלו והאחריות מוטלת

75 עליו, בעצם הכל מכון מלמעלה) וגם מחלוקת קורח, כפי שהיתה מכוונת

76 מלמעלה הִיָּתָה בְּכָדִי שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הִיָּה לאחר מכן שְׁלֹם ואחדות

77 בְּאִפְן נַעֲלָה יוֹתֵר מִכָּמוֹ שֶׁהִיָּה קֶדֶם הַמַּחְלָקָת כך שהמחלוקת

78 היתה מתוך כוונה של ירידה צורך עליה (אלא שלקורח מצידו היו כוונות

79 אחרות, לא רצויות.

80 וְכַמְבָּאֵר בְּדְרוּשֵׁי³⁹, מאמרי חסידות דְּזֶה שִׁתְּתַחַלָּה דְּבַר מִשָּׁה

(37) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם וטושו"ע שם. וראה ד"ה והי' שארית יעקב שנה זו (תשח"י — לקמן ע' 176 ואילך) (נעתק גם בלקו"ש ח"ג ע' 932 הערה 17), שהעבודה ד"לשם שמים" באה מצד ההכרה שהצמצום הוא בשביל הגילוי, והעבודה ד"בכל דרכיך דעהו" באה מצד ההכרה שבצמצום עצמו מתגלה שלימותו ית', שיש לו כח גם בגבול. (38) להעיר מהידוע בענין נורא עלילה על בני אדם (תהלים סו, ה. וראה תנחומא וישב ד. תו"ח תולדות יג, א ואילך. ובכ"מ). וראה לקו"ש ח"ה ס"ע 65 ואילך. (39) סה"מ

ביאור בדרך אפשר

1 אֶל קֶרַח וְאֶל עֲדָתוֹ וְהָיָה מִחֲזֹר אַחֲרֵיהֶם בְּדִבְרֵי שְׁלוֹם⁴⁰, וּרְק
2 לְאַחֵר שְׁקוּרָה וְעֲדָתוֹ סִירְבוּ לְשִׁלּוֹם הָיוּ לִכְךָ תוֹצְאוֹת חֲמוּרוֹת כַּמְסוּפָּר בַּתּוֹרָה
3 הוּא, כִּי מֹשֶׁה חָשַׁב דְּכָמוֹ שִׁיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי (שֶׁהוּא מִידַת הַתַּפְאָרֶת
4 הַמְשַׁלֶּבֶת בֵּין מִידַת הַחֹסֵד שֶׁהִיא מִידַתוֹ שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן בּוֹ נִבְרָא הָאוֹר וּמִידַת
5 הַגְּבוּרָה שֶׁהִיא מִידַתוֹ שֶׁל הַיּוֹם
6 הַשֵּׁנִי בַּהּ נִבְרָאָה הַמַּחְלֻקָּה בֵּינֵם
7 הַשֵּׁנִי, כַּתְּפָאֶרֶת וְיוֹפִי הַמּוֹרֵכֵב
8 מְגוּוֹנִים שׁוֹנִים) וּמֹשֶׁה רָבְנוּ חָשַׁב
9 כִּי כֹשֶׁם שֶׁהַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּרְרָה
10 אֶת הַמַּחְצָה וְהַהֲבָדָּלָה
11 שֶׁנַּעֲשֶׂה בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהִיקָן
12 אוֹתָהּ וְהַעֲלָה אוֹתָהּ, עַל-דֶּרֶךְ-
13 זֶה יִהְיֶה גַם בְּנוֹגֵעַ לְקֶרַח,
14 שֶׁמֹּשֶׁה [שֶׁהָיָה שְׁלִישִׁי⁴¹,
15 הַשְּׁלִישִׁי לְהוֹרִיו כִּיּוֹן שְׁנוֹלָד
16 לְאַחֵר מְרִים וְאֶהֱרֹן כִּמוֹ מִידַת
17 תַּפְאָרֶת⁴² שֶׁהִיא הַמִּידָה
18 הַשְּׁלִישִׁית אַחֲרֵי מִידוֹת הַחֹסֵד
19 וְהַגְּבוּרָה] יִבְרָר אוֹתוֹ וּמִתּוֹךְ
20 רְצוֹן זֶה, מֹשֶׁה דִּיבַר אֵלָיו דְּבַר
21 שְׁלוֹם. [אֲלָא שְׁלֹא הָיָה כֵּן,
22 וּבִסּוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר רְצוֹנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה
23 לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם עִם קוֹרַח וְכך לְבַרֵּר
24 וְלַהֲעֵלֹת אוֹתוֹ לֹא יֵצֵא אֶל הַפּוֹעֵל
25 וְהַמַּחְלֻקָּה לֹא נִפְסְקָה כִּי קֶרַח
26 לֹא רָצָה בָּזָה⁴³, וּרְצוֹנוֹ
27 הָיָה לְהַחֲזִיק בַּמַּחְלָקָה
28 כְּשֶׁלַּעֲצָמָה, לֹא מִתּוֹךְ כּוֹוֹנָה
29 לְהַגִּיעַ עַל יְדֵי זֶה לַעֲלִיָּה].
30 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר עוֹד

31 וְלִישֵׁב אֶת הַשְּׁאֵלָה שֶׁנִּשְׁאַלָה בַּתְּחִילַת הַמֶּאֱמָר מֶה שְׁמוֹסִיף הַתַּרְגוּמוֹ
32 שְׁוִיָּקָה קֶרַח הוּא וְאַתְּפֹלֵג קֶרַח, וּמוֹבָא עַל כֵּךְ מְסוּפָּר 'נֹעֵם אֱלִימֶלֶךְ'
33 ש"ו וְאַתְּפֹלֵג קוֹרַח" הוּא עַל-דֶּרֶךְ רְקִיעַ הַמַּבְדִּיל, אָף שֶׁלֹּא אֵין

ביאור בדרך אפשר

34 צוֹרֵךְ בְּדוּגְמָא הַזֶּה כִּיּוֹן שֶׁשְּׁמֹו שֶׁל קֶרַח עֲצָמוֹ רֹמְזוֹ (כַּנֶּ"ל) עַל
35 רְקִיעַ הַמַּבְדִּיל (רְקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח), וְהַמְעֵנָה עַל כֵּךְ הוּא כִּי שְׁמוֹ
36 שֶׁל קֶרַח⁴⁴ מִצַּד עֲצָמוֹ (מִלְשׁוֹן קֶרַח⁴⁵ שֶׁעֲנִינָהּ הוּא פְּלוּג⁴⁶)
37 מוֹרָה עַל הַטָּבַע שְׁלוֹ (שֶׁהָיָה נוֹטָה לְמַחְלָקָה מִצַּד טָבַע)
38 שֶׁנִּבְרָא עַל-יְדֵי הַקֶּבֶ"ה
39 וְכַכֵּר נִתְבָּאֵר לַעֲלִיל הַשְּׁמַחְלֻקָּה
40 כִּפִּי שֶׁנִּבְרָאָה עַל יְדֵי הַקְּדוֹשׁ-
41 בְּרוּךְ-הוּא יֵשׁ בַּהּ כּוֹוֵנָה חֲיוּבִית
42 וְהִיא כְּעֵין יִרְדָּה צוֹרֵךְ עֲלֶיהָ.
43 מִה-שְּׂאִין-כֵּן וַיִּקַּח קֶרַח,
44 הוּא מַעֲשֶׂה הַמַּחְלָקָה
45 שֶׁעֲשֶׂה בְּרְצוֹנוֹ וּבִבְחִירָתוֹ
46 מִתּוֹךְ כּוֹוֵנָה וּמִטְרָה לֹא רְצוּיָה.
47 וְזֶהוּ מֶה שֶׁמַּחֲדֵשׁ וּמוֹסִיף
48 ה'תַּרְגוּמוֹ אֲוִנְקְלוֹס'
49 דְּוִיָּקָה קֶרַח הוּא וְאַתְּפֹלֵג
50 קֶרַח וְעַל כֵּךְ מִבּוֹאֵר שֶׁהִדְבֵּר
51 הוּא עַל-דֶּרֶךְ רְקִיעַ
52 הַמַּבְדִּיל, לְחַדֵּשׁ וּלְהוֹסִיף
53 שְׁגָם הַמַּעֲשֶׂה דְּמַחְלָקָה
54 קֶרַח, אָף שֶׁזֶּה הָיָה
55 בְּרְצוֹנוֹ וּבִבְחִירָתוֹ וְהוּא
56 מַצִּידוֹ לֹא עָשָׂה זֹאת בְּכוֹוֵנָה
57 טוֹבָה, בְּכָל זֹאת גַּם זֶה הוּא
58 עַל-דֶּרֶךְ רְקִיעַ הַמַּבְדִּיל
59 שֶׁנִּבְרָא עַל-יְדֵי הַקֶּבֶ"ה
60 בְּכוֹוֵנָה טוֹבָה וְחֲיוּבִית. דְּכָמוֹ
61 שֶׁהַכּוֹנֵה בְּבִרְיָאֵת הָרְקִיעַ
62 הַמַּבְדִּיל הִיא לְטוֹבָה בְּכָדִי
63 שֶׁיִּתְבָּרַר בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי,
64 עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא גַם וְאַתְּפֹלֵג קֶרַח, שֶׁהַכּוֹנֵה בָּזָה (מִצַּד
65 לְמַעְלָה בְּנִיגוּד לְכוֹוֹנוֹת שֶׁל קוֹרַח עֲצָמוֹ) הִיא בְּכָדִי שֶׁיִּתְבָּרַר
66 עַל-יְדֵי מֹשֶׁה⁴⁷ וּבִסּוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר יִתְעַלָּה, כַּנֶּ"ל.

תרכ"ז ע' שכב. (40) פרש"י שבעה עשר 13. (41) שבת פח, א. וראה ר"נ גאון שם. תנחומא יתרו יו"ד. ועוד. וראה מדרש משלי פכ"ב. (42) ראה אוה"ת שם ס"ע תשיז. (43) כ"ה בסה"מ תרכ"ז שם. ולהעיר מהמבואר בתו"א וישלח כד, ג בענין מה שרצה יעקב לברר את עשו "שהמניעה היא מצד עשו כו" שהוא עדיין למטה בבחי' שבירה". ויש לומר, דמזה שאומר שקרח לא רצה משמע שגם מצד דרגתו של קרח לא הי' מניעה שיתברר ע"י משה, אלא שלא רצה. (44) ראה יומא פג, ב: ר' מאיר הוה מדייק בשמא, עי"ש. וראה בארוכה תשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד) סי' א (ע' 4 נדפס באגרות-קודש ח"א ס"ע רפח ואילך). (45) סנהדרין קט, ב. (46) ולהעיר מהמסיכות ד"ולא תשימו קרחה" ל"לא תתגודדו" (ראה יד, א) שדרשו ע"ז רז"ל (יבמות יג, ב) לא תעשו אגודות אגודות. וראה סה"מ להרמב"ם מל"ת מה. וביל"ש עה"פ: "לא תתגודדו לא תשימו אגודות אגודות". . שלא תשימו קרחה בכס כשם שעשה קרח לישראל ועשאן אגודות אגודות". (47) בלקו"ש ח"ח ע' 118 ואילך, שהדמיון ד"ואתפלג קרח" לרקיע המבדיל שהכוונה בההבדלה היא בשביל העילוי שנעשה עי"ז, הוא זה שע"י מחלוקת קרח נתוסף תוקף בכהונת אהרן (ראה רש"י פרשתנו יח, ח). ויש להוסיף, דכמו שהכוונה ברקיע המבדיל היתה שאח"כ יהי' ביורר המחיצה וההבדלה גופא [שלכן ביום השלישי נאמר "כי טוב" גם על מלאכת המים], עד"ז הוא ב"ואתפלג קרח", שהכוונה בזה היתה שקרח עצמו יתברר (אלא שכוונה זו לא נשלמה

ביאור בדרך אפשר

1 (ז) וַיֵּשׁ לוֹמֵר, שֶׁהַסֶּכֶה לָזֶה שֶׁקָּרַח טָעָה וַחֲשָׁב שֶׁהַפְּנֹה
2 בְּרָקִיעַ הַמַּבְדִּיל הִיא הַהִבְדָּלָה עֲצָמָה וּבַעֲקֻבַּת הַטְּעוֹת הוּא רָצָה
3 לַהֲחִזִּיק בַּמַּחְלֻקָּת וּלְהַנְצִיחַ אֶת הַפִּילּוֹג, הִיא, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ עֲנָן
4 הַבָּטוּל וְהַמְנִיעַ שֶׁלּוֹ הָיָה גְאוּוֹה וַיִּישׁוּת עֲצָמִית, וְהוֹלֵךְ וּמַבָּאֵר מִדּוּעַ הַבִּיטוּל
5 הוּא הַתְּכֻנָּה הַמוֹנֵעַת מַחְלֻקָּת.

6 וְהַעֲנִין הוּא, דָּזָה 1
7 שְׁנֵת־בָּאֵר לְעֵיל (סְעִיף ג) 2
8 שֶׁהַפְּנֹה בָּזָה שְׁמַיִם 3
9 הַתַּחְתּוֹנִים נִבְדְּלוּ מִמֵּיִם 4
10 הָעֲלִיוֹנִים וַיִּרְדּוּ לְמִטָּה 5
11 הִיא לְטוֹבָתָם שֶׁל הַמִּיִם 6
12 הַתַּחְתּוֹנִים בְּכַדִּי שִׁיְהִיָּה 7
13 בָּהֶם הַתְּשׁוּקָה וְהַצְמָאוֹן לְעֵלּוֹת לְמַעְלָה, הוּא חֲבוּר 8
14 לְעֵלּוֹת לְמַעְלָה, וּבִסּוּפּוֹ שֶׁל 9
15 דָּבָר יִתְעַלּוֹ לְדִרְגָּה גְבוּהָה יוֹתֵר 10
16 מִכִּפִּי שֶׁהָיוּ לִפְנֵי הַהִבְדָּלָה 11
17 וְהַהֲפָרָה, וְעֵינָן זֶה שֶׁל רִצּוֹן 12
18 הַמִּיִם הַתַּחְתּוֹנִים לְעֵלּוֹת לְמַעְלָה 13
19 הוּא חֲבוּר וְהַתְּכַלּוֹת 14
20 שִׁילּוּב וְאִי־חֵדוּר דְּשִׁמְיָה מְדוּתָה 15
21 הַפְּכִיּוֹת. כִּי מִצַּד 16
22 הַחֲסָדִים (מַעְלַת הַגְּלוּיִים) 17
23 כִּי טַבְעָה שֶׁל מִידַת הַחֲסֵד הוּא 18
24 לְגַלּוֹת (וְלֹא־שֶׁפִּיעַ), הַמַּעְלָה 19
25 הִיא בְּמִיִם הָעֲלִיוֹנִים שֶׁהֵם 20
26 בְּדִרְגָּה גְבוּהָה יוֹתֵר מֵאֲחֵר שִׁישׁ 21
27 בָּהֶם יוֹתֵר גִּילּוּי, וְלֹא הָיָה 22
28 צָרִיף שְׁמַיִם הַתַּחְתּוֹנִים 23
29 יִבְדְּלוּ מִמֵּיִם הָעֲלִיוֹנִים 24
30 וַיִּרְדּוּ לְמִטָּה כִּי לִמְטָה יֵשׁ 25
31 פָּחוֹת גִּילּוּי מֵאֲשֶׁר לְמַעְלָה וְאֵם 26
32 כֵּן הִירִידָהּ הִיא לֵאלֹא תוֹעֵלָת. 27
33 וּמִצַּד הַגְּבוּרוֹת, שְׁעִינִין 28
34 צִמְצוּם וּמוֹנֵעַת הַהֲשָׁפָה 29
35 הַמַּעְלָה הִיא בְּגִלּוּי 30

36 הַשָּׂרֵשׁ דְּמִיִם הַתַּחְתּוֹנִים עֲצָמָם, שֶׁכְּשׁוֹרֶשׁ הֵם יוֹתֵר נְעִילִים מֵהַמִּיִם
37 הָעֲלִיוֹנִים וְאִין צָרִיף שְׁבִימִים הַתַּחְתּוֹנִים תִּהְיֶה תְּשׁוּקָה וְצִמְאוֹן
38 לְצֵאת מִמִּצְיָאוֹתָם וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה כִּי יֵשׁ מַעְלָה בְּצִמְצוּם עֲצָמוֹ
39 (הַמַּעְלָה שֶׁכֵּאֲמָרוֹ תִּתְגַּלֵּה רַק לַעֲתִיד לְבוֹא) כֵּךְ שֶׁבֵּין מִצַּד מִידַת הַחֲסֵד
40 (שֶׁמִּדְרָגִישָׁה אֶת מַעְלַת הַגִּילּוּיִים) וּבֵין מִצַּד מִידַת הַגְּבוּרוֹה (שֶׁמִּדְרָגִישָׁה אֶת מַעְלַת
41 הָהַעֲלָם) הַמַּצֵּב בּוֹ הַמִּיִם הַתַּחְתּוֹנִים נִמְצָאִים לְמִטָּה וְשׁוֹאֲפִים לְעֵלּוֹת לְמַעְלָה
42 הוּא לֹא הַמַּצֵּב הַכִּי רָצוֹן. וְזֶה שֶׁהַפְּנֹה בִּירִידָה דְּמִיִם הַתַּחְתּוֹנִים
43 לְמִטָּה הִיא שִׁיְהִיָּה בָּהֶם הַצְמָאוֹן לְעֵלּוֹת לְמַעְלָה, הוּא מִצַּד

ביאור בדרך אפשר

44 הַתְּפָאֶרֶת, קוֹ הָאֲמָצְעִי, שְׁאִינוֹ קוֹ הַיָּמִין (חֲסֵד) וְאִינוֹ קוֹ הַגְּבוּרוֹה (גְּבוּרוֹה)
45 אֲלֹא שֶׁמִּחְבֵּר הַהֲפָכִים דְּחֲסֵד וְגְבוּרוֹה וּמִשְׁלֵב אֶת שְׁנֵיהֶם גַּם יַחַד,
46 שִׁיְהִיָּה לְאִפְלָא שְׁמָאֵלָּא בִּימִינָא 48
47 וְחִיבוּרָם בִּיחָד. וְלִהְיוֹת דְּעֵינָן הַהֲתַכְּלָלוֹת הוּא מִצַּד הַבָּטוּל 49,
48 כִּי חִיבוּר וְאִי־חֵדוּר בֵּין שְׁנֵי דְבָרִים

49 הַפְּכִיִים יִכּוֹל לִהְיוֹת רַק כְּאִשֶּׁר כָּל
50 אֶחָד מֵהֶם מִבְטֵל אֶת עֲצָמוֹ וְלֹא
51 מִדְּגִישׁ אֶת מִצְיָאוֹתוֹ (כְּמוֹבָא
52 בַּחֲסִידוֹת עַל מֵאֲמָר חֲכָמֵינוּ ז"ל
53 עַל הַכְּתוּב "עוֹשֶׂה שְׁלוֹם
54 בְּמִרוּמֵי" שֶׁהַמַּלְאָךְ גְּבִרְיָאֵל הוּא
55 בְּמִידַת הַגְּבוּרוֹה וְנִקְרָא "שֵׁר שֶׁל
56 אֲשֶׁ" וְהַמַּלְאָךְ מִיכָאֵל הוּא בְּמִידַת
57 הַחֲסֵד וְנִקְרָא "שֵׁר שֶׁל מִיִם"
58 וּבְכָל זֹאת "אִין מַכְבִּים זֶה אֶת
59 זֶה" כִּי שְׁנֵיהֶם בְּטָלִים לְגַבֵּי
60 הַקְּדוּשָׁה-בִּירוּן-הוּא, כְּמִשְׁלֵ שְׁנֵי
61 שְׂרִים שֶׁכָּל אֶחָד בְּפָנָיו עֲצָמוֹ יֵשׁ
62 לוֹ מַעֲמֵד מִשְׁלוֹ וְרִצּוֹנוֹת מִשְׁלוֹ
63 אֲבָל בְּעַמְדָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הֵם
64 בְּטָלִים וְאִין לָהֶם רִצּוֹנוֹת מִשְׁלָהֶם
65 וּמִמִּילָא אֵינֶם מִנְּגִידִים זֶה לְזֶה)
66 לָכֵן קָרַח שֶׁלֹּא הָיָה
67 בְּכָטוּל, לֹא הוֹנִחַ הוֹכֵן
68 וְנִתְפַּס אֲצֻלוֹ עֲנָן זֶה שֶׁל
69 הַהֲתַכְּלָלוֹת וּמִמִּילָא רָצָה לַהֲחִזִּיק
70 בַּמַּחְלֻקָּת.

71 וַיֵּשׁ לוֹמֵר, שֶׁעַל-דֶּרֶךְ-זֶה
72 בְּדוּמָה לְאִמּוֹר לְעֵיל בְּמַעְלַת
73 הַבִּיטוּל לְעֵינֵינוּ שְׁלִילַת הַמַּחְלֻקָּת
74 הוּא בְּנוֹגֵעַ לְהַעֲבֹדָה
75 דְּכָל מַעֲשִׂיף לְשֵׁם שְׁמַיִם,
76 דְּזֶה שֶׁהֵגֵם שְׂפִידֵעַ גְּדָל
77 הָעֲלִוִי דְּכָכָל דְּרָכִיף
78 דְּעָהוּ, יִדְּעֵת אֱלֻקוֹת
79 בְּעֵינֵי הָעוֹלָם עֲצָמָם, שֶׁהִיא מַעְלָה וְיִתְרוֹן אֲפִילוֹ לְגַבֵּי הַעִיסוּק בְּתוֹרָה
80 וּמִצְוֹת וּמִכָּל-מָקוֹם יִהְיֶה כָּל עֶסְקוֹ בְּעֵינֵי הָעוֹלָם לֹא בְּתוֹרָה עֵינִין
81 חֲשׁוֹב וְנִעְלָה בְּפָנָיו עֲצָמוֹ אֲלֹא רַק אֲמָצְעִי בְּשִׁבְלֵי קִיּוֹם הַתּוֹרָה
82 וּמִצְוֹת, הוּא עַל-יְדֵי הַבָּטוּל שֶׁל הַמִּצְיָאוֹת וְהַרְצוֹנוֹת הָאִישִׁיִּים שֶׁל כּוֹדִי
83 לְקַיֵּם רִצּוֹן הָעֲלִיוֹן. דְּמִפְּיֹן שֶׁעֲבֹדָתוֹ הִיא לֹא לְרִוּוֹת אֶת
84 צְמָאוֹנוֹ הָאִישִׁי שִׁיְהִיָּה גְלוּי אֱלֻקוֹת בְּנִפְשׁוֹ, אִף שֶׁכְּמוֹבֵן זֹהוּ
85 שְׂאִיפָה נְעִלִית בְּיוֹתֵר אֲלֹא שֶׁהוּא מְסוּר וְנִתָּן לְקַיֵּם רִצּוֹן הַקָּב"ה,
86 תּוֹךְ בִּיטוּל יִישׁוּתוֹ הַעֲצָמִית אֶל מוֹל רִצּוֹן ה' לָכֵן אִין נוֹגֵעַ לוֹ הַגְּלוּי

ביאור בדרך אפשר

1 שִׁידַע אֱלֹקִיּוֹת (גם) בְּעֵנִינִי הָעוֹלָם, והוא מוכן לוותר על הגילוי
2 הנעלה הזה וְכָל רְצוֹנוֹ הוּא בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, קִיּוֹם רְצוֹן
3 הַקָּבָ"ה. [אלא שבסופו של דבר אכן לא יהיה כל הפסד גם בענין ה'גילויים'
4 כי קיום התורה והמצוות יגרום וימשיך תוספת בענין הגילויים וְעַל-יְדֵי-זֶה

5 יִהְיֶה לוֹ גַם הַגְּלוֹי אֱלֹקִיּוֹת

6 שְׂבַע-יָדֵי הָעוֹלָם, וְכַנ"ל

7 (סעיף ה), שְׂעַל-יְדֵי

8 הָעֲבוּדָה דְּכָל מַעֲשֵׂיךָ

9 לְשֵׁם שְׁמַיִם, מַגִּיעִים

10 לְבָבְךָ דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ שְׁהִיא

11 עֲבוּדָה בְּעֵנִינִי הָעוֹלָם הַזֶּה

12 הַגִּשְׁמִי מִתּוֹךְ יַדֶּיךָ וְהִכְרָה

13 בְּאֻלּוּקוֹת, וְיֵשׁ בָּהּ אֶת הָעִילִי

14 וְהַהֲפָלָה וְהַחֲדִישׁ שֶׁלֹא קִיּוּמִים

15 בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת].

16 (ח) וְזֶה הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי

17 בַּפְּסוֹק הַשֵּׁם נִפְשָׁנוּ בַּחַיִּים

18 וְלֹא נָתַן לְמוֹט רַגְלָנוּ,

19 דְּכִשְׁהָאָדָם עוֹסֵק בַּתּוֹרָה

20 וּמִצְוֹת הוּא נִמְצָא בְּדִרְגָּה

21 גְּבוּהָה וְנִעְלִית בְּבַחֲנֵינֵי רֹאשׁ,

22 וְכִשְׁהוּא עוֹסֵק בְּעֵנִינֵי

23 הָעוֹלָם הוּא נִמְצָא בְּדִרְגָּה

24 נְמוּכָה וְנִחְוּתָה בְּבַחֲנֵינֵי רַגְלֵי,

25 וְהִכָּח עַל זֶה שֶׁהֲרַגְלִים

26 שָׁלוֹ (הַעֲסֵק בְּעֵנִינֵי

27 הָעוֹלָם) לֹא יִהְיֶה לְמוֹט,

28 שֶׁלֹא יִפּוֹל וְלֹא יִכָּשֵׁל, הֵינּוּ

29 שְׁעִינֵי הָעוֹלָם לֹא יִפְגְּעוּ בַּמַּצְבּוֹ

30 הָרוּחָנִי אֲלֵא אֲדַרְבָּה כִּיּוֹן

31 שְׁעוֹסֵק בָּהֶם לְשֵׁם שְׁמַיִם יִגְרֻמוּ

32 לוֹ בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר עֲלִיָּה גְדוּלָּה

33 הוּא מִהַחַיִּים שְׂבָהֶם

34 הַקְּדוּשָׁה-כְּרוּךְ-הוּא שֵׁם

35 נִפְשָׁנוּ, הַחַיִּים שְׁלֹמֶעֱלָה

36 מִהֶטְבַּע, שְׁלֹמֶעֱלָה מַחֲיִי

37 הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָה, גַּם

38 מִבַּחֲנֵינֵי חַי בְּעַצְמָם הֵינּוּ

39 חַיִּים מִצַּד עֵצָם הַמֵּהוּת אֲלֵא

40 חַיִּים נִעְלִים לֹאִין שִׁיעוּר. כִּי מִצַּד הַדִּרְגָּה דְּחֲיִי הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָה (כּוֹלֵל

41 גַּם בַּחֲנִינֵי חַי בְּעַצְמָם), אֲפָשֶׁר יִתְכַּן שִׁירְצָה הָאָדָם בְּגִלּוֹי אֱלֹקִיּוֹת

42 שְׂבַע-יָדֵי הָעוֹלָם, שְׁהִיא אִמּוֹן שְׁהִיא נִעְלִית אֲבָל עֵדִיין יֵשׁ חֲשֵׁשׁ

43 שֶׁהֵעִסוּק בְּעֵנִינֵי הָעוֹלָם יִפְגַּע בַּמַּעֲמָדוֹ הָרוּחָנִי וְכִאֲשֶׁר עָסָקוּ בְּעֵנִינֵי

ביאור בדרך אפשר

44 הָעוֹלָם יִהְיֶה בְּשָׂבִיל (הַגְּלוֹי שְׂבַע-יָדֵי) הָעוֹלָם עֲצָמָם, וְלֹא
45 לְשֵׁם שְׁמַיִם בְּשָׂבִיל קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, והוא מִצַּב שָׂבִי הָאָדָם
46 מִעוֹנֵיין בְּעִקָּר לְמֹלֵא אֶת הַשְּׂאִיפָה וְהַרְצוֹן הָאִישִׁיִּים שֶׁלוֹ וְעִיקָר הַדָּגֵשׁ אִינוֹ עַל
47 מִסִּירוֹת וְהַתְּבַטְלוֹת לְרֹצוֹן ה' אֶז הַרְגָּלִים שָׂבוֹ (הַתְּעַסְקוּתוֹ בְּעֵנִינֵי
48 הָרָשׁוֹת) יִהְיֶה לְמוֹט וְהוּא

49 עֲלוּל לִפְּוֹל, וּבְכָדִי

50 שֶׁהֲרַגְלִים שָׁלוֹ לֹא יִהְיֶה

51 לְמוֹט, עַל-יְדֵי שְׂעַסְקוֹ

52 בְּדָבָרֵי הָרָשׁוֹת הוּא לְשֵׁם

53 שְׁמַיִם וְאֲדַרְבָּה הַמַּגַּע עִם

54 הַגִּשְׁמִיּוֹת יִבְיֵא אוֹתוֹ בְּסוּפוֹ שֶׁל

55 דָּבָר לְהַתְּעִלוֹת נוֹסֶפֶת כַּנ"ל,

56 הוּא עַל-יְדֵי הַחַיִּים

57 שְׁלֹמֶעֱלָה מִהֶטְבַּע שֶׁל

58 הָעוֹלָם (דִּישׁ לֹאִמַר שֶׁהַפְּלִי

59 לְזֶה הוּא הַבְּטוּלָה),

60 שְׁלֹמֶעֱלָה מִהֶטְבַּע, שְׁלֹמֶעֱלָה מַחֲיִי הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָה, גַּם

61 מִבַּחֲנֵינֵי חַי בְּעַצְמָם. כִּי מִצַּד הַדִּרְגָּה דְּחֲיִי הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָה

62 (כּוֹלֵל גַּם בַּחֲנִינֵי חַי בְּעַצְמָם), אֲפָשֶׁר שִׁירְצָה בְּגִלּוֹי

63 אֱלֹקִיּוֹת שְׂבַע-יָדֵי הָעוֹלָם, וְכִאֲשֶׁר עָסָקוּ בְּעֵנִינֵי הָעוֹלָם

64 יִהְיֶה בְּשָׂבִיל (הַגְּלוֹי שְׂבַע-יָדֵי) הָעוֹלָם עֲצָמָם, וְלֹא לְשֵׁם

65 שְׁמַיִם בְּשָׂבִיל קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, אֶז הַרְגָּלִים שָׂבוֹ

66 (הַתְּעַסְקוּתוֹ בְּעֵנִינֵי הָרָשׁוֹת) יִהְיֶה לְמוֹט, וּבְכָדִי

67 שֶׁהֲרַגְלִים שָׁלוֹ לֹא יִהְיֶה לְמוֹט, עַל-יְדֵי שְׂעַסְקוֹ בְּדָבָרֵי

68 הָרָשׁוֹת הוּא לְשֵׁם שְׁמַיִם כַּנ"ל, הוּא עַל-יְדֵי הַחַיִּים

69 שְׁלֹמֶעֱלָה מִהֶטְבַּע (דִּישׁ לֹאִמַר שֶׁהַפְּלִי לְזֶה הוּא הַבְּטוּלָה),

70 שְׁלֹמֶעֱלָה מִהֶטְבַּע, הֵם מִחֲבָרִים שְׁנֵי הַהֶפְכִּים

71 דְּחִסָּד וּגְבוּרָה, דִּהְגָּם שִׁירְצָה הָעֲלִי שְׂבַבְרוֹר דְּבָרֵי

72 הָרָשׁוֹת, מִכָּל-מְקוֹם כּוֹנֵנוֹ בְּעֲשִׂית דְּבָרֵי הָרָשׁוֹת הִיא

73 בְּשָׂבִיל קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת.

74 (ט) וְיֵשׁ לֹאִמַר שֶׁזֶהוּ בִּיאוֹר

75 הַקָּשֶׁר דִּהְשֵׁם נִפְשָׁנוּ

76 בְּחַיִּים גו' עִם הַגְּאוּלָּה

77 דִּי"ב תַּמּוּז, דִּהְנָה יָדוּעַ⁵⁰ שְׂעַל-יְדֵי

78 בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת שְׂעַל-יְדֵי

79 הַנִּהְגָּת הַטָּבַע, שֶׁהִיא תָּמִיד בְּאֶפֶן אֶחָד, מִתְּגַלֶּה הָעֵנִין

80 דְּלֹא שְׁנִיתִי⁵¹ (אֲלֵא שֶׁהָעֵנִין דְּלֹא שְׁנִיתִי כְּמוֹ שֶׁמִּתְּגַלֶּה

81 בַּהֲנִיגָה הַטָּבַעִית הוּא מְלַבֵּשׁ בְּהַגְּבֵלֶת הַטָּבַע), וְעַל-יְדֵי

82 דְּלֹא שְׁנִיתִי⁵¹ כְּדָבָרֵי הַנְּבִיא "אֵינִי ה' לֹא שְׁנִיתִי" הֵינּוּ שֶׁהַקְּדוּשָׁה-כְּרוּךְ-הוּא

83 לֹא רַק קִיּוֹם לְנִצָּח אֲלֵא שְׁשׁוּם דָּבָר לֹא גוֹרֵם בּוֹ שִׁינוֹי כְּלִשְׁהוּ חֵס וְשִׁלּוּם

84 (אֲלֵא שֶׁהָעֵנִין דְּלֹא שְׁנִיתִי כְּמוֹ שֶׁמִּתְּגַלֶּה בַּהֲנִיגָה הַטָּבַעִית

85 וְכִי לִידֵי בִּיטוּי בְּכָךְ שֶׁהַטָּבַע מִתְּנַהֵל בְּצוּרָה קְבוּעָה לֹלֵא שִׁינוּיִים הוּא

86

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מִלְבָּשׁ בְּהַגְבֵּלַת הַטֶּבַע וכאשר הקדוש-ברוך-הוא מגלה אלוקות על-ידי
 2 ניסים שלמעלה מהטבע, יש התגלות של בחינות האלוקות שלא מלוכשות
 3 בטבע, וְעַל-יְדֵי הַנְּסִים שלמעלה מהטבע נִמְשָׁךְ גְּלוֹי אֶזְרָאִין-
 4 סוֹף האלוקי הַבְּלִי-גָבוֹל שֶׁלְמַעְלָה מֵהַתְּלַבְּשׁוֹת בְּעוֹלָמוֹת ומאחר
 5 שאינו מתלבש בעולמות באופן
 6 פנימי ולא נתפס בהם נקרא אור
 7 "מקיף" ואור "סובב". וְהַשָּׂרֵשׁ
 8 דָּב' עֲנִינִים אֵלֹה התגלות
 9 אלוקות בעולם על ידי התלבשות
 10 בתוך גדרי העולם והתגלות
 11 אלוקות בעולם על ידי ניסים
 12 שלמעלה מהתלבשות בטבע
 13 העולם הוא חֲסָדִים
 14 וגבורות. דְּהִנְהִגַת הַטֶּבַע
 15 (שאפשרית רק על-ידי צִמְצוּם
 16 וְהַגְבָּלָה וְהַתְּלַבְּשׁוֹת של
 17 האור האלוקי) הִיא
 18 מֵהַגְבוּרוֹת וְיֵשׁ לֹמֵר
 19 דְּזֶה שְׂבִיחַ הַגְּבוּרָה הַטֶּבַעִית
 20 דְּוָקָא מִתְגַּלָּה הָעֲנִינָן דְּלֹא
 21 שְׁנִיתִי שֶׁלֹּא בֵּא לִידֵי בִטּוֹ
 22 בְּהִנְהִיגָה שֶׁלְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע אֵלָּא
 23 דְּוָקָא בְּעוֹבְדָה שֶׁהַטֶּבַע מִתְנַהֵל
 24 תְּמִיד בְּאוֹתָה צוּרָה לֵלָא שִׁינוּ
 25 הוּא מִפְּנֵי שֶׁשָּׂרֵשׁ
 26 הַגְּבוּרוֹת הוּא לְמַעְלָה
 27 מִשָּׂרֵשׁ הַחֲסָדִים וְלֹכֵן
 28 בְּמוֹכֵן מִסוּיִם יֵשׁ יִתְרוֹן בְּצִמְצוּם
 29 לְעוֹמֵת הַגִּילּוֹי, וְהַנְּסִים
 30 (גְּלוֹי אלוקות שֶׁלְמַעְלָה
 31 מֵהַגְבָּלַת הַטֶּבַע) הֵם
 32 מֵהַחֲסָדִים. וְעֲנִינָן
 33 לְאַפְלָלָא שְׂמֵאלָא בִּימִינָא
 34 הַתְּכַלּוֹת הַשְּׂמֵאל (גבורות)
 35 בִּימִין (חסד) כֵּךְ שִׁישְׁנו שִׁילּוּב
 36 וְחִיבוּר שֶׁל הַחֲסָדִים וְהַגְבוּרוֹת גַּם יַחַד הוּא, שֶׁהַגְּלוֹי דְּאֶזְרָאִין-סוֹף
 37 הַבְּלִי-גָבוֹל שֶׁעַל-יְדֵי הַנְּסִים הוּא לֹא בָּאפֵן דְּשִׁדּוּד וּבִטּוֹל
 38 הַטֶּבַע מִכָּל וְכָל עַד שִׁיחַדֵל לְהַתְּקִיִּים, אֵלָּא דְּהִגָּם שֶׁהַטֶּבַע נִשְׁאַר
 39 בְּמִצִּיאוֹתָו, עִם כָּל הַהַגְבָּלוֹת הַמִּתְחַיִּיבוֹת מִכָּךְ שֶׁנּוֹבְעוֹת מִמִּידַת הַגְבוּרָה
 40 בְּכָל זֹאת גַּם בְּתוֹךְ גְּדֵרֵי טֵבַע הָעוֹלָם רוֹאִים בְּגִלּוֹי שֶׁהוּא נִס
 41 שֶׁלְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע וְזֹאת בְּעֻקְבוֹת הַתְּגָלוֹת הַבְּלִי מוֹגְבֵּלַת שְׂמֵצֵד הַחֲסֵד,
 42 וְנִמְצָא שִׁישׁ כָּאֵן שִׁילּוּב שֶׁל שְׁתֵּי הַבְּחִינוֹת גַּם יַחַד.
 43 וְאוּלַי יֵשׁ לֹמֵר, דְּמָה שְׂכֵתוֹב בְּתַנְיָא⁵² דְּעֲנִינָן מֵאִמֵּר חֲכָמֵינוּ ז"ל

הַנְּסִים נִמְשָׁךְ גְּלוֹי אֶזְרָאִין-סוֹף הַבְּלִי-גָבוֹל שֶׁלְמַעְלָה
 מֵהַתְּלַבְּשׁוֹת בְּעוֹלָמוֹת. וְהַשָּׂרֵשׁ דָּב' עֲנִינִים אֵלֹה הוּא
 חֲסָדִים וְגְבוּרוֹת. דְּהִנְהִיגַת הַטֶּבַע (צִמְצוּם וְהַגְבָּלָה) הִיא
 מֵהַגְבוּרוֹת וְיֵשׁ לֹמֵר דְּזֶה שְׂבִיחַ הַגְּבוּרָה הַטֶּבַעִית דְּוָקָא
 מִתְגַּלָּה הָעֲנִינָן דְּלֹא שְׁנִיתִי הוּא מִפְּנֵי שֶׁשָּׂרֵשׁ הַגְבוּרוֹת
 הוּא לְמַעְלָה מִשָּׂרֵשׁ הַחֲסָדִים, וְהַנְּסִים (גְּלוֹי שֶׁלְמַעְלָה
 מֵהַגְבָּלַת הַטֶּבַע) הֵם מֵהַחֲסָדִים. וְעֲנִינָן לְאַפְלָלָא שְׂמֵאלָא
 בִּימִינָא הוּא, שֶׁהַגְּלוֹי דְּאֶזְרָאִין-סוֹף הַבְּלִי-גָבוֹל שֶׁעַל-
 יְדֵי הַנְּסִים הוּא לֹא בָּאפֵן דְּשִׁדּוּד הַטֶּבַע, אֵלָּא דְּהִגָּם
 שֶׁהַטֶּבַע נִשְׁאַר בְּמִצִּיאוֹתָו, רוֹאִים בְּגִלּוֹי שֶׁהוּא נִס
 שֶׁלְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע. וְאוּלַי יֵשׁ לֹמֵר, דְּמָה שְׂכֵתוֹב
 בְּתַנְיָא⁵² דְּעֲנִינָן שֶׁתָּף בּוֹ מִדַּת רַחֲמִים⁵³ הוּא הַתְּגָלוֹת
 אֵלִיּוֹת עַל-יְדֵי צִדִּיקִים וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, הַפְּנוּנָה בְּזֶה
 הִיא (בְּעֶקֶר) לְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים [שֶׁעַל-יְדֵי הַצִּדִּיקִים]
 הַמְּלַבְּשִׁים בְּטֶבַע (שֶׁתָּף בּוֹ), שֶׁהַאוֹתוֹת וְהַמוֹפְתִים
 שֶׁלְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע הֵם מֵהַחֲסָדִים, וְהַטֶּבַע (שְׂבוֹ מְלַבְּשִׁים
 הַמוֹפְתִים) הוּא מֵהַגְבוּרוֹת, וְלֹכֵן אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים אֵלֹה
 הֵם מִמִּדַּת הַרַחֲמִים, תְּפָאֲרָתָּה, שְׂמֵחַבְּרַת שְׁנֵי הַהֶפְכִים
 דְּחֶסֶד וְגְבוּרָה.

וְזוּהִי הַשִּׁיבוֹת דְּהַשָּׁם נִפְשָׁנו בְּחַיִּים גּו' לְהַגְאָלָה דִּי"ב
 תְּמוּזָה, כִּי הַגְאֻלָּה דִּי"ב תְּמוּזָה (כּוֹלֵל גַּם הַתְּחַלַּת
 הַגְאֻלָּה שֶׁהִיָּתָה בִּג' תְּמוּזָה) הִיָּתָה נִס גְּלוֹי שֶׁלְמַעְלָה
 מֵהַטֶּבַע, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא הָיָה זֶה בָּאפֵן דְּשִׁדּוּד וּבִטּוֹל
 הַטֶּבַע, אֵלָּא שֶׁהַטֶּבַע נִשְׁאַר בְּמִצִּיאוֹתָו, וְיִתִּירָה מְזוֹ שִׁגָּם
 הַמְּנַגִּדִים נִשְׁאַרוּ אֲזַ בְּתַקְפָּם, וּמִכָּל-מְקוֹם הִכְרָחוּ לְסִיעַ
 גַּם הַתְּחַלַּת הַגְאֻלָּה שֶׁהִיָּתָה בִּג' תְּמוּזָה הַיּוֹם בּוֹ הַרְבֵּי הַרִי"צ יֵצֵא
 מִבֵּית הַסוּהָר וְנִשְׁלַח לְגָלוֹת) הִיָּתָה מִצַּד אֶחָד נִס גְּלוֹי שֶׁלְמַעְלָה
 מֵהַטֶּבַע, כִּי לִפִּי מִצַּב הַדְּבָרִים בְּרוּסְיָה הַסּוֹבְיֵטִית בְּאוֹתָם יָמִים (בִּשְׁנַת
 תרפ"ז) לֹא הָיָה סִיכּוֹ לְשַׁחֲרוּרוֹ שֶׁל הַרְבֵּי בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע וְאַף-עַל-פִּי-כֵן מִצַּד
 שְׁנֵי לֹא הָיָה זֶה בָּאפֵן דְּשִׁדּוּד וּבִטּוֹל הַטֶּבַע, אֵלָּא שֶׁהַטֶּבַע
 נִשְׁאַר בְּמִצִּיאוֹתָו, וְיִתִּירָה מְזוֹ שִׁגָּם הַמְּנַגִּדִים אֵלָּה שֶׁהִתְנַגְּדוּ
 לְפַעּוּלוֹתָיו בְּחִזּוֹק וְהַפְצַת הִיהָדוּת וְגִרְמוּ לְמֵאִסְרוֹ אֲזַ בְּתַקְפָּם, וְגַם
 לְאַחַר שֶׁנִּלְצָה לְשַׁחַר אֶת הַרְבֵּי מֵמֵאִסֵּר וְגָלוֹת הַמִּשְׁכִּיכוֹ בְּמַעֲשֵׂיהֶם וּרְדָפוֹ אֵת

ביאור בדרך אפשר

1 היהודים והיהדות ומכל־מקום למרות שלא שינו את עמדתם ונשארו
2 בתוקפם הכרחו לסייע (ועל־ידי התקף שלהם עצמו והשתמשו
3 בכוחם ובתקפם) בשחרור ובגאולה⁵⁴. ועל־ידי־זה נתבטלה

המחצה בין התחתונים

4 לעליונים, לאפלא 1
5 שמאלא בימינא 2 כפי
6 שנתבאר שכאשר יש התגלות 3
7 ניסית של השגחה פרטית 4
8 אלוקית בתוך גרדי הטבע הדבר 9
10 מורה על שילוב של 'תחתונים' 10
11 'ועליונים' והתכללות שמאל 11
12 (גבורות) בימין (חסד). ועל־ 7
13 ידי־זה נתן לאחרי־זה 8
14 לאחר גאולתו של הרבי מהמאסר 9
15 והגלות הפח לכל אחד 10
16 ואחד מישראל, שגם אצלו 11
17 יהיה מעין זה כי יהיה בכוחו

18 לבטל המחצה בין עסק בדברי הרשות (תחתונים) לקיום
19 התורה ומצות (עליונים), שגם בעניני הרשות יאיר אור

ביאור בדרך אפשר

20 התורה והמצות, וזה נעשה הכנה קרובה לקיום היעוד⁵⁵
21 הנבואי שנאמר על ימות המשיח ונגלה כבוד הוי' שיתבטלו ההעלמות
22 וההסתרים והצמצומים על האור האלוני וראו כל בשר יחדיו כי פי
23 הוי' דבר, שהחיות של כל

24 העולמות והנבראים היא חיות
25 אלוקית שגם הבשר
26 הגשמי התחתון ביותר יראה
27 אלקות⁵⁶ באופן הנעלה ביותר
28 והרי זה חיבור ושילוב מלא בין
29 'מעלה' /מטה'. וכל זה
30 נעשה על־ידי האותות
31 ומופתים שעל־ידי
32 הצדיקים, כמובא לעיל מספר
33 התנאי שהצדיקים מגלים אלוקות
34 בעולם היינו שממשיכים
35 בטבע עם כל הגדרים שבו
36 גלוי אלקות שלמעלה

37 מהטבע ולמעלה מכל ההגבלות, כמו שהיה בימים ההם בחג
38 הגאולה י"ב תמוז בשנת תרפ"ז, כך יהיה בזמן הזה.

(54) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1065 ואילך. ח"ח ע' 121. (55) ישע"י מ, ה. 56) ראה תו"ח תצוה תפב, א ואילך [בהוצאה החדשה – שכת, ב]. שער האמונה פכ"ה. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 37 (הערה 72).

המשך ביאור למס' נדה ליום שבת קודש עמ' א

1 מלראות, סופרתו ומחשיבה אותו למנן שבעה נקיים, ואפילו אם
2 הפסיקה לראות באמצע היום, מחשיבה את מקצת היום שנשאר
3 למנן שבעה נקיים.

4 הגמרא מביאה קושיא על דברי הברייתא: מתקין לה רמי בר חמא,
5 ותכפרנו – מה הפסול בכך שמחשיבה את מקצת יום זה כיום נקי,
6 ואנן נמי ניספריה – ואף אנו צריכים להחשיב אותו כיום נקי,
7 דקיימא לן – שהרי מקובל בדינו (פסחים ד.) שמקצת היום נחשב
8 ככולו, ונמצא שאם מקצת היום נקי, כאילו כולו נקי.

9 רבא משיב בקושיא: אמר רבא לרמי בר חמא, אם בן כדברך, שגם
10 לענין שבעה נקיים נאמר הכלל שמקצת היום ככולו, שכתב זרע
11 דסתר בויבה היכי משפחת לה – איך שייך הדין ששינוי בברייתא
12 (לעיל כב.), שוב שהתחיל לספור שבעה נקיים וראה קרי סותר את
13 אותו היום (ולא יותר), וזה – והרי בדרך כלל נשאר מקצת מהיום
14 לאחר שראה קרי, ואותו מקצת הוא טהור, וכיון שמקצת היום
15 ככולו יחשב לו יום זה לספירתו, ולא יצטרך לספור יום נוסף, וכיון
16 שנאמר בתורה שוב שראה קרי סותר את אותו היום, בהכרח שלגבי
17 ספירת שבעה נקיים לא נאמר הכלל שמקצת היום ככולו.

18 משיב רמי בר חמא להעמיד את קושייתו: אי דחזאי בפלגא דיומא
19 הדי נמי – באמת אם הזב ראה קרי באמצע היום אינו סותר, משום
20 שמקצת היום ככולו, והכא במאי עסקינן – ובאן, שאמרה התורה
21 שוב שראה קרי סותר, במה מדובר, דחזאי – כשראה קרי סמוך
22 לשקיעת החמה, ומיד לאחר מכן שקעה החמה, ולא היה מקצת

23 היום בטוהרה, ונמצא שאין כאן יום נקי, אך באמת הכלל שמקצת
24 היום ככולו נאמר גם לענין שבעה נקיים.

25 משיב רבא לרמי בר חמא בתמיהה: וליקום ולימא ליה לקרא – וכי
26 אנו יכולים לדחוק ולהעמיד את הפסוק, כי בתיבא סמוך לשקיעת
27 החמה בתיבא – שהוא נאמר דווקא כשראה קרי סמוך לשקיעת
28 החמה, הרי בפשטות הכתוב מודר גם באופן שישאר מקצת היום נקי,
29 ובהכרח שלגבי שבעה נקיים לא נאמר הכלל של מקצת היום ככולו.
30 משיב רמי בר חמא להעמיד את קושייתו: אין – אכן כך, על כרחך
31 שכתב לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה – בהכרח עליך להניח
32 לפסוק לדחוק ולהעמיד את עצמו באופן זה, שמתוך שבכל מקום
33 הכלל הוא שמקצת היום ככולו, בהכרח שהפסוק דיבר באופן שראה
34 קרי סמוך לשקיעת החמה, וכאילו הדבר מפורש בפסוק, ונשארת
35 הקושיא מדוע אין אומרים לענין ספירת נקיים שמקצת היום ככולו.
36 הגמרא מביאה דין ודברים נוסף בין רמי בר חמא לרבא: פני –
37 הסתפק רמי בר חמא, וזה הסופרת שבעה נקיים ופולטת שכתב
38 זרע, מהו שתתור בויבה – האם דבר זה סותר את ספירתו וצריכה
39 לספור שנית.

40 מבאר רמי בר חמא את הספק: רואה היתה וסותרת – האם הדין
41 שפולטת שכתב זרע טמאה (שבת פו.), הוא משום שהתורה חידשה
42 שהיא כמו זכר הרואה קרי, ואם כן היא סותרת את השבעה נקיים,
43 כמו זכ הרואה קרי,

1 במאמר זה מדובר אודות מהות תפקידו של משה רבינו בדורו וכמו כן של
2 נשיאי ישראל שבכל דור ודור שהם המשה רבינו שבכל דור ודור. מדובר
3 אודות עבודתם של בני ישראל הבאה מכוחם של הנשיאים בתקופות השונות
4 ובעיקר בחשכת הגלות. במאמר זה מדובר אודות חידוש נפלא הקשור דווקא

5 בעבודה הנדרשת מאיתנו בדורנו

6 כעת.

7 מאמר זה מיוסד על מאמר דיבור

8 המתחיל "וקבל היהודים"

9 שנאמר על ידי כ"ק אדמו"ר

10 הרי"צ ב'פורים קטן' בשנת

11 ה'תרפ"ז, בזמן המשטר

12 הקומוניסטי בברית המועצות,

13 תקופה קצרה לפני מאסרו

14 הידוע.

15 אודות הדלקת המנורה בבית

16 המקדש אומר הקדוש ברוך הוא

17 למשה רבינו ואתה תצוה

18 את בני ישראל ויקחו

19 אליך שמן זית זך כתיב

20 למאור להעלות נר

21 תמיד¹, וידועים הדייקים

22 בלשונו של פסוק זה² הדייק

23 הראשון הוא דבכל הצוויים

24 שבתורה נאמר 'צו' את

25 בני ישראל וכיוצא בזה

26 'דבר אל בני ישראל' אמור להם'

27 כלומר בדרך כלל בפניה של

28 הקדוש ברוך הוא אל משה רבינו

29 לא מופיעה המילה 'אתה',

30 ואילו כאן נאמר ואתה

31 תצוה את בני ישראל.

32 ולהוסיף, דהדייק במה

33 שנאמר ואתה תצוה

34 הוא לא רק בהלשון

35 כלומר השאלה איננה רק מכך

36 שהתורה מאריכה בלשונה אלא

37 היא גם בהתכן, הוספת

38 המילה 'אתה' מדגישה את

39 חשיבותו של משה רבינו

40 דלשון ואתה תצוה

41 משמע שמשך הוא

42 המצוה, וצריך להבין,

43 הרי משה הוא רק השליח

44 למסר לישראל את צווי

45 הקב"ה ואינו המצוה בעצמו,

46 ולמה נאמר ואתה תצוה.

בס"ד. שבת פרשת תצוה, יו"ד אדר-

ראשון ה'תשמ"א*

וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ
כְּתִיב לְמָאֹר לְהַעֲלוֹת נֵר תָּמִיד¹, וַיְדַעִים
הַדְּיוּקִים בְּזֶה² דְּבִכָּל הַצְּוִיִּים שֶׁבַּתּוֹרָה נֶאֱמַר צוּ אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, וְכָאן נֶאֱמַר וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל. וְלְהוֹסִיף, דְּהַדְּיוּק מֵה שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה תִּצְוֶה הוּא
לֹא רַק בְּהִלְשׁוֹן אֶלָּא גַם בְּהִתְכֵּן, דְּלִשׁוֹן וְאַתָּה תִּצְוֶה
מִשְׁמַע שְׁמִשָּׁה הוּא הַמְצָוָה, וְצָרִיךְ לְהַבִּין, הֲרִי מִשָּׁה
הוּא הַשְּׁלִיחַ לְמַסֵּר לְיִשְׂרָאֵל אֶת צְוֵי הַקַּב"ה, וְלִמָּה
נֶאֱמַר וְאַתָּה תִּצְוֶה. גַּם צָרִיךְ לְהַבִּין מֵה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְחוּ
אֵלֶיךָ, שִׁיבִיאוּ הַשֶּׁמֶן לְמִשָּׁה³ (אֵלֶיךָ), דְּלִכְאוּרָה, כִּינן
שֶׁהַעֲלָאת הַנֵּרוֹת הִתָּה עַל יְדֵי אֶהְרֹן, לִמָּה הַצָּרִיךְ לְהַבִּיא
אֶת הַשֶּׁמֶן לְמִשָּׁה. גַּם צָרִיךְ לְהַבִּין מֵה שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁמֶן גֹּו'
כְּתִיב לְמָאֹר, דְּלִכְאוּרָה הִנּוּ לִיָּה לְמִימַר שֶׁמֶן גֹּו'
לְהֵאִיר. גַּם צָרִיךְ לְהַבִּין, דְּבִכָּסוּק שְׁלֹאֲחֵרִי זֶה⁴ נֶאֱמַר
מַעֲרֵב עַד בֹּקֶר וְכָאן נֶאֱמַר לְהַעֲלוֹת נֵר תָּמִיד.

(ב) וּמִבְּאֵר כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרֵי וְחֻמֵּי אֲדָמוֹר⁵ (בְּמִאֲמָרוֹ
הַיָּדוּעַ דְּבִיבּוֹר הַמִּתְחִיל וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים⁶
שֶׁנֶּאֱמַר בְּפִרְיִים קָטָן תִּרְפִּי⁷), דְּצִוִּי (תִּצְוֶה) הוּא צִוְּתָא
וְחִבּוּר⁸. וְזֶהוּ וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁמִשָּׁה הוּא
מְקַשֵּׁר וּמְחַבֵּר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם אֹר אֵין סוּף⁹. וְעַל
יְדֵי שְׁמִשָּׁה מְשַׁפֵּיעַ לְיִשְׂרָאֵל (שְׁמִקְשֵׁר אוֹתָם עִם אֹר אֵין

(*) יצא לאור בקונטרס* פורים קטן - תשנ"ב**, "לקראת יום ג'
שהוכפל בו כי טוב, פורים קטן . יום א' פ' כי תשא, ה'תשנ"ב".

(1) ריש פרשתנו (תצוה). (2) אוה"ת פרשתנו (תצוה) ע' איתקמא. ד"ה
וקבל היהודים תרפ"ז ס"ג (סה"מ תרפ"ז ע' קיג. ה'תשי"א ע' 182).

(3) רמב"ן עה"פ. (4) פרשתנו כז, כא. (5) השייכות דהביאור בואתה
תצוה גו' לוקבל היהודים גו' - ראה לקמן ס"ט ואילך. (6) נדפס
ב"התמים" חוברת ז לה, ג [שלו, ג] ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' קי ואילך.

ה'תשי"א ע' 180 ואילך. - ראה שם ס"ד. (7) כ"ה גם בתו"א פרשתנו
פב, א (עה"פ ואתה תצוה). ובכ"מ. וראה בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ג ע' עב הערה 55. (8) כ"ה

47 גַּם צָרִיךְ לְהַבִּין דְּיוּק נוסף בלשון הכתוב מֵה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְחוּ
48 אֵלֶיךָ, שְׁמִשָּׁמְעוֹת מִלִּים אֵלֶּה הִיא שִׁיבִיאוּ הַשֶּׁמֶן לְמִשָּׁה³
49 ('אֵלֶיךָ'), דְּלִכְאוּרָה, כִּינן שֶׁהַעֲלָאת (=הדלקת) הַנֵּרוֹת הִתָּה
50 עַל יְדֵי אֶהְרֹן וְעַל יְדֵי מִשָּׁה, לִמָּה הַצָּרִיךְ לְהַבִּיא אֶת הַשֶּׁמֶן
51 לְמִשָּׁה. גַּם צָרִיךְ לְהַבִּין
52 מֵה שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁמֶן גֹּו'
53 כְּתִיב לְמָאֹר, מְדוּעַ הַתּוֹרָה
54 מְשַׁמְשֶׁת בְּמִלָּה "מָאֹר" וְלֹא
55 בְּמִלָּה "לְהֵאִיר" דְּלִכְאוּרָה
56 הִנּוּ לִיָּה לְמִימַר (=היה לו
57 לומר) שֶׁמֶן גֹּו' לְהֵאִיר
58 שְׁהִי תְּכַלִּיתָה שֶׁל הַדִּלְקַת הַשֶּׁמֶן
59 בְּמִנּוּרָה הִיא 'לְהֵאִיר'. גַּם
60 צָרִיךְ לְהַבִּין, דְּבִכָּסוּק
61 שְׁלֹאֲחֵרִי זֶה⁴ נֶאֱמַר אִיזוֹת
62 מִשְׁךְ זִמֵּן דְּלִיקַת הַנֵּרוֹת מַעֲרֵב
63 עַד בֹּקֶר, וְאִכּוּן מִשְׁךְ זִמֵּן
64 דְּלִיקַתָם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּכָל יוֹם
65 אֵינֵנוּ בְּמִשְׁךְ הַיָּמִמָּה כֹּלָּה אֵלֶּה
66 מַעֲרֵב עַד בֹּקֶר וְאִילוּ כָּאן
67 נֶאֱמַר 'לְהַעֲלוֹת נֵר
68 תָּמִיד'.
69 (ב) וּמִבְּאֵר כְּבוֹד קְדוּשַׁת
70 מוֹרֵי וְחֻמֵּי אֲדָמוֹר⁵
71 (בְּמִאֲמָרוֹ הַיָּדוּעַ דְּבִיבּוֹר
72 הַמִּתְחִיל "וְקִבֵּל
73 הַיְּהוּדִים"⁶ שֶׁנֶּאֱמַר
74 בְּפִרְיִים קָטָן תִּרְפִּי⁷),
75 דְּמִשְׁמַעוֹתָה הַפְּנִימִית שֶׁל
76 הַמִּלָּה 'צִוִּי' ('תִּצְוֶה')
77 הוּא יִצִּיר 'צִוְּתָא' וְחִבּוּר⁸
78 בֵּין הַמְצָוָה לְבֵין הַמְצָוָה, כֹּלּוֹמֵר
79 בֵּין יִשְׂרָאֵל לְקִדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.
80 וְזֶהוּ הַהִסְבֵּר מְדוּעַ הַפְּסוּק
81 מְדַגִּישׁ אֶת חֲשִׁיבוֹתוֹ שֶׁל מִשָּׁה
82 רְבִינוּ בְּאִיזוֹר וְאַתָּה תִּצְוֶה
83 אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן
84 שְׁמִשָּׁה הוּא זֶה שִׁיבֵר אֶת
85 הַצִּוּוֹתָא, הוּא זֶה שְׁמִקְשֵׁר
86 וּמְחַבֵּר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
87 עִם אֹר אֵין סוּף⁹. וְעַל
88 יְדֵי שְׁמִשָּׁה מְשַׁפֵּיעַ

(*) קונטרס זה חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' לכאור"א מאנשים נשים וטף. (**) על הדו"ח אודות הדפסת והפצת
המאמר ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ויהי שיפעל הפעולה הרצויה והזוגי וברי מזלי' כו'. אזכיר עה"צ".

ביאור בדרך אפשר

1 לְיִשְׂרָאֵל (כלומר שְׁמֶקְשֶׁר אוֹתָם עִם אוֹר אֵין סוֹף), עַל יְדֵי זֶה
 2 נַעֲשֶׂה יִתְרוֹן וְהוֹסַפָּה בְּדִרְגָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. [הַסִּיכָה לִכְךָ שֶׁלמִדּוֹת שֶׁדִּרְגָּתוֹ
 3 שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינוּ הִיא לִמְעַלָּה מִהֶעָם, שֶׁלֹּכֵן הוּא זֶה שֶׁבִּכְחוּתוֹ לְהַשְׁפִּיעַ לָהֶם, אֶךְ
 4 דּוּקָא עַל יָדָם נַעֲשִׂית בּוֹ רִמּוּמֵת יִתְיָרָה, הִרִי זֶה נִעְוֵן בְּקֶשֶׁר הַנִּשְׁמָתִי שֶׁל מֹשֶׁה
 5 רַבִּינוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. דְּמֹשֶׁה
 6 וְיִשְׂרָאֵל הֵם דְּגִמַּת רֹאשׁ
 7 וְרִגְלִי, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר⁹ עַל יְדֵי
 8 מֹשֶׁה רַבִּינוּ 'שֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף
 9 רִגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנִי
 10 בְּקִרְבּוֹ', דְּכָל יִשְׂרָאֵל הֵם
 11 בְּבַחֲנֵית הַרְגָּלִים דְּמֹשֶׁה,
 12 וּמֹשֶׁה הוּא הָרֹאשׁ שֶׁלָּהֶם.
 13 וּכְמוֹ שְׁבִנְיָן אֲדָם עִם הֵיחָד
 14 שֶׁהָרֹאשׁ הוּא מַעַל הַרְגָּלִים וְהוּא
 15 זֶה שֶׁמִּנְהִיגֵם אֶךְ בִּיחָד עִם זֶה
 16 הַרְגָּלִים מוֹלִיכִים אֶת
 17 הָרֹאשׁ לְמָקוֹם שֶׁהָרֹאשׁ
 18 מִצַּד עֲצָמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל
 19 לְהִגִּיעַ לָשֵׁם, כְּמוֹ כֵּן הוּא
 20 בְּמֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל, שֶׁעַל יְדֵי
 21 יִשְׂרָאֵל (שֶׁהֵם הַרְגָּלִים
 22 דְּמֹשֶׁה) דּוּקָא עַל יָדָם
 23 מִתּוֹסֵף עֲלוּי בְּמֹשֶׁה.
 24 מֵהֵתָּה שֶׁל עֲלִיהָ זֶה שֶׁל מֹשֶׁה
 25 רַבִּינוּ הַנִּגְרַמַּת עַל יְדֵי הַשְׁפַּעְתּוֹ עַל
 26 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַחוּמָה בִּלְשׁוֹן הַפְּסוּקָה
 27 דְּזֶהוּ מֶה שְׁנֶאֱמַר 'שֶׁשׁ
 28 מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלֵי הָעָם
 29 אֲשֶׁר אֲנִי בְּקִרְבּוֹ', שֶׁעַל
 30 יְדֵי 'רִגְלֵי הָעָם' כְּלוֹמֵר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵינָם הַרְגָּלִים שֶׁל מֹשֶׁה נִמְשָׁךְ
 31 וּמִתְגַּלֶּה הַגְּלוּי דְּ'אֲנִכִּי' בְּקִרְבּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הַמִּילָה 'אֲנִכִּי' רִמּוּמֵת לְהַתְגַּלּוּת
 32 עֲצוּמֹתוֹ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּנֹאמֵר 'אֲנִכִּי ה' אֱלֹהֶיךָ'¹⁰. וְזֶהוּ 'וְאַתָּה
 33 תַּצְנִיחַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֶן זַיִת גּוֹ', דְּעַל יְדֵי
 34 שְׁמֹשֶׁה 'יִצְוֶה' בִּמְשֻׁמְעוֹת שֶׁל 'צוּתָא' וְיִקְשֶׁר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם
 35 אוֹר אֵין סוֹף, עַל יְדֵי זֶה יִבְיֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמֶן זַיִת לְמֹשֶׁה
 36 ('וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ'), כְּלוֹמֵר שְׁיֹסִיפוּ תּוֹסֵפוֹת אוֹר בְּמֹשֶׁה.
 37 ג) וּלְבָאֵר זֶה, מְקַדִּים בְּהִמָּאֲמַר¹¹ שְׁמֹשֶׁה רַבִּינוּ נִקְרָא 'רַעֲיָא
 38 מְהִימָנָא', דְּשִׁנֵּי פְּרוּשִׁים בְּזֶה. פִּירוּשׁ אֶחָד הוּא 'רֹעִיָה נֶאֱמָן'. רֹעִיָה
 39 נֶאֱמָן פִּירוּשׁוֹ שְׁאִינוֹ נֶאֱמָן רַק לְבַעֲלֵי הַצֹּאן אֲלָא הוּא נֶאֱמָן לְצֹאן עֲצָמָם בִּכְךָ
 40 שֶׁהוּא מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ אֶפְּיֵלוֹ עֲבוּר כְּבֶשֶׂה אַחַת וְאֵינוֹ מוֹכֵן לְהַחֲלִיפָהּ בְּאַחֶרָתָהּ.
 41 כְּמוֹ כֵּן מֹשֶׁה רַבִּינוּ שֶׁהוּא רֹעִיָה נֶאֱמָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְהַפִּירוּשׁ הַשֵּׁנִי
 42 הוּא 'רֹעִיָה אֲמוּנָה' שֶׁמִּשְׁמַעוֹתוֹ הִיא, כִּשְׁם שֶׁתְּפַקִּידוֹ שֶׁל רֹעִיָה צֹאן הוּא

ביאור בדרך אפשר

43 לְהַאכִּילֵם בְּמִרְעָה טוֹב וּמוֹיִן, כֵּךְ יִשְׁנוּ צוֹרֵךְ לְהַאכִּיל אֶת נִשְׁמֹת יִשְׂרָאֵל בְּמִרְעָה
 44 שֶׁל 'אֲמוּנָה' חוּ עֲבוּדָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינוּ 'שֶׁהוּא זֶן וּמִפְּרָנִס (=מַכְלָל)
 45 אֶת יִשְׂרָאֵל בְּעֵנֵין הָאֲמוּנָה. הַטַּעַם לִכְךָ שִׁישְׁנוּ צוֹרֵךְ בְּפַעּוּלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה
 46 רַבִּינוּ בִּלְהַאכִּיל אֶת נִשְׁמֹת יִשְׂרָאֵל בְּ'אֲמוּנָה', בּוֹ זִמְנָן שֶׁלְכַאוּרָה הָאֲמוּנָה כְּבָר
 47 קִיַּיִמַת בְּהֵם שֶׁהִרִי הֵם קְבֻלוֹה
 48 בִּירוּשָׁה מֵאֲבוֹתֵינוּ אֲבִרָהִם יִצְחָק
 49 וְיַעֲקֹב, הַסִּיכָה לִכְךָ הִיא
 50 דְּהָאֲמוּנָה שִׁישְׁנָה
 51 בְּיִשְׂרָאֵל מִצַּד עֲצָמָם,
 52 שִׁישְׁנָה הֵם מֵאֲמִינִים
 53 בְּנֵי מֵאֲמִינִים¹², לֵאלּא
 54 פַּעּוּלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינוּ אֲפֹשֶׁר
 55 שֶׁתְּהִיָּה בְּבַחֲנֵית מְקִיף,
 56 וְזֶה שְׁמֹשֶׁה רֹעִיָה
 57 וּמִפְּרָנִס (=מַכְלָל) אֶת
 58 יִשְׂרָאֵל בְּעֵנֵין הָאֲמוּנָה,
 59 מִשְׁמַעוֹת הַדְּבַר הוּא
 60 שֶׁהָאֲמוּנָה תְּהִיָּה
 61 בְּפִנְיָמִיּוּת. הַסִּבְרָת הַמוֹשְׁגִים
 62 'מְקִיף' וּפִנְיָמִיּוּת: הַקֶּשֶׁר בֵּין
 63 שְׁנֵי דְבָרִים יָכוֹל לִהְיוֹת בְּאוֹפֵן
 64 'פִּנְיָמִי' וּבְאוֹפֵן 'מְקִיף'. כֹּאשֶׁר
 65 הָאֲדָם בֹּא בְּמַגַּע עִם דְּבַר
 66 שֶׁבִּיכּוּלָתוֹ לְהַפְּנִימוֹ, לְהַכִּילוֹ
 67 בְּתוֹכוֹ וּלְהַתְאָחֵד עִימוֹ אִזִּי קֶשֶׁר
 68 זֶה הֵינּוּ 'פִּנְיָמִי'. מֶה שְׁאִין כֵּן
 69 כֹּאשֶׁר הַדְּבַר נִשְׁאָר מִחוּץ לִיכּוּלָת
 70 הָאָדָם לְהַכִּילוֹ וְאֵינוֹ מִתְאָחֵד
 71 עִימוֹ, הוּא נִשְׁאָר מִחוּצָה לוֹ. קֶשֶׁר
 72 זֶה הֵינּוּ בְּבַחֲנֵית 'מְקִיף'. קֶשֶׁר 'פִּנְיָמִי' בֹּא לִידֵי בִּיטוּי בִּכְךָ שֶׁמִּצִּיאוֹת הָאָדָם
 73 מִשְׁתַּנָּה בְּהִתְאָם לְדְבַר עִימוֹ הוּא נִקְשֶׁר וּמִתְאָחֵד. מֶה שְׁאִין כֵּן כֹּאשֶׁר הַקֶּשֶׁר
 74 הוּא בְּאוֹפֵן 'מְקִיף' מִצִּיאוֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם נִשְׁאָרָת כְּמִקּוּדָם. דּוּגְמָה לְדְבַר: אָדָם
 75 הַשּׁוֹמֵעַ רַעִיּוֹן רִחוּנִי הַקֶּשֶׁר בְּסִבְרָא שְׁכִלְתִּי עֲמוּקָה, כֹּאשֶׁר מְדוּבָר בְּסִבְרָא אֲשֶׁר
 76 בִּיכּוּלָת הָאָדָם לְהַכִּילָהּ בְּשִׁכּוּל, לְהַבִּינָה וּלְהַסְבִּירָה לְעֲצָמוֹ הַיֵּטֵב, אִזִּי שִׁכּוּל
 77 הָאָדָם מִתְאָחֵד עִימָהּ וְעַל יְדֵי כֵךְ מִתְעַדֵּן וְנַעֲשֶׂה קְרוֹב יוֹתֵר לְרוּחָנִיּוֹת. אֶךְ כֹּאשֶׁר
 78 אֵין הָאָדָם מְסוּגֵל לְהַכִּיל רַעִיּוֹן זֶה בְּשִׁכּוּל, הִרִי לְמִדּוֹת שֶׁהוּא חֹשׁ שֶׁמְדוּבָר
 79 דְּבַר עֲמוּק וְהוּא בְּהַתְפַּעּלוֹת מִכֵּךְ, מִכֵּל מְקוֹם הַרְעִיּוֹן נִשְׁאָר מִחוּץ לְשִׁכּוּלוֹ כֵּךְ
 80 שֶׁהָאָדָם נִשְׁאָר מְגוּשֵׁם כְּמִקּוּדָם. כְּמוֹ כֵּן כֹּאשֶׁר מְדוּבָר אֲדוּרָת הָאֲמוּנָה שֶׁל יְהוּדֵי
 81 בְּקֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא. לְמִדּוֹת שֶׁהָאֲמוּנָה קִיַּיִמַת בְּאָדָם אֶךְ יִתְכַּן שְׁאִינָהּ מִתְאָחֵדָת
 82 עִם מִצִּיאוֹת הַגְּלוּיָהּ, שִׁכּוּל וּרְגִישׁוּתִי. שִׁכּוּל וּרְגִישׁוּתִי אֵינָם מִשְׁתַּנִּים בְּעַקְבוֹת
 83 אֲמוּנָתוֹ בְּה' אֶחָד, אֲמוּנָה זֹו לֹא מִתְקַבֵּלָת אֲצִלָּם. אוֹפֵן זֶה שֶׁל אֲמוּנָה הוּא
 84 בְּבַחֲנֵית 'מְקִיף'. תְּפַקִּידוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינוּ הוּא לְגִרוֹם לִכְךָ שֶׁהָאֲמוּנָה תֵּאִיר

בסד"ה ואתה תצוה עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' רנו). ובכ"מ. ובד"ה זה תרפ"ז ס"ד בתחלתו (ועד"ז רסט"ו) "תקשר את בני ישראל" ואינו מוסיף "עם או"א"ס. ויש לומר, דבהמאמר מפרש שמשה מקשר את בני ישראל עצמם, כדלקמן סי"א. (9) בהעלותך יא, כא. (10) ראה בכ"ז בד"ה הנ"ל תרפ"ז ס"ה. (11) סעיף ד. (12) שבת צז, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בנשמות ישראל באופן פנימי, שהאמונה תתאחד עם מציאותו הגלויה של
2 יהודי ותחדור ותתקבל בשכלו וברגשותיו ובכל פעולותיו עד כדי כך שהם יהיו
3 מתאימים לאמונתו בה' אחד. וזהו מה שכתוב בזהר¹³ "ההיא
4 אמונה דלעילא יתן ויתפרנס מניה על ידך" (=אותה אמונה
5 עליונה תהיה ניונת ומכוללת

6 על ידך, כלומר על ידי
7 משה), וזה שמשה זן
8 ומפרנס את האמונה,
9 משמעות הדבר הוא
10 שממשיך ומגלה אותה
11 בפנימיות. וממשיך
12 בהמאמר של כ"ק אדמו"ר
13 הרי"צ, וזה שמשה הוא
14 'רעיא מהימנא', הפונה
15 בזה היא לא רק כלפי משה
16 רבינו בדורו אלא גם
17 לאתפשטותא דמשה
18 שבכל דור¹⁴ (=להתפשטות
19 של משה שבכל דור) אשר בכל
20 דור ודור ישנם צדיקים שבהם
21 מתפשטת ומאירה נשמתו של
22 משה רבינו והם גם כן בבחינת
23 'רעיא מהימנא', דראשי
24 אלפי ישראל שבכל דור
25 הם מחזקים את האמונה
26 דישראל (שבדורם),
27 שהאמונה שלהם תהיה
28 בפנימיות. וכמו
29 מרדכי¹⁵, שהיה
30 האתפשטותא דמשה
31 שבדורו, כמאמר רבותינו
32 ז"ל¹⁶ שמרדכי בדורו
33 כמשה בדורו, עבודתו של

34 מרדכי היתה בכך שגם בזמן גזרת המן, שלמוד התורה וקיום
35 המצוות אז היה קשור עם מסירות נפש, הקהיל קהלות
36 ברבים לחזק את אמונתם של ישראל בהוי' ולעמד חזק
37 בלמוד התורה וקיום המצוות. ובהמשך המאמר "וקבל היהודים",
38 לאחר שמבאר בארפה שמשה ואתפשטותא דיליה שבכל
39 דור (=והתפשטות שלו שבכל דור) מחזקים את האמונה
40 דישראל, מבאר¹⁷ הדיוק בלשון הכתוב "שמן גו' כתיב
41 למאור" (כאמור בסעיף א' הדיוק הוא בכך שהתורה אומרת שהצורך בשמן
42 הוא 'למאור' ולא 'להאיר'), המשמעות הפנימית של זה היא: המילה
43 'כתיב' רומזת על המצב בו נמצאים בני ישראל בגלות, והמילה 'למאור' רומזת

שכתוב בזהר¹³ ההיא אמונה דלעילא יתן ויתפרנס
מניה על ידך (על ידי משה), וזה שמשה זן ומפרנס את
האמונה הוא שממשיך אותה בפנימיות. וממשיך
בהמאמר, וזה שמשה הוא רעיא מהימנא, הפונה בזה
היא גם לאתפשטותא דמשה שבכל דור¹⁴, דראשי אלפי
ישראל שבכל דור הם מחזקים את האמונה דישראל
(שבדורם), שהאמונה שלהם תהיה בפנימיות. וכמו
מרדכי¹⁵, שהיה האתפשטותא דמשה שבדורו, כמאמר
רבותינו ז"ל¹⁶ שמרדכי בדורו כמשה בדורו, שגם בזמן
גזרת המן, שלמוד התורה וקיום המצוות אז היה קשור
עם מסירות נפש, הקהיל קהלות ברבים לחזק את
אמונתם של ישראל בהוי' ולעמד חזק בלמוד התורה
וקיום המצוות. ולאחרי שמבאר בארפה שמשה
ואתפשטותא דיליה שבכל דור מחזקים את האמונה
דישראל, מבאר¹⁷ הדיוק בלשון הכתוב "שמן גו' כתיב
למאור (למאור ולא להאיר), שבזמן הגלות, שכל אחד
ואחת הוא נשבר ונדכא, כתיב, על ידי זה מגיעים
למאור (העצם) שממנו נמצא האור. וצריך להבין
השיכות דהפירוש בכתיב למאור להמבאר (בהמאמר)
לפני זה שמשה [ואתפשטותא דיליה שבכל דור] זן
ומפרנס את האמונה שתהיה בפנימיות.

ד) והנה הבאור בפסוק ואתה תצוה בא (בהמאמר)
בהמשך להמבאר בתחלת המאמר, דפירוש
וקבל היהודים את אשר החלו לעשות¹⁸ הוא שקבלו

על ההתגלות לה הם זוכים דווקא בעקבות כך. שבזמן הגלות, שאז כל
אחד ואחת הוא נשבר ונדכא, שזו משמעות המילה 'כתיב' כמובן
של 'שכירה', הרי דווקא על ידי זה מגיעים להתגלות של המדרגה
הנקראת בשם 'מאור' (שהוא העצם) שמעלתה היא בכך שהיא למעלה
ממהות של 'אור', היא המקור
אשר ממנו נמצא האור.
הסבר הדברים: במילה 'מאור'
מכונה המקור של 'האור'.
לדוגמה, השמש עצמה לעומת
האור היוצא ממנה נקראת בשם
'מאור' היות והיא המקור של
האור. אחד ההבדלים בין המאור
לאור הוא בכך שהמאור הינו
הדבר עצמו לעומת האור שאינו
אלא מציאות שחוצה הימנו,
בדוגמת השמש עצמה לעומת
האור שלה שהוא חוצה הימנה.
לכן המושגים 'מאור' ו'אור'
קשורים במושגים 'עצם'
ו'גילויים', 'עצם' פירושו הדבר
בעצמו, לעומת זאת 'גילויים'
הם בדוגמת אור השמש שאינו
אלא מה שמתגלה ממנה אך
אינו השמש עצמה. דברים אלה
הם בבחינת משל כלפי התגלותה
של הנשמה האלוקית. כאשר
מדובר אודות הנשמה האלוקית,
ישנה מצד אחד דרגתה הגלויה
בגוף האדם, דרגה זו קשורה
בכוחותיו הגלויים של האדם,
שכלו ומידותיו. דרגה זו היא
בבחינת רובד 'גילויים' שלה.
לעומת זאת ישנה 'עצם הנשמה',

כלומר הנשמה כמו שהיא בעצמה, אשר להיותה חלק אלוהי ממעל ממש הרי
אינה שייכת ואינה נתפסת כלל בגוף המוגבל ובכוחותיו הגלויים של האדם.
כאמור, דווקא על ידי המצב של 'כתיב' זוכים להתגלות ה'מאור', 'עצם
הנשמה'. וצריך להבין את השיכות דהפירוש ב'כתיב למאור'
במאמר של כ"ק אדמו"ר הרי"צ. השיכות דהפירוש ב'כתיב למאור'
להמבאר (בהמאמר) לפני זה שמשה [ואתפשטותא דיליה
שבכל דור] זן ומפרנס את האמונה שתהיה בפנימיות.
ד) והנה הבאור בפסוק "ואתה תצוה" בא (בהמאמר)
בהמשך להמבאר בתחלת המאמר, דפירוש הפסוק שנאמר
במגילת אסתר "וקבל היהודים את אשר החלו לעשות"¹⁸

(13 ח"ג רכה, ב 14) תקו"ז תס"ט (קיב, א. קיד, א. 15) ראה בד"ה הנ"ל תרפ"ז ס"ג וס"ו. 16) אסתר"ר פ"ו, ב. 17) בד"ה הנ"ל

תרפ"ז סט"ו. 18) אסתר ט, כג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 משמעותו הפשוטה של הפסוק היא שהיהודים קבלו על עצמם את מצוות חג
2 הפורים לדורות הבאים כשם שהחלו לעשות בשנה הראשונה. אך משמעותו
3 הפנימית של הפסוק הוא שִׁקְבְּלוּ מַה שֶׁהִחֲלוּ בַּהֲזָמֵן דְּמַתָּן
4 תוֹרָה¹⁹ כלומר הם קבלו על עצמם לא רק את מצוות הפורים אלא את כל
5 התורה כולה, ובאופן יותר נעלה

6 מהצורה בה הם קבלו זאת במתן

7 תורה על הר סיני. דְּבַמַּתָּן

8 תוֹרָה הִיְתָה רק ההתחלה

9 (החלו לעשות), וּבִימֵי

10 אַחֲשָׁרוּשׁ (בְּזֶמֶן גְּזִירַת

11 הַמֶּן) הִיְתָה הַקִּבְלָה

12 השלימה, וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים.

13 [[פירוש פנימי זה הוא על

14 דֶּרֶךְ מֵאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ

15 ז"ל²⁰ על הַפֶּסוּק²¹

16 שנאמר גם כן במגילת אסתר

17 "קִיְמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים",

18 דורשים על כך חז"ל שהיהודים

19 קִיְמוּ בזמן אחשוורוש מה

20 שִׁקְבְּלוּ כָּבֵר במתן תורה,

21 דָּוָה שֶׁהִקְדִּימוּ את אמירת

22 'נַעֲשֶׂה' ל'נִשְׁמַע' בְּמַתָּן

23 תוֹרָה הִיְתָה רק הַקִּבְלָה

24 של התורה אך קבלה זו יכולה

25 להתערער, וּבִימֵי

26 אַחֲשָׁרוּשׁ²² קִיְמוּ מה

27 שִׁקְבְּלוּ²³ משמעות 'קיום' זה

28 היא נתינת תוקף לקבלה שקיבלו

29 על עצמם (בתחילה). וּמִדִּיק

30 בַּהֲמֵאֲמָר, שֶׁלְכַאוּרָה הוא

31 דָּבָר פְּלִא²⁴, דְּבַמַּתָּן

32 תוֹרָה הָיוּ יִשְׂרָאֵל

33 בַּתְּכִלִּית הָעֲלִוִי, וְהָיָה אִזְ

34 אֶצְלָם גִּלּוּי אֱלָקוֹת

35 בְּדִרְגָּא הַכִּי נַעֲלִית

36 [דְּנוֹסָף לָזָה שֶׁגַּם קוֹדֵם

37 מִתֵּן תוֹרָה הָיוּ גִלּוּיִים

38 רוחניים נַעֲלִים בְּיֹתֵר,

39 הַגִּלּוּי האלוקי שֶׁהָיָה

40 בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּבִפְרֹט

41 בְּקִרְיַעַת יָם סוּף, הִנֵּה

42 הַגִּלּוּי שֶׁהָיָה בְּשַׁעַת מִתֵּן

43 תוֹרָה הָיָה גִלּוּי נַעֲלָה

44 עוֹד יוֹתֵר] אשר מכל זה מובן

45 שבשעת מתן תורה היו ישראל

46 בתכלית המעלה, וְלַעֲזוּמַת זֹאת

1 במימי אַחֲשָׁרוּשׁ הָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּתְּכִלִּית הִירִידָה, דְּנוֹסָף
2 לַהֲעֵלֶם וְהַהֲסָתָר של אור ה' שְׁקִיִּים בְּכָל גְּלוּת [דָּכַל גְּלוּת הוא
3 בְּדִגְמַת גְּלוּת מִצְרַיִם²⁵, וְכִמּוֹ שֶׁבְּגְלוּת מִצְרַיִם כְּתִיב²⁶ "וְלֹא
4 שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מְקַצֵּר רוּחַ וּמַעֲבֹדָה קָשָׁה", על דֶּרֶךְ זֶה
5 הוא בְּכָל גְּלוּת, שְׁיִשְׁנָם

6 מִהֲצוּרָה בַּהֲמֵאֲמָר, שֶׁלְכַאוּרָה הוא דָּבָר פְּלִא²⁴,

7 דְּבַמַּתָּן תוֹרָה הָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּתְּכִלִּית הָעֲלִוִי, וְהָיָה אִזְ

8 אֶצְלָם גִּלּוּי אֱלָקוֹת בְּדִרְגָּא הַכִּי נַעֲלִית [דְּנוֹסָף לָזָה שֶׁגַּם

9 קוֹדֵם מִתֵּן תוֹרָה הָיוּ גִלּוּיִים נַעֲלִים בְּיֹתֵר, הַגִּלּוּי שֶׁהָיָה

10 בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּבִפְרֹט בְּקִרְיַעַת יָם סוּף, הִנֵּה הַגִּלּוּי

11 שֶׁהָיָה בְּשַׁעַת מִתֵּן תוֹרָה הָיָה גִלּוּי נַעֲלָה עוֹד יוֹתֵר],

12 וּבִימֵי אַחֲשָׁרוּשׁ הָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּתְּכִלִּית הִירִידָה, דְּנוֹסָף

13 לַהֲעֵלֶם וְהַהֲסָתָר שֶׁבְּכָל גְּלוּת [דָּכַל גְּלוּת הוא בְּדִגְמַת

14 גְּלוּת מִצְרַיִם²⁵, וְכִמּוֹ שֶׁבְּגְלוּת מִצְרַיִם כְּתִיב²⁶ "וְלֹא שָׁמְעוּ

15 אֶל מֹשֶׁה מְקַצֵּר רוּחַ וּמַעֲבֹדָה קָשָׁה", על דֶּרֶךְ זֶה הוא

16 בְּכָל גְּלוּת, שְׁיִשְׁנָם כְּמָה נְסִיּוֹנוֹת בְּקִיּוֹם הַתוֹרָה

17 [וְהַמְצוּוֹת], הִנֵּה אִזְ (בְּזֶמֶן גְּזִירַת הַמֶּן) הָיָה הַהֲעֵלֶם

18 וְהַהֲסָתָר עוֹד יוֹתֵר, וְאַף עַל פִּי כֵן, בְּזֶמֶן מִתֵּן תוֹרָה,

19 כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּתְּכִלִּית הָעֲלִוִי, הִיְתָה רק הַהֲתַחֲלָה

20 (הִחֲלֹו לַעֲשׂוֹת), וּבְזֶמֶן גְּזִירַת הַמֶּן, כְּשֶׁהָיוּ בַּתְּכִלִּית

21 הַשְּׁפָלוּת, אִזְ דּוֹקָא קִבְּלוּ מַה שֶׁהִחֲלוּ בְּמַתָּן תוֹרָה.

22 וּמִבְּאֵר בְּזֹה, דְּבְּזֶמֶן הַגְּזֵרָה, הָיָה קִיּוֹם הַתוֹרָה וּמַצּוּוֹת

23 שְׁלֵהֶם בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ. [דְּנוֹסָף לָזָה שֶׁהָיָה לָהֶם מִסִּירוֹת

24 נֶפֶשׁ שְׁלֹא לְכַפֵּר חֹס וְשְׁלוֹם [נִפְּמָבָא בַּתוֹרָה אור²⁷,

25 שְׁבָאֵם הָיוּ מְמִירִים דָּתָם לֹא הָיוּ עוֹשִׂים לָהֶם כְּלוּם, כִּי הַגְּזֵרָה הִיְתָה רק עַל

26 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

27 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

28 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

29 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

30 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

31 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

32 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

33 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

34 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

35 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

36 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

37 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

38 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

39 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

40 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

41 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

42 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

43 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

44 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

45 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

46 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

47 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

48 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

49 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

50 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

51 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

52 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

53 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

54 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

55 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

56 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

57 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

58 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

59 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

60 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

61 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

62 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

63 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

64 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

65 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

66 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

67 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

68 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

69 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

70 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

71 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

72 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

73 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

74 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

75 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

76 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

77 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

78 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

79 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

80 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

81 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

82 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

83 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

84 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

85 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

86 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

87 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

88 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

89 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

90 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

91 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

92 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

93 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

94 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

95 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

96 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

97 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

98 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

99 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

100 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

101 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

102 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

103 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

104 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

105 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

106 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

107 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

108 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

109 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

110 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

111 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

112 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

113 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

114 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

115 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

116 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

117 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

118 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

119 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

120 אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל

12

ביאור בדרך אפשר

1 הכופרים בעבודה זרה, ואף על פי כן לא עלתה על דעתם
2 מחשבת חוץ כלומר מחשבה אודות המרת הדת חס ושלום, ויתירה
3 מזו מסירות נפשם היתה לא רק על עצם אמונתם בה' אלא היתה להם
4 מסירות נפש גם על קיום התורה ומצוות²⁸, ועד כדי כך
5 שהקהילו קהלות בָּרָבִים
6 ללמד תורה במסירות
7 נפש²⁹. והתעוררות
8 המסירות נפש שלהם
9 היתה על ידי מַרְדְּכִי
10 היהודי, שכאמור הוא היה
11 משה שבדורו. ועל פי
12 האמור אודות גודל המעלה
13 שהיתה קיימת דווקא בעבודת ה'
14 בזמן גזירת המן כיוון שהיא
15 היתה מתוך מסירות נפש וזהו
16 ההסבר לכך ש'קבל
17 היהודים את אשר החלו
18 לעשות, דבממן תורה
19 היתה רק ההתחלה ובזמן
20 גזרת המן היתה הקבלה,
21 כי על ידי שהיה להם אז
22 מסירות נפש בפועל על
23 תורה ומצוות נתעלו
24 (בענין זה) למדרגה
25 נעלית יותר מכמו שהיו
26 בזמן מפת תורה, ולכן אז
27 דווקא היתה הקבלה
28 השלימה של התורה, וקבל
29 היהודים.
30 בסעיף הקודם למדנו שצריך
31 להבין את הקשר בין העניינים
32 השונים המבוארים במאמר של
33 כ"ק אדמו"ר הרי"צ, הפירוש
34 הפנימי במילים 'כתית למאור' ותפקידו של משה רבינו בתור 'רעיא מהימנא'.
35 ולכאורה יש לומר, שהפרוש ב'כתית למאור', והוא שעל ידי
36 מצב של 'כתית' (כו האדם נשבר ונדכא) דווקא על ידי כך מגיעים
37 להתגלות 'המאור', הרי היה ניתן לומר שעניין זה איננו קשור עם הסכרת
38 תפקידו ועבודתו של משה רבינו בתור 'רעיא מהימנא' אלא הוא באור על
39 זה שבזמן הגזרה דווקא באו למסירות נפש באופן נעלה
40 ביותר³⁰. כי מסירות נפש היא דבר הנובע מצד עצם הנשמה
41 ש'כאמור בסעיף ג' היא דרגה כזו בנפש שלמעלה מגלוי, אשר היא

ביאור בדרך אפשר

42 נקראת בשם 'מאור' (ש'ממנו נמצא האור), ועל ידי שהיו אז
43 בעקבות קושי הגזירה במצב ד'כתית' (נשבר ונדכא), נתגלה עצם
44 הנשמה, מאור. אבל מהמשך וסדר העניינים בהמאמר "וקבל
45 היהודים" שהפרוש ב'כתית למאור' בא במאמר דווקא לאחרי
46 הענין ד'רעיא מהימנא',
47 מכך משמע, דענין 'כתית
48 למאור' שיך גם לתפקיד
49 הרעיא מהימנא' כלומר לזה
50 ש'משה זן ומפרנס את
51 האמונה שתהיה
52 בפנימיות.
53 (ה) בסעיף זה מבואר הקשר בין
54 עבודתו של משה רבינו בהחזרת
55 האמונה בפנימיות לבין גילוי
56 עצם הנשמה.
57 ויש לבאר זה על פי
58 הידוע³¹ דזה שישאל
59 מאמינים באלקות
60 באמונה פשוטה ואין
61 צריכים ראיות על זה
62 הוא מצד שני טעמים.
63 הסבר הדברים האמורים לקמן:
64 כאמור בסעיף ג', בנשמה
65 האלוקית ישנן דרגות שונות,
66 אשר עצם הנשמה למעלה
67 מכולן. ישנו חלק הנשמה הקשור
68 בגוף האדם ובכוחותיו הגלויים.
69 למעלה ממנו ישנו חלק הנשמה
70 שאינו נתפס כלל בגוף הגשמי.
71 אך עצם הנשמה היא למעלה
72 מכל הדרגות האמורות. ביתר
73 ביאור: אודות הנשמה האלוקית
74 נאמר בספר התניא שהיא חלק
75 אלוהי ממעל ממש אך ביחד עם כך נאמר עליה שהיא בבחינת "אלוקות כפי
76 שנעשה בבחינת נברא" כלומר במהותה הפנימית היא חלק אלוהי אך
77 בחיצוניותה היא בעלת 'תבנית' של נברא בעל מציאות לעצמו. הדרגות
78 השונות הקיימות בנשמה האלוקית, זו שבגוף חוץ העליונה יותר, קשורות בחלק
79 זה של הנשמה האלוקית. הדרגה התחתונה ככולה במסך החומר של הגוף
80 ולכן איננה רואה כי אם את הגשמיות שסובבת אותה. לעומתה הדרגה העליונה
81 יותר רואה את אור ה' אשר אין מקום פנוי ממנו. אך עצם הנשמה זוהי
82 פנימיותה של הנשמה אשר היא ואלוקות היום דבר אחד ממש.

בסה"מ מלוקט ח"ג ע' סח הערה 12. 28) שזהו חידוש גדול יותר, כי בנוגע לאמונה, גם קל שבקלים מוסר נפשו (תניא פ"ח. ובכ"מ). 29) שזהו חידוש גדול עוד יותר, כמובן בפשטות. 30) ראה הערות הקודמות. 31) ראה המשך תער"ב ח"א פס"א (ע' קיד). וראה גם המשך הנ"ל ח"ב ע' א'קפב "האמונה כו' משום דמזל" חזי, דהנשמה כמו שהיא למעלה היא רואה כו', וכן ענין האמונה

ביאור בדרך אפשר

ואיינען היידישן, אך ביחד עם זה 'הסבא' זוהי נשמתו הנמצאת ומתגלה בתוך
האיברים כולם. כל כולו של הסבא נמצא בכל אחת משתי ידיו, ברגליו וכו'.
כמו כן, כאשר מדובר אודות הנפש האלוקית, ישנן מצד אחד הדרגות השונות
הקיימות בה שהם בדוגמת האיברים שלה וישנה 'עצם הנשמה' שמעבר אליהן.
'עצם הנשמה' איננה דרגה

שְׁמֹן לַיִּהוּ חֲזִי 32. דִּהְנִשְׁמָה שְׁלִמְעֵלָה רֹאָה אֱלֻקוֹת

(רֵאִיָּה שְׁלֹמֶעֱלָה מִשְׁכָּל), וְזֶה פּוֹעֵל בְּהִנְשָׂמָה שְׁבִגוּף הָאֱמוּנָה בְּאַלְקוּת. וְעוֹד בְּאוֹר, דְּשֶׁרֶשׁ הָאֱמוּנָה הוּא מַעֲצָם הַנִּשְׁמָה (שְׁלֹמֶעֱלָה מִמְזִלְיָה חֲזוּי). דְּזֶה שְׁעָצָם הַנִּשְׁמָה מְקַשֶּׁרֶת בְּאַלְקוּת הִיא הַתְקַשְׁרוֹת עֲצָמִית (שְׂאִינָה תְלוּיָה בִּסְבָּחָה, גַּם לֹא בַעֲנוּן הָרֵאִיָּה שְׁלֹמֶעֱלָה מִשְׁכָּל). וַיֵּשׁ לוֹמֵר, דְּמַהֲחֻלּוּקִים שְׁבִין שְׁנֵי הַבְּאוּרִים (הָעֵינִינִים) הוּא, דְּהָאֱמוּנָה בְּהִנְשָׂמָה הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּגוּף הַבָּאָה מֵרֵאִיָּה הַנִּשְׁמָה שְׁלֹמֶעֱלָה הִיא בְּבַחֲיִנַת מְקִיף. דְּכִיּוֹן שֶׁהַנִּשְׁמָה שְׁלֹמֶעֱלָה הִיא לְמַעַלָּה מִהַתְּלַבְּשׁוֹת לְכֹן פְּעֻלָּתָהּ בְּהִנְשָׂמָה הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּגוּף הִיא בְּבַחֲיִנַת מְקִיף. וַיִּבְכְּדִי שֶׁהָאֱמוּנָה (בְּהִנְשָׂמָה הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּגוּף) תִּהְיֶה בְּפִנְיִמִיּוֹת, הוּא עַל יְדֵי גִלּוּי הַהִתְקַשְׁרוֹת עֲצָמִית דְּעָצָם הַנִּשְׁמָה. כִּי עָצָם הַנִּשְׁמָה הִיא הָעָצָם שֶׁל הַנִּשְׁמָה הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּהַגּוּף, וְלָכֵן, הָאֱמוּנָה דְּהַנִּשְׁמָה הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּהַגּוּף שֶׁמַּצֵּד עָצָם הַנִּשְׁמָה הִיא בְּפִנְיִמִיּוֹת.

הקיימת **בַּהֲנֻשְׁמָה הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּגוּף** ו
שְׁלֹמֶעֱלָה, הרי הצורה בה קיימת אמו
כאמור בסעיף ג' בחינת מקיף פירושה שהא
מתקבל בכוחותיו הגלויים, שכלו ורגשותיו
אמונה זו. **דְּכִינָן שְׁרוּחוֹנוֹתַי** של ה
ב'תבנית' כזו **שְׁלֹמֶעֱלָה** משייכות ל
בַּהֲנֻשְׁמָה הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּגוּף איננה יכ
של הכוחות הגלויים ולכן **היא בְּבַחֲוֵי**
(בַּהֲנֻשְׁמָה הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּגוּף) תה
תתקבל ותיקלט גם בשכלו ורגשותיו של
דווקא **עַל יְדֵי גִלּוּי** נקודה עמוקה
עֲצֻמִּית דְּעֻצָּם הַנִּשְׁשָׁמָה. **כִּי עֻצָּם**
למעלה מכל דרגה שהיא, אך דווקא **היא**
הַנִּשְׁשָׁמָה הַמְּלַבֶּשֶׁת בַּהֲגוּף, וְלִכֵּן,
בַּהֲגוּף שְׁקִימָת בה **מִצַּד עֻצָּם**

בסוף סעיף ד' למדנו שמוכרח להיות קשר
'רועה אמונה' לבין מצב ה'שבירה' הק
בדברים הקשורים ברבדים שונים לחלו
אמונה', להחדיר את האמונה בפנימיות, ק

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 זאת ה'כתית' וה'שבייה' בזמן הגלות קשורים ב'עצם הנשמה'. אך על פי מה
2 שלמדנו בסעיף זה אשר דווקא האמונה הנובעת מ'עצם הנשמה' קשורה
3 בפנימיות האדם יובנו הדברים.

4 ועל פי זה יש לבאר קשר הענינים שבהמאמר "וקבל היהודים",
5 שביאור הענין ד'כתית'

6 למאור שזו התגלותה של עצם
7 הנשמה בא בהמשך לבאור
8 הענין ד'רעיא מהימנא'
9 דבר המוכיח שיש קשר ביניהם,
10 כי זה שמשה זן ומפרנס את
11 האמונה שתהיה
12 בפנימיות הוא על ידי
13 שהוא מגלה את עצם
14 הנשמה (שלמעלה)
15 ממזליה חזי), אשר כאמור
16 בסעיף ד' 'עצם הנשמה' לעומת
17 הכוחות הגלויים נקראת בשם
18 'מאור' שלמעלה
19 מ'אור'. ומה שנאמר
20 בפסוק "כתית למאור",
21 ומבאר הרי בהמאמר
22 שבכדי להגיע לה'מאור'
23 הוא על ידי הענין
24 ד'כתית' שקיים דווקא בזמן
25 הגלות ולא בזמנו של משה
26 רבינו במדבר אשר אז לא היה
27 מצב של 'כתית', הביאור בכך
28 הוא, כי למרות שעצם הנשמה
29 מתבטאת ביכולת להחזיר את
30 האמונה בפנימיות אך עקר
31 הגלוי והביטוי דעצם
32 הנשמה ('מאור') הוא
33 מתגלה בענין המסירות
34 נפש (שעקרו הוא בזמן
35 הגלות), בדלקמן.

36 (ו) והענין הוא, דזה שהאמונה ד'ישראל היא באפן
37 שהיא מוסר נפשו על זה, היא (בעקר)
38 בהאמונה שמצד עצם הנשמה. דהאמונה מצד זה שהיא
39 רואה (מזליה חזי), הגם שהיא בתקף גדול [פידוע
40 דההתאמתות שמצד הראיה היא התאמתות גדולה
41 ביותר³³], מפל מקום, בין שהאמונה שלו היא מצד
42 סבה (מצד זה שרואה) ואינה קשורה עם עצם מציאותו,
43 אינו מכרח שימסר נפשו על זה, וזה שהאמונה ד'ישראל
44 היא באפן שהיא מוסר נפשו על זה הוא מפני
45 שהאמונה באלקות היא העצם שלו, ולכן אי אפשר כלל
46 שיכפר חס ושלום.
47 ועל פי זה יש לבאר מה שכתוב בהמאמר דזה שמשה
48 הוא רעיא מהימנא (שהוא זן ומפרנס את
49 האמונה) הוא גם בנוגע לרועי ישראל שבכל דור
50 (אתפשטותא דמשה שבכל דור) שהם מחזקים את
51 האמונה ד'ישראל שיעמדו במסירות נפש בקיום התורה
52 ומצוות. דלכאורה, זה שמשה זן ומפרנס את האמונה
53 הוא (פמבאר בכמה מקומות³⁴ וגם במאמר זה עצמו³⁵)
54 הקשר בין גילוי עצם הנשמה
55 למסירות נפש, דזה שהאמונה ד'ישראל היא באפן שהיא מוסר
56 נפשו על זה, היא (בעקר) בהאמונה שמצד עצם הנשמה.
57 דכאשר מדובר אודות האמונה התחתונה יותר, הנובעת מצד זה שהיא
58 רואה (מזליה חזי), הגם שהיא בתקף גדול [פידוע
59 דההתאמתות שנגרמת מצד הראיה, שהאדם לא רק הבין בשכלו שכן

43 הדבר אלא הוא גם ראה זאת בעצמו היא התאמתות גדולה
44 ביותר³³], מפל מקום, בין שהאמונה שלו באופן הזה היא
45 נובעת מצד סבה חיצונית (מצד זה שרואה) ואינה קשורה עם
46 עצם מציאותו מציאותו של האדם והאלקות הינם שני דברים נפרדים
47 והקשר ביניהם נגרם על ידי שהם

48 רואים זה את זה, לכן אינו
49 מכרח שימסור נפשו על
50 זה כיוון שאינו חש שעצם
51 קיומו תלוי בקשר שלו עם
52 אלוקות, ואם כן זה שבסופו
53 של דבר האמונה ד'ישראל
54 היא באופן שהיא מוסר
55 נפשו על זה הוא מפני
56 שהיא נובעת מעצם הנשמה,
57 אשר ברוב זה האמונה
58 באלקות היא העצם שלו
59 מבחינת עצם הנשמה אין לה
60 קיום בלי אלוקות, אלוקות זה
61 היא והיא זה אלוקות, ולכן
62 אמונה זו היא באופן כזה שאי
63 אפשר כלל שיכפר חס
64 ושלום וממילא הוא מוסר את
65 נפשו.

66 על פי האמור שתפקידו של משה
67 רבינו הוא לגלות את האמונה
68 הנובעת מעצם הנשמה, יובן
69 בעומק יותר הקשר הפנימי בין
70 משה רבינו עצמו לבין הצדיקים
71 בדורות שלאחריו שהם בבחינת
72 'ההתפשטות שלו', למרות
73 שצורת עבודתם שונה.
74 ועל פי זה יש לבאר מה
75 שכתוב בהמאמר "וקבל
76 היהודים" דזה שמשה הוא
77 'רעיא מהימנא' (כאמור
78 בסעיף ג' שהיא זן ומפרנס
79 את האמונה) הוא גם
80 בנוגע לרועי ישראל שבכל דור (שהם נקראים בשם אתפשטותא
81 דמשה שבכל דור) שהם מחזקים את האמונה ד'ישראל
82 שיעמדו במסירות נפש בקיום התורה ומצוות. דלכאורה
83 צורת עבודתו של משה רבינו וצורת עבודתם של הצדיקים שלאחריו שונה,
84 שהרי זה שמשה זן ומפרנס את האמונה הוא (פמבאר בכמה

85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מקומות³⁴ וגם במאמר זה עצמו³⁵ על ידי שמשפיע
 2 לישראל דעת באלקות שתהיה להם הכנה בשכל והרגשה בלב
 3 באלוקות, שעל ידי זה באה האמונה בפנימיות, זאת אומרת שיעקר
 4 התעסקותו של משה רבינו עם בני ישראל היא ברובד של הכוחות הגלויים
 5 שלהם. ולעומת זאת זה
 6 שרועי ישראל שפכל דור
 7 מחזקים האמונה
 8 (המבואר במאמר זה³⁶)
 9 אין זה בכך שהם עוסקים
 10 בלהסביר את הדברים בשכל
 11 וליישבם ברגש הלב אלא
 12 תפקידם הוא שהאמונה
 13 דישראל תהיה באופן
 14 דמסירות נפש, אשר
 15 מסירות נפש קשורה עם
 16 התעוררות עצם הנפש שלמעלה
 17 מהכוחות הגלויים. ועל פי
 18 הנ"ל בסעיף ה' אשר גם
 19 היכולת להחזיר את האמונה
 20 בכוחותיו הגלויים של האדם
 21 קשורה בגילוי האמונה הנובעת
 22 מעצם הנשמה, יש לומר,
 23 שעקר הענין דרעיא
 24 מהימנא הוא זה שהוא
 25 זן ומפרנס את האמונה
 26 עצמה, כלומר שהאמונה
 27 שאצל בני ישראל תהיה לא
 28 רק דרגת האמונה כמו שהיא
 29 מצד הגלויים (כלומר מצד
 30 זה שהנשמה שלמעלה
 31 רואה אלקות) אלא שתאיר
 32 בהם האמונה שמצד עצם
 33 הנשמה. וזה שפועל
 34 משה ממשיך את
 35 האמונה בפנימיות (כלומר
 36 התעסקותו בלהחזיר וליישב את
 37 הדברים בדעת והשגה)
 38 הוא תוצאה מזה שהוא זן ומפרנס את האמונה עצמה (זו
 39 תוצאה של המשכת וגלוי האמונה כמו שהיא מצד עצם
 40 הנשמה). וכנ"ל (סעיף ה), דהאפשרות שתוכל להיות המשכת
 41 האמונה בפנימיות (כלומר בדעת ובהשגת השכל) הוא על ידי
 42 גלוי ההתקשרות עצמית דעצם הנשמה.
 43 על פי האמור מובן שאין זה רק שישנו קשר בין עבודתו של משה רבינו לבין

עבודתם של רועי ישראל שלאחריו, אלא שיעקר עבודתם היא אחת, גילוי
 האמונה הנובעת מעצם הנשמה. אצל משה רבינו בא הדבר לידי ביטוי ביכולתו
 להחזיר את האמונה בכוחות הנפש הגלויים, בדעת במוח ובלב. אצל רועי
 ישראל שלאחריו התגלותה של האמונה שבעצם הנשמה התבטאה בעניין
 המסירות נפש.
 ועל פי זה יש לומר,
 דבזה שבהדורות
 שהצרכו למסירות נפש
 בפועל, חזקו רועי
 ישראל (שהם)
 האתפשטותא דמשה את
 האמונה דישראל שתהיה
 במסירות נפש, הרי בכך
 נתגלה הענין דרעיא
 מהימנא (בענין זה³⁷)
 עוד יותר מבמשה עצמו.
 כי המשכת וגלוי
 האמונה כמו שהיא מצד
 עצם הנשמה [שעל ידי
 משה ואתפשטותא
 דיליה שפכל דרא], הרי
 למרות שהיא מתבטאת גם
 בעבודתו של משה בלמוד דעת
 את העם, אך עקר התגלותה
 הוא מסירות נפש בפועל
 דבר שהיה קיים דווקא בדורות
 שבזמן הגלות.
 (ז) במאמר של כ"ק אדמו"ר
 הרי"צ, בתור דוגמא לרועי
 ישראל שעוררו את המסירות
 נפש בבני ישראל, מוזכר דווקא
 מרדכי היהודי. דבר זה נוגע
 לדורנו אנו. והנה ידוע
 שהמסירות נפש בפועל
 על תורה ומצוות של כל
 ישראל ולא רק של חלק
 מהעם, היתה בפורים
 (בזמן גזירת המן). שהרי לעומת זאת, המסירות נפש דחנכה
 (בזמן גזירת יון) היתה (בעקר) במתניהו ובניו, והמסירות
 נפש בזמן גזרת המן היתה בכל ישראל. ועל פי זה יש
 לבאר מה שמוכח בהמאמר³⁸ ממדרש¹⁶ שמרדכי היה
 שקול בדורו כמשה בדורו דווקא למשה
 רבינו, דהגם שהענין של "אתפשטותא דמשה" הוא קיים בכל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 דֹּר וְלֹא רַק בְּדוּרוֹ שֶׁל מִרְדְּכִי, מִכָּל מְקוֹם אֵיחָא (=מובא) בְּמִדְרָשׁ
 2 שְׁמִרְדְּכִי (דְּוָקָא) הָיָה שְׁקוּל בְּדוּרוֹ כְּמִשָּׁה בְּדוּרוֹ. וַיֵּשׁ לֹמֶר,
 3 שְׁבִין הִדְבָּרִים שֶׁבָּהֶם דְּוָקָא מִרְדְּכִי דֹמֶה לְמִשָּׁה רַבִּינוּ הוּא, שְׂאֵחַת
 4 מִהֶמְעָלוֹת דְּמִרְדְּכִי הִיְהוּדִי הוּא שֶׁהוּא הָיָה הִרְעִינָא
 5 מִהֵימְנָא' (בְּגִלּוּי) שֶׁל כָּל
 6 יִשְׂרָאֵל שְׁבִדּוּרוֹ בְּכָךְ שֶׁהוּא
 7 עוֹרֵר אֶת הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ בְּכָל
 8 אִנְשֵׁי הָדוֹר. בְּדִגְמַת מִשָּׁה
 9 רַעֲיָא מִהֵימְנָא שֶׁהִשְׁפִּיעַ
 10 וְהִמְשִׁיךְ דַּעַת לְכָל
 11 יִשְׂרָאֵל שְׁבִדּוּרוֹ, כְּמוֹכֵן
 12 גַּם מִזֶּה שְׁדוּרוֹ שֶׁל מִשָּׁה
 13 (כָּל אִנְשֵׁי דוּרוֹ) נִקְרָא דוֹר דַּעָה³⁹. [אֵלֶּא שְׁבִמִּשָּׁה הָיָה
 14 דוֹר דַּעָה³⁹.] אֵלֶּא כִּאֲמוֹר
 15 בְּסֵעִיף ו' שְׁבִמִּשָּׁה הָיָה
 16 גִּלּוּי עֲנִיָּן זֶה (שֶׁהוּא
 17 רַעֲיָא מִהֵימְנָא דְּכָל
 18 יִשְׂרָאֵל) עַל יְדֵי שֶׁהִמְשִׁיךְ
 19 דַּעַת לְכָל אִנְשֵׁי דוּרוֹ,
 20 וּבְמִרְדְּכִי הָיָה גִּלּוּי עֲנִיָּן
 21 זֶה עַל יְדֵי שֶׁגִּלָּה כַּחַ
 22 הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁבָכָל
 23 אִנְשֵׁי דוּרוֹ]. וַיֵּשׁ לֹמֶר,
 24 דַּעַל יְדֵי שְׁמִיבִיא כ"ק
 25 אֲדַמּוּ"ר הִרְיִי"צ בְּהִמְאָמֵר
 26 שְׁלֹ מַה שְׁכֶּתוּב בְּמִדְרָשׁ
 27 אֲדוּת מַעֲלָתוֹ שֶׁל מִרְדְּכִי,
 28 שְׁמִרְדְּכִי בְּדוּרוֹ הָיָה
 29 שְׁקוּל כְּמִשָּׁה בְּדוּרוֹ, עַל
 30 יְדֵי זֶה פֶּסֶק בַּעַל הַמְאָמֵר
 31 כְּלוֹמַר כ"ק אֲדַמּוּ"ר הִרְיִי"צ, אֵת
 32 אוֹתוֹ הִדִּין עַל עֲצָמוֹ⁴⁰,
 33 כְּלוֹמַר שֶׁהוּא הִרְעִינָא
 34 מִהֵימְנָא (בְּגִלּוּי) שֶׁל כָּל
 35 אִנְשֵׁי הָדוֹר.
 36 (ח) וַעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר
 37 קֶשֶׁר (וְסִדֵּר) הָעֲנִיָּנִים
 38 (בְּהִמְאָמֵר "וְקָבַל הִיְהוּדִים")
 39 בְּבִאּוֹר הַפֶּסֶק וְאַתָּה
 40 תְּצַוֶּה גו', שְׁכֶתְחֵלָה
 41 מִבָּאֵר אֶת הַפְּרוּשׁ
 42 דִּיןֵאָתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי
 43 יִשְׂרָאֵל, שֶׁשֶּׁמִּשְׁמַעוֹתָ הֵיא
 44 שְׁמִשָּׁה הוּא מְקַשֵּׁר
 45 וּמַחְבֵּר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 46 (עַם אֹרֶךְ אֵין סוּף) עַל

מְקוֹם אֵיחָא בְּמִדְרָשׁ שְׁמִרְדְּכִי (דְּוָקָא) הָיָה שְׁקוּל בְּדוּרוֹ
 כְּמִשָּׁה בְּדוּרוֹ. וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁמִּהֶמְעָלוֹת דְּמִרְדְּכִי הִיְהוּדִי
 הוּא שֶׁהוּא הָיָה הִרְעִינָא מִהֵימְנָא (בְּגִלּוּי) שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל
 שְׁבִדּוּרוֹ. בְּדִגְמַת מִשָּׁה רַעֲיָא מִהֵימְנָא שֶׁהִמְשִׁיךְ דַּעַת
 לְכָל יִשְׂרָאֵל שְׁבִדּוּרוֹ, כְּמוֹכֵן גַּם מִזֶּה שְׁדוּרוֹ שֶׁל מִשָּׁה
 (כָּל אִנְשֵׁי דוּרוֹ) נִקְרָא דוֹר דַּעָה³⁹. [אֵלֶּא שְׁבִמִּשָּׁה הָיָה
 גִּלּוּי עֲנִיָּן זֶה (שֶׁהוּא רַעֲיָא מִהֵימְנָא דְּכָל יִשְׂרָאֵל) עַל יְדֵי
 שֶׁהִמְשִׁיךְ דַּעַת לְכָל אִנְשֵׁי דוּרוֹ, וּבְמִרְדְּכִי הָיָה גִּלּוּי עֲנִיָּן
 זֶה עַל יְדֵי שֶׁגִּלָּה כַּחַ הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁבָכָל אִנְשֵׁי דוּרוֹ].
 וַיֵּשׁ לֹמֶר, דַּעַל יְדֵי שְׁמִיבִיא בְּהִמְאָמֵר מַה שְׁכֶּתוּב
 בְּמִדְרָשׁ שְׁמִרְדְּכִי בְּדוּרוֹ הָיָה שְׁקוּל כְּמִשָּׁה בְּדוּרוֹ, עַל
 יְדֵי זֶה פֶּסֶק בַּעַל הַמְאָמֵר אֵת הִדִּין עַל עֲצָמוֹ⁴⁰, שֶׁהוּא
 הִרְעִינָא מִהֵימְנָא (בְּגִלּוּי) שֶׁל כָּל אִנְשֵׁי הָדוֹר.

(ח) וַעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר קֶשֶׁר (וְסִדֵּר) הָעֲנִיָּנִים
 (בְּהִמְאָמֵר) בְּבִאּוֹר הַפֶּסֶק וְאַתָּה תְּצַוֶּה גו',
 שְׁכֶתְחֵלָה מִבָּאֵר אֶת הַפְּרוּשׁ דִּיןֵאָתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּשָּׁה הוּא מְקַשֵּׁר וּמַחְבֵּר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (עַם
 אֹרֶךְ אֵין סוּף) עַל יְדֵי שֶׁהוּא זֶן וּמִפְרִינֵס אֶת הָאֱמוּנָה,
 וְלֹאֲחֲרֵי זֶה מִבָּאֵר שֶׁגַם רוּעִי יִשְׂרָאֵל שְׁבָכָל דוֹר
 (אֲתַפְּשׁוּתָא דְּמִשָּׁה) מַחְזִיקִים אֶת הָאֱמוּנָה דִּישְׂרָאֵל
 וְכִמוֹ מִרְדְּכִי (מִשָּׁה שְׁבִדּוּרוֹ) שֶׁחִזַּק אֶת אֱמוּנָתָם שֶׁל
 יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד חִזָּק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת,
 וְלֹאֲחֲרֵי זֶה מִבָּאֵר הַפְּרוּשׁ בְּכֶתִית לְמָאוֹר (שְׁבִפְסוּק
 וְאַתָּה תְּצַוֶּה שְׁמִדְבֵּר לְכֹאֲרָה בְּמִשָּׁה עֲצָמוֹ), כִּי זֶה
 שְׁמִשָּׁה מְגִלָּה בְּחִינַת הַמָּאוֹר דִּישְׂרָאֵל (עֲצָם הַנִּשְׁמָה),
 הוּא בַּעֲקָר עַל יְדֵי אֲתַפְּשׁוּתָא דִּילִיָּה שְׁבִפְזֵמֶן הַגְּלוּת
 (כְּתִית) שְׁעוֹרְרוֹ בִּישְׂרָאֵל כַּחַ הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁלָהֶם,
 שְׁעַל יְדֵי זֶה הוּא וַיִּקְרַח גִּלּוּי עֲצָם הַנִּשְׁמָה, מָאוֹר.

וְצִרְיָה לְהִבִּין, דְּלִפִּי בִּאּוֹר הַנִּל, הָעֲנִיָּן דְּכֶתִית לְמָאוֹר
 שִׁיךְ לְוֹאֲתָה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְזֶה שְׁמִשָּׁה
 וְאַתַּפְּשׁוּתָא דִּילִיָּה שְׁבָכָל דוֹר מְקַשְּׁרִים וּמַחְבֵּרִים אֶת
 יִשְׂרָאֵל עַם אֹרֶךְ אֵין סוּף, וּבְהִכְתוּב נֶאֱמַר כְּתִית לְמָאוֹר
 בְּהִמְשָׁךְ לְוִיקָחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית זָךְ, דַּעֲנִין וְיִקָּחוּ אֵלֶיךָ

(39) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדב"ר פ"ט, ג. וש"נ. (40) ע"ד הפירוש

47 יְדֵי שֶׁהוּא זֶן וּמִפְרִינֵס אֶת הָאֱמוּנָה, וְלֹאֲחֲרֵי זֶה מִבָּאֵר שֶׁגַם
 48 רוּעִי יִשְׂרָאֵל שְׁבָכָל דוֹר (אֲתַפְּשׁוּתָא דְּמִשָּׁה) מַחְזִיקִים אֶת
 49 הָאֱמוּנָה דִּישְׂרָאֵל וְכִמוֹ מִרְדְּכִי (מִשָּׁה שְׁבִדּוּרוֹ) שֶׁחִזַּק אֶת
 50 אֱמוּנָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד חִזָּק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם
 51 הַמִּצְוֹת, וְלֹאֲחֲרֵי זֶה
 52 מִבָּאֵר הַפְּרוּשׁ בְּכֶתִית
 53 לְמָאוֹר' הַקְּשׁוֹר בּוֹזֵמֶן הַגְּלוּת
 54 (שְׁמִילִים אֱלוֹ כְּתוּבוֹת בְּפִסְסוּק
 55 וְאַתָּה תְּצַוֶּה לְמִירוֹת שֶׁהִפְסוּק
 56 מְדַבֵּר לְכֹאֲרָה בְּמִשָּׁה
 57 עֲצָמוֹ וְלֹא בְּצִדִּיקִים
 58 שְׁלֹאֲחִירוֹ), כִּי זֶה שְׁמִשָּׁה
 59 מְגִלָּה אֶת בְּחִינַת הַמָּאוֹר'
 60 דִּישְׂרָאֵל (עֲצָם הַנִּשְׁמָה),
 61 הוּא לֹא כָל כָּךְ בְּדוּרוֹ אֵלֶּא
 62 בַּעֲקָר עַל יְדֵי
 63 אֲתַפְּשׁוּתָא דִּילִיָּה
 64 שְׁבִפְזֵמֶן הַגְּלוּת (כְּתִית)
 65 שְׁעוֹרְרוֹ בִּישְׂרָאֵל כַּחַ
 66 הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁלָהֶם,
 67 שְׁעַל יְדֵי זֶה הוּא עֹקֵר
 68 גִּלּוּי עֲצָם הַנִּשְׁמָה,
 69 מָאוֹר.
 70 בְּתַחֲלִית הַמָּאוֹר לְמַדְנוּ שְׁבִפְסוּק
 71 'וְאַתָּה תְּצַוֶּה' יִשְׁנֵם שְׁנֵי חֲלִיקִים.
 72 הַמִּילִים 'וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי
 73 יִשְׂרָאֵל' מְדַבְּרוֹת אוֹדוֹת פְּעוּלָתוֹ
 74 שֶׁל מִשָּׁה רַבִּינוּ בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל.
 75 וּבְמִילִים 'וְיִקָּחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית זָךְ
 76 וְגו' מְדוּבָר אוֹדוֹת הִיתְרוֹן
 77 וְהַמַּעֲלָה שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל מוֹסִיפִים
 78 אֲצֵל מִשָּׁה רַבִּינוּ.
 79 וְצִרְיָה לְהִבִּין, דְּלִפִּי בִּאּוֹר
 80 הַנִּל, הָעֲנִיָּן דְּכֶתִית
 81 לְמָאוֹר' שִׁיךְ לְחֻלְקוֹ הָרֹאשׁוֹן
 82 שֶׁל הַפֶּסֶק, לְמִילִים 'וְאַתָּה
 83 תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל',
 84 כְּלוֹמַר לְזֶה שְׁמִשָּׁה
 85 וְאַתַּפְּשׁוּתָא דִּילִיָּה
 86 שְׁבָכָל דוֹר מְקַשְּׁרִים
 87 וּמַחְבֵּרִים אֶת יִשְׂרָאֵל עַם
 88 אֹרֶךְ אֵין סוּף, וְאוֹלָם
 89 בְּהִכְתוּב נֶאֱמַר 'כְּתִית
 90 לְמָאוֹר' בְּהִמְשָׁךְ לְחֻלְקוֹ
 91 הַשְּׁנִי שֶׁל הַפֶּסֶק, לְמִילִים
 92 'וְיִקָּחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית

ביאור בדרך אפשר

1 זָךְ, בו בזמן דַּעֲנֵן וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ גו' (שִׁישְׁרָאֵל מְבִיאִים שֶׁמֶן
2 לְמִשָּׁה) הוּא שִׁישְׁרָאֵל מוֹסִיפִים תוֹסֵפוֹת אוֹר בְּמִשָּׁה (בְּמוֹכָא
3 לְעִיל סְעִיף ב מִהֶמְאָמֶר).

4 בסעיפים הבאים ביאר שישנו עומק נוסף ואופן נוסף במושג 'כתית למאור',

5 והגילוי שלו הוא דווקא על ידי

6 עבודתם של בני ישראל עצמם. 1

7 (ט) וְהִנֵּה הַכְּתוּב "וְקָבֵל 2

8 הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הִחֲלוּ 3

9 לַעֲשׂוֹת" אשר כאמור מבטא

10 את המעלה הנפלאה אליה הגיעו

11 דווקא בזמן הגלות, הרי פסוק זה

12 מְדַבֵּר (בְּפִשְׁטוֹת) בְּהִזְמֵן 6

13 שֶׁלֹאֲחֲרֵי הַגָּס דְּפוּרִים 7

14 שהרי פסוק זה נאמר במגילת

15 אסתר לאחר ביטולה של גזירת

16 המן. וַיֵּשׁ לֹמֶר, דְּמָה 9

10 שְׁכֵתוֹב בְּהֶמְאָמֶר של כ"ק

11 אדמו"ר הרי"צ דְּפִרּוּשׁ הַפִּסּוּק

12 "וְקָבֵל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר 19

20 הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת" הוּא 13

21 שְׁבִימִי אַחֲשׁוּרוֹשׁ קָבֵלוּ 14

22 מֵה שֶׁהִחֲלוּ בְּמִתֵּן תוֹרָה 15

23 כיוון שבתקופת אחשוורוש

24 התעלו היהודים במעלה יתירה

25 לגבי מעלתם שהייתה בזמן מתן

26 תורה, הרי פירוש זה הוּא גַם 18

27 לְפִי פִשְׁטוֹת הַכְּתוּב 19

28 שְׁכֵתוֹב ה"וְקָבֵל גו'" הִנֵּה 20

29 לְאַחֲרֵי הַגָּס כלומר ההתעלות

30 היתירה שגרמה לשלימות קבלת

31 התורה, הייתה לא רק בזמן של

32 צרה וגזירה אלא גם בזמן של

33 רוחה. וַעַל פִּי זֶה, בְּזֶה 24

34 שְׁבִימִי אַחֲשׁוּרוֹשׁ קָבֵלוּ 25

35 מֵה שֶׁהִחֲלוּ בְּמִתֵּן תוֹרָה, 26

36 שְׁנֵי עֲנִינִים. ענין אחד הוא

37 הַקִּבְלָה השלימה של התורה שְׁהִיְתָה בְּזִמֵּן הַגְּזֵרָה אשר קבלה זו

38 הייתה על ידי המְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁלֵהֶם (בְּמִפְרֹשׁ בְּהֶמְאָמֶר וכמו

39 כן לעיל בסעיף ד'), וְעִנִּין שְׁנֵי הוּא הַקִּבְלָה השלימה של התורה שְׁהִיְתָה

40 לְאַחֲרֵי הַגָּס דְּפוּרִים, שְׁהִיא נִעְלִית יוֹתֵר גַּם מִהַקִּבְלָה שהייתה

ביאור בדרך אפשר

41 בְּזִמֵּן הַגְּזֵרָה (כְּדִלְקָמֶן סְעִיף י'). למדנו לעיל בסעיף ד' שההתעלות
42 היתירה בזמן אחשוורוש כרוכה ב'שבירה' ו'כתית' אשר גרמו להתגלותה של
43 עצם הנשמה כרמזה במילים "כתית למאור". מכך שגם בזמן של הרוחה ניתן
44 להגיע להתעלות דומה, אם כן מוכרח הדבר שגם אז קיים ענין של 'כתית'.

45 ואכן יֵשׁ לֹמֶר, שְׁעַל דֶּרֶךְ

46 זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ לענין של

47 'כְּתִית לְמֵאוֹר', אשר

48 משמעותו היא שְׁעַל יְדֵי

49 הַעֲנִין דְּכְתִית' שְׁבִזְמֵן

50 הַגְּלוּת מְגִיעִים

51 לְהֶמְאָמֶר, דְּשְׁנֵי עֲנִינִים

52 בְּזֶה הַקְּשׁוּרִים לְשֵׁנִי סוּגִי

53 תְּקוּפוֹת. ענין אחד הוא

54 כְּשִׁישְׁרָאֵל נִמְצָאִים

55 בְּמִצָּב שֶׁל 'כְּתִית' מִצָּד

56 זֶה שִׁישְׁנִים גְּזֵרוֹת עַל

57 קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת

58 (כְּמוֹ שְׁהִיָּה בְּזִמֵּן אֲמִירָת

59 הֶמְאָמֶר עַל יְדֵי כ"ק אדמו"ר

60 הרי"צ בזמן המשטר

61 הקומוניסטי בברית המועצות,

62 מספר חדשים לפני מאסרו.

63 ובמהלך ההתוועדות בה נאמר

64 המאמר וכמו כן במאמר עצמו

65 תבע אדמו"ר הרי"צ מסירות

66 (נפש), וַעַל יְדֵי זֶה מְגִיעִים

67 לְהֶמְאָמֶר עַל יְדֵי

68 הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁלֵהֶם.

69 וְעוֹד עֲנִין הַקִּיּוֹם בְּכְתִית

70 לְמֵאוֹר, שְׁגַם כְּשִׁישְׁרָאֵל

71 נִמְצָאִים בְּמִצָּב שֶׁל

72 הַרְחֵבָה, הַרְחֵבָה

73 בְּגִשְׁמִיּוֹת וְגַם הַרְחֵבָה

74 בְּרוּחָנִיּוֹת, אֲלֵא שְׁהֶם

75 עֲדִין נִמְצָאִים בְּגְלוּת⁴¹

76 וַעַל דֶּרֶךְ הַמִּצָּב שְׁאֵכֵן

77 הִנֵּה לְאַחֲרֵי הַגָּס דְּפוּרִים, שְׁלִיְהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה וּשְׁמִחָה

78 וּשְׁשׁוֹן וְיִקְרָ⁴², בְּכָל הַמּוֹכֵנִים בְּפִשְׁטוֹת בְּגִשְׁמִיּוֹת וְגַם בְּרוּחָנִיּוֹת⁴³

79 וְיִתִּירָה מְזָה שְׁגַם בֵּית הָמָן נִתֵּן לְאַסְתֵּר⁴⁴, כלומר שְׁהִיָּה אֶז

80 גַּם הַמַּעֲלָה דְ"אַתְהֶפְכָּא חֲשׂוֹכָא לְהוֹרָא" (=ההתפכות החושך לאור),

בלשון המשנה (אבות רפ"ג) "דין וחשבון" (דין ואח"כ חשבון) - ע"פ דברי המשנה (שם מט"ו) ש"נפרעין ממנו מדעתו ושללא מדעתו", שלאחרי שהאדם פוסק מדעתו דינו של חברו, פוסק דין לעצמו שלא מדעתו, כיון שע"פ "דין" זה עושים "חשבון" בנוגע למצבו הוא (ראה לקו"ש ח"ו ע' 283. וש"נ). (41) להעיר, דבפנים המאמר (סט"ו) מובא (רק) "זמן הגלות", ובה "קיצור" - "זמן הגלות והגזירה". (42) אסתר ח, טז. (43) ראה מגילה טז, ב. (44) אסתר ח, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אֵלָא שְׁמַכְל מְקוֹם עֵדִיין נִמְצָאִים בְּגִלוֹת וּכְלִשׁוֹן הַגִּמְרָא "אֶפְתִּי עֲבָדִי
2 אַחֲשֹׁרוּשׁ אֲנִי" 45 ("עדיין עבדי אחשוורוש אנו"), הֵם שְׁבוּרִים
3 וְנִדְכָּאִים (כְּתִית) מַעֲצָם זֶה שֶׁהֵם בְּגִלוֹת. וְגַם עַל יְדֵי ה'כְּתִית'
4 וְהַלֵּב נִשְׁכַּר דִּישְׁרָאֵל הַנִּגְרָם מַעֲצָם זֶה שֶׁנִּמְצָאִים בְּגִלוֹת, מְגִיעִים
5 לְהַתְגַּלוֹת הַמְּאֹר.

וְהַעֲנִין הוּא, הַסִּיכָה לֵכָךְ 1
שְׁכַשְׁם שְׁמִסְרוֹת נִפְשׁ בּוֹמָן 2
הַגְזִירוֹת קְשׁוּרָה בְּגִילוֹי עֲצָם 3
הַנִּשְׁמָה, כִּךְ גַּם הִיֹּת הַיְּהוּדִי 9
שְׁבוֹר וְכְתִית' מִהִמְצִאוֹתוֹ בְּגִלוֹת 4
מִעוֹרֵר אֶת גִּילוֹי עֲצָם הַנִּשְׁמָה, 5
דְּזֶה שִׁישְׁרָאֵל הֵם 6
שְׁבוּרִים מַעֲצָם זֶה שֶׁהֵם 7
בְּגִלוֹת (וְגַם כְּשִׁישׁ לָהֶם 8
הַרְחֵבָה בְּגִשְׁמִיּוֹת 15
וּבְרוּחָנִיּוֹת), הוּא, כִּי 16
רְצוֹנוֹ הָאֲמִתִּי שֶׁל כָּל 17
אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא 18
שִׁיְהִיָּה גִלוֹי אֱלֹקוֹת, יִשְׁנֵם 19
דְּבָרִים שְׁלֵמוֹת שֶׁהָאֵדָם חָפֵץ 20
בָּהֶם אֶךְ מִצִּיאוֹתוֹ אֵינָה תְּלוּיָה 21
בָּהֶם, לְעוֹמָתָם יִשְׁנֵם דְּבָרִים אֲשֶׁר 22
בְּלַעֲדָם חַיִּיו אֵינֵם חַיִּים. וְכִמּוֹ כֵּן 23
רְצוֹנוֹ שֶׁל יְהוּדִי בְּגִילוֹי אֱלֹקוֹת 24
הוּא עַד כִּי כֵךְ שֶׁזֶה (גִּלוֹי 25
אֱלֹקוֹת) נוֹגֵעַ לְעֲצָם 26
מִצִּיאוֹתוֹ דִּבְרָה זֹאת מֵתַבְטָּא בִּכְךָ 27
שֶׁכִּשְׁחָסַר בְּגִילוֹי אֱלֹקוֹת אֵינֵנו 28
יִכּוֹל לְהִשְׁלִים עִם כֵּךְ, וְלִכְךָ, 29
זֶה שְׁבוֹזְמֵן הַגִּלוֹת אֵין 30
מֵאִיר גִּלוֹי אֱלֹקוֹת כְּמוֹ 31
שֶׁהִיָּה בְּזִמְנֵן הַכְּתִית בּוֹמָן 32
שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קִיִּם 33
[וּבִכְפֻּרְתָּ בְּשִׁמְתָּבוֹנִין בְּזֶה 34
שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל 46
"כָּל מִי שֶׁלֹּא נִבְנָה בֵּית 36
הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו הָרִי זֶה 37
כָּאֵלּוֹ נִחְרַב בְּיָמָיו" כִּיֹּן שֶׁהָאֲחִירוֹת לְתִיקוֹן הַחוּרְבָן וְהַגִּלוֹת מוֹטֵלָה עַל 38
כָּל אֶחָד לֵכָךְ כָּל זִמְנֵן שֶׁהַגִּלוֹת מִתְמַשְׁכֶּת הִרִי זֶה כֹּאִילוֹ הִיא מִתְרַחֶשֶׁת בְּרַגַּע 39
זֶה. וְאֵם כֵּן בּוֹסֵף לֵכָךְ שֶׁקֶשָׁה לְהַכִּיל אֶת הַמִּצְבָּב בּוֹ אֵין גִּילוֹי אֱלֹקוֹת, הִרִי 40
כְּלָתִי נִסְכַּלְתָּ הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהִדְבַּר תְּלוּיָה בִּי וְאֵינֵנו נֹעֲשֶׂה, [הִנֵּה מְזֶה עֲצָמוֹ 41

אֵין עַר אֵינְגֵּאנְצֵן צוּטְרִייסְלֵט (=הוא מזועזע לגמרי), 'כְּתִית'. וְגַם 42
כָּאֲשֶׁר מְדוּבָר בִּיהוּדִי שֶׁהוּא בְּדִרְגָּא נְעִלִית בְּיוֹתֵר שְׁלֹכָן מֵאִיר 43
אֲצִלוֹ גִּלוֹי אֱלֹקוֹת בְּדִגְמַת הַגִּלוֹי שֶׁהִיָּה בְּזִמְנֵן הַכְּתִית, 47 מְכָל 44
מְקוֹם, מְזֶה שְׁבִכְלָלוֹת הָעוֹלָם אֵין מֵאִיר הַגִּלוֹי, מוֹכַח, שֶׁגַּם 45
הַגִּלוֹי שֶׁמֵּאִיר אֲצִלוֹ הוּא 46
גִּלוֹי מְגַבֵּל. דְּכְשִׁמְאִיר 47
גִּלוֹי אֹרֶךְ אֵין סוּף הַבְּלִי 48
גְּבוּל הַבִּיטוּי לֵכָךְ שֶׁהֵנוּ בְּלִי 49
גְּבוּל הוּא בִּכְךָ שֶׁהַגִּלוֹי הוּא 50
בְּכָל מְקוֹם, וְכְשִׁישְׁנוּ 51
מְקוֹם אֶחָד (אֲפֹלוֹ פְּנֵה 52
נִדְחָת) שְׁאֵין מֵאִיר שֵׁם 53
גִּלוֹי אֱלֹקוֹת, הוּא מְפָנִי 54
שֶׁהַגִּלוֹי (וְגַם בְּהַמְקוֹם 55
שֶׁהוּא מֵאִיר) הוּא גִּלוֹי 56
מְגַבֵּל. [וְזֶהוּ הַבִּיאור בְּמָה 57
שֶׁמוּכָא בְּמֵאֲמַר אֲדָמוּר"ר 58
הַזֶּקֶן 48 (=שְׁמוּכָא 59
בְּתַקּוּנֵינוּ 49) (=שְׁמוּכָא 60
בְּתִיקוּנֵי זוּהַר) שֶׁאֲפֹלוֹ אֵם 61
הִיָּה צָדִיק אֶחָד חוּזֵר 62
בְּתִשּׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּדוּרוֹ 63
הִיָּה בָּא מְשִׁיחַ, הַקֶּשֶׁר בֵּין 64
בֵּיאַת מְשִׁיחַ לְתִשּׁוּבָה שְׁלִימָה 65
הוּא כִּי עַל יְדֵי תִשּׁוּבָה 66
שְׁלֵמָה מִמְּשִׁיכִים וּמַגִּלִּים 67
גִּלוֹי אֹרֶךְ אֵין סוּף הַבְּלִי 68
גְּבוּל, וְגִלוֹי זֶה הוּא בְּכָל 69
מְקוֹם. הַגְּאוּלָּה שֶׁתִּהְיֶה בְּבִיאַת 70
מְשִׁיחַ קְשׁוּרָה בְּגִילוֹי אֹרֶךְ אֵין 71
סוּף הַבְּלִי גְּבוּל כִּיֹּן שֶׁבִּגְאוּלָּה זֹאת 72
לֹא תִישָׁאֵר פִּינָה בְּעוֹלָם שְׁלֵם 73
תִּיגָאֵל. וּמְזֶה שְׁאֵין מֵאִיר 74
אֲצִלוֹ גִּלוֹי שֶׁל עֲצָמוֹת 75
אֹרֶךְ אֵין סוּף, הוּא נִשְׁכָּר 76
וְנִדְכָּא, 'כְּתִית'. [וְעַל 77
דְּרָךְ הַיְּדוּעַ שֶׁהִמִּילָה 78
'חוּלָה' בְּגִימְטְרִיא מ"ט, וּמִשְׁמַעוֹת הַדְּבָר הוּא שֶׁגַּם כְּשִׁמְשִׁיג 79
נִכְפְּשׁוּ אֶת הַגִּילּוֹי הַרוּחָנִי שֶׁל מ"ט שְׁעָרֵי בִּינָה אֵלָא שֶׁחָסַר לוֹ הַגִּילּוֹי 80
שֶׁל שְׁעַר הַנּוּ"ן, הִרִי שֶׁבְּרוּן לִיבּוֹ הַנִּגְרָם מִכָּךְ הוּא עַד כִּי כֵךְ שֶׁהוּא 81
נֹעֲשֶׂה חוּלָה 50. וְיִדּוּעַ שֶׁמַּעֲלָתוֹ שֶׁל שְׁעַר הַנּוּ"ן אֵינֵנו רָק בִּכְךָ שֶׁמְדוּבָר 82

45) מגילה יד, א. 46) ראה ירושלמי יומא פ"א ה"א (ד, ב). מדרש תהלים עה"פ קלז, ז. 47) להעיר מהידוע ש"לפני . . רשב"י לא נחבר הבית כלל" (פלא הרמון שמות ע' ז בשם אדה"ז). 48) מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תג. 49) כ"ה במאמרי אדה"ז הקצרים שם. וראה זהר חדש ס"פ נח (כג, ד): דאי יחזרון בתשובה רישי כנישתא או חרא כנישתא יתכנש כל גלותא. 50) טעהמ"צ להאריז"ל

45) מגילה יד, א. 46) ראה ירושלמי יומא פ"א ה"א (ד, ב). מדרש תהלים עה"פ קלז, ז. 47) להעיר מהידוע ש"לפני . . רשב"י לא נחבר הבית כלל" (פלא הרמון שמות ע' ז בשם אדה"ז). 48) מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תג. 49) כ"ה במאמרי אדה"ז הקצרים שם. וראה זהר חדש ס"פ נח (כג, ד): דאי יחזרון בתשובה רישי כנישתא או חרא כנישתא יתכנש כל גלותא. 50) טעהמ"צ להאריז"ל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 במדרגה אחת למעלה ממ"ט השערים, אלא הוא קשור בגילוי אור אין סוף
2 הבלי גבול]. תשוקה זו לגילוי אור אין סוף הבלי גבול הקשור בגילוי של
3 עצמותו ית' נמסרה לנו על ידי רבותינו נשיאנו וידוע מה שכתב ה'צמח
4 צדק' 51 שְׁהִיה נִשְׁמַע מִמּוֹרְנוּ וְרַבְנוּ נִשְׁמָתוֹ עֵדָן (אֲדָמוֹר
5 הַזֶּקֶן) שהיה אומר בשעת
6 דביקותו "איך וויל זע גאר 1
7 ניסט איך וויל ניט דאין 2
8 גן עֵדָן איך וויל ניט 3
9 דאין עולם הבא כו' 4
10 איך וויל מער ניט אז 5
11 דיך אליין" (=איני רוצה
12 דבר, איני רוצה את הגן עדן
13 שלך, איני רוצה את העולם- 7
14 הבא שלך, איני רוצה מלבד
15 אותך בלבד). ולמרות שמי
16 ישווה ומי ידמה לדרגתו של
17 אדמו"ר הזקן, אך על ידי
18 שְׁהִיה נִשְׁמַע לְשׁוֹן זֶה
19 מֵאֲדָמוֹר הַזֶּקֶן וְדִפְרוּשׁ
20 הביטוי 'הִיה נִשְׁמַע' הוא,
21 שְׁזֶה הִיה לֹא רַק בְּזִמְנִים
22 מִיְחָדִים אֲלֵא שְׁזֶה הִיה
23 דָּבָר הַרְגִיל בְּפִיו שֶׁל אֲדָמוֹר
24 הַזֶּקֶן, וּבִפְרָט לְאַחֲרֵי
25 שְׁנַת־פָּרֶסֶס זֶה עַל יְדֵי
26 ה'צמח צדק', נִתַּן הַפֶּחַ
27 לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
28 שְׁעָקָר רְצוֹנוֹ יְהִיה שִׁיחָה
29 גִּלּוּי הַעֲצָמוֹת שֶׁל ה', וְעַד
30 כְּדֵי כֵּף יִהְיֶה נֹגַע לוֹ הַדְּבַר,
31 שְׁכִשְׂאִין מֵאִיר גִּלּוּי זֶה,
32 וּמִכָּל שָׁכֵן בְּזִמְנֵי הַגִּלּוּת
33 שָׂא אֵין מֵאִיר לֹא רַק דְּרַגַּת
34 ההתגלות שתהיה בכיאת המשיח
35 שהיא ההתגלות של עצמות ה' ממש אלא לא מאיר אֲפִלּוּ דְּרַגַּת הַגִּלּוּי
36 היותר תחתונה (אשר היא גִּלּוּי שֶׁל אֹרֹךְ והארה בלבד של הקדוש ברוך
37 הוא ולא של עצמותו ממש) שְׁהִיה בְּזִמְנֵי הַבֵּית, הרי חושך זה גורם
38 ליהודי שהוא בְּמַצֵּב דְּכֶתִית, וְנִתְּחַן כֵּךְ הוּא מִבְּקֶשׁ בְּתַפְלָה ג'
39 פְּעָמִים בְּכָל יוֹם (או יוֹתֵר) אודות הגאולה "וְתִחְזֶינָה עֵינֵינוּ
40 בְּשׁוּבָךְ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים", שָׂא יְהִיה גִּלּוּי אֱלֻקוֹת וְעַד לְגִלּוּי
41 הַעֲצָמוֹת. עד כאן הוסבר שהסיבה לכך שיהודי הינו שבור ו'כתי' מעצם
42 הימצאותו בגלות הרי זה מפני שכל רצונו הוא בגילוי אלקות. על פי זה יוכן

וְיָדוּעַ מַה שֶּׁכָּתַב ה'צמח צדק' 51 שְׁהִיה נִשְׁמַע מִמּוֹרְנוּ
וְרַבְנוּ נִשְׁמָתוֹ עֵדָן (אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן) איך וויל זע גאר
ניסט איך וויל ניט דאין גן עֵדָן איך וויל ניט דאין
עולם הבא כו' איך וויל מער ניט אז דיך אליין. ועל
ידי שְׁהִיה נִשְׁמַע לְשׁוֹן זֶה מֵאֲדָמוֹר הַזֶּקֶן וְדִפְרוּשׁ הִיִּה
נִשְׁמַע הוּא שְׁזֶה הִיה לֹא רַק בְּזִמְנִים מִיְחָדִים אֲלֵא שְׁזֶה
הִיה דָּבָר הַרְגִיל, וּבִפְרָט לְאַחֲרֵי שְׁנַת־פָּרֶסֶס זֶה עַל יְדֵי
ה'צמח צדק', נִתַּן הַפֶּחַ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שְׁעָקָר
רְצוֹנוֹ יְהִיה גִּלּוּי הַעֲצָמוֹת, וְעַד כְּדֵי כֵּף, שְׁכִשְׂאִין מֵאִיר
גִּלּוּי זֶה, וּמִכָּל שָׁכֵן בְּזִמְנֵי הַגִּלּוּת שָׂאִין מֵאִיר אֲפִלּוּ
הַגִּלּוּי (גִּלּוּי אֹרֹךְ) שְׁהִיה בְּזִמְנֵי הַבֵּית, הוּא בְּמַצֵּב דְּכֶתִית,
וּמִבְּקֶשׁ ג' פְּעָמִים בְּכָל יוֹם (או יוֹתֵר) וְתִחְזֶינָה עֵינֵינוּ
בְּשׁוּבָךְ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים, שָׂא יְהִיה גִּלּוּי אֱלֻקוֹת וְעַד
לְגִלּוּי הַעֲצָמוֹת. וְזֶהוּ כֶּתִית לְמֵאֹרֶ, שְׁעַל יְדֵי הַעֲנִיָּן
דְּכֶתִית מְזֶה שְׁנִמְצָאִים בְּגִלּוּת מְגִיעִים לְהֵמָּאֹר, כִּי זֶה
שְׁהִירָצוֹן דְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא גִלּוּי אֱלֻקוֹת וְעַד שְׁזֶה
נֹגַע לְעַצְמֵ מְצִיאוֹתוֹ [שְׁלֹכֵן הוּא נִשְׁכָּר וְנִדְכָּא (כְּתִית)
מְזֶה שְׁבִזְמֵן הַגִּלּוּת לֹא יֵשׁ גִּלּוּי אֱלֻקוֹת] הוּא מִצַּד עֶצֶם
הַנִּשְׁשָׁמָה, מֵאֹרֶ שְׁכִשְׂאִין מֵאִיר שְׁהִירָצוֹתָהּ בְּאֱלֻקוֹת הִיא
הַתְקַשְׁרוֹת עֲצָמִית.

י"ד) וְיֵשׁ לוֹמֵר, שְׁכִיחִינָה הֵמָּאֹר דִּהְנִשְׁשָׁמָה הַמְתַּגְלִית
עַל יְדֵי הַעֲנִיָּן דְּכֶתִית מְזֶה שְׁנִמְצָאִים בְּגִלּוּת,
הִיא נַעֲלִית יוֹתֵר מִכִּיחִינָה הֵמָּאֹר דִּהְנִשְׁשָׁמָה שְׁמִתְגַּלִּית
עַל יְדֵי מְסִירוֹת נֶפֶשׁ. וְהַעֲנִיָּן הוּא, דְּמַהֲטָעִמִּים עַל זֶה

מדוע ה'כתי' ושברון-לב הזה קשור בגילוי עצם הנשמה, כיוון שעצם הנשמה
היא הסיבה לכך שכל רצונו של היהודי הוא בגילוי אלקות. וְזֶהוּ הפירוש
הפנימי של 'כתי לְמֵאֹר', שְׁעַל יְדֵי הַעֲנִיָּן דְּכֶתִית' הקיים מְעַצֵּם
זֶה שְׁנִמְצָאִים בְּגִלּוּת מְגִיעִים לְהַתְגַּלוּת שֶׁל ה'מֵאֹרֶ, כִּי הסיבה
לְזֶה שְׁהִירָצוֹן דְּכָל אֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל הוּא גִלּוּי
אֱלֻקוֹת וְרִצּוֹנוֹ בְּגִלּוּי אֱלֻקוֹת
הוּא עַד כִּי כֵּךְ שְׁזֶה נֹגַע
לְעַצְמֵ מְצִיאוֹתוֹ [שְׁלֹכֵן
הוּא נִשְׁכָּר וְנִדְכָּא (כְּתִית)
מְזֶה שְׁבִזְמֵן הַגִּלּוּת לֹא
יֵשׁ גִּלּוּי אֱלֻקוֹת] הוּא
מִצַּד עֶצֶם הַנִּשְׁשָׁמָה, מֵאֹרֶ
שְׁכִשְׂאִין מֵאִיר שְׁהִירָצוֹתָהּ
בְּאֱלֻקוֹת הִיא הַתְקַשְׁרוֹת
עֲצָמִית כִּאֲמוֹר 'הַתְקַשְׁרוֹת
עֲצָמִית' בֵּין שְׁנֵי דְבָרִים פִּירוּשָׁה
קִשְׁרֵי הַקִּיּוֹם בִּינֵיהֶם מִצַּד עֶצֶם
מְצִיאוֹתָם, כִּלּוֹמֵר שְׁבַעֲצֵם
מְצִיאוֹתָם הֵינִם דְּבָרֵי אֶחָד מִמֶּשׁ.
כֵּךְ גַּם הַתְקַשְׁרוֹתָהּ שֶׁל עֶצֶם
הַנִּשְׁשָׁמָה בְּאֱלֻקוֹת הִרִי זֶה כִּיּוֹן
שֶׁהִיא וְאֱלֻקוֹת הֵם דְּבָרֵי אֶחָד
מִמֶּשׁ, הִיא זֶה אֱלֻקוֹת וְאֱלֻקוֹת
זֶה הִיא, דְּבָרֵי הַבָּא לִידֵי בִיטוּי
בְּכֵךְ שֶׁאֵינָהּ יִכְלֹלָה לִשְׁאֵת מִצַּב
בּוֹ הַאֱלֻקוֹת אֵינוֹ בְּגִלּוּי.
י"ד) בְּסֵעִף הַקּוּדֵם דּוֹבֵר
אֹדוֹת כֵּךְ שְׁכִשְׂמֵ שְׁעַצֵּם הַנִּשְׁשָׁמָה
מִתְגַּלִּית עַל יְדֵי מְסִירוֹת הַנֶּפֶשׁ
בְּתַקּוּפָה כִּי יִשְׁנֵן גִּזְרֵי כֵּךְ הִיא
מִתְגַּלָּה גַּם בְּתַקּוּפַת רוּחוֹהָ עַל
יְדֵי ה'כתי' וּשְׁבִירוֹן הַלֵּב הַנוֹבֵעַ
מִעַצֵּם הַהִימָצְאוֹת בְּגִלּוּת. בְּסֵעִף
זֶה יְבוֹאֵר יִתְרָה מִזּוֹ, דְּרַגַּת עֶצֶם הַנִּשְׁשָׁמָה הַמְתַּגְלָה כֵּךְ הִיא נַעֲלִית עוֹד יוֹתֵר
מִזּוֹ הַמְתַּגְלָה בְּאִמְצָעוֹת מְסִירוֹת הַנֶּפֶשׁ בּוֹמֵן הַגִּזְרֵי. וְיֵשׁ לוֹמֵר,
שְׁכִיחִינָה וְדְרַגַּת ה'מֵאֹרֶ דִּהְנִשְׁשָׁמָה הַמְתַּגְלִית עַל יְדֵי הַעֲנִיָּן
דְּכֶתִית מְעַצֵּם זֶה שְׁנִמְצָאִים בְּגִלּוּת, הִיא נַעֲלִית יוֹתֵר מִכִּיחִינָה
וְדְרַגַּת ה'מֵאֹרֶ דִּהְנִשְׁשָׁמָה שְׁמִתְגַּלִּית עַל יְדֵי מְסִירוֹת נֶפֶשׁ.
הַהִבְדֵּל בֵּין שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת שֶׁל עֶצֶם הַנִּשְׁשָׁמָה, הוּא עַד כִּמָּה הַתְגַּלּוּתָהּ שֶׁל עֶצֶם
הַנִּשְׁשָׁמָה קְשׁוּרָה בְּאִדָּם עֲצָמוֹ. עֵינֵינוּ זֶה קְשׁוּר בְּכָל הַעֲנִיָּיִם שֶׁהוֹכְרוּ בְּסֵעִפִּים
הַקּוּדֵמִים.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְהֶעֱנִין הוּא, דְּמַהֲשָׁעִים עַל זֶה שְׂבִמְתָּן תּוֹרָה הֵיטָה רַק
2 הַהֲתַחֲלָה (הַחֲלוּ לַעֲשׂוֹת) וּבִימֵי אַחֲשָׁרוּשׁ הֵיטָה הַקְּבֵלָה
3 (וְקִבֵּל הֵיטָה הוּא, כִּי קִבַּלְתָּ הַתּוֹרָה שֶׁהִיטָה עַל יְדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
4 בַּמֶּתֶן תּוֹרָה לֹא הִיטָה כָּל כֹּךְ מַצִּידִם אֲלָא בְּגַלְלָהּ הָאֵרָה עֲלִינוּהָ שֶׁהֵאִירָה עֲלֵיהֶם

5 מִלְמַעֲלָה שֶׁהֵרִי זֶה שֶׁהִקְדִּימוּ

6 אַתָּה אִמִּירְתָּ 'נַעֲשֵׂה' 1
7 'לִנְשָׁמָע' בְּמֶתֶן תּוֹרָה 2
8 הֵיטָה מִפְּנֵי שֶׁהִקְדֹּשׁ בִּירוֹן 3
9 הוּא כִּפָּה עֲלֵיהֶם הֵר 4
10 כְּגִיגִית⁵², וּמִשְׁמַעוֹת כְּפִיָּה זו 5
11 הֵיטָה שֶׁהֵאִיר עֲלֵיהֶם גִּלּוֹי אֹר 6
12 שֶׁל אֲהַבָּה גְדוּלָּה מִלְמַעֲלָה⁵³ 7
13 אֲשֶׁר לֹא יִכְלוּ לַעֲמֹד בְּפִינוּ, 8
14 וְלַעֲוֹמֶת זֹאת בִּימֵי 9
15 אַחֲשָׁרוּשׁ הֵיטָה הַקְּבֵלָה 10
16 שֶׁל הַתּוֹרָה מִצַּד עֲצָמָם שֶׁהֵרִי 11
17 הֵם מִסְרוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּרַצוֹנָם. 12
18 וַיֵּשׁ לֹמֶר, שְׂגָם כֹּאשֶׁר מְדוּכָר 13
19 אֹדוֹת הָאֲמוּנָה שְׂקִימָתָא אֲצֵל 14
20 יְהוּדֵי מִצְרַיִם טַבְעוֹ, הֵרִי 15
21 שֶׁהֵאֱמִינָה דִּישְׂרָאֵל 16
22 שְׁנוּבַעַת מִצַּד זֶה שֶׁהֵנֶשְׂמָה 17
23 שְׁלִמְעֵלָה רוּאָה אֱלֻקֹּת 18

24 (כְּאִמּוֹר בְּסַעֲיָף ו' אֲמוּנָה זֶה הִיא אֲמוּנָה שְׂבָאָה מִצַּד סִבָּה חִיצוֹנִית,
25 הַנֶּשְׂמָה רוּאָה דְּבִר שְׁחוּץ הֵימְנָה, אֲמוּנָה לֹא נֹבַעַת מִתּוֹךְ הַנֶּשְׂמָה עֲצָמָה) הוּא
26 עַל דֶּרֶךְ שֶׁהִקְדִּימוּ 'נַעֲשֵׂה' 'לִנְשָׁמָע' (בְּמֶתֶן תּוֹרָה) שֶׁהִיטָה זֶה
27 מִצַּד הַגִּלּוֹי דְּלִמְעֵלָה⁵⁴ וְלֹא מִצַּד עֲצָמָם. בַּמֶּתֶן תּוֹרָה הִיטָה זֶה אֹר עֲלִינָה
28 שֶׁהֵאִיר עֲלֵיהֶם מִלְמַעֲלָה בְּעַמְדָם לְמַרְגְּלוֹת הֵר סִינֵי, וּבִנְשָׁמָה לְמַעֲלָה זֶה הַגִּלּוֹי
29 שֶׁל אֹר ה' הַחוּפֶּה עֲלֵיהֶם כָּל הַזְּמַן, וְלַעֲוֹמֶת זֹאת זֶה שְׂבִימֵי אַחֲשָׁרוּשׁ
30 הֵיטָה הַקְּבֵלָה מִצַּד עֲצָמָם, הוּא, כִּי אֲזַנְתָּה הַהֲתַקְשְׁרוֹת
31 בְּאֱלֻקֹּת שְׂקִימָתָא בִּיהוּדֵי מִצַּד עֲצָמָם הַנֶּשְׂמָה, שְׂכָאִמּוֹר בְּסַעֲיָף ו' זֶה
32 הַהֲתַקְשְׁרוֹת עֲצָמִית שְׂמַצֵּד עֲצָמָם מִצִּיאוֹתָם. וּבְפִרְטוּתָם יוֹתֵר יֵשׁ
33 לֹמֶר, שְׂגָם כֹּאשֶׁר מְדוּכָר בְּגִלּוֹי עֲצָמָם הַנֶּשְׂמָה, הֵרִי יֵשְׁנָם בֹּה
34 (דְּגִמָּת) שְׁנֵי עֲנִינִים הַנֶּשְׂמָה ל' עַד כֹּמָה הַתְּגִלּוֹתָם שֶׁל עֲצָמָם הַנֶּשְׂמָה קִשּׁוּרָה
35 עִם הָאָדָם עֲצָמוֹ.

36 הַסְּבֵרָת הַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים לְקַמֵּן: כְּאִמּוֹר בְּסַעֲיָף ה', הַקֶּשֶׁר בֵּין נִשְׁמַת הָאָדָם
37 לְבֵין אִיבְרֵי גּוֹפּוֹ מִשְׁמַשׁ כְּמִשְׁלַל לְקֶשֶׁר בֵּין עֲצָמָם הַנֶּשְׂמָה לְדִרְגוֹת הַשְׁוֹנוֹת שֶׁלָּה.
38 לְמַדְנָה שְׁנִשְׁמַת הָאָדָם אֵינָה אִיבְרֵי נֹסֶף אֲלָא הִיא הַמְּהוּת הַפְּנִימִית שֶׁל הָאָדָם
39 הַעֲוֹמֶד מֵאֲחֻרֵי הָאִיבְרִים כֹּלָם. הַנֶּשְׂמָה אֵינָה שִׁיכָת לְאִיבְרֵי זֶה יוֹתֵר מֵאִיבְרֵי
40 אַחֵר, הִיא הַנֶּשְׂמָה שֶׁל הַיְדִיִּים וְהִיא הַנֶּשְׂמָה שֶׁל הַרְגֵלִים.
41 כֹּאשֶׁר מִבִּיטִים בְּאִיבְרֵים הַשְׁוֹנִים בְּנוֹף הָאָדָם, נִתֵּן לְהַגְדִּיר אֶת חֲשִׁיבוֹתוֹ שֶׁל
42 כָּל אִיבְרֵי בִשְׁתֵּי צוּרוֹת. נִתֵּן לְרֹאוֹת אֶת חֲשִׁיבוֹתוֹ שֶׁל כָּל אִיבְרֵי מִצַּד הַתְּפִקִּיד

43 הַמִּיּוּחָד הַשִּׁיחַ דּוּקָא אֵלָיו. אַךְ נִתֵּן גַּם לְרֹאוֹת אֶת חֲשִׁיבוֹתוֹ מִצַּד הַיּוֹתוֹ חֵלֶק
44 בְּלִתִּי נִפְרָד מֵהָאָדָם כֹּלָו. הַחֲשִׁיבוֹת הָרִאשׁוֹנָה, הַנּוֹבַעַת מִתְּפִקִּידוֹ הַמִּיּוּחָד לוֹ,
45 הִיא קִשּׁוּרָה בְּצוּרָתוֹ הַגִּלּוֹיָה שֶׁל הָאִיבְרֵי בֵּה הוּא שׁוֹנָה מִשְׁאֵר הָאִיבְרִים. אֲוֹלָם
46 מִבְּחִינַת הַנֶּשְׂמָה חֲשִׁיבוֹתוֹ הַעִיקָרִית שֶׁל הָאִיבְרֵי הִיא הַיּוֹתוֹ חֵלֶק בְּלִתִּי נִפְרָד
47 מֵהָאָדָם כֹּלָו, מְבִלִּי הִבְטָ אִם

48 מְדוּכָר בִּיד אוֹ בְּרַגְלָהּ.
49 כְּמוֹ כֵּן כֹּאשֶׁר מְדוּכָר אֹדוֹת
50 הַנֶּשְׂמָה עֲצָמָה. יִשְׁנָה כּוֹחוֹתֶיהָ
51 הַגִּלּוֹיִים שֶׁהֵם שְׂכָלוֹ וּרְגִישׁוֹתָיו
52 שֶׁל הָאָדָם, וְיִשְׁנָה עֲצָמָה הַנֶּשְׂמָה.
53 מִבְּחִינַת הַמְּהוּת הַפְּנִימִית שֶׁל
54 כּוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ הֵרִי מַעֲלָתוֹ שֶׁל כָּל
55 כָּח הֵיטָה בְּכָךְ שֶׁהוּא חֵלֶק בְּלִתִּי
56 נִפְרָד מֵהַנֶּשְׂמָה כֹּלָה. אַךְ
57 מִבְּחִינַת מִצִּיאוֹתָם הַגִּלּוֹיָה שֶׁל
58 הַכּוֹחוֹת, לְכָל כָּח יֵשׁ אֶת מְהוּתוֹ
59 הַפְּרִטִית הַמִּיּוּחָד אוֹתוֹ. לְכָל כָּח
60 יִשְׁנָה הַתְּבִינָה הַרוּחָנִית
61 הַמִּיּוּחָד אוֹתוֹ. מֵה שְׂמִיחָתָא
62 כָּח הַשְׂכָּל הִיא הַתְּבִינָה
63 הַרוּחָנִית שֶׁל שְׂכָל, בְּאוֹתָהּ מִידָה
64 שְׂמָה שְׂמִיחָתָא אֶת כָּח הַחֲסֵד
65 שְׂכַנְשָׁנָה זֶה הַתְּבִינָה הַרוּחָנִית שֶׁל

66 חֲסֵד. 'תְּבִינָה' זֶה הַמְּגִדִירָה אֶת יְחִידוּתוֹ שֶׁל כָּל כָּח נִקְרָאת בְּשֵׁם הַצִּיּוֹר' בּו
67 הוּא 'מִצִּיּוֹר'. כְּאִמּוֹר, עֲצָמָם הַנֶּשְׂמָה הֵינָה הַנֶּשְׂמָה' שֶׁל כָּל חֵלֶק הַנֶּפֶשׁ וְשֶׁל
68 כָּל הַכּוֹחוֹת כֹּלָם. הִיא כְּשֶׁלְעֲצָמָה אֵינָה קִשּׁוּרָה בְּתְבִינָה זֶה אוֹ אַחֲרָתָה,
69 מִבְּחִינַת חֲשִׁיבוֹתוֹ שֶׁל כָּל כָּח הֵיטָה מִצַּד הַיּוֹתוֹ חֵלֶק בְּלִתִּי נִפְרָד מֵהַנֶּשְׂמָה
70 כֹּלָה. לְגַבִּיָּה הַצִּיּוֹר' הַפְּרִטִי שֶׁל כָּל כָּח, אֵינָה תּוֹפֵס מְקוֹם.
71 מִצִּיאוֹתָם הַגִּלּוֹיָה שֶׁל כּוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ הֵינָה מוֹגְבֵּלָתָהּ, לְכֵן הַתְּגִלּוֹתָהּ שֶׁל עֲצָמָם
72 הַנֶּשְׂמָה כְּרוּכָה בְּהַתְּבִטְלוֹתָם שֶׁל הַכּוֹחוֹת הַגִּלּוֹיִים וְיִצִּיאוֹתָם מִגִּדְרָם.
73 כִּיּוֹן שֶׁהַכּוֹחוֹת הַגִּלּוֹיִים הֵינָם מִצִּיאוֹתָם הַגִּלּוֹיָה שֶׁל הָאָדָם, אִם כֵּן כָּל זְמַן
74 שֶׁהַתְּגִלּוֹתָהּ שֶׁל עֲצָמָם הַנֶּשְׂמָה כְּרוּכָה בְּיִצִּיאוֹתָם שֶׁל הַכּוֹחוֹת מִגִּדְרָם, אֵינָה הַתְּגִלּוֹת
75 זֶה קִשּׁוּרָה כָּל כָּךְ עִם הָאָדָם עֲצָמוֹ. עַל מִנַּת שֶׁהַתְּגִלּוֹתָהּ זֶה תִּהְיֶה קִשּׁוּרָה בְּאִמָּתָה
76 עִם הָאָדָם עֲצָמוֹ, יֵשׁ צוּרֵךְ שֶׁהַכּוֹחוֹת הַגִּלּוֹיִים יִהְיוּ שׁוֹתֵפִים בְּכָךְ.

77 עַל פִּי זֶה יוֹכֵן הַהֲבֵדֵל בֵּין הַתְּגִלּוֹתָהּ שֶׁל עֲצָמָם הַנֶּשְׂמָה בִּזְמַן הַגִּזִּירָה לַעֲוֹמֶת
78 הַתְּגִלּוֹתָהּ בְּאִמְצָעוֹת הַתְּבִינָה הַקִּיִּים בִּזְמַן רוּחוֹהָ. דְּגִלּוֹי עֲצָמָם הַנֶּשְׂמָה
79 הַקִּשּׁוּר בְּעֲנִינֵי הַמִּסִּירוֹת נִפְשָׁה בְּתַקּוּפָה שֶׁל גִּזִּירָה, יֵשׁ לֹמֶר, שְׂכִיּוֹן
80 שֶׁהַתְּגִלּוֹתָהּ זֶה כְּרוּכָה בְּהַתְּבִטְלוֹתָהּ שֶׁל מִצִּיאוֹתָם הַגִּלּוֹיָה שֶׁל כּוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ, לְכֵן,
81 לְמַדְנָה מִמִּבְּחִינַת פְּנִימִיּוֹתָהּ שֶׁל הָאָדָם עֲצָמָם הַנֶּשְׂמָה קִשּׁוּרָה עִימוֹ, אַךְ בְּנוֹגֵעַ
82 לְכַחוֹת הַגִּלּוֹיִים הַגִּלּוֹיָה שֶׁל עֲצָמָם הַנֶּשְׂמָה אֵינָה קִשּׁוּרָה בְּמִצִּיאוֹתָם הַמּוֹגְבֵּלָתָהּ
83 וְלִכֵּן מִבְּחִינַתָּהּ הוּא נִחְשָׁב כְּמוֹ דְּבָר שְׁנוֹסֶף עֲלֵיהֶם מִלְמַעֲלָה. וְכִמּוֹ
84 שְׂרֹאִים בְּפַעֲלָה בְּכִמָּה אֲנָשִׁים, שְׂבִיחָתָם בְּמִקּוֹם שֶׁהֵיטָה שְׂמָה

ביאור בדרך אפשר

1 גְּזֹרֹת עַל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, הִיָּה לָהֶם מְסִירוֹת נֶפֶשׁ בַּפֶּעַל מִשָּׁן
 2 כְּמָה וְכְמָה שְׁנִים, וְכִשְׁבָּאוֹ אַחֵר כֶּן לְמִדֵּינוֹת שְׁאִפְשָׁר לַעֲסֹק
 3 בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת מִתּוֹךְ הִרְחֵבָה, אֵין נֶכֶר בָּהֶם (כָּל כֶּן)
 4 הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שֶׁהִיָּה לָהֶם מִקֵּדָם. כִּי זֶה שֶׁעָמְדוֹ בַּמְסִירוֹת
 5 נֶפֶשׁ מִשָּׁן כְּמָה וְכְמָה
 6 שְׁנִים הוּא לְפִי שֶׁהָאִיר 1
 7 בָּהֶם גְּלוֹי עֶצֶם הַנִּשְׁמָה 2
 8 שְׁלֹמְעֵלָה מַכּוּחַ 3
 9 הַגְּלוּיִים וּבִשְׁעַת מַעֲשֵׂה 4
 10 הַכּוּחוֹת הַגְּלוּיִים הַתְּכַטּלוּ בִּפְנֵי 5
 11 הַגְּלוּיִים שֶׁל עֶצֶם הַנִּשְׁמָה וְאוֹלָם 6
 12 לֹא נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי זֶה 7
 13 שְׁנוֹי בַּכּוּחוֹת הַגְּלוּיִים 8
 14 עֶצֶם⁵⁵. [דָּזָה שֶׁלְּמָדוֹ 9
 15 בְּסִעִיף ה' שֶׁעֶצֶם הַנִּשְׁמָה 10
 16 הִיא הָעֶצֶם וְהַפְּנִימִיּוֹת (שֶׁל 11
 17 כָּל דְּרָגוֹת הַנֶּפֶשׁ גַּם) דְּכּוּחוֹת 12
 18 הַגְּלוּיִים (כַּנִּלְשׁוֹן סִעִיף ה') 13
 19 וְלִפִּי זֶה לְכַאוּרָה הַתְּגַלּוּתוֹ אֵינָה 14
 20 זֶרֶה לָהֶם, אֲךָ הַעֲנִיין הוּא, 15
 21 שֶׁשִּׁיכּוּחָם שֶׁל הַכּוּחוֹת הַגְּלוּיִים 16
 22 לַעֲצֵם הַנִּשְׁמָה הִיא בִּכְךָ 17
 23 שֶׁהוּא הָעֶצֶם שֶׁלָּהֶם כְּלוּמֹר 18
 24 הוּא הַנְּקוּדָה הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁלָּהֶם 19
 25 מִצַּד הַיָּמִין חֵלֶק בְּלִתִּי נִפְרָד 20
 26 מִהַנִּשְׁמָה כְּלוֹל וְאוֹלָם אֵין זֶה 21
 27 שִׁינֵּי לְעִנְיָנָם שֶׁל כּוּחוֹת הַגְּלוּיִים עֶצֶם, לְהַצִּיּוֹר שֶׁלָּהֶם]. 22
 28 לְעֹמֶת זֹאת כֹּאשֶׁר מְדוּבָר בְּמַצֵּב שֶׁל רוּחָה, רוּחָה גִּשְׁמִית הַכּוּרֵכָה בִּנְיֻחוֹת 23
 29 שֶׁל כָּל כּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְכִמוֹ כֵּן רוּחָה רִחוּנִית בְּעִבּוּדֵת ה', פְּתִיחַת הַמּוֹחַ וְהַלֵּב, 24
 30 הַגּוֹרֵמַת אֶת הַתְּגַלּוּתוֹת בְּמִלּוֹא עֹצְמָתָם שֶׁל כָּל כּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ, וּבִיחָד עִם זֶה 25
 31 תְּשׁוּקָתָה שֶׁל עֶצֶם הַנִּשְׁמָה לְגַאּוּלָה מִמִּלְאָה אֶת כָּל כּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ עַד כִּדִּי כֵן 26
 32 שְׁאִינִם יִכּוּלִים לְשַׂאת אֶת עֶצֶם הַהִמְצָאוֹת בְּגִלּוֹת, הִרִי הַגְּלוּיִים דְּעֶצֶם 27
 33 הַנִּשְׁמָה הַמְּתַכַּסֵּת בְּזֶה שֶׁהוּא נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּא מֵעַצֵּם זֶה שֶׁהוּא 28
 34 נִמְצָא בְּגִלּוֹת הִרִי גִילּוֹי זֶה הוּא שְׁגָם כּוּחוֹת הַגְּלוּיִים שְׁלֹו (לֹא רָק

ביאור בדרך אפשר

35 מֵהוּתָם הַפְּנִימִיּוֹת אֲלֵא גַם הַצִּיּוֹר דְּכּוּחוֹת הַגְּלוּיִים) הֵם כְּמוֹ חֹד
 36 (=אֶחָד) עִם הָעֶצֶם⁵⁶.
 37 הַסִּבְרָת הַדְּבָרִים הָאֵמֻרִים לְקִמּוֹ: הַהִבְדֵּל בֵּין הָאוֹפְנִים הָאֵמֻרִים בַּהֲתַגְלּוּתָהּ
 38 שֶׁל עֶצֶם הַנִּשְׁמָה קָשׁוֹר בְּדִרְגּוֹת שׁוֹנוֹת הַקִּיּוּמוֹת בָּה. כֹּאמֹר, הַנִּשְׁמָה הָאֱלֹקִית
 39 הִיא "אֱלֹקוֹת כְּפִי שֶׁנַּעֲשֶׂה
 40 בְּכַחֲנָת נִבְרָא". בְּרוּגְמַת בֵּן
 41 הַנוֹצֵר מְטִיפַת הַזֶּרַע שֶׁל אֲבִיו,
 42 הִרִי תַחֲלִילָה הִיא הִיִּתָּה כְּלוּלָה
 43 בְּמוֹחוֹ שֶׁל הָאָבָא וְהִיִּתָּה חֵלֶק
 44 בְּלִתִּי נִפְרָד מִמּוֹ, לֹא אַחֵר מִכֵּן הִיא
 45 יִרְדָּה מִמוֹחוֹ שֶׁל הָאָבָא וְנַעֲשֶׂה
 46 בְּעֵלֶת מִמּוֹשׁוֹת לַעֲצָמָה. כְּמוֹ כֵּן
 47 מִצִּיאֻתָהּ הַגְּלוּיָה שֶׁל עֶצֶם
 48 הַנִּשְׁמָה הִיא כְּזוֹ שִׁישׁ לֵה מִמּוֹשׁוֹת
 49 מִשֶּׁל עֲצָמָה אֲלֵא שֶׁהִיא דְּבוּקָה
 50 וּמֵאוּחָדָת לְגַמְרִי בְּקִדּוּשׁ בְּרוּךְ
 51 הוּא. אֲךָ מִצִּיאֻתָהּ הָאֵמֻרִית
 52 בְּשׁוֹרְשָׁה הַעֲלִיין הִיא כְּזוֹ שְׁאִינָה
 53 דְּבִר בְּפִנֵּי עֲצָמָה אֲלֵא הִיא כְּלוּלָה
 54 בְּקִדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמּוֹ. וַיֵּשׁ
 55 לְוִמֶר, דְּהִסִּיבָה לְזֶה שֶׁעֶצֶם
 56 הַנִּשְׁמָה כְּשֶׁלְּעֲצָמָה וְהַצִּיּוֹר
 57 דְּהַכּוּחוֹת כְּשֶׁלְּעֲצָמָה הֵם
 58 (דְּגִמָּת) שְׁנוֹי עֲנִינִים
 59 נִפְרָדִים אֲשֶׁר הַתְּגַלּוּתוֹ שֶׁל הָאֶחָד
 60 דּוֹרֶשֶׁת אֶת הַתְּכַטּוּתוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי,
 61 הוּא לְפִי שְׁגָם עֶצֶם הַנִּשְׁמָה עִם הִיִּתָּה לְמַעַלָּה מִהַתְּכַבִּיּוֹת הַמּוֹגְבֵּלָת
 62 שֶׁל כּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ אֲךָ סוּף סוּף גַּם הִיא מְגִדֶּרֶת בְּגִדֶּר רַחֲבִיתִי מִסּוּיִמָּת,
 63 וְהַגִּדֶּר וְהַתְּכַבִּיּוֹת שֶׁלָּהּ הוּא עֶצֶם זֶה שֶׁהִיא מוֹגִדֶּרֶת בִּכְךָ שֶׁהִיא לְמַעַלָּה
 64 מִהַצִּיּוֹר דְּהַכּוּחוֹת. אֲבָל מִצַּד עֶצֶם הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא
 65 מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת שֶׁל ה', הִרִי כֶּשֶׁם שֶׁהַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינָה מוֹגִדֶּר
 66 בְּתַכְבִּיּוֹת כָּל שֶׁהִיא, לֹא בְּתַכְבִּיּוֹת מוֹגְבֵּלָת וְאֵף לֹא בְּתַכְבִּיּוֹת שֶׁל 'בְּלִי גְבוּל',
 67 שֶׁהִרִי כֹאשֶׁר דְּבִר מִסּוּיִים הוּא דּוּקָא 'בְּלִי גְבוּל' וְאֵינָה שִׁיךְ לְגְבוּל' הִרִי גַם
 68 זֶה סוּף סוּף 'תַּכְבִּיּוֹת' וְהַגִּדֶּר, וְדִרְבָּה הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאֶחָד וְנוֹשָׂא

55) וראה ד"ה בלילה ההוא ה'תשכ"ה ס"ח, ובהערה 49 שם (סה"מ מלוקט ח"ד ע' קפח). 56) ועד"ז הוא בנוגע להמשכת האמונה בפנימיות (בדעת), דזה שהאמונה פועלת על הדעת הוא יתרון ועילוי לגבי ענין המס"נ. ויש לומר, דהמשכת האמונה בדעת, זה שנמשך בגילוי היא האמונה שמצד מזל' חזי (מקיף דחי*) , אלא שהחיבור דהאמונה שלמעלה מדעת עם הדעת הוא ע"י המשכת עצם הנשמה [היינו שהגילוי דעצם הנשמה הוא רק נתינת כח לבחי' האמונה שמצד המקיף דחי' שתתחבר עם הדעת, ולא שמתגלית עצם הנשמה עצמה]. משא"כ זה שגילוי אלקות נוגע לעצם מציאותו, שלכן הוא נשבר ונדכא מזה שבזמן הגלות לא יש גילוי אלקות (ראה לעיל ס"ט) - הרי הגילוי דהתקשרות העצמית שמצד עצם הנשמה שמתגלית בזה שגילוי אלקות נוגע לעצם מציאותו הוא [נוסף על אופן דנתינת כח, גם] שהתקשרות העצמית עצמה מאירה בגילוי (בדוגמת הגילוי שלה בענין המס"נ), וגם גילוי זה (דעצם הנשמה עצמה) מתחבר עם הציור דכחות הגלויים.

(*) ראה סה"מ עת"ר ס"ע קנד. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בתוכו הכל, הן את מציאות האבול' והן את מציאות הבלי גבול', כמו כן
2 מבחינת דרגה זו של עצם הנשמה הרי ה'פשיטות' דהנשמה' כלומר
3 היותה 'מופשטת' ובלתי בעלת גבול וְהַצִּיּוֹר דִּהְכָחוֹת שְׁלָהּ הֵם כּוֹלָא
4 חֲדָה⁵⁷ (=כולם אחד). וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לֹמֵר, דְּבַחֲנִית ה'מֵאוֹר

5 דִּהְנִשְׁמָה' שְׁמַתְגִּלִּית עַל

6 יְדֵי מְסִירוֹת נֶפֶשׁ הִיא

7 דְּרַגַּת עֶצֶם הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ

8 שֶׁהִיא מְגִדֶּרֶת עֵדִיין בְּעֵנִין

9 ה'פשיטות' שְׁלֹמְעֵלָה

10 מְצִיּוֹר דְּכָחוֹת, וְלַעֲוֹת זֹאת

11 בַּחֲנִית ה'מֵאוֹר דִּהְנִשְׁמָה'

12 שְׁמַתְגִּלִּית עַל יְדֵי הַעֲנִין

13 דְּכָתִית' מַעֲצָם זֶה

14 שְׁנִמְצָאִים בְּגִלּוֹת, הִוא

15 גִּלּוֹי עֶצֶם הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ

16 שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת

17 בְּהַעֲצָמוֹת.

18 (יא) וְיֵשׁ לִקְשֹׁר זֶה עִם

19 הַמְבַאֵר בְּהַמְאָמֵר⁵⁸ "וְקַבֵּל

20 הַיְּהוּדִים" בְּפִירוֹשׁ הַכְּתוּב

21 וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי

22 יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֲלֵיהֶם שְׁמֵן

23 זֵית גֹּו', שֶׁהַפִּירוֹשׁ הַפְּנִימִי שֶׁל

24 הַפֶּסֶק הִוא דְּלֹאֲחֲרֵי שְׁמִשָּׁה

25 'יִצְוֶה' וְיִקְשֹׁר אֶת בְּנֵי

26 יִשְׂרָאֵל אֲזִי יִבְיֹאוּ יִשְׂרָאֵל

27 לְמִשָּׁה שְׁמֵן זֵית גֹּו',

28 כְּלוּמֵר שִׁישְׁיִשְׁרָאֵל עַל יְדֵי

29 עֲבוּדָתָם יוֹסִיפוּ גִלּוֹי אוֹר

30 בְּמִדְרַגַּת מִשָּׁה. לְכַאוּרָה הִיא

31 נִתֵּן לְחֹשֶׁב שֶׁהוֹסְפָה זֹו אֵינֶנָּה

32 כְּרוּכָה בַּעֲבוּדָה מִיּוֹחֶדֶת שֶׁל בְּנֵי

33 יִשְׂרָאֵל אֲלָא הִיא בָּאָה מִמִּילָא עַל

34 יְדֵי עֶצֶם זֶה שֶׁהִם מְקַבְּלִים אֶת

35 הַשְּׁפַעְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ וְאוֹלָם

36 יֵשׁ לֹמֵר מִהִבְיָאוּרִים

37 בְּזֶה כִּיצַד דְּבַר זֶה קְשׁוֹר

38 בְּעֲבוּדַת הָאָדָם, דְּזֶה

39 שְׁמִשָּׁה 'מְצִוָּה' וּמְקַשֵּׁר

40 אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הִוא,

41 שֶׁהוּא זֶן וּמְפָרְגֵס אֶת

42 הָאָמוּנָה, שֶׁהָאָמוּנָה

43 תִּהְיֶה נּוֹסֵף עַל כְּמוֹ

44 שֶׁהִיא מְצַד דְּרַגַּת הַגִּלּוּיִים

45 דִּהְנִשְׁמָה (מְצַד זֶה

46 שֶׁהַנִּשְׁמָה שְׁלֹמְעֵלָה

דִּהְנִשְׁמָה וְהַצִּיּוֹר דִּהְכָחוֹת שְׁלָהּ הֵם כּוֹלָא חֲדָה⁵⁷. וְעַל פִּי
זֶה יֵשׁ לֹמֵר, דְּבַחֲנִית הַמֵּאוֹר דִּהְנִשְׁמָה שְׁמַתְגִּלִּית עַל
יְדֵי מְסִירוֹת נֶפֶשׁ הִיא עֶצֶם הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְגִדֶּרֶת
בְּעֵנִין הַפְּשִׁיטוֹת שְׁלֹמְעֵלָה מְצִיּוֹר דְּכָחוֹת, וּבַחֲנִית
הַמֵּאוֹר דִּהְנִשְׁמָה שְׁמַתְגִּלִּית עַל יְדֵי הַעֲנִין דְּכָתִית מְזֶה
שְׁנִמְצָאִים בְּגִלּוֹת, הִוא גִּלּוֹי עֶצֶם הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא
מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת.

(יא) וְיֵשׁ לִקְשֹׁר זֶה עִם הַמְבַאֵר בְּהַמְאָמֵר⁵⁸ בְּפִירוֹשׁ
הַכְּתוּב וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ
אֲלֵיהֶם שְׁמֵן זֵית גֹּו', דְּלֹאֲחֲרֵי שְׁמִשָּׁה יִצְוֶה וְיִקְשֹׁר אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֲזִי יִבְיֹאוּ יִשְׂרָאֵל לְמִשָּׁה שְׁמֵן זֵית גֹּו', שִׁישְׁיִשְׁרָאֵל
עַל יְדֵי עֲבוּדָתָם יוֹסִיפוּ גִלּוֹי אוֹר בְּמִדְרַגַּת מִשָּׁה. וְיֵשׁ
לֹמֵר מִהִבְיָאוּרִים בְּזֶה בְּעֲבוּדַת הָאָדָם, דְּזֶה שְׁמִשָּׁה
מְצִוָּה וּמְקַשֵּׁר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הִוא, שֶׁהוּא זֶן וּמְפָרְגֵס
אֶת הָאָמוּנָה, שֶׁהָאָמוּנָה תִּהְיֶה נּוֹסֵף עַל כְּמוֹ שֶׁהִיא מְצַד
הַגִּלּוּיִים דִּהְנִשְׁמָה (מְצַד זֶה שֶׁהַנִּשְׁמָה שְׁלֹמְעֵלָה רוֹאֶה
אֶלְקוֹת) גַּם מְצַד עֶצֶם הַנִּשְׁמָה. [וְיֵשׁ לֹמֵר, דְּזֶהוּ מַה
שְׁנִמְצָאִים וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּלִשׁוֹן וְאַתָּה תִּצְוֶה
אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְשַׁמֵּעַ שְׁמִשָּׁה מְצִוָּה (מְקַשֵּׁר וּמְחַבֵּר)
אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֶצְמָם, כִּי מְצַד עֶצֶם הַנִּשְׁמָה, כָּל יִשְׂרָאֵל
הֵם חֲדָה⁵⁹]. וְעַל יְדֵי הַעֲבוּדָה דִּישְׁרָאֵל (לֹאֲחֲרֵי שְׁנִמְצָאִים
בִּישְׁרָאֵל גִּלּוֹי עֶצֶם הַנִּשְׁמָה עַל יְדֵי מִשָּׁה), שְׁגַם כָּחוֹת
הַגִּלּוּיִים שְׁלֵהֶם [הַצִּיּוֹר דִּהְכָחוֹת] יִהְיוּ מְתַאֲיָמִים לְעֶצֶם
הַנִּשְׁמָה, עַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה יִתְרוֹן וְהוֹסְפָה בְּבַחֲנִית עֶצֶם
הַנִּשְׁמָה שְׁנִמְצָאִים וְנִתְגַּלְתָּה בָּהֶם עַל יְדֵי מִשָּׁה (וְיִקְחוּ
אֲלֵיהֶם), כִּי עַל יְדֵי זֶה מִתְגַּלְתָּה בְּהַ שְׁרָשָׁה הָאֲמִתִּי כְּמוֹ
שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת.

[וְלִהְיֶיר, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְוַסֵּף גַּם בְּהִיאָחוּדוֹת דִּישְׁרָאֵל.
שֶׁהִיאָחוּדוֹת דִּישְׁרָאֵל עַל יְדֵי עֶצֶם הַנִּשְׁמָה
שְׁמַתְגִּלִּית בָּהֶם הִיא כְּמוֹ דְּכָר נּוֹסֵף עַל מְצִיאוֹתָם. וְלָכֵן,

(57) ראה גם סה"מ מלוטק ח"ד ע' שעח. (58) סעיף ד - הובא לעיל
ס"ב. (59) וראה המשך תעריב ח"א פס"א, שברא"י ישנם חילוקי
דרגות, וזה שהאמונה היא בכל ישראל בשוה הוא לפי ששרשה הוא
התקשרות העצמית שמצד עצם הנשמה (שלמעלה ממזלי' חזי).

47 רֹאֶה אֶלְקוֹת) הִיא תִּהְיֶה גַּם מְצַד עֶצֶם הַנִּשְׁמָה. [פעולתו של משה
48 רבינו איננה רק לקשר את בני ישראל עם אור אין סוף של הקדוש ברוך הוא
49 אלא גם לקשר ולחבר אותם בינם לבין עצמם וְיֵשׁ לֹמֵר, דְּזֶהוּ מַה
50 שְׁנִמְצָאִים וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּלִשׁוֹן הַפֶּסֶק וְאַתָּה
51 תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
52 ללא שמוכר בו עם מי נעשית
53 ה'צוֹת' וְהַיְּחִיבֵי שִׁלְהֵם הִרִי
54 מִכָּן מְשַׁמֵּעַ שְׁמִשָּׁה
55 'מְצִוָּה' (מְקַשֵּׁר וּמְחַבֵּר)
56 אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֶצְמָם
57 כְּלוּמֵר מֵאֲחֶדֶם בֵּינֵם לְבִין
58 עֶצְמָם, פְּעוּלָה זֹו גַם הִיא קְשׁוּרָה
59 בְּהִתְגַּלְתָּה שֶׁל עֶצֶם הַנִּשְׁמָה כִּי
60 מְצַד עֶצֶם הַנִּשְׁמָה, כָּל
61 יִשְׂרָאֵל הֵם חֲדָה⁵⁹
62 (=אחד). וְעַל יְדֵי הַעֲבוּדָה
63 דִּישְׁרָאֵל עֶצְמָם (הַמְתַּאֲפָשֶׁת
64 לֹאֲחֲרֵי שְׁנִמְצָאִים בִּישְׁרָאֵל
65 גִּלּוֹי עֶצֶם הַנִּשְׁמָה עַל יְדֵי
66 מִשָּׁה), שְׁגַם כָּחוֹת
67 הַגִּלּוּיִים שְׁלֵהֶם (הַצִּיּוֹר
68 דִּהְכָחוֹת) עֲבוּדָתָם שֶׁל בְּנֵי
69 יִשְׂרָאֵל הִיא לְהַעֲמִידֵם בְּצוּרָה כְּזוֹ
70 שִׁיְהִיו מְתַאֲיָמִים לְעֶצֶם
71 הַנִּשְׁמָה, עַל יְדֵי זֶה
72 נַעֲשֶׂה יִתְרוֹן וְהוֹסְפָה
73 בְּבַחֲנִית עֶצֶם הַנִּשְׁמָה
74 שְׁנִמְצָאִים וְנִתְגַּלְתָּה בָּהֶם
75 תְּחִילָה עַל יְדֵי מִשָּׁה
76 (וְיִקְחוּ אֲלֵיהֶם), כִּי עַל יְדֵי
77 זֶה מִתְגַּלְתָּה בְּהַ שְׁרָשָׁה
78 הָאֲמִתִּי כְּמוֹ שֶׁהִיא
79 מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת.
80 [וְלִהְיֶיר, שֶׁעַל יְדֵי זֶה
81 נִתְוַסֵּף גַּם בְּהִיאָחוּדוֹת
82 דִּישְׁרָאֵל. כִּיּוֹן שֶׁהִיאָחוּדוֹת
83 דִּישְׁרָאֵל הִנְגֵּרְמֵת עַל יְדֵי
84 עֶצֶם הַנִּשְׁמָה שְׁמַתְגִּלִּית
85 בָּהֶם אֲשֶׁר תִּתְגַּלּוּת זֹו דּוֹרֶשֶׁת
86 אֶת הַהִתְבַּטְּלוֹת שֶׁל גּוֹפִם
87 וְכּוֹחוֹתֵיהֶם הַגִּלּוּיִים, כִּיּוֹן
88 שֶׁמִּבְחִינָתָם יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין יְהוּדִי
89 אֶחָד לַיהוּדִי אֲחֵר, לָכֵן הִיא
90 אֶחָדוֹת זֹו נִחְשָׁבֶת כְּמוֹ דְּכָר
91 שְׁנוֹסֵף עַל מְצִיאוֹתָם
92 הַגִּלּוּיָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

ביאור בדרך אפשר

1 כשלעצמה. וְלָכֵן, דבר זה בא לידי ביטוי בכך שאֲחָדוֹת זוֹ היא על
2 יְדִי שְׁכֵנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים ומחשיבים את נַפְשָׁם כְּעֶקֶר וְאֵת גּוֹפֶם
3 כְּטַפֵּל⁶⁰ באופן זה קשה לראות את שייכותו של יהודי אחד ליהודי אחר גם
4 בדברים השייכים לגופו ומציאותו הפרטית. וְאִלּוּם עַל יְדִי גִלּוּי עֲצָם

5 הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא

6 מְשֻׁרָשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת, 1

7 שְׁכֵאמֹר עַל יְדֵי זֶה גַם 2

8 הַצִּיּוֹר דְּכָחוֹת הַגְּלוּיִים 3

9 הוּא 'חַד' עִם הָעֲצָם, אוֹי 4

10 גַם הָאֲחָדוֹת דִּישְׂרָאֵל הִיא 5

11 לֹא רַק בַּעֲצָם וּנְפֶשׁ אֵלָּא בְּכָל 6

12 הָעֲנִינִים שְׁלֵהֶם, גַם 7

13 בְּעֲנִינֵים הַשִּׁיכִים 8

14 [לְהַגִּיף]. 9

15 בתחילת המאמר בסעיף א'

16 הוזכר הדיוק בפסוק וְאֵתָה

17 תצוה' בכך שנאמר בו שונות

18 המנורה צריכים להיות 'נר תמיד'

19 למרות שזמן הרלקתם בבית

20 המקדש איננו במשך כל היממה

21 אלא דווקא מערב עד בוקר. על

22 כך מבואר במאמר "וקבל

23 היהודים" של כ"ק אדמו"ר

24 הריי"צ שהדבר קשור

25 במשמעותם הרוחנית של הנרות,

26 אשר הנרות הינם הנשמות

27 ככתוב 'נר ה' נשמת אדם'.

28 וְעַל פִּי זֶה יוֹכֵן מָה

29 שְׁכָתוֹב בְּהַמְאָמֵר⁶¹ "וקבל

30 היהודים", דְּעַל יְדֵי

31 שִׁישְׂרָאֵל מוֹסִיפִים (עַל

32 יְדֵי עֲבוֹדָתָם) בְּמִדְרַגַּת

33 מִשָּׁה, עַל יְדֵי זֶה דווקא

34 יְהִיָּה גֵר תָּמִיד,

35 דְּלִכְאוּרָה, זֶה שֶׁהִגֵּר דִּהַנִּשְׁמָה כלומר אור הנשמה (הנמשלת לגר

36 ככתוב "גֵּר⁶² הָיָה נִשְׁמַת אָדָם"⁶³) הוּא יִצְחָק לְהֵאִיר תָּמִיד

37 (כלומר למרות העליית והירידות בהם נתון האדם, אור הנשמה יאיר באופן

38 שְׁוָה בכל המצבים המשתנים, בְּלִי שְׁנוּי), הוּא לֹא בִכּוּחוֹ שֶׁל הָאָדָם

39 עֲצָמוֹ אֵלָּא דווקא עַל יְדֵי גִלּוּי עֲצָם הַנִּשְׁמָה שְׁנִמְשָׁךְ וּמִתְגַּלָּה עַל

40 יְדֵי מִשָּׁה (שזו עבודתו כאמור 'וְאֵתָה תִּצְוֶה'), כִּיּוֹן שֶׁלְעוֹמַת מִצִּיאוֹתוֹ

41 הגלויה של האדם הנתונה תחת שיוויים תמידיים הרי דְּבַעֲצָם הַנִּשְׁמָה

42 אֵין שִׁיף שְׁנוּי, וְאִלּוּם בְּהַמְאָמֵר אוֹמֵר שֶׁהִעֲנִין דְּגֵר תָּמִיד'

ביאור בדרך אפשר

43 הוּא דווקא קשור בפעולתם של בני ישראל עַל יְדֵי שִׁישְׂרָאֵל מוֹסִיפִים
44 בְּמִדְרַגַּת מִשָּׁה, 'וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ'. וְיֵשׁ לוֹמֵר, שְׁבִהֲגִלּוּי דְּעֲצָם
45 הַנִּשְׁמָה הַנְּעִשָׂה בְּדֶרֶךְ וּבְצוּרָה שֶׁל 'מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה' כלומר לא
46 מצידו של האדם אלא עַל יְדֵי 'וְאֵתָה תִּצְוֶה' כלומר על ידי משה רבינו,

47 אִכֵּן יֵשׁ חֲלוּק וְהַבְדֵּל בֵּין

48 תְּקוּפָה רִחוּנִית שֶׁל 'עֶרֶב' וּבֵין

49 כּוֹז שֶׁל 'בֹּקֶר'. שְׁעֶקֶר

50 הַגִּלּוּי שְׁלָה שֶׁל עֲצָם הַנִּשְׁמָה

51 כְּשֶׁלְעֲצָמָה הוּא דווקא

52 כְּשִׁישְׁנָם הַעֲלָמוֹת

53 וְהַסְתָּרִים כלומר דברים

54 הַמְעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים עַל

55 מִצִּיאוֹת ה' וּמַנְסִים לְמַנוּעַ מִיְהוּדִי

56 לְמַלֵּא אֶת רִצּוֹן ה' (זו תְּקוּפָה

57 שֶׁל חוֹשֶׁךְ 'עֶרֶב') שְׁעַל יְדֵי

58 זֶה מִתְעוֹרֵר וּמִתְגַּלָּה כַּחַ

59 הַמְסִירוֹת נִפְשׁ, אִךְ כֹּאשֶׁר

60 מְגִיעָה תְּקוּפָה שֶׁל 'בּוֹקֶר' נִעֲלָמָה

61 הַתְּגַלּוּתָהּ שֶׁל עֲצָם הַנִּשְׁמָה

62 וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל

63 (סְעִיף יו"ד), שְׁגַם אֵלָּה

64 שְׁבִזְמָן הַגְּזֵרָה (זִמְן שֶׁל

65 'עֶרֶב') עֲמָדוֹ בְּמִסִּירוֹת

66 נִפְשׁ, כְּשִׁבְאוֹ לְמָקוֹם

67 שְׁאִפְשֵׁר לְעֶסֶק בְּתוֹרָה

68 וּמִצְוֹת מִתּוֹךְ הֶרְחָבָה

69 (מִצַּב שֶׁל 'בֹּקֶר'), אֵין נֶכֶר

70 בֵּהֶם הַמְסִירוֹת נִפְשׁ

71 שֶׁהִיָּה לָהֶם מְקָדָם. וְאִם

72 כֵּן, אֲמַתִּית הָעֲנִין (=הַעֲנִין

73 הָאִמִּיתִי) דְּגֵר תָּמִיד'

74 (שְׁאִין שִׁיף בּוֹ שְׁנוּי

75 וּמַמְשִׁיךְ לְהֵאִיר גַּם בְּתִקּוּפָה שֶׁל

76 'בּוֹקֶר') הוּא עַל יְדֵי

77 עֲבוֹדָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַעֲבוּדָה הַמוּטֵלָה עֲלֵיהֶם הִיא לְגֵרוֹם לִכְךָ שְׁגַם

78 כָּחוֹת הַגְּלוּיִים יְהִי חַד (=אֶחָד) עִם עֲצָם הַנִּשְׁמָה, שְׁזוֹ הַהוֹסָפָה

79 הַבָּאָה עַל יָדָם 'וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ'.

80 עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵמֻרִים יוֹכֵן הַמְּחַכֵּר בְּסִעִיף ח' שֶׁלְכֹאוּרָה הַמִּילִים 'כְּתִית

81 לְמֵאוֹר' הַקְּשׁוּרוֹת בְּגִילּוּי ה'מֵאוֹר' שֶׁבִּנְשׁוּמָה הִיוּ צִירְכוֹת לְהִיכָתֵב בְּחֻלְקוֹ

82 הָרַשׁוֹן שֶׁל הַפְּסוּק 'וְאֵתָה תִּצְוֶה' הַמְּדַבֵּר עַל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינוּ, מְדוּעַ

83 אִם כֵּן הֵן מוֹפִיעוֹת בְּחֻלְקוֹ הַשְּׁנִי שֶׁל הַפְּסוּק הַמְּדַבֵּר עַל עֲבוֹדָתָם שֶׁל בְּנֵי

84 יִשְׂרָאֵל.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר אֶת זֶה שֶׁהַעֲנִיִּין שֶׁל 'כְּתִית לְמֵאֹר' נֶאֱמַר
2 בְּכֶתֹב בְּהַמֶּשֶׁף לְוִיקָחוּ אֵלָיֶךָ גו', כִּי בְּמִשְׁמַעוֹת שֶׁל 'כְּתִית
3 לְמֵאֹר' נִכְלָל לֹא רַק הַכְּתִית הַקִּיּוֹם בּוֹמֵן שֶׁל גְּזִירָה אֲלֵא גַם זֶה שִׁישְׁרָאֵל
4 הֵם שְׂבוּרִים וְנִדְכָּאִים ('כְּתִית') מַעֲצָם זֶה שֶׁהֵם בְּגָלוֹת, דְּעֻנְיָן זֶה
5 הוּא עַל יְדֵי עֲבוּדָתָם שֶׁל
6 יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם פּוֹעֲלִים שְׂגָם
7 כַּחוֹת הַגְּלוּיִים שֶׁלָּהֶם
8 יִהְיוּ מִתְאַיְמִים לְעֶצֶם
9 הַנִּשְׁמָה, וּבְחִינַת הַמֵּאֹר
10 דִּהְנִשְׁמָה שְׁמִתְגַּלִּית עַל
11 יְדֵי זֶה הִיא עֶצֶם הַנִּשְׁמָה
12 כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת
13 בְּהַעֲצָמוֹת, וְכִיוּן שֶׁזֶה קָשׁוּר
14 בַּעֲבוּדָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִכֵּן
15 נֶאֱמַר 'כְּתִית לְמֵאֹר'
16 בְּהַמֶּשֶׁף לְוִיקָחוּ אֵלָיֶךָ
17 גו'.

18 (יב) בַּסֵּעִף זֶה מְבוֹאֵר שֶׁגַם
19 הַעֲבוּדָה הַבָּאָה מִצִּדֵּים שֶׁל בְּנֵי
20 יִשְׂרָאֵל עֲצָמָם נַעֲשִׂית עַל יְדֵי
21 נְתִינַת כַּח מִמְּשֶׁה רַבִּינוּ, וְכֵמוֹ כֵּן
22 בְּדוּרֵינוּ אֲנוּ עַל יְדֵי נְתִינַת כַּח
23 מְנַשֵּׂא דוּרֵינוּ.

24 וְהִנֵּה הַמִּילִים 'וִיקָחוּ אֵלָיֶךָ'
25 הַקְּשׁוּרוֹת בְּתַפְקִידָם שֶׁל בְּנֵי
26 יִשְׂרָאֵל עֲצָמָם גַּם הֵן שְׂיִיכוֹת
27 לְמִילִים 'וְאֵתָה תִצְוֶה' הַקְּשׁוּרוֹת
28 בַּעֲבוּדָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינוּ שֶׁהִרִי
29 הַפְּרוֹשׁ (בְּפִשְׁטוֹת עַל פִּי
30 פִּשְׁטוֹ שֶׁל מִקְרָא) בְּפִסְטוֹק
31 'וְאֵתָה תִצְוֶה אֶת בְּנֵי
32 יִשְׂרָאֵל וִיקָחוּ אֵלָיֶךָ גו'
33 הוּא שְׁמִשְׁה יְצִיָּה אֶת בְּנֵי
34 יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם יִקָּחוּ אֵלָיֶךָ
35 גו'. וּמִזֶּה מּוֹכֵן שֶׁכֵּן גַּם
36 בְּפִנְיָמִיּוֹת הָעֲנִיָּיִם, דְּזֶה

וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר זֶה שְׁכִתִּית לְמֵאֹר נֶאֱמַר בְּכֶתֹב
בְּהַמֶּשֶׁף לְוִיקָחוּ אֵלָיֶךָ גו', כִּי בְּכֶתִית לְמֵאֹר נִכְלָל
גַּם זֶה שִׁישְׁרָאֵל הֵם שְׂבוּרִים וְנִדְכָּאִים (כְּתִית) מִזֶּה שֶׁהֵם
בְּגָלוֹת, דְּעֻנְיָן זֶה הוּא עַל יְדֵי עֲבוּדָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂגָם
כַּחוֹת הַגְּלוּיִים שֶׁלָּהֶם יִהְיוּ מִתְאַיְמִים לְעֶצֶם הַנִּשְׁמָה,
וּבְחִינַת הַמֵּאֹר דִּהְנִשְׁמָה שְׁמִתְגַּלִּית עַל יְדֵי זֶה הִיא עֶצֶם
הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת, וְלִכֵּן נֶאֱמַר
כְּתִית לְמֵאֹר בְּהַמֶּשֶׁף לְוִיקָחוּ אֵלָיֶךָ גו'.

(יב) וְהִנֵּה הַפְּרוֹשׁ (בְּפִשְׁטוֹת) בּוֹאֵתָה תִצְוֶה אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וִיקָחוּ אֵלָיֶךָ גו' הוּא שְׁמִשְׁה יְצִיָּה אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל שִׁיקָחוּ אֵלָיֶךָ גו'. וּמִזֶּה מּוֹכֵן גַּם בְּפִנְיָמִיּוֹת
הָעֲנִיָּיִם, דְּזֶה שְׁמִשְׁה מִצְוֶה וּמִקָּשָׁר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הוּא
בְּאִפְּן שְׁמִשְׁה לָּהֶם נְתִינַת כַּח גַּם עַל וִיקָחוּ אֵלָיֶךָ גו'.

וְכֵמוֹ כֵּן הוּא בְּנוֹגֵעַ לְמִשְׁה שְׂבִדוּרְנוּ, כְּבוֹד קִדְשֵׁת מוֹרִי
וְחָמִי אֲדָמוֹ"ר נָשִׂיא דוּרְנוּ, שְׁעֲבוּדָתוֹ לְעוֹרֵר וּלְגַלּוֹת אֶת
הָאֱמוּנָה שְׂבִכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שְׁמִצֵּד עֶצֶם הַנִּשְׁמָה הִיא
בְּאִפְּן שְׂאֲחָר כֶּף יַעֲבִדוּ עֲבוּדָתָם בְּכַח עֲצָמָם, וְעַד שִׁיְהִיו
נֵר תְּמִיד שְׂאִין שִׁיף בּוֹ שְׁנוּי גַּם מִצֵּד כַּחוֹת הַגְּלוּיִים.

וְעַל יְדֵי זֶה זֻכִּים בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ לְגֵאֲלָה הָאֲמִתִּית
וְהַשְּׁלֵמָה, שְׂאִי יִהְיֶה גְלוּי אֱלָקוֹת גַּם מִצֵּד הַמִּטָּה.
וְיִהְיֶה אִזְּ הַבָּאָה הַשְּׁמֵן וְהַדְּלָקָה הַנִּרְוֹת (וִיקָחוּ אֵלָיֶךָ
שְׁמֵן גו' לְהַעֲלוֹת נֵר תְּמִיד) גַּם בְּגִשְׁמִיּוֹת, בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ
הַשְּׁלִישִׁי, בְּגֵאֲלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה עַל יְדֵי מְשִׁיחַ
צִדְקָנוּ, בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ.

37 שְׁמִשְׁה 'מִצְוֶה' וּמִקָּשָׁר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הוּא לֹא רַק בְּאוֹפֵן כֹּה
38 שְׂאֲחָר מִכֵּן הֵם צְרִיכִים לַעֲבֹד אֶת עֲבוּדָתָם לְבַד לֵאלֹהֵי כֹחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינוּ
39 אֲלֵא זֶה בְּאִפְּן שֶׁהוּא מִמִּשְׁה מִשְׁפִּיעַ וְנוֹתֵן לָהֶם נְתִינַת כַּח גַּם עַל
40 עֲבוּדָתָם הַבָּאָה לְאַחַר מִכֵּן הַרְמוּזָה בְּמִילִים 'וִיקָחוּ אֵלָיֶךָ גו'. וְכֵמוֹ כֵּן
41 הוּא בְּנוֹגֵעַ לְמִשְׁה
42 שְׂבִדוּרְנוּ, כְּבוֹד קִדְשֵׁת
43 מוֹרִי וְחָמִי אֲדָמוֹ"ר נָשִׂיא
44 דוּרְנוּ, שְׁעֲבוּדָתוֹ לְעוֹרֵר
45 וּלְגַלּוֹת אֶת הָאֱמוּנָה
46 שְׂבִכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
47 שְׁמִצֵּד עֶצֶם הַנִּשְׁמָה הִיא
48 בְּאִפְּן שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהֶם כַּח
49 שְׂאֲחָר כֶּף יַעֲבִדוּ
50 עֲבוּדָתָם בְּכַח עֲצָמָם,
51 וְהַכֵּחַ שְׁנִיתֵן עַל יְדֵי הוּא עַד
52 כְּדֵי כֵּן שֶׁהֵם יַצִּילֻהוּ שִׁיְהִיו
53 'נֵר תְּמִיד' שְׂאִין שִׁיף בּוֹ
54 שְׁנוּי גַּם מִצֵּד כַּחוֹת
55 הַגְּלוּיִים.

56 וְעַל יְדֵי זֶה זֻכִּים בְּקָרוֹב
57 מִמֶּשׁ לְגֵאֲלָה הָאֲמִתִּית
58 וְהַשְּׁלֵמָה, שְׂאִי כֵשֶׁם
59 שֶׁהַתְּגַלּוּתָהּ שֶׁל אֹר הַנִּשְׁמָה הוּא
60 גַם מִצֵּד מִצִּיאוֹתוֹ הַגְּלוּיָה שֶׁל
61 הָאָדָם כֵּן גַּם בְּכָל הָעוֹלָם יִהְיֶה
62 גְלוּי אֱלָקוֹת גַּם מִצֵּד
63 הַמִּטָּה. וְיִהְיֶה אִזְּ הַבָּאָה
64 הַשְּׁמֵן וְהַדְּלָקָה הַנִּרְוֹת
65 (וִיקָחוּ אֵלָיֶךָ שְׁמֵן גו'
66 לְהַעֲלוֹת נֵר תְּמִיד) גַּם
67 בְּגִשְׁמִיּוֹת, כְּלוֹמֵר הַדְּלָקָה
68 הַמְּנוּרָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ
69 הַשְּׁלִישִׁי, בְּגֵאֲלָה
70 הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה עַל
71 יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקָנוּ, בְּקָרוֹב
72 מִמֶּשׁ.

בס"ד. שיחת שבת פרשת קורח, ג' תמוז, ה'תשח"י*.

בלתי מוגה

- 1 א. ג' תמוז הוא היום אשר בו יצא כ"ק מו"ח אדמו"ר ממאסרו (בשנת תרפ"ז), בתנאי אשר בו ביום יסע לעיר מקלטו קאסטרנא על משך שלש שנים. ובהיותו שם, הנה ביום י"ב תמוז, הודיעו לו מבית הפקידות כי חופשה ניתנה לו, ותעודת החופש תנתן לו למחר ביום י"ג תמוז.²
- 2 ובהקדמה:
- 3 בשעתו, היו כאלו שהסתפקו בנוגע ליציאה מהמאסר בג' תמוז, אם זה ענין של שמחה אם לאו, כיון שהיציאה מהמאסר היתה בתנאי שיסע לגלות כו'. אבל, אלו שהיו על אתר, וידעו פרטי המצב – ידעו בפשיטות, ללא ספק כלל, שהיציאה ממאסר לגלות היא מעבר מן הקצה אל הקצה.
- 4 ועד כדי כך, שמצד זה הנה ג' תמוז יש בו – מכמה צדדים – שמחה יתירה מאשר בימי י"ב וי"ג תמוז, כי: גאולת י"ב וי"ג תמוז היא – גאולה מגלות, והשינוי שמגלות לגאולה אינו דומה לשינוי שממאסר לחופש (גם לחופש שבגלות).
- 5 ב. ובפרטיות יותר:
- 6 הנמצא במאסר – אינו ברשות עצמו, ואינו בעל-הבית על עצמו, וכל עניניו הם תחת ממשלת שר בית הסוהר, כפי שמספר כ"ק מו"ח אדמו"ר ברשימת המאסר.²
- 7 מה-שאיין-כן הנמצא בגלות – הנה למרות גודל הצער שבענין הגלות, כמבואר ב'ספר החינוך'³ בנוגע ל"ערי מקלט" גודל הצער בכך שמפרידים את האדם ממכריו ורעיו ומכל הענינים שהורגל בהם, הרי זה רק שחסרים לו כמה וכמה ענינים, אבל עדיין יש לו בעלות על עצמו.
- 8 וככל הענינים שישנם גם בתורה – מצינו גם החילוק בין מאסר וגלות בנוגע לקיום התורה ומצוות:
- 9 בזמן הגלות, כאשר "מפני חטאינו גלינו מארצנו" – חסרות אמנם המצוות התלויות בארץ כו', וכן חסר ה'גילוי אור' מכללות קיום התורה ומצוות, אבל אף-על-פי-כן, ישנו כללות הענין דבחירה חפשית, "ובחרת בחיים"⁴, בנוגע לכל שאר עניני התורה ומצוות.
- 10 מה-שאיין-כן מי שנמצא במאסר – כיון שאינו ברשות עצמו, הרי אין לו בחירה חפשית לקיים המצוות, כמו ספר תורה ואתרוג וכיוצא בזה (וכפי שמצינו שקלא-וטריא בכמה 'שאלות-ותשובות' בנוגע לקיום המצוות במאסר).
- 11 והגע עצמך:
- 12 בחירה פירושה בחירה חפשית, שהאדם הוא חפשי לבחור כרצונו, שלכן שייכת הבחירה באדם דוקא, כמו שכתוב⁵ "הן האדם היה כאחד ממנו", ובמין האדם גופא – אצל בני ישראל דוקא, כיון ששרשם הוא מעצמותו יתברך, שהוא בעל בחירה האמיתי, שאין מונע ומעכב בידו.
- 13 וענין בחירה חפשית ישנו אצל בני ישראל גם כאשר נמצאים בגלות, מה-שאיין-כן אצל מי שנמצא במאסר. ועל-דרך-זה מצינו החילוק שבין גלות למאסר בעבודה הרוחנית:
- 14 בנוגע לענין הגלות – הרי גם בזמן הגלות אין מישהו שיש לו בעלות על בני ישראל בכל הקשור לקיום התורה ומצוות, וכדברי בעל השמחה בג' תמוז⁶: רק גופותינו ניתנו בגלות, אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות, ובכל מה שנוגע לתורה ומצוות, אין מישהו שיכפה דעתו עלינו כו'.

א ואילך. ולאח"ז בסה"ש תרפ"ז ע' 179 ואילך).

(3) מצוה תי.

(4) נצבים ל, יט.

(5) בראשית ג, כב. וראה רמב"ם הל' תשובה רפ"ה. הובא בלקו"ת אמור לח, ב.

(6) לקו"ד שם תרצב, א. סה"ש שם ע' 169.

(*) לאחר התפילה ביקשו מכ"ק אדמו"ר שליט"א להתוועד לרגל האויפרופעניש של החתנים (ראה לקמן הערה 44), ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי זה ג' תמוז!

(1) תוכן וקיצור ב' שיחות הראשונות – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ד ס"ע 1314 ואילך. במהדורא זו שולבה גם השיחה בשלימותה – מהנחה בלתי מוגה.

(2) פרשת המאסר והגאולה – ראה לקו"ד ח"ד ליקוט לד"ל (תרי,

מה-שאיין-כן ענין המאסר – מצינו בתניא' הלשון "קשור ואסור בידי החיצונים", ועד שיכול להיות שאפילו עניני תורה ומצוות יהיו במאסר תחת ממשלת ושלטת ה'קליפות' לפי שעה, כמבואר בהלכות תלמוד תורה⁸ שכל זמן שלא עשה תשובה נמצאים התורה ומצוות שלו בתוך הקליפות, ויתירה מזה, שמוסיף כח ב'קליפות' כו'.

ג. ועל-פי-זה מובן גודל השמחה דג' תמוז, להיותו היום שבו יצא כ"ק מו"ח אדמו"ר מהמאסר: נוסף לכך שכללות הנהגת המדינה ההיא היתה בבחינת גלות בתוך גלות, הרי בהיותו במאסר ניתוסף בזה חומר הענין שלא היה ברשות עצמו, אלא תחת ממשלת שר בית הסוהר.

ויתירה מזה: בהיותו במאסר היה נידון תחילה למיתה, וגם לאחר שנשתנתה הגזירה לטוב, הנה כל זמן שהיה במאסר, היה אפשר שפסק-דין זה יהיה חוזר וניעור, שהפה שהתיר יחזור להיות הפה שאסר.

ובג' תמוז יצא מרשות שר בית הסוהר לרשות עצמו, ונשאר רק במעמד ומצב של גלות, אבל, במצב זה היו עוד כמה וכמה עשירות מאות ואלפים כו'.

ד. הטעם שכ"ק מו"ח אדמו"ר לא קבע את יום ג' בתמוז ליום טוב, אלא רק את הימים י"ב וי"ג תמוז – יש לומר:

כל ענינו של נשיא ורועה ישראל, נשמה כללית, הוא – להשפיע לאנשי דורו, שהם הנשמות הפרטיות שנמשכות מהנשמה הכללית. וכידוע שנשיא ורועה ישראל מניח את עצמו בשביל כל איש פרטי מישראל, ואפילו בשביל פחות שבפחותים (וענינו "הפרטים" אין נחשבים אצלו – בערך זה).

ולכן, גם כאשר בג' תמוז היתה הגאולה ממאסרו הפרטי, אבל עדיין לא היתה גאולה בפועל לכל אלו השייכים אליו, שהרי בהיותו בגלות, יכלתו בהשפעה היתה מוגבלת ביותר⁹ – לא קבע את יום הג' בתמוז ליום טוב¹⁰, כיון שחסר עדיין ענין הגאולה אצל כל הנשמות הפרטיות, שכל אחת מהן היא נקודה עיקרית אצל הנשמה הכללית.

ה. אמנם, כל זה הוא רק בנוגע לענינו של הרבי כפי ששייך לחסידים. אבל כאשר מדובר אודות הרבי עצמו בתור פרט, הרי גם ג' תמוז הוא יום גאולה ושמחה. ולכן, כאשר מדובר אודות התקשרות של חסידים לרבי ונשיא, שהתקשרות זו צריכה להיות לכל מה שהוא, גם בתור פרט, שהרי הענין ד"ואהבת לרעך כמוך"¹¹ ראוי להיות גם מצד החסידים אל הרבי – הנה אצל חסידים צריכה להיות שמחה גדולה גם בג' תמוז, מצד הגאולה של הרבי בתור פרט.

ובפרט שכיון שמדובר אודות נשמה כללית, הרי גם עניניה "הפרטיים" שייכים לכלל ישראל¹². וכמודגש בנוגע לג' תמוז, שאף שהיתה אז גאולה פרטית, הרי בהעלם היתה בזה גם הגאולה הכללית, שנתגלתה בפועל ב"ב תמוז.

ועל-פי-זה נמצא, שבג' תמוז צריכה להיות השמחה אצל חסידים יותר מאשר אצל הרבי – כי: הרבי – עיקר ענינו הוא בשביל הנשמות הפרטיות, ובנוגע אליהם הרי בג' תמוז היתה הגאולה בהעלם; ואילו חסידים שצריכים לחשוב על הרבי גם בתור פרט – צריכים להיות בג' תמוז בשמחה גדולה, כיון שאז היתה הגאולה של הרבי בתור פרט באופן גלוי. מה-שאיין-כן ב"ב תמוז – השמחה של הרבי ושל החסידים היא בהשוואה.

ולכן, בוודאי יתוועדו עתה בשמחה עד לאחר הבדלה, וכן בימים שלאחר-יזה, עד לחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז, שאז יצטרכו להוסיף עוד יותר בשמחה.

* * *

(10) גם י"ל עפ"מ"כ אדה"ז בסדר ברה"נ פי"ג, ס"ה: "אין לברך עד שיצא מהסכנה לגמרי", אף שאינו דומה לגמרי, שהרי אין לברך פעמיים, משא"כ בנדר"ד. ואכ"מ.
(11) קדושים יט, יח.
(12) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1051 הערה 18.

(7) פ"ז (יב, רע"א).

(8) פ"ד סה"ג.

(9) אף שבמשך הימים שהי' שם, פעל הרבה להחזקת היהדות, ועוד טרם בואו לשם, שלח (את אחד מחסידיו) "להורות לפניו גושנה", וסידר שם "חדר" שלמדו בו תשב"ר ותיקן מקוה לרבים וכו' (ראה תו"מ ח"ו ס"ע 12. וש"נ).

- 1 ו. איתא ב'סדר עולם' 13 שבג' תמוז מנע יהושע ("ראש" 14 לכוכשים" 15) את מהלך השמש באָמרו "שמש
- 2 בגבעון דום" 16 (ובפרקי דרבי אליעזר 17 איתא שגם הכוכבים והמזלות עמדו מלכת).
- 3 – מצינו חילוקי דעות 18 בנוגע למשך זמן עמידתם, ל"ו שעות או יום תמים כו', אבל, לכל הדעות אירע זה
- 4 בג' תמוז.
- 5 ובהיות אשר הכל הוא בהשגחה פרטית 19, ובכל שנה ושנה נשנים הענינים מעין שהיו בפעם הראשונה 20 –
- 6 צריך לומר, אשר גאולתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שייכת היא להענין ד"שמש בגבעון דום" 21.
- 7 ז. ויש לומר:
- 8 הכח שהיה ביהושע להפסיק את אמירת השירה של נפש השמש – דום מלומר שירה (שעל-ידי-זה נפסק
- 9 ממילא 22 השתחוות גופו, סיבוב השמש 23), שירת המלאכים, הוא – על-ידי שגילה את מעלת שירת הנשמות
- 10 על שירת המלאכים 24.
- 11 והענין בזה:
- 12 מבואר בחסידות 25 שנוסף על שירת המלאכים שנתפרשה במקרא, יש גם שירת הנשמות – שהרי הנשמות
- 13 יש להם עליות, וידוע שכל הילוך ועליה הוא על-ידי שיר דוקא, שזהו שאמרו 26 "כל בעלי השיר יוצאין בשיר
- 14 ונמשכין בשיר".
- 15 והחילוק ביניהם – שהמלאכים יש להם גופים 27, אלא שהגוף שלהם הוא מב' היסודות הדקים, רוח ואש,
- 16 כמו שכתוב 28 "עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט", וכיון שיש להם גופים, לכן, השירה שלהם – שענינה
- 17 הוא לבטל את חומר גופם – נשמעת באזני הנביא; מה-שאינ-כן הנשמות שאינן מלוכשות בגוף כלל – השירה
- 18 שלהן אינה נשמעת באזני הנביא.
- 19 וכללות ענין שירת הנשמות שהיא למעלה משירת המלאכים – הוא ענין העליה ברצוא ושוב, באהבה ויראה
- 20 (כדאיתא בזהר 29 שאהבה ויראה הם תרין גדפין שעל-ידם פרחא לעילא), שהם באים על-ידי ההתבוננות בגדולתו
- 21 יתברך 30; הלימוד דפנימיות התורה.
- 22 ועל-ידי-זה שיהושע גילה את מעלת שירת הנשמות, אזי נתבטלו המלאכים ופסקו מלומר שירה, וממילא
- 23 נעשה "שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון".
- 24 וענין זה מהווה הוראה לכל אחד ואחד מישראל בכל דור ודור – ככל סיפור בתורה שהוא הוראה נצחית
- 25 – שכאשר פועלים גילוי הנשמה על-ידי לימוד פנימיות התורה, אזי פועלים הענין ד"שמש בגבעון דום גו",
- 26 שכל עניני ההשפעה שנמשכים מהשמש והירח, כמו שכתוב 31 "וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים", לא
- 27 זו בלבד שאינם מפריעים לבני ישראל, אלא אדרבה, שמסייעים להם בעבודתם, כיון שבני ישראל נעשים 'בעלי
- 28 הבית' עליהם, ועושים מהם מרכבה לאלקות.

(21) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 114 ואילך (משיחה זו, בשילוב עם שיחת ש"פ קרח, ג' תמוז תשכ"ד). חכ"ח ע' 260 ואילך (משיחת ש"פ קרח, ג' תמוז תשמ"ה). וש"נ.
(22) ראה דרמ"צ ה, א.
(23) ראה ב"ב כה, א.
(24) ראה יל"ש יהושע רמז כב: א"ל השמש, אתה אומר שאדום, ומי אומר קילוסו של הקב"ה, אמר לו, שתוק ואני אומר כו'.
(25) לקו"ת ברכה צח, א.
(26) שבת רפ"ה.
(27) ראה גם מכתב ט' סיון שנה זו (אג"ק חי"ז ס"ע קנו ואילך). וש"נ.
(28) תהלים קד, ד.
(29) ראה תניא פ"מ. וש"נ.
(30) הל' יסוה"ת להרמב"ם פ"ב ה"ב.
(31) ברכה לג, יד.

(13) רבה – פי"א.
(14) פתיחתא דאסת"ר יו"ד.
(15) כלומר: הראשון שכבש גשמיות וחומריות לעשותם כלי לתומ"צ, שלכן, גם בגשמיות הי' הוא הראשון שכבש את "ארץ כנען" לעשותה "ארץ ישראל".
(16) יהושע יו"ד, יב.
(17) פנ"ב.
(18) ע"ז כה, א.
(19) סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר: במאמרי ר"ה שלפני המאסר – שנת תרפ"ז – נדבר בתוך המאמר ענין שיטת הבעש"ט אודות השגחה פרטית שהוא גם בדצ"ח ובכל פרט ופרט וכו', אף שלא הי' שייך להמאמר. ולולא זאת – איני יודע אם הייתי יכול דורכטראגן (לסבול) יסוריו ולצאת מן המאסר. – (ביאור בזה, ראה לקו"ש חכ"ג ע' 157 ואילך. תו"מ ח"ג ע' 207 ואילך. וש"נ).
(20) נסמן בלקו"ש ח"ג ע' 852 הערה 5. תו"מ חי"ח ע' 330 הערה 16.

ח. וזה היה גם כן ענין גאולתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר:

על-ידי התעסקותו בהחזקת והפצת היהדות, ובנקודתה הפנימית – הפצת מעיינות פנימיות התורה – כל עניני העולם והכוכבים ומזלות, לא רק שלא מנעו, אלא אדרבה, סייעו לעבודתו, כפי ש"ראו כל אפסי ארץ" שאירע נס גלוי.

ועל-ידי פעולתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ראש לכושרים, שסלל את הדרך – המשיך את הכח לכל מחבבי תורתנו הקדושה, שומרי מצוה, ולכל אשר בשם ישראל יכונה³², שעל-ידי לימוד תורת החסידות נעשים 'בעלי הבית' על השמש והירח כו', כך, שלא זו בלבד שהגשמיות אינה מפריעה לתורה ועבודה, אלא אדרבה, שישנו הכח לעשות מהם גופא מרכבה לאלקות, ולהשלים את הכוונה בדירה בתחתונים³³.

* * *

ט. מאמר (כעין שיחה) 'דיבור המתחיל' השם נפשנו בחיים גו' – הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א.

* * *

י. בסיום פרשת השבוע – לאחר המדובר אודות מחלוקת קורח – מדובר אודות מתנות כהונה, שזוהי ההוספה שנעשית בקדושה על-ידי מחלוקת קורח³⁴. והענין בזה:

כיון שהכהנים אין להם חלק ונחלה כו', היינו, שאין להם עסק עם עניני העולם, ומתמסרים לגמרי לשרת את ה', לכן, "ה' הוא נחלתם"³⁵, ומשום זה זוכים במתנות כהונה – ש"משולחן גבוה קא זכו"³⁶, כיון ש"שולחי דרחמנא נינהו"³⁷.

אמנם, כיון שהכהנים הובדלו מתוך בני ישראל, "נתונים . . מאת בני ישראל"³⁸, לעבוד העבודה עבור כל בני ישראל – מוטל החיוב על כל בני ישראל לספק לכהנים את כל צרכיהם, על-ידי-זה שנותנים מתנות כהונה³⁹. ונמצא, שיש במתנות כהונה ב' ענינים: (א) החיוב של בני ישראל לספק לכהנים את כל צרכיהם, על-ידי נתינת מתנות כהונה; (ב) "ה' הוא נחלתם" – כיון שבני ישראל נותנים מתנות כהונה לה', והכהנים זוכים בהם "משולחן גבוה".

ועל-דרך-זה גם בזמן הזה בנוגע לכהנים ברוחניות – כמו שכתב הרמב"ם⁴⁰ שכל מי ש"נדבה רוחו אותו . להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו . . הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו וכו'" – ישנם ב' ענינים אלו: (א) כל בני ישראל חייבים לפרוק מהם "עול דרך ארץ"⁴¹ וליתן להם כל צרכיהם, (ב) הקב"ה בעצמו נותן להם כל צרכיהם, כיון ש"ה' הוא נחלתם".

יא. ב' ענינים אלו – "להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו", ו"יהיה ה' חלקו ונחלתו" – תלויים זה בזה. וכשם שכאשר "נדבה רוחו אותו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו", אומר הקב"ה "אני חלקך ונחלתך" – כמו כן לאורך גיסא, שכאשר ההשגחה העליונה מראה לו ש"ה' חלקו ונחלתו", היינו, שאינו צריך להתעסק בטרדות הפרנסה, כיון שנותנים לו צרכיו מלמעלה מן המוכן, הרי זו הוראה שעליו להעשות "כהן", "להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו".

כלומר: ישנו אופן שהסדר הוא מלמטה למעלה – שהאדם פועל בעצמו "להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו", ולכן נותנים לו מלמעלה כל הדרוש לו; וישנו אופן שהסדר הוא מלמעלה למטה – שמזמינים לו את כל פרנסתו מלמעלה, ולכן דורשים ממנו להתמסר לתורה ועבודה.

(35) ראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ג הי"ב.

(36) ביצה כא, א. וש"נ.

(37) יומא יט, סע"א. וש"נ.

(38) במדבר ג, ט. וראה גם פרשתנו יח, ו.

(39) ראה גם לעיל ע' 92.

(40) שם הי"ג.

(41) ראה אבות פ"ג מ"ה.

(32) מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר לחגיגת י"ב תמוז הראשונה – בשנת תרפ"ח (נדפס בסה"מ תש"ח ע' 263. ולאח"ז באג"ק שלו ח"ב ע' פ). וראה הקדמה לקונטרס יב תמוז תיש"א (בסה"מ תשי"א ע' 287. תו"מ ח"ג ע' 176).

(33) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדבר"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ז. ובכ"מ.

(34) ראה גם שיחת ש"פ שלח בסופה (לעיל ע' 90 ואילך).

1 וכה'פסק-דין' בהלכות תלמוד תורה⁴², שיש מי שמצד רוב טרדותיו יוצא ידי-חובתו בפרק אחד שחרית ופרק
2 אחד ערבית, ועד שיש מי שיוצא ידי-חובתו בקריאת שמע בלבד; אבל מי שמזמינים לו מלמעלה שפרנסתו
3 תהיה בנקל ולא יצטרך להיות טרוד כל כך, אזי מחוייב בלימוד התורה יותר, לפי ערך הפנאי שיש לו, ועד
4 שכאשר ישנו מי שמזמינים לו מלמעלה שתהיה פרנסתו ללא עסק כלל, אזי מוטל עליו החיוב דלימוד התורה
5 באופן ד"לא ימוש גו' יומם ולילה"⁴³.

6 יב. והנה, חתן⁴⁴ דומה למלך⁴⁵, ואסור לו לעסוק במלאכה⁴⁶, ונמצא, שנותנים לו פרנסתו מלמעלה ללא
7 מלאכה, ואם כן, הרי זו הוראה שמוטל עליו החוב לעסוק בתורה ועבודה במשך כל היום.
8 כלומר: גם מי שהוא בעל-עסק שבדרך כלל אינו פנוי ללימוד התורה מרוב טרדתו – הנה במשך הזמן
9 שקודם הנישואין, וגם אחר הנישואין, בשבעת ימי המשתה, כיון שאינו צריך לעסוק במלאכה, מוטל עליו החוב
10 לעסוק בתורה ועבודה⁴⁷.

11 ולא כמו שנוהגים שאפילו מי שעסק עד-עתה בלימוד התורה כל היום, הנה בבוא זמן הנישואין מתעסקים
12 בדברים של מה-בכך, בהכנות כאלו שאין תופסים מקום כלל – שכן, נוסף לכך שכיון שבימים אלו אינו צריך
13 לדאוג לפרנסתו מוטל עליו החוב דתלמוד תורה, הנה עוד זאת, כיון שהזמן שקודם הנישואין ולאחרי הנישואין
14 הוא היסוד על כל משך החיים, הרי דבר הפשוט הוא, שככל שמשקיעים יותר ביסוד, תגדל יותר התועלת בבנין.
15 ולכן, ככל שיתמסר יותר לתורה ועבודה בימים אלו, יתוסף יותר אחר-כך בבנין הנישואין, לא רק ברוחניות,
16 אלא גם בגשמיות.

17 והטענה שהוא עסוק בענינים של הידור בכבודו של כל אחד ואחד – הנה אמת הדבר שיש להזהר שלא
18 לפגוע בכבודו של מי שהוא עד הקצה היותר דק, אבל אף-על-פי-כן, כיון שהוא "דומה למלך", יש לו טענה,
19 שכל ענינים אלו יכולים להיעשות על-ידי "שרי המלוכה"... ולא על-ידי המלך עצמו, ואילו הוא בעצמו יתמסר
20 לעסוק בתורה ועבודה.

21 יג. ואם הדברים אמורים בנוגע לימים שלפני ושלאחרי הנישואין, הרי דבר הפשוט שכן הוא בוודאי ביום
22 הנישואין עצמו⁴⁸:

23 חתן ביום חופתו מוחלין לו על כל עונותיו⁴⁹, וזהו אחד הטעמים שהחתן והכלה מתענין ביום חופתם⁵⁰,
24 כיון שאצלם הרי זה כמו יום הכיפורים⁵¹. ופשיטא שביום כזה אין להתעסק בענינים חיצוניים.

25 – כ"ק מו"ח אדמו"ר נהג להתענות ביום נישואי בנותיו⁵².

26 והנה, בנוגע לתענית של החתן ביום חופתו מצינו ב' טעמים: (א) מצד כפרה, כנ"ל. (ב) כדי שיהיו הקידושין
27 בדעה מיושבת וצלולה⁵¹. וב' טעמים אלו אינם שייכים אצל ההורים, שהרי ענין הכפרה הוא בנוגע לחתן וכלה
28 דוקא, ולא בנוגע להורים, וכמו כן לא שייך אצל ההורים הטעם דקידושין בדעה צלולה.

29 ואין לומר שכ"ק מו"ח אדמו"ר התענה בגלל שהוא היה ה'מסדר קידושין', וגם סידור הקידושין צריך להיות
30 בדעה צלולה – שהרי טעם זה שייך לא רק בנישואי בנותיו דוקא, ועל-פי-זה היה צריך להיות שכל 'מסדר
31 קידושין' יצטרך להתענות.

32 וכמו כן אין לומר שהתענית דכ"ק מו"ח אדמו"ר היה בשביל סיוע לחתן וכלה כו' – שהרי הסיוע יכול
33 להיות גם על-ידי ענינים אחרים, כמו תורה תפילה וצדקה וכיוצא בזה שנעשה לזכותם של החתן והכלה, ואין
34 צורך בענין של תענית דוקא.

35 אמנם, יש טעם נוסף על ענין התענית:

36 אמרו חכמינו ז"ל⁵³ "ליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא". והענין בזה, כידוע שעל-ידי הנישואין נעשה גילוי

(42) לאדה"ז – פ"ג ה"ד. וש"נ.

(43) יהושע א, ח.

(44) בשבת זו ה' אויפרופעניש של החתנים התמימים שמואל פינחס עבד; גרשון מענדל גרליק; ושמואל דוד גורקאו.

(45) פרדר"א ספ"ז.

(46) ראה אנציק' תלמודית ערך חתן וכלה ס"ו (כרך יח ע' שלב).

וש"נ.

(47) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 152 ואילך.

(48) בהבא לקמן – ראה לקו"ש ח"ל ע' 164. וש"נ.

(49) ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג. מדרש שמואל רפי"ז. הובא

בפרש"י עה"ת וישלח לו, ג.

(50) רמ"א אה"ע סס"א ס"א.

(51) שו"ת מהר"ם מינין סק"ט.

(52) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 252. וש"נ.

(53) שבת קל, א.

והמשכת כח האין-סוף בנבראים⁵⁴, ולכן נעמד השטן כנגד זה ומעורר "תיגרא". וענין התענית הוא – כדי לבטל את ה"תיגרא"⁵⁵. ומובן, שטעם זה שייך גם אצל ההורים.

– מסתמא יהיו כאלו שיפרשו את הדברים, שברצוני להנהיג, שגם הורי החתן והכלה יתענו ביום החופה. ולכן ברצוני להבהיר שאין כוונתי לכך, כי אם, לבאר טעם להנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהיה נשמה כללית, והידר בכל מיני הידורים כו'. ואין זה ענין שצריך לחקות את ההנהגה שלו. אם רוצים לחקות את הנהגתו של הרבי – יעשו זאת תחילה בנוגע לשאר עניני עבודתו והידוריו בכל עניני תורה ומצוות, ולא להתחיל בענין של תעניות. ובכל אופן – יכולים ליתן צדקה במקום התענית.

ומכל הנ"ל מובן שיום הנישואין נוגע ביותר, וצריכים להקדיש את הזמן לתורה ועבודה. וכאמור, שענין הנישואין הוא ענין כללי, ולא רק ענין כללי בחיים הפרטיים של החתן והכלה, אלא גם בכללות העולם – דכיון שענין הנישואין הוא המשכת כח האין-סוף בנבראים, הרי מובן, שכל נישואין פרטיים הוא ענין כללי בכללות העולם.

ובפרט על-פי מאמר הבעל-שם-טוב⁵⁶ אודות אהבת הקב"ה לכל אחד ואחד מישראל שהיא כמו אהבת האב לבנו יחידו שנולד לו לעת זקנותו, ומזה מובן שהשמחה למעלה בכל נישואין של איש פרטי היא בדוגמת שמחת נישואי בנו יחידו, שזוהי שמחה גדולה ביותר – כלשון הרגיל בתורת החסידות⁵⁷ שכאשר מדובר אודות ענין של שמחה גדולה, מביאים דוגמא משמחת נישואי בנו יחידו.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

יתן השם-יתברך שהשמחה תהיה פורצת גדר⁵⁸ – להסיר את כל המיצרים וההגבלות בחייו הפרטיים, וגם בנוגע לכלל, ועד לקיום היעוד⁵⁹ "עלה הפורץ לפנייהם", דקאי על משיח שהוא מבני פרץ⁶⁰, שיגאלנו במהרה בימינו.

* * *

יד. מפרשת קורח – באים לפרשת חוקת:
בפרשת חוקת מדובר אודות מצות פרה אדומה, ועל-זה נאמר⁶¹ "זאת חוקת התורה", לפי שהיא כללות התורה, כמבואר ב'לקוטי תורה'⁶¹ שכללות המצוות הוא ענין של רצוא ושוב, העלאה והמשכה – שהרי ענין המצוות הוא "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"⁶², שיש בזה ב' ענינים: נחת רוח, ונעשה רצוני. וב' ענינים אלו ישנם גם בפרה אדומה: שריפת הפרה – ענין הרצוא, העלאה, ומים חיים – ענין השוב, המשכה.

וכיון שפרה אדומה היא כללות התורה, לכן מקשרים ענין זה⁶³ עם פרשת "ואברהם זקן"⁶⁴, הפרשה של אליעזר, שעליה אמרו⁶⁵ "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים" – כיון שבה מדובר אודות נישואי יצחק ורבקה, החתונה הראשונה שבתורה, שזהו ענין יחוד מ"ה וב"ן, והרי זהו כללות ענין התורה.

ולהעיר שיש מנהג בקהילות הספרדים (והובא בתשובות⁶⁶) שהחתן עולה לתורה בפרשת "ואברהם זקן". וטעם הדבר⁶⁷ – לפי שכל ההשפעות נמשכות על-ידי התורה, כמאמר⁶⁸ "קודשא-בריך-הוא אסתכל באורייתא וברא עלמא", וכמו בכללות הבריאה, כך גם בנוגע לכל פרט, ולכן קורין לחתן בפרשת "ואברהם זקן", כדי להמשיך את כל הענינים המבוארים בפרשה זו – "וה' ברך את אברהם בכל".

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

יתן השם-יתברך לכל אלו שעומדים להינשא, וכן לכל אלו שכבר נישאו, שיומשכו כל ההשפעות בכלל, ובפרט הענינים ד"ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל".

(61) ר"פ חוקת.

(62) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ועוד.

(63) ראה לקו"ת שם נו, סע"ב ואילך.

(64) חיי שרה כד, א ואילך.

(65) ב"ר פ"ס, ח. הובא בפרש"י עה"ת שם, מב.

(66) ראה אנציק' תלמודית ערך חתן וכלה ס"ז (כרך יח ס"ע שלט

ואילך). וש"נ.

(67) ראה גם תו"מ ח"ז ע' 182.

(68) זח"ב קסא, רע"ב.

(54) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. ובכ"מ.

(55) שו"ת מהר"י ברונא סצ"ג.

(56) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקס"ז. וש"נ.

(57) ראה תו"ח בשלח רצא, א (בהוצאה החדשה – ח"א רב, ג).

מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"ב ע' תרצז. וראה גם תו"מ ח"ט ריש ע' 219. וש"נ.

(58) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(59) מיכה ב, יג.

(60) ראה אגדת בראשית ספס"ג. ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י שם.

לקוטי שיחות פרשת קרח כרך יח

מתורגם ללשון הקודש

ב.

השאלות על פשט הפסוקים

- 24 הדברים יובנו על-ידי הצגת מספר שאלות על פשוטם
25 של הפסוקים:
- 26 (א) כיצד הסכימו חמשים ומאתים איש להקריב קטורת,
27 כפי שמשה רבינו רצה לנסותם?
- 28 הם הרי ידעו, ש"בו נשרפו נדב ואביהוא"¹⁰, ושזר
29 המקריב קטורת מתחייב בנפשו! ודברי המדרש¹¹ ורש"י¹²
30 "ולא טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, אלא
31 אלא הם חטאו על נפשותם" דורשים הסבר: מה הביאם
32 לחטא כזה – להפקרת חייהם?
- 33 (ב) על דברי משה "זאת עשו קחו לכם מחתות" נאמר¹⁰
34 במדרש ובפירוש רש"י, שמשה הסביר להם "אנו אין לנו
35 אלא ה' אחד וכהן גדול אחד ואתם מאתיים וחמישים איש
36 מבקשים כהונה גדולה אף אני רוצה בכך"¹².
- 37 קשה להבין: מאתיים וחמישים האנשים חולקים על
38 כהונתו הגדולה של אהרן ורוצים לקחתה ממנו, וכיצד
39 ייתכן, שמשה רבינו משתתף בכך עמם, כביכול, באמרו –
40 ולו רק בדיבור בעלמא¹³ – "אף אני רוצה בכך"? ועוד:
41 לשם מה בכלל הוסיף זאת משה – כיצד היו דברים אלו
42 עשויים להשפיע על מאתיים וחמישים האנשים?
- 43 (ג) על מחלוקת קורח יש להבין באופן כללי:
- 44 הקב"ה הבטיח למשה "וגם כך יאמינו לעולם"¹⁴ –
45 כיצד ייתכן בכלל שקורח יחלוק על משה והוא וכל עדתו
46 לא יאמינו שכל מעשי משה הם מפני ש"ה' שלחני"¹⁵,

א.

הקושי בהסתכלות על מחלוקת קורח בנגלה ובפנימיות

- 1 ידוע שהתורה היא אחת, וארבע הדרכים של פרד"ס הן
2 תורה אחת שלימה¹.
- 3 דבר זה מודגש בדברי הזוהר² על פנימיות התורה ועל
4 הנגלה שבתורה, שהם "נשמתא" ו"גופא". כלומר, אלה הם
5 נשמה וגוף של דבר אחד.
- 6 לפי זה יש להבין לגבי מחלוקת קורח בפרשתנו:
7 בפנימיות התורה³ מדובר בהרחבה על גדלות דרגתו של
8 קורח⁴ ועל משמעותה הנשגבת של טענתו, עד כדי כך
9 שבהסבר נכללת ההנחה שכל טענתו היתה בכך שהוא דרש
10 סדר הנהגה מן הסוג שיהיה רק לעתיד לבוא, כאשר
11 הלויים יהיו כהנים, אך בתקופה של "היום לעשותם" אין
12 מקום להנהגה כזאת, כמבואר בהרחבה בספרי החסידות.
- 13 ואילו בדרך פשוטו של מקרא, אנו לומדים על הירידה
14 הגדולה של קורח, ועל חומרת עונשו ועונש כל עדתו על
15 מחלוקתם, ככתוב בפשטות הפסוקים, ויותר מכך
16 בפירושים על התורה.
- 17 אכן, אין זה קושי עצום כל כך, כי אמנם תורה אחת
18 היא, אך בכל זאת כל חלק של התורה קשור לדרגה אחרת,
19 כשם שלכל חלק בתורה יש כללים משלו⁵. אך עם זאת,
20 נדרש הסבר על כך, כי ד' חלקי התורה הם כנגד ד'
21 עולמות⁶, אשר כל עולם משתלשל ונובע מן האחר, וצריך
22 להיות שגם⁷ בחלק הפשט⁸ שבתורה תיראה מעלת קורח
23 וטענתו, כפי שהדבר קיים בהרחבה בפנימיות התורה.

(1) להעיר מהקדמת ספר הבחי.

(2) ח"ג קנב, א.

(3) ראה לקו"ת פרשתנו נד, סע"ב ואילך, וש"נ. אוה"ת פרשתנו ע' תרפו, תרצב, ובב"מ. וראה לקמן שיחה ג ושיחה ה לפרשתנו. לקו"ש פ' קרח (ח"ד. ח"ח), ועוד.

(4) ענד"ז – הוא גם במרגלים. וראה שיחת ש"פ קרח תש"מ.

(5) וגם בחלק ההוא עצמו – כמו איסורא מממונא לא ילפינן (ברכות יט, סע"ב). ועוד.

(6) נגיד ומצוה בתחלתו מע"ח. נהר שלום בהקדמת רחובות הנהר בסופו. מ"ח (מס' חיוב הנשמות פ"א מ"ב) – הובאו ונתבארו בלקו"ד ח"ד תשעא, א. וראה הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נעתק בקונטרס עה"ח (הוספה הא') ע' 62 ואילך). רמ"ז לזח"א ד, סע"ב.

(7) להעיר מדרמ"צ ה, א: אבל באמת אורייתא סתים וגליא וגם הגליא הוא כפי התסום כגוף לנפש.

(8) ולהעיר דכמו שבועולמות עולם האצילות הנרמז בתיבת "אף" נסמך ל"עשיתי" דוקא (ראה לקו"ת בלק סט, סע"ג) כן גם בד' חלקי התורה פרד"ס,

חלק הסוד שבתורה (אצילות) שייך לחלק הפשט (עשי') דוקא – ראה לקו"ת ויקרא (ה, ד) שמביא שם הענין ד"אף עשיתי" לענין השייכות דפנימיות התורה למקרא. וראה לקו"ש ח"ה ע' 1 והערה 3.

(9) שהרי פשיטא שרצה שיחזרו מהמחלוקת. ובמכש"כ שגם לאח"ז: ויקם משה וילך אל דתן גר' – ובפרט לפרש"י שם: כסבור שישאו לו פנים (כהפי' בבמדב"ר (פ"ח, ד) ולא כבסנהדרין (ק', א) שלא להחזיק במחלוקת. וראה לקו"ש חכ"ח שיחה ע' 98 ואילך.

(10) תנחומא פרשתנו ה. במדב"ר פ"ח, ח. פרש"י טז, ו.

(11) שם, ז.

(12) מזה משמע כהדיעה (זבחים קכ, א. שמור"ר פל"ז, א. ויק"ר פ"א, ו. וש"נ) שרק ב' ימי המלוואים ה' משה כה"ג (וכ"מ בפרש"י – ראה רש"י שמות ד, יד. אמור כא, כב. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 184). ואכ"מ.

(13) להעיר מאבות פ"א מ"א: חכמים הוהו בדברינס.

(14) יתרו יט, ט.

(15) פרשתנו טז, כח. ובפרש"י שם כט: אלא אני עשיתי הכל מדעתי ובדין הוא חולק עלי. וראה פרש"י ריש פרשתנו: ומה ראה קרח לחלוק עם משה..

בתוצאות תפילת משה לאחר חטא העגל ולאחר חטא
המרגלים וכדומה, כך סבר קורח, שניתן לגרום לכך שה'
יקח את הכהונה הגדולה מאהרן ויעבירנה לקורח²⁵,
במיוחד כאשר לגבי כהונה מוצאים שעבודת הכהונה היתה
שייכת תחילה לבכורות ואחר-כך ניטלה מהם, בגלל
החטא²⁶, וניתנה לשבט לוי, אהרן ובניו²⁷.

הדבר מובן במיוחד כיון שיש לכך סיבה: לאהרן היה
קשר מסויים לחטא העגל, שהוא הגורם להעברת
הכהונה²⁸ לכהנים²⁹, בעוד אשר כל שבט לוי, וקורח
בכללם, היו נקיים לגמרי מן החטא³⁰, ואדרבא – "כל בני
לוי" נלחמו במי ש"פרעה אהרן לשמצה"³¹.

(דברי משה שקורח וכל עדתו באים לטעון ש"לא ה'
שלחני" היו מפני ש"והאיש משה עניו מאד מכל האדם
אשר על פני האדמה"³², הוא סבר שהבטחת ה' "וגם בך
יאמינו לעולם" לא התקיימה, כשם שיעקב אבינו ירא
ש"מא.. נתלכלתי בחטא"³³ למרות שהיתה לו הבטחה
מה').

ד.

הרצון להיות כהן גדול – טוב

לפי זה מובן, שמאתיים וחמישים האנשים לא התכוונו
לחלוק על משה, אלא רצו להיות כהנים גדולים, כהדגשת
רש"י "ואתם מאתיים וחמישים איש מבקשים כהונה גדולה".

(ויתכן לומר שקורח עצמו רצה להיות כהן גדול –
במקום אהרן, ומאתיים וחמישים האנשים רצו להיות
כהנים גדולים בנוסף לאהרן כה"ג³⁴).

על משמעותה של התשוקה "מבקשים כהונה גדולה"
ממשיכים המדרשים ורש"י ומסבירים, שמשה רבינו אמר
"אף אני רוצה בכך", גם למשה היה רצון כשלמה להיות

1 במיוחד, כאשר מאתיים וחמישים האנשים הם ראשי
2 סנהדראות; נשיאי העדה?

3 ובמיוחד לפי דברי הרמב"ם¹⁶, ומפרשי התורה¹⁷,
4 ש"בך יאמינו לעולם" היא תוצאה של "עינינו ראו ולא זר
5 ואזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות והלפידים והוא
6 ניגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה
7 משה¹⁸ לך אמור להן כך וכך"

8 – ועד כדי כך, שאם בא "נביא ועשה אותות ומופתים
9 גדולים ובקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין
10 לו ואנו יודעין בביאור שאותן האותות בלט וכשוף הן, לפי
11 שנבואת משה רבינו אינה ע"פ האותות.. אלא בעינינו
12 ראינוה ובאזנינו שמענוה כמו ששמע¹⁹ הוא" –

13 דברים אלו נאמרו על כל הדורות, ועל אחת-כמה-וכמה
14 כאשר מדובר באותו דור עצמו,

15 וכיצד ייתכן שלאחר כל זאת בא קורח, וללא היותו
16 נביא, וללא אותות ומופתים, הוא מושך אחריו עדה של
17 יהודים²⁰ לכפירה בהיות משה²¹ נביא ושליח ה'²²?

ג.

כוונת קורח לשנות או להוסיף על מעשי משה

18 ההסבר לכך הוא: כנאמר בפסוקים, היתה כוונת קורח
19 ועדתו, שתישאר כהונה, אך שגם הם יהיו כולם כהנים
20 (גדולים) – "ובקשתם גם כהונה"²³.

21 לפי זה יש לומר, שבחולקו על משה, לא הכחיש קורח
22 שמשה הוא שליח ה' ושמעשו הם על פי ה', אלא הוא
23 סבר, שמעשי משה על פי ה' – ניתן להוסיף עליהם או
24 לשנותם²⁴.

25 כשם שאפשר באמצעות תפילה ובקשה להביא לכך
26 שה' ישנה או יסיר "גזר דין" וכדומה, וכבר ראו זאת

הריני חולק עליו ומבטל את דבריו.

(16) רפ"ח מהל' יסודי התורה.

(17) ראה ראב"ע יתרו שם. רמב"ן ואוה"ח שם.

(18) ראה תו"כ ר"פ ויקרא: ומנין שכל הקריאות היו משה משה כו'.

(19) צ"ע שלא כתב "שראה וששמע".

(20) ראה פרש"י טז, יט.

(21) בשאר החטאים שמצינו בתורה לפניו (בלשון המדרש – תנחומא שם

ד. במדב"ר פ"ח, ו ורש"י (טז, ד) חטא העגל, מתאוננים, מרגלים, אין קושיא
זו – כי שם לא כפרו בנבואת משה.

(22) ראה רמב"ן פרשתנו טז, כט. וראה פירושו שם, כא.

(23) טז, יו"ד. בכתוב אינו מפורש שבקש כהונה גדולה, אבל כן מפורש
בת"א ותיב"ע שם, וכן משמע במדרשים שבהערה 10. פרש"י שם, ז.

(24) ע"ד פרש"י ויחי מט, ג בסופו. פרש"י שמות ד, יד. – ולהעיר מאוה"ח

פרשתנו טז, כח.

(25) עפ"י י"ל שהכוונה בתשובת עדת קרח "משה אמת ותורתו אמת"*

היינו שהוא דבר שא"א לשנות ע"ד הפי' במאז"ל (ירושלמי סנהדרין פ"א
ה"א. דב"ר פ"א, יוד. ועוד) חותמו של הקב"ה אמת.

(26) פרש"י במדבר ג, יב. ועוד.

(27) ולהעיר מראב"ע ריש פרשתנו. רמב"ן שם וטז, ה. בחיי שם. ועוד.

(28) והרי עד"ז ה' בנוגע למשה, שמצד החטא נלקחה ממנו כה"ג לאחר

ד' ימה"מ (ראה לעיל הערה 12, וש"ג).

(29) ראה גם פנחס רזא ר"פ זו ד"ה ודתן.

(30) אלא שמכיון שהתערב בזה מה ש"נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן
עוזיאל כו" (פרש"י ריש פרשתנו), לכן בא לחלוק על משה ופתה את כולם

(ורש"י טז, יט). – ראה אבות פ"ד מכ"א.

(31) תשא לב, כו. שם, כח.

(32) בהעלותך יב, ג.

(33) פרש"י וישלח לב, יא.

(34) כמובן ממדרשים הנ"ל ופרש"י שבהערה 10. ובפסוק ז. וראה פנים

יפות ריש פרשתנו.

(* ב"ב (עד, א). סנה' קי, סע"א) ובמדב"ד (פי"ח, כ) – כגירת הבחיי והכלי יקר פרשתנו טז, לד. וכ"ה בתנחומא פרשתנו יא.

1 כהן גדול³⁵ – זהו דבר טוב ונעלה ביותר. רצונם בכהונה
 2 גדולה לא היה כדי להשתרר על ישראל, אלא מפני שכהן
 3 גדול נבדל מכל ישראל, קדש-הקדשים³⁶, והוא תמיד
 4 "עומד לפני ה' לשרתו" – הם רצו להיות בדרגת קדש-
 5 קדשים, בדרגת כהן גדול³⁷.
 6 אך משה רבינו ענה והסביר להם, שהרצון להיות כהן
 7 גדול הוא טוב – "אף אני רוצה בכך", אך למעשה – יש
 8 רק "כהן גדול אחד".
 ה.

הרצון לקדושה היה עז אצלם ביותר

9 אלא שאצלם היה הרצון עצום כל-כך, עד שהסכימו
 10 להקריב קטורת, ביודעם על התראת משה ש"כולם
 11 אובדים". הם היו מוכנים לכך, ובלבד לעשות בינתיים את
 12 העבודה הקדושה, לעמוד לשרת לפני ה', ובאמצעות זאת
 13 להגיע ל"בקרבתם לפני ה'", כנדב ואביהו³⁷.
 14 וזאת, בדומה לכהן-גדול בימי בית שני, ש"כל אחד
 15 ואחד לא הוציא שנתו"³⁸, ולמרות זאת הם השתדלו ו"היו
 16 נוטלים (כהונה גדולה) בדמים"³⁹. לכאורה, תמוה: הם הרי
 17 ראו שהכהן הגדול הקודם לא הוציא שנתו, וידעו שאף הם
 18 אינם ראויים לתפקיד זה בדרגתם, וכיצד הם רצו בכל זאת
 19 בכהונה גדולה? ההסבר לכך הוא, שמפני רצונם הגדול
 20 להכנס לקדש הקדשים ביום הכיפורים, מקום שהשכינה
 21 שורה בו בגלוי, היה הכל כדאי בעיניהם, אפילו אם משום
 22 כך לא יוציאו את שנתם.

ו.

המעלה במחלוקת קורח מתבטאת בפשט הפסוקים
 23 כך מובן כיצד מתבטאת בפשוטו של מקרא המעלה
 24 שבמחלוקת קורח ועדתו, כי, כאמור לעיל, הגורם

(35) דפשוט דמשה אמת ודובר אמת.
 (36) דה"א א כג, יג.
 (37) ראה גם של"ה פרשתנו שנת, א"ב. אלא דשם מבאר זה דוקא לגבי
 הר"נ איש, משא"כ קרח שכפר בנבואת משה (ועד"ז הוא בצפע"נ עה"ת
 פרשתנו טז, יז) ההפרש בין קרח והר"נ איש.
 (38) יומא ט, א. ירושלמי שם פ"א ה"א.
 (39) כ"ה בירושלמי שם. ועד"ז הוא בע"י וגו' הב"ח בבבלי שם. ועוד
 (ראה דק"ס שם).
 (40) טז, ג. וראה ראב"ע שם.
 (41) פרשתנו, ד.
 (42) עה"פ.
 (43) ראה שפ"ח בשם הנח"י שכוונתו בזה ה' לא לחלוק על מלכות של
 משה כ"א רק על כהונתו של אהרן.
 (44) יתרו יט, ו.
 (45) עה"פ. וראה אגדת בראשית פ"ט פ"פ. ומכילתא עה"פ.
 (46) ראה מכילתא ובעה"ט עה"פ.

(* וראה לקו"ש והמתורגמ"ח ח"ח ע' 119, 123.
 (** ועד"ז בתוכן העניין. שבוה מודגש עיקר תוכן הסדרה, מחלוקתו של קרח.

למחלוקת היה רצונם להיות בדרגת כהן וקדוש לאלקיו,
 25 קדש הקדשים.
 26 בדבריו של קורח⁴⁰ מודגש מניין הגיעו אל הרצון להיות
 27 כהנים גדולים "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'
 28 ומדוע תתנשאו...?", וכמוסבר במדרש תנחומא⁴¹ ובפירוש
 29 רש"י⁴², ש"כל העדה כולם קדושים – כולם שמעו דברים
 30 בסיני מפי הגבורה", "ומדוע תתנשאו... לא היה לך לברר
 31 לאחיך כהונה⁴³ לא אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה'
 32 אלקיך, כל העדה שמעו":
 33 במתן-תורה אמר הקב"ה⁴⁴ "ואתם תהיו לי ממלכת
 34 כהנים וגוי קדוש", ואומר "בעל-הטורים"⁴⁵ שבסיני, בשעת
 35 מתן תורה, היה כל יהודי בדרגה של כהן גדול.
 36 וכיוון שבעצם קשור ענין זה לכל יהודי, אלא שגרם
 37 החטא⁴⁶, הביא הדבר אצל קורח לרצות ב"כהונה
 38 גדולה"⁴⁷.
 39

ז.

שמה של הפרשה "קורח" מלמדנו

40 כך יובן מדוע שמה של הפרשה, על-פי מנהג ישראל,
 41 אשר "תורה היא"⁴⁸, אינו "ויקה", או "ויקח קורח"⁴⁹
 42 שמשמעותו, כתרגום – "ואתפלג קורח", וכלשון רש"י
 43 "לקח עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על
 44 הכהונה...". אלא הפרשה נקראת בשם "קורח" בלבד⁵⁰,
 45 שבו אין מרומז החטא והמחלוקת על משה.
 46 זאת מפני⁵¹ שמפרשת קורח אין ללמוד רק את ההוראה
 47 השלילית – "ולא יהיה כקורח וכעדתו"⁵², אלא יש ללמוד
 48 גם הוראה חיובית, שהרצון שהיה לקורח ולמאתיים
 49 וחמישים האנשים ולמשה צריך להיות אצל כל יהודי⁵³.

(47) ראה גם פנים יפות ריש פרשתנו.

(48) ראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

(49) אבל כ"ה ברמב"ם בסדר תפלות שלו וכן בסדרו רס"ג "ויקה קרח".
 (50) לכאורה י"ל שהרמב"ם והרס"ג כ' "ויקה קרח" ולא "קרח" לבד,
 קביעות דשמו – והפך ד"שם רשעים ירקב" (משלי י"ד, ז) "רקביכות תעלה
 בשמותן ולא מסקינן בשמייהו" (יומא לח, ב). * משא"כ הלשון והשם "ויקה
 קרח" * * * ועד"ז י"ל לענין פרשת בלק שהרמב"ם ורס"ג שם כ' "וירא בלק"
 ולא "בלק" (וראה לקר"ש חכ"ג ע' 166 ואילך).

אבל להעיר שרק פרשיות אחדות קורא שם הרמב"ם בתיבה אחת, ורובם
 ככולם מזכיר בב' תיבות או יותר.

(51) וראה גם שיחת ש"פ קרח תש"מ. ס' השיחות תשמ"ח (קה"ת,
 תשמ"ט) ח"ב ע' 500 ואילך.

(52) י, ה. וראה סנהדרין ק"א. א. תנחומא פרשתנו י. במדבר"ר פ"ח, כ.

(53) ע"ד מרז"ל שנקרא"א מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה
 אבותי אברהם יצחק ויעקב (תדבאר"ר רפכ"ה).

הרוחנית תהיה קשורה לכל אחד⁵⁷, ומדוע נאמר שצריך¹⁹
להיות רק "רוצה בכך", אך למעשה קיים רק כהן גדול²⁰
אחד, גם בעבודה הרוחנית?²¹
הדברים יובנו על-ידי ההסבר, שלפי האמור לעיל, יש²²
ניגוד בין העבודה הרוחנית של שבט לוי, לבין עבודת כהן²³
גדול: על שבט לוי אמר הרמב"ם "כל איש ואיש... אשר²⁴
נדבה רוחו אותו", מגיע לדרגת שבט לוי⁵⁸, אך אין הוא²⁵
אומר, שכל אחד צריך לרצות בכך, ולהשתדל להגיע לדרגה²⁶
זאת, ואילו לגבי כהן גדול יוצא, שכל אחד צריך שיהיה²⁷
"רוצה בכך".²⁸

ט.

שלושת הענינים בעבודת ה'

ההסבר לכך הוא: בעבודת ה' ישנם שלושה ענינים²⁹
כלליים: מצוות, תורה ומסירות נפש:³⁰
(א) המצוות⁵⁹ "מתלבשות" בדברים גשמיים – ציצית³¹
בצמר גשמי, תפילין בקלף גשמי, וכדומה – זוהי עבודה³²
עם עניני העולם הגשמי, זיכוכם והפיכת העולם לכלי³³
לאלקות.³⁴
(ב) התורה נעלית מ"התלבשות"⁶⁰ בעולם, ואף לאחר³⁵
ש"נסעה וירדה בסתר המדריגות... ומחשבה דיבור ומעשה³⁶

1 וזוהי הוכחה ש"שמעו דברים בסיני מפי הגבורה... אנכי
2 ה' אלקיך" – "הוי" נהיה ל"אלקיך" – לכוחו ולחיותו⁵⁴.
3 אך אסור שיהיה לכך ביטוי מעשי של "ויקח...",
4 מחלוקת וערעור על הכהונה, על הכהן הגדול, שה' בחר
5 בו על-ידי משה, כי יש רק "כהן גדול אחד", שנבחר
6 על-ידי ה'. אך הרצון לכך צריך להישאר – "רוצה בכך".

ח.

ההבדל בין עבודת לוי לעבודת כהן גדול

7 לכאורה, ניתן לשאול על כך: על שבט לוי ש"הובדל
8 לעבוד את ה' לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו
9 הצדיקים לרבים... לפיכך הובדלו מדרכי העולם... אלא הם
10 חיל ה'...⁵⁵, אומר הרמב"ם⁵⁶: "ולא שבט לוי בלבד אלא
11 כל איש ואיש... אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל
12 לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעה את ה'... ופרק מעל
13 צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי
14 זה נתקדש קדש־קדשים...".
15 רואים מכך, שבעבודה הרוחנית קשור כל יהודי
16 לעבודת שבט לוי "לעמוד לפני ה' לשרתו..." והוא
17 "נתקדש קדש קדשים".
18 לפי זה צריך להיות כך גם לגבי כהן גדול, שעבודתו

(54) ראה לקו"ת ר"פ ראה.

(55) רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ג ה"ב.

(56) שם ה"ג.

(57) להעיר מאגה"ק רסכ"ט בשם האריז"ל * "שכל אדם מישראל צריך
לבוא בגלגולים רבים עד שיקיים כל תרי"ג מצות התורה במחשבה דיבור
ומעשה ** כו' לבד מצות התלויות במלך *** שהוא מוציא כל ישראל כי הוא
כללות כולם כו' (וכ"ה בתו"א נג, ג) – ולא הזכיר כה"ג. (וכ"ה במשנת
חסידיים מסכת חייב הנשמות רפ"ב). ובלקו"ת יוהכ"פ (סט, א) מפורש "צריך
כל אדם לקיים.. ואפי' מצות כהנים וכה"ג", אבל בס' הגלגולים פ"ד כולל
ביחד "מצוות.. לכהן.. ללוויים.. למלכים.. לדיינים וכיו"ב.
ואולי י"ל ד"הוא כללות כולם" דבאגה"ק כאן הוא עיבור שכתב בס'

הגלגולים שם***. ועפ"ז יומתק דבמקום "מפני חשיבותו" שבמ"ח שם –
כותב אדה"ז כי הוא כללות כולם.

(58) המבואר ברמב"ם שם הוא בנוגע כללות שבט לוי, גם בנוגע לכהנים,
וכמו שמסיים "כמו שזכה לכהנים וללוויים" (כ"ה ברמב"ם דפוס רומי.
וכדלעיל ה"א), וכלשונו בהלכות שלפנ"ז שקא"ג גם על כהנים. אבל אינו
מבאר ומפרט עבודת הכהנים בפ"ע אלא כמו שנקללים בשבט לוי.
(59) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 352 ואילך. ח"ט [המתורגם] ע' 66 ואילך,
וש"נ.

(60) "וענין ההתלבשות דתורה אין זה מענין ההתלבשות של התעסקות
כ"א מה שהתורה מכנסת עצמה לרון בזה ולשון התלבשות הוא רק שם
המושאל בלבד" (ד"ה ויאמר משה תש"ד פ"כ).

(* ס' הגלגולים פ"ד ש' הגלגולים הקדמה יא, טו ובהקדמת ש' המצות (ובע"ח שם פ"ה) קיצר ולכן לא קשה משם. ועיי"כ ש"ה חלק תושב"כ בתחלתו (רסד, ב ואילך) תולדות
י"י בהקדמתו.

(** להעיר, שבהל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"ד הועתק הענין עם כמה שינויים:

(א) באגה"ק "שיקיים", ובשר"ע "שמקיים" (הדגשת הפועל שבהווה, ואין מספיק אפילו כשהכל באופן שבו דאי יקיים וי"ל נפק"מ – כשלא קיים מחמת אונס וראה ש"ה שם).
(ב) באגה"ק מוסיף (מצות) התורה, וי"ל שזהו תוס' טעם ההכרח, ואינו נוגע כ"כ בשו"ע. ועוד ועיקר – מוכרח להוסיף כאן כיון שמבאר אח"כ חו"מ דרבנן כו'.
(ג) בשו"ע הסדר "במעשה דבור ומחשבה" ואולי י"ל הטעם דבשניהם כתב ע"פ הכלל לא זו אף זו (ראה תוס' ריש יבמות). ולכן בשו"ע דעיקרו בנוגע למעשה קמ"ל דאפילו
כשיש מעשה – בשביל דבור כו' ג"כ מתגלגל, ובאגה"ק (נשמטא דאורייתא) קמ"ל דאפילו כשיש מח' מתגלגל בשביל דבור וכו'.
(ד) בשו"ע שם – פט"ד ברוך – מוסיף הביאור "ודיבור ומח' הוא לימוד הלכותיהן. ע"ד שאמרו (מנחות קי) חכמים ע"פ זאת תורת החסאט וגו' שכל העוסק בת"ח כאילו כו'"
ואולי ע"ד הטעם שבמקום "אדם" כאן – כתב שם "נפש".
(***) צ"ע בשער"ע – שכן צ"ל הפס"ד יותר ברוך – אין כל הפסקא והענין ד"לבד מצות התלויות במלך כו'".
(****) אבל בתו"א שבפנים ההערה הלשון: שכ"א מישראל צריך לקיים כל התרי"ג מצות לבד מצות המלך שהמלך הוא מוציא כל ישראל וכל המצות מחויב כ"א לקיים וצריך
להיות בגלגול או בבחי' עיבור. ועד"ז בלקו"ת שם: ואפי' מצות כהנים וכה"ג ע"י עיבור או גלגול.
ולכאורה משמע מזה, שענין העיבור שייך לשאר מצות (כולל כהונה וכה"ג), אבל מצות מלך אין צריך לעיבור. כי "המלך מוציא כל ישראל".

(* כ"ה בדפ' יוסימור תר"ח, תרסו. ווארשא תר"ה, ווילנא תרס"ה (ואילך). אבל בדפ' ראשון (שקלאו תקנ"ד) "שתקיים". וכ"ה בדפוס: לבוב, תקנ"ט: קאפוסט, תקע"ד: קאפוסט.
תקפ"ו: ווארשא תר"ה: טשערנאוויץ תר"ט: לבוב תר"ט: טשערנאוויץ תר"ט.

- 1 תפיסא בה"ן⁶¹, עדיין אין חושך העולם מאפיל על
2 התורה⁶², כהלכה⁶³ "אין דברי תורה מקבלים טומאה"⁶⁴ –
3 וזה מביא לפרישה מעניני העולם בעבודה הרוחנית של
4 האדם.
5 (ג) מסירות נפש נעלית על פי התורה⁶⁵ מן ההגבלות של
6 התורה⁶⁶ והמצוות, היא איחוד ודבקות באלקות⁶⁷ מעל
7 למידות ומגבלות.

- מירושלים⁷⁵ – יראה שלם⁷⁶ – שלמות היראה היא העבודה
במסירות נפש. יתר-על-כן: ומן המקדש לא יצא⁷⁷, הוא
צריך להיות תמיד מאוחד עם אלקות, עד כדי כך שיש
לכהן הגדול עבודה מיוחדת לו – הכניסה ביום הכיפורים
אחת⁷⁸ בשנה, לקדש הקדשים, שזוהי מסירות נפש בגלוי
– הענין של "יחידה ליחדך"⁷⁹.

יא.

ההסבר לענינים המנוגדים

- לפי זה ניתן להסביר את שני הענינים ההפכיים
שבעבודת שבט לוי לעומת עבודת כהן גדול, שעבודת
שבט לוי שייכת באופן מעשי לכל אחד, כהנהגה תמידית,
ואילו בעבודת כהן גדול צריך להיות רק "רוצה בכך",
ומצד שני עבודת הלוי אינה חובה על כל אחד, אלא על
מי ש"נדבה רוחו", ולעומתה לגבי עבודת כהן גדול צריך
להיות בכל יהודי הענין של "רוצה בכך", כדלהלן:
בעבודת ישראל בעולם הזה, קיימים שני האופנים
דלעיל: עבודת האדם עם עצמו, ועבודתו עם העולם.
באופן כללי, זהו ההבדל בין מארי תורה לבין מארי עובדין
טבין⁷². עיקר עבודת כל יהודי היא עיסוק בקיום
המצוות⁸⁰, כי על-ידי כך מתגשם הענין של דירה
בתחתונים⁸¹.
אך אצל מי ש"נדבה רוחו" יכולה להיות עיקר העבודה
באופן של מארי תורה, מובדל מעניני העולם.

י.

שלוש הדרגות בישראל

- 8 שלושת הענינים הללו מקבילים, באופן כללי, לשלש
9 דרגות כלליות בעם ישראל:
10 (א) רוב בני ישראל עובדים באופן של "הנהג בהם מנהג
11 דרך ארץ"⁶⁸. החל בעוסקים במלאכה במובנה הפשוט,
12 אדם חורש אדם וזרע⁶⁹, ומקיימים בה את המצוות, וכלה
13 בעבודה של כל יהודי העוסק ב"כל מעשיך יהיו לשם
14 שמים"⁷⁰ ו"בכל דרכיך דעהו"⁷¹ – מארי עובדין טבין⁷²,
15 (=בעלי מעשים טובים).
16 (ב) עבודת שבט לוי, אשר "הובדל לעבוד את ה'
17 לשרתו להורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים
18 שנאמר יורו משפטין ליעקב ותורתך לישראל לפיכך
19 הובדלו מדרכי העולם..."⁵⁵. זוהי הדרגה הכללית של
20 מארי⁷² תורה (=בעלי תורה).
21 (ג) עבודת כהן, ובמיוחד כהן גדול⁷⁴, שאסור לו לצאת

(73) אלא שבפרטיות יש בשבט לוי ב' מדרגות: לויים וכהנים*. וראה עקב
י, ח (הכתוב שהביא הרמב"ם בהל' שמיטה ויובל שם הי"ג) "בעת ההיא
הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' (הלויים** – פרש"י) לעמוד
לפני ה' לשרתו ולכרך בשמו (הכתובים והוא נשיאת כפים** – פרש"י).
ו"ל, שעיקר הענין דלעמוד לשרת לפני ה' הוא בכהנים, בעבודת הקרבנות
והקטורת בביהמ"ק, משא"כ הלויים ד"עבודה שלהן היא שיהיו שומרין את
המקדש ויהיו מהן שוערין לפתוח שערי המקדש ולהניף דלתותיו ויהיו מהן
משוררין לשורר על הקרבן בכל יום" (רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג ה"ב) –
(אף שגם השיר הוא שייך לקרבן).
(74) שכל כהן יכול להיות כה"ג.
(75) ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה ה"ז.
(76) תוד"ה הר (תענית טז, א).
(77) אמור כא, יב. וראה רמב"ם שם. הל' ביאת המקדש פ"א ה"י.
(78) אחרי טז, לד. וראה תוד"ה עד (מנחות יח, א) אחת.. יחידה – והרי
העבודה דמסנ"פ היא מצד בחי' יחידה.
(79) נוסח הושענות יום ג.
(80) אלא שכמוכן גם להם צ"ל קביעות עתים לתורה ועכ"פ פ"א שחרית
פ"א ערבית.
(81) ראה תניא פל"ז בארוכה.

(61) תניא פ"ד.
(62) ראה לקו"ת ראה כ, א: הדהורה היא עץ החיים.. ואין כח בקליפה
לשלוט בה.
(63) ברכות כב, א: ריב"ב אומר כו'. וגם לרבנן דפליגי עלי' – לא פליגי
אטעמי כ"א כדי שלא יהיו ת"ח מצויין כו' (ראה שו"ע אדה"ז או"ח רספ"ח)
או מפני בזיון וכיו"ב (תר"י ברכות שם). ולהעיר מלקו"ת תבוא (מג, סע"ב)
מאה שערים מה, א.
(64) להעיר מזה"ג פ, סע"ב.
(65) ע"ד התשובה – שט"פ תורה אין דבר (אפילו עבר על כל התורה כולה)
העומד בפני התשובה.
(66) ולכן לא נאמר ענין המסנ"פ מפורש בתושב"כ להיות תורה שבכתב הוא
בחי' חכמה וחכמה הוא ע"פ טעם ודעת דוקא (סה"מ תש"ט ע' 121, עיי"ש
ובהערה שם).
(67) להעיר מלקו"ת שמיני בב' הבחינות שבצדיקים, ע"ש.
(68) ברכות לה, ב. ושם: הרבה עשו כר"י ועלתה בידם.
(69) ע"ד ברכות שם.
(70) אבות פ"ב מ"ב.
(71) משלי ג, ו. טושו"ע או"ח סרל"א.
(72) ראה אגה"ק ס"ה (קט, א). ביאור"ז פ' וישב לאדהא"מ (כה, א"ב)
ולחצ"צ (ע' קלד).

(* להעיר מזהר פרישתו (קנו, ב) "תרין דרגין אינן קדוש וטהור כהן קדוש לוי טהור". וראה שם קנב, ב. קפ, ב. וראה לקו"ת ראה כו, א. ודושים ליוהכ"פ שם ובכ"מ.
(**) אבל להעיר מסהמ"צ להרמב"ם מ"ע לד.
(***) שכותנתו לא רק להתיבות "ולברך בשמו". כ"א גם ל"עמוד לפני ה' לשרתו", שהרי העתיק גם תיבות אלו בהד"ת.

13 להיות דבק באלקות, רק אז מקיימים בשלמות את כל אחת
14 מהעבודות הללו, כי לא העולם הוא מטרה בפני עצמה,
15 ואף לא ההיבדלות מן העולם.

16 ובמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא⁸⁴, ובכל
17 עבודה רצונו הוא – הדבקות באלקות⁸⁵, אז זוכים להביא
18 בפועל את הגילוי שלעתיד לבוא, כאשר לויים יהיו
19 כהנים⁸⁶, ויותר מכך: כל יהודי יהיה בדרגת כהן גדול, כפי
20 שאומר "בעל הטורים"⁸⁷ ש"לעתיד לבוא תחזור להם
21 (הכהונה הגדולה) שנאמר⁸⁸ ואתם כהני ה' תקראו",
22 בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, כאשר
23 יהיו משה ואהרן עמהם⁸⁹.

(משיחת ש"פ קורח תשל"ג, תשל"ד)

1 עבודת הכהן הגדול, דבקות בה' באופן של מסירות
2 נפש, אינה מתאימה להיות סדר קבוע לכל אחד ואחד בכל
3 יום⁸² בעבודת ה' לו, אך כל יהודי צריך להיות "רוצה
4 בכך".

5 בשני סוגי העבודות צריך להיות אצלו הרצון להיות
6 דבק לאלקות במסירות-נפש⁸³, אך כיון שרצון ה' הוא
7 שתהיה נשמה בגוף בעולם הזה, וכך יקויים רצון ה', הרי
8 הוא עובד את עבודת ה' למטה באחד משני האופנים
9 דלעיל, כאשר עיקר העבודה הוא קיום המצוות הגשמיות,
10 הפיכת העולם לדירה לה' יתברך, או, לפחות, כמיעוט
11 בני-אדם, מארי תורה, המנותקים מענינים גשמיים.

12 רק כאשר יש "רוצה בכך", כאשר רצונו ותשוקתו הוא

ח"ח שם), ואשר אלו שעוסקים בעניני עולם לא ישתקעו בזה (וראה גם לקו"ש
שם ע' 190). אמנם הכח שיש לכ"א להפך את העולם שיהי' דירה לעצמותו
הוא מצד ההרגש ד"רוצה בכך", דביקות והתקשרות באלקות.

(84 מאמר הבעש"ט – הובא בכש"ט הוספות סל"ח, וש"נ.
(85 להעיר מלקו"ת במדבר (א, ג): כל האומר אין לי אלא תורה אפי'
תורה אין לו שיעקר תשוקתו וחפצו יהי' לה' לבדו ולדבקה בו ית' ולא להתורה
בלבד כו' הוא ע"י בחי' אהרן הכהן העליון כו'.

(86 ראה לקו"ת שבעה ערה 3.

(87 יתרו יט, ו.

(88 ישעי' סא, ו.

(89 יומא ה, ב. תוד"ה אחד פסחים קיד, ב.

(82 להעיר שברמב"ם הל' שמיטה ויובל שם מסיים "דבר המספיק לו"
וברב"ז שם "ולא שישליך עצמו על הציבור", והיינו שהוא "עושה מלאכה
כו' מעט כו' כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה כו' הרי"ו
כו'" (רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ט). משא"כ "כה"ג (ודוגמתו) צריך שיהי'
גדול מכל אחיו כו' אין לו ממון כל הכהנים נותנין לו משלהן כ"א לפי עשרו
עד שיעשיר יותר מעשיר שבכולן" (רמב"ם רפ"ה מהל' כלי המקדש, וש"נ
בכס"נ). וראה כס"מ לרמב"ם הל' ת"ת שם ה"י.

(83 ובאו"א קצת י"ל: עיקר העבודה וההוראה לכ"א מישראל הוא
העבודה דקיום המצות – דירה בתחתונים, אלא שבכדי שהמצות יהיו כדבעי
צריך להיות גם העבודה (במיעוט בני"א עכ"פ) דלויים – מארי תורה, מובדלים
מדרכי העולם, שזוהי השמירה למצות (ראה לקו"ת ראה כא, ד. וראה לקו"ש

המשך ביאור למס' נדה ליום חמישי עמ' ב

17 טמאה, מִפְּנֵי שְׁטוּמְאָתָהּ היא רק מִסְפָּק, ויתכן שאשתו של אותו
18 כותני אינה נדה.

גמרא

19 מבואר במשנה שרק בנות הכותים נדות מעריסתן. שואלת הגמרא:
20 היכי דמי – במה מדובר כאן, אי דקא תוויין – אם מדובר בקטנות
21 שראו דם, אפילו דידן נמי – אפילו הבנות שלנו נטמאות בכך, ואי
22 דלא קתוויין – ואם מדובר כשלא ראו דם, דידהו נמי לא – גם בבנות
23 כותים אין טעם לטמא.
24 משיבה הגמרא: אִמֵּר רַבָּא בְּרִיהּ דְּרַב אָחָא בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב
25 שֵׁשֶׁת, הָבָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינָן – כאן, במשנה, במה מדובר, בְּסִתְמָא –
26 כשאין אנו יודעים אם ראתה דם, שבאופן זה רק בנות כותים טמאות,
27 דְּכִיּוֹן דְּאִיבָא מֵיעוּמָא דְּתוּיִין – שמתוך שיש מיעוט קטנות שראות
28 דם, תישינן על כל אחת שמא היא מאותו מיעוט וראתה דם.
29 שואלת הגמרא: וּמָאן תָּנָא דְּחִישִׁי לְמֵיעוּמָא – מיהו התנא של
30 המשנה שחושש למיעוט, הרי לכאורה אין לחשוש לכך.
31

1 המשנה מבארת מה דין הכותים ובנותיהם לענין טומאת נדה: בְּנֹת
2 הַכּוּתִּים נחשבות נדות מְעִרְסָתָן – משעה שהן קטנות ושוכבות
3 בעריסה, דהיינו משעת לידתן. וְהַכּוּתִּים עצמם מְטַמְּאִים מִשְׁכָּב
4 תַּתְּהוֹן – שהם שוכבים עליו, כְּעִלְיוֹן – כמו שזב מטמא בגד שהוא
5 נושא, שבגד זה מטמא רק אוכלים ומשקים. מִפְּנֵי שֶׁהַכּוּתִּים הֵן
6 בּוֹעֲלֵי נָדוּת, וְהֵן יוֹשְׁבוֹת – זאת משום שנשותיהם נדהגות טומאה
7 עַל כָּל דָּם וְדָם שֶׁהֵן רואות, אפילו על דם ירוק, ומתוך כך באות לידי
8 תקלה, שאם רואה דם ירוק מתחילה למנות שבעה ימי נדה, ולפעמים
9 רואה באותם ימים דם אדום וממשיכה למנות מהראייה הראשונה,
10 ולאחר שבעה ימים טובלת, ובאמת הראייה הראשונה של הדם
11 הירוק אינה מטמאת, ושבעת ימי טומאתה מתחילים רק מהראייה
12 השניה של הדם האדום, ונמצא שהיא טובלת בימי נדתה ואינה
13 נטהרת.

14 המשנה מבארת דיני טומאה זו: וְאִין תִּיבִין עֲלֶיהֶן עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ
15 – הלושב בגדים שכותי שכב עליהם ונכנס לבית המקדש, אינו חייב
16 קרבן, וְאִין שׂוֹרְפִין עֲלֵיהֶם אֶת הַתְּרוּמָה שנגעה בהם, כדן תרומה

ליקוטים מתורת לוי יצחק

בכל ימות השנה.

ובראש השנה הוא התחלת בנין המלכות, וגמר הבנין הוא בערב יום הכפורים, הנה אז מצוה להרבות באכילה ובשתיה.

הרי שהאכילה והשתיה כדבעי בתחלת השנה, בדברים טובים ומועילים לתורה ולעבודה, הוא ענין גדול מאד.

והרי הטעם על תקעו בחודש שופר הוא כי חוק לישראל הוא¹⁰, שחוק הוא לישנא דמזוני¹¹.

וכן תקיעת שופר ורדיית הפת משתווים זו לזו, ששניהם חכמה ולא מלאכה¹², ואין הדבר יוצא מידי פשוטו, שקאי פשוט על מזונות ופת. הרי שיש שייכות גדולה בין אכילה ושתיה לראש השנה¹³.

(ליקוטים ואגרות עמ' שכא)

בראש השנה נפקדו שרה רחל וחנוה¹⁴.

תיבת נח שייכת לראש השנה¹⁵, והיא נזכרת ראשונה בפסוקי זכרונות.

וסימנך:

בכל אחד משלשת השמות שרה רחל וחנוה יש אות אחת בלבד שאיננה בשאר השמות.

שרה — האות המיוחדת בה היא שי"ן, כנגד שיעור האמות של אורך התיבה.

רחל — האות המיוחדת בה היא למ"ד, כנגד שיעור האמות של גובה התיבה.

חנוה — האות המיוחדת בה היא נו"ן, כנגד שיעור האמות של רוחב התיבה.

(ליקוטים ואגרות עמ' שפב, תורת לוי יצחק עמ' תיג)

ראש השנה

ומה הי' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם הי' אלקיך¹.

עשות משפט — בעשרת ימי תשובה, שאומרים המלך המשפט.

אהבת חסד — בסוכות.

הצנע לכת — בשמיני עצרת, שאז הוא היחוד, שהוא בהצנע.

(הערות לזהר ב עמ' תכ)

שמאלו תחת ראשי².

ראש השנה הוא זמן בנין המלכות³, ובנינה מהגבורות⁴, בחינת שמאל⁵.

שמאלו תחת ראשי — ראשי תיבות שת"ר, מספר תת"ק, כי במאה קולות של תקיעת שופר, דמיושב ודמעומד, יש תשע מאות טרומיטין.

וכמו כן, שתר, השני משבעת השרים הקרובים אל המלך⁶, רומז על גבורה.

ובפסוק אחר כתיב⁷ שמאלו תחת לראשי — ראשי תיבות שת"ל, מספר הראשי תיבות וסופי תיבות של לשמוע קול שופר⁸.

(ליקוטים ואגרות עמ' שפט)

אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו, כי קדוש היום לאדוננו, ואל תעצבו, כי חדות הי' היא מעוזכם⁹.

חיזוק הבריאות לתורת הי' ולעבודתו — אין לך מעלה יתירה מזו, כי הכל נתעלה לטוב.

וראש השנה, הראש והמקור על כל השנה, שייך במיוחד לענין זה, כי כתיב בו אכלו משמנים ושתו ממתקים. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, שמתעלים כל המשמנים והממתקים, והוא שיהיו משמנים וממתקים

(1) מיכה ו, ח.

(2) שיר השרים ח, ג.

3 ראה פרי עץ חיים שער ראש השנה. לקוטי תורה נצבים נא, א.

4 כמו שכתוב (משלי כט, ד) מלך במשפט יעמיד ארץ. וראה לקוטי תורה ראה לא, א. תורת מנחם תפארת לוי יצחק שמות עמ' קע.

(5) וראה לקוטי תורה דרושים לסוכות פא, ב.

(6) אסתר א, יד.

(7) שיר השרים ב, ו.

(8) פרי עץ חיים שער השופר פ"ב.

(9) נחמיה ח, י.

10 תהילים פא, ד-ה.

11 ביצה טז, א.

12 ראש השנה כט, ב.

13 בזה מודגש חיבור שתי קצוות: א. תקיעת שופר, שעל ידה פועלים המשכת פנימיות התענוג, תכלית העילוי. ב. רדיית הפת, דבר הכי פשוט. וגם בראש השנה מודגש חיבור שתי קצוות: א. התעוררות הרצון למלוכה מהשורש ומקור הכי עליון, עד למהותו ועצמותו יתברך. ב. אין אדם נידון בראש השנה אלא לעניני עולם הזה (הגהות מיימוניות הלכות תשובה פ"ג בשם הרמב"ן).

ומזה הוראה בנוגע לפועל: כאשר מתכוננים לעבודת ראש השנה, הרי יחד עם ההתעסקות בענינים הכי נעלים, יש להשתדל מבעוד מועד שלכל יהודי יהיו כל צרכי החג באופן של הרחבה, משמנים וממתקים (שיחת ש"פ נצבים תשמ"ה סכ"ז-סכ"ח).

(14) שם י, ב.

(15) זח"ג קמט, ב.

י"ד כסלו תש"ט

חגיגת חתונת הרבי ביקטרינוסלב

עשיתי הפסקה בכתיבה, וכבר זמן רב שלא כתבתי.

היום הוא י"ד כסלו תש"ט, יום חתונת בננו מענדל עם ב"ג מוסיא שליט"א¹. יום זה מזכיר לי גם את גדולתו של בעלי ז"ל.

היה זה בשנת 1928. התעמולה האנטי-דתית התנהלה אז בעוצמה רבה, אם-כי עדיין נותרו בתי-כנסת מעטים, והיתה קהילה יהודית-דתית רשמית. מפלגות שמאל יהודיות כבר לא היו קיימות באותה שעה.

באותה שעה כבר נלקחה מאתנו מחצית מביתנו, ולשימושו הושארו שלושה חדרים בלבד. חלקו הגדול יותר של הבית ניתן, כמובן, ל"שכנינו" החדשים.

החתן והכלה לא היו עמנו², אבל רצינו לשמוח גם כאן ביום חתונתם³. שכירת אולם לא היתה אפשרית באותם ימים⁴.

שכננו היה מהנדס, שלא יכול היה לסבול את ההנהגה האורתודוקסית בביתנו (באותם ימים היה מגיע עדיין קהל ניכר לשמוע מאמרי חסידות, ולהתוועדויות בימי חג היו מגיעים רבים), ולכן יצר הפרדה מוחלטת בין שני שטחי המגורים, כדי שדירתו תהיה מופרדת כליל מזו שלנו.

כששמע שכן זה ממקור כלשהו בעיר שבכוונתנו לערוך מסיבה כלשהי לרגל החתונה - פרץ את אחד הקירות, שהפך לפתח כניסה מדירתו לדירתנו, הוציא מדירתו את כל הרהיטים ויצא מהבית, כשהוא מוסר לרשותנו את הדירה למשך כל הזמן שיידרש לנו. כך היה לנו מקום נרחב לצורך החגיגה, שכן האולם הגדול שבבית היה כלול בחלק שנאלצנו להעביר לרשותו של השכן.

שלחנו הזמנות⁵, והעיר כולה ניצלה את ההזדמנות להביע את רגשותיה ואת הכבוד שרחשה לבעלי. ההשפעה הרוחנית היתה כה גדולה, עד שהשמחה לא נשאה אופי של שמחה פרטית, אלא של מין מפגן דתי.

(1) י"ד כסלו תרפ"ט.

(2) ראה גם לקוטי לוי יצחק אגרות קודש ע' רג ואילך (מכתב ו' כסלו, תרפ"ט): "קבל את ברכתי מעומק לבי ונפשי פנימה ליום חתונתך למז"ט.. ובש"ק הזה יקראוך לתורה, שבפ' זו [ויצא] כתוב נשואי יעקב עם נשיו.. ומצינו ביעקב שלא היו אביו ואמו יחד במקום הגשמי על חתונתו, והוא הלך אצל דיוונו, ועכ"ז עלה דיוונו ליפה עד מאד.. אל תדאג מה שאנחנו, אביך ואמך יחיו אינם עמך במקום הגשמי על חתונתך. הננו עמך יחד בלבושנו ונפשותינו, ששום ריחוק מקום אינו מפסיק בזה כלל וכלל. הננו עמך יחד ממש, ונותנים אנחנו את ברכותינו אליך ואל ב"ג אשר ברכך ה'.. ובכן שישו ושמחו ביום כלולתכם למז"ט בשטומ"צ לעד לעולם. ואבותיך, אביך ואמך, הקשורים אליך בנפשותיהם ממש, תראינה כל זה, וגם המה ישמחו עמכם יחד, בפה, בהחג הגדול והשמחה הרבה הזאת, ויקבלו מכם רוב נחת וענג אמתי כו'".

(3) ראה גם לקוטי לוי יצחק שם: "ובכן שישו ושמחו ביום כלולתכם למז"ט בשטומ"צ לעד לעולם. ואבותיך, אביך ואמך, הקשורים אליך בנפשותיהם ממש, תראינה כל זה, וגם המה ישמחו עמכם יחד, בפה, בהחג הגדול והשמחה הרבה הזאת".

(4) ראה לקמן ע' 000.

(5) בלקוטי לוי יצחק אגרות קודש (הוצאת תשס"ד ואילך) ע' תלט (מכתב ה' טבת, תרפ"ט): "מכתבי הזמנה השגנו להדפיס, רק במשך זמן מועט קודם החתונה, ולא הספקנו לשלוח לכל מכירנו במקומות אחרים (והרבה אדרעסין לא ידענו). ואפילו בפה גופא, לא שלחנו הרבה כ"כ מפני קוצר הזמן וכדומה. ועכ"ז בליל החתונה היתה דירתנו מלאה אנשים בפועל מפה לפה (ואם היתה הדירה גדולה יותר היו בכפלי כפלים)".

הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך ואתה ובניך אתך לפני אהל העדת

א....נראה לפי עניות דעתי דשונה למעליותא מעמד הכהנים בקשר לבית המקדש השלישי מאשר במשכן וב' המקדשות -

שאו ההתחלה ושאי-אפשר בלאו-הכי "לבנות בית המקדש" ו"הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובמזמון" (רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א הלכה יב),

משא"כ בבית המקדש הג' ש(לדעת כמה וכמה) בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים¹

- פרש"י סוכה מא, סוף עמוד א'. ועוד - ראה אנציקלופדיא תלמודית ערך בית המקדש הערה 60. וגם הרמב"ם (הלכות מלכים ריש פרק יא ובסופו) - "ל דכותב אופן הודאי, אפילו בלא זכו, שאז משיח יבנה בית המקדש. ולא פליג (כ"כ, וכידוע הכלל שלא לאפשי במחלוקת) -

שאו בבית המקדש הכהנים מתחילים (בחנוכת בית המקדש והמזבח, כמבואר בנבואת יחזקאל הכהן) והלוויים - ילוו עליך וגו'.

לקוטי שיחות חלק לח עמוד 200

ב. שמירת המקדש היא המצוה הראשונה שיתחייבו בה תיכף ומיד ברגע הראשון שבו ירד ויתגלה בית המקדש למטה², כי:

בנוגע לכל שאר המצוות התלויות בבית המקדש - כיון שכל מצוה יש לה זמן מיוחד, שקיומה בזמן מסוים ביום או בלילה³, הרי זה תלוי בהזמן שבו יתגלה בית המקדש שאז יתחילו לקיים המצוה השייכת לזמן זה; משא"כ בנוגע לשמירת המקדש - להדעות שזמנה במשך כל היום וכל הלילה - הרי בכל זמן במשך היום שבו ירד ויתגלה בית המקדש יתחייבו תיכף ומיד בקיום מצוה זו.

תורת מנחם התועודיות ה'תשנ"ג, ח"ג עמוד 93

יח, ד - ונלוו עליך ושמרד את משמרת אהל מועד וזר לא יקרב אליכם

ג. ונלוו. ד' במסורה. ונלוו עליך, ואידך ונלוו עליהם רבים

(1) בבית המקדש הג' ש(לדעת כמה וכמה) בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים: עיין בזה ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בשלח סימן רסח. רסט. פרשת תרומה סימן עח סעיף ו. פרשת שמיני סימן נג. פרשת בחוקותי סימן נה סעיף יז.

(2) פרש"י סוכה מא, סוף עמוד א: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת אמור סימן , ובהסמך שם.

(3) שבו ירד ויתגלה בית המקדש למטה: עיין רש"י סוכה מא. (עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת תרומה סימן עח סעיף ו. פרשת בשלח סימן רסח. רסט. פרשת שמיני סימן נג. פרשת בחוקותי סימן נה סעיף יג.

(4) ובלשון הידוע - "כל יומא ויומא עביד עבידתי" (זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, רע"ב). ועד"ז במשך היום גופא - שבכל שעה ובכל רגע ישנה ה"עבידתי" המיוחדת לזמן זה.

בחלקלקות (דניאל יא, לד). ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא והיו לי לעם (זכרי' ב, טו). ציון ישאלו דרך הנה פניהם באו ונלוו וגו' (ירמ' ג, ה). פירוש ונלוו עליהם רבים בחלקלקות להצר לישראל כדכתיב (דניאל שם, לה) ומן המושכילים יכשלו וגו' עד עת קץ. אבל כשיבא הקץ ונלוו גוים אל ה' וגו' והיינו ונלוו עליך וישרתוך כדכתיב (ישעי' סא, ה) ובני נכר אכריכם וכרמיכם.

בעל הטורים

יח, י - בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו קדש יהיה לך

ד. בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו קדש יהי לך. איכא למידק תיבת קודש יהי לך יתר. גם קדש קדשים יהי לך מיבעי לי' כאשר אמר מקדש הקדשים קדש קדשים לך הוא. גם תיבת יהי לך מורה שאינו קודש ולך יהי קדש. גם הוה לי' למימר לשון רבים לך הם תאכלם אותם יהיו לשון רבים, ואמר תאכלנו אותו יהי לשון יחיד.

ויראה, כתב הרמב"ם (פרק ו דבית הבחירה הלכה טו)⁵ אוכלין קדשי קדשים בעזרה אף על פי שהיא חריבה שקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבא. והשיגו הראב"ד דגם לזמן דאמר קדושה שני' קדשה לעתיד לבא היינו דוקא בשאר ארץ ישראל ולא במקדש וירושלים, שידע עזרא שעתיד להתקדש לעתיד בביאת הגואל ולא קדשה לעתיד והנכנס עתה אין בו כרת, כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו. זהו אומרו בקדש הקדשים תאכלנו, ואף בזמן החרבן קדש יהי לך לעתיד, ונתן טעם כמו שכתב הרמב"ם (שם הלכה טז) שהשכינה לא זזה משם, קדש שהיא השכינה יהי לעולם שם שנאמר והשימותי את מקדשכם קדושים אף שהם שוממין ולא בשאר ארץ ישראל.

ולסברת הראב"ד הכי קאמר בקדש הקדשים תאכלנו ובתנאי שקדש יהי לך למעט בחרבנו, ונתן טעם קדש יהי לך לעתיד לבא בזמן הגואל ומהאי טעמא בטלה קדושתה בחרבנה.

ויתכן דהכי קאמר מקום זה עזרת ישראל שהיא היום קדש הקדשים, יבא זמן שקדש יהי לך כשאר קדושת ארץ ישראל ולא יקרא קדש קדשים שבטלה קדושתה בחרבנה והנכנס בטומאה לא יתחייב כרת.

עץ החיים

(5) ויראה, כתב הרמב"ם (פרק ו דבית הבחירה הלכה טו): עיין גם לקמן סימן קלו. (ועיין גם עד"ז ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת צו סימן צ).

♦ יום ראשון כ"ז סיון ♦

טז (א) וַיִּקַּח קָרַח בֶּן־יִצְחָק בֶּן־קֹהֶת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן־פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן:
 א וְאֶתִּפְלֵג קָרַח בֶּן יִצְחָק בֶּן קֹהֶת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן:

טז"א וַיִּקַּח קָרַח • פְּרָשָׁה זוֹ יִפְּה נְדִרְשֶׁת בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחומָא. וַיִּקַּח קָרַח • לָקַח אֶת עֲצָמוֹ לְצַד אֶחָד לְהִיּוֹת נִחְלָק מִתּוֹךְ הָעֵדָה לְעוֹרֵר עַל הַכֹּהֲנָה, וְזֶהוּ שְׁתַּרְגֵּם אוֹנְקְלוֹס "וְאֶתִּפְלֵג", נִחְלָק מִשְׁאֵר הָעֵדָה לְהַחֲזִיק בְּמַחְלָקָתָא. וְכֵן (אִידב טו): "מִה־יִּקְחָהּ לְבָד", לֹקַח אוֹתָהּ לְהַפְלִיגָהּ מִשְׁאֵר בְּנֵי־אָדָם. דָּבָר אַחֵר: "וַיִּקַּח קָרַח" מִשְׁרָא שִׁנְהִירָאוֹת שְׂבָהֶם בְּדָבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבָר כ): "קַח אֶת־אֶהֱרֹן", (הוֹשֵׁעַ יד): "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים". בֶּן־יִצְחָק בֶּן־קֹהֶת בֶּן־לֵוִי • וְלֹא הִזְכִּיר "בֶּן־יִצְחָק", שֶׁבָקַשׁ רַחֲמִים עַל עֲצָמוֹ, שְׁלֹא יִזְכָּר שְׁמוֹ עַל מַחְלָקָתָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַאשִׁית מט): "בְּקֹהֶלֶם אֶל־תַּחֲד כְּבֹדִי". וְהִיכָן נִזְכָּר שְׁמוֹ עַל קָרַח? בְּהִתְיַחֲסֵם עַל הַדּוֹכָן בְּדָבָרֵי הַיָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּה"א י: 1): "בֶּן־אֲבִיסָף בֶּן־קָרַח בֶּן־יִצְחָק בֶּן־קֹהֶת בֶּן־לֵוִי בֶן־יִשְׂרָאֵל". וְדָתָן וַאֲבִירָם • (תַּנְחוּמָא) בְּשִׁבְלִי שְׁהִיָּה שָׁבֵט רְאוּבֵן שְׂרֹוִי בַּחֲנִיתָם תִּימְנָה, שָׁכֵן לְקֹהֶת וּבְנָיו הַחוֹנִים תִּימְנָה, נִשְׁתַּתְּפוּ עִם קָרַח בְּמַחְלָקָתוֹ: אוֹי לְרָשָׁע, אוֹי לְשָׂכְנוֹ. וְמִה רָאָה קָרַח לְחַלֵּק עִם מִשְׁהָ? נִתְקַנָּא עַל נִשְׁאִיתוֹ שֶׁל אֱלִיצָפָן בֶּן עֲזִיָּאל, שֶׁמִּנְהוּ מִשְׁהָ נִשְׂאִי עַל בְּנֵי קֹהֶת עַל פִּי הַדְּבֹוֹר. אָמַר קָרַח: אֲחִי אָבָא אֲרַבְעָה הֵיוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ו): "וּבְנֵי קֹהֶת וְגו'". עִמָּרֶם הַכֹּחַ נִטְלוּ שְׁנֵי בְנָיו גְּדֻלָּה: אֶחָד מֶלֶךְ וְאֶחָד כֹּהֵן גְּדוֹל; מִי רָאוִי לִטַּל אֶת הַשְּׂנִיָּה? לֹא אֲנִי, שְׂאֲנִי בֶן יִצְחָק, שֶׁהוּא שְׁנִי לְעִמָּרֶם? וְהוּא מִנְהָ נִשְׂאִי אֶת בֶּן אֲחִיו הַקָּטָן מִכָּלֶם! הִרְיִנִי חוֹלֵק עֲלָיו וּמִכְבֹּשׁ אֶת דְּבָרָיו! מִה עָשָׂה? עִמָּד וְכִנֶּס ר"נ רָאשֵׁי סִנְהֶדְרָאוֹת, רַבֵּן מִשְׁבֵּט רְאוּבֵן שְׂכֵנָיו, וְהֵם אֲלִיצָוֹר בֶּן שְׂדָאוֹר וְחִבְרִי וְכִיּוֹצָא בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "נִשְׂאִי עֲדָה קְרִיאִי מוֹעֵד", וְלִהְיוֹן הוּא אוֹמֵר (בְּמִדְבָר א): "אַלֶּה קְרוֹאֵי הָעֵדָה". וְהַלְבִּישָׁן טְלִיתוֹת שֶׁכֵּלֶן תְּכֵלֶת, בָּאוּ וְעִמְדוּ לִפְנֵי מִשְׁהָ, אָמְרוּ לוֹ: טְלִית שֶׁכֵּלֶה שֶׁל תְּכֵלֶת חִיָּבֶת בְּצִיצִית אוֹ פְטוּרָה? אָמַר לָהֶם: חִיָּבֶת! הִתְחִילוּ לְשַׁחֵק עֲלָיו. אָפְשָׁר? טְלִית שֶׁל מִין אַחֵר, חוֹט אֶחָד שֶׁל תְּכֵלֶת פּוֹטְרָה. זוֹ שֶׁכֵּלֶה תְּכֵלֶת, לֹא תִפְטֹר אֶת עֲצָמָהּ. בְּנֵי רְאוּבֵן • דָּתָן וַאֲבִירָם וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת.

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטִי שִׁיחוֹת ח עמ' 105)

וַיִּקַּח קָרַח (טז, א) אוֹנְקְלוֹס תַּרְגֵּם "וַיִּקַּח" וְ"אֶתִּפְלֵג". וְכֵן כָּתַב רַש"י "נִחְלָק מִשְׁאֵר הָעֵדָה לְהַחֲזִיק בְּמַחְלָקָתָא". וְקָרַח הוּא מִלְשׁוֹן "קָרַחָה", שֶׁמִּשְׁמַעוּתָהּ פְּלוּג – נִתְּקָן וְהִתְחַלְקוֹת (כְּגוֹן תְּלִישֶׁת הַשָּׁעַר מִהֶרָאשׁ). וְלִהְיוֹת מִהֶסְמִיכוֹת שֶׁל "לֹא תִתְּגוֹדְדוּ" (לֹא תִעֲשׂוּ אֲגָדוֹת אֲגָדוֹת) ל"וֹלָא תִשְׁמִימוּ קָרַחָה". וּבְפָנִים יְפוֹת: קר"ח ר"ע – גִּימַטְרִיא מַחְלָק"ת (578).

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (יְעוּרִי לְקו"ש ח"ח עמ' 102 – מִתּוֹךְ 'לְקוֹרָאֵת שְׁבֹת)

הֶרְמִיז לְמַחְלָקָתוֹ שֶׁל קָרַח בְּשִׁמּוֹ

וַיִּקַּח קָרַח (טז, א)

מֵהוּת מַחְלָקָתוֹ שֶׁל קָרַח ע"פ הַחֲסִידוֹת וּבִדְרֹךְ הֶרְמִיז:
 חֲטָאוֹ שֶׁל קָרַח נִרְמַז בְּכָלִלוֹת שְׁמוֹ: "קָרַח" – מִלְשׁוֹן קָרַחָה וּמַחְלָקָת, שֶׁנֶּרְצָה לָגֵרֶם מַחְלָקָת בֵּין עֲלִיּוֹנִים לַתַּחְתּוֹנִים. וְכַמ"ש ה'נוֹעֵם אֱלִימֶלֶךְ' שֶׁהוּא ע"ד 'רְקִיעַ הַמְּבִדִיל', הַפֶּן הַתּוֹרָה "שֶׁנִּתְּנָה לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בְּעוֹלָם".
 וּבִפְרָטִיּוֹת יוֹתֵר, רְמוּזָה שִׁטְתוֹ בְּאוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ - ק' ר' ח':
 שְׁלֹשֶׁת הַקּוֹיִם שֶׁבְּאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ רוֹמְזִים לְשִׁלְשֶׁת לְבוּשֵׁי הַנֶּפֶשׁ: מַחְשָׁבָה דְּבֹוֹר וּמַעֲשָׂה. הַקּוֹ הָעֲלִיּוֹן וְהַקּוֹ הַיָּמִינִי רוֹמְזִים לְמַחְשָׁבָה וְדְבֹוֹר, וְהַקּוֹ הַשְּׂמָאלִי רוֹמֵז לְמַעֲשָׂה.
 בְּאוֹת ה' – מְזִיגָה קוֹ הַמַּעֲשָׂה בְּדִיּוּק בְּמִקוֹמוֹ הֶרָאוִי; אֵינֶנּוּ עוֹבְרִים מִתַּחַת לְגִבּוּלוֹת הַמַּחְשָׁבָה וְהַדְּבֹוֹר, וְכֵן רוֹוֹחַ מִפְּסִיק בֵּינוֹ אֲלֵיהֶם. בְּשׁוֹנָה מִהֶאוֹתִיּוֹת ק' ר' ח' – בָּהֶם הַקּוֹ הַשְּׂמָאלִי, קוֹ הַמַּעֲשָׂה, אֵינֶנּוּ בְּמִקוֹמוֹ הֶרָאוִי:
 בְּאוֹת ק' – הוּא יוֹרֵד לְמִטָּה יוֹתֵר מִהַקּוֹ הַיָּמִינִי, רְמִיז לְהוֹסֵפָה בְּלִתִּי רְצִיָּה בְּקוֹ הַמַּעֲשָׂה מִעֲבֹר לְגִבּוּלוֹת הַשּׁו"ע. בְּאוֹת ר' – הוּא לֹא קוֹיִם, דָּבָר הַרּוֹמֵז לְחִסְרוֹן בְּקוֹ הַמַּעֲשָׂה, בְּנִגּוּד לְכָלִלוֹת קוֹיִם הַמַּצּוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת. בְּאוֹת ח' – הוּא מְחַבֵּר לְשִׁנֵּי הַקּוֹיִם הָאֲחֵרִים, הַרּוֹמֵז עַל עֲמִידָתָם שֶׁל אֲנָשֵׁי הַמַּעֲשָׂה מְבַלֵּי רְצוֹן לְצִאת מִמִּצְרַיִם וְלַהֲתַעֲלוֹת כְּבַעֲלֵי הַתּוֹרָה.
 אֲמִנָּם, מִקוֹמוֹ שֶׁל הַקּוֹ הַשְּׂמָאלִי בְּאוֹת ה', מִיִּצָּג אֶת מִקוֹמוֹ הָאֲמִתִּי וְהַדְּרֹךְ הַנִּכּוֹנָה בַּה' יִלְךְ הָאָדָם בְּמַעֲשָׂיו בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁר דּוֹקָא בָּזָה יְמִשְׁיֹף אֶת הָעֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה. הָאוֹת ה' מִרְאָה כִּי צָרִיךְ לְהִיּוֹת קוֹ הַמַּעֲשָׂה וְכִפִּי הוֹרָאוֹת הַתּוֹרָה, אֲךָ יַחַד עִם זֶה יִשְׁנוּ הַפֶּסֶק בֵּין הַמַּעֲשָׂה לְדְבֹוֹר וּמַחְשָׁבָה – כִּי תִמִּיד הוּא מִרְגִּישׁ רַחוּקוֹ מִהַתּוֹרָה וּמִצָּד זֶה שׁוֹאֵף לְהַגִּיעַ לְמִדְרָגָתָם שֶׁל בְּעַל־הַתּוֹרָה. (וַע"כ אֲמַרְזוּ ל"ה עוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּ[אוֹת] ה"י" (מִנְחוֹת כט, ב)).
 אֲךָ קָרַח בְּטַעֲנוֹתָיו רָצָה לְחַלֵּק עַל דְּרֹךְ זֶה, וְלִשְׁנוֹת אֶת מִקוֹמוֹ הָאֲמִתִּי שֶׁל קוֹ הַמַּעֲשָׂה (ק' ח') אוֹ לְשַׁלֵּל אוֹתוֹ לְגִמְרִי (ר'), וּבִכְךָ לָגֵרֶם 'קָרַחָה' וּמַחְלָקָת בֵּין "עֲלִיּוֹנִים" ל"תַּחְתּוֹנִים".
 [בְּמִקוּדוֹ מְקוֹשֶׁר זֶה לְשִׁלְשֶׁת פְּרָטִי הַמַּחְלָקָת: א) טְלִית שֶׁכֵּלֶה תְּכֵלֶת. ב) בֵּית מִלָּא סְפָרִים. ג) כְּהֻנָּה אֶהְרֹן.]

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ב עמ' 329 – מתוך 'לקראת שבת)

השמיירה לתורה – אהבת ה' ויראתו

ויקח קרח (טז, א)

ויקח קרח . . קפץ קרח ואמר למשה . . בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה (במדבר פ"ח)
 ויש לבאר הענין בדרך הדרוש: טענת קרח היתה, "בית מלא ספרים", היינו אדם שמלא וגדוש בתורה, יכול להסתפק בהיותו בעל תורה ו"פטור ממזוזה" מאהבת ה' ויראתו, דפרישות "שמע" "והיה אם שמוע" שבמזוזה ענינם אהבה ויראה, בפרישות "שמע" נאמר "ואהבת" ופרישות "והיה אם שמוע", ענינה יראה.
 וע"ז ענה משה רבנו, "חייב במזוזה" שאהבה ויראה מכריחים ללמוד התורה, דכמו שהמזוזה שומרת על כל מה שבבית, כן "בית מלא ספרים" אדם המלא בתורה צריך לאהבה ויראה שישמרו על תורתו וכמארז"ל (אבות ג, ט) "כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקלקלת". רמב"ן

(ב) ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי-שם:
 בנקמו לאפי משה וגבריאי מבני ישראל
 מאתן וחמשיין רבבין כנשתא מערעי זמן
 אנשיין דשמא:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

בטלה מראובן ונתנה ליוסף, אבל גם הם אמרו טענתם, להמיתנו במדבר (פסוק יג), ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו (פסוק יד):

והנה ישראל בהיותם במדבר סיני לא ארע להם שום רעה, כי גם בדבר העגל שהיה החטא גדול ומפרסם היו המתים מעטים, ונצלו בתפלתו של משה שהתנפל עליהם ארבעים יום וארבעים לילה. והנה היו אוהבים אותו כנפשם ושומעים אליו, ואלו היה אדם מורד על משה בזמן ההוא היה העם סוקלים אותו, ולכן סבל קרח גדלת אהרן וסבלו הבכורים מעלת הלויים וכל מעשיו של משה. אבל בבואם אל מדבר פארן ונשפרו באש תבערה ומתו בקברות התאונה רבים, וכאשר חטאו במרגלים לא התפלל משה עליהם ולא בטלה הגזרה מהם, ומתו נשיאי כל השבטים במגפה לפני ה', ונגזר על כל העם שימתו במדבר וישם מותו, אז היתה נפש כל העם מרה והיו אומרים בלבם כי יבואו להם בדברי משה תפלות, ואז מצא קרח מקום לחלק על מעשיו וחשב כי ישמעו אליו העם:

וזה טעם "להמיתנו במדבר", אמרו הנה הבאת אותנו אל המקום הזה ולא קצית לנו מה שגזרת לתת לנו ארץ זבת חלב ודבש, כי לא נתת לנו נחלה כלל, אבל נמות במדבר ונהיה בלים שם, כי גם זרענו לא יצאו מן המדבר לעולם, ויבטל מן הבנים מה שגזרת להם כאשר נתבטל מן האבות. וזה טעם תלונתם הנה במקום הזה אחר אחר המרגלים מיד:

והקרוב, כי היו אלה הנקהלים כלם בכורות, כי על פן חרה להם על ההנהגה, ולכן אמר להם משה שישקחו מחתות כמנהגם הראשון ויתגלה הדבר אם יבחר השם בהם או בפקניהם:

ור"א אמר ויקח קרח, אנשים, דרך קצרה, כמו חמור להם (ש"א טז כ). ואחרים אמרו כי "ודתן" כמו ואלה בני צבעון ואיה וענה (בראשית לו כד), ותקונו ויקח קרח דתן ואבירים:

ולפי דעתי אין צורך, כי הגיון הוא בלשון שייארם ויקח קרח ודתן ויקומו ויקהלו על משה ועל אהרן, כי בכל תחלת מעשה תבא לקיחה והוא לשון התעוררות במעשה ההוא, וכן ואבשלוס לקח ויצב לו בחייו את מצבת (ש"ב יח יח). ואם תחפץ לפרש כי הלקיחה על הדבר אשר נזכיר אחריו כן ויקח אבשלוס את המצבת ויצב לו בחייו, כך תפרש ויקח קרח את האנשים מבני ישראל חמשים ומאתים ויקומו לפני משה ויקהלו על משה ועל אהרן:

ואמר רבי אברהם כי זה הדבר היה במדבר סיני כאשר נחלפו הבכורים ונבדלו הלויים, כי חשבו ישראל שאדוננו משה עשה זה מדעתו לתת גדלה לאחיו, גם לבני קהת שהם קרובים אליו ולכל בני לוי שהם ממשפחתו, והלויים קשרו עליו בעבור היותם נתונים לאהרן ולבניו, וקשר דתן ואבירים בעבור שהסיר הבכורה מראובן אביהם, גם קרח בכור היה:

וזה מדעתו של רבי אברהם שהוא אומר במקומות רבים אין מקדם ומאחר בתורה לרצונו. ובכר פתחתי (לעיל ט א) כי על דעתי כל התורה כסדר זולתי במקום אשר יפרש הכתוב ההקדמה והאחור, וגם שם לצורך ענין ולטעם נכון, אבל היה הדבר הזה במדבר פארן בקדש ברנע אחר מעשה המרגלים:

והנכון בדרך, שקדם קרח על נשיאות אלצפן כמאמר רבותינו (תנחומא קרח א), וקנא גם באהרן כמו שצאמר ובקששתם גם כהנה (פסוק י). ונמשכו דתן ואבירים עמו, ולא על הבכורה, כי יעקב אביהם הוא אשר

(א) ויקח קרח. פירש זה יפה נדרשת במדרש רבי נתנחמא (קרח ב). ויקח קרח, לקח עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על ההנהגה, וזהו שתרגם אונקלוס ואתפלא, נחלק מתוך העדה להחזיק במחלוקת, וכן מה יקח לקד (אייב טו יב), לוקח אותך להפליג משאר בני אדם, לשון רש"י:

ודעת המדרש אינו כפרוש הרב. אבל אמרו שם אין ויקח אלא לשון פליגה, שלבו לקחו כענין שנאמר מה יקח לקד. ואינו רוצה לומר שלקח עצמו לצד אחד, וכן מה יקח לקד, אינו שישקח אותך לצד אחד להפליג עצמו משאר בני אדם, אבל בנות המדרש בדיקת קרח, שלקח עצמו בלבד לעשות מה שספר, כי הלקיחה תאמר על העצה והמחשבה:

וכן מה יקח לקד, מה מחשבה יקח לך לקד שתחשב בסתר לית דין ולית דין ולא תגלה אותה, או מה ירמוז ענין, שמתוך רמיזותיו נבר שאתה כופר במשפט האלהים, ולא תפרש זה אבל תקרא תגר כמסחיר עצמו. ואליפו אמר זה לאיוב קדם שגלה איוב מחשבתו כמאמר ברור שאין לבוירא השגחה בפרטי הנבראים השפלים, ולכן אמר לו (שם כב יג) ואמר מה ידע אל הבעד צרפל ישפוט, והוא ענין המענה שהוא למתבונן בו. וכן לשון לקיחה במחשבה, קחו מוסרי (משלי ח י), וילכלתי קחת מוסר (ירמיה יז כג):

אמרו עוד במדרש (רבה יח טז) ויחלק וידבר ויצו קרח אינו נאמר אלא ויקח, מה לקח, לא לקח כלום אלא לבו נטלו, אמר הכתוב מה יקח לקד, והוא כמה שפרשתי. ואונקלוס שתרגם ואתפלא, פתר הענין לא הלשון כמנהגו במקומות רבים, וכן תרגם על דבר קרח (להלן יז יד) על פלוגתא דקרח, ותרגם בדבר בלעם (להלן לא טז) בעצת בלעם, כי הוא מופיר הענין בתרגומו:

ג וַתִּכְנָשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַאֲמָרוּ לָהֶוֶן סָגִי לָכֵן אַרְי כָּל כְּנֻשָׁתָא כְּלָהֶוֶן קְדִישִׁין וּבִינֵיהֶוֶן שְׂרִיא שְׂכֻנָּתָא דִּי וְמָא דִּין אֲתוֹן מִתְבָּרְכִין עַל קַהֲלָא דִּי:

(ג) וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם כִּי כָל־הָעֵדָה כָּלֶם קְדָשִׁים וּבְתוֹכָם יְהוָה וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קַהֲלֵי יְהוָה:

כס"י רב־לָכֶם • הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדלה • כלם קְדָשִׁים • (תחומא) כלם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה • ומדוע תתנשאו • אם לקחת אתה מלכות, לא היה לך לברר לאחיד כהנה, לא אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלהיך, כל העדה שמעו.

ד וישמע משה ונפל על אפואה:

(ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו:

כס"י וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו • (תחומא. מ"ד) מפני המחלוקת, שכבר זה בידם סרחון רביעי: חטאו בעגל (שמות לב): "ויחל משה", במתאוננים (במדבר יא): "ויתפלל משה", במרגלים (שם יד): "ויאמר משה אל־ה' ושמעו מצרים", במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. משל לכן מלך שפסח על אביו ופיס עליו אוהבו פעם ושנים ושלש, כשפסח רביעית נתרשלו ידיו האוהב ההוא, אמר: עד מתי אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני. רמב"ן

ה ומליל עם קרח ועם כל כנשתה למימר בצפרא ויהודע יי ית דכשר לה וית דקדיש ויקרב לקדמוהי וית די יתרעי בה יקרב לשמושה:

(ה) וַיְדַבֵּר אֶל־קָרַח וְאֶל־כָּל־עֵדָתוֹ לֵאמֹר בִּקֹּר וַיִּדַּע יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ וְאֶת־הַקְדּוֹשׁ וְהַקְרִיב אֵלָיו וְאֶת־אֲשֶׁר יִבְחַרְבוּ יַקְרִיב אֵלָיו:

כס"י בִּקֹּר וַיִּדַּע וגו' • עתה (במדבר רבה) עת שכרות היא לנו ולא נכון להראות לפניו, והוא היה מתכונן לדחותם שמא יחזרו בהם. בִּקֹּר וַיִּדַּע ה' אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ • לעבודת לוויה. וְאֶת־הַקְדּוֹשׁ • לכהנה. וְהַקְרִיב • אותם אליו (תחומא). והתרגום מוכיח בן: ויקרב לקדמוהי, יקרב לשמושה. ומדרשו: בִּקֹּר – אמר להם משה: גבולות חלק הקדוש־ברוך־הוא בעולמו, יכולים אתם להפוך בִּקֹּר לערב? בן תוכלו לבטל את זו, שנאמר (בראשית א): "ויהי־ערב ויהי־בקר... ויבדל". בן (דה"א כג): "ויבדל אהרן להקדישו וגו'". רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

היה מפתח לכל השבטים כי לכבודם רוצה להחזיר העבודה לכבודיהם כאשר אמר (פסוק ג) כי כל העדה כלם קדושים, ומשה בחקמתו גלה מצפון לבו לכל העם כי הוא על כהנתו צועק, ואמר שדי לו בכבוד שבטו, רב לכם בגי לוי. וחסר ואמר שמעו נא בגי לוי, לקרח גדולם, וזה טעם ויאמר משה אל קרח (פסוק ח), אבל כולל דבריו עם בגי לוי, כי דברי משה בחקמתו פיוס לו ולכל השבט שלא ימשך אדם מהם אחריו:

והנה משה מעצמו חשב המחשבה הזאת ורצה בקטרת יותר משאר קרבנות, כי ראה כבר בנב ואביהוא כי בהקריבם קטרת ורה לפני ה' נשפך, והתיר לאהרן להקטיר אותה לצרף השעש, או שהיתה קטרת הבקר שהקטיר בהעלותו את הנרות כמשפט, ובטח משה כי השם מקים דבר עבדו וצעת מלאכיו ישלים:

ויש אומרים, כי וישמע משה ויפל על פניו, לדרש את השם לדעת מה יעשה, ואז נאמר לו בקר וידע ה' וגו', ולא נזכר זה רק בספור משה לעם. ובקר הראיתיך כי במקומות רבים פעם יאריך בדבור השם אל

יבחר בו לדורות, לעמוד לשרת לפניו הוא וזרעו כל הנשים, יקריב אליו מחר. לומר שיהיה להם הנסיון הזה אות לדורות עולם שלא יחלקו לא על הנבחר ולא על זרעו לעולם:

וכתב רבנו חננאל, כי אלה הנקהלים כלם היו לזים משבט קרח, וזה טעם רב לכם בגי לוי (פסוק ז), שמעו נא בגי לוי (פסוק ח), אולי חשבו כי כל שבטם נבחר לכהנה ומשה מעצמו חלק בבוד לאחיו, עד כאן:

וחלילה שהיו בשבט משרתי אלהינו מאתים וחמשים קרואים ונשיאים בגי מרי מבצטים ברבם ובגדול שבטם ומלינים על ה'. ואלו היו מן השבט שהוא בלבד, לא היו כל מטות ישראל מתלוננים ממחנת לאמר אתם המתם את עם ה' (להלן יז ו), כי לא מת להם מת רק משבט משה ואהרן. וגם באות המטה ראיה כי המחלוקת מכל שבטי ישראל היא. והכתוב פרש ואנשים מבגי ישראל (פסוק ב), להגיד כי היו מכל השבטים לא מן השנים הנזכרים בלבד: אבל טעם רב לכם בגי לוי, בעבור כי קרח

(ד) ויפל על פניו. ולא ויפלו, כי אהרן במוסרו ובקדושתו לא ענה דבר בכל המחלוקת הזו, ויהי כמחריש וכמודה שמעלת קרח גדולה ממעלתו אבל הוא עושה כדבר משה ומקיים גזרת מלך:

(ה) וטעם וידע ה' את אשר לו. לעבודת לוויה, ואת הקדוש, לכהנה, לשון רש"י, ויפה פרש. יאמר הכתוב שידוע השם אם הלזים הם שלו, כענין שנאמר (לעיל ח יד) והיו לי הלזים, או עדין הבכורות שלו, כענין שנאמר (שם ג יג) כי לי כל בכור, שלא יחליפם בלזים, ואת הקדוש, הם הכהנים המקדשים לעבודה, כמו שנאמר ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים (דה"א כג יג). כי קרח כדי לאסוף עליו העם, גם על הלזים יחלק וירצה להחזיר העבודה פלה לכבירים. והנה כאשר נשפך אלה הבכורות נודע שלא בחר השם בעבודתם, וכאשר נחשב קטרת אהרן נודע שהוא הקדוש:

טעם ואת אשר יבחר בו יקריב אליו פעם שנית, שידוע השם את אשר לו, ואת הקדוש והקריב אליו מחר וישע אל מנתו, ואל האחרים ואל מנתם לא יפנה, ואת אשר

(ו) זאת עשו קחור־לכם מחתות קרח וכל־עדתו:

וידא עבירו סבו לכוון מחתון קרח וכל
בנשתה:

כש"א זאת עשו קחור־לכם מחתות. מה ראה לומר להם כך? אמר

להם: בדרכי העכו"ם יש נימוסים הרבה וכמרים הרבה, וכלם (ס"א: ואין כלם) מתקבצים בבית אחד; אנו אין לנו אלא ה' אחד, ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד – ואתם ר"נ איש מבקשים כהנה גדולה? אף אני רוצה בכך, הא לכם תשמיש חביב מכל, היא הקטרת התביבה מכל הקרבנות, וסם המות נתון בתוכו, שבו נשרפו נדב ואביהוא, לפיכך התרה בהם: "והיה האיש אשר־יבחר ה' הוא הקדוש", כבר הוא בקדשתו. וכי אין אנו יודעים, שמי שיבחר הוא הקדוש? אלא אמר להם משה: הריני אומר לכם שלא תתחייבו: מי שיבחר בו יצא חי, וכלכם אוכדים (במדבר רבה). מחתות. כלים שחותין בהם גתלים ויש להם בית יד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חי"ח עמ' 187 ואילך – מתוך 'לקראת שבת)

רצון קרח ועדתו לשמש בכהונה גדולה

זאת עשו קחור־לכם מחתות

אנו אין לנו אלא ה' אחד כו' וכהן גדול אחד, ואתם ר"נ איש מבקשים כהונה גדולה, אף אני רוצה בכך (טז, ו. ובפרש"י) לכאורה תמונה, הרי קרח ועדתו נחלקו על כהנתו של אהרן, ואין מתאים שכלל משה את עצמו עמוהם אפי' בדבור, באמרו "אף אני רוצה בכך"?

ויש לבאר זה בהקדים תמיהה בעקר מחלקתו של קרח, הרי הקב"ה הבטיח למשה ש"גם בך יאמינו לעולם" (יתרו יט, ט), ואין חלקו עליו "ר"ן ראשי סנהדראות" (רש"י טז, א ד"ה ודתן)?

ועכצ"ל שגם קרח ועדתו האמינו במשה, וטעויהם "ובקשתם גם כהונה" – "אתם ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה" נבעה מרצונם להגיע למעלת הכהונה.

והינו, שכאשר הבינו את גדל המעלה בכהונה גדולה, ש"עומד לפני ה' לשירתו", "ויבדל גו' להקדישו קדש קדשים" (דה"א כג, יג) הנה גם הם נשתוקקו לזה. וחשבו דכמו שתפלה יכולה לפעל אצל הקב"ה לבטל גזר דין וכיו"ב, כמו"כ יכולים הם לפעל שיזכו לכהונה גדולה.

וזהו שאמר להם משה "אף אני רוצה בכך". דתשוקתם ורצונם לשמש בכהונה גדולה רצון טוב הוא. ורק שבפעל אי אפשר להם להיות כהנים גדולים, דכמו ש"אין לנו אלא ה' אחד ארון אחד ותורה אחת" כמו"כ אי אפשר להיות יותר מ"כהן גדול אחד".

(ו) ותנו־בהן אש ושימו עליהן. קטרת לפני יהוה מחר ויהיה האיש אשר־יבחר יהוה הוא הקדוש רב־לכם בני לוי:

והכו בהן אשתא ושימו עליהן קטרת
בוסמין קדש יי מחר ויהי גברא דיתרעי יי
הוא קדיש סגי לכוון בני לוי:

כש"א רב־לכם בני לוי. דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפשים היו, שכן התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, אלא הם חטאו על נפשותם, שנאמר: "את מחתות החטאים האלה בנפשתם". וקרח שפקח היה, מה ראה לשטות זה? עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו: שמואל ששקול כנגד משה ואהרן. אמר: בשבילו אני נמלט! וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כלם מתנבאים ברוח הקדש, שנאמר (ד"ה א כה): "כל־אלה בנים להימן". אמר: אפשר כל הגדלה הזאת עתידה לעמד ממני ואני אדם? לכך נשתתף לבא לאותה תזקה ששמע מפי משה שכלם

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

(שמות לג יט) והזכרתי פעמים רבות, ומפני שאינו מדרג נבואתו של משה לא הזכיר בהן דבר ה':

וראיתי באונקלוס שתרגם כל קטרת הנזכרת בפירוש "קטרת" כלשוננו, לא אמר

בו "קטרת בוסמין" כמנהגו, נראה שסבר שלא היה קטרת הסמים של הקדש אבל לבונה וכיוצא בה שהקטיר לנסיון, וכן עשה בבני אהרן (ויקרא י א). ודעת רבותינו שהיה קטרת הקדש, והוא הנכון. ואולי לא ידעה אונקלוס לשבח קטרת להוסיף בו "בוסמין" רק בהעשות ענינו במצוה:

שעשה משה מדעתו והסכים הקדוש ברוך הוא על ידו (שבת פד.), אינו נכון שיעשה משה דבר בחלוק הארץ אלא ברשות, כי הכל במצות השם נעשה, דכתיב לאלה תחלק הארץ וגו':

ודעתי בזה ובמה שאמר לאהרן (להלן יז יא) קח את המחטה ושים קטרת, שהיתה עליו יד ה' בהם והוא הנקרא רוח הקדש, כענין בספרי דוד ושלמה שהיו ברוח הקדש וכמו שאמר (ש"ב כג ב) רוח השם דבר בי ומלתו על לשוני. כי משה רבינו בכל ביתו נאמן הוא, כאשר פירשתי ענין הבית

משה ויקצר בספור משה, ופעם נעשה בהפך. ולפעמים לא נזכר האחד כלל, כאשר בא במעשה בני גד ובני ראובן שספר הכתוב המעשה במשה בעצמו והוא נעשה על פי השם, כמו שאמרו (להלן לב לא) את אשר דבר ה' לעבדיך פן נעשה, וכתוב ביהושע (כב ט) אל ארץ הגלעד אל ארץ אחזתם אשר נאחזו בה על פי ה' ביד משה. ואם נאמר שהיה בן מפני הסכמת השם, כענין שאמר (להלן לד יג) זאת הארץ אשר נתנה לך אתה בגורל אשר צוה ה' לתת לתשעת המטות וחצי המטה, ויהיה זה מן הדברים

שיעור יומי ליום ראשון כ"ז סיון ושנים מקרא ואחד תרגום – טז – פרשת קרח
ג
אובדים ואחד נמלט: "אשר יבחר ה' הוא הקדוש" – טעה ותלה בעצמו. ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה יפה. (תנחומא). רב לכם • דבר גדול נטלתם בעצמכם לחלק על הקדוש ברוך הוא.

(ח) ויאמר משה אל-קרח שמעו-נא בני לוי:
ח ואמר משה לקרח שמעו כען בני לוי:
כס"י ויאמר משה אל-קרח שמעו-נא בני לוי • התחיל לדבר עמו דברים רבים. כיון שראהו קשה ערף, אמר:
עד שלא ישתתפו שאר השבטים ויאבדו עמו, אדבר גם אל כלם. התחיל לזרז בהם: "שמעו-נא בני לוי".

(ט) המעט מכם כיהבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת
ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את-עבדת משכן
יהוה ולעמד לפני העדה לשרתם:
כס"י ולעמד לפני העדה • לשיר על הדוכן.

(י) ויקרב אתך ואת-כל-אחיו בני-לוי אתך ובקשתם
גם-בהנה:
כס"י ויקרב אתך • לאותו שרות שהרחיק ממנו שאר עדת ישראל.

(יא) לכן אתה וכל-עדתך הנועדים עליהוה ואהרן
מה-הוא כי תלינו עליו:
כס"י לכן • בשביל כך, אתה וכל-עדתך הנועדים אתה על-ה', כי בשליחותו עשיתי לתת כהנה לאהרן, ולא לנו
הוא המחלקת הנה. רמב"ן

(יב) וישלח משה לקרא לדתן ולאבירים בני אליאב ויאמרו
לא נעלה:
כס"י וישלח משה וגו' • מכאן, שאין מחזיקין במחלקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי
שלום. לא נעלה • פיהם הכשילים, שאין להם אלא ירידה. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

סמוך לאהל משה, כי כל זה היה ביום
הראשון כאשר אמר אתה והם ואהרן מחר
(פסוק טז), והוא הבקר שאמר להם (פסוק
ח) בקר ויודע ה' את אשר לו:
ויתכן שהיו דתן ואבירים נשיאי עדה חשובים
מאין בן פלת, ואם היו הם מתרצים
אליו היה און הולך אחר עצתם, על בן לא
שלח אליו. והנה לא בא, ולא היה עמם
ולא עם עדת קרח, כי הלך מלפניו כשהלכו
להם דתן ואבירים כאשר נתופח עם קרח ולא
הושב שם, שפקדו חזר בו בעצת אשתו
שהצילתו, כמאמר רבותינו (סנהדרין קט:).
כי הנה הכתוב לא הזכירו שנקבל עם דתן
ואבירים, והוא לא היה בתוך העדה הנועדים
על ה' במקריבי הקטרת, כי היו חמשים
ומאתים מלבד ארבעה הנזכרים תחלה:

דתן ואבירים הם היו בצלע המחלקת היו בקרח,
כמו שאמר ויזח קרח ודתן ואבירים ונקומו
לפני משה ואנשים מבני ישראל וגו', שהם
המקהילים אותם על משה ועל אהרן. והנה
משה דבר אל קרח ואל כל עדתו, ואמר לו
עוד (פסוק יא) אתה וכל עדתך, כי אליו דבר
תחלה כי הוא הגדול בהם:
והנה הנועדים היו עדת דתן ואבירים גם כן,
ולכך רצה עמה לדבר גם עמם
ולהזהירם על עצמם ועל כל הנועדים שהם
עדתם ולפנים אותם בדברים טובים דברים
נחומים לישראל, כי דבריו עם קרח פיוס
לכני לוי לבדם:

טעם "וישלח", כי הלכו מלפניו בדברו עם
קרח, ואחרי כן ויאמר משה אל קרח
(פסוק ח) אשר היה עונשו עומד לפניו שם,
או מפני שהיה קרח לוי עומד במחנה לוויה

(יא) לכן אתה וכל עדתך. לכן, בשביל כך,
אתה וכל עדתך הנועדים על ה', כי
בשליחותו עשיתי לתת כהנה לאהרן, ולא
לנו המחלקת הנה, לשון רש"י. ואם כן, יאמר
אתה וכל עדתך אתם הנועדים על ה' לא על
אהרן. ור"א אמר, כי ה"א הנועדים נוסף:
ויתכן שיאמר, לכן אתה וכל עדתך הנועדים
על ה', כי לא על אהרן, היו לפני
השם עם אהרן מחר. ומקרא קצר הוא בתנאים
אשר הזכיר. וענין הכתוב, כי מתחלה דבר
אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר ויודע ה'
וגו', ואחר כך חזר לדבר עם קרח רב לכם
בני לוי, ואמר לקרח לבדו שמעו נא בני לוי,
ולכך חזר ואמר אתה וכל עדתך הנועדים על
ה', כי אין עלי לבדו הענש רק על כל עדתו,
כי כלם נועדים על ה':
(יב) וישלח משה לקרא לדתן ולאבירים. הנה

(יג) הַמַּעַט בִּי הֶעֱלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדָבַשׁ לְהַמִּיתָנוּ
בַּמִּדְבָּר בִּי־תִשְׁתַּרְר עָלֵינוּ גַם־הַשְׁתַּרְר: רמב"ן

♦ יום שני כ"ח סיון ♦

יד בָּרַם לֹא לְאֶרֶץ עֲבָדָא חֶלֶב וְדָבַשׁ
אֶעֱלֶתְנָא וְהִבְתָּא לָנָא אַחֲסַנְתָּ חֻקְלִין
וְכַרְמִין הַעֲיִנִי גְבִירָא הַאֲנוּן תְּשַׁלַּח לְעוֹרָא
לֹא נֶסֶק:

הַבִּיאוֹתָנוּ וְלֹא נִתַּתְּ לָנוּ נַחֲלַת שְׂדֵה וְכָרֶם, אֲמַרְתָּ לָנוּ (שְׁמוֹת ג'): "אֶעֱלֶה אִתְּכֶם מִצְרִים אֶל־אֶרֶץ טוֹבָה וְגו'" –
מִשֶּׁם הוֹצֵאתָנוּ וְלֹא אֶל אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדָבַשׁ הִבִּיאוֹתָנוּ, אֲלֵא גִזְרַת עָלֵינוּ לְהַמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר, שְׁאִמְרַת לָנוּ (בַּמִּדְבָּר יד):
"בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְלוּ פְּגִרְכֶּם". הַעֲיִנִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקֵר וְגו' • אִפְלוּ אֶתָּה שׁוֹלַח לִנְקֵר אֶת עֵינֵינוּ אִם לֹא נַעֲלֶה
אֵלֶיךָ, לֹא נַעֲלֶה. הָאֲנָשִׁים הָהֵם • כְּאֵדָם הַתּוֹלָה קָלְלָתוֹ בְּחִבְרוֹ.

(טו) וַיַּחֲרַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־
מִנְחָתָם לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאֵתִי וְלֹא הִרְעֵתִי
אֶת־אֶחָד מֵהֶם:

כז וַיַּחֲרַר לְמֹשֶׁה מְאֹד • נִצְטַעַר עַד לְמָאֵד. אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־מִנְחָתָם • לִפִּי פְשׁוּטוֹ: הַקְטַרְתָּ שְׁהֶם מִקְרִיבִים לְפָנֶיךָ
מִחֵר, אֵל תִּפֵּן אֲלֵיהֶם. וּמִדְרָשׁוֹ: אָמַר: יוֹדַע אֲנִי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֶלֶק בְּתַמִּידֵי צְבוּר, אֵף חֶלְקָם לֹא יִקָּבֵל לְפָנֶיךָ לְרִצּוֹן,
תִּנְיִחוֹ הָאֵשׁ וְלֹא תִאֲכַלְנוּ. לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאֵתִי • לֹא חֲמוֹרוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם נִטְלֵתִי, (תַּחֲנוּמָא) אִפְלוּ כְּשֶׁהִלְכֵתִי
מִמִּדְּבָר לְמִצְרַיִם וְהִרְבַּכְתִּי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנִי עַל הַחֲמוֹר וְהָיָה לִי לִטֵּל אוֹתוֹ הַחֲמוֹר מִשְׁלָהֶם, לֹא נִטְלֵתִי אֲלֵא
מִשְׁלִי. וְתַרְגּוּם אוֹנֶקְלוֹס: "שְׁחִירִית", לְשׁוֹן אֲרָמִי כִּד נִקְרָאת אֲנִיָּרָא שֶׁל מֶלֶךְ שְׁחִוּוֹר (ב"ב מ"ו). רמב"ן

(טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קָרַח אֶתָּה וְכָל־עֲדֻתְךָ הָיוּ לִפְנֵי
יְהוָה אֶתָּה וְהֵם וְאַהֲרֹן מִחֵר:

כז וַיִּהְיֶה • עֲדַתְךָ. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

הָיוּ לִפְנֵי ה'. פֶּתַח רַבִּי אֲבִרְהָם כִּכְר נֶאֱמַר בִּן
(לְעִיל פְּסוּקִים ה"ז), אֲבָל הַשֹּׁעַם, כְּאִשֶּׁר אָמַר
מֹשֶׁה לְקָרַח הָיוּ לִפְנֵי ה' לְקַחוּ אִישׁ מִחֻתּוֹ:
וְהִנֵּכּוֹן בְּעֵינָי, כִּי מִתְחַלֵּל אָמַר לָהֶם זֹאת
עָשׂוּ קָחוּ לָכֶם מִחֻתּוֹת קֶרֶח וְכָל עֲדַתוֹ
וְגו', וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' הוּא הַקְּדוֹשׁ,
וְלֹא אָמַר שִׁיחֶיהָ אֶהְיֶה עִמָּהֶם, וְהֵם שְׁתָּקוּ,
וְאוּלַי לֹא נִתְרַצּוּ וְלֹא הוֹדוּ בִּכְךָ. כִּי חֲשָׁבוּ
אִם יִהְיֶה אֶהְיֶה עִמָּהֶם תִּרְדַּח הָאֵשׁ לְכַלְנָהּ אוֹ
לֹא תִרְדַּח כָּלָל וְנִהְיֶה לְכַלְנָהּ שְׁוִים, וְאִם לֹא יִהְיֶה
אֶהְיֶה עִמָּהֶם וְלֹא תִרְדַּח הָאֵשׁ, יִאֲמְרוּ כִּי לֹא
כִּחַר בָּנוּ, וְיִחָשְׁבוּ כִּי בּוֹ כִּכְר בְּחֹר שִׁיחֶיהָ
הָאֵשׁ בְּקִרְבָּנוֹתֵינוּ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם
יֵשׁ לָנוּ טַעֲנָה עָלֵינוּ, שְׁלֵא הָיָה לְבַחֵר בְּאַהֲרֹן
שִׁיחֶיהָ הוּא לְבַחֵר כִּכְרֵן רַק בְּזִכּוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁעָשׂוּ הַמִּשְׁכָּן, וְלָכֵל שְׁלִיחַ צְבוּר הָיָה יוֹרֵד,
וְעִזָּדָן לֹא הוֹחֲלָפוּ הַבְּכוֹרִים בְּעֵת הַהִיא. עַל
כֵּן לֹא הָיָה קֶרֶח חֲפֵץ לְנִסּוֹת דָּבָר בְּלֹא אֶהְיֶה.
וְהָיוּ שֵׁם דָּתָן וְאַבִּירָם כְּאִשֶּׁר דָּבָר לָהֶם מֹשֶׁה

בְּעִבּוֹר שִׁחֵיו אֵלֶּה רֹצִים בְּכִהְנֶה לְהַקְרִיב
קָרְבָּן, אָמַר מֹשֶׁה "אֵל תִּפֵּן אֶל מִנְחָתָם", אֵל
תִּפֵּן אֶל קָרְבָּן שִׁיחֵיבֵינוּ לְפָנֶיךָ וְאֵל תִּפְּלֶה
שִׁיחֵיפָלְלוּ לָךְ, כִּי כָל הַקְּרָבוֹת גַּם תִּתְּפֶלֶה
יִקְרָאוּ מִנְחָה בְּכַתוֹב. וְגַם אָמַר אוֹנֶקְלוֹס
קִרְבָּנָהוֹן, אִיזָה דָּבָר שִׁיחֵיבֵינוּ לְפָנֶיךָ:
וְטַעַם לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאֵתִי. אָמַר
מֹה שֶׁרָּחַה אֲנִי מִשְׁתַּרְר עָלֵיהֶם, כִּי
מַעֲוֹלָם לֹא לְקַחְתִּי מֵהֶם אִפְלוּ חֲמוֹר אֶחָד
לְעִשׂוֹת צָרִיךְ כְּדֹרֶךְ הַמִּלְכִּים אוֹ הַשָּׂרִים, כִּי
זֶה מִשְׁפַּט הַמִּלּוּכָה, דְּכָתִיב (ש"ח ח טז) וְאֵת
חֲמוֹרֵיכֶם יִקַּח וְעִשָּׂה לְמִלְאֲכָתוֹ. וְזֶה טַעַם שֶׁל
אוֹנֶקְלוֹס "שְׁחִירִית", שֶׁכֵּף נִקְרָא אֲנִיָּרָא שֶׁל
מֶלֶךְ שְׁחִוּוֹר (ב"ב מו). הַזִּכְרִי הַדָּבָר הַקָּשָׁן
שֶׁבִּידֵי מִלְכּוֹת. וְחֹזֵר וְאָמַר וְלֹא תִרְעַתִּי אֶת
אֶחָד מֵהֶם, לְשׁוֹמוֹ בְּקִרְבָּכִי וּבְמִלְאֲכָתִי כְּאִשֶּׁר
יָאוֹת לְמֶלֶךְ, אוֹ לְהַטּוֹת דֵּינוּ וּלְבִזּוֹת עַל כְּבוֹדוֹ,
כִּי כָלָל עַל הַרְעוּתָא כָּלָן:
(טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קָרַח אֶתָּה וְכָל עֲדַתְךָ

(יג) וְטַעַם כִּי תִשְׁתַּרְר עָלֵינוּ גַם הַשְׁתַּרְר. גַּם
שְׁרָרוֹת רַבּוֹת, אוֹ אֶתָּה וְאַהֲרֹן אֲחֵיךָ,
לְשׁוֹן ר"א. וְלִדְעָתִי "גַּם" בְּמִקּוֹם הַזֶּה כְּטַעַם
"אִפְלוּ", וְכֵן אֵין גַּם אֶחָד (תַּחֲלִים יד ג), גַּם
לְרַעְהוּ יִשְׁנָא רַשׁ (מִשְׁלִי יד כ), וְדוּמִיָּה:
אָמַר הַמַּעַט מִמֶּךָ כִּי עָשִׂיתָ עִמָּנוּ רָעָה
גְּדוֹלָה לְהַמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר שֶׁהֵינּוּ
רְאוּיִים לָרֶגֶם אוֹתָךְ, כִּי תִשְׁתַּרְר עָלֵינוּ אִפְלוּ
שְׁרָחָה מַעֲשֵׂת לְשַׁלַּח לָנוּ לְעִלּוֹת לְפָנֶיךָ, כָּל
שֶׁכֵּן שְׁתַּמְלֵךְ וְתִתְּנָשָׂא עָלֵינוּ:
(טז) אֵל תִּפֵּן אֶל מִנְחָתָם. לִפִּי פְשׁוּטוֹ
הַקְטַרְתָּ שְׁהֶם מִקְרִיבִים לְפָנֶיךָ לְמִחֵר
אֵל תִּפֵּן אֲלֵיהֶם. וּמִדְרָשׁוֹ אָמַר יוֹדַע אֲנִי שֶׁיֵּשׁ
לָהֶם חֶלֶק בְּתַמִּידֵי צְבוּר חֶלְקָם לֹא יִקָּרַב
לְפָנֶיךָ לְרִצּוֹן, לְשׁוֹן רש"י:
וְאֵינוּ נִכּוֹן בְּעֵינֵי שִׁיחֶיהָ עַל הַקְטַרְתָּ, לִפִּי
שֶׁעַל דָּתָן וְאַבִּירָם הוּא אֹמֵר כֵּן שְׁחִירָה
לוֹ עַל דְּבִרְיָהֶם וְהֵם לֹא הָיוּ בְּתוֹךְ הַעֲדָה
הַנּוֹעֲדִים לְהַקְטִיר קֶטֶרֶת. אֲבָל פְּשׁוּטוֹ, כִּי

יז ויסבו גֹבֵר מִחִיתָה וַתִּשְׁוֶן עֲלֵיהֶן קִטְרֶת בּוֹסְמִין וַתִּקְרְבוּן קֹדֶם יְיָ גֹבֵר מִחִיתָה מֵאֶתֶן וַחֲמִשִּׁין מִחִתָּן וְאֶת וַאֲהֶרֶן גֹבֵר מִחִיתָה:

יח וַיִּסְבּוּ גֹבֵר מִחִיתָה וַיִּשְׁוֶן עֲלֵיהֶן קִטְרֶת בּוֹסְמִין וַיִּקְרְבוּן קֹדֶם יְיָ גֹבֵר מִחִיתָה מֵאֶתֶן וַחֲמִשִּׁין מִחִתָּן וְאֶת וַאֲהֶרֶן גֹבֵר מִחִיתָה:

יט וַיִּקְרְבוּ עֲלֵיהֶן קִטְרֶת כָּל בְּנֵי שֵׁשֶׁת מִשְׁפַּח בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְרְבוּ עֲלֵיהֶן קִטְרֶת בּוֹסְמִין וַיִּקְרְבוּ קֹדֶם יְיָ גֹבֵר מִחִיתָה מֵאֶתֶן וַחֲמִשִּׁין מִחִתָּן וְאֶת וַאֲהֶרֶן גֹבֵר מִחִיתָה:

כ וַיִּקְרְבוּ עֲלֵיהֶם קִטְרֶת בְּדִבְרֵי לִצְנוֹת; כָּל הַלֵּלָה הָיָה הַלֵּךְ אֶצֶל הַשֹּׁבֵטִים וּפְתָה אוֹתָם: "כִּסְבוּרִין אַתֶּם שְׁעָלִי לְבִדִּי אֲנִי מִקְפִּיד? אֲנִי מִקְפִּיד אֲלֹא בְשִׁבִּיל כָּלְכֶם! אֲלֹו בְּאֵין וְנוֹטְלִין כָּל הַגְּדִלוֹת: לוֹ הַמְּלָכוֹת וְלֹאֲחִיו הַכְּהֻנָּה! עַד שֶׁנִּתְּפַתּוּ כָּלֶם. וַיֵּרֶא-כְבוֹד ה' • בֹּא בְעָמוֹד עָנָן. רמב"ן

♦ יום שלישי כ"ט סיון ♦

כ ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(כ) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

כא אַחֲפָרְשׁוּ מִגֹּב בְּנֵי שֵׁשֶׁת מִשְׁפַּח בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְרְבוּ עֲלֵיהֶם קִטְרֶת בּוֹסְמִין וַיִּקְרְבוּ קֹדֶם יְיָ גֹבֵר מִחִיתָה מֵאֶתֶן וַחֲמִשִּׁין מִחִתָּן וְאֶת וַאֲהֶרֶן גֹבֵר מִחִיתָה:

(כא) הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרָגָע:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לא עמ' 146)

הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת (יט, כא) דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה לֹא יֵהָא פְּחוֹת מַעֲשֶׂה, כְּתִיב . . וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכָתִיב . . הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת (ברכות כא, ב) כְּתִיב רַבְּנוּ הַזֶּקֶן: "אֲלֹו נִמְצָא מִלֶּאךָ אֶחָד עוֹמֵד בְּמַעֲמַד עֲשֶׂה מִיִּשְׂרָאֵל בִּיחָד . . תִּפֹּל עָלָיו אִמְתָּה וּפְחַד . . מִשְׁכִּינָתָא דְשָׂרְיָא עֲלֵיהֶו, עַד שֶׁהִיא מִתְּבַטֵּל מִמִּצִּיאוֹתָיו לְגַמְרִי". בְּמַעֲמַד עֲשֶׂה נִפְשׁוֹת אֱלֻקִּיּוֹת יֵשׁ הַשְׂרָאָה הַשְׁכִּינָה בְּאֶפֶן נִעְלָה, וּמִלֶּאךָ, שָׂאִין לוֹ גּוֹף הַמַּעֲלִים, רוֹאֶה זֹאת וּמִתְּבַטֵּל לְגַמְרִי. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

קִרַח דָּתָן וְאַבְיָהִם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים "הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה" כִּי אֵינֶם עֵדָה, וְאֵין יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכָם, וְאַהֲרֹן עִם עֲדַת מִקְרִיבֵי הַקִּטְרֶת הִיָּה בְּתוֹכָם בְּבֹאֵם. וְעוֹד, כִּי "הַבְּדִלּוֹ" רָמַז לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּלִבָּד, כְּמוֹ הַרְמוֹ (להלן יז י). וְכֵן וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרָגָע, רָמַז לְמַגֵּפָה שֶׁתְּכַלֶּה עִם רַב וְעַצּוֹם כְּרָגָע. וְחִלְלָה שְׁלֹא יִבְיִן מֹשֶׁה נְבוֹאָתוֹ וַיִּטְעַה בָּהּ:

אֲבָל הַטֵּעַם, כִּי מִתְּחִלָּה הִיָּה לֵב הָעָם אַחֲרֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְכֹאֲשֶׁר לָקְחוּ קִרַח וְעִדְתּוֹ אִישׁ מִמִּתְּתוֹ וַיִּשְׁוֶמוּ עֲלֵיהֶם קִטְרֶת וְעָמְדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד עִם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, אֲזַי קָרָא קִרַח לְכָל הָעֵדָה וְאָמַר לָהֶם כִּי בְּכְבוֹד כָּלֶם הוּא מִקְנָא, וַיִּטֵּב הַדְּבָר בְּעֵינֵיהֶם וְנִקְהֲלוּ כָּלֶם לִרְאוֹת אוֹלִי יִישָׁר בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים וַתִּשְׁוֶן הָעֵבְרוֹת לְכַוִּנָּתָם, וְזֶה טַעַם וַיִּקְהֵל עֲלֵיהֶם קִרַח אֶת כָּל הָעֵדָה (פסוק יט). וְהִנֵּה נִתְחַבְּבוּ כָּלֵה שֶׁהִיוּ מִהַרְהָרִים אַחֲרֵי רַבָּם, וְהֵם כְּמִהַרְהָרִים אַחֲרֵי הַשְׁכִּינָה וּמִנִּתְחַבְּבוּ עַל נְבוֹאָה נְבִיא כָּלֶם וְחִבְּבוּ מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים. וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לָמְדוּ עֲלֵיהֶם וְכוֹת, שְׁלֹא חָטָא בְּמַעֲשֶׂה

רְאוּיִים לְעִבּוּדַת הַקִּרְבָּנוֹת, כִּי כֵן הוּא הַדִּין לְעוֹלָם בְּכַמּוֹת יְחִיד, וְנִבְחַר אַהֲרֹן לְעִבּוּדַת הַמִּשְׁכָּן וְהַמִּקְדָּשׁ, וְהִנֵּה קִרַח טוֹעֵן עַל הַבְּחִינָה הַזֹּאת, וְרוֹצֵה לְהַחֲזִיר הָעִבּוּדָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, כִּי כָל הָעֵדָה כָּלֶם קְדוֹשִׁים: (כא) הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת. יֵשׁ לִשְׁאֹל, אִם יִשְׂרָאֵל לֹא חָטָאוּ וְלֹא מִרְדּוּ בְּרַבָּם לָמָּה הִנֵּה הַקָּצֵף עֲלֵיהֶם לֵאמֹר וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרָגָע, וְאִם גַּם הֵם מִרְדּוּ בְּקִרַח וְכַעֲדָתוֹ, אִיךָ יֵאמְרוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הָאִישׁ אֶחָד יִחְטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצֹף. וְכַתֵּב רַבְּנוּ חֲנִנְאֵל הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת, עֲדַת קִרַח וְלֹא עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָרוּחַ לְכָל בָּשָׂר וְגו', מִיֵּד הוֹדִיעַ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה כִּי לֹא כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּקֵּשׁ לְכַלּוֹת אֲבָל עֲדַת קִרַח בְּלִבָּד, לְפִיכָף פָּרַשׁ לוֹ זֶה שְׁאֻמְרָתִי "הַבְּדִלּוֹ" הָעוֹל מִסְכִּיב לְמִשְׁכָּן קִרַח דָּתָן וְאַבְיָהִם הוּא שְׁאֻמְרָתִי לָךְ. הַזִּכִּיר לָהֶם "הָעוֹל מִסְכִּיב", אוֹלִי כִּשְׂרָאוֹ קִרַח וְעִדְתּוֹ יִשׁוּבוּ, אֲלֹו דְּבָרָיו:

וְאֵינֶם נְכוּנִים, כִּי לֹא הִיָּה רְאוּי לִמְדָּה עַל

כֵּן, וְהִיוּ הֵם בְּכָלֶם מִה שְׁאֻמְרָא (פסוק ו) קִרַח וְכָל עֲדָתוֹ, וְכֹאֲשֶׁר שָׁלַח לָהֶם וַיִּאמְרוּ "לֹא נַעֲלָה" וַיַּחֲזֵר לְמֹשֶׁה מֵאֵד, וְרוֹצֵה לְגִזֹּר עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יִמְוֹתוּ כְּמוֹת כָּל הָאָדָם, אֲזַי חֲזַר מֹשֶׁה אֶל קִרַח וְאָמַר קַחֵו אִישׁ מִמִּתְּתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתִים מִחִתָּה וְאֶתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מִמִּתְּתוֹ, וְהִנֵּה הוֹצִיא מִכָּלֶם דָּתָן וְאַבְיָהִם. וְזֶה טַעַם "חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתִים מִחִתָּה", כִּי מִה עֲרַף לְהַזְכִּיר הַמִּנְיָן בְּמִקּוֹם הַזֶּה. וְהַכְּנִיס אַהֲרֹן שִׁיָּהִיָּה עֲמָה, אֲזַי שָׁמַע קִרַח אֵלָיו, כִּי חֲשַׁב שִׁיָּתְּנָה הַמַּעֲשֶׂה בָּהֶם וּבְאַהֲרֹן:

(יט) וְטַעַם וַיִּקְהֵל עֲלֵיהֶם קִרַח אֶת כָּל הָעֵדָה. אֶת גְּדוּלֵי הָעָם הַנוֹעֲדִים מִמִּיד אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, אוֹ בְּכוֹרֵי כָּל יִשְׂרָאֵל הַרְאוּיִים לְעִבּוּדָה. וְלֹא הַזְכִּיר "הָעָם" כְּמוֹ בְּעִנְיָן וּבְמִרְגָּלִים, כִּי אֲלֹו הִיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל הִיָּה אוֹמְרֵי "וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרָגָע וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גְּדוֹל": וְכָל זֶה שֶׁהִזְכִּיר עַל הַבְּכוֹרִים (לעיל פסוקים א ה) הוּא עַל דֶּרֶךְ רְבוּתֵיהֶם (זכחים קיב:) שְׁאוּמְרִים כִּי הָעִבּוּדָה הִיָּה לְכַוִּנָּה. אֲבָל עַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, הִיוּ מִתְּחִלָּה כָּל יִשְׂרָאֵל

(כב) וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחַת לְכָל-בָּשָׂר
הָאִישׁ אַחֵר יִחְמָא וְעַל כָּל-הָעֵדָה תִּקְצָף: ׀

כ"י אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחַת • יודע מחשבות. אין מדתך כמדת בשר ודם: מלך בשר ודם שפּוֹרֶחַה עָלָיו מְקַצֵּת מְדִינָה, אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס נפרע מכלם, אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא. האיש אחר יחמא ואתה על כל העדה תקצף? אמר הקדוש-ברוך-הוא: יפה אמרת, אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא.

(כג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(כד) דַּבֵּר אֶל-הָעֵדָה לֵאמֹר הִעָלוּ מִסִּבִּיב לְמִשְׁכַּן-קֹרֶחַ
דָּתָן וְאַבִּירָם:

כ"י הִעָלוּ וְגו' • כתרגומו: "אסתלקו" מסביבות משכן קרח.

(כה) וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל-דָּתָן וְאַבִּירָם וַיֹּאמְרוּ וַיֹּאבְדוּ
יִשְׂרָאֵל:

כ"י וַיָּקָם מֹשֶׁה • (מדרש רבה) כסבור שישאו לו פנים, ולא עשו.

(כו) וַיְדַבֵּר אֶל-הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ זֶא מֵעַל אֱלֹהֵי הָאֲנָשִׁים
הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאַל-תִּגְעוּ בְּכָל-אִשֶּׁר לָהֶם בְּפִי-תַפְסוּ
בְּכָל-חַטָּאתָם: רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

מתהלך וגו' בכל אשר התהלכתי בכל בני ישראל להקריב דברתי את אחד שבטי ישראל אשר צייתי לרעות את עמי את ישראל לאמר למה לא בניתם לי בית ארזים. הרי אנשים הפתוב, כי השכינה מתהלכת בכל ישראל מאהל אל אהל וממשכן אל משכן ולא היה אחד בכל שופטי ישראל הרוצים אותם מתעורר בדבר. ואמר הפתוב עוד, כי גם השם רחם מהם ולא דבר לאחד מכלם לבנות הבית, רק עתה שנתעוררת הטיבות כי היה עם לבדך, ואצנה עתה לבנותו על יד שלמה בנך שיהיה איש שלום:

(כו) ואל תגעו בכל אשר להם פן תספּוּ. שיעור הפתוב, סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה פן תספּוּ בכל חטאתם ואל תגעו בכל אשר להם. והטעם, שאם לא יסורו משם יהיו נבלעים בפי הארץ, וינהירו שלא יגעו להציל ממונם דבר ולקחת להם, כי חכם הוא. ור"א אמר שאם באו להציל ממונם ירדו שאול כמוהם. ואם כן, יהיה זה כטעם ותבט אשתו מאחרי ויהי נציב מלח (בראשית יט כו), כאשר הוצרתי בטעמו שם (בפסוק יז):

מימים רבים ולזמן ארוך, שנאמר (ש"ב ז א ב) ויהי כי יושב המלך בביתו וה' הגיח לו מסביב מכל אנכיו. ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וארון האלהים יושב בתוך הידעיה: והנה דוד מינוע השם יתברך מפני שאמר (דה"א כב ח) כי דמים רבים שפכת ארצה לפני, ונתאחר עוד הבגן עד מלך שלמה. ואלו היו ישראל חפצים בדבר ונתעוררו בו מתחלה, היה נעשה בימי אחד מהשופטים או בימי שאול, או גם בימי דוד, כי אם שבטי ישראל היו מתעוררים בדבר לא היה הוא הבונה, אבל ישראל הם היו הבונים. אבל כאשר העם לא השגיחו, ודוד הוא המשגיח והמתעורר והוא אשר הכין הכל, היה הוא הבונה, והוא איש משפט ומחזיק במדת הדין ולא הכשר בפית הרחמים, ועל כן נתאחר הבגן כל ימי דוד בפשיעת ישראל, ועל כן היה תקצף עליהם. ועל כן היה המקום אשר יבחר ה' לשום שמו שם נודע בעצמם ובמגפּתם:

והכתוב ירמוז כל זה, שנאמר (ש"ב ז ו ז) כי לא ישבתי בבית למיזם העלתי את בני ישראל ממצרים ועד היום הזה ואהיה

אלא קרח, והוא הגורם והוא המפתה אותם, וראוי הוא שמינות לבדו לפרסם ולהודיע ענשו לרבים:

וזו דרך מבקשי רחמים, שיקלו החטא מעל העם ונתנין אותו על היחיד הגורם, מפני שהוא חייב על כל פנים. וכן אמר דוד (ש"ב כד יז) הנה אנכי חטאתי ואנכי הענתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא דרך בי ובבית אבי: והיה הענש ההוא על העם גם בחטאם, שהיה להם לתת השקלים מעצמם, אם הענש ההוא על זה דבר רבונתנו (ברכות סב:). כי לא צנה אותם המלך שלא יתנו השקלים, כי הוא לדעת המגן בלבד היה הפץ, וענשם וענשו בזה שנה הוא:

ועוד כי מלבד המגן היה ענש על העם מתחלת דבר, כדקתיב (ש"ב כד א) ויוסף אף ה' לחרות בישראל וקט את דוד בהם. וכתב שם רש"י לא ידעתי על מה. ואני אומר בדרך סברה, שהיה ענש על ישראל בהתאחר בגן בית הבחירה, שהיה הארון הולך מאהל אל אהל בגר בארץ, ואין השבטים מתעוררים לאמר נדרש את ה' ונבנה הבית לשמו, כענין שנאמר (דברים יב ה) לשכנו תדרשו וקאת שמה, עד שנתעורר דוד לדבר

כַּוְּאֶסְתָּלְקוּ מֵעֲלֹי מִשְׁכָּנָא דְקִרְחָ דָּתָן
וְאַבְיָרִים מִסְּחֹר סְחֹר וְדָתָן וְאַבְיָרִים נִפְקוּ
קִמְיִין בְּתַרְע מִשְׁכְּנֵיהֶון וּנְשִׂיהֶון וּבְנֵיהֶון
וְטַפָּלְהֶון :

(כו) וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁכַּן־קִרְחָ דָּתָן וְאַבְיָרִים מִסְּבִיב וְדָתָן
וְאַבְיָרִים יֵצְאוּ נִצָּצִים פֶּתַח אֹהֶל־הֵם וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם
וְטַפָּם :

כס"י יֵצְאוּ נִצָּצִים • בְּקוֹמָה זְקוּפָה לְחֶרֶף וּלְגִדָּף, כְּמוֹ (שְׁמוּאֵל א יז) : "וַיִּתְּצֵב אַרְבָּעִים יוֹם" דְּגִלְתָּ. וּנְשֵׁיהֶם
וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם • בֹּא וּרְאֵה כְּמָה קָשָׁה הַמַּחֲלָקֶת: שְׁהָרִי בֵּית דִּין שֶׁל מִטָּה אֵין עוֹנֵשִׁין אֶלָּא עַד שְׁיָבִיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת,
וּבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה עַד עֲשָׂרִים שָׁנָה, וְכָאן אָבְדוּ אֶף יוֹנְקֵי שְׂדִים.

כח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּדֹא תִדְעוּן אֲרִי יִי שְׁלַחְנִי
לְמַעַבְד יֵת כָּל עוֹבְדֵי־הָאֱלִין אֲרִי לֹא
מִרְעוּתִי :

(כח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי־יְהוָה שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת
אֵת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא מִלְּבִי:

כט"י לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה • שְׁעִשְׂתִּי עַל־פִּי הַדְּבֹר לַתֵּת לְאַהֲרֹן כְּהֵנָּה גְדוֹלָה, וּבְנִיו – סִגְנֵי כְהֵנָּה,
וְאַלִּיצְפָן – נָשִׂיא הַקֹּהֲתִי.

כט אם כְּמוֹתָא דְכָל אֲנָשָׁא זְמוּתוֹן אֲלִין
וּסְעָרָא דְכָל אֲנָשָׁא יִסְתַּעַר עֲלֵיהוֹן לֹא יִי
שְׁלַחְנִי :

(כט) אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם יִמְתּוֹן אֱלֹה וּפְקֻדַּת כָּל־הָאָדָם
יִפְקֹד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה שְׁלַחְנִי:

כס"י לֹא ה' שְׁלַחְנִי • אֶלָּא אֲנִי עֲשִׂיתִי הַכֹּל מִדַּעְתִּי, וּבְדִין הוּא חוֹלֵק עָלַי. רמב"ן

ל וְאִם בְּרִיאָה יִבְרִי יִי וּפְתִיחַת אֲרַעָא יֵת
פּוּמָה וּבִלְעַת יִתְהוֹן וְיֵת כָּל דִּי לְהוֹן וְיִתְהוֹן
כַּד מִיִּין לְשֹׁאֵל וְתִדְעוּן אֲרִי אֲרִגְזִיו גְּבִרְיָא
הָאֲלִין קָדָם יִי :

(ל) וְאִם־בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוָה וּפְצִתָּהּ הָאָדָמָה אֶת־פִּיהָ
וּבִלְעָה אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה
וַיִּדְעֻתָם כִּי נֶאֱצָו הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־יְהוָה:

כס"י וְאִם בְּרִיאָה • תִּדְשָׁה. יִבְרָא ה' • לְהִמִּית אוֹתָם בְּמִיתָה שְׁלֹא מֵת בָּה אָדָם עַד הֵנָּה, וּמָה הִיא הַבְּרִיאָה?
וּפְצִתָּהּ הָאָדָמָה אֶת־פִּיהָ וְתִבְלַעֶם, אִזּוּ וַיִּדְעֻתָם כִּי נֶאֱצָו הֵם אֶת ה', וְאֲנִי מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲמַרְתִּי. וּרְבוּתֵינוּ פִּירְשׁוּ
(סנהדרין ק): אִם בְּרִיאָה פֶה לְאָרֶץ מִשְׁשֶׁת יָמִי בְּרִאשִׁית – מוֹטֵב, וְאִם לֹא יִבְרָא ה'. (ר"ל יִבְרָא ה' הִפָּה לְכָאן).

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֵשׁ ~ (לְקוּטִי שִׁיחוֹת ב עמ' 329)

וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה (טו, ל) כְּאֲשֶׁר אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה שְׁלֹא לְשִׁמָּה, כְּגוֹן כְּדִי לְהִיּוֹת תַּלְמִיד חֶכֶם, הַתּוֹרָה שְׁלוּמֵד יוֹרְדַת לַגְלוּת
בְּתוֹף הַקְּלָפוֹת (עַד שְׁעוֹשָׁה תְּשׁוּבָה, שָׂאז גַּם תּוֹרָתוֹ שָׁבָה עִמּוֹ). הַדְּבָר נִרְמָז בְּפִסְקוּנֵנוּ – הַתּוֹרָה, תּוֹרַת חַיִּים, יוֹרְדַת לְשֹׁאֵל
תַּחְתִּית. רמב"ן

רמב"ן עַל הַתּוֹרָה – מִהֲדוּרוֹת בְּלוּם, אֲבֵרֵמוּבִיץ

וְהַנִּכּוֹן שֶׁתִּאֲמַר עַל הַמִּצְוָה דְּבַר מַאֲיִן, כִּי אֵין
אֲצִלְנוּ בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ מוֹרָה עַל זֶה
זוֹלָתִי הַמְּלָה הַזֹּאת. אֲכַל הַעֲנִין, כִּי בְּקִיעַת
הָאָדָמָה אֵינָה בְּרִיאָה מְחֻדָּשֶׁת, אֲכַל פְּתִיחַת
הָאָרֶץ אֵת פִּיהָ לְכַלֵּעַ הוּא חֲדוּשׁ לֹא נִהְיָה
מֵעוֹלָם. כִּי כְּאֲשֶׁר תִּבְקַע הָאָדָמָה כְּמוֹ שְׁנַעֲשֶׂה
פְּעֻמִּים רַבִּים בְּרַעֲשׁ הַנִּקְרָא זִלְזֵלָה תִּשְׁאָר
פְּתוּחָה, גַּם יִמְלֵא הַבְּקַע מִיָּם וְיַעֲשֶׂה כְּאֲגָמִים.
אֲכַל שֶׁתִּפְתַּח וְתִסְגֹּר מִיָּד כְּאֲדָם הַפּוֹתֵחַ פִּיו
לְכַלּוֹעַ וְיִסְגֹּר אוֹתוֹ אַחֲרֵי כֵּלְעוֹ, זֶה הַדְּבָר
נִתְחַדֵּשׁ בְּיוֹם הַהוּא כְּאֵלֶּה הוּא נִבְרָא מַאֲיִן, וְזֶה
טַעַם וְחֶכֶם עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ (פסוק לג). וְלִכְךָ
אָמַר הַכְּתוּב אַחֲרֵי כֵּן וַתִּבְקַע הָאָדָמָה (פסוק
לא), וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֵת פִּיהָ וַתִּבְלַע אוֹתָם (פסוק
לב). וְעַל דַּעַת רְבוּתֵינוּ (סנהדרין ק). בְּקִרְבּוֹ
פְּתַח גִּיהֶנֶם, גַּם הוּא עֲנִין נִתְחַדֵּשׁ לְשִׁעֲתוֹ:

הָאוֹת כִּי אֲנִכִּי שְׁלַחְתִּיךָ (שְׁמוֹת ג יב). וְכֵן כִּי
ה' שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה (פסוק
כח), הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר רָאִיתָם בְּעֵינֶיכֶם, רָמַז לְכָל
אֲשֶׁר עָשָׂה מִיּוֹם שֶׁאָמַר לוֹ לֵךְ וְאַשְׁלַחְךָ אֶל
פְּרָעָה (שְׁמוֹת ג י), כִּי תַחֲלֹת בִּיאַת הַנְּבִיאִי יִקְרָא
שְׁלִיחוֹת, כְּעִנֵּן אֵת מִי אֲשַׁלַּח וּמִי יֵלֶךְ לְנוּ
(ישעיה ו ח), וְאַשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֵת מֹשֶׁה אֹהֲרֹן
וּמִרְיָם (מִיכָה ו ד). וְאֵין טַעַם "כָּל הַמַּעֲשִׂים"
לְהַחֲלִיף הַכְּבוֹרִים לְזוֹתָם וּכְהֵנָּה אֹהֲרֹן כְּדִבְרֵי
הַמִּפְרָשִׁים, אֶלָּא לְכַלֵּל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עָשָׂה
מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁפִרְשְׁתִּי:
(ל) וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא ה'. כְּתִב ר"א יֵשׁ
אוֹמְרִים כִּי בְּרִיאָה תּוֹרָה עַל הַמִּצְוָה יֵשׁ
מַאֲיִן, וּבְכָךְ נִבְקָעוּ מִדִּינוֹת רְבוּת וַיִּרְדּוּ הַדְּרִים
בְּהֵן שְׂאוֹלָה, אֲכַל פְּרוּשָׁה כְּטַעַם גְּדוּרָה, מִן
וּבְרָא אוֹתָהֶן (יחזקאל כג מז):

(כט) אִם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמְתּוֹן אֱלֹה. הֵנָּה
גַּם רַבִּים כְּעַם אֲמָרוּ לוֹ פְּעֻמִּים רְבוּת
"לְמָה הִעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם", אֲכַל הִיָּה הַעֲנֵשׁ
עַל אֱלֹה מִכָּל הָאָדָם, בְּאִמְרָם (פסוק יג) כִּי
תִשְׁתַּרֵּר עָלֵינוּ גַּם הַשְׁתַּרֵּר. כִּי עָשׂוּ שְׁתִּים
רְעוּת, בָּזוּ עַל כְּבוֹד הַרֵב, וּכְפָרוּ בְּכָל מַעֲשֶׂה
ה' אֲשֶׁר עָשָׂה בְּמִצְרַיִם וּבְמִדְבָּר וְגַם בְּמַעֲמַד
הַר סִינִי, שֶׁנֶּאֱמָר בּוֹ וְגַם בְּךָ יִאֲמִינוּ לְעוֹלָם
(שְׁמוֹת יט ט), וְהֵם אָמְרוּ שְׂאִינוּ כְּדָאִי לְהַשְׁתַּרֵּר
עֲלֵיהֶם וְלֹא כָּא לָהֶם עַל יְדוּ רַק רַע, וּמִפְּנֵי
זֶה אָמַר (פסוק טו) וַיַּחֲרֹ לְמֹשֶׁה מֵאֵד. וְגַם
קִרְחָ אָמַר (פסוק ג) וּמִדּוּעַ תִּתְּנָשָׂא, וְעַל כֵּן
נִבְלַע אֹהֶל עֲמֻהָם:
וְזֶה טַעַם לֹא ה' שְׁלַחְנִי, שְׁלֹא שְׁלַחְנִי כָּל
לְהוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם, כְּטַעַם אֲשֶׁר שְׁלַחוּ ה'
לַעֲשׂוֹת בְּאָרֶץ מִצְרַיִם (דְּבָרִים לד יא), וְזֶה לֵךְ

(לִב) וַתִּפְתָּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת־בְּתִיהֶם
וְאֶת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לָקְרַח וְאֶת כָּל־הָרֹכֹשׁ:
וְכִי יִפְתָּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת־בְּתִיהֶם
וְאֶת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לָקְרַח וְאֶת כָּל־הָרֹכֹשׁ:

(לב) ואת כל האדם אשר לקח. קנה לו עבדים ושפחות ובני בית היו לו, מצריים וכושיים ובכנעניים קנן כספו, ונענשו בכלל הרכוש שלהם שהם לקו בגופם ובממונם;

ראויל גם מישראל היו בביתו גרים ותושבים, ונמשכו אחר עצתו ונענשו. כי איננו רומז לזרעו, דכתיב (להלן כו יא) ובני קרח לא מתו, כי היו גדולים צדיקים וטובים וזכותם עמדה להם, ולא היו לו בנים ובנות קטנים, כי לא הזכיר הכתוב בקרח טף;

(לג) וטעם ויאבדו מתוך הקהל. שאבדו לעיניהם בהיותם בתוכם עומדים עמהם, כי נרצע פתחה הארץ את פיה וסגרה אותה עליהם ולא נודע מקומם איה הוא. ורבי אברהם אמר בעבור מות בניהם העומדים תחתם:

שיעור יומי ליום שלישי כ"ט סיון ושנים מקרא ואחד תרגום – יז – פרשת קרח
 כ"ט – וְאֶת־הָאֵשׁ • שִׁבְתוֹךְ הַמַּחֲתוֹת. זָרַה־הֶלְאָה • לְאָרֶץ מֵעַל הַמַּחֲתוֹת. כִּי קָדְשׁוֹ • הַמַּחֲתוֹת וְאֲסוּרִין בַּהֲנָאָה, שֶׁהָרִי עֲשָׂאום כָּלִי שָׁרֵת. רמב"ן

(ג) אֵת מַחֲתוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם וְעִשּׂוֹ אֹתָם
 רָקְעֵי פָחִים צָפוּי לְמִזְבֵּחַ כִּי־הִקְרִיבָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיִּקְדָּשׁוּ
 וַיְהִיו לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"ט – הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם • (יזמא לו) שֶׁנַּעֲשׂוּ פֹשְׁעִים בְּנִפְשׁוֹתָם, שֶׁנִּחְלְקוּ עַל הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא. רָקְעֵי
 רִדְדִין. פָּחִים • טָסִין מְרַדְּדִין טִינְבִי"ש בְּלַעַז. צָפוּי לְמִזְבֵּחַ • לְמִזְבֵּחַ הַנֶּחֱשֵׁת. וַיְהִיו לְאוֹת • לְזִכְרוֹן, שְׂיֵאמְרוּ:
 אֵלֵינוּ הָיוּ מֵאוֹתָן שֶׁנִּחְלְקוּ עַל הַכֹּהֲנָה וְנִשְׁרְפוּ.

(ד) וַיִּקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת מַחֲתוֹת הַנֶּחֱשֵׁת אֲשֶׁר הִקְרִיבו
 הַשֹּׂרְפִים וַיִּרְקְעוּם צָפוּי לְמִזְבֵּחַ:
 כ"ט – וַיִּרְקְעוּם • אינטינדר"ש בְּלַעַז.

(ה) זָכְרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ זֶר אֲשֶׁר
 לֹא מִזְרַע אֹהֶרֶן הוּא לְהִקְטִיר קִטְרֶת לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה
 כְּקִרְחָ וּכְעֵדָתוֹ בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: פ

כ"ט – וְלֹא־יִהְיֶה כְּקִרְחָ • כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה כְּקִרְחָ. בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה'
 בְּיַד־מֹשֶׁה לֵּאמֹר • כְּמוֹ "עֲלִי", עַל אֹהֶרֶן דִּבֶּר אֵל מֹשֶׁה, שֶׁיִּהְיֶה הוּא וּבְנָיו כֹּהֲנִים, לְפִיכָךְ "לֹא־יִקְרַב אִישׁ זֶר אֲשֶׁר
 לֹא מִזְרַע אֹהֶרֶן וגו'". וְכֵן כָּל "לִי" וְ"לוֹ" וְ"לָהֶם" הַסְמוּכִים אֵצֶל "דְּבוּרָה" – פְּתוּרָם כְּמוֹ "עַל". וּמִדְרָשׁוֹ: עַל
 קִרְחָ. וּמֵהוּ בִּיד מֹשֶׁה, וְלֹא כְּתָב אֵל מֹשֶׁה? רָמַז לַחֲלֻקִּים עַל הַכֹּהֲנָה, שְׁלוּקִין בְּצִרְעָתָה, כְּמוֹ שֶׁלָּקָה מֹשֶׁה בְּיָדוֹ,
 שֶׁנֶּאֱמָר (שְׁמוֹת ד): "וַיּוֹצִיָּאָה וְהָנָה יָדוֹ מִצִּרְעָתָה שֶׁשָּׁלַג". וְעַל כֵּן לָקָה עֲזִיָּה בְּצִרְעָתָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ 9" לקר"ש ח"י"ח עמ' 204 – מתוך 'לקראת שבת)

בטול המחצות מפלג

וְלֹא־יִהְיֶה כְּקִרְחָ וּכְעֵדָתוֹ (ז, ה)

טַעֲנָתוֹ שֶׁל קִרְחָ הִיָּתָה: אַחֲדוּת. הוּא דָרַשׁ שֶׁכָּל הָעָם יִהְיוּ שְׂוִים בְּמַעֲלָה וּמִדְרָגָה, כְּאֵמָרוֹ "כָּל הָעֵדָה כָּלָם קְדוּשִׁים וּבְתוֹכָם ה'
 וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֹהֶל ה'".

אף־על־פִּי־כֵן, הוּא עֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה סָמָל לְמַחֲלַקַּת וּלְפִרּוּד. וְכִפִּי שֶׁמִּתְרַגֵּם אוֹנִקְלוֹס: "וַיִּקַּח קִרְחָ" – "וְאֶת־פִּלְגָּה". וְעַד שֶׁאֵמְרוּ חֲז"ל
 "כָּל הַמַּחֲזִיק בְּמַחֲלַקַּת עוֹבֵר בְּלֹא, שֶׁנֶּאֱמָר וְלֹא יִהְיֶה כְּקִרְחָ וּכְעֵדָתוֹ" (סנהדרין ק:).

לְמַדְרָךְ, שֶׁבִּטּוֹל הַמַּחֲצוֹת שֶׁקִּבְעָה הַתּוֹרָה בֵּין הַסּוֹגִים הַשּׁוֹנִים שֶׁבַע־יִשְׂרָאֵל (כֹּהֲנִים, לוֹוִיִּם, יִשְׂרָאֵלִים, "רְאשִׁיכֶם", "שׂוֹאֵב
 מִיִּמִּיכֶם") לֹא זָז בְּלִבָּד שֶׁאֵינוֹ גּוֹרֵם לְאַחֲדוּת, אֲלָא גּוֹרֵם לְפִלּוּג וּפְרִיד בֵּינֵיהֶם.

דִּקְאָה כְּשֶׁכָּל אֶחָד מִבָּעֵצ אֶת תְּפִקְדוֹ הָרָאוּי לוֹ, בָּזָה הוּא מְמַלֵּא אֶת שְׁלֵמוֹת פְּנֵת הַבְּרִיָּאָה, שֶׁלְשֻׁמָּה בְּרָאוּ הַקִּבְ"ה. וְלֹא – גּוֹרֵם
 הוּא לְבָלְבּוֹל סִדְרֵי בְּרִאשִׁית. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(ה) בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בְּיַד מֹשֶׁה לוֹ. כְּמוֹ עֲלִי
 עַל קִרְחָ, וּמֵהוּ "בְּיַד מֹשֶׁה" וְלֹא כְּתָב
 "אֵל מֹשֶׁה", רָמַז לַחֲלֻקִּים עַל הַכֹּהֲנָה שְׁלוּקִין
 בְּצִרְעָתָה כְּמוֹ שֶׁלָּקָה מֹשֶׁה בְּיָדוֹ, וְעַל זֶה לָקָה
 עֲזִיָּהוּ בְּצִרְעָתָה:
 וּלְפִי פְשׁוּטוֹ, וְלֹא יִהְיֶה כְּלוּעַ וְשִׁרְוֹף כְּקִרְחָ
 וּכְעֵדָתוֹ, אֵף בְּאֲשֶׁר נַעֲשֶׂה לְמֹשֶׁה בְּיָדוֹ

אוֹתָם הָאֱלֹהִים בְּאֵשׁ וְתִהְיֶינָה הַמַּחֲתוֹת הָאֵלֶּה
 כָּלִי שָׁרֵת בְּאֵהֶל מוֹעֵד לְעוֹלָם:
 וְהִנֵּכּוֹן בְּצִינִי, כִּי יֵאמָר הַכְּתוּב (פסוק ג) כִּי
 הִקְרִיבָם לִפְנֵי ה' וַיִּקְדָּשׁוּ וַיְהִיו לְאוֹת
 לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּלוּמָר אֲנִי הַקְדַּשְׁתִּי אוֹתָם מֵעַתָּה
 שֶׁהִקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי כְּדִי שֶׁיִּהְיוּ לְאוֹת לִבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל:

(ב) כִּי קָדְשׁוֹ. הַמַּחֲתוֹת, וְהֵם אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה
 שֶׁכָּכָר עֲשָׂאום כָּלִי שָׁרֵת, לְשׁוֹן רַשִׁי.
 וְלֹא יִדְעָתִי טַעַם לְאֲסוּר הָיָה, שֶׁהָרִי קִטְרֶת
 זָרָה הִקְרִיבוּ וְזֶר שֶׁעֲשֶׂה כָּלִי שָׁרֵת לְהִקְרִיב
 בַּחוּץ בְּאֲסוּר אֵינוֹ מְקַדָּשׁ. אֲכָל יֵשׁ לוֹמַר, כִּי
 בְּעִבּוּר שֶׁעָשׂוּ בַּן עַל פִּי מֹשֶׁה הָיוּ קָדָשׁ, כִּי
 הֵם הִקְדִּישׁוּ אוֹתָם לַשָּׁמַיִם לְפִי שֶׁחֲשָׁבוּ שִׁיעֲנָה

ו ואתרעמו כל כנשתא דבני ישראל מיומא
דבתרוהי על משה ועל אהרן למימר אתון
גרמתון דמית עמא די:

ו ויהוה באתפנשו כנשתא על משה ועל
אהרן ואתפניאו למשפן זמנא והא חפיה
עננא ואתגלי יקרא די:

ח ועל משה ואהרן לקדם משפן זמנא:

(א) וילנו כל-עדת בני-ישראל מִמַּחֲרַת עַל-מֹשֶׁה וְעַל-
אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הַמֵּתִים אִתְּעִם יְהוָה: רמב"ן

(ב) וַיְהִי בַּהֲקָהֶל הָעֵדָה עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֶל-אַהֲלֵה
מוֹעֵד וַהֲנֵה כִּסֵּהוּ הָעֲנַן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה:

(ג) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: ס

♦ יום רביעי ל' סיון ♦

ט ומליל יי עם משה למימר:

י אתפשו מגו כנשתא הדא ואשצי יתהון
כשעה ונפלו על אפיהון:

יא ואמר משה לאהרן סב ית מחיתתא והב
עלה אשתא מעלוי מדבחה ושו קטרת
בוסמיא ואוביל בפריע לכנשתא וכפר
עליהון ארי נפק רגזא מן קדם יי שרי
מותנא:

כז יי וכפר עליהם • רז זה מסר לו מלאך המות כשעלה לקייע, שהקטרת עוצר המגפה (ר"ל כשנתן רשות
למשחית אז אין מבחין בין טוב לרע ועל מה שמוסיף מדיליה יש תקון בקטרת, אבל מה שגזר הקדוש-ברוך-הוא
בהדיא אין חכמה ואין תבונה. וכזה מתורץ מה-שכתב אחר כך שלא הניח המלאך את אהרן לעצר בקטרת,
והלא הוא מסר לו רז זה? אלא שהיה גזרת הקדוש-ברוך-הוא, כמו שאמר אני שלוחו של מקום, ודו"ק) כדאיתא

במסכת שבת (שבת פט) ♦

(ט) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(י) הֲרַמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וּאֲכַלְתֶּה אֹתָם כִּרְגֵעַ וַיִּפְּלוּ
עַל-פְּנֵיהֶם: רמב"ן

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קח אֶת־הַמִּחָתָה וְתִן-עֲלֶיהָ
אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קִמְתָּר וְהוֹלֵךְ מִהֵרָה אֶל-הָעֵדָה
וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי־יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה הַחַל הַנֶּגֶף:

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

והנה יתלוננו, אתם המתים אותם, שנתתם
העצה הזאת שיקריבו קטרת ככהנים, והם
היו ראויים לעבדות לזים לא שיהיו ככהנים
מקריבי קטרת, וזה טעם פרח משה אהרן
לבית לוי (פסוק כג):

(י) הרמו מתוך העדה הזאת. לא הבינותי
טעם הכתוב הזה ודברו למעלה (לעיל
טז כא) הדברו מתוך העדה הזאת, כי יש
באלהים להמית בדבר רבים סביב צדיק אחד
והוא לבדו נשאר, כאשר היה בבכורי מצרים,
וכן היה בכל המגפות שלשה ימינים בטלית
אחת השנים מתים והאמצעי נמלט:

ונראה שהיה הקצף יוצא להמית גם כל
העדה במיתת החסאים האלה
שנמשכו אחריהם, בפתיחת פי הארץ או באש
היוצאת, והם מכות כוללות ראיות להמית
כל העומדים שם ביחד, וזלתי אם יעשה גם
שני במלטים, או שאמר הקדוש ברוך הוא
כן לכבוד הצדיקים שכל זמן שהם בתוכם
לא ישלח ידו בהם. והפנה באלה וביצא
בהם, להודיע שהם צריכים בקשת רחמים
וכפרה, ומשה הוא המזרז לעשות כן מיד:

המקריבים. וכן נראה שלא האמינו, כי מה
שאמר אחרי כן (פסוק יז כ) דבר אל בני
ישראל וקח מאתם משה משה וגו' והנה האיש
אשר אבחר בו משהו יפרח והשכתי מעלי
וגו', ראה שלא האמינו העם בשופה הזאת
שנבחרו הלזים והחלפו הבכורות בהם, רק
חשבו כי משה ואהרן גרמו השופה, או שהיה
הענין בקטרת אש זרה אשר לא צוה אותם
וקטרת אהרן היתה קטרת הבקר כאשר פרשתי
(ויקרא י ב):

ולא היתה התלונה רק על השופה לא על
הבליעה, כי השם אמר למשה העלו
מסביב וגו' וזה ירמוז על פתיחת פי הארץ,
ומשה הגיד זה לישראל בשם ה', ודמן ואבירים
היו חכים יותר שהיו מלעיבים במלאכי
אלהים ובזוים דבריו ומתעצמים בנביאיו:
והנכון בעיני, שהיו העם מאמינים עתה
בכהנת אהרן שכבר יצאה אש מלפני
ה' ותאכל את קרבנותיו, אבל היו חפצים
שיהיו הבכורות משרתי המשפן במקום הלזים,
ולא יצו בחלופין שעשו בהם, כי היו חפצים
שיהיה לכל השבטים חלק בעבודת בית ה'.

שלקה בצרעת. ויש פותרים, למען אשר לא
יקרב איש זר אשר לא מועד אהרן הוא,
כאשר דבר ה' ביד משה לאהרן שיהיו הוא
ובניו כהנים ולא זר, לשון רש"י:

והנכון שהוא רומז אל אלעזר הנזיר, שאמר
הכתוב (פסוק ב) אמר אל אלעזר בן
אהרן וגו'. ושעורו, וקח אלעזר הכהן את
מחתות הנחשת אשר הקריבו השורפים
וירקעום צפוי למזבח כאשר דבר ה' ביד
משה לו, וזרז לבני ישראל וגו':

(ו) אתם המתים את עם ה'. אמר אונקלוס אתון
גרמתון דמית עמא דה'. פתור, כי נאשימו
אותם על שנתנו העצה הזאת להקטיר קטרת
זרה לפני ה', מדעתם שהמקריבים אותם
נשרפים. כי השם לא אמר למשה להקריב
הקטרת הזאת, והוא לא אמר לישראל בשם
ה' לעשות כן, אם כן מעצמם נתנו העצה
הזאת אשר מתו בה העם, והיו יכולין לתת
אות ומופת אחר במשה או בזולתו:

ור"א אמר מה ראה זו ששכט לוי נבחר
ונבחר אהרן לכהן גדול, ויתכן
שבתפלתם או בחכמה שידעתם שרפתם

יב וינסב אהרן כמא די מליל משה ורהט
לגו קהלא וזה שרי מותנא בעמא ויהב ית
קטרת בוסמיא וכפר על עמא :

יג וקם בין מתיא ובין חייא ואתכלי מותנא :

כ"ג ויעמד בין המתים וגו' • אחז את המלאך והעמידו על כרחו. אמר לו המלאך: הנח לי לעשות שליחותי! אמר לו: משה צנני לעבב על ידך! אמר לו: אני שלוחו של מקום, ואתה שלוחו של משה! אמר לו: אין משה אומר כלום מלבד, אלא מפי הגבורה. אם אין אתה מאמין, הרי הקדוש-ברוך-הוא ומשה אל פתח אהל מועד, בא עמי ושאל. וזהו שנאמר: "וישב אהרן אל-משה" (מכילתא). דבר אחר: למה בקטרת? לפי שהיו ישראל מליזין ומרגנים אחר הקטרת לומר: סם המות הוא, על ידו מתו נדב ואביהוא, על ידו נשרפו חמשים ומאתים איש. אמר הקדוש-ברוך-הוא: תראו שעוצר מגפה הוא, והחטא הוא הממית!.

יד ויהיו המתים במותנא ארבעת עשר אלפין
ושבע מאה בר מדמיתו על פלגתא דקרח :

טו ותב אהרן למשה לתרע משפן זמנא
ומותנא אתכלי :

(יב) ויקח אהרן באשר • דבר משה וירן אל-תוד הקהל
והנה החל הגנה בעם ויתן את-הקטרת וכפר על-העם:

(יג) ויעמד בין-המתים ובין החיים ותעצר המגפה:

(יד) ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות
מלבד המתים על-דבר-קרח:

(טו) וישב אהרן אל-משה אל-פתח אהל מועד והמגפה
נעצרה: פ

♦ יום חמישי א' תמוז ♦

טז ומליל יז עם משה למימר :

יז מלל עם בני ישראל וסב מנהון חטרא
חטרא לבית אבא מן כל רכרכניהון לבית
אבהתהון תרי עשר חטרין גבר ית שמה
תכתוב על חטרה :

יח וית שמה דאהרן תכתוב על חטרא דלוי
ארי חטרא חד לריש בית אבהתהון :

כ"ג • פי מטה אחד • אף על פי שחלקתים לשתי משפחות – משפחת כהנה לבד ולויה לבד, מכל מקום שבט
אחד הוא.

יט ותצענן במשפן זמנא קדם סהדותא די
אזמן מימרי לכוך תמן :

כ ויהי גברא דאתרעי בה חטרה ינעי ואנתי
מן קדמי ית תורעמת בני ישראל די אנון
מתרעמין עליכון :

(טז) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

(יז) דבר • אל-בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית
אב מאת כל-נשיאיהם לבית אבתם שנים עשר מטה
איש את-שמו תכתב על-מטהו: רמב"ן

(יח) ואת שם אהרן תכתב על-מטה לוי כי מטה אהרן
לראש בית אבותם:

(יט) והנחתם באהל מועד לפני העדות אשר אועד לכם
שמה:

(כ) ויהי האיש אשר אבחר-בו מטהו יפרח והשפתי
מעלי את-תלנות בני ישראל אשר הם מלינם עליכם:

כ"ג • כמו (בראשית ח) "וישכו המים", (אסתר ו) : "וחמת המלך שככה".

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

אחד ונשיא אחד להם, לומר אף על פי
שחלקתים לשתי משפחות כהנה לבד ולויה
לבד, מכל מקום שבט אחד הוא ונשיא אחד
להם. והטעם כאשר פרשתי (בפסוק ו), כי
לא הצרכו ראיה רק שנבחר השבט שהוא
מכל שבטי ישראל:

אחד. ועוד אפשר זה בסדר וזאת הברכה
(דברים לג ו) אם ירכני ה' להגיע לשם:
איש את שמו תכתב על מטהו. יש מפרשים,
שם ראש השבט ראובן שמעון לוי
ויהודה. והנכון, שם הנשיאים, ונעשה אהרן
נשיא לשבט לוי. והצורך לפרש כי הם מטה

(יז-יח) שנים עשר מטות. מטה אהרן הוא
בי"ב, כי לא אמר ותקח מטה לבית
לוי ותכתב עליו שם אהרן, אכל הוא במנין
הנזיר, והנה לא נחשב יוסף רק לשבט אחד.
והטעם, כי לא ימנו שבטי ישראל לעולם רק
שנים עשר, ומפני שישב לוי יחשב יוסף רק

כא ומליל משה עם בני ישראל ויהבו לה
כל ברכניהון חטא לרפא חד חטא
לרפא חד לבית אבהתהון תרי עשר חטאין
וחטא דאחרן בגו חטריהון :

(כא) וידבר משה אל־בני ישראל ויתנו אליו כל־נשיאיהם
מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית אבתם שנים
עשר מטות ומטה אהרן בתוך מטותם:

ה"י בתוך מטותם • הניחו באמצע, שלא יאמרו: מפני שהניחו בצד שכניה, פרח.

כב ואצנע משה ית חטריא קדם יי במשכנא
דסהדותא :

(כב) וינח משה את־המטות לפני יהוה באהל העדת:

כג ויהוה ביומא דבתרוהי ועל משה
למשכנא דסהדותא והא נצא חטא דאחרן
לבית לוי ואפק לבלבין ואנץ גץ וכפת
שגדין :

(כג) ויהי ממחרת ויבא משה אל־אהל העדות והנה
פרח מטה־אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמול
שקדים:

ה"י ויצא פרח • במשמעו. ציץ • הוא חניטת הפרי כשהפרח נופל. ויגמול שקדים • כשהפרי הפרי, הכר שהן
שקדים, לשון (בראשית כא) : "ויגדל היגד ויגמול", ולשון זה מצוי בפרי האילן, כמו (ישעיה יח) : "ובסר גמל יהיה נצה".
ולמה שקדים? הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפרות, אף המעורר על הכהנה פרענותו ממחרת לבא, כמו
שמצינו בעזיה (ד"ה ב כו) : "והצרעת זרחה במצחו". ותרגומו: "וכפית שגדין", כמין אשכול שקדים יחד כפותים
זה על זה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חכ"ג עמ' 113 ואילך - מתוך 'לקראת שבת)

גדול הפרחים במטה אהרן

פרח מטה־אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים:

ציץ - היא חניטת הפרי כשהפרח נופל (יז, כג. ובפרש"י)

יש לעיין, דבשלמא לפי האברבנאל ש"המנהג הטבעי כי פאשר יראו השקדים נופל הפרח, אבל מכח הנס היו הפרח והציץ וגם
השקדים והעלים תמיד יחד" הנה זה שעשה הקב"ה שיגדלו פרחים נוסף לשקדים היה כדי להגדיל הנס.
אף לדעת רש"י שפי' "ציץ" - "היא חניטת הפרי כשהפרח נופל", והינו שגדול השקדים מהמטה היה בסדר טבעי, הרי גם
בצמיחת השקדים בלבד היה נס, ומדוע הצריך גם ל"ויצא פרח"?

ויש לבאר בזה, דהנה, לאחר שנבלעו קרח ועדתו, כבר ידעו בני ישראל שכל מעשי משה ומנויו היו ע"פ הדבור, והסכימו שבאהרן בחר
ה' להיות כה"ג, רק תלונתם היתה שבחירת הקב"ה באהרן היא מצד צווי הקב"ה ולא מצד מעלת אהרן עצמו, ויכול להיות
שאחרים ראויים במעלה יותר ממנו וא"כ "מדוע תתנשא גו".

ולכן עשה הקב"ה שהמטה יפרח ויגמול שקדים:

ללמדנו, שמחד גיסא, הנה כמו שמטה לבד אינו יכול להוציא שקדים, וזהו רק מצד רצונו של הקב"ה, כמו"כ מוני אהרן היה
מבחירתו של הקב"ה לבדו;

אף מאידך, גדול השקדים היה גם באפן טבעי, שקדם פרחו הפרחים, ורק לאחר"ז "כשהפרח נופל" הכר הפרי, וכמו"כ לאחר
שבחר הקב"ה באהרן נעשתה הכהונה טבע אצלו, והרי הוא מנשא על כל העם מצד טבעו.

כד ואפק משה ית כל חטריא מן קדם יי
לות כל בני ישראל ואשתמודעו ונסיבו גבר
חטרה :

(כד) ויצא משה את־כל־המטות מלפני יהוה אל־כל־בני
ישראל ויראו ויקחו איש מטהו: פ

♦ יום שישי ב' תמוז ♦

כה ואמר יי למשה אתב ית חטא דאחרן
לקדם סהדותא למטרא לאת לעמא סרבנא
ויסופן תרעמתהון מן קדמי ולא ימותון :

(כה) ויאמר יהוה אל־משה השב את־מטה אהרן לפני
העדות למשמרת לאות לבני־מרי ותכל תלונתם מעלי
ולא ימתו:

ה"י למשמרת לאות • לזכרון שבחרתי באהרן לכהן ולא ילוננו עוד על הכהנה. ותכל תלונתם • כמו ותכלה

תלונותם. לשון זה שם מפעל יחיד לשון נקבה, כמו תלונתם מרמורי"ש בלעז. ויש חלוק בין תלונותם לתלונתם; תלונתם – תלונה אחת, תלונותם – שם דבר בלשון יחיד, ואפלו הם תלונות הרבה. ומבין

כו ועבד משה כמא די פקיד יי יתה בן עבד:

כו ואמרו בני ישראל למשה למימר הא מנא קטלת חרבא הא מנא בלעת ארעא והא מנא דמיתו במותנא:

כח כל דקרב מקרב למשכנא דיי מאית הא אנחנא ספיין לממת:

(כו) ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו בן עשה:

(כו) ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר הן גוענו אבדנו בלנו אבדנו:

(כח) כל הקרב הקרב אל מושכן יהוה ימות האם תמנו לגוע: ם

כס"א כל הקרב הקרב וגו'. אין אנו יכולין להיות זהירין בכה, בלנו רשאים להכנס לחצר אהל מועד, ואחד שיקריב עצמו יותר מחבריו ויכנס לתוך אהל מועד, ימות. האם תמנו לגוע. שמה הפקרנו למיתה.

א ואמר יי לאהרן את ובניך ובית אביו עמך תסלחון על חובי מקדשא ואת ובניך עמך תסלחון על חובי כהונתכון:

יח (א) ויאמר יהוה אל אהרן אתה ובניך ובית אביו אתך תשא את עון המקדש ואתה ובניך אתך תשא את עון כהנתכם:

כס"ב ויאמר ה' אל אהרן. (ספרי) למשה אמר, שיאמר לאהרן, להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש. אתה ובניך ובית אביו. הם בני קהת אבי עמרם. תשא את עון המקדש. עליכם אני מטיל ענש הזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקדשים המסורים לכם, הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש – אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא לגע. ואתה ובניך. הכהנים. תשא את עון כהנתכם. שאינה מסורה ללויים ותזהירו הלוויים השוגגים, שלא יגעו אליכם בעבודתכם.

ב ואף ית אחיך שבטא דלוי שבטא דאביו קרב לותך ויתוספון עלך וישמשוך ואת ובניך עמך קדם משכנא דסהודיתא:

(ב) וגם את אחיך מטה לוי שבט אביו הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך ואתה ובניך אתך לפני אהל העדת:

כס"ג וגם את אחיך. בני גרשון ובני מררי. וילוו. ויתחברו אליכם להזהיר גם את הזרים מלהתקרב אליהם. וישרתוך. בשמירת השערים ולמנות מהם גזברין ואמרקלין (ובחים כז).

ג וישרון משרתך ומשרת כל משכנא ברם למני קודשא ולמדבח לא יקרבו ולא ימותו אף אנן אף אתון:

(ג) ושמרו משרתך ומשרת כל האהל אף אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו ולא ימותו גם הם גם אתם:

ד ויתוספון עלך וישרון ית משרת משכן ומנא לכל פלחון משכנא וחלוני לא יקרבו לותכון:

(ד) ונלוו עליך ושמרו את משרת אהל מועד לכל עבדת האהל וזר לא יקרב אליכם:

כס"ד וזר לא יקרב אליכם. אתכם אני מזהיר על כה.

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

בבכורות והוא חפץ בשבט לוי, שתהיה הנהגה לאהרן בלא תרעומת, כי הוא הנכבד בשבט והנשיא בהם במטה ולו תאות שירת השבט ההוא. ואינו נכון בעיני, כי גרשון בכור לוי:

הבכורות, כי השופה אות על הנהגה והפחד על הלויה כמו שפרשתי (בפסוק ו). וזה טעם פרח משה אהרן לבית לוי (פסוק כג), כי לכל בית לוי פרח ובנותם: ואפשר שביין שנוע במטה שאין השם חפץ

(כה) למשמרת לאות. לזכרון שבחרתי לאהרן לכהן, ולא זלינו עוד על הנהגה, לשון רש"י. ואין המטה הזה אות רק על מטה לוי שנבחר משאר השבטים, לא על אהרן שתהיה לו הנהגה: ולמשמרת לאות, על שבט לוי תמורי

(ה) וּשְׁמִרְתֶּם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ
וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כז"י – וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף • (ספרי) כְּמוֹ שֶׁהָיָה כְּכֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יז): "כִּי־יֵצֵא הַקֶּצֶף".

וְנֶאֱמַר הָאֵל קָרִיבִית יְת אַחִיכֹן לְאִי מִגֹּו כְּנִי
יִשְׂרָאֵל לְכֹן מִתְּנָא יְהִיכִין קָדִם יְיָ לְמַפְלָח
יְת פִּלְחֵן מִשְׁפָּן זְמָנָא:

כז"י – לָכֵם מִתְּנָה נְתָנִים • יְכוֹל לַעֲבֹדְתְכֶם שֶׁל הַדְּיוּט? תִּלְמוּד לומר: "לה'", כְּמוֹ שֶׁמִּפְּרָשׁ לְמַעַלָּה, לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת
גִּזְרֵינָא וְאַמְרָלִין.

וְנֶאֱמַר וּבְנִיךָ עִמָּךְ תִּשְׁרֹן יְת כְּהוֹנֵתְכֹן לְכָל
פְּתָגִם מִדְּבָרָא וְלִמְגֹו לְפָרוֹכְתָא וְתַפְלָחוֹן
פִּלְחֵן מִתְּנָא אִיהָב יְת כְּהוֹנֵתְכֹן וְחִלּוּנִי
דִּיקָרִב יִתְקַטֵּל:

(ו) וְאִתָּהּ וּבְנִיךָ אֶתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־דָּבָר
הַמִּזְבֵּחַ וְלַמִּבֵּית לַפָּרֹכֶת וְעַבְדְּתֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה אִתָּן
אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם וְהָזֹר הַקָּרֵב יוֹמֵת: פ
כז"י – עֲבֹדַת מִתְּנָה • בְּמִתְּנָה נְתִיתָהּ לָכֵם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לז עמ' 233)

עֲבֹדַת מִתְּנָה אִתָּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם (יח, ז) גַּם דָּבָר שֶׁבָּא מִלְּמַעְלָה בְּתוֹרַת מִתְּנָה - אֵין זֶה בְּאִפְּן שֶׁהָאֵדָם הוּא רַק מִקְבֵּל וְתוֹ לֹא
מִיָּד, אֲלֵא גַם בְּזֶה דְּרוּשָׁה עֲבֹדָתוֹ ("עֲבֹדַת מִתְּנָה"). הַעֲבֹדָה הִיא - לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַדָּבָר בְּפִנְיֵימִיּוּת. רַמְבַּ"ן

ח וּמִלֵּיל יְיָ עִם אֶהָרֹן וְנֶאֱמַר הָאֵל יְהִיכִית לָךְ
יְת מִשְׁרַת אֶפְרָשׁוּתִי לְכָל קוֹדֶשִׁיךָ דְּבָנִי
יִשְׂרָאֵל לָךְ יְהִיכֻנֵּן לְרַבּוֹ וְלִכְנִיךָ לְקִנָּם
עָלָם:

(ח) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וְאָנִי הִנֵּה נֹתְתִי לָךְ אֶת־מִשְׁמֶרֶת
תְּרוּמָתִי לְכָל־קֹדֶשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לָךְ נֹתְתִים לְמִשְׁחָה
וּלְבִנְיָךְ לְחֻק־עוֹלָם:

כז"י – וְאָנִי הִנֵּה נֹתְתִי לָךְ • (ספרי) בְּשִׁמְחָה. לְשׁוֹן שִׁמְחָה הוּא זֶה, כְּמוֹ (שמות ד'): "הִנֵּה הוּא יוֹצֵא לְקֶרְאָתְךָ וְרֹאֶךָ וְשִׂמְחָה
בְּלִבּוֹ". מִשָּׁל לְמִלָּךְ שֶׁנֶּתִן שָׁדָה לְאוֹהֲבֹו, וְלֹא כְּתֹב וְלֹא חֶתֶם וְלֹא הַעֲלָה בְּעֶרְפְּאִין. בָּא אֶחָד וְעָרַעַר (עָלִיו) עַל
הַשָּׂדֶה, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: כָּל מִי שִׁירְצָה יָבֹא וְיַעֲרַעַר לְגִגְדֶּךָ? הָרִינִי כוֹתֵב וְחוֹתֵם לָךְ וּמַעֲלָה בְּעֶרְפְּאִין. אִף כָּאֵן,
לְפִי שֶׁבָּא קֶרַח וְעָרַעַר כְּנֶגֶד אֶהָרֹן עַל הַכְּהֻנָּה, בָּא הַכְּתוּב וְנֶתִן לוֹ (חולין קלג) כִּ"ד מִתְּנֹת כְּהֻנָּה בְּכָרִית מִלַּח עוֹלָם,
וְלָכֶךָ נִסְמָכָה פֶּרֶשָׁה זֹו לְכָאֵן. מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי • שְׂאֵתָה צְרִיף לְשִׁמְרֹן בְּטָהֳרָה. לְמִשְׁחָה • לְגִדְלָה (ספרי).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 219)

וְאָנִי הִנֵּה נֹתְתִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי (יח, ח) טַעֲנָתוֹ שֶׁל קֶרַח הִיתָה: הַכְּהֻנִּים מִנְּתָקִים מִהֶעוֹלָם וְעַסוּקִים רַק בַּקֹּדֶשׁ, וְאֵלּוֹ
כָּל הָעֵדָה עוֹסְקִים עִם עֲנִיְי הָעוֹלָם עַל מִנֵּת לַעֲשׂוֹת מִהֶם פְּלִים לְאַלְקוּת. וְאֵם כֵּן, מִדּוּעַ צְרִיכִים אֶת הַשְּׁפָעַת הַכְּהֻנִּים עַל יִשְׂרָאֵל?
שָׂגֵם הֵם יִתְעַלּוּ מִהֶעוֹלָם. לְפִיכֶךָ נִתְּנוּ מִתְּנֹת כְּהֻנָּה לְאַחַר מַחֲלַקַת קֶרַח, כִּי הֵן מִבְּטָאוֹת אֶת הַקֶּשֶׁר שֶׁבֵּין יִשְׂרָאֵל לַכְּהֻנִּים: יְהוּדִי
מִפְּרִישׁ מִכּוֹשֵׁשׁ הַגִּשְׁמִי לַכֹּהֵן, וּבְזֶה מְרוֹמֵם רְכוּשׁ זֶה.

ט דִּין יְהִי לָךְ מִקּוֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁיךָ מוֹתֵר מִן
אַשְׁתָּא כָּל קְרַבְנִיהוֹן לְכָל מִנְחָתְהוֹן וְלָכֵל
חֲטוּתְהוֹן וְלָכֵל אֲשִׁמְהוֹן דִּי יְתִיבּוֹן קְדָמִי
קוֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין דִּי לָךְ הוּא וְלִכְנִיךָ:

(ט) זֶה יְהִי לָךְ מִקּוֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קְרַבָּנִם
לְכָל־מִנְחָתָם וְלְכָל־חֲטָאתָם וְלְכָל־אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ לִי
קוֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁים לָךְ הוּא וְלִכְנִיךָ:

כז"י – מִן־הָאֵשׁ • לְאַחַר הַקִּטְרֶת הָאֲשִׁים. כָּל־קְרַבָּנִם • כְּגוֹן זִבְחֵי שְׁלָמִי צָבוּר. מִנְחָתָם חֲטָאתָם וְאֲשָׁמָם •
כְּמִשְׁמָעוֹ. אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ לִי • זֶה גִּזְלֵי הַגֵּר.

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה - מִהֲדוֹרוֹת בְּלוֹס, אֲבֵרֵמוּבִיץ

לָכֵם כִּי לְכָבוֹד וְלְתַפְאָרַת מֵאֵתִי. כַּעֲנֵן שֶׁדָּרָשׁוּ
(סוטה טו.) לְמִשְׁחָה, לְגִדְלָה, כְּדָרָךְ שֶׁהַמַּלְכִּים
אוֹכְלִין:

וְהַנִּכּוֹן בְּעִנְיִי, שִׁיאֵמַר וְעַבְדְּתֶם עֲבֹדַת כְּהֻנָּה,
וְאִינֶנָּה לָכֵם עֲבֹדַת שְׁעִבּוֹד כְּעַבְדְּתֶם עֲבָדֵי
הַמַּלְכִּים, אֲבָל עֲבֹדַת מִתְּנָה, גִּדְלָה נְתִיתִי

(ז) עֲבֹדַת מִתְּנָה אִתָּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם. בְּמִתְּנָה
תִּהְיֶה לָכֵם, לְשׁוֹן רַש"י. לומר שֶׁהִיא לָכֵם
מִתְּנָה גְמוּלָה עַד שֶׁהָיָה הַקָּרֵב יְהִי חֵיב מִיתָה.

(י) בַּקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ כָּל־זָכָר יֹאכֵל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לָּךְ:
 יְהִי־לָךְ:

כ"י" בַּקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ וְגו' • לַמֹּד עַל קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים, שְׁאִין נֶאֱכָלִין אֶלָּא בְּעֶזְרָה וּלְזִכְרֵי כְּהֻנָּה. רמב"ן

(יא) וְזֶה־לָּךְ תְּרוּמַת מִתְּנֶם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ נִתְּתִים וּלְבִנְיָךְ וּלְבִנְתֶיךָ אֹתָךְ לַחֲק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכֵל אֹתוֹ:
 כ"י" תְּרוּמַת מִתְּנֶם • הַמּוֹרֵם מִן הַתּוֹדָה וּמִהַשְׁלָמִים וְאֵיל נֶזִיר. לְכָל תְּנוּפֹת • שְׁהָרִי אֱלוֹ טְעוּנִין תְּנוּפָה. כָּל־טָהוֹר. (ספרי) וְלֹא טְמֵאִים. דָּבָר אַחֵר: כָּל־טָהוֹר, לְרַבּוֹת אֶשְׁתּוּ.

(יב) כָּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל־חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לָךְ נִתְּתִים:
 כ"י" רֵאשִׁיתָם • הִיא תְּרוּמָה גְּדוּלָּה.

(יג) בְּבוֹרֵי כָּל־אֶשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר־יִבְיֹאוּ לַיהוָה לָךְ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֶנּוּ:
 (יד) כָּל־חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה:

(טו) כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל־בֶּשָׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּאֶדָם וּבְבִהֶמָּה יִהְיֶה־לָּךְ אֵךְ פָּדָה תְּפֹדֶה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר־הַבִּהֶמָּה הַטְּמֵאָה תְּפֹדֶה:

(טז) וּפְדוּיָו מִבֶּן־חֹדֶשׁ תְּפֹדֶה בְּעֶרְכָּךְ כֶּסֶף חֲמִשָּׁת שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא:

(יז) אֵךְ בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ־בְכוֹר כֶּשֶׁב אוֹ־בְכוֹר עֹז לֹא תְּפֹדֶה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־חֻלְלָם תִּקְטֹר אֵשָׁה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה:

רמב"ן על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

קֹדֶשִׁים לָךְ הוּא וּלְבִנְיָךְ, שֶׁלֹּא תִּתְּנֶנּוּ בָּהֶם מִנְּהַם קֹדֶשִׁים קָלִים אֲכָל יִהְיֶה בִּידְכֶם קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים, וְחֹזֵר וּפָרַשׁ "בַּקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ" שֶׁתִּהְיֶה אֲכִילַתְךָ בָּהֶם בַּקֹּדֶשׁ חֲמוּמָה. וְלִפִּי שֶׁכָּבֵד פָּרַשׁ בְּמִנְחָה וּבִחֲטָאת אֶת הַחֶמֶד שֶׁיֵּשׁ בְּאֲכִילָתָם יוֹתֵר מִקֹּדֶשִׁים קָלִים בְּמִקּוֹמָם וּבְמִנְּהָם, לֹא הֶעֱרַף לְהַאֲרִיף כָּאֵל אֶלָּא לומר שֶׁיִּהְיֶה כֵּלֶן קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים בְּאֲכִילָתָם, שֶׁתִּהְיֶה אֲכִילָתָם בָּהֶם בַּקֹּדֶשׁ חֲמוּמָה לֹא כְּקֹדֶשִׁים קָלִים. וְשֶׁמוֹשִׁי הִבִּיט רַבִּים, כִּי בִּיטָה הִקְלִי בְּאֶשֶׁר תִּתְּנוּק הַמִּקּוֹם וְהַזְמַן בֶּן תִּתְּנוּק הַעֲנִין, וְכֵן בְּעֶזְבּוֹן תֹּאכְלֶנּוּ (בראשית ג יז):

וְרֵאשִׁיתָ בְּסִפְרִי, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְרָא אָמַר, חֲרִי גוֹיִם שֶׁהִקִּיפוּ אֶת הַעֲזָרָה מִנִּין לְקֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים שֶׁנֶּאֱכָלִין אֶפְלוּ בְּהִיכָל, תִּלְמוּד לומר בַּקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ. וְהֵנָּה רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בִּתְרָא נִתְעוֹרֵר בְּזֶה וְהִעֲמִיד הַכְּתוּב בְּמִקּוֹם הָאוֹס, וְהִזְכִּירוּ בְּאֵימָה, שֶׁאֵמַר "נֶאֱכָלִין בְּהִיכָל" וְהִרְאוּ שִׁיאֵמַר שֶׁנֶּאֱכָלִין אֶפְלוּ לִפְנֵי וּלְפָנִים אִם הִקִּיפוּ אֶת הַהִיכָל:

וְעַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט נִפְרַשׁ "בַּקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ", שֶׁתֹּאכְלֶנּוּ בַּקֹּדֶשׁ קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים, כִּי אָמַר תִּחְלָה (פסוק ט) קֹדֶשׁ

(י) בַּקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ. לַמֹּד עַל קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים שְׁאִין נֶאֱכָלִין אֶלָּא בְּעֶזְרָה וּלְזִכְרֵי כְּהֻנָּה, לְשׁוֹן רִשִׁי. וְלֹא הִבְיַנְתִּי זֶה, כִּי קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים אֵינוּ מְקוֹם אֲכִילַת הַקֹּדֶשִׁים, כִּי הַכְּתוּב אָמַר (ויקרא ו יט) בְּמִקּוֹם קֹדֶשׁ תֹּאכֵל בְּחֶצֶר אֹהֶל מוֹעֵד, וְקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים הוּא בְּמִקּוֹם הָאֵרוֹן לִפְנֵים מִן הַפֶּרֶכֶת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שמות כו לג) וְהִבְדִּילָה הַפֶּרֶכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים, וְכָתִיב (שם פסוק לד) וְנִתְּתָה אֶת הַפֶּכֶת עַל אֵרוֹן הַעֲדוּת בַּקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים, וְאֵין שָׁם אֲכִילָה וְשִׁתְיָה שְׁאִין נִכְנָס שָׁם אֶלָּא כְּהֵן גְּדוֹל בְּיוֹם הַפָּפוּרִים:

(יח) וּבִשְׁרָם יִהְיֶה-לָּךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּבִשְׁוֹק הַיָּמִין לָךְ יִחַ וּבִשְׂרָהוֹן יִהְיֶה לָּךְ כְּחֵדָּא דְאַרְמוּתָא וּבִשְׁוֹקָא דְיִמְיָנָא לָךְ יִהְיֶה:

יִהְיֶה:

כ"י" פַּחְזָה הַתְּנוּפָה וּבִשְׁוֹק הַיָּמִין • (ובחים נו) שֶׁל שְׁלָמִים שֶׁנֶּאֱכָלִים לַכֹּהֲנִים לְנִשְׁיָהֶם וּלְבָנֵיהֶם וּלְעַבְדֵיהֶם לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד, אֵף הַכֹּכֹר נֶאֱכָל לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד. לָךְ יִהְיֶה • (ספרי) כֹּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלִמָּד: הוֹסִיף לָךְ הַכְּתוּב "הַיָּמִין" אַחֲרָת, שֶׁלֹּא תֹאמַר: כַּחֲזֵה וְשׁוֹק שֶׁל תּוֹדָה, שְׁאִינוּ נֶאֱכָל אֶלָּא לְיוֹם וְלִילָה.

(יט) כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נִתַּתִּי לָךְ וּלְבָנֶיךָ וּלְבָנֶיךָ אֶתָּה לְחֶק-עוֹלָם בְּרִית מְלַח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְהוָה לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אֶתָּה:

כ"י" כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדֶשִׁים • מִחֲבֻתָּהּ שֶׁל פְּרִשָּׁה זוֹ כְּלָלָה בְּתוּחָהּ וּכְלָלָה בְּסוּף וּפְרִט בְּאֻמְצָע. בְּרִית מְלַח עוֹלָם • פֶּרֶת בְּרִית עִם אֲהֵרֹן בְּדָבָר הַבְּרִיא וּמִתְקִים וּמִבְרִיא אֶת אֲחֵרִים. בְּרִית מְלַח • בְּבְרִית הַכְּרוּתָה לְמִלַּח, שְׁאִינוּ מְסַרִּים לְעוֹלָם.

(כ) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִנָּחַל וְחִלַּק לֹא-יִהְיֶה לָּךְ בְּתוֹכָם אֲנִי חִלְקֶךָ וְנִחַלְתָּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י" וְחִלַּק לֹא-יִהְיֶה לָּךְ בְּתוֹכָם • (ספרי) אֵף בַּבְּזָה. רַמְבַּ"ן

♦ שבת קודש ג' תמוז ♦

(כא) וּלְבָנֶי לֹוִי הִנֵּה נִתַּתִּי כָּל-מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנִחְלָה חֶלֶף עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר-הֵם עֹבְדִים אֶת-עֲבֹדַת אֱהֵל מוֹעֵד:

(כב) וְלֹא-יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-אֱהֵל מוֹעֵד לְשֹׂאֵת חֲטָא לָמוֹת:

(כג) וְעֹבֵד הַלֹּוִי הוּא אֶת-עֲבֹדַת אֱהֵל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עוֹנָם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנָּחֲלוּ נִחְלָה:

כ"י" וְהֵם • הַלֹּוִים יִשְׂאוּ עוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁעָלִיהֶם לְהַזְהִיר הַזֵּרִים מִגִּשְׁתֹּת אֲלֵיהֶם.

(כד) כִּי אֶת-מַעֲשֵׂר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נִתַּתִּי לְלֹוִים לְנִחְלָה עַל-כֵּן אֶמְרָתִי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנָּחֲלוּ נִחְלָה: פ

כ"י" אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' תְּרוּמָה • (ספרי) הַכְּתוּב קָרָא "תְּרוּמָה" עַד שֶׁיִּפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר.

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה - מִהֲדוּת בְּלוֹס, אַבְרָמֹוֹבִיץ

(כ) בְּאַרְצָם לֹא תִנָּחַל. שֶׁתִּהְיֶה נִחְלָה חֶלֶף כְּאֶחָד מִכָּל שְׂבִטֵי יִשְׂרָאֵל, וְחִלַּק, קִטְן לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּאַרְצָם כָּלֵל, כִּי הָעָרִים אֲשֶׁר נִתְּנוּ לָהֶם עָרֵי מִקְלָט הֵיוּ וְלִצְרָף יִשְׂרָאֵל (כ) הַזֶּה הֵיוּ בְּכַתְּנִים, וְאַחֲרֵי כֵן הַזֶּה בְּלוּם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנָּחֲלוּ נִחְלָה (פְּסוּק כד), כְּמִזְכֹּר בְּכַתְּנִים: וְרַבּוֹתֵינוּ דְּרָשׁוּ (ספרי קרח מה) בְּאַרְצָם לֹא

תִּנָּחַל, בְּשַׁעַת חֲלוּק הָעָרִץ, וְחִלַּק לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם, בַּבְּזָה, אֲנִי חִלְקֶךָ, עַל שְׁלַחְנִי אֵתָּה אוֹכֵל:

כה ומליל יי עם משה למימר :

(כה) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

כו וילנאי תמלל ותימר להון ארי תסבון מן בני ישראל ית מעשרא די יהבית לכון מנהון באחסנתכון ותפרשון מנה אפרשותא קדם יי מעשרא מן מעשרא :

(כו) ואל־הלוים תדבר ואמרת אלהם כִּי־תקחו מאת בני־ישראל את־המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת יהוה מעשר מן המעשר:

כו ותתחשב לכון אפרשותכון בעבורא מן אדרא וכמלאתא מן מעשרתא :

(כו) ונחשב לכם תרומתכם בדין מן־הגֶּרן וכמלאה מן־היקב:

כז ונחשב לכם תרומתכם בדין מן־הגֶּרן • תרומת מעשר שלכם אסורה לזרים ולטמאין, ותיבין עליה מיתא וחמש בתרומה גדולה שנקראת "ראשית דגן" מן הגרן. וכמלאה מן־היקב • בתרומת תירוש ויצהר הנשלט מן היקבים. מלאה • לשון בשול, תבואה שנתמלאת. יקב • הוא הבור שלפני הגת, שהיין יורד לתוכו. וכל לשון יקב חפירת קרקע הוא, וכן (זכריה יד) : "יקבי המלך הוא ים" – אוקינוס חפירה שחפר מלכו של עולם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לח עמ' 63)

ונחשב לכם תרומתכם (יח, כז) מוכאן למדו חז"ל ש"במחשבה בלבד תהיה תרומה". וגם לדעות שאין תרומה במחשבה, מועלת המחשבה להתיר את הטבל, דנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה (וגם זה נלמד מ"ונחשב"). ומוכאן הוראה עד כמה יש ליזהר ממחשבה רעה, כי נוסף על חמור הדבר מצד עצמו, יש בו נזק לעולם שמסביב. וכן - גדל הנחיצות של מחשבה טובה, לחשב טוב על הזולת, כי גם מחשבה טובה מועילה הרבה.

כח כן תפרשון אף אתון אפרשותא קדם יי מפל מעשרתיכון די תסבון מן בני ישראל ותתנון מנה ית אפרשותא קדם יי לאהרן כהנא :

(כח) כֵּן תרימו גם־אתם תרומת יהוה מפל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את־תרומת יהוה לאהרן הכהן:

כט כֵּן תרימו גם־אתם • כמו שישאל מרימים מגרנם ומיקביהם, תרימו גם אתם ממעשר שלכם, כי הוא נחלתכם.

כט מפל מתנתכון תפרשון ית כל אפרשותא דיי מפל שופרה ית מקדשה מנה :

(כט) מפל מתנתיכם תרימו את כל־תרומת יהוה מפל־חלב את־מקדשו ממנו:

כט מפל מתנתיכם תרימו את כל־תרומת ה' • בתרומה גדולה הכתוב מדבר, שאם הקדים לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קדם שיטל כהן תרומה גדולה מן הכרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה, ויחזר ויפריש תרומת מעשר.

ל ותימר להון באפרשותכון ית שופרה מנה ויתחשב ללנאי פעללת אדרא וכעללת מעשרתא :

(ל) ואמרת אלהם בהרימכם את־חלב ממנו ונחשב ללוים כתבואת גרן וכתבואת יקב:

כט בהרימכם את־חלב ממנו • לאחר שתרימו תרומת מעשר ממנו. ונחשב • המותר ללוים חלין גמורין. כתבואת גרן • לישראל, שלא תאמר: הואיל וקראו הכתוב "תרומה", שנאמר: "כי את־מעשר בני־ישראל אשר ירימו לה' תרומה". יכול יהא פלו אסור? תלמוד לומר "ונחשב ללוים כתבואת גרן". מה של ישראל חלין, אף של לוי חלין.

לא לא ותיכלון יתה בכל אתר אתון ואנש בתיכון ארי אגרא הוא לכון חלף פלחנתון במשפן זמנא :

(לא) ואכלתם אתו בכל־מקום אתם וביתכם כִּי־שכר הוא לכם חלף עבדתכם באהל מועד:

כט בכל־מקום • אפלו בבית הקברות.

(לב) וְלֹא־תִשָּׂאוּ עָלָיו חֲטָא בְּהִרְמִיכֶם אֶת־חֻלּוֹ מִמֶּנּוּ
וְאֶת־קִדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלֹלוּ וְלֹא תָמוּתוּ:
כז"י וְלֹא־תִשָּׂאוּ עָלָיו חֲטָא וְגו' • (יבמות פט) הָא אִם לֹא תִרְמִימוּ, תִּשָּׂאוּ חֲטָא. וְלֹא תָמוּתוּ • (בכורות נו) הָא אִם תַּחֲלֹלוּ,
תָמוּתוּ:

צ"ה פסוקים, דניאל ס"מן. חסלת פרשת קרח

הפטרה לפרשת קרח לקריאה בציבור ולשנים מקרא ואחד תרגום נדפסה בעמ' קעב

המשך ביאור למס' נדה ליום שלישי עמ' א

צדעיו – הרקות שבצידי מצחו. אבא חנן משום רבי יהושע אומר,
משיצא פדחתו – מצחו. ויש אומרים, משיצא קרני ראשו – כבר
משיראה גובה ראשו שסמוך לעורף הוא נחשב כנולד.

משנה

נאמר בתורה (ויקרא יב ב-ה) שילדת זכר טמאה שבעת ימים אפילו
בלא ראיית דם, ובסוף השביעי טובלת ונטהרת. וכל הדמים שתראה
מאז ועד יום הארבעים ללידתה טהורים. וילדת נקבה טמאה
ארבעה עשר יום, ובסוף ארבעה עשר טובלת ונטהרת. וכל הדמים
שתראה מאז ועד יום השמונים ללידתה טהורים. משנתנו דנה באשה
שהפילה ואינה יודעת מזה הפילה, כיצד תנהג בענין ימי הטומאה
והטהרה של היולדת: המפלת ואין ידוע מהו, זכר או נקבה, אך
ברור שהיה זה ולד, תשב ותנהג מספק כחומרא שנאמרה לגבי
יולדת זכר, שיש לה רק ארבעים ימי טוהר, וגם כחומרא שנאמרה
לגבי יולדת נקבה, שטמאה שבעים ימים.

אבל אם אין ידוע אם ולד היה אם לאו, שאולי היה זה רק רוח
שאינו ממשות של ולד, תשב ותנהג מספק כחומרא שנאמרה לגבי
יולדת זכר, וגם כחומרא שנאמרה לגבי יולדת נקבה, ולגדה – וגם
כחומרא של מי שלא ילדה כלל, שאין לה ימי טוהר, וכל דמים
שתראה באותם ימים טמאים משום ילדות.

גמרא

הגמרא מביאה את דינו של רבי יהושע בן לוי ומקשה עליו ממשנתנו:
אמר רבי יהושע בן לוי, אשה שעברה נהר והפילה לחוכו, ואינה
יודעת אם ולד או רוח, מביאה קרבן יולדת ונאכל קרבנה לכהנים
כדין המפלת ולד ודאי, מפני שאומרים הלך בהכרעת הספק אחר
רוב נשים, ורוב נשים ולד מעליא (גמור) ילדן, וכן כשמפילות,
ועל כן מניחים שהפילה ולד גמור.

מקשה הגמרא: תנן, אין ידוע אם ולד היה, תשב לזכר ולנקבה
ולגדה, דהיינו, שחוששים שמא ילדה רוח ולכן אין לה ימי טוהר של
יולדת. ולפי רבי יהושע בן לוי, אמאי תשב לגדה – מדוע אין לה
ימי טוהר, לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן
ונניח שהפילה ולד, ונטהר אותה כשתראה בימי הטוהר של היולדת

זכר. מתרצת הגמרא: מתניתין עוסקת בשלא הוחזקה עוברת –
מעוברת, ולכן מסתפקים אולי הפילה רוח, וכי קאמר רבי יהושע בן
לוי 'רוב נשים ולד מעליא ילדן' בשחזקה עוברת.

הגמרא מקשה על רבי יהושע בן לוי מברייתא העוסקת בדיני בכור
בהמה: תא שמע, בהמה שניצאה לרעות באחו כשהיא מלאה –
מעוברת, ונקבה בחזרה באותו יום כשהיא ריקנית, הבא אחריו –
הולד שיוולד לאחר מכן (אם יהיה זכר), יחשב בכור מספק, שמא
עתה ילדה רוח ולא נפטרה מן הבכורה. ולפי רבי יהושע בן לוי
קשה, אמאי – מדוע חוששים לכך, הרי יש לומר הלך אחר רוב
בהמות ורוב בהמות ולד מעליא ילדן, ולהניח שעתה ילדה ולד
גמור. וממילא תאי ולד שיוולד אחריו פשוט הוא ואינו בכור, ויהיה
אפשר לאוכלו גם בלי שיפול בו מום. מתרצת הגמרא: אמר רבינא,
משום דאיבא למימר שכאן אין לילך אחר הרוב, שהרי בסתם לידות
רוב בהמות וילדות דבר הפוסט את הולד הבא מבכורה, דהיינו
ולד גמור, ומעוטן יולדות דבר שאינו פוסט מבכורה, דהיינו
מפילות נפל שאינו נחשב ולד והנולד אחריו הוא בכור, וכן בסתם
לידות כל בהמות היולדות ולד גמור מטנפות – מפרישות ליחה
מגופן יום לפני הלידה, וזו שבברייתא, הואיל ולא טנפה ביום
שלפני יציאתה לאחו אתרע לה רובא – נחלש לגביה כחו של הרוב
לומר שילדה ולד גמור, ונשאר הדבר בספק.

מקשה הגמרא: אי כל בהמות היולדות ולד גמור מטנפות, היה
לנו לומר, תא מדלא מטנפה – ממה שלא טנפה בהמה זו קודם
לידתה באחו מוכח שילדה רוח, ואם כן הבא אחריו בכור מעליא
(ו-דאין) הוא, ולא ספק בכור. מתרצת הגמרא: אלא אימא, 'רוב'
היולדות ולד גמור מטנפות, אך יש מיעוט שלא מטנפות, וזו, הואיל
ולא טנפה אתרע לה רובא לומר שילדה ולד גמור, כיון שמסתבר
יותר שילדה רוח, ולכן הבא אחריו ספק בכור.

הגמרא מביאה קושיא נוספת על רבי יהושע בן לוי: כי אתא
(כשבא) רבין מארץ ישראל לבבל אמר, מתיב רבי יוסי ברבי
הנינא על רבי יהושע בן לוי מברייתא שדנה באשה 'שועה', דהיינו,
שאינה זוכרת מתי ילדה, ולא ידענא – ואינו יודע מאי תיובתא,
שהרי יש לכך תירוץ. מבארת הגמרא את הקושיא: מאי – איזו היא
הברייתא, דתניא,

שיעורי תהלים לשבוע פרשת קרח

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום רביעי - ל' סיון פרק כ מפרק קמה עד סוף פרק קנ	יום ראשון - כ"ז סיון מפרק קכ עד סוף פרק קלד
יום חמישי - א' תמוז פרק כ מפרק א עד סוף פרק ט	יום שני - כ"ח סיון מפרק קלה עד סוף פרק קלט
יום שישי - ב' תמוז מפרק י עד סוף פרק יז	יום שלישי - כ"ט סיון מפרק קמ עד סוף פרק קמד
שבת קודש - ג' תמוז פרק כ מפרק יח עד סוף פרק כב	

יום ראשון כ"ז סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 170, כי המעלה ומדרגה... עד עמ' פו, ומקור החיות:

45 וְחֶסֶד, כְּגוֹן הַמֶּלֶךְ שֶׁמַּצִּיחַ לְעַבְדּוֹ לִיתֵן. – דבר של טוב וחסד,
46 הרי זה, שציווי המלך "פועל" שמחשבת המלך תבוא על ידי דיבורו
47 במעשה בפועל, וְגַם כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה בְּעֶצְמוֹ אֵיזוֹ דָּבָר – את מה
48 שהוא חושב לעשות – שבמקרה זה אין זה צריך לכאורה לעבור דרך
49 הדיבור, אלא ממחשבה מיד

למעשה: הוא חושב לעשות

מעשה והוא עושה אותו,

מוסבר מיד להלן, שגם

במקרה כזה, כדי שהכוח

והחיות יבואו ממחשבה

למעשה, מן ההכרח שהם

יעברו השתלשלות וירידה

כזו בדוגמת הירידה שישנה

בדיבור, כשהוא מדבר

ומצווה לזולת לתת, הרי

כִּי הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוֹתָהּ

הַמְתַּלְבֵּשׁ בְּעֶשְׂיָהּ זו, –

בעשיית הדבר, הוא כִּי אֵין

מִקֵּשׁ לִגְבִי כִּי הַנֶּפֶשׁ

וְחַיּוֹתָהּ הַמְתַּלְבֵּשׁ בְּדַבּוֹר

הָאָדָם, וְכַעֲרָךְ וּמִשַּׁל הַגּוֹף

לְנִשְׁמָה, – כשם שאין שום

השתוות בין הגוף לנשמה,

כך לא שייך להשוות את

הכוח והחיות של הנפש

המתלבשים במעשה, לגבי

הכוח והחיות המתבטאים

בדיבור, וכשהכוח וחיות

הנפש ירדו עד לעשיית

הדבר במעשה, עבר כבר

הכוח צמצום גדול בהרבה

מאשר הכוח שבדיבור; וְכֵן

עֲרָךְ אוֹתוֹת הַדַּבָּר

לְאוֹתוֹת הַמְתַּלְבֵּשׁ, –

אותיות הדיבור לגבי אותיות המחשבה, אין להן ערך כלל, כשם

שאין שום ערך לאותיות הדיבור לגבי אותיות המחשבה, וְכֵן עֲרָךְ

אוֹתוֹת הַמְתַּלְבֵּשׁ לְמַהוּת הַמֶּלֶךְ הַמְתַּלְבֵּשׁ בָּהּ וּמַחֲיָה אוֹתָהּ,

– כאמור לעיל, שהמדה היא החיות של המחשבה שהוא חושב, כך

שאין למחשבה שום ערך כלל לגבי המדה, וְכֵן עֲרָךְ מַהוּת וְחַיּוֹת

הַמֶּלֶךְ לִגְבִי תַּחְבֻּמָּה וּבִינָה וְדַעַת, שֶׁכָּללוּתוֹן הוּא הַשֶּׁכֶל שֶׁמִּמֶּנּוּ

נִמְשָׁכָה מֶלֶךְ זו – הרי, שבכל סדר ירידת המדרגות מלמעלה

למטה, אין למדרגה התחתונה שום ערך כלל לגבי המדרגה

שמעליה: למדות אין שום ערך לגבי שכל, למחשבה אין שום ערך

לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. וְכָל

לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. וְכָל

לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. וְכָל

לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. וְכָל

לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. וְכָל

לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. וְכָל

לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. וְכָל

לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. וְכָל

לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. וְכָל

1 כִּי הַמַּעֲלָה וּמִדְרָגָה הָרִאשׁוֹנָה אֵצֶל הַנִּבְרָאִים הִיא תַּחְבֻּמָּה,

2 שֶׁלִּבָּן נִקְרָאת – תַּחְבֻּמָּה, "רִאשִׁית", – "ראשית חכמה", ועל

3 "בראשית (ברא אלקים)" אומר תרגום יונתן: "בחכמתא" – משמעות

4 המלה "ראשית" היא לא רק ראשונה, אלא – הנעלית ביותר והמקור

5 של כל השאר, ובגלל כך

6 נקראת חכמה "ראשית", כִּי

7 בְּאֵמַת הִיא – חכמה,

8 רִאשִׁית וּמִקּוֹר כֹּל תַּחֲיוֹת

9 בַּנִּבְרָאִים, כִּי מִתַּחְבֻּמָּה

10 נִמְשָׁכוֹת בִּינָה וְדַעַת, וּמִכֵּן

11 – (מתחכמה) בינה ודעת,

12 נִמְשָׁכוֹת כֹּל תַּחֲמוֹת

13 שֶׁבִּנְפֶשׁ הַמְתַּלְבֵּשׁ, כְּמוֹ

14 אֶהְיָ וְחֶסֶד וְרַחֲמִים

15 וּבִיזָא בָּהֶן, – כל המדות

16 באות מהשכל – חכמה, בינה

17 ודעת. וּבִנְרָאָה – כפי

18 שרואים, בְּחֻשׁ, שֶׁתַּחֲבִּיט

19 שְׂאִין בּוֹ דַּעַת הוּא בְּכַסֵּם

20 תַּמִּיד וְאֶכְדִּיר, וְגַם אֶהְיָ

21 הִיא לְדַבְרִים קִטְנִים שְׂאִין

22 רִאשִׁי לְאֶהְיָ, וְכֵן כִּי

23 לְמַדָּה: מִפְּנֵי שְׂאִין בּוֹ דַּעַת

24 לְאֶהְיָ דַּבְרִים תַּרְאִיִּים

25 לְאֶהְיָ, שֶׁהֶאֱחָה כְּפִי

26 תַּדַּעַת. – כשיש לאדם יותר

27 דעת, מתבטאת גם אהבתו

28 לדברים יקרי ערך יותר; ואם

29 דעתו פחותה, גם אהבתו

30 היא לדברים פחותי ערך.

31 כלומר, המדות תלויות

32 בשכל, בדעת – מפני שכן

33 נמשכות משכל ודעת.

34 וּמִתַּחֲמוֹת שֶׁבִּנְפֶשׁ

35 נִמְשָׁכוֹת בָּהּ תַּחֲבוֹת וְאוֹתוֹת הַמְתַּלְבֵּשׁ, – מן המדות נוצרות

36 בנפש האותיות והמלים של המחשבה, שֶׁהַנֶּפֶשׁ מְתַּלְבֵּשׁ בְּדָבָר

37 שְׂאוֹתָהּ, או אֵיךְ לַעֲוֹל תַּחֲסֵד וְרַחֲמִים, וְכֵן בְּשֹׂאֵר מִדּוֹת. –

38 שמהן באות האותיות שבמחשבה, ומחשבתו של אדם קשורה

39 במדות. וּבְכָל מִתְּשָׁבֶה שֶׁעוֹלָם – מִלְּבָשֶׁת בָּהּ אִיזוֹ מֶלֶךְ

40 הַמְּבִיאָה לְחֻשׁ מִתְּשָׁבֶה זו, וּמֶלֶךְ זו הִיא חַיּוֹתָהּ שֶׁל מִתְּשָׁבֶה

41 זו. – המדה שהביאה את המחשבה הזו היא המחיה אותה,

42 וּמִאוֹתוֹת הַמְתַּלְבֵּשׁ – שהאדם חושב, נִמְשָׁכוֹת אוֹתוֹת הַדַּבָּר,

43 – שהאדם מדבר, וְהֵן – האותיות שבמחשבה, חַיּוֹתָן מִקֵּשׁ. – של

44 אותיות הדיבור שהאדם דובר. וְהַדַּבָּר מְבִיא לִידֵי מַעֲשֵׂה תַּחֲרָקָה

שער היחוד והאמונה

הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים שבכולם
החכמה היא ראשית ומקור החיות:

- 1 זה - הוא, בנפש האדם
- 2 ונפש כל הברואים שכל
- 3 העולמות עליונים
- 4 ותחתונים, שכלם
- 5 החכמה היא ראשית

- 6 ומקור החיות: - ואילו
- 7 הקב"ה - יסביר רבנו הזקן
- 8 בפרק הבא - הוא כל כך
- 9 נעלה מחכמה, שהיא לגבי
- 10 כעשיה ממש.

יום שני כ"ח סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פו, פרק ט אבל לגבי... עד עמ' פו, אין קץ.

- 43 המחשבה, היא כאפס לגבי החיות של המדות, שממנה באות
- 44 אותיות מחשבה אלו, שחוא - החיות של המדות, היא כאין לגבי
- 45 חיות ומעלת ומדרגת החכמה בינה ודעת מקור המדות -
- 46 הרי, שמעשיה עד לעליונות החכמה, ישנן חמש מדריגות, שכל
- 47 אחת מהן היא כאין לגבי

- 11 פרק ט. אבל לגבי הקדוש-ברוך-הוא, מדרגת החכמה, שהיא
- 12 תחלת מחשבה וראשיתה, - ומקורה, היא סוף מעשה אצלו,
- 13 דהיינו שגשגות באלו היא בחינת ומדרגת עשיה לגבי
- 14 הקדוש-ברוך-הוא, בדרגת: - כמו שכתוב: "כלם בחכמה
- 15 עשית". - שלכאורה, היה

שער היחוד והאמונה

- 48 המדרגה שלמעלה ממנה -
- 49 הרי על אחת כמה וכמה
- 50 שמהתחתון ביותר (עשיה)
- 51 לגבי העליון ביותר (חכמה).
- 52 וכערך שבין עשיה לגבי
- 53 חכמה - בן ממש ערך
- 54 מדרגת ומעלת החכמה,
- 55 שהיא ראשית ומקור החיות באדם וכל הברואים
- 56 החיות שכלל העולמות, ומקור
- 57 - שכן, כאן מדובר אודות
- 58 ספירת החכמה של עולם
- 59 האצילות, שהיא המקור
- 60 לעולם האצילות, שהוא
- 61 העולם העליון ביותר,
- 62 וממילא מקור שאר
- 63 העולמות שלמטה מעולם
- 64 האצילות - לחכמה זו אין
- 65 כל ערך, לגבי הקדוש-
- 66 ברוך-הוא בכבודו
- 67 ובעצמו, המרומם
- 68 והמתנשא רבוא רבבות
- 69 מדרגות רוממות, יותר
- 70 מרוממות מדרגת החכמה על בחינת חיות שפעשיה, שהיא
- 71 - רוממות החכמה לגבי עשיה, היא רוממות - של, חמש מדרגות
- 72 לבר, שהן מדרגות בחינת עשיה ודבור ומחשבה ומדות ושכל.
- 73 אבל הקדוש-ברוך-הוא רם ומתנשא מדרגת החכמה רבבות
- 74 מדרגות באלו עד אין קץ.

- 16 מתאים להשתמש לגבי
- 17 חכמה, במלה "השכלת"
- 18 (כולם בחכמה השכלת) או
- 19 בלשון אחרת של שכל -
- 20 מדוע אומר הפסוק "עשית"
- 21 כשמדובר אודות חכמה? -
- 22 אלא הכוונה היא, שחכמה
- 23 היא כעשיה לגבי הקב"ה,
- 24 וחינו לומר, שפעערך
- 25 החיות שפעשיה גופנית
- 26 וגשמית לערך חיות
- 27 החכמה, שהיא - החכמה,
- 28 ראשית ומקור החיות
- 29 באדם וכל הברואים
- 30 גשמיים, - שלגבי חכמה,
- 31 מקור החיות ותחילתה, אין
- 32 שום ערך כלל לחיות של
- 33 עשיה, שהיא החיות הנמוכה
- 34 ביותר, שחוא - החיות של
- 35 עשיה, היא כאין לגבי חיות
- 36 שפאותיות הדבור, שחוא
- 37 - החיות של אותיות
- 38 הדיבור, היא כאין לגבי החיות שפאותיות המחשבה, שחוא -
- 39 החיות שמאותיות המחשבה, היא כאין לגבי חיות ומעלת המדות
- 40 שמהן נמשכה מחשבה זו - כפי שהוסבר לעיל, שכל האותיות
- 41 שבמחשבה באות מאיזו מדה שהיא הגורמת שהנפש תהדרר
- 42 באותיות מחשבה אלו. הרי ברור הדבר, שהחיות של אותיות

יום שלישי כ"ט סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פו, רק מפני שאין... עד עמ' פז, ידוע למשכילים.

שער היחוד והאמונה

רק מפני שאין בנבראים כח להשיג רק ההשתלשלות ממדרגת חכמה שהיא ראשיתם למדרגת עשיה השפלה לכך אנו אומרים שלגבי הקדוש ב"ה נחשבת מדרגת החכמה כמדרגת עשיה ממש דהיינו לומר שהוא רם ונשא ונעלה עילוי רב מאד מאד ממדרגת החכמה ולא שייך כלל לייחס אצלו שום ענין המתייחס לחכמה אפילו בדרך מעלה ועילוי רב כגון לומר עליו שא"א לשום נברא עליונים ותחתונים להשיג חכמתו או מהותו כי ענין ההשגה מתייחס ונופל על דבר חכמה ושכל לומר שאפשר להשיגו או אי אפשר להשיגו מפני עומק המושג אבל הקדוש ברוך הוא שהוא למעלה מן השכל והחכמה לא שייך כלל לומר בו שאי אפשר להשיגו מפני עומק המושג כי אינו בבחי' השגה כלל והאומר עליו שאי אפשר להשיגו הוא כאומר על איזו חכמה רמה ועמוקה שאי אפשר למששה בידים מפני עומק המושג שכל השומע יצחק לו לפי שחוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשייה גשמית הנתפסת בידים וככה ממש נחשבת לגבי הקב"ה מדרגת השכל וההשגה כעשייה גשמית ממש ואפילו השגת שכלים שבעולמות עליונים ואפילו מדרגת חכמה עילאה המחיה את כולם כדכתיב כולם בחכמה עשית. ומה שהקדוש ברוך הוא נקרא חכם בכתוב וגם חז"ל כינו לו מדרגת ומעלת החכמה היינו משום שהוא מקור החכמה שממנו ית' נמשך ונאצל מהות מדרגת חכמה עילאה שבעולם האצילות וכן רחום וחסיד על שם שהוא מקור הרחמים והחסדים וכן שאר המדות שכולן נמשכו ונאצלו ממנו יתברך ודרך וענין ההמשכה והאצילות איך ומה ידוע למשכילים

1 רך – אם כך הדבר, מדוע אנו אומרים רק שחכמה לגבי הקב"ה היא
2 כמו עשיה לגבי חכמה, הרי ה"עצם" הוא למעלה מעלה בהרבה
3 מאשר עשיה לגבי חכמה? – הרי זה מפני שאין בנבראים כח
4 להשיג רק ההשתלשלות ממדרגת חכמה, שהיא ראשיתם, –
5 איך שהיא יורדת למדרגת
6 עשיה השפלה, לכך אנו
7 אומרים שלגבי הקדוש ב"ה
8 ברוך הוא נחשבת מדרגת
9 החכמה כמדרגת עשיה
10 ממש, – שמחכמה עד
11 עשיה בנבראים היא הירידה
12 הגדולה ביותר של מדרגות
13 שבאפשרותם להשיג, דהיינו
14 לומר – כלומר, שהיא –
15 יתברך, רם ונשא ונעלה
16 עליו רב מאד מאד
17 ממדרגת החכמה. ולא
18 שייך כלל לייחס אצלו שום
19 ענין המתייחס לחכמה,
20 אפילו – לא בדרך מעלה
21 ועילוי רב, – אפילו
22 התייחסות לחכמה כדי לציין
23 איך הוא ברוך הוא למעלה
24 מחכמה – גם זה אינו
25 מתאים, כגון לומר עליו –
26 על הקב"ה, שאי אפשר
27 לשום נברא עליונים
28 ותחתונים להשיג חכמתו
29 או מהותו, – כאן הרי
30 משתמשים בענין ההבנה
31 באופן של שלילה ועליונות,
32 שאי אפשר להבין את
33 הקב"ה – ובכל זאת לא שייך
34 לומר כך אודות הקב"ה, כי
35 ענין ההשגה מתייחס ונופל
36 רק על דבר חכמה
37 ושכל, לומר שאפשר
38 להשיגו, או אי אפשר להשיגו מפני עומק המושג; אבל
39 הקדוש ברוך הוא שהוא למעלה מן השכל והחכמה – לא שייך
40 כלל לומר בו שאי אפשר להשיגו מפני עומק המושג, – זאת
41 מפני כי – הקב"ה, אינו בבחינת השגה כלל, והאומר עליו – על
42 הקב"ה, שאי אפשר להשיגו – הוא כאומר על איזו חכמה רמה
43 ועמוקה, שאי אפשר למששה בידים מפני עומק המושג, שכל
44 השומע – דברים אלה, יצחק לו, לפי שחוש המישוש אינו
45 מתייחס ונופל אלא על עשיה גשמית הנתפסת בידים, – דבר
46 גשמי, הנעשה ונלקח בידים, מתאים לומר עליו, שיכולים למשוש

47 בידים, ואילו ענין של שכל, ה"מתקבל" בשכל בלבד, לא מתאים
48 כלל לומר שהחכמה היא כל כך עמוקה, שאי אפשר למשוש אותה
49 בידים. וככה ממש נחשבת לגבי הקדוש ברוך הוא מדרגת
50 השכל וההשגה כעשייה גשמית ממש, ואפילו השגת שכלים –
51 נמצאים בעלי הבנה גדולה,
52 שבעולמות עליונים,
53 ואפילו מדרגת חכמה
54 עילאה – החכמה העליונה,
55 שבעולם האצילות, המהיה
56 את כלם, – כל הנבראים
57 וכל עניני שכל, בדרגתי: –
58 כמו שכתוב: "כלם בחרבם
59 עשית". – שההיות כל
60 הנבראים וחיותם היא
61 מ"חכמה", היינו חכמה
62 דאצילות, אף על פי כן
63 נחשבת גם חכמה עילאה
64 (עליונה) שבאצילות כעשיה
65 לגבי הקב"ה, שכן, הקב"ה
66 הוא שלא בערך למעלה
67 מחכמה שבאצילות – ממילא
68 לא מתאים כלל לומר, שאי
69 אפשר להבינו בחכמה ושכל,
70 כיוון שענין החכמה והשכל
71 אינו ה"חוש" כלל שעל ידו
72 אפשר להשיגו, כי הוא
73 למעלה לגמרי מן. ומה
74 שהקדוש ברוך הוא נקרא
75 "חכם" בכתוב, – הרי שכן
76 מייחסים לו ענין החכמה, וגם
77 חכמינו זכרונם לברכה
78 בנו לו מדרגת ומעלת
79 החכמה, – שהוא יתברך
80 חכם, הינו משום שהוא
81 מקור החכמה, שממנו
82 יתברך נמשך ונאצל – לגבי
83 נבראים נאמר הלשון
84 "נברא", דבר שנוצר, ולגבי מדרגה האצילות, הלשון הוא
85 "נאצל", שנאצל ונפרש ממנו יתברך מדרגה זו ונאצל זה, מהות
86 מדרגת חכמה עילאה – עליונה, שבעולם האצילות. וכן – מה
87 שקוראים לקב"ה בשם: "רחום" ו"חסיד", – למרות שהוא למעלה
88 לגמרי ממדות רחמים וחסד, הרי זה מפני על שם שהוא מקור
89 הרחמים והחסדים. וכן שאר המדות, – שמה שמציינים את
90 הקב"ה במדות האחרות, הרי זה מפני שהוא מקור למדות אלו, שכלן
91 – כל המדות, נמשכו ונאצלו ממנו יתברך. ודרך וענין החמשכה
92 והאצילות, – כיצד נמשכו ונאצלו חכמה ומדות מהקב"ה, שהוא

4 וְכֵן - איזו מהות נאצלה כאן, שבהיותה ענין של חכמה או
5 מדות, היא דבר אחד אתו יתברך, הנה דבר זה ידוע
6 לַמַּשְׁכִּילִים.²

1 למעלה לגמרי מחכמה ומדות, ואף גם אחרי שנמשך ענין
2 החכמה והמדות, הן דבר אחד אתו יתברך, אִיךָ - נמשך ונאצל
3 ענין החכמה והמדות מ"אין סוף" שלמעלה לגמרי מחכמה ומדות,

יום רביעי ל' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פז, הגה"ה (סוד הצמצום... עד עמ' פז, מן השכל:

44 וְחֻלְפָּשָׁה הַנּוֹכַח לְעִיל - כאמור לעיל, של האור בכלים, לֹא שִׁיךְ
45 כָּלֵל לומר "הוא הידוע, והוא המדע וכו'", - כלומר, לא שייך
46 כלל לומר בו ענין של ידיעה, גם לא באופן של "הוא הידוע הוא
47 המדע וכו'", כִּי - הקב"ה, אִינוּ בְּבִחִינַת וְגֵרָה דַּעַת וּמַדַּע כָּלֵל חֵם
48 וְשֵׁלוֹם, אֵלָּא - הוא,
49 לַמַּעֲלָה מַעֲלָה עָלָיו רַב עַד
50 אֵין קֵין אֶפְלוּ מִבְּחִינַת
51 וְגֵרָה חֲכָמָה, - שגם האופן
52 של "הוא הידוע והוא המדע
53 כו'" הוא גדר פרטי של
54 חכמה, כלומר, זהו חכמה
55 ולא ענין של חסד - הנה הוא
56 יתברך למעלה מעלה לגמרי
57 מִכָּן, עַד שְׂבִיחַת חֲכָמָה
58 נִחְשָׁבֶת אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ
59 בְּבִחִינַת עֲשִׂיָּה גִשְׁמִיָּה):
60 עַל כָּל פְּנִים הָרִי אָמַר,
61 שֶׁהָדָרֵךְ וְהָאֹפֶן כִּיצַד נִמְשָׁךְ
62 וְנֹאצֵל מֵאוֹר אֵין סוֹף עֵינִן
63 שֶׁל חֲכָמָה וּמִדּוֹת, וּבִכֵּל זֹאת
64 תִּהְיֶינָה דְּבַר אֶחָד עִם אֹר
65 אֵין סוֹף, עַד שֶׁהוּא הַמִּדַּע
66 וְכוּ' - דְּבַר זֶה יָדוּעַ

7 (הגהה: - ב"הגהה" זו מוסבר בקיצור ענין הצמצומים שהיו נדרשים
8 כדי שמאור אין סוף, יאצל ענין של חכמה ומדות: סוד הַצְמָצוֹם
9 בְּאוֹר־אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, - שלפני הצמצום האיר האור הבלי
10 גבול, והצמצום פעל שיתגלה כוח הגבול שבאור אין סוף, וְצִמְצוֹם
11 אָדָם קְרָמוֹן, - היינו
12 המחשבה הראשונה
13 הכוללת כל סדר
14 ההשתלשלות - נעשה כבר
15 כאן ענין של מחשבה, אבל
16 מחשבה כזו הכוללת כל
17 סדר ההשתלשלות, וְסוֹד -
18 הצמצום של הַדִּיקָנָא, - זקן
19 ושערות, שהם ענין של
20 צמצומים: כשם שבשערה
21 הדיות מצומצמת ביותר, עד
22 שגם כשחותכים את השערה
23 אין האדם חש בכאב, כך
24 מהווה "סוד הדיקנא" אופן
25 נוסף בצמצומים, שְׁפֹדָר כָּל
26 הַצְמָצוּמִים - הוא, לַצְמָצוֹם
27 הָאוֹר - כדי שיוכל
28 שִׁתְּלֵבֶשׁ בְּבִחִינַת פְּלִים
29 דִּי סְפִירוֹת. - שבעולם

שער היחוד והאמונה

הגה"ה

(סוד הצמצום באור א"ס ב"ה וצמצום
א"ק וסוד הדיקנא שסוד כל הצמצומים
לצמצום האור שיתלבש בבחי' כלים ד"ס
והנה אחר שנתלבש אור א"ס בבחי'
כלים דחב"ד או שייך לומר מ"ש הרמב"ם
הוא הידוע והוא המדע והוא הידוע
וכידועת עצמו וכו' לפי שבחי' כלים
דאצילות נעשים נשמה וחיות לבי"ע
ולכל אשר בהם אבל בלי צמצום
והלכשה הנ"ל לא שייך כלל לומר הוא
הידוע והוא המדע וכו' כי אינו בבחי'
וגדר דעת ומדע כלל ח"ו אלא למעלה
מעלה עליו רב עד אין קץ אפי' מבחי'
וגדר חכמה עד שבחי' חכמה נחשבת
אצלו ית' כבחי' עשיה גשמית):

הקדוש ב"ה שהן הספירות בזה"ק רוא דמהימנותא
שהיא האמונה שלמעלה מן השכל:

67 למשכילים, ורבנו הזקן ממשיך ואומר: וְהֵנָּה, אֵין לָנוּ עֶסֶק
68 בְּנִסְתָּרוֹת, - כיצד נאצלו הספירות מאור אין סוף, ובאופן זה שהן
69 דבר אחד עם אור אין סוף. אִךְ "הַנִּגְלּוֹת לָנוּ", - הוא, לְהֶאֱמִין
70 אֱמוּנָה שְׁלֵמָה דְּאִיהוּ וְגֵרָמוֹהִי חַד, - הוא יתברך ו"גרמוהו" הכלים
71 והספירות שלו הם דבר אחד, דְּהֵינּוּ מִדּוֹתָיו שֶׁל תְּקוּדָשׁ־בְּרוּךְ־הוּא
72 וְרִצּוֹנוֹ וְחֻכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעַתוֹ - הם דבר אחד עִם מְהוּתוֹ
73 וְעִצְמוֹתוֹ, תְּמִידוֹם לְבַדּוֹ רִמּוּמֵת אֵין קֵין מִבְּחִינַת חֲכָמָה וְשִׁכֵּל
74 וְהַשְׁגָּה. וְלִכֵּן, - מפני שהוא למעלה לגמרי מענין של שכל והשגה,
75 גַּם יְחִוּדוֹ שְׂמִתִּיחָה עִם מִדּוֹתָיו שֶׁהָאֶצִּיל מֵאֵתוֹ יִתְבָּרַךְ, גַּם כֵּן
76 אִינוּ בְּבִחִינַת הַשְׁגָּה - שיוכלו להשיג אִיךְ מִתְיַחַד בְּהֵן. - אלא זה
77 עֵינִן שֵׁשׁ "לִקְחָתוֹ" באמונה. וְלִכֵּן נִקְרָאוּ מִדּוֹתָיו שֶׁל תְּקוּדָשׁ
78 בְּרוּךְ־הוּא - שֶׁהֵן הַסְפִּירוֹת - בְּזֵוֹר תְּקוּדָשׁ: "דְּרֹא דְּמַהִּימָנוּתָא",
79 - סוד האמונה, שְׁהִיא הָאֱמוּנָה שֶׁלִּמַּעַל מִן הַשִּׁכֵּל: - שכן, אין
80 השכל יכול להשיג זאת, ואפשר "לקבלו" רק באמונה.

30 האצילות. "כלים" הם ענין של חכמה וחסד, ואילו "אור" הוא פשוט,
31 בלי ציור של חכמה וחסד; הנה בשעה שהוא מצמצם את עצמו
32 ונעשה ענין של כלים, של חכמה וחסד, בהם מתלבש ומתייחס האור,
33 אז מתהווה ענין החכמה והחסד ובאופן שהם דבר אחד אתו יתברך.
34 וְהֵנָּה, אַחֲרֵי שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ אוֹר־אֵין־סוֹף בְּבִחִינַת פְּלִים דְּחֲכָמָה
35 בִּינָה־דַּעַת, אִזְּ שִׁיךְ לומר מֵה שֶׁבְּחֵב הַרְמַב"ם: - שהדעת
36 והידיעה שלמעלה הן באופן ש"הוא הידוע, והוא המדע, והוא
37 הַיָּדוּעַ, - הכל זה "הוא", הוא יתברך, וּבִיְדִיעַת עֲצָמוֹ וְכוּ', - יודע
38 כל הנבראים. לְפִי שְׂבִיחַת פְּלִים דְּאֶצִּילוֹת נַעֲשִׂים נִשְׁמָה וְחַיּוֹת
39 לְ - עולמות בְּרִיאָה־עֲצִירָה־עֲשִׂיָּה וְלָכֵל אֲשֶׁר בָּהֶם. - לכל
40 הנבראים שבעולמות. וב"ידיעת עצמו" שבכלים דאצילות, הוא יודע
41 כל הנבראים של בריאה - יצירה - עשיה המקבלים חיותם מהם. אך,
42 כל זה שייך אחרי שהוא מצמצם על ידי צמצומים שונים, עד
43 שיוכל האור להתלבש בכלים שבאצילות. אֶבֶל פְּלִי צִמְצוֹם

2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בבי" יותר בכ"מ בדא"ח - לדוגמא מצות האמנת אלקות וכו'". מראי-מקומות בענין זה אפשר למצוא גם
ב"ספר הערכים - חב"ד", כרך ד', ערך "אורות דספירות - פשיטותם או ציורם". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בבי" יותר בכ"מ בדא"ח
לדוגמא ש' היחוד וכו' - "שער היחוד" לאדמו"ר האמצעי (בספר "נר מצוה ותורה אור").

יום חמישי א' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פז, פרק י אך מכל מקום... עד עמ' 174, אתכסיאת כו'.

מִיָּחַד עָמַז - עם השמש, בְּתַבְלִית הַיְּחֹדֵד, כִּי אֵין שָׁם - בגוף 44
השמש, רק עֵצֶם אֶחָד שֶׁהוּא גּוֹף הַמְּאֹרֵה הַמְּאִיר, - אין מקום 45
לומר, שישנם שם שני דברים - ה"מאור" עצמו, וה"אור" הבא מן 46
המאור, אלא שם קיים דבר אחד בלבד - והוא ה"מאור", כִּי הָיָה 47
וְהָאֹר - הם, שָׁם - בגוף 48
השמש, עֵצֶם אֶחָד מִמֶּשׁ 49
עִם גּוֹף הַמְּאֹרֵה הַמְּאִיר, 50
וְאֵין לוֹ - לזיו, שוֹם 51
מְצִיאוֹת כָּלֵל בְּפָנֵי עֵצְמוֹ. 52
- כלומר: לכאורה, למרות 53
שדבר ברור הוא, שבגוף 54
השמש ישנו בודאי אור 55
השמש - שהרי כיוון שאור 56
השמש מתפשט למרחק רב 57
כזה עד שהוא מאיר את 58
האדמה, ודאי הדבר שהוא 59
נמצא גם בשמש עצמה - 60
אלא, יחודו שם הוא באופן 61
שהוא כולו מאוחד עם 62
ה"מאור" עצמו, ואי אפשר 63
לציין אותו שם בשם "אור" 64
ו"זיו", שכן, שם אין הוא 65
מציאות לעצמו כלל - שם 66
קיים במציאות רק ה"מאור" 67
והמקור של האור. 68
וּבְדִבְרֵיהֶם הָאֵלֶּה מִמֶּשׁ, - 69
אודות יחודו של אור השמש 70
כשהוא נמצא במאור עצמו, 71
וְיִתְדֵי מִנָּה, - כלומר: יותר מאשר הוסבר בקשר ליחוד ואיחוד אור 72
השמש עם ה"מאור", הֵן מְדוּתָיו שֶׁל הַקְּדוּשָׁה הַיְּחֹדֵד וְרִצּוֹנוֹ 73
וְחֻכָּמָתוֹ בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת - "ספירות" עולם האצילות ביחודם, עִם 74
מְדוּתָיו וְעֵצְמוֹתָיו - של הקב"ה, כְּבִיכּוֹל, הַמְּתַלְבֵּשׁ בְּתוֹכָם - 75
מדותו ועצמותו כביכול המתלבש בתוך ה"ספירות", וּמְתַיַּחֵד 76
עִמָּהֶם בְּתַבְלִית הַיְּחֹדֵד, - שכך ויותר מכך - הוא למשל יחודו של 77
אור השמש עם השמש, בשעה שהאור נמצא בגוף השמש, מֵאֶחָד 78
שֶׁנִּמְשָׁכֵנו וְנִמְאָצֵל - ה"ספירות", מֵאֵתָּה יִתְבַּרְךָ, עַל הַדָּרֶךְ מִשָּׁל 79
הַדָּרֶךְ הַתַּפְשׁוּת הָאֹרֶה מִשָּׁמֶשׁ. אֵךְ - ביחס ל"ספירות" 80
ולמאצילן ברך הוא, הרי זה לֹא מִמֶּשׁ הַדָּרֶךְ זֶה, - כפי שהדבר 81
הוא באור המתפשט מהשמש, רק הַדָּרֶךְ רְחוּקָה וְנִפְלְאָה 82
מִהַשְׁתַּנְּנוּת, כִּי גָבְהוּ דְרָכָיו - של הקב"ה, מִדְּרָכֵינוּ. וּמִכָּל מְקוֹם, 83
- למרות שזה באופן נעלה ביותר מאשר אצל האדם, בכל זאת, כדי 84
לִשְׁכַּח הָאֵזֶן, נִשְׁמָע וְנִתְבּוֹנֵן מִשָּׁל אֹרֶה הַשָּׁמֶשׁ, הַמִּיָּחַד וּבְמִל 85
בְּמִקְוֵוֹ, וְאֵינוֹ עוֹלָה - האור בהיותו בשמש עצמה, בְּשֵׁם כָּלֵל 86

1 פֶּרֶק י. בסוף הפרק הקודם, פרק ט', הסביר רבנו הזקן, שכיוון שהקב"ה
2 למעלה אין קץ מחכמה, שכל והשגה, לכן גם היחוד - שהוא בריך-הוא
3 מאוחד עם הספירות והמדות שבעולם האצילות (שלמרות שהם ענין של
4 מדת החכמה ומדת החסד - הם בכל זאת מאוחדות עם אור אין סוף ברוך
5 הוא באופן של "חד") - הוא
6 למעלה מהשגת אנוש. ולכן
7 נקראות בזהר הקדוש, מדותיו
8 של הקב"ה, שהן ה"ספירות",
9 בשם "רוא דמהינותא", סוד
10 האמונה, שהרי ענין ה"ספירות"
11 קשור באמונה, שהיא למעלה
12 משכל והשגה.
13 אֵךְ מִכָּל מְקוֹם, - למרות
14 שה"ספירות" הן למעלה
15 משכל והשגה, הוֹאֵל
16 וְדִבְרָה תוֹרָה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי
17 אָדָם, לִשְׁכַּח אֶת הָאֵזֶן מֵהַ
18 שֶׁהִיא יְכוּלָה לִשְׁמָע, לְכַד
19 - לכן, נִתֵּן רְשׁוּת לְחֻכָּמֵי
20 הָאֵמֶת, - חכמי תורת
21 הקבלה, לְדַבֵּר בְּסִפְרוֹת
22 הַדָּרֶךְ מִשָּׁל, - ביאור כ"ק
23 אדמו"ר שליט"א:
24 "כשאומרים "משל" הרי זה
25 מדגיש שאינם אותו הענין
26 (הנמשל), כי אם שיש
27 דוגמא בשייכות דפרטי
28 המשל ביניהם - להשייכות
29 בין פרטי הנמשל, אף דפרטי המשל והנמשל אין כל ערך ושייכות
30 ביניהם (על דרך זה בנידון-דידן אין ערך כלל לאור ושמש עם
31 הספירות ומקורם - כי אם המשל הוא על יחודם (שייכותם) דהאור
32 והשמש שמקיל ההבנה בהיחוד דהספירות במקורם כו"). וְקִרְאוּ -
33 המקובלים, אוֹתָן - את ה"ספירות", בשם "אורות", - משל מענין
34 אור וגילוי, כִּי שֶׁעַל יְדֵי הַמִּשָּׁל הַזֶּה - מאור, יוֹכֵן לָנוּ קִצְתָּ עֵינֵינוּ
35 - ואופן, הַיְּחֹדֵד שֶׁל הַקְּדוּשָׁה הַיְּחֹדֵד וְרִצּוֹנוֹ, - ב"ספירות",
36 שֶׁהוּא הַדָּרֶךְ מִשָּׁל בְּעֵינֵי יְחֹדֵד אֹרֶה הַשָּׁמֶשׁ שֶׁבְּתוֹךְ גּוֹף בְּדוֹר
37 הַשָּׁמֶשׁ - כמו שאור השמש הנמצא בתוך גוף כדור השמש מתאחד
38 עִם גּוֹף הַשָּׁמֶשׁ שֶׁנִּקְרָא 'מֵאֹר', - לא רק "שמש", אלא גם "מאור"
39 - היא מקרינה מתוכה אור. כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹכָהּ: "אֶת הַמְּאֹרֵה הַגָּדֹל
40 וְגו'", - כלומר: הקב"ה ברא את השמש, הנקראת "מאור", שהיא
41 המקור והשייכות לאור הבא ממנה, וְהָיָה וְהִנֵּצִיץ הַמְּתַפְשֵׁט
42 וּמֵאִיר מִמֶּנּוּ - מה"שמש", נִקְרָא "אור", כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹכָהּ: "וְיִקְרָא
43 אֱלֹהִים לְאֹרֶךְ יוֹם", וּבְשֶׁהָאֹרֶה הוּא בְּמִקְוֵוֹ בְּגוֹף הַשָּׁמֶשׁ - הוא

1. בראשית א, טז. 2. שם א, ה. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אאפ"ל "אין ואפס" מצד המאור - שהרי מציאות ענין מאור - מחשיב הענין דאור (שעש"ז נקרא מאור)". 4. ראה ישעיה נה, ט.

נִבְרָא הָעוֹלָם: בְּחֻמָּה, בְּתִבְנוּה וּבְדַעַת וְכו', דְּכַתִּיב: – ככתוב: 23
 ה' בְּחֻמָּה יִסַּד אָרֶץ, בּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבְנוּה, בְּדַעַתוֹ תְּהוֹמוֹת 24
 נִבְקְעוּ וְגו'". – כתוב הרי במדרש, שהתהוות העולם היא ב"עשרה 25
 דברים", שהם עשר ה"ספירות", וּכְמֵאמַר אֱלֹהֵינוּ: – ב"פתח אליהו" 26
 שבהקדמת תיקוני זהר: 27
 "דְּאִפִּיקַת עֶשֶׂר תִּקּוּנֵינוּ, 28
 וְקִרְיָנוּ לְהוֹן עֶשֶׂר סְפִירָה, – 29
 אתה (ריבנו של עולם) 30
 הוצאת עשרה "תיקוני" והם 31
 נקראים "עשר ספירות", 32
 לְאֵנְהָא בְּחֻן עֲלִמִין 33
 כְּתִימִין דְּלֹא אֲתַגְלִין 34
 וְעֲלִמִין דְּאֲתַגְלִין, – כדי 35
 להנהיג בהן (בעשר 36
 הספירות) את ה"עולמות 37
 הסתומים" (העולמות 38
 שלמעלה מהשגה), ואת 39
 ה"עולמות הגלויים" (שהם 40
 גלויים להשגת האדם), וְכִהוֹן אֲתַכְסִּיאַת כו'". – ובהם (ועל ידם) 41
 אתה מתכסה ומסתתר מהנבראים, שלא יראו בגלוי את החיות 42
 האלקית המהווה ומחיה אותם. רבנו הזקן מביא להלן דוגמא כיצד 43
 נתהוו הנבראים מהמדות והספירות: 44

1 בְּפָנֵי עֲצָמוּ רַק שֵׁם חֲמָקוֹר לְבָדוּ – בָּךְ – גַּם, כָּל מְדוּתָיו שֶׁל
 2 חֲקָדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְרָצוֹנוּ וְחֻמָּתוֹ, אֵינֶן עוֹלוֹת וְנִקְרְאוֹת – לגבי
 3 הקב"ה, בְּשִׁמּוֹת אֱלוֹ – של מדות, רצון וחכמה, כָּלֵל אֱלֹא לְגַבִּי
 4 חֲנֻכָּאִים – בלבד, הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שהם למטה
 5 מאצ" – בבריאה יצירה
 6 ועשי' – והינינו", עֲלִיזִים
 7 וְתַתְּתוֹנִים, – הנבראים
 8 העליונים והנבראים
 9 התחתונים, שְׁהוּיָתָם
 10 וְחִיּוּתָם וְהִתְנַהֲתָם,
 11 שֶׁחֲקָדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחַיֶּה
 12 וּמְחַיֶּה אוֹתָם וּמְנַחֵם,
 13 הוּא – על ידי, בְּרָצוֹנוּ
 14 וְחֻמָּתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעַתוֹ –
 15 של הקב"ה, הַמְתַּלְבְּשׁוֹת –
 16 רצונו, חכמתו, בינתו ודעתו
 17 של הקב"ה, מתלבשות
 18 בְּמְדוּתָיו חֲקָדוּשׁוֹת, –
 19 חסד, גבורה, תפארת וכו', הרי לגבי הנבראים, המתהווים, מקבלים
 20 חיותם ומונהגים מהקב"ה על ידי התלבשות רצונו, חכמתו, בינתו
 21 ודעתו – במדותיו, נקראים הספירות והמדות בשמות חכמה, בינה,
 22 דעת ומדות. בְּדִאִיתָא – כמו שמצינו בְּמִדְרָשׁ: "כְּעֶשְׂרֵה דְּבָרִים

שער היחוד והאמונה

מדותיו של הקדוש ב"ה ורצונו וחכמתו אינן עולות
 ונקראות בשמות אלו כלל אלא לגבי הנבראים עליונים
 ותחתונים שהווייתם וחיותם והנהגתם שהקב"ה מהווה
 ומחיה אותם ומנהיגם הוא ברצונו וחכמתו ובינתו ודעתו
 המתלבשות במדותיו הקדושות כדאיתא במדרש בעשרה
 דברים נברא העולם בחכמה בתבונה ובדעת וכו' דכתיב
 ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות
 נבקעו וגו' וכמאמר אליהו דאפיקת עשר תיקונין וקרינן
 להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא
 אתגליין ועלמין דאתגליין ובהון אתכסיאת כו'

יום שישי ב' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 174, עד"מ ביום ראשון... עד עמ' פח, מדות כלל:

64 מדת הגבורה, לְכֵן לֹא הָיָה – האור שנוצר ממדת החסד, רוֹחֵנִי
 65 כְּאוֹר שֶׁל מַעְלָה מִמֶּשֶׁ, וְגַם נִתְלַבֵּשׁ – אור זה, בְּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא
 66 בְּבִחִינַת גְּבוּל וְתַכְלִית, שֶׁהוּא מַחְלֵךְ ת"ק – חמש מאות, שָׁנָה
 67 מִהָאָרֶץ לְרִקְיעַ וּמִמּוֹרָה
 68 לְמַעְרָב. – כל ההגבלות
 69 עד"מ ביום 11 הללו לא היו קיימות אילו
 70 התהוות העולם היתה ממדת 12
 71 החסד עצמה, שהרי חסד 13
 72 הוא התפשטות בלי הגבלה; 14
 73 אלא, מפני שהתהוות היא 15
 74 מחסד כפי שהיא כלולה גם 16
 75 מגבורה – ומצד הצמצום של 17
 76 מדת הגבורה, באות 18
 77 ההגבלות האמורות. – אך, 19
 78 כיוון שביום ראשון של ששת 20
 79 ימי בראשית נתגלתה ופעלה
 80 מדת החסד, נתהוו אז הנבראים שיש להם שייכות למדת החסד,
 81 המציאות של אור וכו'. וְכֵן בְּיוֹם שֵׁנִי – של ששת ימי בראשית,
 82 נְגִלַת מִדַּת גְּבוּרָה – כפי שהיא כְּלוּלָה מִשְׁאֵר מְדוּת, וְרָצוֹנוּ כו',

45 עַל דְּרָךְ מִשָּׁל: בְּיוֹם רֵאשׁוֹן מִשְׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית – נְגִלַת מִדַּת
 46 חֲסֵד, – כפי שהיא, כְּלוּלָה מְכֹל מְדוּתָיו חֲקָדוּשׁוֹת, וְרָצוֹנוּ
 47 וְחֻמָּתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעַתוֹ – של הקב"ה, מְלַבְּשִׁין בָּהּ, – במדת
 48 החסד, וּבְרָא בָהּ – במדת
 49 החסד, אֶת הָאוֹר בְּמֵאמַר
 50 "יְהִי אוֹר", – כי, עֲנִין הָאוֹר
 51 הוּא הַתְהוּוֹת הַבָּאָה
 52 מִהַתְגַּלּוּת מִדַּת חֲסֵד,
 53 וְהַשִּׁיבוֹת שְׁבִין "אוֹר"
 54 ל"חסד", הִיא בְּכֵן: שֶׁהִיא
 55 בְּחִינַת הַתְּפַשְׁטוּת
 56 וְחֻמָּשֶׁת הָאוֹר לְעוֹלָם
 57 מְלַמְעָלָה, וְהַתְּפַשְׁטוּתוֹ –
 58 שֶׁל הָאוֹר, בְּעוֹלָם מְסוּף
 59 הָעוֹלָם עַד סוּפוֹ, שֶׁהִיא
 60 בְּחִינַת מִדַּת חֲסֵד; – שהרי
 61 עֲנִינָה שֶׁל חֲסֵד הוּא: הַתְּפַשְׁטוּת וְגִילּוֹי. רַק מִפְּנֵי שֶׁכְּלוּלָה – מדת
 62 חֲסֵד, גַּם מִמִּדַּת גְּבוּרָה, – שהרי מדות וספירות (שבעולם
 63 האצילות) הן בהתכללות אחת בשניה, ומדת החסד כוללת בה גם

5. חגיגה יב, א. – כידוע, גם ה"אגדות" שבגמרא נקראות "מדרש". 6. משלי ג, יט – כ. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הול' משנה המפורשת בעשרה מאמרות נבה"ע – אלא שבמשנה מדבר מצד המל' והגילוי (מאמר – כנ"ל) שבכל ספירה וכאן הראי' צ"ל על חכ' בינה כו'". 8. ראה חגיגה יג, א.

1 – וכן רצון, חכמה, בינה, דעת, מלובשים בה, וברא ביה – והקב"ה
2 ברא במדת הגבורה את הרקיע במאמר "יהי רקיע בתוך המים,
3 ויהי מבדיל בין מים למים", – כך, שהמאמר והנברא שנתהווה
4 ממנו – הרקיע – יש להם שייכות למדת הגבורה, שהיא – ההבדלה

5 שברקיע, בהינתן צמצום

6 וגבורות להעלים מים

7 העליונים הרוחניים ממים

8 התחתונים, ועל ידי זה

9 נתגשמו – המים התחתונים

10 בהפך להם – המים

11 העליונים; – נעשתה אם כן

12 ההגשמה על ידי צמצום

13 והעלם, הבאים ממדת

14 הגבורה שנתגלתה ופעלה

15 ביום שני מששת ימי

16 בראשית, ומדת חסד

17 כלולה ביה, – במדת

18 הגבורה, כי "עולם חסד

19 יבנה", – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ענין של חסד". כלומר: עצם

20 ה"יבנה" של העולם הוא ביטוי של חסד וגילוי. הרי, שגם במקום

21 שפועלת מדת הגבורה, פועלת שם גם מדת החסד, שהכל – כל

22 האמור הוא כפי שתראה הבה נאדם עליה לעבד ה' – הרי זה

23 ענין של חסד, וכן בלל. – כל שאר המדות, שעל ידם נבראו

24 הנבראים, כל אחת ביום שלה. וזהו שאמר אליהו בתקונים –

שער היחוד והאמונה

כלולה משאר מדות ורצונו כו' וברא בה הרקיע במאמר
יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים שהיא
בחי' צמצום וגבורות להעלים מים העליונים הרוחניים
ממים התחתונים ועל ידי זה נתגשמו התחתונים בהדרגה
מהעליונים ומדת חסד כלולה בה כי עולם חסד יבנה
שהכל כדי שתראה היבשה ואדם עליה לעבוד ה' וכן
כולן וז"ש אליהו בתיקונים שם לאחזאה איך אתנהיג
עלמא בצדק ומשפט כו' צדק איהו דין משפט איהו
רחמי כו' כולא לאחזאה איך אתנהיג עלמא אבל לאו
ראית לך צדק ידיעא דאיהו דין ולא משפט ידיעא דאיהו
רחמי ולא מכל אינון מדות כלל:

מדות בלל: – ולא מכל מדות אלו כלל. כלומר, "צדק" ו"משפט"
מציוינים כמדות אלו רק לגבי העולמות והנבראים, ואילו לגבי
הקב"ה, הרי "לאו דאית לך" – אצלו יתברך לא שייך צדק זה ומשפט
זה, שכן, לגביו אין מדות אלו דבר לעצמם כלל, הן מאוחדות כליל
בהקב"ה עצמו, כמו אור השמש בהיותו במאור השמש עצמה, שם
אין הוא "מציאות" כלל, אלא הוא בטל לגמרי ומאוחד בשמש עצמה.

יום שבת קודש ג' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פח, פרק יא והנה גם... עד עמ' 176, וסתום בלבן.

49 פרק יא. בפרק הקודם, פרק י"ד, הסביר רבנו הזקן, שהספירות, (מדותיו
50 של הקב"ה וחכמתו ורצונו) נקראות בשמותיהן, לגבי הנבראים בלבד,
51 המתהווים, מקבלים חיות ומונהגים על ידן. ואילו לגבי הקדוש ברוך הוא,
52 אין הן נקראות בשמות "מדות", "חכמה" ו"רצון", מפני היותן מאוחדות

53 בתכלית אתו יתברך, אשר לכן

54 לא שייך לקרוא אותן בשם

55 לעצמן – כמו שהדבר באור חזו

56 השמש בהיותם במקורם – מאור

57 השמש – שאינם עולים בשם

58 להיקרא "אור", מפני שהם

59 מאוחדים שם עם המאור.

60 בפרק זה, פרק יא, יסביר רבנו

61 הזקן, שלא רק המדות והספירות

62 נקראות בשמותיהן לגבי

63 הנבראים בלבד, אלא גם "עשרה מאמרות", שעל ידם מתגלות המדות

64 והספירות להוות, להחיות ולהנהיג את הנבראים – גם נקראים "מאמרות"

65 לגבי הנבראים בלבד, אבל לא לגבי למעלה, כיון שהם מאוחדים עם המדות

66 והספירות המאוחדות בתכלית עם הקדוש ברוך הוא.

שער היחוד והאמונה

פרק יא והנה גם עשרה מאמרות ג"כ נקראו בשם
מאמרו' לגבי הנברא' בלבד כי כמו
שהמדות שבנשמת האדם כשבאות להתגלו' במעשה
הן באות מלובשות באותיות המחשבה כגון מדת חסד
ורחמים שבנשמה א"א לבא לידי התגלות בפועל ממש
כ"א ע"י שמחשב בדעתו ומהרהר מעשה הצדקה וחסד
לעשותה בפ"מ כי א"א לעשות בלי מחשבה ואם מצוה
אם על ידי שמחשב –
בתחילה, בידעתו ומתהרר מעשה הצדקה וחסד לעשותה בפועל
ממש, כי אי אפשר לעשות – שום פעולה, בלי מחשבה, – וישנו
אופן, שלפני התגלות המדה במעשה, עליה להתלבש לא רק
במחשבה, אלא גם בדיבור – כפי שיוסבר להלן. ואם מצוה לאחרים

63 הנבראים בלבד, אלא גם "עשרה מאמרות", שעל ידם מתגלות המדות
64 והספירות להוות, להחיות ולהנהיג את הנבראים – גם נקראים "מאמרות"
65 לגבי הנבראים בלבד, אבל לא לגבי למעלה, כיון שהם מאוחדים עם המדות
66 והספירות המאוחדות בתכלית עם הקדוש ברוך הוא.

התהוות האור מאין ליש, - שזה הכוח הפרטי לבריאת האור, 45
שלבן נכרא האור מהמשכת ב"ח זה, ולא נכראו ממנו דברים 46
אחרים שנכראו גם כן ממדת חסד, כמו מים וכיצא בהם, - 47
הרי, שהרכב אותו כוח הוא באופן שהוא בורא את האור דוקא, ולכן 48

מכונה כוח זה כ"מאמר ידי 49
אור". העובדה שמאותה 50

מדת חסד מתהווים מים 51
וכיצא בהם - ולא אור, הרי 52

זה, מפני שנתלבשו בהם 53
כחות בכחיות צרופים 54
אחרים, המורים על 55

התהוות המים וכיצא. 56
ונמצא, כי כל חיות 57
וכחות הנמשכות 58

ממדותיו הקדושות 59
לתהוותם לבראם מאין 60

ליש ולהחיותם ולקיים - 61
נקראות - ההמשכות של 62

חיות וכחות בשם "אותיות" 63
הקדושות, שכן בחינת 64

המשכת החיות מרצונו 65
וחכמתו ומדותיו 66

להתהוות עולמות 67
ולהחיותם. והם - העולמות 68

הנצרים מהאותיות, שני 69
מיני עולמות: עלמין 70

סתמין דלא אתגליין, - 71
עולמות סתומים שאינם 72

מתגלים, הם המתהווים 73
וחיים וקיימים מבחות 74

והמשכות נעלמות כמו אותיו' 75
המשכות נעלמות, כמו 76

אותיות המשכת 77
שבנשמת האדם על דרך 78

משל; - שכשם שאותיות 79
המשכת סמויות מהזולת, 80

כך הכחות סמויים מהנבראים, 81
ועלמין דאתגליין, - עולמות גלויים, נכראו וחיים 82

שנתגלו כחות והמשכות הנעלמות, הנקראות בשם "אותיות" 83
המשכת, וכשכן - הכחות הגנויים, אותיות המשכת, בכחיות 84

התגלות להחיות עלמין דאתגליין - העולמות הגלויים, נקראות 85
בשם "מאמרות" ו"דבר ה'" ו"דוח פיו", כמו - למשל, אותיות 86

הדבור באדם על דרך משל, שכן מנלות לשומעים מה שחיה 87
צפון וסתום בלב. - כך האותיות וההמשכות הן התגלות 88

לנבראים, להשפיע חיות לנבראים שבבחינת "עלמין דאתגליין". 88

לעשות, כמו תמלך, - המצווה לאחרים לעשות, אי מתלבשת 1
מדת החסד וגם אותיות המשכת באותיות הדבור [וכן] 2
בשמדבר דברי חסד ורחמים [לרעהו] - שגם אז מתלבשות מדות 3
חסד ורחמים יחד עם אותיות המשכת, באותיות הדיבור. הרי 4

שהתגלות הכחות והמדות 5
של הנפש, היא דוקא על ידי 6

אותיות - אותיות המשכת 7
או אותיות הדיבור. כך על 8

דרך משל, מדותיו של 9
הקדוש ברוך הוא, 10

בשבאות לבחינת התגלות 11
פעלתו בתחתונים, נקרא 12

גלוי זה והמשכת פעלה זו 13
בשם "מאמר" ו"צדוק" 14

אותיות, שהרי אי אפשר 15
שהיה שום פעלה 16

נמשכת ממדותיו 17
הקדושות בלי צרופים 18

הנקראים בשם "אותיות". 19
- כדי שתהיה התגלות של 20

"פעולה" הבאה ממדותיו 21
הקדושות, הרי זה דוקא 22

באופן של התגלות כוחות 23
פרטיים, שהרכבם הוא 24

ההתגלות שממנה באה 25
ה"פעולה". כגון לבריאת 26

האור ממדת החסד - 27
נמשך ממנה - ממדת 28

החסד, המשכת פעלה וכח 29
לפעל ולברא בו - באותו 30

כוח, את האור, - שכן, כפי 31
שיסביר להלן, יכולות להיות 32

ממדת החסד פעולות שונות 33
וסוגי התהוות שונות, הרי 34

כדי שיתהווה ממנה אור ולא 35

דבר אחר, היה צריך להימשך ממדת החסד התגלות וכוח פרטי 36

המורכב באופן כזה שממנו יברא אור, והמשכת ב"ח זה וחיות זו 37

נקראת בשם מאמר ואותיות "יהי אור". כי אף שאינן - ענין 38
של אותיות ממש, באותיות המשכת שלגו חם ושלום, - בהביאו 39

המשל האמור, שכשם שהתגלות הנפש באדם היא דוקא על ידי 40
אותיות המשכת, כך גם למעלה, שהתגלות מדותיו הקדושות היא 41

על ידי ענין של אותיות - מודגש כאן: שלמרות שבנפש הן אותיות 42
ממש, עם כל ההגבלות שיש לאותיות, הרי למעלה אין הדבר כך חס 43

ושלום, מכל מקום הם - בדומה לאותיות שכן, ענין המורה על 44

יום ראשון	יום רביעי	כז סיון	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: קרח, רביעי עם פירש"י. תהלים: קכ"קלד. תניא: וממלא . . . פד" ותכלית. כתיב "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה". האדם, עליו רק לעשות כלי לפרנסתו, ולהשתדל בכל כחו אשר הכלי יהיה טהור מכל סיג ופסלת דאונאה כו', הינו שיהיה הפל על פי דיני התורה, אשר אז הוא כלי ראוי לברכה העליונה בשנים: פרנסה ברוח, ואשר הפרנסה תלך למקום הראוי.			

יום שני	יום חמישי	כח סיון	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: קרח, חמישי עם פירש"י. תהלים: קלה-קלט. תניא: כי מקור . . . "168" מדותיו. הצ"צ בספרו לבנו אאזמו"ר מאורע מחייו, סיים: מיט דעם וואס מען העלפט א אידען אין פרנסה, אפילו פארדינען זיבעציג קאפיקעס (מטבע קטנה ברוסיה) אין א קעלבעל, איז אלע שערי היכלות העליונים זיינען פאר איהם אפען. כעבור כמה שנים סיפר אאזמו"ר כל הנ"ל לאאזמו"ר והוסיף: מ'באדארף אפילו וויסען די וועג צו די היכלות העליונים, נאר דאס מאכט ניט אויס, עס דארף זיין דער עיקר, העלפען בלבב שלם מיט א געפיל, האבען א געשמאק אין א אידען טאן א טובה.			

ה"צמח צדק" בספרו לבנו אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] מארע מחייו, סיים: בזה שמסיעים ליהודי בפרנסתו, אפילו להרויח שבעים "קאפיקעס" (מטבע קטנה ברוסיה) בסחר צגלים, כל שערי ההיכלות העליונים פתוחים עבורו.

כעבור כמה שנים ספר אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] כל הנזכר לעיל לאדני אבי מורי ורבי [הרש"ב], והוסיף: צריך גם לדעת את הדרך להיכלות העליונים, אף אין זה משנה, צריך שיהיה העקר לסיע בלבב שלם ברגש, שיהיה תענוג בעשית טובה ליהודי.

יום שלישי	יום שישי	כט סיון	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: קרח, ששי עם פירש"י. תהלים: קמ"קמד. תניא: והחשבון . . . האותיות עצמן. עבודת האדם על פי תורת החסידות, להרגיל את עצמו לראות ענין השגחה פרטית, איך כי בטובו יתברך מחדש את העולם והנבראים בכל רגע בהשגחתו הפרטית, אשר זה אף זה הוא מציאות הנבראים חיותם וקיומם.			

יום רביעי	שבת	ל סיון, שר"ח	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: קרח, שביעי עם פירש"י. תהלים: קמה-קנ. תניא: פרק ח. והנה . . . ומקור החיות. העברת הפרשה שמו"ת – פסוק פסוק. וקורין גם ההפטר, או שתי ההפטרות אם הוא שבת ר"ח, או פרשיות מחוברות וכיוצא בזה. מענה רבינו הזקן לאברך עילוי מצוין ובעל כשרון מפורסם כשנכנס ליחידות שלו הראשונה – בשנת תקנ"ה בליאונא: רוחניות וגשמיות זיינען הפכים בעצם מהותם. דאס וואס עס איז א מעלה אין גשמיות, איז א חסרון אין רוחניות.			

אין גשמיות איז א שמח בחלקו דער גרעסטער בעל מעלה. און דורך עבודה וועט אזא איינער צוקומען צו די העכסטע מדריגות. אין רוחניות אָבער איז א שמח בחלקו דער גרעסטער חסרון, און ער ווערט, ר"ל, א יורד ונופל.

העברת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום - פסוק פסוק. וקורין גם ההפסדה, או שתי ההפסדות אם הוא שבת ראש חדש, או פרשיות מחברות וכיוצא בזה. מענה רבנו הזקן לאברהם עלוי מצין ובעל כשרון מפרסם, כשנכנס ליחידות שלו הראשונה - בשנת תקנ"ה בליאונא: רוחניות וגשמיות הם הפכים בעצם מהותם. מה שהוא מעלה בגשמיות, הוא חסרון ברוחניות.

בגשמיות - השמח בחלקו הוא בעל מעלה הגדולה ביותר, ועל ידי 'עבודה' יגיע אחד כזה למדרגות הגבוהות ביותר. אבל ברוחניות - השמח בחלקו הוא החסרון הגדול ביותר, והוא נהיה, רחמנא לצלן, יורד ונופל.

יום חמישי

יום ראשון

א תמוז, ב דר"ח

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תניא: פרק ט. אבל . . . אין קץ.

מסירות נפש הראויה לבני תורה הוא כדרשת רז"ל "אדם כי ימות באהל", להמית את כל התענוגים בעניני עולם. כי אפילו דברים קלי הערך בתענוגי עולם, מונעים המה מלהיות מסור ונתון באהלה של תורה.

יום שישי

יום שני

ב תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, שני עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: רק מפני . . . למשכילים.

רבנו הזקן כותב בסדורו: נכון לומר קדם התפלה "הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך".

זאת אומרת, אשר מצות אהבת ישראל היא שער הכניסה, אשר דרך בו יכול האדם לבוא לעמד לפני ה' אלקים להתפלל, בזכותה תקבל תפלת המתפלל.

שבת קודש

יום שלישי

ג תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, שלישי עם פירש"י.

תהלים: יח"ב.

תניא: הגדה. סוד . . . מן השכל.

אאזמו"ר אמר: א אידישער קרעכץ וואס קומט ח"ו בסבה פון א ניט גוט גשמי איז אויך א תשובה גדולה, בפרט א קרעכץ בסבה פון א ניט גוט רוחני איז אודאי און אודאי א תשובה מעליתא. דער קרעכץ שלעפט ארויס פון עומק רע, און שטעלט אנדער אין א מעמד טוב.

אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] אמר: אנהה יהודית הבאה חס ושלום בסבת לא טוב גשמי - גם היא תשובה גדולה, במיוחד אנהה בעקבות לא טוב רוחני - היא ודאי וודאי תשובה מעלה. האנהה מחלצת מעמק רע, ומציבה במעמד טוב.

שבועת הפקדון

יום ראשון כ"ז סיון ה'תשע"ב

לקיש אם מן התורה מעות קונות או משיכה קונה, עולה (מדברי רב חסדא) שכדי לחייב שבועת הפיקדון על כפירת שעבודים יש לייחד כלי, וזאת בניגוד לפשטות המשניות בשבועות. וביישוב הסתירה כתבו התוספות (שבועות לה, א) שסוגיית הגמרא עיקר, ופירשו את המשנה לאורה, וקבעו הלכה שבכל מקום בו מוזכרת שבועת הפיקדון בשעבודים היה ייחוד כלי אותו תובע המשיב. וכך גם עולה מדברי רש"י (ב"מ שם): "דאילו כפר בהלוואה גרידתא לא מיחייב קרבן שבועה, הואיל וניתנה להוצאה".

לעומתם, הרמב"ן ביאר את הגמרא שאין הכוונה לקבוע הלכה אלא לפרש את הפסוק, והוסיף וביאר: "דקרבן שבועה לעולם חייב, והכא להכי אוקמא רב חסדא כגון שייחד לו כלי להלוואתו ולעשוק משום דכתיב 'והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק', דמשמע הידוע, לומר שנתייחד והדר בעיניה". כלומר, בעצם, הכופר בשבועת הפיקדון חייב אף ללא ייחוד כלי אלא שלא בכך מדבר הפסוק. ומעין זה כתב אף הריטב"א והוסיף שרב חסדא מחדש שאף על פי שלא היתה כפירה בעיקר החוב אלא במעמד כלי זה כמיוחד לגבייתו, הרי זו כפירת ממון, וכל שכן אם הנתבע כפר בעצם החיוב.

הלכות שבועות פרק ח, הלכה א: הגונב שזר ש'ל חברו ומכחו או מכרו, ותבעו בעל השור ואמר לו: 'ננכת שורי ומכחת או מכרת', והוא אומר: 'ננכתיו, אבל לא מכחתי ולא מכרת', ונשבע - הרי זה פטור משבועת הפקדון; שאילו הודה מעצמו ש'מכח או מכר - לא היה משלם תשלומי ארבעה וחמשה, מפני שהוא קנס.

מבואר במשנה (שבועות לו, ב) כי חיוב שבועת הפיקדון חל בממון ולא בקנס, אם מפני שבקנס החיוב הוא רק אחרי העמדה בדין (שהרי מודה בקנס פטור, ואם משום גזירת הכתוב שאף לאחר גמר דין (כאשר ההודאה אינה פוטרת) אין נשבעין שבועת הפיקדון בקנס (ראה כתובות מב, א).

והנה, הרמב"ם אינו מחלק בין תביעה 'בעין' או לתביעה 'שיעבוד' (כהלוואה, למשל). וכן בהלכות גזילה (פ"ו, ה"ב) קבע באופן כללי: "אחד הגזול או העושק או הגונב או שהלווה או שהפקיד אצלו או מצא אבדה וכחש בה או שהיתה ביניהן שותפות ונשאר לו אצלו ממון, או שעלה לו מלאכה ולא נתן לו שכרו".

ולכאורה הדברים סותרים גמרא מפורשת:

מסוגיית הגמרא (בבא מציעא מח, א) במחלוקת ר' יוחנן וריש

עדות המלך

יום שני כ"ח סיון ה'תשע"ב

המלך להביא 'קרבן שבועת העדות' (תוספות יו"ט כ"ח יומא עב, א).

וה'מנחת חינוך' (מצווה קפ"ג) מיישב:

בעדות שצריך בה שני עדים, צריכים שניהם להעיד בפני בית דין, ואם המלך הוא אחד מהם אינו חייב להעיד משום כבודו. ויתירה מזו (כלשון הרמב"ם כאן) "אינו רשאי להעיד", אבל בעדות שעד אחד נאמן בה (כגון לענין איסור או טומאה) והמלך הוא העד האחד, הרי העדות כשרה גם ב'עד מפי עד', ואין המלך צריך לעמוד בעצמו בפני בית דין. ובמקרה זה, אכן חובה עליו להעיד ואם השביעוהו ולא העיד חייב ב'קרבן שבועת העדות'.

והגר"י אברמסקי מבאר:

בהלכות שגגות מדובר שהמלך התחייב ב'קרבן שבועת העדות' לפני שעלה למלוך, כאשר כן היה חייב להעיד, ולא הספיק להביא את קרבנו עד שנתמנה למלוכה ועליו להביא את קרבנו למרות שבינתיים עלה למלוך (חזון יחזקאל שבועות פ"א ה"ד).

הלכות שבועות פרק י, הלכה א: ה'ה אחר מעריץ מלך, שאינו רשאי להעיד... פטורין משבועת העדות.

שנינו בסנהדרין (יח, א): "המלך לא מעיד ולא מעידין אותו". משום שנאמר "שום תשים עליך מלך – שתהא אימתו עליך, והבא להעיד צריך לעמוד לפני הדיין, ודרך בזיון הוא לו" (רש"י שבועות לא, א).

והקשה ה'תוספות יו"ט' (הוריות פ"ב מ"ה): בהלכות שגגות (פ"ה) פסק הרמב"ם "המלך וכהן משיח מביאין קרבנם על שבועת העדות". כלומר, אם המלך שגג ולא העיד כאשר התובע השביעו, עליו להביא 'קרבן שבועת העדות'. ולפי דבריו כאן יש לתמוה, מדוע צריך המלך להביא 'קרבן שבועת העדות' והרי "המלך לא מעיד"?

ומבאר מהר"ם חביב:

המלך אינו מעיד כי זהו זלוול בכבוד המלוכה, אך כאשר העדות היא למלך אחר השווה אליו במעמדו, אין בכך זלוול וחייב להעיד, וזהו המקרה בו כתב הרמב"ם בהל' שגגות שעל

האם הפקר מפקיע מרשות בעלים?

יום שלישי כ"ט סיון ה'תשע"ב

קנין, מאי ענין נדר לכאן, הא תיפוק ליה דכבר יצאה מרשותו". ולפי זה, צידד לומר שאם הפקיר ומת יישאר הדבר שהפקיר ברשות היורשים "כיון שאינו אלא משום נדר, והנודר ומת אין היורשין מחויבין לקיים נדרו כו'". אבל ה'חתם סופר' (שו"ת יו"ד ס"י שטז) כתב לחלק שהנודר ומת אין היורשין מחויבין לקיימו "מפני שלא נתקיים הנדר ולא חל על נכסים ידועים", ואילו כאן

הלכות נדרים פרק ב, הלכה יד: ה'הפקר, אף על פי שאינו נדר - הרי הוא כמו נדר, שאסור לו לחזור בו.

ה'קצות החושן' (ס"י רעג סק"א) למד מכאן שאין הפקר נחשב לקנין המפקיע את הדבר מרשות הבעלים, אלא גם לאחר ההפקר נשאר הדבר ברשותו. לכן, האיסור על הבעלים לחזור בו הוא מדין נדר, שאינו רשאי לחלל את דיבורו – "דאי עושה

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ פא

אך לפי זה, יש לדייק בלשון הרמב"ם "אסור לחזור בו", הרי הדבר יצא מרשותו ואינו יכול לחזור בו? ופירש הסמ"ע (שם סק"ד) שאסור לחזור ולמחות במי שבא לזכות. ובי' מחנה אפרים' (הל' זכיה מהפקר ס"ח ה) כתב, שגם לחזור ולקחת לעצמו שלא בתורת זכיה מן ההפקר או לפרוע לבעל חובו "ליכא אלא איסור בלבד – שאין אנו יכולים להוציאו מתחת ידו דהוי ממון שאין לו תובעים".

"בדיבור בעלמא 'הריני מפקיר' כבר נתקיים הנדר" והנכסים נעשו הפקר ו"מה לבנינו עם הנכסים עוד". וה'ערוך השלחן' (סי' רעג, ד) כתב שהמפקיר אכן מסתלק מנכסיו ע"י אמירתו שמפקיר ולא בגלל שהנדר אוסר עליו לחזור בו. וההשוואה של הרמב"ם לנדר היא רק דוגמא שיסתלק אדם משלו בדיבור בעלמא, גם מבלי שיכנס לרשות אחרת. ולכן השתמש בדוגמא מדין נדר: "שכשנדר שלא יהנה מנכסיו מסתלק מהם בדבור פיו, ולרשות אחר לא נכנסו".

מדוע 'זה וזה גורם' מותר? יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ב

בטל ברוב היתר, כך דבר הנולד על ידי איסור והיתר יחד – הגורם האסור בטל בגורם המותר. ואף שכל ביטול הוא לפחות ברוב, ב"זה וזה גורם", שאין כאן ממשות איסור אלא גורם בלבד, אחד באחד בטל. וכיון שההיתר הוא משום ביטול, הרי בדבר שיש לו מתירין ואינו בטל, ה'גורם' האסור לא בטל. ועל פי שיטת הר"ן כתב ה'תורת חסד' (אור"ח סי' כא): לדעת ה'מגן אברהם' (א"ח סי' תמ"ה ס"ק ה), האופה או מבשל בפסח בתנור שהסיקוהו בחמץ, כיון שהחמץ אסור בהנאה, גם המאפה והתבשיל אסורים בהנאה. ומדוע אינו מותר משום "זה וזה גורם" שהרי העצים והחמץ מצטרפים לאפיה ולבישול? – כי ה'מגן אברהם' סובר כהר"ן שהיתר "זה וזה גורם" הוא מדין ביטול, וכיון שחמץ בפסח אסור במשהו ואינו בטל, הגורם האסור אינו מתבטל.

הלכות נדרים פרק ה, הלכה טז: האוסר פירותיו על חברו... חבירו אסור בגידולי פירות אלו. והקשה הראב"ד: כתב הרמב"ם (הל' ע"ז פ"ז הי"ד) "כל שדבר אסור ודבר מותר גורמין לו – הרי זה מותר". ואם כן, מדוע אסורים גידולי הפירות שנאסרו עליו בנדר, הרי בנוסף לזרעים של הפירות האסורים, גם הקרקע שהיא היתר גורמת לגידולם, ומטעם זה אמרו (ע"ז מח, ב) "אגוז של ערלה מותר בפירותיה"? ותירץ הרדב"ז: דבר הנאסר בנדר הוא איסור "שיש לו מתירין", כי יכול להישאל על נדרו (לעיל הי"ב), ומאחר שדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל, אין אומרים בו "זה וזה גורם – מותר". ומבאר ה'אבני מילואים' (בשו"ת סי' ו בסוה"ס): הרמב"ם סובר כדעת הר"ן (ע"ז כא, א, בדפי הרי"ף), שיסוד ההיתר של "זה וזה גורם" הוא מדין ביטול ברוב, וכשם שאיסור בעין

התרת נדר כשנוגע בדבר יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ב

מוותר על שררתו, התרתו התרה. ולפי זה שתי הדעות בגמרא משלימות זו את זו: רב אמר "מלמד שהתיר לו נדרו". וכדי שלא יוקשה הכיבוד, והרי היה נוגע בדבר? מסביר שמואל – "שמסר עצמו למיתה" בין כך ובין כך, ושוב איננו נוגע בדבר. ויש מבארים באופן אחר: בילקוט (רמז שצב) הגרסה היא "שהתיר לו הנדר" ואילו בגמרא שלפנינו נאמר "שהפיר לו נדרו". והנה, פסק הרמב"ם (שבויעות פ"ו, ה"ה) שהחכם מתיר בלשון התרה והבעל בלשון הפרה. ואם כן לגרסת הגמרא שמשא הפר את הנדר, היה לו דין של 'בעל'. וההסבר הוא שמשא נקרא 'איש האלוקים' (דברים לג, א) ככתוב בזוהר(ת"א רלו, ב) שמשא הוא "בעלה דמטרונתא". ומעתה אין לתמוה איך הפר משא את הנדר, כי הדין שהנוגע בדבר אינו יכול להתיר, אמור רק בחכם אבל הבעל מתיר גם בדברים שבינו לבינה.

(ילקוט משיח וגאולה על התורה חלק י"ח עמ' 285)

הלכות נדרים פרק ז, הלכה ט: אסר על עצמו הנזית בני העיר – אסור להשאל על נדרו להכנס מבני אותה העיר ההיא. והקשה ה'משנה למלך': אמרו חז"ל (ברכות לב, א) על הפסוק "ויחל משה את פני ה' אלוקיו", שנחלקו בו חכמים: רב אמר – מלמד שהתיר לו נדרו [דבורו של הקב"ה שאמר 'ואכלם' – רש"י], ושמואל אמר שמסר עצמו למיתה, שנאמר ואם אין מחני נא מספרך. ונשאלת השאלה: לדעת רב, איך התיר משה את הנדר והרי היה נוגע בדבר, שכן ה' אמר למשה "כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל" ואם אין ישראל ח"ו אין לו גדולה? ומבאר בעל ה'ישמח משה': אכן, זהו דיוק דברי משה: "אם תשא חטאתם ואם מחני נא מספרך". ויש לקרוא את הפסוק כך: "אם תשא חטאתם ואם אין – מחני נא מספרך". כלומר, משה רצה להתיר את הנדר וכדי שיוכל לעשות זאת עליו לחדול מלהיות "נוגע" וכדי לסלק את נגיעתו אמר: אם תשא חטאתם ואם אין – בין אם תמחל להם ובין אם לאו – מחני נא מספרך. וכיון שבכל מצב הוא

אדר ה'אמית' יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ב

דין זה שנוי במחלוקת בגמרא (נדרים סג, א). לדעת רבי מאיר, כשרוצים לציין את אדר א' בשטרות כותבים 'אדר ראשון' ואילו

הלכות נדרים פרק י, הלכה ו: ואם ידע שהשנה מעברה, ונדר עד ראש חודש אדר – אסור עד ראש חודש אדר שני.

אדר ב' הוא 'אדר' סתם ולדעת רבי יהודה אדר א' הוא אדר סתם ואת אדר ב' יש לציין כ'אדר שני'.

הרמב"ם פוסק כדעת רבי מאיר, וכן כתבו התוספות (נדרים שם ס"ב) שאדר סתם הוא אדר שני, והראיה שהרי אדר ראשון הוא שלושים יום ואדר שני כ"ט יום, ולפי סדר החודשים אדר הוא לעולם חסר, אלא שאדר ב' הוא אדר ה'אמיתי'. ועוד, שהרי פורים נחוג באדר ב'.

אך הראב"ד פוסק כרבי יהודה שאדר סתם הוא אדר ראשון, וכן דעת רוב הראשונים. וכן פסק ה'תרומת הדשן' (סי' רצד). ולפי זה כתב שיום הזיכרון של הנפטר באדר, בשנה פשוטה, חל באדר ראשון. ומקביעות פורים באדר שני מוכיח ה'תרומת הדשן' היפך התוספות, שהרי בגמרא (מגילה ו, ב) מבואר שפורים נקבע באדר שני כדי לסמוך גאולת פורים לגאולת פסח בניסן ומשמע שלולא טעם זה אדר ראשון הוא העיקר.

ובשו"ת מהרי"ל (סי' לא) דוחה ראייה זאת כי יתכן שאדר ב' הוא העיקרי ומכל מקום היה ראוי לקבוע את פורים באדר א' כי 'אין מעבירין על המצוות' ויש לקיים את המצוה בהזדמנות הראשונה, וכנגד טעם זה אמרו שקבעו פורים באדר ב' כדי לסמוך גאולה לגאולה. ולפי זה, ביום זיכרון שאין שייך בו 'אין מעבירין על המצוות' יש לקבועו באדר ב' שהוא העיקר.

וב'שלחן ערוך' (י"ד סי' רכ ס"ח) נפסקה הלכה כרבי יהודה שאם אמר 'עד ראש חודש' אסור עד אדר ראשון, כי הוא אדר העיקרי. ולפי זה קביעות יום הזיכרון היא באדר ראשון. אך לגבי בר מצוה פוסק (ראה אור"ח סי' נה ס"ט ובביאור הגר"א שם) שהיא חלה באדר השני. ונראה שלדעתו המחלוקת היא רק לגבי נדרים ושטרות, בהם קובעת דעת בני אדם, ונחלקו אם דעתם על אדר ראשון או שני, אך לגבי דינים ואיסורים אדר שני הוא העיקר (ראה חת"ס אור"ח סי' קטג).

קיום והפרה בבת אחת

שבת קודש ג' תמוז ה'תשע"ב

קיים.

וה'דבר אברהם' (ח"א סי' טז, מלואים א) הביא את ביאורו של הגר"י מקוטנא:

מצד הדיבור אכן אין כאן לא הקמה ולא הפרה אבל מצד מחשבת הלב שחשב הן לקיים והן להפר, צריכה לחול רק ההקמה, כי "המקיים בלבדו הרי זה קיים" (לעיל ה"ט), ואילו ההפרה בלבד אינה הפרה (לעיל ה"ז). והגר"ח מברסק ביאר:

ההפרה לאחר הקמה יכולה לחול במציאות, שהרי ישנו נדר, אך אינה יכולה לחול מצד הדין כי לאחר שהקים את הנדר אין לו רשות להפר. אבל הקמה לאחר הפרה אינה חלה כי במציאות אין נדר ואין מה להקים, אבל מצד הדין (אילו היה נדר במציאות) יתכן שההקמה תחול לאחר ההפרה. ומאחר שההפרה אינה חלה אחר ההקמה (מצד הדין) הרי "כל שאינו בזה אחר זה – אפילו בבת אחת אינו" אבל ההקמה היתה יכולה לחול אחר ההפרה (מצד הדין) ולכן כאשר הם 'בבת אחת', יש כאן נדר להקים (שהרי ההפרה לא היתה לפני ההקמה) וההפרה אינה סותרת את ההקמה, ולכן פסק הרמב"ם "קיים ומופר לין בבת אחת הרי זה קיים" (חידושי רבינו חיים הלוי).

הלכות נדרים פרק יג, הלכה כב: אָמַר לָהּ: קָיָם וּמוֹפָר,

בְּבַת אַחַת – הָרִי זֶה קָיָם.

הגמרא (נדרים ט, ב) מדמה הלכה זו לדין המשנה "המקדש שתי אחיות בבת אחת – אפילו אחת מהן לא מקודשת" (קדושין נ, ב) כי כל שאינו יכול לחול בזה אחר זה אינו חל גם בבת אחת, והרי המקדש אישה ואחר כך קידש את אחותה לא חלים קידושי האחות, וכך גם בקידושין בבת אחת אינם חלים כי כל אחת מונעת את קידושי אחותה.

ופירש הר"ן (נדרים שם): כשם שבקידושי אחיות אף אחת אינה מקודשת כך גם המקיים ומפר את נדר אשתו או בתו, גם ההקמה וגם ההפרה אינם חלים כי אין הפרה אחר הקמה ואין הקמה אחר הפרה, והאב או הבעל יכול להפר או להקים את הנדר כרצונו.

ולפי זה הקשה הר"ן על דברי הרמב"ם כאן שהמקיים ומפר בבת אחת "הרי זה קיים" – הרי כשם שההפרה אינה חלה כיון שההקמה סותרת אותה, כך גם לא תחול ההקמה כי ההפרה סותרת אותה!

ופירש ה'ספ משנה': כיון שאין כאן לא הקמה ולא הפרה ממילא יש כאן קיום, כי כאשר הבעל או האב שותק, הנדר

המשך ביאור למס' נדה ליום שני עמ' א

הנולד עם זכר מהו דְּתִימָא – שמא תאמר שאינו ספק, הוֹאִיל וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק שִׁמְמָה שְׁנֵאמַר בְּתוּרָה לִשׁוֹן 'אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָּה זָכָר' (ויקרא יב ב), למדים כלל, שאם האִשָּׁה מְזֻרָּעַת תִּחְלָה הִיא יוֹלֶדֶת זָכָר, ואם האִשָּׁה מְזֻרָּעַת תִּחְלָה הִיא יוֹלֶדֶת נִקְבָּה, אִימָא – נאמר שבאופן זה שילדה שנים יחד, מְדַהֵא – מזה שהולד הודאי הוא זָכָר, הֵאֵי נָפִי – הטומטום גם זָכָר, שהרי מוכח שהאשה הזוריעה תחילה. קָא מְשַׁמַּע לָן הַתָּנָא שֶׁאֵין הַדְּבַר כֵּן, אֵלָּא אִימָא – אפשר לומר ששְׁנֵיהֶם הִזְרִיעוּ בְּבַת אַחַת, זֶה זָכָר וְזֶה נִקְבָּה – הולד הודאי הוא זכר, והטומטום או האנדרוגיניוס הוא נקבה.

הגמרא מביאה עוד נידון התלוי בספק של טומטום ואנדרוגיניוס: אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַב, טוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינִיּוֹס שְׁרָאוּ מֵרָאָה לִזְבִּין שְׁהוּא טוֹמָאָת קְרִי בּוֹכֵר, או מֵרָאָה אוֹרְסָה שְׁהוּא טוֹמָאָת נְדָה בְּנִקְבָּה, והרי הם ספק טמאים, אֵין חֵיִיבִין עַל בִּיאת מִקְדָּשׁ – אם נכנסו למקדש בשגגה, אינם חייבים קרבן עולה ויורד כדין טמא שנכנס למקדש,

שהרי אינם ודאי טמאים, ואם יביאו קרבן הרי זה ספק חולין בעזרה, וְאֵין שׁוֹרְפִין עֲלֵיהֶם אֶת הַתְּרוּמָה – ואם נגעו בתרומה, התרומה אסורה באכילה מספק שמא נטמאה בנגיעתם, אך אין שורפין אותה, שמא הם טהורים, והתרומה לא נטמאה, ואין שורפין תרומה טהורה. מוסיף רב ומחדש, ואף אם רָאוּ לִזְבִּין וְאוֹרְסָה בְּאֶחָד – גם מראה לזבן וגם מראה אורס, שבכך בין אם הם זכר ובין אם הם נקבה הם טמאים ממה נפשך, מכל מקום אֵין חֵיִיבִין עַל בִּיאת מִקְדָּשׁ, מפני שדין שילוח טמאים מהמקדש לא נאמר על טומטום ואנדרוגיניוס, כפי שדורש רב להלן מפסוק. אָבֵל שׁוֹרְפִין עֲלֵיהֶם אֶת הַתְּרוּמָה מפני שודאי התרומה נטמאה. ומנין למד רב שבטומטום ואנדרוגיניוס אין דין שילוח טמאים מהמקדש, שְׁנֵאמַר בְּדִין שִׁלּוּחַ טְמָאִים מִהַמִּקְדָּשׁ (במדבר ה ב-ג) 'צו את בני ישראל וישלחו מן המקדש כל צרוע וכל זב וכל טמא לפנש מִזְבֵּחַ וְעַד נִקְבָּה

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – כ"ז סיון-ג' תמוז ה'תשע"ב

יום ראשון כ"ז סיון ה'תשע"ב

הלכות שבועות

פרק ז

- 1
- 2
- 3
- 4 א. התובע חבירו בממון שאם הודה בו יהיה חייב לשלם, וכפר ונשבע, או שהשביעו התובע, וכפר - הרי זה הנתבע
- 5 חייב בשבועת הפקדון, אף על פי שלא ענה 'אמן';
- 6 שבשבועת הפקדון, אחד הנשבע מפי עצמו, ואחד
- 7 שהשביעו אחר וכפר, אף על פי שלא ענה 'אמן' - חייב;
- 8 ששפירתו אחר שהשביעו התובע, כענין 'אמן'.
- 9 ב. תבעו בממון שאם יודה לו ויאמר 'כן הדבר' לא יהיה
- 10 חייב לשלם, כגון שתבעו בקנס, שאין אדם משלם קנס על
- 11 פי עצמו, וכפר ונשבע - הרי זה פטור משבועת הפקדון,
- 12 וחייב משום שבועת בטוי.
- 13 ג. וכן אם תבעו בקרקע או בעבד או בשטר, וכפר ונשבע
- 14 - פטור משבועת הפקדון; וחייב בשבועת בטוי, שהרי נשבע
- 15 על שקר.
- 16 ד. ולמה נפטר משבועת הפקדון, והרי זה אלו הודה היה
- 17 משלם מה ששכר? לפי שנאמר: "בפקדון [הלוואה], או
- 18 בתשומת יד [שנתנו בידו כסף או סחורה לעסק], או בגזל, או
- 19 עשק את עמיתו, או מצא אבדה", הכל מטלטלין שאם יודה
- 20 בהם יוציא ממון מתחת ידו; ויצאו קרקעות שאין
- 21 מטלטלין, והרי הן לפני בעליהן ובהזקתן; ויצאו עבדים,
- 22 שהקשו [הוסמכו והושוו בפסוקים] לקרקעות, ויצאו שטרות,
- 23 שאין גופן ממון [ממש].
- 24 ה. אחד הנשבע אחר שתבעו בעל הממון, או הנשבע
- 25 מעצמו אף על פי שלא תבעו. כיצד? כגון שקדם ואמר:
- 26 'למה אתה הולך אחרי, כלום [סבור אתה ש] יש לך בידי
- 27 ממון? שבועה שאין לך בידי ממון' - הרי זה חייב בשבועת
- 28 הפקדון, הואיל וכפר ונשבע, אף על פי שלא תבעו זה.
- 29 ו. אחד הנשבע לבעל הממון עצמו, או לשלוחו הבא
- 30 בהרשאתו - ששלוחו של אדם במותו.
- 31 ז. ואינו חייב בשבועת הפקדון, עד שישביעו בלשון שהוא
- 32 מכירה.
- 33 ח. הנשבע שבועת הפקדון במזיד - אף על פי ששבע
- 34 לשקר, והתירו בו עדים בשעת שבועתו - אינו לזקה, אלא
- 35 מביא אשמו בלבד; שהרי הכתוב הוציאו מכלל חייבי
- 36 מלקות, וחייבו אשם בין בדרך בין בשגגה, כמו שבארנו.
- 37 ט. כפר ונשבע ארבעה או חמשה פעמים, או שהשביעו
- 38 התובע ארבעה וחמשה פעמים, והוא כופר על כל אחת
- 39 ואחת, בין בבית דין בין שלא בבית דין - הרי זה חייב קרבן
- 40 אשם על כל שבועה ושבועה; שאלו הודה אחר ששכר -
- 41

- 42 היה חייב לשלם, אף על פי ששכר בבית דין, ונמצא פוטר
- 43 עצמו בכל כפירה וכפירה מן התשלומין, ולפיכך חייב על
- 44 כל שבועה ושבועה.
- 45 י. היו חמשה תובעין אותו ואומרים לו: 'תן לנו פקדון שיש
- 46 לנו בידיך', 'שבועה שאין לכם בידי' - אינו חייב אלא קרבן
- 47 אחד; 'שבועה שאין לך בידי, לא לך, ולא לך, ולא לך, ולא
- 48 ולא לך' - חייב על כל אחת ואחת.
- 49 יא. אמר לו חברו: 'תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה
- 50 שיש לי בידיך', 'שבועה שאין לך בידי' - אינו חייב אלא
- 51 אחת; ואפלו היה לו בידו פרוטה אחת מכלן, הרי אלו
- 52 מצטרפין וחייב.
- 53 יב. 'שבועה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה',
- 54 חייב על כל אחת ואחת.
- 55 יג. 'תן לי חטין ושעורין וכסמין שיש לי בידיך', 'שבועה
- 56 שאין לך בידי' - אינו חייב אלא אחת; 'שבועה שאין לך
- 57 בידי חטין ושעורין וכסמין' - חייב על כל אחת ואחת.
- 58 יד. היו חמשה תובעין אותו ואומרים לו: 'תן לנו פקדון
- 59 גזל ואבדה ותשומת יד שיש לנו בידיך', ואמר לאחד מהן:
- 60 'שבועה שאין לך בידי פקדון וגזל ואבדה ותשומת יד, ולא
- 61 לך, ולא לך, ולא לך, ולא לך' - הרי זה חייב על כל טענה
- 62 וטענה, לכל אחד ואחד; ונמצא זה חייב עשרים אשם.
- 63 טו. טען שאבד הפקדון, או כפר בו, ונשבע, ואחר כך
- 64 הודה, וחזר וטען שאבד ונשבע, וחזר והודה - משלם הקרן
- 65 הראשון, וחמש אחד על כל שבועה ושבועה, שנאמר:
- 66 "והחשתי", התורה רבתה חמשים הרבה על קרן אחת.
- 67 כיצד? היה הקרן ארבעה וכפר ונשבע והודה, וחזר וטען
- 68 שאבד ונשבע והודה, וחזר וטען שאבד ונשבע והודה -
- 69 משלם שבעה. וכן כל פיוצא בזה.
- 70 טז. פחות מפרוטה, אינו ממון; לפיכך, התובע חבירו
- 71 בפחות מפרוטה, או בפחות משנה פרוטה, וכפר ונשבע -
- 72 פטור משבועת הפקדון, וחייב בשבועת בטוי.

פרק ח

- 74 א. הגונב שורו של חברו וטבח או מכרו, ותבעו בעל
- 75 השור ואמר לו: 'גנבת שורי וטבחתי או מכרתי', והוא אומר:
- 76 'גנבתי, אבל לא טבחתי ולא מכרתי', ונשבע - הרי זה
- 77 פטור משבועת הפקדון; שאלו הודה מעצמו שטבח או
- 78 מכר - לא היה משלם תשלומי ארבעה וחמשה, מפני שהוא
- 79 קנס, כמו שיתבאר בהלכות גנבה. ונמצא זה כמי שלא כפר
- 80 ממון, ולפיכך פטור משבועת הפקדון; וחייב בשבועת בטוי
- 81 - שהרי נשבע על שקר שלא טבח, והוא טבח.
- 82 ב. וכן האומר לחברו: 'המית שורך את עבדי', וכפר
- 83 ונשבע, והעבד שתבע רבו ואמר לו: 'הפלת שני וסמית
- 84 עיני', וכפר ונשבע - פטור משבועת הפקדון; שאלו הודה

1 - לא היה משלם, מפני שהוא קנס. אבל חייב בשבועת
2 בטוי. וכן כל פיוצא בזה.
3 ג. התובע את חברו בדבר שיש בו קנס, שאינו משלם אותו
4 על פי עצמו כמו שבארנו, ויש בו ממון שהוא משלם אותו
5 על פי עצמו, וכפר בכל הדבר ונשבע - הרי זה חייב משום
6 שבועת הפקדון. כיצד? תבעו ואמר לו: 'אנסת או פתית
7 בתי', והוא אומר: 'לא אנסתי ולא פתיתי', ונשבע - חייב
8 בשבועת הפקדון; שאף על פי שאינו משלם קנס על פי
9 עצמו, אלו הודה לו - היה משלם בשת ופגם [ירידת ערך]
10 על פי עצמו. וכן האומר לחברו: 'גנבת שורי', והוא אומר:
11 'לא גנבתי', ונשבע - חייב בשבועת הפקדון; שאף על פי
12 שאינו משלם כפל בהודאתו, משלם הוא את הקרן
13 בהודאתו.
14 ד. האומר לחברו: 'עשית בי חבורה', והוא אומר: 'לא
15 עשיתי'; 'המית שורך את שורי', והוא אומר: 'לא המית',
16 ונשבע - חייב בשבועת הפקדון; שאלו הודה לו, היה חייב
17 לשלם.
18 ה. נתן שורו לשומר חנם, ומת השור - תבעו ואמר לו:
19 'היכן שורי שהפקדתי אצלך?' אומר לו: 'לא הפקדת אצלי
20 כלום', או שאמר לו: 'הפקדת ונגנב', או 'אבד', ונשבע -
21 הרי זה פטור משבועת הפקדון; שאלו הודה ואמר הדבר
22 כשהיה - לא היה חייב לשלם ממון, מפני שהוא שומר חנם.
23 אבל חייב הוא משום שבועת בטוי, שהרי נשבע על שקר.
24 וכן כל פיוצא בזה.
25 ו. השאיל שורו לחברו, ותבעו ואמר לו: 'היכן שורי
26 ששאלת ממני?' והרי השור מת, ואמר לו השואל: 'נגנב'
27 או 'אבד', ונשבע על זה - הרי זה פטור משבועת הפקדון;
28 שהרי לא פטר עצמו מן התשלומין בכפירתו, ומכל מקום
29 חייב הוא לשלם, בין שמת או נגנב או אבד או נשבע -
30 מפני שהוא שואל, כמו שיתבאר במקומו. אבל חייב הוא
31 משום שבועת בטוי, שהרי נשבע על שקר. וכן כל פיוצא
32 בזה.
33 ז. זה הכלל: כל שאינו פטור עצמו מן התשלומין אלא
34 בכפירה זו, ונשבע - בין מפי עצמו, בין שהשביעו התובע
35 וכפר - הרי זה חייב בשבועת הפקדון, אף על פי שלא ענה
36 'אמן' ולא הוציא שבועה מפיו.
37 ח. הגונב שור חברו, ותבעו ואמר לו: 'גנבת שורי', והוא
38 אומר: 'לא גנבתי', 'מה טיבו [=כיצד זה] אצלך?' 'אתה
39 הפקדתו אצלי', ונשבע - חייב בשבועת הפקדון; שאלו
40 הודה שגנבו, היה חייב לשלם דמי השור מכל מקום, ועכשו
41 שאמר 'פקדון הוא', הרי פטר עצמו בכפירה זו מן הגנבה
42 ומן האבדה, שאם נגנב השור או אבד אחר הודאה זו, היה
43 פטור מלשלם.
44 ט. וכן אם טען ששכרו, ונשבע - חייב בשבועת הפקדון;
45 שהרי פטר עצמו מן השכורה ומן המתה. וכן אם טען
46 ואמר: 'השאלתהו לי', ונשבע - חייב בשבועת הפקדון;

47 שהרי פטר עצמו מן המתה בשעת מלאכה, כמו שיתבאר
48 בהלכות שאלה.
49 י. לפיכך, אם אמר לו: 'לא גנבתי', אלא אתה הפקדתו
50 אצלי', או 'שכרתי לשמרו', או 'השאלתהו לי', והרי שורך
51 לפניך, קחהו, ונשבע על זה - הרי זה פטור משבועת
52 הפקדון; שהרי הודה בקרן, ולא פטר עצמו בכפירה זו
53 מכלום.
54 יא. וכן אם אמר לו: 'אתה מכרתו לי, וצדין לא נתתי דמיו'
55 - אם תרצה קח דמיו, או הרי שורך לפניך; או שאמר לו:
56 'אתה נתת לי בשכר מלאכה שאעשה לך' - אם תרצה
57 שאעשה לך, או קחנו ולך; 'תועה בדרך מצאתי, ולא
58 ידעתי שהוא שליך, עכשו שידעתי, קחנו ולך', או שאמר:
59 'אחר פרתי רץ, והרי הוא לפניך', ונשבע על כל טענה
60 מאלו - פטור משבועת הפקדון, שהרי לא פטר עצמו
61 מכלום; וחייב בשבועת בטוי, שהרי נשבע על שקר.
62 יב. מי שהיה חייב ממון לשני שתפין, ותבעו אחד מהן,
63 וכפר בו, ונשבע - חייב בשבועת הפקדון, שהרי כפר ממון.
64 תבעוהו שניהם, והודה בכל לאחד מהן ואמר: 'לא לויתי
65 אלא מזה לבדו', ונשבע - פטור משבועת הפקדון, שהרי
66 לא פטר עצמו מכלום; אבל חייב בשבועת בטוי.
67 יג. וכן מי שהיתה עליו מלוה בשטר, וכפר בה ונשבע -
68 פטור משבועת הפקדון; שהרי בשטר נשתעבד הקרקע,
69 ונמצא זה כפופ בקרקע, וכבר בארנו שהכופר בקרקע
70 פטור משבועת הפקדון, וחייב בשבועת בטוי, שהרי נשבע
71 על שקר.
72 יד. היתה עליו מלוה בעדים בלבד, וכפר ונשבע - חייב
73 בשבועת הפקדון, שהרי פטר עצמו בכפירתו מלשלם עתה.
74 ואף על פי שפשטוהו העדים, יתחייב לשלם, ונמצא שלא
75 הועילה לו כפירתו - הרי הועילה בעתה; ושם לא יבואו
76 עדים, או יבואו ולא תתקנים עדותן [בחקירת הדיינים], או
77 יפסלו, ולפיכך חייב.

פרק ט

78
79 א. התובע צדין להעיד לו עדות שיתחייב הנתבע בעדותן
80 לבדה לתן לתובע זה ממון המטלטל, וכפרו בעדותן
81 ונשבעו - בין שנשבעו בבית דין, בין שנשבעו חוץ לבית
82 דין - הרי אלו חייבין משום שבועת העדות, שהרי
83 הפסידוהו ממון בכפירתן. וכן אם השביען התובע, וכפרו
84 בו - אף על פי שלא נשבעו הן, ולא ענו 'אמן' אחר
85 שבועתו - כיון שכפרו, הרי אלו חייבין; והוא, שישביעם
86 בבית דין.
87 ב. אין העדים חייבין בשבועת העדות עד שיכפרו בעדותן
88 בבית דין; בין שנשבעו או השביען בבית דין, בין שנשבעו
89 או השביען חוץ לבית דין [וענו אמן] - הכפירה בבית דין
90 בלבד, שנאמר: "אם לא יגיד, ונשא עונו" - מקום שנגיד
91 ויעיל, הוא שאם לא יגיד שם יתחייב.

לי עדות יבוא ויעיד, ולא באו ולא העידו - הרי אלו חייבין, 48
שהרי תבען תחלה; והוא, שיהיו שם בבית הפנסת, ויהיה 49
שם בית דין. אבל אם לא היו בפני בית דין - אם ענו 50
אמן, חייבין בשבועת העדות כשיכפרו בעדותן בבית דין; 51
ואם לא ענו אמן, אינן חייבין. 52
יא. אחד המשביע עדיו בשבועה, או שאמר להם: מצינו 53
אני עליכם בשבועה, אוסרם אני בשבועה - הרי אלו 54
חייבין; והוא שישביעם בשם או בכנוי, כמו שבארנו. 55
יב. ואין העדים חייבין, עד שישביעם בלשון שהן מכירין 56
אותה. 57
יג. הגה למדת, שאין העדים חייבין בשבועת העדות, אלא 58
על פי עשרה דברים; ואלו הן: שיתבעם התובע, ושתהיה 59
עדות ממון, ושהיה ממון המטלטל, ושתחייב התובע 60
לשלם בעדותן לבדה אם העידו, ושיכפרו אחר שתבען 61
התובע, ושיכפרו בבית דין, ושתהיה שם שבועה בשם או 62
בכנוי, ושתקדם ידיעת העדות לשבועה, ושיחד עדיו בעת 63
השבועה או בעת התביעה, ושתהיה השבועה בלשון שהן 64
מכירין אותה. 65
יד. כל מקום שאמרנו 'פטור' - משבועת העדות; אבל [עם 66
זאת], חייב בשבועת בטוי. והוא שנשבע, או שענה 'אמן' 67
אם השביעו אחר, שהרי נשבע על שקר. אבל המחייב 68
בשבועת העדות - אף על פי שהוא נשבע על שקר, ואף 69
על פי שהוא מזיד - אינו חייב משום שבועת בטוי, אלא 70
משום שבועת העדות בלבד; שהרי הכתוב הוציא שבועת 71
העדות מכלל שבועת בטוי, לחייב המזיד בה פשוט בקרבן, 72
לא במלקות, שנאמר: "לאחת מאלה" - במין אחד ממיני 73
שבועות אתה מחייב הנשבע, ואין אתה מחייב בשני מינין, 74
עד [כדי] שיהיה חייב בדין שבועת העדות ובדין שבועת 75
בטוי. 76
טו. משביע אני עליכם, אם לא תבואו ותעידו לי, שיש לי 77
ביד פלוני פקדון ותשומת יד גזל ואבדה, 'שבועה שאין 78
אנו יודעין לך עדות' - אינן חייבין אלא אחת; 'שבועה שאין 79
אנו יודעין לך עדות שיש לך ביד פלוני פקדון ותשומת יד 80
גזל ואבדה', חייבין על כל אחת ואחת. 81
טז. משביע אני עליכם, אם לא תבואו ותעידו לי, שיש לי 82
ביד פלוני חטין ושעורין וכסמין, 'שבועה שאין אנו יודעין 83
לך עדות' - אינן חייבין אלא אחת; 'שבועה שאין אנו יודעין 84
לך עדות שיש לך ביד פלוני חטין ושעורין וכסמין', חייבין 85
על כל אחת ואחת. 86
יז. וכן אם תבעו אותם רבים להעיד להם, ואמרו: 'שבועה 87
שאין אנו יודעין לכם עדות' - אינם חייבין אלא אחת; 'לא 88
לך, ולא לך, ולא לך' - חייבין על כל אחת ואחת, בדרך 89
שבארנו בשבועת הפקדון. 90
יח. הנשבע לחברו שהוא יודע לו עדות, ונמצא שאינו יודע 91
לו עדות - הרי זה פטור, ואין פאן לא שבועת העדות ולא 92
שבועת בטוי; מפני ששבועת בטוי אינה אלא בדבר שיש 93
בו לאו והן, ואם יאמר: 'שבועה שאני יודע לך עדות', אין 94

ג. תבען בעדות שאינה מחייבת ממון, או בעדות קרקעות, 1
או עבדים, או שטרות, וכפרו ונשבעו - פטורין משבועת 2
העדות; שאינן חייבין אלא על כפירת עדות ממון שדומה 3
לפקדון ותשומת יד גזל ואבדה שפרטן הכתוב בפרשה, 4
שהן מטלטלין שגופן ממון; וכשיעידו לזה, יתן זה. 5
ד. וכן המשביע עדי קנס, וכפרו - פטורין משבועת העדות; 6
מפני שאם קדם הנתבע והודה בקנס - פטר מלשלם, ואף 7
על פי שבאו העדים אחר פן והעידו. נמצאו העדים שלא 8
חייבו זה בעדותן לבדה, אלא עדותן עם כפירת הנתבע היא 9
המחייבת אותו; והואיל ואם הודה, לא תועיל עדותן - אם 10
כפרו בה ונשבעו, פטורין. 11
ה. משביעם אני שתבואו ותעידו לי שיש לי ביד פלוני 12
תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה, וכפרו - חייבין 13
בשבועת העדות, מפני הקרן שהוא ממון, לא מפני הכפל 14
שהוא קנס. וכן אם השביען שיעידו לו שאנס פלוני או פתה 15
בתו, וכפרו - חייבין בשבועת העדות, מפני הבשת והפגם, 16
שאם הודה בהן הנתבע משלם, לא מפני הקנס. וכן כל 17
כיוצא בזה. 18
ו. אין העדים חייבין בשבועת העדות, עד שיכפרו וישבעו 19
אחר תביעת בעל הדין עצמו או שלוחו; אבל אם קדמו 20
ונשבעו קדם שיתבעם, פטורין משבועת העדות. 21
ז. כיצד? ראו התובע הולך אחריהן, אמרו לו: 'למה אתה 22
בא אחרינו? שבועה שאין אנו יודעין לך עדות' - הרי אלו 23
פטורין משבועת העדות; מפני שלא תבען התובע, אלא הן 24
קדמו ונשבעו בתביעת עצמם. וכן אם השביען הנתבע, 25
שאם תדעו לזה שתובע אותי עדות, שתבואו ותעידו לו, 26
וכפרו - הרי אלו פטורין משבועת העדות, עד שישביעם 27
התובע. ואין צריך לומר אם השביעם שיבואו ויעידו שיש 28
לפלוני ביד פלוני ממון, וכפרו - שהם פטורין, שאין זה 29
תובע דין [של] עצמו. וכן אם קדמה שבועה לעדות - הרי 30
אלו פטורין משבועת העדות, שנאמר: "ושמעה קול אלה, 31
והוא עד" [מכבר] - שקדמה עדות לשבועה, לא שקדמה 32
שבועה לעדות. 33
ח. כיצד? משביע אני עליכם, כשתדעו לי עדות שתבואו 34
ותעידוני, ואמרו 'אמן', וידעו לו עדות אחרי כן, ותבעם 35
להעיד וכפרו בו - הרי אלו פטורין משבועת העדות. 36
ט. אין העדים חייבין בשבועת העדות, עד שייחד אותם 37
התובע וישביעם או ישבעו. כיצד? צמד בבית הפנסת ואמר: 38
'משביע אני, כל מי שידע לי עדות שיבוא ויעיד לי, וענו 39
כלם 'אמן', ועדי בכללם, ואחר כך תבע עדי, וכפרו בו - 40
הרי אלו פטורין משבועת העדות, מפני שלא יחד עדי 41
בשבועה בפני עצמם. אבל אם אמר: 'משביע אני כל 42
העומדים פאן, שאם ידעו לי עדות שיבואו ויעידו לי, והיו 43
עדי בכללם, וכפרו - הרי אלו חייבין בשבועת העדות, שהרי 44
יחדן בכלל אחריהם. 45
י. וכן אם אמר לעדים: 'בואו והעידו לי שיש לי מנה ביד 46
פלוני, ואחר כך צמד בבית הפנסת והשביע: 'כל מי שידע 47

י. כיצד? כגון שהיה התובע והנתבע חשודין על השבועה
[לשקר] שאין משביעין אותם, והשביע לעד אחד שיבוא
ויעיד לו שיש לו ביד זה מנה, וכפר - הרי זה חייב משום
שבועת העדות; שאלו העיד - היה הנתבע הזה משלם
ממון בעדותו, כמו שיתבאר בהלכות טוען. וכן כל פיוצא
בזה.
יא. האשה שהשביעה עד אחד שיעיד לה במיתת בעלה,
וכפר - חייב בשבועת העדות; שאלו העיד לה, היתה נשאת
ונוטלת כתבתה.
יב. במה דברים אמורים? בשהיה לה לגבות כתבתה מן
המטלטלין. אבל אם אין לה כתבה אלא מן הקרקע, הרי
זה פטור משבועת העדות; וכן אם היו שנים; שהמשביע
עדי קרקע - פטורין, כמו שבארנו.
יג. המשביע עדי בבית דין, וכפרו שניהם כאחת - כגון
שיתחיל השני לכפר בתוך כדי דבורו של חברו - שניהן
חייבין בשבועת העדות, וכל אחד ואחד מביא חטאתו על
שבועתו. כפר הראשון, ושהה העד השני יותר מכדי דבור,
ואחר כך כפר - הראשון חייב בשבועת העדות, והשני פטור
משבועת העדות; שאלו הודה זה השני, לא היתה עדותו
מחייבת ממון.
יד. הודה אחד וכפר אחד - הכופר חייב, בין שכפר בתחלה
בין שפפר בסוף. כפרו שניהם כאחד, וקדם האחד והודה
בתוך כדי דבור - הרי זה פטור; והעומד בכפירתו, חייב
בשבועת העדות.
טו. השביע שתי כתי עדים, ושתייהן ראיות להעיד, וכפרה
בת ראשונה, ואחר כך כפרה בת שניה - הראשונה פטורה
משבועת העדות, מפני שהם סומכין על עדות שניה,
ואפשר להוציא הממון בעדות הפת האחרת, ונמצא זה
הנתבע אינו חייב לשלם בעדות אלו שכפרו לבדה. היתה
הפת השניה קרובין לתובע או לנתבע בנשותיהן, והרי הן
גוססות - אף הראשונה חייבת; שהרי השניה בעת כפירת
הראשונה, לא היתה ראויה להעיד, ואף על פי שבמהרה
יהיו עתה ראויין, כשימיתו אלו הגוססות; ואם כפרה
השניה אחרי שמתו נשותיהן, חייבין בשבועת העדות.
טז. התובע את העדים להעיד לו, וכפרו והשביעין ארבעה
חמשה פעמים, והן עונין אחר כל שבועה ושבועה חוץ
לבית דין, וכשכבאו לבית דין הודו והעידו - הרי אלו
פטורין משבועת העדות, כמו שבארנו; ואם באו לבית דין
ועמדו בכפירתן - חייבין על כל אחת ואחת מאותן
השבועות שחוץ לבית דין.
יז. במה דברים אמורים? בשענו 'אמן'; אבל אם לא ענו
'אמן', אלא כפרו על כל שבועה ושבועה - הואיל ולא
הוציאו שבועה מפייהם ולא ענו 'אמן', הרי אלו פטורים,
עד שישביעין בבית דין וכפרו בו שם בבית דין, כמו
שבארנו.
יח. השביעין בבית דין וכפרו, וחזר והשביעין ארבעה
חמשה פעמים, והם כופרין על כל אחת ואחת, בין חוץ

זו שבועת בטוי אלא שבועת העדות; והואיל ולא זה שיש
בה אינה שבועת בטוי, כף הן שבה, שהוא הנשבע שיודע
לו עדות, אינה שבועת בטוי.
יט. דבר ברור הוא, שהנשבע לחברו שיעיד לו, והוא לא
העיד לו, או שלא העיד לו, והוא העיד - הרי זה חייב משום
שבועת בטוי, ואין כאן שבועת עדות כלל.
יום שני כ"ח סיון ה'תשע"ב
פרק י
א. היו עדי או אחד מהן פסול או קרוב לו, ואפלו מפסולי
עדות של דבריהם, או שהיה אחד מעדי מלך, שאינו ראוי
להעיד, או שהיו עד מפי עד [שרק שמעו מאחד], וכפרו
ונשבעו - פטורין משבועת העדות; שאלו הודו והעידו, לא
היו מחייבין בעדותן ממון.
ב. 'משביע אני עליכם, שתבואו ותעידו לי, שאמר איש
פלוגי שיתן לי מאתים זוז ולא נתן', וכפרו - הרי אלו
פטורין משבועת העדות; שאם העידו בדבר זה, לא יתחייב
הנתבע ממון באמירתו. וכן כל פיוצא בזה.
ג. תבען להעיד לו שהוא כהן או לוי, או שאינו כן גרושה
או כן חלוצה, וכפרו ונשבעו - פטורין משבועת העדות;
שאלו הודו והעידו, לא היו מחייבין בעדותן ממון.
ד. תבען שיעידו לו שחבל בו בנו, ושהדליק פלוגי גדישו
[ערימת תבואה] בשבת, ושאנס פלוגי או פתה בתו
המארשה, וכפרו ונשבעו - פטורין משבועת העדות; שאם
העידו עדות זו, יתחייב הנתבע מיתת בית דין, ואינו חייב
תשלומין, כמו שבארנו בהלכות נצרה. וכן כל פיוצא בזה.
ה. היה עד אחד, והשביעו וכפר - פטור משבועת העדות,
שאין עדות עד אחד מחייבת ממון.
ו. תבע את שני עדי שיעידו לו שזנתה אשתו, וכפרו
ונשבעו - הרי אלו חייבין בשבועת העדות; שאלו העידו -
היו מפסידין לה כתבתה, ופטור זה שתבען; והרי כפרו
בעדות ממון.
ז. תבע עדי קנוי [שהזהיר בפניהם שלא תסתתר אשתו עם
פלוגי] או עדי סתירה [שראו שהסתתרה עם מי שהזהירה],
וכפרו ונשבעו - פטורין משבועת העדות; שאפלו העידו,
אין כאן חייב ממון, אלא להשקותה [מי המרים] בלבד;
ואף על פי שעדות זו גורמת לה שתפסיד כתבתה אם לא
תשתה, דבר שגורם לממון אינו כממון - שהרי אפשר
שתשתה, ולא תשבר [=תפסיד] כתבתה.
ח. הרי שקנא לאשתו ונסתרה בעדים, וזנתה בעד אחד
אחר הקנוי והסתירה, והשביע עד זה שיבוא ויעיד, וכפר -
חייב בשבועת העדות; שאף על פי שהוא עד אחד - אלו
העיד עדות זו, היתה יוצאה בלא כתבה, כמו שבארנו
בהלכות סוטה.
ט. וכן כל עד אחד שמחייב ממון בעדותו - אם כפר ונשבע,
או שהשביעו בבית דין וכפר - חייב משום שבועת העדות.

סופרים, בין על טענת ודאי בין על טענת ספק - כך היא: 47
הנשבע אוחז ספר תורה ברוחו, והוא עומד; ונשבע בשם 48
או בכנוי, בשבועה או באלה, מפיו או מפי הדינין. ואין 49
משביעין שבועת הדינין, אלא בלשון הקדש. 50
ט. כיצד מפיו? כגון שיאמר: 'הריני נשבע בה' אלהי 51
ישראל, או 'הריני נשבע במי ששמו חנון', או 'במי ששמו 52
רחום, שאין אני חייב לזה כלום'; וכן אם אמר: 'הרי הוא 53
ארור לה' אלהי ישראל, או 'ארור למי ששמו חנון, אם יש 54
לזה אצלי כלום'. 55
י. וכיצד מפי הדינין? כגון שאמרו לו: 'משביעין אנו אותך 56
בה' אלהי ישראל, או 'במי ששמו חנון, שאין לזה בידך 57
כלום', והוא עונה 'אמן'; או שאמרו: 'הרי פלוני בן פלוני 58
ארור לה' אלהי ישראל, או 'למי ששמו חנון, אם יש לפלוני 59
אצלו ממון ולא יודה לו', והוא עונה 'אמן'. זו היא שבועת 60
הדינין. 61
יא. הדינין שהשביעו בלא נקיטת חפץ [ספר תורה] בידו - 62
הרי אלו טועין, וחוזר ונשבע וספר תורה בידו. ואם אחז 63
תפלין בידו, והשביעוהו - אינו חוזר ונשבע; שהרי אחז 64
תורה בידו, וכמו ספר הן. השביעוהו מלשון, אינו חוזר 65
ונשבע. 66
יב. תלמיד חכמים - לכתחלה משביעין אותו והוא יושב 67
ותפלין בידו; ואינו צריך לטל ספר תורה, אלא תפלין בכפו 68
חפץ היא. ונשבע בלשון הקדש, כמו שבארנו. 69
יג. אין בין שבועת הסת לשבועת הדינין, אלא נקיטת חפץ 70
- שאין הנשבע שבועת הסת אוחז ספר תורה; אכל משביעין 71
אותו בשם או בכנוי, בשבועה או באלה, מפיו או מפי בית 72
דין, כמו שבועת הדינין. וכבר נהגו הפל להיות ספר תורה 73
ביד חזן [=שמש] הכנסת או שאר העם, בעת שמשביעין 74
שבועת הסת - כדי לאים עליו. 75
יד. הדינין שהשביעו את הנשבע בכל לשון שהוא מכירה, 76
הרי זו כמבטלה; וכן הורו הגאונים. אכל רבתי הורו, שאין 77
משביעין אלא בלשון הקדש; ואין ראוי לסמוך על הוריה זו. 78
ואף על פי שנהגו כל בתי דינין להשביע בלשון הקדש - 79
צריך להודיע את הנשבע [=לבאר לו את השבועה], עד שיהיה 80
מפיר לשון השבועה; ששבועת הדינין, היא שבועת הפקדון 81
בעצמה [שגם בה כשאינו מביין פטור]. ואף שבועת הסת, נהגו 82
כל העם להשביע אותה בלשון הקדש. 83
טו. כל מי שיתחייב שבועת הדינין שהיא על ידי טענת ודאי 84
וכפירה, בין שהיתה מן התורה בין שהיתה מדברי סופרים - 85
מאימין עליו כמו שיתבאר; וכל מי שיתחייב בה בטענת ספק, 86
בין מן התורה בין מדברי סופרים - אינו צריך איום. 87
טז. וכיצד מאימין על הנשבע? אומרים לו: 'הוי יודע, שכל 88
העולם פלו נודעוץ בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "לא 89
תשא את שם ה' אלהיך לשווא". וכל עברות שבתורה נאמר 90
בהן "ונקה", וכאן נאמר "לא ינקה". כל עברות שבתורה, 91
נפרעין ממנו [ב-לבד], וכאן ממנו וממשפחתו שמשפין עליו. 92
ולא עוד, אלא גורם להפרע מפל שונאיהם של ישראל 93

לבית דין בין בפני בית דין, ואפלו ענו 'אמן', או שנשבעו 1
מפי עצמן פעם אחר פעם - אינן חייבין משום שבועת 2
העדות אלא אחת; מפני שאחר ששכרו בבית דין - אם חזרו 3
והודו, אין עדותן מועלת כלום. 4
יט. נמצאת למד, שכל השבועות שנשבעו אחר ששכרו 5
בבית דין - על כפירת עדות שאינה מחייבת ממון, שהן 6
פטורין עליה משבועת העדות; וחייבין בשבועת כטוי, כמו 7
שבארנו. 8

פרק יא

א. כשם ששבועת שוא ושקר בלא תעשה - כך מצות עשה 9
שנשבע מי שנתחייב שבועה בבית דין בשם, שנאמר: 10
"ויבשמו תשבע" - זו מצות עשה; שהשבועה בשמו הגדול 11
והקדוש, מדרכי העבודה היא, והדור וקדוש גדול הוא 12
להשבע בשמו. 13
ב. ואסור להשבע בדרך אחר עם שמו. וכל המשתף דבר 14
אחר עם שם הקדוש ברוך הוא בשבועה - נעקר מן העולם; 15
שאין שם מי שראוי לחלק לו כבוד שנשבעין בשמו, אלא 16
האחד ברוך הוא. 17
ג. ומתיר לאדם להשבע על המצוה לעשותה, כדי לזרז את 18
עצמו, ואף על פי שהוא משבע עליה מהר סיני; שנאמר: 19
"ונשבעתי ואקיימה, לשמר משפטי צדקך". 20
ד. שבועה זו שמשביעין הדינין למי שנתחייב שבועה, היא 21
הנקראת 'שבועת הדינין', בין שהיה חייב בשבועה זו מן 22
התורה, בין שהיה חייב בה מדברי סופרים. 23
ה. שלשה מיני שבועות הן שחייבין בהן מן התורה, ואלו 24
הן: מי שטענו חברו מטלטלין, והודה במקצתן וכפר 25
במקצתן, ומי שכפר בכל המטלטלין שטענו, ועד אחד מעיד 26
עליו ומכחישו - הרי אלו, שבועות על ידי טענת ודאי 27
וכפירה. וכן שומר שטען שאכד דבר שהפקידו אצלו, או 28
נגנב או מת וכיוצא בזה - הרי זה נשבע מספק; שאין בעל 29
הפקדון יודע אם אמת טען זה השומר, או שקר. והוא נשבע 30
מן התורה, שנאמר: "שבועת ה' תהיה בין שניהם". 31
ו. כל שבועה שמשביעין אותה הדינין, חוץ משלשה מיני 32
שבועות אלו - הרי היא מדברי סופרים, וגם היא נקראת 33
'שבועת הדינין'. וגם שבועות אלו של דבריהם, שני מיני 34
שבועות הן: יש מהן שבועות על ידי טענת ודאי וכפירה - 35
כגון שבועת שכיר [ונשבע שלא קיבל שכרו], ופוגם שטר 36
[מלוה שמודה שהלווה חייב לו פחות מהנקוב בשטר שבידו], 37
וכיוצא בהן; ויש מהן שבועות בטענת ספק - כגון שבועת 38
השתפין, והאריסין, כיוצא בהן [ונשבעים שלא מעלו ולקחו 39
יותר מחלקם]. ובדינין ממונות יתבאר חייב כל אחת ואחת 40
מאלו השבועות ודיניהן. 41
ז. יש שם שבועה אחרת, והיא תקנת חכמי תלמוד 42
[אמוראים], והיא הנקראת 'שבועת הסת'; ואף על פי שבית 43
דין משביעין אותה היום, אינה נקראת 'שבועת הדינין'. 44
ח. שבועת הדינין - בין שהיתה של תורה או של דברי 45
46

ינהגו קלות ראש בכך; ומראין בעיניהן שזו שבועה, ופותחין להן פתח ומתירין להן.
ד. במה דברים אמורים? בשאר כתבי הקדש. אבל הנשבע בתורה - אם נשבע במה שכתוב בה, דעתו על ההזכרות; ואם נשבע בה סתם, דעתו על הגויל, ואין כאן שבועה. נטלה בידו ונשבע בה - הרי זה כמי שנשבע במה שכתוב בה, ואסור.
ה. והנשבע בתורה סתם - אם תלמיד חכם הוא, אינו צריך שאלה לחכם; ואם עם הארץ הוא, צריך שאלה לחכם, כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות.
ו. עכד שנשבע - אין רבו צריך לכפותו [להכריחו לבטל השבועה], והרי הוא אחר שנשבע בקדם שנשבע; לפי שאין גופו קנוי לו, כדי שתחול עליו שבועתו; ונאמר בשבועות: "לאסור אסר על נפשו", מי שנפשו ברשותו - יצא עכד, שהוא ברשות אחרים, ונמצא זה כמו שנשבע על נכסי אחר.
ז. קטנים שנשבעו, והן יודעין [מודעים למושג ו] טעם השבועה - אף על פי שאינן חזקין - כופין אותן לעמד בדבריהן כדי לחנכן ולאיים עליהן [=להזהירם], כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות. ואם היה הדבר שנשבעו עליו, דבר שאין הקטן יכול לעמד בו אלא אם כן נזק - כגון שנשבע שיעצום, או שלא יאכל בשר זמן מרבה - מכה אותו אביו או רבו, וגו' ערין בו, ומראין לו שהתרה שבועתו, כדי שלא יהיה רגיל להקל ראש בשבועות.
ח. צריך להזהר בקטנים הרבה, וללמד לשונם דברי אמת בלא שבועה - כדי שלא יהיו רגילין להשבע תמיד, כגוים; וזה הדבר כמו חובה על אבותיהם ועל מלמדי תינוקות.
ט. השומע הזכרת השם מפי חבירו לשוא, או שנשבע לפניו לשקר, או שברך ברכה שאינה צריכה, שהוא עובר משום נושא שם ה' לשוא, כמו שבארנו בהלכות ברכות - הרי זה חייב לנדותו; ואם לא נדהו, הוא בעצמו יהא בנדוי. וצריך להתיר אותו מיד, כדי שלא יהיה מכשול לאחרים - שהרי אינו יודע שנדהו. ואם תאמר יודעו, נמצאו כל העולם בנדוי - שהרי למדו לשונם מענה [לשון לא נקה] ושבועה תמיד.
י. במה דברים אמורים? בשהיה הנשבע הזה או המברך להבטלה מזיד; אבל אם היה שוגג, ולא ידע שזה אסור - אינו חייב לנדו. ואני אומר שאסור לנדו, שלא ענש הכתוב שוגג; אלא מזיהור ומתרה בו שלא יחזור.
יא. ולא שבועה לשוא בלבד היא האסורה, אלא אפלו להזכיר שם מן השמות המיוחדין לבטלה - אסור, ואף על פי שלא נשבע. הרי הכתוב מצוה ואומר: "לינא את השם הנכבד והנורא"; ובכלל יראתו, שלא יפירו לבטלה. לפיכך, אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה - ימהר מיד, וישבח ויפאר ויהדר לו, כדי שלא יזכר לבטלה. כיצד? אמר: "ה' - אומר: בפרך הוא לעולם ועד", או: גדול הוא ומקלל מאד, וכיוצא בזה, כדי שלא יהא לבטלה.

[=ישראל, בלשון סגינהור] - שכל ישראל ערכין זה בזה, שנאמר: "אלה וכחש ורצח" וגו', וכתוב אחריו: "על בן תאכל הארץ, ואמלל כל יושב בה". וכל עברות שבתורה - תולין לו שנים ושלשה דורות, אם יש לו זכות, וכאן - נפרעין ממנו מיד, שנאמר: "הוצאתיה, נאם ה' צבאות, ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר"; "הוצאתיה" מיד; "ובאה אל בית הגנב", זה הגנב דעת הבריות, ואין לו מומן על חבירו, וטוענו בתנא ומשביעו; "ואל בית הנשבע בשמי לשקר", כמשמעו. "וכלתו ואת עציו ואת אבניו" - דברים שאין אש ומים מכלין אותן, שבועת שקר מכלה אותן.
יב. וענין האיום הזה כלו - בלשון שהן מפירין אומרין להן, כדי שיעבדו בדברים ויחזרו החוטא למוטב. אמר: 'איני נשבע' - פוטרין אותו, ונותן מה שטענו חבירו; וכן אם אמר הטוען: 'איני משביעו', ופטר - הולכין להן.
יג. אמר: 'הריני נשבע', וחברו תובעו - העומדים שם אומרין זה לזה: "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה"; ואומרין לו: 'לא על דעתך' [לפי הפירוש שאתה רוצה לתת לשבועה] אנו משביעין אותך, אלא על דעתנו, ועל דעת בית דין.
יד. אף על פי שאין מאימין איום זה בשבועת טענת ספק כמו שבארנו, ולא בשבועת הסת - צריכין הדינין לפצר בבעלי דינין; ואולי יחזרו בהם, עד שלא תהיה שם שבועה כלל.
כ. דבר ברור וגלוי, שכל הנשבע שבועת הדינין או שבועת הסת בשקר - שהוא חייב משום שבועת הפקדון, שכתב נתבאר משפטיה; ואינו לוקה, ואף על פי שהוא מזיד. ונתחייב לשלם מה שנשבע עליו, בתוספת חמש - שהוא רביע הקרן, עד שיהיה הוא וחמשו חמשה; ומביא קרבן אשם, אם יש שם בית [-המקדש], כמו שבארנו.
פרק יב
א. אף על פי שלוקה הנשבע לשוא או על שקר, וכן הנשבע שבועת העדות או שבועת הפקדון, ומביא קרבן - אין מתכפר להן עון השבועה כלו, שנאמר: "לא ינקה ה'" - אין לזה נקיון מדין שמים, עד שיפרע ממנו על השם הגדול שחלל, שנאמר: "והלל את שם אלהיך, אני ה'". לפיכך צריך אדם להזהר מעון זה יותר מכל העברות.
ב. עון זה מן החמורות הוא, כמו שבארנו בהלכות תשובה; אף על פי שאין בו לא פרת ולא מיתת בית דין - יש בו חלול השם המקדש, שהוא גדול מכל העונות.
ג. מי שנשבע בשמים ובארץ ובשמש וכיוצא בהן - אף על פי שאין בנותו אלא למי שבראם, אין זו שבועה; וכן הנשבע בנביא מן הנביאים, או בכתב מכתבי הקדש - אף על פי שאין בנותו אלא למי ששלח נביא זה או למי שצוה בכתב זה, אין זו שבועה. ואף על פי שאין אלו שבועות, מאימין עליהן [=מהירים אותם] ומלמדן את העם שלא

אסורין עליו, או: 'תאנים של מדינה פלונית אסורים עליו',
וכיוצא באלו, ואכל מהן כל שהוא - לוקה מן התורה,
שנאמר: "לא יחל דברו"; שאין לנדרים שעור [-כמותי] -
שכל הנודר מדבר, הרי זה כמפרש כל שהוא. אומר: 'אכילה
מפרות מדינה פלונית אסורין עלי', או 'אכילה מפרות אלו'
- אינו לוקה עד שיאכל בנית.

ו. אסר על עצמו אכילה מן התאנים ואכילה מן הענבים -
בין בנדר אחד, בין בשני נדרים - הרי אלו מצטרפין לכזית.
וכן כל פיוצא בזה.

ז. האומר: 'פרות אלו עלי קרבן', או 'הרי הן
קרבן', או 'הרי הן עלי קרבן', או 'הרי הן עלי קרבן' - הרי אלו
אסורין עליו; מפני שאפשר שידר אדם קרבן, ויעשה בהמה
שהיתה חל - קרבן, ותאסר.

ח. אכל האומר: 'פרות אלו עלי', או 'מין פלוני עלי', או
'מה שאכל עם פלוני עלי כבשר חזיר', או 'כעבודה זרה',
או 'כנבלות וטרפות', וכיוצא באלו - הרי אלו מתרין, ואין
פאן נדר; שאי אפשר שיעשה דבר שאינו בשר חזיר כבשר
חזיר.

ט. זה הכלל: כל המשם דברים המתרים כדברים האסורין
- אם אותו דבר האסור יכול לעשותו בנדר, הרי אלו
אסורים; ואם אינו יכול לעשותו בנדר, הרי אלו מתרין.
י. החטאת והאשם - אף על פי שאין באין בנדר ונדבה,
כמו שיתבאר במקומו - אפשר לנדר להביא אותם מחמת
נדר; שהנדר בנזיר, מביא חטאת; ואם נטמא, מביא אשם,
כמו שיתבאר. לפיכך, האומר: 'פרות אלו עלי כחטאת', או
'כאשם', או 'הרי הן חטאת', או 'הרי הן אשם' -
הרי אלו אסורין. ואין צריך לומר באומר: 'הרי הן עולה',
או 'שלמים', או 'מנחה', או 'תודה', שהן אסורין - שכל
אלו באין בנדר ונדבה.

יא. אכל האומר: 'פרות אלו עלי כחלת אהרן' [כחלה
הניתנת לזרע אהרן], או 'כתרומתו' - הרי אלו מתרין, שאין
שם דרך להביא אלו בנדר ונדבה.

יב. האומר: 'הרי הפרות האלו עלי כנוטר' [מבשר קרבן
לאחר זמן אכילתו], 'כפגול' [קרבן שהוקרב במחשבת פסול],
'כבשר טמא של קדשים' - הרי אלו אסורין, שהרי עשאן
כבשר קרבן מכל מקום.

יג. האומר: 'הרי הן עלי כמעשר בהמה' - הרי אלו
אסורים, הואיל וקדשתו כיד [מנינו של] אדם. 'הרי הן עלי
כבכור' - הרי אלו מתרין; שאין קדשתו בידי אדם, ואינו
יכול להתפסו בנדר, שנאמר בו: "לא יקדיש איש אתו".

יד. אומר: 'הרי הן עלי כתרמי שמים' [דבר שמוחרם לשמים]
- הרי הן אסורין, שתרמי שמים לבדק הבית. 'הרי הן עלי
כתרומת הלשכה' [הכסף שבלשכה המורם לקניית קרבנות],
'כתמידיים' [קרבנות תמיד], 'כדירים' [רפתות לקרבנות],
'כעצים', 'כאשם', 'כמזבח', או 'כאחד מממששי המזבח',
כגון שאמר: 'הרי הן עלי כעצים' [כלי לפינוי אפר], או

יב. אף על פי שמותר להשאל [להתיר] על השבועה, כמו
שאמרנו, ואין בזה דפי [פגם], ומי שלבו נוקפו [=שמהסס]
בדבר זה אינו אלא שמצמין מנינה - אף על פי כן, ראוי להזהר
בדבר זה; ואין נזקקין להתיר אלא מפני דבר מצוה, או מפני
צרך גדול. וטובה גדולה היא לאדם שלא ישבע כלל; ואם
עבר ונשבע שיעצור, יעמד בשבועתו - שנאמר: "נשבע
להרע, ולא ימר", וכתוב אחריו: "עשה אלה - לא ימוט
לעולם".

ברוך רחמנא דסייען

יום שלישי כ"ט סיון ה'תשע"ב

הלכות נדרים

יש בכללן שלש מצוות - שתי מצוות עשה, ואחת מצוות
לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שישמר מוצא שפתיו
ויעשה כמו שנדר; (ב) שלא יחל דברו; (ג) שייפר הנדר
או השבועה, וזה הוא דין הפר נדרים המפרש בתורה
שפכתב. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

א. הנדר נחלק לשתי מחלקות. החלק הראשון - הוא
שיאסר אדם על עצמו דברים המתרים לו, כגון שיאמר:
'פרות מדינה פלונית אסורין עלי שלשים יום', או 'לעולם',
או 'מין פלוני מפרות העולם', או 'פרות אלו אסורין עלי',
בכל לשון שיאסר - הרי זה נאסר בהן, ואף על פי שאין
שם שבועה כלל, ולא הזכרת שם ולא כנוי. ועל זה נאמר
בתורה: "לאסור אסר על נפשו", שיאסר על עצמו דברים
המתרין. וכן אם אמר: 'הרי הן עלי אסר', הרי אלו אסורין.
וחלק זה, הוא שאני קורא אותו 'נדרי אסר'.

ב. והחלק השני - הוא שיתחייב עצמו בקרבן שאינו חייב בו,
כגון שיאמר: 'הרי עלי להביא עולה', או 'הרי עלי להביא
שלמים', או 'מנחה'; או: 'הרי בהמה זו עולה', או
'שלמים'. והאומר 'עלי', הוא הנקרא 'נדר', והאומר 'הרי'
זו, הוא הנקרא 'נדבה'. והנדבה והנדר ממין אחד הן, אלא
שהנדרים - חייב באחריותן [אם תמות או תאבד חייב
באחרת], ונדבות - אינו חייב באחריותן. ועל זה נאמר
בתורה: "ונדריך אשר תדר, ונדבותיך וגו'". וחלק זה, הוא
שאני קורא אותו 'נדרי הקדש'.

ג. ודיני החלק הראשון וענינו - הם שאנו מכארים בהלכות
אלו; אבל דיני נדרי הקדש ומשפטיהם - כלם יתבאר
במקומם, בהלכות מעשה הקרבנות.

ד. מצות עשה של תורה, שיקים אדם שבועתו או נדרו -
בין שהיה מנדרי אסר, בין שהיה מנדרי הקדש, שנאמר:
"מוצא שפתיך, תשמר ועשית" וגו', ונאמר: "ככל היצא
מפי, יעשה".

ה. האוסר על עצמו מין ממני מאכל, כגון שאמר: 'תאנים

מתוך מהדורת חזק

1 'במזקקות' [כלי לקבלת דם ודריקתו], או 'במזלגות'
 2 [שהופכים בו את הקרבן על המזבח], וכיוצא בזה, וכן
 3 האומר: 'הרי הן עלי בהיכל', 'פירוש' - הרי אלו
 4 אסורין, ואף על פי שלא הזכיר שם קרבן; שכל דברים
 5 אלו, ענינם כאומר: 'הרי הן עלי קרבן'.
 6 טו. היה לפניו בשר קדש, אפלו היה בשר שלמים אחר
 7 זריקת דמים, שהוא מתר לזרים, ואמר: 'הרי הן עלי כבשר
 8 זה' - הרי אלו אסורין; שלא התפס אלא בעקרו, שהיה
 9 אסור. אבל אם היה בשר בכור - אם לפני זריקת דמים,
 10 הרי זה אסור; ואם לאחר זריקת דמים, הרי זה מתר.
 11 טז. יש מקומות שאנשיהם עלגים, ומפסידין [=משבשים]
 12 את הלשון, ומכניזין על דבר בדבר אחר - הולכין שם אחר
 13 הפנוי. כיצד? כל פנויי קרבן, בקרבן; האומר: 'הרי הן עלי
 14 קונם', 'קונח', 'קונז' - הרי אלו פנויי לקרבן. 'חרק', 'חרף',
 15 'חרף' - הרי אלו פנויי לחתם. וכן כל פיוצא בזה - הולכין
 16 אחר לשון כלל העם באותו מקום ובאותו זמן.
 17 יז. וכשם שאוסר עצמו בפנויי - כך אם הקדיש בפנויי,
 18 הרי זה הקדש; וכפנויי בפנויי מתירן, בין בנדר אסר בין
 19 בנדר הקדש.
 20 יח. האומר לחברו: 'כל מה שאכל עמך, לא יהא חלין',
 21 או 'לא יהא כשר', או 'לא יהא דבי' [טהור], או 'לא יהא
 22 טהור' - הרי זה כמי שאמר לו: 'כל מה שאכל עמך יהא
 23 קרבן', שהוא אסור. וכן אם אמר לו: 'כל מה שאכל עמך
 24 טמא', או 'נותר', או 'פגול' - הרי זה אסור.
 25 יט. האומר לחברו: 'לא חלין לא אכל לך' - הרי זה כמי
 26 שאמר לו: 'מה שאכל לך לא יהא חלין, אלא קרבן'; וכן
 27 אם אמר: 'הקרבן שאכל לך', 'קרבן שאכל לך', 'קרבן
 28 שאכל לך' - הרי זה אסור. אבל האומר: 'הקרבן לא אכל
 29 לך', או 'קרבן לא אכל לך', או 'לקרבן לא אכל לך', או
 30 'קרבן לא אכל לך', או 'לא קרבן לא אכל לך' - כל אלו
 31 מתירין; שאין משמע דברים אלו, אלא שנשבע בקרבן שלא
 32 יאכל לזה - והנשבע בקרבן אינו פלוס - או שנדר שלא
 33 יאכל לו קרבן.
 34 כ. 'חלין שאכל לך', 'החלין שאכל לך', 'בחלין שאכל לך',
 35 'חלין שלא אכל לך', 'החלין שלא אכל לך', 'בחלין שלא
 36 אכל לך' - הרי זה מתר.
 37 כא. אבל האומר: 'לא טמא שאכל לך', 'לא נותר שאכל
 38 לך', 'לא פגול שאכל לך' - הרי זה אסור; שמשמעו:
 39 'שדבר שאכל לך הוא שיהיה פגול או טמא, לפיכך לא
 40 אכל לך'.
 41 כב. 'בהיכל שאכל לך', 'היכל שאכל לך', 'לא היכל שאכל
 42 לך' - אסור; 'היכל שלא אכל לך', 'בהיכל שלא אכל לך',
 43 'לא היכל שלא אכל לך' - מתר, שזה כמי שנשבע בהיכל
 44 שלא יאכל. וכן כל פיוצא בזה.
 45 כג. האומר לחברו: 'מדר אני ממך' - משמע דבר זה, שלא
 46 ידבר עמו; 'מפרש אני ממך' - משמע דבר זה, שלא ישא
 47 ויתן עמו. 'מרחק אני ממך' - משמעו שלא ישב עמו

48 בארבע אמות; וכן אם אמר לו: 'מנדה אני לך', או
 49 'משמתנא [מנודה בארמית] אני ממך'. אבל אם אמר לו:
 50 'מדר אני ממך שלא אכל לך', או 'מפרש אני ממך שלא
 51 אכל לך', או 'מרחק אני ממך שלא אכל לך' - הרי זה
 52 אסור לאכל לו; ואם אכל פנית מפל נכסיו, לוקה משום
 53 "לא יחל דברו".
 54 כד. אמר לו: 'מנדה אני לך שלא אכל לך' - אינו אוכל
 55 לו; ואם אכל, אינו לוקה [נשפך אם פירשו נדר או נידוי
 56 וריחוק פדיו]. אמר לו: 'נדינא ממך', הרי זה אסור להנות
 57 לו.
 58 כה. האומר לחברו: 'הרי עלי בנדר רשעים אם אכל לך,
 59 שמנדריהם נזיר וקרבן ושבועה', ואכל - חייב בכלן. וכן
 60 האומר: 'הרי עלי בנדבות פשרים, שמנדבותם נזיר וקרבן'
 61 - הרי זה חייב.
 62 כו. אמר: 'הרי עלי בנדר רשעים', או 'בנדבות פשרים',
 63 'שאכל לך', או 'אם אכל לך' - הרי זה אסור, אף על פי
 64 שלא פרש [לא אסר במפורש כקרבן]. אמר: 'בנדר רשעים'
 65 - לא נתחייב פלוס, שאין הפשרים נודרין בדרך אסור וכעס.
 66 אמר: 'בנדר רשעים הריני', והיה נזיר עובר לפניו - חייב
 67 בנזירות; 'בנדר רשעים עלי', חייב קרבן; 'בנדר רשעים
 68 שלא אכל ממנו' [מכבר זה], חייב בשבועה בנדר.
 69 כז. הנודר בתורה, כגון שאמר: 'פרות אלו עלי כזו' - לא
 70 אמר פלוס; ואינו צריך שאלה לחכם, אלא אם כן היה עם
 71 הארץ - כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים.
 72 כח. נדר במה שכתוב בה - הרי זה אסור, שחרי כתוב בה
 73 אסר ונדר. נטלה בידו ונדר בה - הרי זה כמו שנדר במה
 74 שכתוב בה.
 75 כט. האומר לחברו: 'נשפים ונשנה פרק' - עליו להשכים
 76 ולשנות; שזה כמו נדר הוא, ואף על פי שלא הוציאו
 77 בלשון נדר.
 78 ל. האומר לאשתו: 'הרי את עלי כאמי', או 'כאחותי', או
 79 'בערלה', או 'ככלאי הכרם' - הרי זה כאומר על הפרות:
 80 'הרי אלו כבשר חזיר'; כשם שהוא מתר לאכלן, כמו
 81 שבארנו, כך מתר באשתו. אבל אם אמר לה: 'הריני מדר
 82 ממך הנאה', או 'הנאת תשמישך אסורה עלי' - הרי זו
 83 אסורה עליו, כמו שיתבאר.

פרק ב

84 א. אחד הנודר מפי עצמו, או שהדירו חברו ואמר 'אמן',
 85 או דבר שענינו כענין אמן, שהוא קבלת דברים.
 86 ב. אין הנודר נאסר בדבר שאסר על עצמו, עד שיוציא
 87 בשפתיו ויהיה פיו ולבו שוין, כמו שבארנו בשבועות. אבל
 88 המתפנן לנדר בנזיר ונדר בקרבן, בקרבן ונדר בנזיר,
 89 בשבועה ונדר, או שנתפנן לנדר ונשבע, או שנתפנן לומר
 90 'תאנים' ואמר 'ענבים' - הרי זה מתר בשניהם, ואין כאן
 91 נדר.
 92 ג. הנודר על דעת אחרים, הרי זה כנשבע על דעת אחרים; 93

יב. הנודר בחרם ואמר: 'לא יהיה בלבי אלא חרמו של ים'
 48 שהיא המכמרת [=רשת דייגים], נדר בקרבן ואמר: 'לא יהיה
 49 בלבי אלא בקרבנות המלכים' [מתנות הניתנות למלך כדי
 50 להתקרב אליו], אמר לחברו: 'הרי עצמי עליך קרבן', ואמר:
 51 'לא יהיה בלבי אלא לאסרו בעצם שהנחתי לי להיות נודר
 52 בו דרך שחוק', נדר שלא תהנה לו אשתו, ואמר: 'לא יהיה
 53 בלבי אלא אשתי ראשונה שגורשתיה' - וכן כל פיוצא באלו
 54 מדברים שמשמען לכל העם אסור, והוא אומר: 'לא
 55 נתפונתי אלא לכך ולכך' - אם היה הנודר תלמיד חכמים,
 56 הרי זה מתר ואין צריך שאלה לחכם; ואם היה עם הארץ,
 57 מראין בעיניו שזה נדר ושהוא אסור, ופותחין לו פתח
 58 [היתר] ממקום אחר, ומתירין לו. ובין שהיה תלמיד
 59 חכמים או עם הארץ - גוצרין בהן, ומלמדין אותן שלא
 60 ינהגו מנהג זה בנדרים, ולא יהיו נודרין דרך שחוק והתל.
 61 יג. וכן האומר לאשתו: 'הרי את עלי כאמי', או 'פרות אלו
 62 עלי כבשר חזיר', שאין כאן נדר, כמו שבארנו - אם היה
 63 הנודר תלמיד חכמים, אינו צריך שאלה לחכם; ואם היה
 64 עם הארץ, צריך שאלה לחכם, ומראין בעיניו שאשתו
 65 אסורה ושאותן הפרות אסורין, ופותחין לו פתח ממקום
 66 אחר ומתירין לו נדרו, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים.
 67 יד. ההפקר, אף על פי שאינו נדר - הרי הוא כמו נדר,
 68 שאסור לו לחזר בו. ומה הוא ההפקר? הוא שיאמר אדם:
 69 'נכסים אלו הפקר לכל', בין במטלטלין בין בקרקעות.
 70 וכיצד דין ההפקר? כל הקודם וזכה בו - קנהו לעצמו,
 71 ונעשה שלו; ואפלו זה שהפקר, דינו בו כדין כל אדם -
 72 אם קדם וזכה בו, קנהו.
 73 טו. המפקיר לעניים אכל לא לעשירים, אינו הפקר - עד
 74 שיפקיר לכל, כשמשא. והמפקיר עבדיו הגדולים, קנו
 75 עצמן; והקטנים - כל הקודם בהן זכה, כשאר כל
 76 המטלטלין.
 77 טז. המפקיר את הקרקע - כל הקודם והחזיק בה, זכה. דין
 78 תורה - אפלו הפקיר בפני אחד, הרי זה הפקר, ונפטר מן
 79 המעשרות, כמו שיתבאר במקומו; אבל מדברי סופרים -
 80 אינו הפקר עד שיפקיר בפני שלשה, כדי שיהיה אחד זוכה
 81 אם רצה, והשנים מעידין. האומר: 'הרי זה הפקר, וזה' -
 82 הרי השני ספק הפקר; ואם אמר: 'זה כמו זה', או שאמר:
 83 'גם זה' - הרי התפס השני, ויהיה הפקר ודאי.
 84 יז. המפקיר את שדהו, ולא זכה בה אדם - כל שלשה ימים
 85 יכול לחזר בו; אחר שלשה ימים - אינו חוזר; אלא אם
 86 קדם וזכה בה, הרי הוא כזוכה מן ההפקר, בין הוא בין
 87 אחר.
 88 יח. האומר: 'שדה זו מפקרת ליום אחד', 'לשבת אחת',
 89 'לחודש אחד', 'לשנה אחת', 'לשבע שנים' -
 90 עד שלא זכה בה הוא או אחר, יכול לחזר בו; ומשזכה בה
 91 בין הוא בין אחר, אינו יכול לחזר בו. ומפני מה יש לו
 92 לחזר כן עד שיזכו בה? מפני שזה דבר שאינו מצוי הוא,
 93 שאין אדם מפקיר לזמן קצוב.
 94

1 וכן הנודר וחזר בו בתוך כדי דבור, או שמחו בו בתוך כדי
 2 דבור וקבל - הרי זה מתר. ודין כל אלו הדברים בנדרים,
 3 כדין בשבועות.
 4 ד. מי שהתנה קדם שידר, ואמר: 'כל נדר שאדר מכאן ועד
 5 עשר שנים, הריני חוזר בהם', או 'הרי הן בטלין', וכיוצא
 6 בדברים אלו, ואחר כך נדר - אם היה זוכה התנאי בשעה
 7 שנדר - הרי נדרו קיים, שהרי בטל התנאי בנדר זה. ואם לא
 8 זכה התנאי אלא אחר שנדר - אף על פי שקבל התנאי בלבו
 9 [ולא הוציאו בשפתיו] וקיים התנאי, הרי הנדר בטל; ואף על
 10 פי שלא הוציא עתה התורה בפיו, כבר הקדים התורה לנדר
 11 והוציאה בפיו מקדם. ויש שמורה להחמיר, ואומר: והוא
 12 שיזכר התנאי אחר שנדר בתוך כדי דבור.
 13 ה. מי שהקדים [לפני שנדר] את התנאי [שהנדר מבטל
 14 מראש כעבור זמן] - לשנה או לעשר, ואחר כך נדר, ונזכר
 15 בשעה שנדר שיש לו תנאי, ושכח על איזה דבר התנה
 16 וכיצד היה התנאי, אם אמר: 'על דעת ראשונה אני עושה'
 17 - אין נדרו נדר, שהרי בטלו. ואם לא אמר 'על דעת
 18 ראשונה אני עושה' - כבר בטל התנאי, וקיים הנדר; שהרי
 19 זכר בשעת הנדר שיש שם תנאי, ואף על פי כן נדר.
 20 ו. יש מן הגאונים שאמר: אין כל הדברים האלו נוהגין
 21 אלא בנדרים בלבד, לא בשבועות; ויש מי שמורה שדין
 22 הנדרים והשבועות בענינות אלו אחד הם, וכי יש לו
 23 להקדים תנאי לשבועתו כדרך שאמרו בנדרים.
 24 ז. סתם נדרים להחמיר, ופרושן יש בו להקל ולהחמיר.
 25 פיצד? האומר: 'הרי הפרות האלו עלי כבשר מליח וכוין
 26 נסך' - אומרין לו: 'מה היה בלבך?' אם פירש ואמר:
 27 'כבשר מליח של קרבן, וכוין שנתנסף על גבי המזבח היה
 28 בלבי' - הרי זה אסור; ואם אמר: 'לא היה בלבי אלא
 29 תקרבת עבודה זרה, וכוין שנתנסף לה' - הרי זה מתר; ואם
 30 נדר סתם, הרי זה אסור.
 31 ח. וכן האומר: 'הרי הפרות האלו עלי תרם' - אם בחרם
 32 של בדיק הבית [שמקדיש לתחזוקה של בית המקדש], אסור;
 33 ואם בחרמי כהנים [שמקדיש כמתנה לכהן], מתר, מפני שהן
 34 ממון שלל, ואין בה אסור; ואם סתם, אסור.
 35 ט. 'הרי הן עלי כמעשר' - אם כמעשר בהמה, אסור; מפני
 36 שהוא קרבן שהקדישו בידו, כמו שבארנו; ואם כמעשר
 37 דגן, מתר; ואם סתם, אסור.
 38 י. 'הרי הם עלי כתרומה' - אם לתרומת הלשכה נתפון,
 39 הרי זה אסור; ואם לתרומת הגרן נתפון, מתר; ואם סתם,
 40 אסור. וכן כל פיוצא בזה.
 41 יא. במה דברים אמורים? במקום שמשמע כל אחד מאלו
 42 שם שני ענינות. אבל במקום שדרבן שאין קוראין 'חרם'
 43 סתם אלא לחרמי בדיק הבית בלבד, ואמר שם 'הרי הן עלי
 44 חרם' - הרי זה אסור; וכן אם היה דרבן שאין קוראין
 45 'חרם' סתם אלא לחרמי כהנים, הרי זה מתר. וכן כל פיוצא
 46 בזה. שאין הולכין בנדרים אלא אחר לשון אנשי אותו
 47 מקום באותו זמן.

1 יט. דבר המפקד שפא אחד ושמו, והיה מביט בו שלא
2 יטלנו אדם - לא קנהו בהבטה; אלא עד שיגביהו אם היה
3 מטלטלין, או יחזיק בקרקע, כדרך שקונין הלקוחות.

פרק ג

4 א. ארבעה דברים יש בין נדרים לשבועת בטוי: ששבועת
5 בטוי - אין שבועה [שניה] חלה על שבועה [ראשונה],
6 ובנדרים - יחול נדר על נדר. המתפס בשבועה - פטור,
7 ובנדרים - חייב. אין שבועת בטוי חלה אלא על דברי
8 הרשות, ונדרים חלות על דברי מצוה כדברי הרשות.
9 שבועת בטוי חלה על דבר שיש בו ממש ועל דבר שאין
10 בו ממש, ונדרים אינן חלות אלא על דבר שיש בו ממש.
11 ב. כיצד יחול נדר על נדר? האומר: 'הרי עלי קרבן אם
12 אכלתי כפר זו, הרי עלי קרבן אם אכלנה הרי עלי קרבן
13 אם אכלנה', ואכלה - חייב על כל אחת ואחת. וכן כל פיוצא
14 בזה.

15 ג. כיצד המתפס בנדרים חייב? שמע חבירו שנדר, ואמר:
16 'ואני כמותך' בתוך כדי דבור - הרי זה אסור במה שנאסר
17 בו חבירו; שמע השלישי זה שאמר 'ואני', ואמר: 'ואני',
18 אפלו היו מאה וכל אחד מהן אומר: 'ואני' בתוך כדי דבורו
19 של חבירו - הרי בלן אסורין.

20 ד. וכן האומר: 'הבשר הזה עלי אסור', וחזר ואמר אפלו
21 אחר במה ימים: 'הפת הזאת בפשר הזה' - הרי הפת
22 נתפסה ונאסרה; חזר ואמר: 'ידבש זה כפת הזאת, וזין זה
23 כדבש זה' - אפלו הן מאה, בלן אסורין.

24 ה. הרי שמת אביו או רבו היום, ונדר שיעצום אותו היום,
25 וצם, ולאחר שנים אמר: 'הרי יום זה עליו פיום שמת בו
26 אביו או רבו' - הרי זה אסור לאכל בו כלום; שהרי התפס
27 יום זה, ואסרו פיום האסור לו. וכן כל פיוצא באלו.

28 ו. כיצד חלות הנדרים על דברי מצוה כדברי הרשות?
29 האומר: 'הרי המצה בלילי הפסח אסורה עלי', 'הרי
30 ישיבת הסכה בתג אסורה עלי', 'והרי התפלין אסורות
31 בנטילה עלי' - הרי אלו אסורין עלי; ואם אכל או ישב
32 או נטל, לוקה. וכן כל פיוצא בזה. ואין צריך לומר במי
33 שאמר: 'הרי עלי קרבן אם אכל מצה בלילי הפסח', שהוא
34 חייב בקרבן. וכן כל פיוצא בזה.

35 ז. ומפני מה נדרים חלות על דברי מצוה, ושבועות אינן
36 חלות על דברי מצוה? שהנשבע אסור עצמו על דבר
37 שנשבע עליו, והנדר אסור הדבר הנדר על עצמו; ונמצא
38 הנשבע לבטל מצוה, אסור עצמו, וכבר עצמו משבע מהר
39 סיני [-לקיים המצוה], ואין שבועה חלה על שבועה;
40 והאסור דבר זה בנדר, זה הדבר הוא שנאסר, ואותו הדבר
41 אינו משבע מהר סיני.

42 ח. כשאמרת מתבונן בכתוב, תמצא שהנדרים מראין פן כמו
43 שקבלו החכמים מפי השמועה; שהרי הוא אומר בשבועת
44 בטוי: "להרע או להיטיב", דברי הרשות כמו שבאנו,
45 שיאכל וישתה היום או שיעצום, וכיוצא בזה; ובנדרים הוא

47 אומר: "ככל היצא מפיו יעשה", ולא חלק בין דברי מצוה
48 לדברי הרשות.

49 ט. הנדר שיעצום בשבת, או ביום טוב - חייב לצום,
50 שהנדרים חלות על דברי מצוה, כמו שבאנו. וכן הנדר
51 שיעצום יום ראשון או יום שלישי כל ימיו, ופגע בו יום זה
52 והרי הוא יום טוב או ערב יום הפורים - הרי זה חייב
53 לצום; ואין צריך לומר ראש חדש. פגע בו חג הפורים,
54 ידחה נדרו מפני הימים האלו - הואיל ואסור הצום בהם
55 מדברי סופרים, הרי הן צריכין חזוק; וידחה נדרו מפני
56 גזרת חכמים.

57 י. כיצד אין הנדרים חלות אלא על דבר שיש בו ממש?
58 האומר: 'דבורי עליך קרבן' - אינו אסור מלדבר עמו,
59 שהדבור אין בו ממש; וכן אם אמר לו: 'דבורי אסור
60 עליך'; אין זה כאומר 'פרותי אסורין עליך', או 'פרותי
61 קרבן עליך', שהן אסורין עליו. לפיכך, האומר לחבירו:
62 'קרבן שאני מדבר עמך', או 'שאני עושה עמך', או
63 'שאני מהלך עמך', או שאמר: 'קרבן שאני ישן', 'שאני
64 מדבר', 'שאני מהלך', או שאמר לאשה: 'קרבן שאני
65 משמשך' - אין הנדר חל בכל אלו; והרי זה כאומר: 'דבורי
66 והלכתי ועשיתי ושמושי קרבן', שהן דברים שאין בהן
67 ממש.

68 יא. אכל האומר: 'יאסר פי לדבורי, וידי למעשיהן, ורגלי
69 להלוכן, ועיני לשנתן' - הרי הנדר חל עליהן; לפיכך,
70 האומר לחבירו: 'קרבן פי מלדבר עמך, וידי מלעשות עמך,
71 ורגלי מלהלך עמך' - הרי זה אסור. וכן האומר: 'הרי עלי
72 קרבן, אם אדבר עם פלוני', או 'אם לא אדבר עמו', ועבר
73 על דבריו - חייב בקרבן; וכן אם נדר 'דברתי' ו'לא דברתי'
74 וכיוצא בזה - שאין אלו נדרים אסר שאנו מבארים
75 משפטיהם, אלא נדרים הקדש.

76 יב. הנדר בדברים שאין בהן ממש, ואסרן - אף על פי
77 שאין הנדר חל עליהן, אין מורין לו שיהגה בהם היתר,
78 הואיל ואסר עצמו בהן ובדעתו שהנדר חל עליהן; אלא
79 פותחין לו פתח ממקום אחר, ומתירין לו נדרו, ואף על פי
80 שלא נאסר, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים.

יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ב

פרק ד

82 א. נדרים אנוסין, ונדרים שגגות, ונדרים חכאי - הרי אלו מתירין,
83 כדרך שבאנו בשבועות. הרי שהדירות האנוסין או
84 המוכסין ואמרו לו: 'נדר לנו שהבשר אסור עליך אם יש
85 עמך דבר שחייב במקס', ונדר ואמר: 'הרי הבשר והפת
86 והזין אסורין עלי' - הרי זה מתר בכל, ואף על פי שהוסיף
87 על מה שבקשו ממנו. וכן אם בקשו שידר שלא תהנה
88 אשתו לו, ונדר שלא תהנה לו אשתו וכו' - בלן
89 מתירין. וכן כל פיוצא בזה.

90 ב. ובכל הנדרים האלו, צריך שיתפונן בלבם לדבר המתר -

פלוני למחר' - הרי זה אסור לאכל אותן היום; וגזרה, שפא
 ילף למחר לאותו מקום. ואם עבר ואכלן היום והלף למחר,
 לוקה; ואם לא הלף, אינו לוקה.
 טו. אומר: 'הרי הן אסורין עלי למחר, אם אלף היום
 למקום פלוני' - הרי זה מתיר לו לילף היום לאותו מקום,
 ויאסרו עליו אותן הפרות למחר. וכן כל פיוצא בזה. מפני
 שאדם זהיר בדבר האסור שלא לעשותו, ואינו זהיר בתנאי
 שגורם לאסור דבר המתיר.
 טז. הנודר לצום עשרה ימים, באיזה יום שירצה, והיה
 מתענה ביום אחד מהן, והצרף לדבר מצוה, או מפני כבוד
 אדם גדול - הרי זה אוכל, ופורע יום אחר; שהרי לא קבע
 הימים בתחלת הנדר. נדר שיעצום היום, ושכח ואכל -
 משלים לצום; נדר שיעצום יום אחד או שנים, וכשהתחיל
 לצום שכח ואכל - אבד תעניתו, וחיבב לצום יום אחר.

פרק ה

א. ראובן שאמר לשמעון: 'הריני עליך חרם', או 'הרי את
 אסור בהנחת' - נאסר על שמעון שיהנה בראובן; ואם עבר
 ונהנה, אינו לוקה - שהרי לא אמר שמעון כלום. ומתיר
 לראובן להנות בשמעון, שהרי לא אסר עצמו בהנחתו.
 ב. אומר לשמעון: 'הרי את עלי חרם', או 'הריני אסור
 בהנחתך' - הרי נאסר ראובן מלהנות בשמעון; ואם נהנה -
 לוקה, שהרי חלל דברו. ושמעון מתיר בהנחת ראובן. אומר
 לו: 'הריני עליך חרם ואתה עלי', או 'הריני אסור בהנחתך
 ואתה אסור בהנחת' - שניהן אסורין זה בזה. וכן כל פיוצא
 בזה.
 ג. ראובן שאמר לשמעון: 'הרי פרות פלוני אסורין עליך',
 או 'הרי את אסור בהנחת פלוני' - אין זה כלום; שאין אדם
 אוסר חבירו בדבר שאינו שלו, אלא אם כן ענה שמעון
 'אמן', כמו שבארנו.
 ד. האומר לחבירו: 'כפרי זו אסורה עליך' - אף על פי
 שנתנה לו במתנה, הרי זו אסורה עליו; מת ונפלה לו
 בירשה, או שנתנה לו אחר במתנה - הרי זו מתירה; שלא
 אסר לו אלא 'כפרי', והרי אינה עתה שלו [ולא הגיעה
 מכוחו].
 ה. אומר לו: 'פרות אלו אסורין עליך', ולא אמר 'פרותי' -
 אף על פי שמכרן או שמת ונפלו לאחר, הרי אלו אסורין
 עליו; שהאוסר דבר שהוא שלו על חבירו - אף על פי שצא
 מרשותו, הרי הוא באסורו עומד, אלא אם כן אמר 'נכסי'
 או 'פרותי' או 'ביתי' וכיוצא בלשונות אלו, שהרי לא אסרן
 אלא כל זמן שהם ברשותו.
 ו. האומר לבנו: 'הרי את אסור בהנחת', או שנשבע שלא
 ינה בו - אם מת, יירשנו; שזה כאומר: 'נכסי עליך
 אסורין'. אסר הנחתו עליו, ופרש: 'בין בחי בין במוחי' -
 אם מת, לא יירשנו; שזה כמי שאמר לו: 'נכסים אלו עליך
 אסורין'.
 ז. אסר בנו בהנחתו, ואמר: 'ואם היה בן בני זה תלמיד

1 כגון שישים בלבו שיהיו אסורין עליו אותו היום בלבד, או
 2 אותה שעה, וכיוצא בזה; וסומך על דברים שבלבו, הואיל
 3 והוא אנוס ואינו יכול להוציא בשפתיו, ונמצא בשעה שידר
 4 להן אין פיו ולבו שוין, כמו שבארנו בשבועות.
 5 ג. וכן נדרי זרוזין, מתירין. כיצד? כגון שהדיר חבירו שיאכל
 6 אצלו, ונדר זה שלא יאכל מפני שאינו רוצה להטריח עליו
 7 - בין שאכל בין שלא אכל, שניהן פטורין. וכן המוכר
 8 שנדר שלא ימכר חפץ זה אלא בסלע [=ארבעה דינרין],
 9 והלוקח נדר שלא יקחנו אלא בשקל [=שני דינרין], ורצו
 10 בשלשה דינרין - שניהן פטורין, וכן כל פיוצא בזה; לפי
 11 שכל אחד מהן לא גמר בלבו ולא נדר אלא כדי לגרו את
 12 חבירו, ולא גמר בלבו.
 13 ד. ומנצין שאפלו ארבעה מיני נדרים אלו שהן מתירין,
 14 שאסור לו לאדם להיות נודר בהן על מנת לבטלן? תלמוד
 15 לומר: "לא יחל דברו", לא יעשה דבריו חלין.
 16 ה. מי שנדר, ונחם על נדרו - הרי זה נשאל לחכם, ומתירו.
 17 ודין המתיר נדרים, כדין המתיר שבועות - שאין מתיר אלא
 18 חכם מבקק [=מומחה], או שלשה הדיוטות [אנשים פשוטים]
 19 במקום שאין חכם. ובלשון שמתירין השבועה, מתירין
 20 הנדר; וכן שאר הענינות שפרשנו בשבועות, כגון בנדרים
 21 בדרך שהן בשבועות.
 22 ו. ואין מתירין הנדר עד שיחול, כשבועה.
 23 ז. וכשם שנשאלין על נדרי האסר ומתירין אותו, כך
 24 נשאלין על נדרי הקדש ומתירין אותו - בין נדרי קדשי בדק
 25 הבית, בין קדשי מזבח [קרבנות]. ואין נשאלין על התמורה
 26 [המיר בהמת חולין בקרבן].
 27 ח. וכשם שהאב או הבעל מפר נדרי אסר, כך מפר נדרי
 28 הקדשות הדומין לנדרי האסר.
 29 ט. מי שנדר, ושמע חבירו ואמר 'ואני', ושמע שלישי ואמר
 30 'ואני', ונשאל הראשון על נדרו והתר - התרו כגון; ונשאל
 31 האחרון והתר - האחרון מתיר, וכלן אסורין; ונשאל השני
 32 והתר - השני ושל אחריז מתיר, והראשון אסור.
 33 י. וכן המתפס דברים הרבה בנדר, כגון שנדר על הפת
 34 והתפס הבשר, ונשאל על הפת והתר בה - התר בבשר;
 35 ונשאל על הבשר והתר בו, לא התר בפת.
 36 יא. הנשבע או הנודר שאיני נהנה לכלכם, ונשאל על
 37 נדרו או על שבועתו על אחד מהם, והתירו - התרו כלם;
 38 שהנדר שהתר [פרט] מכללו, התר כלו. אומר: 'שאני נהנה
 39 לזה ולזה ולזה', התר הראשון - התרו כלם; התר האחרון
 40 - האחרון מתיר, וכלם אסורין. 'שאני נהנה לזה, לזה, לזה',
 41 צריכין פתח לכל אחד ואחד. וכן כל פיוצא בזה.
 42 יב. נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה, או שנדר ואין ידוע באיזה
 43 מהן נדר - פתח אחד לכלן.
 44 יג. הנודר מאנשי העיר, ונשאל לחכם שבעיר, או שנדר
 45 מישראל, והרי הוא נשאל לחכם שבשיראל - הרי נדרו
 46 מתיר.
 47 יד. האומר: 'פרות אלו אסורין עלי היום, אם אלף למקום

פרק ו

48

א. האומר לחברו: 'הנאה המביאה לידי מאכלך אסורה עלי', או 'הנאה המביאה לידי מאכלי אסורה עליך' - הרי זה הנאסר לא ישאל מן האסור נפה ובכרה [כלי לבדירות גרגירות] ורחים ותנור וכל דבר שעושין בו אכל נפש, אבל משאילו נזמים וטבעות וכלים שאין עושין בהן אכל נפש. ואסור לשאל ממנו שק להביא בו פרות, וחמור להביא עליו פרות.

ב. מקום שדרכן שאין משאילין כלים אלא בשכר, אסור לשאל ממנו אף כלים שאין עושין בהן אכל נפש; הרי שהיו במקום שאין נוטלין שכר, ושאל ממנו כלים שאין עושין בהן אכל נפש כדי להראות בהן בפני אחרים [ולהרשימם] עד שיהנה מהן, או שבקש לעבר בארצו כדי שילך למקום שיהנה בו - הרי זה אסור מספק; לפיכך אם עבר, אינו לוקה.

ג. אין בין מדר הנאה מחברו, למדר ממנו הנאת מאכל - אלא דריסת הרגל; וכלים שאין עושין בהן אכל נפש, במקום שמשאילין אותן שם בחנם.

ד. ראובן שנאסרה עליו הנאת שמעון, בין בנדר בין בשבועה - מתיר לו שיתן שמעון על גדו מחצית השקל שראובן חייב בה, וכן פורע חוב שעליו; שהרי לא הגיע ליד ראובן כלום, אלא מנע ממנו התביעה, ומניעת התביעה, אינה בכלל אסור הנאה. לפיכך מתיר לו לזון את אשתו, ואת בניו, ובעדיו אפלו הפנעניים - אף על פי שהוא חייב במזונותם; אבל לא זון את בתה, בין טמאה בין טהורה - שכל שמוסיף בכשרה, היא הנאה שהגיעה ליד ראובן.

ה. היה שמעון כהן, הרי זה מתיר להקריב קרבנות ראובן - שהפנהים שלוחי שמים הן, אינן שלוחי בעל הקרבן. ומשיא שמעון בתו הבוגרת לראובן, מדעתה; אבל אם היתה נערה, שעדיין היא ברשותו - אסור, שזה כמסור לו שפחה לשמשו. ו. ותורם שמעון תרומת ראובן ומפריש לו מעשרותיו, מדעתו. כיצד מדעתו? כגון שאמר ראובן: 'כל הרוצה לתרם, יבוא ויתרם'; אבל לא יאמר לשמעון לתרם לו - שהרי עושהו שליח, וזה הנזה לו.

ז. ומלמדו תורה שבבעל פה, שהרי אסור לטל עליה שכר; אבל לא תורה שבכתב, שנוטלין עליה שכר. ואם אין דרכם שם לטל שכר על תורה שבכתב, הרי זה מתיר. ובין כך ובין כך, מתיר ללמד את בנו.

ח. חלה ראובן, נכנס שמעון ומבקר; ובמקום שנוטל שכר מי שישב עם החולה לצוות לו [להיות עמו בצוותא] - לא ישב שמעון, אלא מבקר עומד. ומתיר לרפאותו בידו, שזו מצוה היא.

ט. חלתה בתה ראובן, לא ירפא אותה שמעון; אבל אומר לו: 'עשה לה כך וכך'. ורוחץ עמו באמבטי גדולה, אבל לא בקטנה, מפני שמהנהו בשעה שמתגביה עליו המים. וישן

חכמים, יקנה בני זה נכסי, כדי להקנותו לבנו' - הרי זה מתיר. ויהיה הדין אסור בנכסי האב, וכן הדין מתיר בהם אם יהיה תלמיד חכמים כמו שהתנה.

י. זה הדין האסור בירשת אביו, אם נתן ירשת אביו לאחריו או לבניו - הרי זה מתיר; וכן אם פרעה בחובו או בכתבת אשתו. וצריך להודיען שאלו נכסי אבי שאסורן עלי. שהנשבע שלא ינה בו חברו, מתיר לו לפרע את חובו, כמו שיתבאר.

יא. מי שנאסר עליו מין ממני מאכל, בין בנדר בין בשבועה, ונתבשל עם מינים אחרים, או נתערב עמם - הרי זה מתיר במינים המתירין, אף על פי שיש בהן טעם המין האסור. ואם נאסר בפרות אלו, ונתערבו באחרים - אם יש בהן טעם המין האסור, אסורין; ואם לאו, מתירין.

יב. כיצד? נאסר בכשר או בדין - הרי זה מתיר לאכל מרק וירקות שנתבשלו עם הכשר ועם היין, ואף על פי שיש בהן טעם הכשר או טעם היין, ואינו אסור אלא באכילת כשר בפני עצמו, או לשותות יין בפני עצמו.

יג. נאסר בכשר זה או בדין זה, ונתבשל עם היין - אם יש בירקות טעם הכשר או טעם היין, אסורין; ואם לאו, מתירין; שזה הכשר וזה היין נעשה כמו כשר ונבלות ושקצים וכיוצא בהן. וכן כל כיוצא בזה. לפיכך, האומר: 'כשר זה אסור עלי' - הרי זה אסור בו, ובמרק שבו, ובתבלין שבו.

יד. נתערב יין זה שאסרו על עצמו בדין אחר, אפלו טפה בחבית - נאסר הכל; מפני שיש לו להשאל על נדרו, נעשה כדבר שיש לו מתירין, שאינו בטל במינו, כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות.

יז. האומר: 'פרות האלו קרפן עלי', או 'קרפן הן לפי', או 'קרפן הן על פי' - הרי זה אסור בחלופיהן [גם התמורה שקיבל אם החליפם] ובגדוליהן; ואין צריך לומר - במשקין היוצאין מהן.

יח. נדר או נשבע 'שאיני אוכל אותן', או 'שאיני טועם אותן' - אם היה דבר שורעו כלה כשיזרע, כגון חטה ושעורה, הרי זה מתיר בחלופיהן ובגדוליהן; ואם היה דבר שאין זרעו כלה בארץ כשיזרע, כגון בצלים ושומים, אפלו גדולי גדולין אסורין. ובין כך ובין כך, משקין היוצאין מהן ספק; לפיכך אם שתה מהן, אינו לוקה.

יט. וכן האומר לאשתו: 'מעשה ידיך עלי קרפן', או 'קרפן הן לפי', או 'קרפן הן על פי' - אסור בחלופיהן ובגדוליהן. 'שאיני טועם', 'שאיני אוכל' - אם היו פרות מעשה ידיה דבר שורעו כלה, מתיר בחלופיהן ובגדוליהן; ואם היה דבר שאין זרעו כלה, אפלו גדולי גדולין אסורין. ולמה לא יבטל העקר האסור בגדוליו שרבו עליו? שהרי הן דבר שיש לו מתירין, שאינו בטל ברכ כמו שבארנו.

כ. האוסר פרותיו על חברו, בין בנדר בין בשבועה - הרי גדוליהן וחלופיהן ספק. לפיכך, חברו אסור בגדולי פרות אלו, ובחלופיהן; ואם עבר ונהנה, נהנה.

יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ב

פרק ז

47

48

א. שנים שנאסרה הנאת כל אחד מהן על חברו, בין בגדר
בין בשבועה - הרי אלו מתרין להחזיר אבדה זה לזה, מפני
שהיא מצוה. ובמקום שדרפן שנוטל שטר המחזיר את
האבדה, יפל השטר להקדש - שאם יטל שטר, נמצא נהנה;
ואם לא יטל שטר, נמצא מנהה [בביתור].

ב. ומתרין בדברים שהן בשתפות כל ישראל, כגון הר
הבית והעזרות והבאר שבאמצע הדרך; ואסורין בדברים
שהן בשתפות כל אנשי העיר, כגון הרחבה שבפני והמרחץ
ובית הכנסת והתבה והספרים.

ג. וכיצד יעשו, כדי שיהיו מתרין בדברים אלו? כל אחד
משניהן כותב חלקו לנשיא, או לאחד משאר העם, ומזכה
לו בחלקו על ידי אחר. ונמצא כל אחד מהן כשיכנס
למרחץ שהוא לכל אנשי העיר, או לבית הכנסת - אינו
נכנס לרשות חברו, אלא לרשות אחרים; שהרי כל אחד
מהן נסתלק מחלקו במקום זה, ונתנו במתנה.

ד. היו שניהן שתפין בחצר - אם יש בה דין חלקה [ארבע
אמות לכל אחד], הרי אלו אסורין להכנס לה, עד שיחלקו
ויכנס כל אחד ואחד לחלקו; ואם אין בה דין חלקה - כל
אחד ואחד נכנס לביתו, והוא אומר בתוך שלו נכנס. ובין
כף ובין כף, שניהן אסורין להעמיד רחים ותנור ולגדל
תרנגולין בחצר זו.

ה. שנים שהיו שתפין בחצר [שאינו בה דין חלוקה], ונדר
אחד מהן שלא ינה בו השני - כופין את הנדר למכור
חלקו. נדר שלא ינה הוא בשני - הרי זה מתר להכנס
לביתו, מפני שברשותו הוא נכנס; אבל אינו יכול
להשתמש בחצר, כמו שבארנו.

ו. היה אחד מן השוק אסור בהנאת אחד משניהן, הרי זה
מתר להכנס לחצר זו - מפני שהוא אומר לו: 'לתוך של
חברך אני נכנס, ואני נכנס לתוך שלך'.

ז. מי שאסר הנאת אמה מן האמות על עצמו - הרי זה מתר
לקח מהן ביותר [בביתור], ולמכור להן בפחות [בבזול].
אסר הנאתו עליהן - אם שומעין לו שיקח מהן בפחות
וימכר ביותר, מתר; ואין גוזרין כאן שלא ימכר, גזרה שמה
יקח - שהרי לא נדר מאיש אחד כדי שגזור עליו, אלא
מאמה בלה, שאם [ששם] אי אפשר לו לשא ולתן עם זה,

ישא ויתן עם אחר. לפיכך, אם אסר הנאתו עליו - הרי זה
משאלו ומלוה אותו; אבל לא ישאל מהן, ולא ילוה מהן.
ח. אסר הנאתו עליהן והנאתו עליו - לא ישא ויתן עמהן;
וכן הם לא ישאו ולא יתנו עמו, ולא ישאל ולא ישאל
להן, ולא ילוה מהן, ולא ילוה אותן.

ט. אסר על עצמו הנאת בני העיר - אסור להשאל על נדרו
לחכם מבני אותה העיר ההיא; ואם נשאל והתיר לו, הרי
נדרו מתר, כמו שבארנו.

עמו במטה בימות החמה, אבל לא בימות הגשמים, מפני
שמחממו. ומטב עמו על המטה. ואוכלין על שלחן אחד,
אבל לא מקערה אחת, ולא מאבוס [קערת אכילה מרכזית]
שלפני הפועלי - שמא יניח שמעון חתיכה אחת טובה ולא
יאכל אותה, כדי שיאכל אותה ראובן, או יקרב אותה לפניו,
ונמצא מנהו; וכן בפרות שבאבוס. אבל אם אכל שמעון
מקערה, שהוא יודע שכשיתזונה לבעל הבית יחזור בעל
הבית ויניחנה לפני ראובן - הרי זה מתר, ואין חוששין
שמא הניח נתח טוב בשבילו.

י. ומתר ראובן לשותות כוס של נחומין מידו של שמעון
משל ראובן, וכן כוס של בית המרחץ - שאין בזה הנהה.
יא. ואסור ראובן בגחלתו של שמעון, ומתר בשלהבת שלו.
יב. היה לשמעון מרחץ או בית הפד משכרין בעיר - אם
היה לשמעון בהן תפוסת יד, כגון שהניח מהן כל שהוא
לעצמו ולא שכרו [=השכיר], אפלו הניח במרחץ אמבטי
אחת, ובבית הפד עקל [כלי לסחיטת יתים] אחד - אסור
לראובן להכנס לאותה המרחץ, ולדרוך בגת [=בית-הבד];
ואם לא הניח לעצמו כלום, אלא שכר [=השכיר] הכל - הרי
זה מתר.

יג. ואסור לראובן לאכל מפרות שדה שמעון, ואפלו
בשביעית שהכל הפקר - שהרי לפני שביעית נדר. אבל אם
נדר בשביעית, אוכל מן הפרות הנוטות חוץ לשדה; אבל
לא יכנס לשדה, אף על פי שהקרקע כלו הפקר - גזרה שמה
ישקה שם אחר שיאכל, ולא הפקירה אותה תורה אלא כל
זמן שהפרות בתוכה.

יד. במה דברים אמורים? בשאמר לו: 'הנאת הנכסים האלו
אסורין עליך'. אבל אם אמר לו: 'הנאת נכסי אסורין עליך',
או שנשבע ראובן או נדר מנכסי שמעון - בין שהגיעה
שביעית, אוכל מן פרות שדהו, שהרי יצאו מרשות שמעון;
אבל לא יכנס לשדהו, מן הטעם שבארנו.

טו. נאסרה על ראובן הנאת מאכל שמעון בלבד - אם לפני
שביעית נאסרה, בין בגדר בין בשבועה - הרי זה יורד לתוך
שדהו, אבל אינו אוכל מפרותיו; ואם בשביעית נאסרה -
יורד ואוכל, שאין פרות אלו של שמעון, אלא הרי הן הפקר.
טז. ואסור לראובן להשאל לשמעון - גזרה שמה ישאל
ממנו, והרי הוא אסור בהנאתו; וכן אסור להלוותו - גזרה
שמה ילוה ממנו; ולא ימכר לו - גזרה שמה יקח ממנו.

יז. נודמנה לו מלאכה עמו, כגון שהיו קוצרין כאחד -
עושה ברחוק ממנו; גזרה שמה יסיענו. המדיר את בנו מפני
שאינו עוסק בתורה, ונאסר בהנאת אביו - הרי האב מתר
למלאות לו חבית של מים, ולהדליק לו את הנר, ולצלוח לו
דג קטן; שאין פונתו אלא להנאה גדולה, ודברים אלו לגבי
הבן אינן חשובין.

יח. מי שנשבע או שנדר שלא ידבר עם חברו - הרי זה
מתר לו לכתב בכתב, ולדבר עם אחר והוא שומע הענין
שירצה להשמיעו; וכנה הורו הגאונים.

91

פרק ח

48

א. מי ששנדר או נשבע, ופרש בשעת נדרו דבר שנדר או נשבע בגללו - הרי זה כמי שתלה נדרו או שבועתו באותו דבר; ואם לא נתקנים אותו דבר שנשבע בגללו, הרי זה מתר.
ב. כיצד? נדר או נשבע שאינו נושא אשה פלונית שאביה רע, שאינו נכנס לבית זה שכלב רע בתוכו - מתו, או שעשה האב תשובה - הרי זה מתר; שזה כמי שנדר או נשבע ואמר: 'שלא אשא פלונית ולא אפנס לבית זה, אלא אם כן נסתלק ההזק'. וכן כל פיוצא בזה.
ג. אבל הנדר או הנשבע שאינו נושא פלונית הפעורה, ונמצאת נאה, שחנה ונמצאת לבנה, קצרה [=נמוכה] ונמצאת ארפה [=גבוהה], שאין אשתי נהנית לי שגנבה את פיסת ושהפת את בני' ונודע שלא גנבה ולא הפת - הרי זה מתר; מפני שהוא נדר טעות, והוא בכלל נדרי שגגות שהן מתרין; ואין זה כתולה נדרו בדבר ולא נתקנים הדבר - שהרי הסבה שבגללה נדר לא היתה מצויה [-מלכתחילה], וטעות היה.
ד. ולא עוד, אלא מי שראה אנשים מרחוק אוכלים תאנים שלו, אמר להם: 'הרי הן עליכם קרבן', פיון שקרב אליהם והביט, והרי הם אכיו ואחיו - הרי אלו מתרין; אף על פי שלא פרש הסבה שהדין בגללה, הרי זה כמי שפרש - שהדבר [=הנסיבות] מוכיח שלא אסר עליהן, אלא שהיה בדעתו שהן זרים. וכן כל פיוצא בזה.
ה. מי שנדר או נשבע, ונולד לו [=נחמד] אצלו דבר שלא היה בלבו בשעת השבועה או בשעת הנדר - הרי זה אסור, עד שישאל לחכם ויתיר את נדרו. כיצד? אסר את עצמו בהנחת פלוני, או שלא יפנס למקום פלוני, ונעשה אותו האיש סופר, ואותו מקום בית הפנסת - אף על פי שהוא אומר: 'אלו הייתי יודע שזה נעשה סופר ומקום זה יעשה בית הפנסת, לא הייתי נודר או נשבע' - הרי זה אסור להנות ולהפנס, עד שיתיר נדרו כמו שבארנו. וכן כל פיוצא בזה.
ו. כל נדר שהתר מקצתו, התר כלו; והוא הדין בשבועה. כיצד? ראה אנשים מרחוק אוכלין פרותיו, ואמר: 'הרי הן עליכם קרבן', וכשהגיע אליהם, והנה הם אכיו ואנשים זרים - הואיל ואכיו מתר, פלן מתרין; ואפלו אמר: 'אלו הייתי יודע, הייתי אומר: פלוני ופלוני אסורין ואבי מתר' - הרי פלן מתרין. אבל אם אמר כשהגיע אליהם: 'אלו הייתי יודע שאבי ביניכם, הייתי אומר: פלכם אסורין חוץ מאבי' - הרי פלן אסורין חוץ מאביו; שהרי גלה דעתו שלא התיר מקצת הנדר, אלא כמו שנדר היה נודר ומתנה על אביו.
ז. וכן האומר: 'היין קרבן עלי, מפני שהיין רע למעים', אמרו לו: 'והרי המלישן נפה למעים' - אם אמר: 'אלו הייתי יודע, לא הייתי נודר', ואפלו אמר: 'אלו הייתי יודע, הייתי

י. מי שאסר הנחת הבירות עליו - הרי זה מתר להנות בלקט שכתה ופאה ומעשר עני המתחלק בגנות, אבל לא שבתוף הבית.
יא. מי שאסר הנחתו על הכהנים ועל הלויים - הרי אלו באין ונוטלין מתנותיהן על פרחו; ואם אמר: 'כהנים אלו ולויים אלו' - הרי אלו אסורין, ויתן תרומותיו ומעשרותיו לכהנים ולויים אחרים. והוא הדין במתנות עניים, עם העניים.
יב. מי שהיתה הנחתו אסורה על חברו, ואין לחברו מה יאכל - הולך אצל החנוני ואומר: 'איש פלוני אסור בהנחתו ואיני יודע מה אעשה'; אם הלך החנוני ונתן לו, ובא ונטל מזה - הרי זה מתר.
יג. היה ביתו לבנות, גדרו לגדר, שדהו לקצר, והלך אצל הפועלים ואמר: 'איש פלוני אסור בהנחתו ואיני יודע מה אעשה', והלכו הן ועשו עמו, ובאו לזה ונתן להן שכרן - הרי זה מתר; שנמצא זה שפרע לו חובו, וכבר בארנו שזה מתר לפרע חובו.
יד. היו מהלכין בדרך, ואין לו מה יאכל - נותן לאחר משום מתנה, והלה מתר בה; ואם אין עמקו אחר, מניח על הסלע ואומר: 'הרי הן מפקרין לכל מי שיחפץ', והלה נוטל ואוכל.
טו. נתן לאחד מתנה ואמר לו: 'הרי הסעודה הזו נתונה לך מתנה, ובוא פלוני שהוא אסור בהנחתו, ויאכל עמנו' - הרי זה אסור. ולא עוד, אלא אם נתן לו סתם, וחרו ואמר לו: 'רצונך שיבוא פלוני ויאכל עמנו?' - אם הוכיח סופו על תחלתו, שלא נתן לו אלא על מנת שיבוא פלוני ויאכל - הרי זה אסור; כגון שהיתה סעודה גדולה, והוא רוצה שיבוא אביו או רבו וכיוצא בהם לאכל מסעודה זו, שהרי סעודתו מוכחת עליו שלא גמר להקנות לו. וכן כל פיוצא בזה.
טז. כל מתנה שאם הקדישה [המקבל] לא תהיה מקדשת - אינה מתנה. וכל הנותן לזה מתנה על מנת להקנותה לאחר, הרי זה האחר קנה בעת שיקנה לו הראשון; ואם לא הקנה לו הראשון לאותו האחר, לא קנה לא ראשון ולא שני.
יז. מי שנאסרה הנחתו על בעל בתו, והוא רוצה לתת לבתו מעות, כדי שתהיה נהנית מהן ומוציאה אותן בחפציה [צרכיה ורצונותיה] - הרי זה נותן לה ואומר לה: 'הרי המעות האלו נתונין לך במתנה, ובכלבד שלא יהא לבעליך בהן רשות, אלא יהיו למה שאת נותנת לפיך', או 'למה שתלבשי', וכיוצא בזה. ואפלו אמר לה: 'על מנת שאין לבעליך בהן רשות, אלא מה שתצרי עשי בהן' - לא קנס הפעל, ומה שתצרי תעשה בהן. אבל אם נתן לה מתנה ואמר לה: 'על מנת שאין לבעליך בהן רשות', ולא פרש שתהיה המתנה הזאת לך ולך, או למה שתצרי תעשה בה - הרי קנה אותה הפעל לאכל פרוחיה; ודבר זה אסור, שהרי הוא אסור בהנחת חותנו.

1 אומר: החדש אסור והישן מתיר - מתיר בישן ובחדש; אבל
2 אם אמר: 'אלו הייתי יודע, הייתי אומר: כל הינות אסורות
3 עלי חוץ מן המישן' - הרי זה מתיר במישן בלבד. וכן כל
4 פיוצא בזה.

5 ח. כל הנודר או הנשבע, וראין דברים שבגללן נשבע או
6 נדר, ולומדין מהן לאיזה דבר נתפסו; והולכין אחר הענין
7 [=הנסיבות], לא אחר כל משמע הדבור. כיצד? היה טעון
8 משא של צמר או של פשתים, והזיע והיה ריחו קשה,
9 ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר ופשתים לעולם - הרי
10 זה מתיר ללבש בגדי צמר או פשתים ולכסותן [להתכסות
11 בהם], ואינו אסור אלא להפשילן לאחוריו. היה לבוש בגד
12 צמר ונצטער בלבישתו, ונשבע או נדר שלא יעלה עליו
13 צמר לעולם - אסור ללבש, ומתיר לטעון עליו; ומתיר
14 להתכסות בגדי צמר, שלא נתפסו זה אלא לבגד צמר. וכן
15 כל פיוצא בזה.

16 ט. היו מבקשין ממנו שישא קרובתו, והוא קמאן [=מסרב],
17 ופצרו בו, ונדר או נשבע שלא תהנה בו לעולם, וכן המגרש
18 את אשתו, ונשבע או נדר שלא תהנה בו לעולם - הרי אלו
19 מתירות להנות לו, שאין פונתו אלא לשם אישות.
20 י. וכן הקורא לחברו שיעד אצלו, ומאן, ונשבע או נדר
21 שלא יכנס לביתו, ולא ישתה לו טפת זוגין - הרי זה מתיר
22 להכנס לביתו ולשתות לו זוגין; שלא נתפסו זה אלא שלא
23 יאכל וישתה עמו בסעודה זו. וכן כל פיוצא בזה.

24 יא. האומר לחברו: 'לביתך איני נכנס, ושדך איני לוקח',
25 בין בנדר בין בשבועה, ומת או מכרן לאחר - הרי זה מתיר
26 להכנס לבית, ולקח השדה מן היורש או מן הלוקח; שלא
27 נתפסו זה, אלא כל זמן שהן ברשותו. אבל אם אמר: 'לביית
28 הזה איני נכנס, ושדה זו איני לוקח', ומת או מכרן לאחר
29 - הרי זה אסור.

30 יב. אמר לחברו: 'השאלני פרתך', אמר לו: 'אינה פנויה',
31 נשבע או נדר ואמר: 'שדי איני חורש בה לעולם' - אם
32 היה דרכו לחרש בידו, הוא אסור וכל אדם מתירן לחרש
33 לו בה; ואם אין דרכו לחרש בידו, הוא וכל אדם אסורין.
34 וכן כל פיוצא בדברים אלו.

35 יג. מי שנשבע או נדר שישא אשה, או שיקנה בית, או
36 שיצא בשירה [לדרך ארוכה], או יפרש [=יפליג] בים - אין
37 מחיבין אותו לשא או לקנות או לצאת מיד, אלא עד
38 שימצא דבר ההגון [=מתאים] לו. ומעשה באשה שנדרה
39 שכל מי שיתבע אותה תנשא לו, וקפצו עליה בני אדם
40 שאינן הגונים לה; ואמרו חכמים: 'לא נתפנה זו אלא לכל
41 מי שיתבע אותה מן ההגונים לה'. וכן כל פיוצא בזה.

42 יד. המדיר את חברו, או שנשבע, ואמר לו: 'שתבוא ותטל
43 לכניך כר אחד חטים, או שתי חביות של זיין' - הרי זה
44 יכול להתיר נדרו בלא שאלה להם, ויאמר לו: 'כלום
45 נתפנת אלא לכבדני, כבודי שלא אטל, וכבר הגיע אלי
46 כבוד שנדרת בשבילי'. וכן הנודר או הנשבע 'שאין אתה
47 נהנה לי, אם אין אתה נותן לכני כור של חטים ושתי חביות

48 של זיין' - הרי זה יכול להתיר נדרו שלא בשאלת חכם,
49 ויאמר: 'הריני פאלו נתקבלתי והגיעו לידי'. וכן כל פיוצא
50 בזה.

פרק ט

51 א. בנדרים - הלוי אחר לשון בני אדם באותו מקום,
52 ובאותה לשון, ובאותו זמן שנדר או נשבע בו. כיצד? נדר
53 או נשבע מן המבשל - אם דרך אותו מקום באותה לשון
54 באותו זמן שקוראין 'מבשל' אפלו לצלי ולשלוך [ונשתבש
55 יותר מהרואין], הרי זה אסור בכל; ואם אין דרך לקרות
56 'מבשל' אלא לבשר שנתבשל במים ובתבלין, הרי זה מתיר
57 בצלי ובשלוך. וכן המעשן, והמבשל בחמי טבירה, וכיוצא
58 בהן - הולכין בו אחר הלשון של בני העיר.

59 ב. נדר או נשבע מן המליח - אם דרך לקרות 'מליח' לכל
60 המלוחין, הרי זה אסור בכל המלוחין; ואם דרך שאין
61 קוראין 'מליח' אלא לדג מליח בלבד, אינו אסור אלא בדג
62 מליח.

63 ג. נדר או נשבע מן הכבוש - אם דרך לקרות 'כבוש' לכל
64 הכבושין, הרי זה אסור בכל; ואם אין דרך לקרות 'כבוש'
65 אלא לרק כבוש בלבד, אינו אסור אלא בכבוש של ירק.
66 וכן כל פיוצא בזה.

67 ד. היו מקצת בני המקום קורין לו כף, ומקצתן אין קורין
68 - אין הולכין אחר הרב; אלא הרי זה ספק נדרים, וכל ספק
69 נדרים להחמיר. ואם עבר, אינו לוקה.

70 ה. כיצד? נדר מן השמן במקום שמסתפקין [=משתמשים]
71 בשמן זית ובשמן שמשמן, ורב אנשי המקום אין קורין
72 'שמן' סתם אלא לשמן זית, וקורין לשמן שמשמן 'שמן'
73 שמשמן, ומעוטן קורין אף לשמן שמשמן 'שמן' סתם -
74 הרי זה אסור בשניהם; ואינו לוקה על שמן שמשמן. וכן
75 כל פיוצא בזה.

76 ו. כל דבר שדרך השליח באותו מקום להמלך [=לברר]
77 עליו, הרי הוא בכלל המין שנאמר לשליח סתם. כיצד?
78 מקום שדרךן אם ישלח אדם שליח לקנות לו בשר סתם,
79 ואמר: 'לא מצאתי אלא דגים' - אם נשבע במקום זה או
80 נדר מן הבשר, נאסר אף בבשר דגים. וכן כל פיוצא בזה.
81 ובכל מקום - הנודר מן הבשר אסור בבשר עופות
82 ובקרבנים, ומתיר בהקבצים. ואם מראין הדברים [=הנסיבות]
83 בעת שנדר שלא נתפסו זה אלא לבשר בהמה בלבד, או
84 לבשר עוף ובהמה בלבד - הרי זה מתיר בבשר דגים, ואפלו
85 במקום שהשליח נמלך עליהן.

86 ז. הנודר מן המבשל - מתיר בכיצה שלא נתבשלה עד
87 שקפתה [התקשתה], אלא נתגלגלה [=התחממה] בלבד.
88 הנודר ממעשה קדרה [=סיר] - אינו אסור אלא מדברים
89 שמרתיחין אותן בקדרה, כגון ריפות [=גריסים] ולביבות
90 וכיוצא בהן; אסר עצמו מכל היורד לקדרה, הרי זה אסור
91 בכל המתבשלין בקדרה [אפילו שאחרי הבישול נאפים או
92 מיטגנים].

1 ח. הנודר מן הדגים, מתיר בציר [רוטב הדג] ובמקנס [שומן
2 דגים] של דגים. הנודר מן החלב - מתיר בקוס, והוא המים
3 הנבדל מן החלב; נדר מן הקוס, מתיר בחלב. נדר מן
4 הגבינה, אסור בה בין מליחה בין תפלה.
5 ט. הנודר מן החטים, אסור בהן בין חיין בין מבשלים.
6 חטה חטים שאיני טועם, אסור בהן בין קמח בין פת;
7 חטה שאיני טועם, אסור בה באפוייה [חטה] בלשון יחיד,
8 מתייחסת לפת ומתיר לכל [גרגרי חיטה]; חטים שאיני
9 טועם, מתיר באפוי ואסור לכל; חטה חטים שאיני טועם,
10 אסור בין באפוי בין לכל. והנודר מן הדגן או מן התבואה,
11 אינו אסור אלא מחמשת המינין [מיני דגן].
12 י. הנודר מן הירק, מתיר בדלועין. מן הפרישין [=כרתי],
13 מתיר בקפלוטות [סוג של כרתי שמקורו בארץ]. הנודר מן
14 הכרוב - אסור במים שנתבשל בו הכרוב, שהרי מי
15 השלקות בשלקות. נדר ממי השלקות, מתיר בשלקות עצמן.
16 הנודר מן הרטב, מתיר בתבלין שבו; מן התבלין, מתיר
17 ברטב. הנודר מן הגריסין, אסור במקפה [=תבשיל סמיר]
18 של גריסין.
19 יא. הנודר מפרות הארץ - אסור בפרות הארץ, ומתיר
20 בכמהין [סוג פטריות שבתוך האדמה] ופטירות; ואם אמר:
21 'כל גדולי קרקע עלי' - אסור אף בכמהין ופטירות; אף על
22 פי שאינן יונקין מן הקרקע, גדלין הן בקרקע.
23 יב. הנודר מפרות שנה - אסור בכל פרות השנה, ומתיר
24 בגדדים וטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות; ואם אמר:
25 'גדולי שנה עלי', אסור בכלן. הנודר מפרות הקיץ, אין
26 אסור אלא בתאנים.
27 יג. ובכל הדברים האלו וכיוצא בהן - הזהר בעקר הגדול,
28 שהוא: בנדרים - הלוח אחר לשון בני אדם שבאותו מקום,
29 באותה לשון, ובאותו זמן. ועל פי העקר זה תורה ותאמר:
30 'זה הנודר אסור בדבר פלוני, ומתיר בדבר פלוני'.
31 יד. הנודר מן הענבים, מתיר ביין ואפילו החדש; מן הזיתים,
32 מתיר בשמן; מן התמרים, מתיר בדבש תמרים; מן הסתניות
33 [ענבים חמוצים], מתיר בחמץ סתניות. מן היין, מתיר ביין
34 תפוחים; מן השמן, מתיר בשמן שמשמן; מן הדבש, מתיר
35 בדבש תמרים; מן החמץ, מתיר בחמץ סתניות; מן הירק,
36 מתיר בירקות שדה [שצמחו מעצמם בשדה] - מפני שכל אלו,
37 שם לוי הם, והוא לא נדר אלא משם שאינו לוי באותו
38 מקום. וכן כל פיוצא בזה.
39 טו. הנודר מן הפסות [=גיד], מתיר באריגים גסים שאינם
40 ראויים ללבישה [בשק וביריעה ובחמילה] [יריעה להגנה
41 מגשם]. הנודר מן הבית - אסור בעליה, שהעליה בכלל
42 הבית; נדר מן העליה, מתיר בבית. הנודר מן המטה - אסור
43 בדרגש, שהוא כמו מטה קטנה; נדר מן הדרגש, מתיר
44 במטה. וכן כל פיוצא בזה.
45 טז. הנודר שלא יכנס לבית זה, הרי זה אסור מן האגף
46 [מקום הגפת הדלת] ולפנים; נדר שלא יכנס לעיר זו - מתיר

47 להכנס לתחומה [אלפיים אמה - תחום שבבת], ואסור להכנס
48 לעבורה [בית הנמצא בתוך שבעים אמה ושני שליש של העיר].
49 יז. הנודר הניה מבני העיר, ובא אדם ונשתתה שם שנים
50 עשר חדש - הרי זה אסור להנות ממנו; פחות מכאן, מתיר.
51 נדר מיושבי העיר - כל ששתה שם שלשים יום, אסור
52 להנות ממנו; פחות מכאן, מתיר.
53 יח. הנודר מן המים הנמשכין ממעין פלוני - אסור בכל
54 הנהרות היונקות ממנו [בעקיפין], ואין צריך לומר
55 הנמשכות [ישירות]; אף על פי שנשתתה שם, ואין קוראין
56 אותם אלא 'נהר פלוני' ו'באר פלונית', ואין מלוין אותן
57 לשם המעין הנודר - הואיל והוא עקרון [=מקורם], אסור
58 בכל. אבל אם נדר מנהר פלוני או ממעין פלוני - אינו אסור
59 אלא בכל הנהרות הנקראות על שמו.
60 יט. הנודר מיורדי הים - מתיר ביושבי היבשה; מיושבי
61 היבשה - אסור ביורדי הים, אף על פי שהם מפרשים
62 [=מפליגים] באמצע הים הגדול; שיורדי הים בכלל יושבי
63 היבשה. הנודר מרואי החמה - אסור בסומין, שלא נתפנן
64 אלא ממי שהחמה רואה אותן. נדר משחורי הראש - אסור
65 בקרחים ובכעלי שיבות, ומתיר בנשים [שכינויים 'מכוסות
66 הראש'] ובקטנים [שכינויים 'גלויי הראש']; ואם דרפן לקרות
67 שחורי הראש לכל, אסור בכל.
68 כ. נדר משוכתי שבת - אסור בישראל ובכותיים
69 [=שומרונים]. נדר מעולי ירושלים - אסור בישראל, ומתיר
70 בכותיים; שלא נתפנן זה אלא למי שמצוה עליו לעלות
71 לירושלים. הנודר מבני נח - מתיר בישראל; שאין נקראין
72 'בני נח' אלא שאר האמות.
73 כא. נדר מזרע אברהם - מתיר בבני ישראל ובבני עשו,
74 ואינו אסור אלא בישראל, שנאמר: "כי ביצחק יקרא לך
75 זרע", והרי יצחק אמר לעקב: "ויתן לך את ברכת
76 אברהם".
77 כב. נדר מן הערלים - מתיר בערלי ישראל, ואסור במולי
78 אמות העולם; נדר מן המולים - אסור בערלי ישראל, ומתיר
79 במולי אמות העולם; שאין הערלה קרויה אלא לשם גזים,
80 שנאמר: "כי כל הגזים ערלים"; ואין פונתו של זה אלא
81 למי שהוא מצוה על המילה, ולמי שאינו מצוה עליה.
82 כג. הנודר מישראל, אסור בגרים; מן הגרים, מתיר
83 בישראל. הנודר מישראל, אסור בכהנים ובלוויים; מן
84 הכהנים ומן הלוויים, מתיר בישראל. הנודר מן הכהנים, מתיר
85 בלוויים; מן הלוויים, מתיר בכהנים. הנודר מבניו, מתיר בבני
86 בניו. ובכל הדברים האלו וכיוצא בהן, דין הנודר והנשבע
87 אחד הוא.

יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ב

פרק י

א. הנודר או הנשבע שאיני טועם היום, אינו אסור אלא

שיתחילו אנשי המקום שגדר בו להכניס כלכלות [=סלי] 48
תאנים; 'עד הקציר' - עד שיתחילו העם לקצר קציר חטים, 49
אכל לא קציר שעורים. פנש ואמר: 'עד שיעבר הקיץ' - 50
הרי זה אסור עד שייכפלו [=קפלו] העם רב המהצלאות 51
שבמקצה [שטח יבוש של תאנים], שמיכשין עליהן תאנים 52
וענבים לעשותן גרוגרות [תאנים יבשות] וצמוקים; הכל לפי 53
מקום נדרו של נדר.

י. כיצד? הרי שגדר בבקצה ואסר עצמו בדבר עד הקיץ, 55
ועלה לה - אינו מסתכל בקיץ של מקום שהוא בו עתה, 56
אם הגיע אם לא הגיע, אלא בקיץ של מקום שגדר בו, 57
ועליו הוא סומך. וכן כל פיוצא בזה.

יא. האוסר עצמו בדבר עד הגשם - הרי זה אסור עד זמן 59
הגשמים, שהוא בארץ ישראל ראש חדש כסלו. הגיע זמן 60
הגשמים - הרי זה מותר, בין ירדו גשמים בין לא ירדו; ואם 61
ירדו גשמים משכבה עשר במרחשון, הרי זה מותר. ואם 62
אמר 'עד הגשמים' [לשון רבים, אזי לא די בזמן הגשמים 63
אלא] - הרי זה אסור עד שירדו הגשמים; והוא, שירדו 64
מזמן רביעה [כינוי למטר - כלומר המועד השני לירידת המטר] 65
שניה, שהוא בארץ ישראל ומקומות הסמוכין לה, משלשה 66
ועשרים במרחשון ואילף. ואם פנש ואמר: 'עד שייפסקו 67
הגשמים' - הרי זה אסור עד שיעבר הפסח, בארץ ישראל 68
ובמקומות שהן כמותה.

יב. מי שהדיר את אשתו במרחשון ואמר לה: 'שאין אתך 70
נהנית לי מכאן ועד הפסח, אם תלכי לבית אביך מהיום 71
ועד סכות' - הרי זו אסורה להנות לו מיד, גזרה שפא תלף. 72
ואם הלכה לפני הפסח, והרי היא מהנה אותה לפני הפסח 73
- הרי זה לוקה. עבר הפסח [וכבר נהנית ממנו], אף על פי 74
שהלף [=שעבר זמן] התנאי [שהתייחס לזמן החולף] - הרי זה 75
אסור לנהג חלין בנדרו, ולהניחה שתלף ותהנה; אלא נוהג 76
בה אסור עד החג כמו שגדר, ואף על פי שתלה הנדר 77
באסור זמן שיעבר. וכן כל פיוצא בזה. ואם הלכה אחר 78
הפסח [אבל לא נהנית ממנו קודם לפסח], אינה אסורה 79
מלהנות לו.

יג. אמר לה: 'שאין אתך נהנית לי עד החג, אם תלכי לבית 81
אביך עד הפסח' - אסורה להנות מיד. ואם הלכה לפני 82
הפסח, ונמצא מהנה אותה - הרי זה לוקה; ואסורה בהנחתו 83
עד החג, ומתרת לילך לבית אביה משעהגיע הפסח. 84

פרק יא

א. קטן בן שנים עשרה שנה ויום אחד, וקטנה בת אחת 86
עשרה שנה ויום, שנשבעו או שגדרו, בין נדרי אסר בין 87
נדרי הקדש - בודקין אותן ושואלין אותן: אם ידעו ולשם 88
מי נדרו ולשם מי הקדישו ונשבעו - נדריהן קמיין והקדשן 89
הקדש; ואם לא ידעו - אין דבריהם כלום. וצריכין בדיקה 90
כל השנה בלה - שהיא שנת שמים עשרה לקטנה, ושנת 91
שלש עשרה לקטן.

ב. כיצד? הרי שגדרו או שהקדישו בתחלת שנה זו, ושאלו 93

עד שתחשף [=עד הלילה]; 'שאיני טועם יום אחד', אסור 1
מעת לעת משעת נדרו. לפיכך, הנודר 'שאיני טועם היום' 2
- אף על פי שהוא מותר משתחשף, לא יאכל משתחשף עד 3
שישאל לחכם; גזרה שפא ישבע פעם אחרת 'יום אחד' 4
ויאכל משתחשף, שהרי אין כל העם יודעין הפרש שבין 5
זה לזה.

ב. נדר 'שאיני טועם יום' - הרי זה ספק, ואסור מעת לעת 7
כאומר 'יום אחד'; ואם אכל אחר שחשכה, אינו לוקה. 8
'שאיני טועם שבת זו' - הרי זה אסור בשאר ימי השבת 9
וביום השבת, והרי הוא מותר מאחד בשבת; 'שאיני טועם 10
שבת אחת' - הרי זה אסור שבעת ימים, מעת לעת. אמר 11
'שבת סתם, ולא פרש לא אחת ולא זו' - הרי זה ספק, 12
ואסור שבעת ימים מעת לעת; ואם אכל אחר השבת - אינו 13
לוקה, כמו שבארנו.

ג. 'שאיני שותה חדש זה' - אסור בשאר החדש; אבל ביום 15
ראש חדש יהיה מותר, אף על פי שהיה חדש חסר. 'שאיני 16
טועם חדש אחד' - אסור שלשים יום גמורים, מעת לעת. 17
נדר 'חדש סתם' - אסור שלשים יום מעת לעת, מספק. 18
ד. 'שאיני אוכל בשר שנה זו' - אפלו לא נשאר מן השנה 19
אלא יום אחד, אין אסור אלא אותו היום; וביום ראש 20
השנה, מותר. וראש השנה לנדרים, הוא יום ראש חדש 21
תשרי. 'שאיני אוכל שנה אחת' - הרי זה אסור שנה 22
תמימה, מיום ליום; ואם נתעברה השנה, אסור בה 23
ובעבורה. 'שאיני אוכל שנה' - הרי זה אסור מיום ליום 24
מספק, כמו שבארנו.

ה. 'שאיני שותה יין שבויע זה' - אסור בשאר שני השבוע, 26
ובשנת השמיטה; ואינו מותר אלא מראש השנה של מוצאי 27
שביעית. 'שאיני שותה יין שבויע אחד' - אסור שבע שנים 28
גמורות, מיום ליום. אמר 'יובל זה' - אסור בשאר שני 29
היובל, ובשנת החמשים עצמה.

ו. 'שאיני שותה יין עד ראש חדש אדר' - אם היתה שנה 31
מעברת, ולא ידע שהיא מעברת כשגדר - אינו אסור אלא 32
עד ראש חדש אדר ראשון; ואם נדר עד סוף אדר, הרי זה 33
אסור עד סוף אדר שני. ואם ידע שהשנה מעברת, ונדר עד 34
ראש חדש אדר - אסור עד ראש חדש אדר שני.

ז. האוסר עצמו בדבר עד הפסח - בין שאמר 'עד לפני 36
הפסח', בין שאמר 'עד הפסח' - אינו אסור אלא עד שיגיע 37
בלבד; ואם אמר: 'עד שיהיה הפסח' - הרי זה אסור עד 38
שיצא הפסח. אמר 'עד הקציר' או 'עד הבציר', או שאמר 39
'עד שיהיה הקציר' או 'הבציר' - אינו אסור אלא עד 40
שיגיע.

ח. זה הכלל: כל שזמנו קבוע ונדר עדיו, אינו אסור אלא 42
עד שיגיע; ואם נדר עד שיהיה, הרי זה אסור עד שיצא. 43
וכל שאין לו זמן קבוע, כגון זמן הקציר והבציר - בין 44
שגדר עדיו, בין שגדר עד שיהיה, אינו אסור אלא עד 45
שיגיע.

ט. האוסר עצמו בדבר עד הקיץ - הרי זה אסור עד 47

1 אותם ונמצאו יודעין, ונתקיים נדרם, ונדרו נדר אחר, אפלו
2 בסוף שנה זו - צריכין בדיקה, ואחר כך יתקיים; ואין
3 אומרים: 'הואיל ונמצאו יודעין בתחלת השנה, אין צריכין
4 בדיקה', אלא בודקין כל השנה הוא כלה.
5 ג. קדם הזמן הזה - אף על פי שאמרו: 'יודעין אנו לשם
6 מי נדרנו ולשם מי הקדשנו' - אין נדריהם נדרים, ואין
7 הקדשן הקדש. ואחר הזמן הזה, שנמצא הבן בן שלש
8 עשרה שנה ויום אחד, והבת בת שתיים עשרה שנה ויום
9 אחד - אף על פי שאמרו: 'אין אנו יודעין לשם מי נדרנו
10 ולשם מי הקדשנו' - דבריהן קמיין, והקדשם הקדש
11 ונדריהם נדרים, אף על פי שלא הביאו שתי שערות. וזו
12 היא 'עונת הנדרים' האמורה בכל מקום.
13 ד. הואיל והגיעו לשני הגדולים - נדריהם קמיין, אף על
14 פי שלא הביאו סימנין, ועדין לא נעשו גדולים לכל דבר;
15 ודבר זה מדברי תורה, שהמפלא [קטן] הידוע כבר להפלות
16 ולהתייחס בצינונות למוצא פיו] הסמוך לאיש - הקדשו
17 הקדש ונדריו נדרים. אף על פי שנדריהם קמיין, אם חללו
18 נדרן, או נשבעו והחליפו - אינן לוקין, עד שיגדילו ויביאו
19 שתי שערות.
20 ה. הקדישו, ובא הגדול ונהנה מן ההקדש שהקדישו -
21 לוקה; מפני שנדריהן נדרים מן התורה, כמו שבארנו.
22 ו. כמה דברים אמורים, שבת שתיים עשרה שנה ויום אחד
23 נדרה קמיין? בשלא היתה ברשות האב או ברשות הבעל;
24 אבל אם היתה ברשות האב - אפלו הגדילה, והרי היא
25 נערה - אביה מפר כל נדריה וכל שבועות שתשבע ביום
26 שמעו, שנאמר: 'כל נדריה ואסריה וגו' כי הניא אביה
27 אתה".
28 ז. ועד מתי האב מפר? עד שתבגר [בת י"ב וששה חדשים].
29 בגרה - אינו מפר לה, והרי כל נדריה ושבועותיה כנדר
30 אלמנה וגרושה, שנאמר בהן: "כל אשר אסרה על נפשה,
31 יקום עליה".
32 ח. ומאימתי מפר הבעל נדרי אשתו ושבועותיה? משתכנס
33 לחפה. והוא מפר לעולם, עד שיגרשנה ויגיע הגט לידה.
34 היתה מגרשת מספק, לא יפר לה; נתן לה גט על תנאי או
35 לאחר זמן, לא יפר בימים שבינתיים. וכן מי ששבעה שמת
36 בעלה, ונשאת, והרי בעלה קיים, וכל פיוצא בה - אין הבעל
37 הראשון ולא האחרון מפרין נדריה; היתה מחיבי לאוין,
38 ואין צריך לומר מחיבי עשה, והפר נדריה - הרי אלו
39 מופרין.
40 ט. נערה מארשה - אין מפר נדריה, אלא האב עם הבעל
41 כאחד; ואם הפר האחד לבדו, אינו מופר. הפר הבעל לבדו,
42 ועברה על נדרה קדם שיפר האב - אינה לוקה.
43 י. מת הארוס - חזרה לרשות אביה, וכל שתדר - האב
44 מפר, כשהיה קדם שתארוס. מת האב אחר שנתארוסה,
45 ונדרה [אפילו] אחר מותו - אין הבעל מפר; שאין הבעל
46 מפר נדרי אשתו עד שתכנס לחפה.
47 יא. נערה ארוסה שנדרה, ושמע אביה ולא שמע ארוסה,

48 ונתגרשה בו ביום, ונתארשה לאחר בו ביום, אפלו למאה
49 - אביה ובעלה האחרון מפרין נדריה שנדרה בפני ארוס
50 ראשון; מפני שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת, שעדין
51 היא ברשות האב מפני שהיא נערה.
52 יב. אבל האשה הנשואה שנדרה, ולא הפר לה בעלה,
53 וגרשה בו ביום, והחזירה בו ביום - אינו יכול להפר; שהרי
54 יצאת לרשות עצמה אחר שנדרה. אף על פי שנדרה
55 ברשותו, והיא עתה ברשותו - הואיל ויצאת לרשות עצמה
56 בינתיים, נתקיימו נדריה.
57 יג. נערה מארשה שנדרה, ולא שמע אביה ולא בעלה,
58 ונתגרשה ונתארוסה לאחרים, אפלו לאחר כמה ימים -
59 כשישמע האב והארוס האחרון - מפרין נדריה שנדרה בפני
60 ארוס הראשון, הואיל ולא שמע אותם הארוס הראשון.
61 יד. נערה מארשה שנדרה, ושמע אביה לבדו והפר לה,
62 ומת הארוס קדם שישמע, ונתארוסה בו ביום, אפלו למאה
63 - אביה וארוסה האחרון מפרין נדריה שנדרה בפני ארוס
64 ראשון שמת קדם שישמע.
65 טו. שמע ארוס ראשון, והפר ומת, ואחר כך שמע האב,
66 ונתארוסה לאחר בו ביום - אביה עם הארוס האחרון מפרין
67 נדריה.
68 טז. שמע אביה ולא שמע הארוס, ומת בו ביום הארוס,
69 או ששמע גם הארוס והפר או שתק, ומת בו ביום -
70 נתרוקנה [-מחבטל ועברה]- רשות לאב, והאב יכול להפר;
71 שמע הארוס וקיים, ומת בו ביום, או ששמע ושתק, ומת
72 ביום שלאחריו - אין האב יכול להפר.
73 יז. גרשה הארוס אחר ששמע - הרי זה ספק, אם הגרושין
74 כשתיקה, ויפר האב עם הבעל האחרון שיארוס בו ביום, או
75 הגרושין כמו שקיים ארוס ראשון, שפיר נתקיימו הנדרים.
76 יח. שמע האב והפר לה ומת האב, ואחר כך שמע הבעל
77 - אפלו שמע הבעל קדם שימות האב, לא נתרוקנה רשות
78 לבעל, ואינו יכול להפר לעולם אחר מות האב; שאין
79 הארוס מפר אלא בשתפוט.
80 יט. שמע ארוס והפר לה ומת, ואחר כך שמע האב, או
81 ששמע האב והפר לה, ומת הבעל קדם שישמע - אין האב
82 לבדו יכול להפר נדרים אלו שנראו לארוס ראשון, אלא
83 בשתפוט ארוס אחרון, אם נתארוסה בו ביום, כמו שבארנו.
84 כ. נדרה והפר לה אביה לבדו, ולא שמע הארוס עד
85 שנכנסה לרשותו - אינו יכול להפר; שאין הבעל מפר נדרי
86 ארוסתו אחר שנשאת; אלא קדם שתפנס לרשותו, הוא
87 שמפר בשתפוט האב. לפיכך היה הרף תלמידי חכמים -
88 עד שלא תצא בתו מרשותו, אומר לה: 'כל נדרים שנדרת
89 בתוך ביתי, הרי הן מופרין'.
90 כא. וכן הבעל - עד שלא תכנס לרשותו, אומר לה: 'כל
91 נדרים שנדרת משארסתיך עד שלא תכנסי בתוך ביתי, הרי
92 הן מופרין'; שהבעל מפר נדרי אשתו, אף על פי שלא שמע
93 אותם.
94 כב. הלך האב עם שלוחי הבעל, או שהלכו שלוחי האב

47 שבינו לבינה - שעסק [=סירח] גדול הוא לו להטפל
48 ולהביא לה ממדינה אחרת. לפיכך אם מת או גרשה, או
49 שהביא לה איש אחר מפרות אותה מדינה - הרי אלו
50 אסורין עליה; שאינו מפר לאחרים בדברים שבינו לבינה.
51 ח. וכן אם נדרה שלא להנות לבירות - אף על פי שאין
52 הבעל בפלל, יש לו להפר משום דברים שבינו לבינה, שלא
53 יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד. וכן אם אסרה הניתה על
54 אמה בלה, כגון כל היהודים או כל הישמעאלים - הרי זה
55 יפר.

56 ט. האשה שאמרה לבעלה: 'הנאת תשמישי אסורה עליך'
57 - אינו צריך להפר; הא למה זה דומה? לאוסר פרות חבירו
58 על בעל הפרות. וכן הוא שאמר לה: 'הנאת תשמישי
59 אסורה עליך' - לא אמר כלום; מפני שהוא משעבד לה
60 בשאר כסות ועונה, כמו שבארנו בהלכות אישות. אבל אם
61 אמרה לו: 'הנאת תשמישך אסורה עלי' - צריך להפר; ואם
62 לא הפר - הרי זה אסור לשמשה, שאין מאכילין את האדם
63 דבר האסור לו.

64 י. אמרה: 'יקדשו ידי לעושיהן' [ללב"ה], או שנדרה שלא
65 יהנה במעשה ידיה - אינו נאסר במעשה ידיה, מפני שידיה
66 משעבדין לו; אף על פי שאמרו: 'השחרור [של עבד]
67 והחמץ [בזמן איסורו] וההקדש מפקיעין השעבוד', חכמים
68 עשו חזק לשעבוד הבעל, שאינה יכולה להפקיעו, מפני
69 שהוא מדבריהם. אבל צריך הוא להפר, שמה יגרשנה
70 ונתנה אסורה לחזר לו.

71 יא. נשבעה או נדרה שלא יהנה בה לא אבי בעלה ולא
72 אחיו ושאר קרוביו - אינו יכול להפר; וכן אם נדרה 'שלא
73 אתן מים לפני בהמתך, ותכן לפני בקרך', וכיוצא בדברים
74 אלו שאין בהן ענוי, ואינן מדברים שבינו לבינה, ואינן
75 ממלאכות שהיא חייבת בהן - הרי זה אינו יכול להפר.
76 יב. יש לבעל ולאב להפר נדרים שעדין לא חלו, ולא
77 נאסרה בהן. כיצד? כגון שאמרה: 'היני אסור עלי, אם אלך
78 למקום פלוני' - הרי זה מפר, אף על פי שעדין לא הלכה
79 ולא נאסרה. וכן כל כיוצא בזה.

80 יג. האב או הבעל שאינן שומעין - אינן מפרין, אף על פי
81 שהבעל מפר נדרים שלא שמעו; הראוי [=המסוגל] לשמע,
82 אין השמיעה מעפכת בו.

83 יד. השוטה אינו מפר, בין אב בין בעל. הקטן אין לו
84 אישות, לפיכך אינו מפר. והבעל מפר נדרי שתי נשיו
85 כאחת; וכן האב מפר נדרי שתי בנותיו כאחת.

86 טו. הפרת נדרים כל היום, ואינה מצת לעת. כיצד? נדרה
87 בתחלת ליל שני, הרי זה מפר אותו הלילה, וכל יום שני;
88 נדרה ביום שני בתחלת היום, מפר כל אותו היום. נדרה
89 בסוף היום עם השקעה - אם הפר לה עד שלא תחשף,
90 מופר; ואם לא הפר לה עד שתשקעה, אינו יכול להפר.

91 טז. ומה הוא זה שכתוב בתורה, "מיום אל יום"? ללמד
92 שמפר בלילה, אם נדרה בלילה; וכן מפר כל היום [כלומר
93 מתחיל מהלילה ונמשך למחרת], כמו שבארנו. נדרה ושקעה

1 עם שלוחי הבעל - עדין אביה ובעלה מפרין נדריה. מסר
2 האב לשלוחי הבעל, או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל
3 - אין האב יכול להפר, שהרי יצאת מרשותו, ולא הבעל
4 יכול להפר, שאין הבעל מפר בנדרים, כמו שבארנו.
5 כג. שומרת יבם - אפלו עשה בה יבמה מאמר [קידושי
6 יבמה], ואפלו יבם אחד ליבמה אחת - אינו מפר נדרי
7 יבמתו [כי אינו קונה אותה מן התורה], עד שיבוא עליה.
8 כד. היתה יבמתו נערה מארשה לאחיו, ואביה קים - אין
9 היבם עם האב מפרין נדריה כאחת, אלא האב לבדו הוא
10 שמפר כל שתדר; ואפלו עשה בה היבם מאמר, אינה
11 כנערה מארשה - שאין המאמר קונה ביבמה קנן גמור,
12 כמו שבארנו.

13 כה. נערה שהשיאה אביה, ונתאלמנה או נתגרשה מן
14 הנשואין - הרי זו כיתומה בחיי האב, ואין האב מפר
15 נדריה, ואף על פי שעדין היא נערה.
16 כו. נערה מארשה שנדרה, ולא שמעו נדרה אביה ובעלה
17 עד שבגרה, או עד שנעשית יתומה בחיי האב - הרי נדריה
18 קיימין; ואין הבעל יכול להפר [כשבגרה] - שהרי יצאת
19 מרשות אביה שהוא מפר עמו בשתפות, ועדין לא נכנסה
20 לנשות הבעל [עד שתכנס לחופה].

פרק יב

22 א. כל הנדרים והשבועות - האב מפר ביום שמעו,
23 שנאמר: "כל נדריה ואסריה". אבל הבעל אינו מפר אלא
24 כל נדרים ושבועות שיש בהן ענוי נפש, או שהן בדברים
25 שבינו לבינה, כגון שנשבעה או שנדרה שלא תכחל [אפיור
26 לעיניי], או שלא תתקשט - שנאמר: "בין איש לאשתו".
27 ב. ומה בין נדרים שיש בהן ענוי נפש, לדברים שבינו
28 לבינה? שהנדרים שיש בהם ענוי נפש - מפר לעצמו
29 ולאחרים; ושבינו לבינה - לעצמו מפר, לאחרים אינו מפר.
30 ג. כיצד? נדרה שלא לאכל בשר, מפר לה ונתנה מתנת
31 לאכל עם כל אדם לעולם. אסרה עליה תשמיש כל איש
32 שבעולם, יפר חלקו ונתנה משמשתו; וכשימות או
33 יגרשנה, הרי היא אסורה בתשמיש כל אדם. וכן כל כיוצא
34 בזה.

35 ד. אחד ענוי גדול, ואחד ענוי קטן, ואחד ענוי שהוא לזמן
36 מרבה, או לפי שעה - הכל מפר הבעל.

37 ה. כיצד? נדרה או נשבעה שלא תרחץ היום, או שלא
38 תשתה יין היום, או שלא תאכל דבש היום, וכן אם נדרה
39 שלא תכחל היום, או שלא תלבש רקמה [=בגד מפואר]
40 היום - מפר. וכן כל כיוצא באלו. אפלו נדרה ממאכל רע,
41 או ממין שלא טעמה אותו מימיה - הרי זה יפר.

42 ו. נדרה משתי כפרות, באחת יש לה ענוי, ובאחת אין לה
43 בה ענוי [כי בכל מקרה אינה מתכוונת לאוכלה מסיבה
44 כלשהי] - מפר לזו שמתענה בה, ואינו מפר לזו שאין בה
45 ענוי.

46 ז. נדרה שלא תאכל תאנים של מדינה זו, יפר משום דברים

1 [וחלפן] כמה ימים, ואחר כך שמע האב או הבעל - הרי
2 זה מפר ביום שמעו, וכאלו נדרה בעת ששמע, שנאמר:
3 "ביום שמעו", לא ביום נדרה בלבד.

4 יי. נערה מארשה שנדרה, ושמע אביה והפר לה, ולאחר
5 ימים שמע הארוס, והפר ביום שמעו - אין זה מופר,
6 שנאמר: "ואם הניא אביה אתה ביום שמעו וגו'", ואם היו
7 תהיה לאיש, ונדרה עליה וגו', ושמע אישה ביום שמעו
8 וגו' - הא למדת, שאחר שהפר האב ושמע הארוס, הרי זה
9 מפר ביום שמע האב. והוא הדין אם שמע ארוס והפר,
10 ואחר כמה ימים שמע האב והפר ביום שמעו - שאינו
11 מופר. ומניין שבנערה מארשה הכתוב מדבר? שהרי הוא
12 אומר למטה: "ואם בית אישה נדרה וגו' ושמע אישה
13 והתירש לה" וגו' - מכלל, ש"אישה" האמור למעלה -
14 ארוס, כמו שבארנו.

15 יח. שמע האב או הבעל, ושתק כדי לצערה - אף על פי
16 שלא היה בלבו לקים נדרה - הואיל ועבר היום ולא הפר
17 ולא בטל, נתקיימו נדרה, נדרה, והפר לה האב או הבעל,
18 והיא לא ידעה שהפר, ועברה על נדרה או על שבועתה
19 בזדון - הרי זו פטורה. ואף על פי שנתכונה לאסור, הואיל
20 ונעשה ההתר - פטורה; ועל זה נאמר: "וה' יסלח לה, כי
21 הניא אביה אתה". ומפני אותה מכת מרדות [מלקות
22 מדבונן], מפני שנתכונה לאסור.

23 יט. נדרה ועברה על נדרה קדם שיפר לה אביה או בעלה
24 - אף על פי ששמע בו ביום והפר לה, הרי זו חייבת על דבר
25 שעברה בו, אם מלקות - מלקות, ואם קרבן - קרבן.
26 כ. שמע נדרה, ושתק מפני שלא היה יודע שיש לאב או
27 לבעל להפר, או שידע שיש להן להפר, אבל לא ידע שנדר
28 זה צריך הפרה, ולאחר זמן ידע - הרי זה יפר; ושעת
29 ידיעתו - כאלו היא שעת הנדר או שעת שמיעתו, ויפר כל
30 היום.

31 כא. נדרה אשתו, וסבור שהיא בתו והפר לה על דעת
32 שהיא בתו; וכן אם נדרה בנזיר, וסבור שנדרה בקרבן והפר
33 לה על דעת שנדרה קרבן; אסרה עצמה בתאנים, וסבור
34 שבנענבים, והפר לה על דעת שהנדר לאסור הענבים - צריך
35 לחזור ולהפר כשידע הנדר והנודרת, לשם הנודרת הזאת
36 ולשם הנדר הזה, שנאמר: "לא הניא אתה", לנודרת עצמה;
37 ואומר: "ושמע אביה את נדרה", עד שידע איזה נדר נדרה.
38 ויש לו להפר אותו כל יום הידיעה.

יום שבת קודש ג' תמוז ה'תשע"ב

פרק יג

40 א. מפר אדם או מקים נדרי אשתו או בתו בכל לשון, ואף
41 על פי שאינה מקרת - שאין האשה צריכה לשמע ההפרה
42 או הקיים.

43 ב. וכיצד מפר? אומר: 'מופר', או 'בטל', או 'אין נדר זה

45 כלום', וכיצא בדברים שענינם עקירת הנדר מעקרו - בין
46 בפניה, בין שלא בפניה. אבל אם אמר לה: 'אי אפשי
47 שתדרי', או 'אין כאן נדר' - הרי זה לא הפר; וכן האומר
48 לאשתו או לבתו: 'מחול לך', או 'מתר לך', או 'שרוי
49 לך', וכל פיוצא בענין זה - לא אמר כלום; שאין האב
50 והבעל מתיר [על סמך חרטה] כמו החכם, אלא עוקר הנדר
51 מתחלתו [=מצד עצמו] ומפרו.

52 ג. וכיצד מקים? כגון שיאמר לה: 'קיים ליכ', או 'יפה
53 נדרת', או 'אין כמותך', או 'אלו לא נדרת, הייתי מדיןך',
54 וכל פיוצא בדברים שמשמען שרצה בנדר זה.
55 ד. המבטל נדרי אשתו או בתו - אינו צריך לומר כלום,
56 ונתבטלו כל הנדרים.

57 ה. ומה הוא הבטול? שיכף אותה לעשות דבר שאסרה
58 אותו. אבל ההפרה, אינו כופה אותה, אלא מפר לה ומניחה
59 - אם רצת עושה, ואם רצת אינה עושה.

60 ו. פיצד? נדרה או נשבעה שלא תאכל או שלא תשתה,
61 ואמר לה: 'מופר לך' - הרי זה הפר, ומתרת לאכל
62 ולשתות; נטל ונתן לה ואמר לה: 'טלי אכלי', 'טלי שתי'
63 - הרי זו אוכלת ושותה, והנדר בטל מאליה.

64 ז. המפר נדרי בתו או אשתו, צריך להוציא בשפתיו; ואם
65 הפר בלבו, אינו מופר. אבל המבטל, אינו צריך להוציא
66 בשפתיו, אלא מבטל בלבו בלבד, וכופה אותה לעשות -
67 בין עשת בין לא עשת, בטל הנדר.

68 ח. מפרין הנדרים בשבת, בין לצרף השבת בין שלא לצרף
69 השבת; ולא יאמר לה בשבת: 'מופר לך', כדרך שיאמר
70 בחל - אלא מבטל בלבו, ואומר לה: 'טלי אכלי', 'טלי
71 שתי', וכיצא בזה.

72 ט. האומר לאשתו או לבתו: 'כל נדרים שתדרי מכאן ועד
73 שאבוא ממקום פלוני, הרי הן קיימין', או 'הרי הן מופרין'
74 - לא אמר כלום. עשה שליח להפר לה, או להקים לה -
75 אינו כלום, שנאמר: 'אישה יקימנו, ואישה יפרנו'; וכן
76 האב - בעצמו, לא בשלוחו.

77 י. אסרה עצמה בתאנים וענבים, בין בנדר בין בשבועה,
78 בין שאסרה עצמה בכל המין, בין שאמרה 'תאנים וענבים
79 אלו', וקים לתאנים והפר לענבים, או שקים לענבים והפר
80 לתאנים - מה שקים קים, ומה שהפר מופר; וכן כל פיוצא
81 בזה. ואין אומרים בהפרה, 'נדר שהופר מקצתו הופר כלו',
82 כדרך שאומרים בהתרה.

83 יא. מי שנדרה אשתו, ושמע והתפס עצמו בנדרה - אינו
84 יכול להפר, שהרי קים לה; נדר הוא, והתפסה עצמה
85 בנדרו - מפר את שלה, ושלו קים.

86 יב. פיצד? שמע אשתו או בתו אומרת: 'הריני נזירה',
87 ואמר: 'ואני' - אינו יכול להפר, ושניהם נזירים; אמר הוא:
88 'הריני נזיר', ושמעה היא ואמרה: 'ואני' - מפר לה, ושלו
89 קים. וכן כל פיוצא בזה.

90 יג. נדר לעצמו, והדירה כמותו, וגמר בלבו להדירה,

אמר לה: 'קנים ליה' - הרי זה קנים לעולם. אמר לה: 48
'מופר ליה למחר' - אינו מופר; שהרי קימו היום, ולמחר 49
אינו יכול להפר. אמר לה: 'קנים ליה' שעה אחת, ועבר 50
היום ולא הפר לה - הרי זה קנים; ואין אומרים שזה קמי 51
שאמר לה 'הרי מופר ליה לאחר שעה', שהרי לא הוציא 52
הפרה מפיו. אמר לה: 'קנים ליה' שעה אחת, וכשעברה 53
השעה אמר לה 'מופר ליה' - הרי זה ספק, ולפיכך אסורה 54
בנדרה, ואם עברה על נדרה - אינה לוקה. 55

כג. מי שגדר נדרים כדי לכוון דעותיו [=ליישר מדותיו] 56
ולתקן מעשיו - הרי זה נאה ומשבח. כיצד? כגון מי שהיה 57
זולל, ואסר הבשר עליו שנה או שנים, או מי שהיה שוגג 58
בזין [=מכור לזין], ואסר היין על עצמו זמן מרבה, או 59
שאסר השכרות לעולם; וכן מי שהיה רודף שלמונים 60
ונבהל להון, ואסר על עצמו המתנות, או הנית אנשי 61
מדינה זו; וכן מי שהיה מתנאה בפינו, ונדר בנזיר, וכיוצא 62
בנדרים אלו - כלן דרך עבודה לשם ה'; ובנדרים אלו 63
וכיוצא בהן, אמרו חכמים: 'סיג לפרישות, נדרים'. 64

כד. ואף על פי שהן עבודה - לא ירבה אדם בנדרים אסור, 65
ולא יגביל עצמו בהן; אלא יפרש מדברים שראוי לפרש 66
מהן, בלא נדר. 67

כה. אמרו חכמים: כל הנודר, כאלו בנה במה [מזבח] 68
לקרבן מחוץ לבית המקדש; ואם עבר ונדר - מצוה להשאל 69
על נדרו, כדי שלא יהא מכשול לפניו. במה דברים 70
אמורים? בנדרים אסור. אבל נדרי הקדש - מצוה לקימן, 71
ולא ישאל עליהן אלא מדיח, שנאמר: "נדרי לה' אשלם". 72

בריה רחמנא דסייען

הלכות נזירות

יש בכללן עשר מצוות - שתי מצוות עשה, ושמונה מצוות 75
לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שיגדל הנזיר פרו [=שער] 76
אורו; (ב) שלא יגלח שערו כל ימי נזרו; (ג) שלא ישתה 77
הנזיר יין ולא תערבת יין, ואפלו חמץ שלחן; (ד) שלא 78
יאכל ענבים לחים; (ה) שלא יאכל צמוקין; (ו) שלא יאכל 79
חרצנים; (ז) שלא יאכל זוגין [=קליפת ענבים]; (ח) שלא 80
יבגס לאהל המת; (ט) שלא יטמא למתים; (י) שיגלח על 81
הקרבנות, כשישלים נזירותו או כשיטמא. ובאור מצוות 82
אלו - בפרקים אלו. 83

פרק א

א. הנזירות - היא נדר מקלל נדרי אסר, שנאמר: "כי יפליא 85
לנדר נדר נזיר להזיר לה". ומצוות עשה שיגדל הנזיר שער 86
ראשו, שנאמר: "גדל פרו שער ראשו"; ואם גלח בימי 87
נזרו - עבר בלא תעשה, שנאמר: "תער לא יעבר על 88
ראשו". וכן אסור להטמא למתים או לאכל דברים שאסרן 89
הכתוב עליו מגפן היין, כל ימי נזרו. 90
ב. עבר וגלח, או נטמא, או אכל מגפן היין - הרי זה לוקה 91

ואמרה 'אמן' - הרי זה אינו יכול להפר; ואם נדר והדירה 1
דרך שאלה, לידע מה בלבה, כמי שאמר לה: 'התנצי בנדר 2
זה להיות כמותי או לא'? ואמרה 'אמן' - הרי זה מפר לה. 3
יד. כיצד? אמר לה: 'הריני נזיר, ואת', כלומר: 'את נזירה 4
כמותי, ואמרה 'אמן' - אינו יכול להפר לה; אמר לה: 5
'הריני נזיר; ומה תאמרי, האת נזירה כמותי'? ואמרה 'אמן' 6
- הרי זה יפר. ואם הפר לה - שלו בטל, שזה קמי שתלה 7
נדרו בנדרה. אמרה לו: 'הריני נזירה, ואתה', ואמר 'אמן' 8
- אינו יכול להפר. וכן כל כיוצא בזה. 9

טו. האשה שגדרה, ושמע אחר והתפס עצמו בנדרה 10
ואמר: 'ואני', ושמע אביה או בעלה והפר לה - שלה מופר, 11
וזה שהתפס עצמו - חיב. 12

טז. האשה שאין לה בעל ואינה ברשות אב, ואמרה: 'הרי 13
הבשר אסור עלי לאחר שלשים יום', ונשאת בתוך שלשים 14
יום - אף על פי שבשעה שחל הנדר הרי היא ברשות 15
הבעל, אינו יכול להפר, שבשעת הנדר לא היתה ברשותו; 16
ועל זה נאמר: "ונדר אלמנה וגרושה" וגו'; ואפלו היתה 17
מארסת לו בשעת הנדר - שאין הבעל מפר בקודמין, כמו 18
שבארנו. 19

יז. נדרה תחת בעלה שהיה הבשר אסור עליה לאחר 20
שלשים יום, או שתהיה נזירה לאחר שלשים יום, והפר לה 21
בעלה, ומת או גרשה בתוך שלשים יום - אף על פי 22
שבשעה שהיה לנדר לחול, הרי היא גרושה או אלמנה - 23
הרי זו מתרת, שכתב הפר לה נדר זה. 24

יח. אלמנה וגרושה שאמרה: 'הריני אסורה בזין 25
כשאנשאי', ונשאת - אין הבעל יכול להפר; אמרה והיא 26
תחת בעלה: 'הריני אסורה בבשר כשאתגרש' - הרי הבעל 27
מפר, וכשתתגרש תהיה מתרת. 28

יט. המקנים בלבו - הרי זה קנים. והמפר בלבו - אינו 29
מופר, כמו שבארנו. לפיכך: אם הפר בלבו - הרי זה יכול 30
לחזור ולקנים; ואם קנים בלבו - אינו יכול לחזור ולהפר, 31
אלא אם חזר בתוך כדי דבור; שלא יהא כח דברים 32
שבבלבו גדול מפת מוציא בשפתיו [שמוציא בשפתיו יכול 33
לחזור בו בתוך כדי דבור]. 34

כ. המקנים נדרי בתו או אשתו, ונחם [=התחרט] - הרי זה 35
נשאל לחכם ומתיר לו הקמתו, וחוזר ומפר לה בו ביום; 36
אבל אם הפר לה, ונחם - אינו יכול להשאל לחכם כדי 37
שיחזור ויקנים. 38

כא. נערה מארשה שגדרה, וקנים לה אביה לבדו או בעלה 39
לבדו, והפר לה האחר - אף על פי שנשאל לחכם והתיר 40
לו הקמתו, אינו חוזר ומפר לה עם האחר שכתב הפר לה; 41
שאין להם להפר אלא שניהם כאחד. 42

כב. אמר לבתו או לאשתו: 'קנים ליה, קנים ליה', ונשאל 43
על הקמה ראשונה - הרי השניה חלה עליו. אמר לה: 44
'קנים ליה ומופר ליה', ולא תחול הקמה אלא אם כן חלה 45
הפרה - הרי זה מופר; שאין ההקמה מועלת אחר 46
ההפרה. אמר לה: 'קנים ומופר, בבת אחת' - הרי זה קנים. 47

1 שְׁתִּים: אַחַת מִשּׁוּם "לֹא יֵחַל דְּבָרוֹ", שְׂכֻלָּל כָּל הַנְּדָרִים,
2 וְאַחַת מִשּׁוּם דְּבַר שֶׁעָבַר עָלָיו מִדְּבָרִים שְׂאִסּוּרָן אִסּוּר מִיָּחִד
3 עַל הַנְּזִיר.

4 ג. נָדַר בְּנִזְיֹר, וְקִיָּם נִדְרוֹ כְּמִצְוֹת - הָרִי זֶה עֲשֵׂה שְׁלֹשׁ מִצְוֹת
5 עֲשֵׂה: הָאֶחָת - "כָּכֹל הִיצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה", וְהָרִי עֲשֵׂה;
6 וְהַשְּׂנִיָּה - "גִּדְּל פֶּרַע שֶׁעַר רֹאשׁוֹ", וְהָרִי גִדְּל; וְהַשְּׁלִישִׁית -
7 תִּגְלַחְתָּהּ עִם הַבָּאֵת קְרִבְנוֹתֶיהָ, שְׁנֵאמַר: "וַיִּגְלַח הַנְּזִיר פֶּתַח
8 אָהָל מוֹעֵד".

9 ד. הָאוֹמֵר: 'לֹא אֶפְטֹר מִן הָעוֹלָם, עַד שְׂאֵהִיָּה נְזִיר' - הָרִי
10 זֶה נְזִיר מִיָּד, שְׂמָא יָמוּת עִתָּהּ. וְאִם אַחֵר נִזְיֹרְתּוֹ, הָרִי זֶה
11 עוֹבֵר בִּ"לֹא תֵּאָחֵר לְשִׁלְמוֹ"; וְאִין לֹקִין עַל לֹא זֶה [שֶׁאִין
12 בּו מַעֲשֵׂה].

13 ה. אִין אוֹמְרִין בְּנִזְיֹרְתּוֹ: 'עַד שִׁיּוּצִיא בִּשְׁפָתָיו דְּבַר
14 שֶׁמִּשְׁמַעוּ אֶצֶל כָּל הָעָם כְּעִנְיָן שְׂבָלְבוּ'; אֲלֵא כִּינן שְׁגָמַר
15 [=הַחֲלִיט] בְּלָבוֹ, וְהוּצִיא בִּשְׁפָתָיו דְּבָרִים שֶׁעִנְיָנָם [שִׁפְיוּרָם]
16 שִׁיָּהִיָּה נְזִיר - אָף עַל פִּי שֶׁהֵן עִנְיָנוֹת רְחוּקוֹת [שִׁפְיוּרָם] לֹא
17 מוֹכֵרִים, וְאָף עַל פִּי שֶׁאִין בְּמִשְׁמַעָן [הַפְּשׁוּט] לְשׁוֹן נִזְיֹרְתּוֹ
18 - הָרִי זֶה נְזִיר.

19 ו. כִּיִּצַּד? הָרִי שֶׁהִיָּה נְזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו, וְאָמַר: 'אֵהִיָּה' - הָרִי
20 זֶה נְזִיר, הוֹאִיל וּבְלָבוֹ הִיָּה שִׁיָּהִיָּה כְּמוֹ זֶה, וְאָף עַל פִּי שֶׁלֹּא
21 פָּרַשׁ וְאָמַר 'אֵהִיָּה כְּמוֹ זֶה'. וְכֵן אִם אֶחָז בִּשְׁעָרוֹ, וְאָמַר:
22 'אֵהָא נָנָה' [בְּמִשְׁמַעוֹת: 'אֵהִיָּה יָפָה בְּמִצְוֵה הַתְּלוּיָה בְּשִׁיעָרָה'],
23 או 'אֵהָא מְכַלְכֵּל' [שִׁמְשַׁמְעוֹתוֹ: 'אֵהִיָּה שִׁיעָר וְאִסְדָּרוֹ'], או
24 'אֵהָא מְסַלֵּס' [בְּשַׁעָרָה], או שְׂאֵמַר: 'הָרִינִי מְסַלֵּס', או
25 'הָרִינִי מְכַלְכֵּל', או 'הָרִי עָלִי לְשִׁלְחַת פֶּרַע' - הָרִי זֶה נְזִיר;
26 וְהוּא, שִׁיָּגְמַר בְּלָבוֹ לְהַזִּיר.

27 ז. אָמַר: 'הָרִי עָלִי צָפְרִים' - אָף עַל פִּי שֶׁהִיָּה נְזִיר עוֹבֵר
28 לְפָנָיו, וְאָף עַל פִּי שֶׁהִיָּה בְּלָבוֹ לְהַזִּיר - אִינוּ זֶה נְזִיר, וְהָרִי זֶה
29 כְּמִי שֶׁלֹּא הוּצִיא בִּשְׁפָתָיו כְּלוּם.

30 ח. כָּל כְּנוּזֵי נִזְיֹרְתּוֹ, בְּנִזְיֹרְתּוֹ. כִּיִּצַּד? מְקוֹמוֹת הָעֲלָגִים
31 שֶׁמִּשְׁנִין אֶת הַדְּבוּר, וְאָמַר שֵׁם: 'הָרִינִי נְזִיק', 'נְזִיחַ', 'פְּזִיחַ'
32 - הָרִי זֶה נְזִיר.

33 ט. הָאוֹמֵר: 'הָרִינִי נְזִיר מִן הַחֲרָצִים בְּלָבָד', או 'מִן הַזִּיגִין
34 בְּלָבָד', או 'הָרִינִי נְזִיר מִן הַתְּגַלְחָת', או 'הָרִינִי נְזִיר מִן
35 הַטְּמָאָה בְּלָבָד' - הָרִי זֶה נְזִיר גָּמוּר, וְכָל דְּקִדּוּקֵי נִזְיֹרְתּוֹ
36 עָלָיו; אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִיָּה בְּלָבוֹ לְהַזִּיר אֲלֵא מִדְּבַר זֶה בְּלָבָד,
37 הוֹאִיל וְדָבָר שֶׁנִּדְרָה מִמֶּנּוּ אִסּוּר עַל הַנְּזִיר, הָרִי זֶה נְזִיר גָּמוּר.
38 י. אֲבָל הָאוֹמֵר: 'הָרִינִי נְזִיר מִן הַגְּרוּגָרוֹת' [תַּאנִּים מִיּוֹבְשׁוֹת],
39 או 'מִן הַדְּבָלָה' [גֹּשׁ תַּאנִּים מִיּוֹבְשׁוֹת], וְכִיּוּצָא בֵּהֶן - הָרִי זֶה
40 אִסּוּר בֵּהֶן [בְּנִדָּר], וְאִינוּ נְזִיר.

41 יא. מְזִגּוּ לוֹ כּוֹס שֶׁל יֵין, וְנִתְּנוּ לוֹ לְשִׁתּוֹת, וְאָמַר: 'הָרִינִי
42 נְזִיר מִמֶּנּוּ' - הָרִי זֶה נְזִיר גָּמוּר. וְאִם הִיָּה מֶר נָפֶשׁ, או כּוֹעֵס,
43 או מִתְּאָבֵל, וְהָיוּ מִבְּקָשִׁין מִמֶּנּוּ שִׁשְׁתָּה כְּדִי לְשַׁכַּח עֲמָלוֹ
44 [=צַעֲרוֹ], וְאָמַר: 'הָרִינִי נְזִיר מִמֶּנּוּ' - הָרִי זֶה אִסּוּר בְּאוֹתוֹ
45 הַכּוֹס בְּלָבָד, וְאִינוּ נְזִיר; שֶׁלֹּא נִתְּכָן זֶה, אֲלֵא שֶׁלֹּא יִשְׁתָּה
46 כּוֹס זֶה.

47 יב. וְכֵן שְׂכֹר שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ כּוֹס כְּדִי לְרוֹתּוֹ [=לְשַׁכְּרוֹ], וְאָמַר:

48 'הָרִינִי נְזִיר מִמֶּנּוּ' - הָרִי זֶה אִסּוּר בְּאוֹתוֹ הַכּוֹס בְּלָבָד, וְאִינוּ
49 חֵיב בְּנִזְיֹרְתּוֹ; שֶׁלֹּא נִתְּכָן זֶה, אֲלֵא שֶׁלֹּא יִשְׁכְּרוּ אוֹתוֹ יוֹתֵר
50 מִדִּי. וְאִם הִגִּיעַ לְשִׁכְרוֹתּוֹ שֶׁל לוֹט - אִין דְּכָרִיו כְּלוּם, וְאִינוּ
51 חֵיב עַל כָּל עֲבָרָה שֶׁיַּעֲשֶׂה; שֶׁמִּשְׁהִיָּע לְשִׁכְרוֹתּוֹ שֶׁל לוֹט,
52 אִינוּ בֶּן חֵיִיב.

53 יג. הָאוֹמֵר: 'הָרִינִי נְזִיר עַל מִנַּת שְׂאֵהִיָּה שׁוֹתָה יֵין', או
54 'מִטְּמֵא לְמַתִּים', או 'מְגַלַּח שְׁעָרוֹ' - הָרִי זֶה נְזִיר, וְאִסּוּר
55 בְּכָל; מִפְּנֵי שֶׁהִתְנַה [לְשִׁנּוֹת] עַל מֶה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, וְכָל
56 הַמִּתְנַה עַל הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה - תִּנָּא בְּטָל.

57 יד. נָדַר בְּנִזְיֹר, וְאָמַר: 'לֹא הִיְיָתִי יוֹדַע שֶׁהַנְּזִיר אִסּוּר בִּינִי,
58 או בְּטְמָאָה, או בַּתְּגַלְחָת, וְאִלּוּ הִיְיָתִי יוֹדַע כֵּן, לֹא הִיְיָתִי
59 נוֹדֵר' - הָרִי זֶה נְזִיר, וְחֵיב בְּכָל; שֶׁהָרִי הוּא הִיָּה יוֹדַע שְׂאֵסֵר
60 עֲצָמוֹ בְּאֶחָד מִשְׁלֹשָׁה מִיָּנִין; וְכִכֵּר בְּאֶרְצוֹ, שֶׁאֶפְלוּ לֹא נָזַר
61 אֲלֵא מֵאֶחָד מֵהֶן, אִסּוּר בְּכָל.

62 טו. אָמַר: 'יוֹדַע אֲנִי שֶׁהַנְּזִיר אִסּוּר בְּכָל אֶלּוּ, אֲבָל הִיָּה
63 בְּדַעְתִּי שֶׁמִּתֵּר לִי אֲנִי לְשִׁתּוֹת הַיֵּין, מִפְּנֵי שֶׁאִינִי כּוֹל לְחִיּוֹת
64 בְּלֹא יֵין, או מִפְּנֵי שֶׁאִינִי קוֹבֵר אֶת הַמַּתִּים' [וְלִכְן אֵהִיָּה מוֹתֵר
65 לְהַטְמֵא] - הָרִי זֶה אִינוּ נְזִיר; מִפְּנֵי שֶׁאִלּוּ בְּכָל נְדָרֵי שְׁגָגוֹת,
66 שֶׁאִינִי צָרִיכִין שְׂאֵלָה לְחֹכֵם, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְצוֹ.

67 טז. הָאוֹמֵר: 'הָרִי יָדִי נִזְיָרָה', 'הָרִי רִגְלִי נִזְיָרָה' - לֹא אָמַר
68 כְּלוּם; 'הָרִי רֹאשִׁי נְזִיר', 'כְּבִדִּי נִזְיָרָה' - הָרִי זֶה נְזִיר. זֶה
69 הַפֶּלֶל: כָּל אִכָּר שֶׁאִם יִטַּל מִן הַחַיִּים יָמוּת - אִם אָמַר 'הָרִי
70 הוּא נְזִיר', הָרִי זֶה נְזִיר.

71 יז. הָאוֹמֵר: 'הָרִינִי נְזִיר כְּשִׁיָּהִיָּה לִי בֶּן' - אִם נוֹלַד לוֹ בֶּן
72 זָכָר, הָרִי זֶה נְזִיר; אֲבָל אִם נוֹלַדָּה לוֹ בַּת, או טְמֵטוּם [אִין
73 יוֹדַע אִם זָכָר או נְקֵבָה], או אֲנִדְרוּגִינוּס [מִיָּן בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ וְסִפֵּק
74 זָכָר וְסִפֵּק נְקֵבָה] - אִין זֶה נְזִיר. אָמַר: 'הָרִינִי נְזִיר כְּשִׁיָּהִיָּה לִי
75 וְלָד' - אֶפְלוּ נוֹלַד לוֹ בַּת, או טְמֵטוּם, או אֲנִדְרוּגִינוּס - הָרִי
76 זֶה נְזִיר. הַפִּילָה אֲשֶׁתּוֹ, אִינוּ נְזִיר; חֲזָרָה וְנִתְּעַבְרָה וְיִלְדָּה,
77 הָרִי זֶה נְזִיר.

פֶּרֶק ב

79 א. הַנּוֹדֵר בְּנִזְיֹר בְּשׁוּגָג או בְּאִנְסָה, או שֶׁנָּדַר לְזִירָה חֲכָרוֹ, או
80 דֶּרֶךְ חֲכָרִי - הָרִי זֶה פֶּטוּר, כְּשֶׁאֵר נְדָרִים; וְכִי שֶׁנָּדַר בְּנִזְיֹר,
81 וְנָחַם עַל נִדְרוֹ - הָרִי זֶה נִשְׁאָל לְחֹכֵם, וְיִמְתִּיר לוֹ נִזְיֹרְתּוֹ
82 כְּדֶרֶךְ שִׁמְתִּירִין שְׂאָר הַנְּדָרִים.

83 ב. מִי שֶׁנָּדַר בְּנִזְיֹר, וְהִלָּף לְהִבְיָא קְרִבְנוֹתָיו שֶׁנִּדְרָה עַל דַּעַת
84 שִׁיָּבִיאָם בְּמִלָּתָהּ יָמִי נִזְרוּ, מִצָּאֵן שֶׁנִּגְבְּוּ, או נִגְבְּוּ בְּהִמָּה
85 מֵהֶן - אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְבְּוּ בְּהִמָּה נִזְרוּ - הָרִי זֶה נְזִיר; וְאִם
86 אַחֵר שֶׁנִּגְבְּוּ או אֲבָרָה או שִׁמְתָה נִזְרוּ - אִינוּ נְזִיר, שֶׁזֶה נִזְרוּ
87 בְּטַעוֹת.

88 ג. הַמִּתְפָּס [נִזְיֹרְתּוֹ] בְּנִזְיֹרְתּוֹ [חֲבִירוֹ] - הָרִי זֶה נְזִיר, כְּמוֹ
89 שֶׁבְּאֶרְצוֹ בְּדִין כָּל הַמִּתְפָּס בְּנִזְרוֹ.

90 ד. הִיָּה נְזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו, וְאָמַר: 'הָרִינִי כְּנָה' - הָרִי זֶה נְזִיר.
91 נָדַר חֲכָרוֹ בְּנִזְיֹר, וְאָמַר הוּא: 'פִּי כְּפִי מִיָּין', או שְׂאֵמַר:
92 'שְׁעָרִי כְּשֶׁעָרִי מִלְּהַגּוֹ' - הָרִי זֶה נְזִיר. וְכֵן אִם שָׁמַע [אֶת
93 חֲבִירוֹ נוֹדֵר בְּנִזְיֹרְתּוֹ] וְאָמַר 'וְאִנִּי' בְּתוֹךְ כְּדִי דְּבוּר, וְשָׁמַע

47 וּכְנָשִׁים. וַיֵּשׁ בוֹ דִּינִים אַחֲרֵים, וְכָל אֶחָד מֵהֶן יִתְבָּאֵר
48 בְּמִקְוָמוֹ.
49 **יב.** וְכֵן אִם רָאוּ אֲנָשִׁים בָּאוּ כְּנִגְדָן, מֵהֶן פְּקָחִין [מסוגלים
50 לראות] וּמֵהֶן סוּמִין [עיוורים] - אָמַר אֶחָד: 'הֲרִינִי נֹזֵיר שְׂאֵלוֹ
51 פְּקָחִין', וְאָמַר אַחֵר: 'הֲרִינִי נֹזֵיר שְׂאֵין אֵלּוֹ פְּקָחִין', אָמַר
52 אַחֵר: 'הֲרִינִי נֹזֵיר שְׂאֵלוֹ סוּמִין', וְאָמַר אַחֵר: 'הֲרִינִי נֹזֵיר
53 שְׂאֵין אֵלּוֹ סוּמִין', וְאָמַר אַחֵר: 'הֲרִינִי נֹזֵיר שְׂאֵלוֹ פְּקָחִין
54 וְסוּמִין', וְאָמַר אַחֵר: 'הֲרִינִי נֹזֵיר שְׂאֵין אֵלּוֹ לֹא פְּקָחִין וְלֹא
55 סוּמִין' - הָרִי כָּלם נֹזִירִים. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזָה.
56 **יג.** קֶטֶן שֶׁהִגִּיעַ לְעוֹנֵת נְדָרִים, וְנָדַר בְּנוֹזֵיר - הָרִי זֶה נֹזֵיר,
57 וּמִבֵּיא קֶרֶבְנוֹתָיו, וְאֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא הִבִּיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת,
58 כְּשֶׁאֵר הַנּוֹדְרִים. וְהָאִישׁ מְדִיר אֶת בְּנוֹ הַקֶּטָן בְּנוֹזֵיר, אֵף עַל
59 פִּי שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹנֵת הַנְּדָרִים; וְאֵין הָאִשָּׁה מְדִירָת אֶת בְּנָהּ
60 בְּנוֹזֵיר. וְדָבָר זֶה - הִלְכָה מִפִּי הַקְּבֵלָה [ממשה] הוּא, וְאֵינוֹ
61 נוֹהֵג בְּשֶׁאֵר נְדָרִים.
62 **יד.** פִּיצֵד? הָאֵב שֶׁאָמַר לְבָנוֹ הַקֶּטָן: 'הָרִי אֶתָּה נֹזִיר', אוֹ
63 שֶׁאָמַר: 'בְּנִי פְלוֹנִי נֹזִיר', אוֹ 'הָרִי זֶה נֹזִיר', וְשִׁתַּק הֵבֵן -
64 הָרִי זֶה נֹזִיר, וְחִיב הָאֵב לְהִגֵּב בּוֹ כָּל דִּקְדוּקֵי נֹזִירוֹת, וְאִם
65 נִטְמָא - מִבֵּיא קֶרֶבֶן טְמֵאָה, וּכְשִׁישְׁלִים נֹזִירוֹתוֹ - מִבֵּיא
66 קֶרֶבֶן טְהוֹרָה, כְּשֶׁאֵר הַנּוֹזִירִים הַגְּדוּלִּים.
67 **טו.** לֹא רָצָה הֵבֵן וּמַחֲה בְּדָבָר זֶה, אוֹ שֶׁמַּחוּ קְרוּבִיו, אוֹ
68 שֶׁגִּלַּח שְׁעָרוֹ, אוֹ שֶׁגִּלַּחוּהוּ קְרוּבִיו - שֶׁהָרִי נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה
69 שֶׁגִּלַּח דַּעֲתָן, שֶׁלֹּא רָצָה הוּא אוֹ קְרוּבִיו בְּנִירוֹת זֶה - הָרִי זֶה
70 אֵינוֹ נֹזִיר. וְעַד מָתִי יֵשׁ לוֹ לְהִדְרִי? עַד שֶׁיִּגְדִּיל וַיַּעֲשֶׂה אִישׁ.
71 **טז.** הַגּוֹיִים - אֵין לָהֶם נֹזִירוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "דְּבַר אֶל בְּנֵי
72 יִשְׂרָאֵל".
73 **יז.** נָשִׁים וְעַבְדִּים - יֵשׁ לָהֶם נֹזִירוֹת. וְהָאֵב אוֹ הַפֶּעַל מִפֶּר
74 נֹזִירוֹת הָאִשָּׁה, אִם רָצָה, כְּשֶׁאֵר הַנְּדָרִים. אֲבָל הָעַבֵּד - יֵשׁ
75 לְרַבּוֹ לִכְפֹּת אוֹתוֹ לְשִׁתּוֹת, וְלִהְיוֹת לְמַתִּים; וְאִם לֹא כָּפָה
76 אוֹתוֹ, נוֹהֵג בְּנִירוֹת.
77 **יח.** נָדַר הָעַבֵּד שֶׁאֵר נְדָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן עֲנוּי נֶפֶשׁ, אוֹ
78 שֶׁמַּעֲבָדִין [=מַגְבִּילִים] אֶת הַמְּלָאכָה, אוֹ שֶׁהֶעֱרִיף - אֵין רַבּוֹ
79 צָרִיף לְכַפֹּ; מִפְּנֵי שֶׁאֵין נֶפֶשׁוֹ קְנוּיָה לוֹ, לֹא יִחוּל עָלָיו נֶדֶר;
80 לְמָה הִדְבָּר דּוּמָה? לְאוֹסֵר פְּרוֹת [של] - אַחֲרֵים עָלֵיהֶם. אֲבָל
81 אִם אֵין שֵׁם עֲנוּי, וְלֹא דָבָר שֶׁמַּעֲבָב מְלָאכָה - אֵינוֹ יָכוֹל
82 לְכַפּוֹתוֹ. נָדַר עַבְדּוֹ בְּנִירוֹת, וְאָמַר לוֹ: 'מוֹפֵר לָךְ' - יֵצֵא
83 לְחֵרוֹת, וְחִיב לְהַשְׁלִים נֹזִירוֹתוֹ; שֶׁהָעַבֵּד כּוֹפִין אוֹתוֹ, וְאֵין
84 מִפְּרִין לוֹ; וְאִם הִפֵּר, יֵצֵא לְחֵרוֹת [שההפרה נחשבת כגילוי
85 דעת לשחרור].
86 **יט.** עַבֵּד שֶׁנָּדַר בְּנִירוֹת וּבִרְחָ, אוֹ שֶׁהִלֵּךְ רַבּוֹ - הָרִי זֶה
87 אֲסוּר לְשִׁתּוֹת יֵין, כְּדִי שֶׁיִּצְטָעֵר וְיִחְזֹר לְרִשּׁוֹת רַבּוֹ. נֶזֶר
88 וְהַשְׁלִים נֹזִירוֹתוֹ, וְגִלַּח וְלֹא יָדַע רַבּוֹ, וְאַחֵר כֶּף יֵצֵא לְחֵרוֹת
89 - הָרִי זֶה יֵצֵא יָדִי נֶדֶר; אֲבָל אִם נָדַר, וְלֹא גִלַּח, וְיֵצֵא
90 לְחֵרוֹת - לֹא יֵצֵא יָדִי נֶדֶר. נִטְמָא, וְאַחֵר כֶּף יֵצֵא לְחֵרוֹת -
91 מוֹנָה [ומתחיל בנזירות חדשה] מַעֲשֶׂה שֶׁנִּטְמָא [=כשנטהר. לא
92 מיום הבאת קרבן].

1 שְׁלִישִׁי בְּתוֹךְ כְּדִי דְבוּר שֶׁל שְׁנֵי, וְאָמַר 'וְאֵנִי', וְאִפְלוּ הֵן
2 מֵאָה - פֶּלֶן נֹזִירִים.
3 **ה.** הָאוֹמֵר: 'הֲרִינִי נֹזֵיר כְּשִׁיהִיָּה לִי בֵן', וְשִׁמַּע חִבְרוֹ וְאָמַר
4 'וְאֵנִי' - הָרִי חִבְרוֹ נֹזִיר מִיָּד.
5 **ו.** הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: 'הֲרִינִי נֹזֵיר כְּשִׁיהִיָּה לָךְ בֵּן', וְשִׁמַּע חִבְרוֹ
6 וְאָמַר: 'וְאֵנִי' - אֵין זֶה נֹזִיר; שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן זֶה הָאֶחָד, אֲלֹא
7 לֹאמַר לוֹ 'שְׂאֵנִי אוֹהֵב שִׁיהִיָּה לָךְ בֵּן כְּמוֹ זֶה', שֶׁהָרִי הוּא
8 בִּשְׁמִינּוֹ וּנְמִנָּת הַנִּימוּס אִמֵּר זֹאת.
9 **ז.** הָאוֹמֵר [שלא בנוכחות 'פלוני']: 'הֲרִינִי נֹזֵיר כְּשִׁיהִיָּה
10 לְפְלוֹנִי בֵּן', וְשִׁמַּע חִבְרוֹ וְאָמַר: 'וְאֵנִי' - הָרִי זֶה סֶפֶק; שֶׁמָּא
11 לֹא נִתְכַּוֵּן אֲלֹא לְהִיּוֹת נֹזִיר כְּמוֹתוֹ, אוֹ לֹאמַר 'שְׂאֵנִי אוֹהֵב
12 אוֹתוֹ כְּמוֹתָךְ'; וְסֶפֶק נֹזִירוֹת, לְהַקֵּל.
13 **ח.** שְׁנֵים שֶׁהָיוּ מֵהִלְכִין בְּדֶרֶךְ, וְרָאוּ אֶחָד בָּא כְּנִגְדָן, וְאָמַר
14 אֶחָד מִן הַשְּׁנַיִם: 'זֶה הִהוּלֵךְ לְקִרְאָתָנוּ שִׁמַּעוֹן הוּא', וְאָמַר
15 חִבְרוֹ: 'רְאוּבֵן הוּא', וְאָמַר זֶה: 'הֲרִינִי נֹזִיר אִם יְהִיָּה רְאוּבֵן',
16 וְאָמַר הָאֶחָד: 'הֲרִינִי נֹזִיר אִם יְהִיָּה שִׁמַּעוֹן' - הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם
17 וְהָרִי הוּא רְאוּבֵן, הָרִי זֶה נֹזִיר; וְאִם יְהִיָּה שִׁמַּעוֹן, הָרִי חִבְרוֹ
18 נֹזִיר; כְּמוֹ שֶׁנֶּדְרָו. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזָה. לֹא הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אֲלֹא
19 חֲזָר לְאַחֲרָיו וְנִעְלַם מֵעֵינֵיהֶם, וְלֹא יָדְעוּ מִי הוּא - אֵין אֶחָד
20 מֵהֶן נֹזִיר.
21 **ט.** וְכֵן הָאוֹמֵר: 'הֲרִינִי נֹזִיר אִם יְהִיָּה בְּכָרִי [בערימת תבואה]
22 זֶה מֵאָה כּוֹר' [שם מידה], וְהִלֵּךְ לְמִדְדוֹ, מִצָּאוֹ שֶׁנִּגְנַב אוֹ
23 אֶבֶד - אֵינוֹ נֹזִיר, וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזָה, שֶׁסֶפֶק נֹזִירוֹת לְהַקֵּל.
24 **י.** הָיוּ מֵהִלְכִין בְּדֶרֶךְ, וְרָאוּ אֶת הַכּוֹי [שהוא ספק חיה ספק
25 בהמה] מִרְחוֹק, וְאָמַר אֶחָד מֵהֶן: 'הֲרִינִי נֹזִיר שְׁזָה חִיָּה',
26 וְאָמַר אֶחָד: 'הֲרִינִי נֹזִיר שְׁזָה בְּהֵמָה', וְאָמַר אַחֵר: 'הֲרִינִי
27 נֹזִיר שְׂאֵין זֶה חִיָּה', וְאָמַר אַחֵר: 'הֲרִינִי נֹזִיר שְׂאֵין זֶה
28 בְּהֵמָה', וְאָמַר אַחֵר: 'הֲרִינִי נֹזִיר שְׂאֵין זֶה לֹא חִיָּה וְלֹא
29 בְּהֵמָה', וְאָמַר אַחֵר: 'הֲרִינִי נֹזִיר שְׁזָה חִיָּה וּבְהֵמָה' - הָרִי
30 כָּלם נֹזִירִים; מִפְּנֵי שֶׁהַכּוֹי - יֵשׁ בוֹ דְּרָכִים [=הלכות] שְׁזָה
31 בָּהֶן לְחִיָּה, וְיֵשׁ בוֹ דְּרָכִים שְׁזָה בָּהֶן לְבְּהֵמָה, וְיֵשׁ בוֹ דְּרָכִים
32 שְׁזָה בָּהֶן לְחִיָּה וּלְבְּהֵמָה, וְיֵשׁ בוֹ דְּרָכִים שְׂאֵינוֹ שְׁזָה בָּהֶן
33 לֹא לְחִיָּה וְלֹא לְבְּהֵמָה. וְהוּא הִדִּין אִם רָאוּ אֲנִדְרוּגִינוֹס,
34 וְנִחְלְקוּ בוֹ אִם הוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, וְנִדְרָו עַל דֶּרֶךְ שֶׁנֶּדְרָו
35 אֵלּוֹ כְּכּוֹי - הָרִי פֶּלֶן נֹזִירִים; שֶׁהָאֲנִדְרוּגִינוֹס - יֵשׁ בוֹ דְּרָכִים
36 שְׁזָה בָּהֶן לְאִישׁ, וְדְרָכִים שְׁזָה בָּהֶן לְאִשָּׁה, וְדְרָכִים שְׂאֵינוֹ
37 שְׁזָה בָּהֶן לֹא לְאִישׁ וְלֹא לְאִשָּׁה, וְדְרָכִים שֶׁהוּא שְׁזָה בָּהֶן
38 לְאִישׁ וּלְאִשָּׁה.
39 **יא.** וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוֹ בְּעִנְיַי הַמַּצּוּה, לֹא בְּטַבְעוֹ וְתוֹלְדוֹתוֹ
40 [=תכונותיו]. פִּיצֵד? דָּמוֹ [דם שחיטתו] טַעוֹן כְּסוּי כְּתִיָּה,
41 וְחִלְבּוֹ אֲסוּר בְּכֵהֶמָה; וְהָרִי הוּא כְּלָאִים עִם הַכֵּהֶמָה וְכֵן עִם
42 הַחִיָּה, כְּאֵלּוֹ אֵינוֹ חִיָּה וְאֵינוֹ בְּהֵמָה; וְטַעוֹן שְׁחִיטָה, כְּתִיָּה
43 וּבְכֵהֶמָה. וְיֵשׁ בוֹ דִּינִים אַחֲרֵים, וְכָל אֶחָד מֵהֶן יִתְבָּאֵר
44 בְּמִקְוָמוֹ. וְכֵן הָאֲנִדְרוּגִינוֹס מִטְמָא בְּלִבָּן [זוב וקרי] כְּאֲנָשִׁים,
45 וּמִטְמָא בְּאֵדָם [דם נדה] כְּנָשִׁים; וְאֵינוֹ נִמְכָּר בְּעַבֵּד עֲבָרִי,
46 לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כְּנָשִׁים; וְהַהוֹרָגוֹ נִהְרָג עָלָיו, כְּאֲנָשִׁים

1 כ. נזירות נוהגת בפני הבית [המקדש] ושללא בפני הבית;
2 לפיכך, מי שגדר בגזיר בזמן הזה - הרי זה נזיר לעולם,
3 שאין לנו בית כדי שיביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו.
4 כא. אין הנזירות נוהגת, אלא בארץ ישראל; ומי שגדר
5 בחוצה לארץ - קונסין אותו ומחזיקין אותו לעלות לארץ
6 ישראל, ולהיות נזיר בארץ ישראל כמגן הימים שגדר.
7 לפיכך, מי שגדר בזמן הזה בחוצה לארץ - כופין אותו

לעלות לארץ ישראל, ויהיה נוהג נזירות שם עד שימות,
או עד שיפנה המקדש, ויקריב קרבנותיו במלאת ימי
נזרו.
כב. וכל זמן שהוא בחוצה לארץ, הרי זה אסור לשנות
זין ולהטמא למתים ולגלח, וכל דקדוקי נזירות עליו - ואף
על פי שאין ימים אלו עולין לו [במנין ימי נזירות]; ואם
עבר ושתה, או גלח, או נגע במת וכיוצא בנגיעה - לוקה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – כ"ז סיון-ג' תמוז ה'תשע"ב

יום ראשון כ"ז סיון ה'תשע"ב

15 וזה הוא נסח כל הברכות האמצעיות: ברכה אמצעית של
16 לילי שבת: אתה קדש את יום השביעי לשמך, תכלית
17 מעשה שמים וארץ, וברכתו מכל הימים, וקדשתו מכל
18 הזמנים, כאמור: ויברך אלהים את יום השביעי, ויקדש
19 אותו, כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות.
20 אלהינו ואלהי אבותינו, רצה נא במנוחתנו, וקדשנו
21 במצותיך ותן חלקנו בתורתך, ושמח נפשנו בישועתך,
22 ושבחנו מטובך, וטהר לבנו לעבדך באמת; והנחילנו
23 באהבה וברצון שבתות קדש, וננוחו כס כל ישראל אוהבי
24 שמך. ברוך אתה ה', מקדש השבת.
25 ברכה אמצעית של שחרית שבת: ישמח משה במתנת
26 חלקו, כי עבד נאמן קראת לו, כליל תפארת בראשו נתת
27 בעמדו לפניך על הר סיני, שני לוחות אבנים הוריד בידו,
28 וכתוב בהן שמירת שבת, וכן כתוב בתורתך: ושמרו בני
29 ישראל את השבת, לעשות את השבת לדרתם, ברית עולם.
30 ביני וביני בני ישראל אות היא לעלם, כי ששת ימים עשה
31 ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש.
32 ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי ענג, עם מקדשי
33 שביעי. אלהינו ואלהי אבותינו - רצה נא במנוחתנו,
34 וקדשנו במצותיך וכו', עד ברוך אתה ה', מקדש השבת.
35 ברכה אמצעית של מוסף שבת: למשה צוית על הר סיני
36 מצות שבת, וכו' ושמור, וכו' צויתנו ה' אלהינו, להקריב
37 לך קרבן מוסף בראוי. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתעלנו
38 לארצנו ותטענו בגבולנו, ושם נעשה לפניך את קרבנות
39 חובותינו, תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן, ואת מוספי יום
40 המנוח הזה נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך,
41 כמה שפכת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך. לא נתתו
42 אלהינו לגויי הארצות, ולא הנחלתו מלפנו לעובדי פסילים,
43 גם במנוחתו לא ישפנו ערלים; לבית ישראל נתתו, וזרע
44 ישרון אשר כס בחרת; חמדת ימים' אותו קראת. אלהינו
45 ואלהי אבותינו, רצה נא במנוחתנו וכו' עד ברוך אתה ה',
46 מקדש השבת.
47 ברכה אמצעית של מנחת שבת: אתה אחד ושמך אחד, ומי

49 בעמך ישראל, גוי אחד בארץ. עטרת תהלה ותפארת
50 ישועה לעמך נתת; אברהם יגל, יצחק ירנן, יעקב ויגניו
51 וינחו בו, מנוחה שלמה שאתה רוצה בה. יכירו בניך וידעו,
52 כי מאתך היא מנוחתם. הנח לנו אבינו, אל תהי צרה ויגון
53 ביום מנוחתנו. אלהינו ואלהי אבותינו, רצה נא במנוחתנו
54 וכו'. ברוך אתה ה', מקדש השבת.
55 ברכה אמצעית של מוסף ראש חודש: ראשי חודשים לעמך
56 נתת, וזמן כפירה לכל תולדותם, להיוותם מקריבין לפניך
57 וזבחי רצון, וישעירי חטאת לכפר בעדם; וזרון לכלם יהיה,
58 תשועת נפשם מיד שונא. מזבח חודש בציון תכין, ועולת
59 ראש חודש נעלה עליו; שירי דוד נשמע בעירך, האמורים
60 לפני מזבחך לרצון. אהבת עולם תביא להם, וברית אבות
61 לבנים תזכר. אלהינו ואלהי אבותינו, מפני חטאינו גלינו
62 מארצנו, ונתרחק מעל אדמתנו. יהי רצון מלפניך ה'
63 אלהינו, שתעלנו לארצנו ותטענו בגבולנו, ושם נעשה
64 לפניך את קרבנות חובותינו, תמידין כסדרן ומוספין
65 כהלכתן, ואת מוספי יום ראש החודש הזה נעשה ונקריב
66 לפניך באהבה כמצות רצונך, כמה שפכת עלינו בתורתך
67 על ידי משה עבדך. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי
68 אבותינו, שתחדש עלינו את ראש החודש הזה לטובה
69 לברכה, לחן לחסד ולרחמים, לחיים ולשלום; ויהי ראש
70 החודש הזה סוף וקץ לכל חטאתינו וצרותינו, תחלה וראש
71 לפדות נפשנו; כי בעמך ישראל מפל האמות בחרת, וראשי
72 חודשים להם נתת. ברוך אתה ה', מקדש ישראל וראשי
73 חודשים.
74 ברכה אמצעית של מוסף ראש חודש שחל בשבת: אתה
75 יצרת עולמך מקדם, פלית מלאכתך ביום השביעי; ובחרת
76 בנו מכל העמים, ורצית בנו מכל הלשונות, וקדשתנו
77 במצותיך, וקרבנתו מלפנו לעבודתך, ושמך הגדול והקדוש
78 עלינו קראת. ותתן לנו ה' אלהינו שבתות למנוחה, ויום
79 ראש החודש הזה לכפר בעדנו. ומפני חטאינו גלינו מארצנו,
80 ונתרחק מעל אדמתנו, ואין אנו יכולין לעשות לפניך
81 קרבנות חובותינו. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתעלנו
82 לארצנו ותטענו בגבולנו; ושם נעשה לפניך את קרבנות

כל זכורך את פני ה' אלהיך, במקום אשר יבחר - בחר
המצות, ובחר השבועות, ובחר הספות; ולא יראה את פני
ה' ריקם. איש כמתנת ידו, ככרפת ה' אלהיך אשר נתן לך.
והשיאנו ה' אלהינו, את ברפת מועדיך וכו'. ברוך אתה ה',
מקדש ישראל והזמנים. וכנסח זה הוא מתפלל בחר
השבועות ובחר הספות, בלא חסרון בלא יתר; אלא שבחר
השבועות הוא אומר: 'את יום טוב מקרא קדש הזה, את
יום חג השבועות הזה, זמן מתן תורתנו באהבה - וזכר
ליציאת מצרים'. וכן הוא אומר: 'ביום טוב מקרא קדש
הזה, ביום חג השבועות הזה, לרחם בו עלינו' וכו'.
ובמוסף הוא אומר: 'ואת מוספי יום טוב מקרא קדש הזה,
יום חג השבועות הזה'. וכן בחר הספות אומר: 'יום טוב
מקרא קדש הזה, את יום חג הספות הזה, זמן שמחתנו'
וכו'. וכן בשמיני עצרת אומר: 'את יום טוב מקרא קדש
הזה, את יום חג שמיני עצרת הזה, זמן שמחתנו' וכו'; וכן
במוסף אומר: 'ואת מוספי יום טוב מקרא קדש הזה, יום
חג שמיני עצרת הזה, נעשה ונקריב לפניך'. ואם חל יום
טוב להיות בשבת, אומר: 'אתה בחרתנו וכו' ותתן לנו ה'
אלהינו שבתות למנוחה, מועדים לשמחה וחגים וזמנים
לששון, את יום המנוח הזה, יום טוב מקרא קדש הזה, את
יום חג פלוני הזה' וכו'; וכן במוסף אומר: 'ואת מוספי יום
המנוח הזה, יום טוב מקרא קדש הזה, יום חג פלוני' וכו'.
ועל דרך זו הוא מזכיר השבת בראש השנה, וביום
הכפורים, אם חלו להיות בשבת, בין בשאר תפילות בין
במוסף. וחזתם בכל התפלות של שלשה רגלים: 'מקדש
השבת וישראל והזמנים'; ובראש השנה הוא חזתם: 'מלך
על כל הארץ, מקדש השבת וישראל ויום הזכרון. וביום
הכפורים, הוא חזתם: 'מלך על כל הארץ, מקדש השבת
וישראל ויום הכפורים'. נהגו רב העם מראש השנה ועד
יום הכפורים, להוסיף בכל תפלה בעשרת הימים. ברכה
ראשונה, מוסיפין: 'זכרנו לחיים אל מלך חפץ בחיים,
כתבנו בספר חיים למענך אלהים חיים, מלך רחמן, ומושיע
ומגן; ברוך אתה ה', מגן אברהם'. ומוסיפין בברכה שניה:
'מי כמוך אב הרחמן, זוכר יצוריו ברחמים לחיים, ונאמן
אתה להחיות מתים. ברוך אתה ה', מחיה המתים'.
ומוסיפין בברכה י"ח: 'זכר רחמך ה' אלהינו, וכבש כעסך,
וכתב לחיים כל בני בריתך. ברוך אתה ה', הטוב שמך ולך
נאה להודות'. ומוסיפין בברכה אחרונה: 'ויבספר חיים
ברכה ושלום, נזכר ונכתב לפניך, אנו וכל עמך בית ישראל,
לחיים ושלום. ברוך אתה ה', המברך את עמו ישראל
בשלום'. ובתפלה נעילה יום הצום, אומר בברכות אלו
מקום 'זכרנו לחיים', חתמנו לחיים. וכל התוספות האלו,
מנהג מקומות; ויש מקומות שנהגו שלא יוסיפו דבר. מנהג
פשוט, שמברכין ברכה שלישית בנסח זה, בשני ימים של
ראש השנה בכל תפלה מארבע התפלות; וכן נהגו מקצת
העם, לברך אותה בנסח זה בכל תפלה ותפלה מחמש
תפלות של יום הכפורים; וזה הוא נסחה: אתה קדוש,

חובתינו, תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן, ואת מוספי יום
המנוח ויום ראש החדש הזה, נעשה ונקריב לפניך באהבה
במצות רצונך, כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה
עבדך. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו,
שתחדש עלינו את ראש החדש הזה לטובה לברכה, לחן
לחסד ולרחמים, לחיים ולשלום; ויהי ראש החדש הזה סוף
וקץ לכל חטאתינו וצרותינו, תחלה וראש לפדות נפשנו.
ורצה נא במנוחתנו וכו' עד ויגדלו כם כל ישראל אוהבי
שמך. ברוך אתה ה', מקדש השבת וישראל וראשי חדשים.
ברכה אמצעית של יום טוב של פסח, בערבית ושמחית
ומנוחה: אתה בחרתנו מכל העמים, ורצית בנו מכל
הלשונות, וקדשתנו במצותיך, וקרבתנו מלפני לעבודתך,
ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת. ותתן לנו ה' אלהינו,
מועדים לשמחה, חגים וזמנים לששון, את יום טוב מקרא
קדש הזה, את יום חג המצות הזה, זמן חרותנו באהבה,
זכר ליציאת מצרים. אלהינו ואלהי אבותינו, נעלה ויבוא,
יגיע, יראה, ירצה, ישמע, יפקד, יזכר לפניך וזכרוננו, וזכרון
אבותינו, וזכרון ירושלים עירך, וזכרון משיח בן דוד עבדך,
וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך, לפלטה לטובה לחן
לחסד ולרחמים - ביום טוב מקרא קדש הזה, ביום חג
המצות הזה, לרחם בו עלינו ולהושיענו. וזכרנו ה' אלהינו
בו לטובה, פקדנו בו לברכה, הושיענו בו לחיים, בדרך
ישועה ורחמים חסד ותננו ורחם עלינו, ומלטנו בו מכל
צרה ונגו, ושמחתנו בו שמחה שלמה, כי אל מלך רחום
וחנון אתה. והשיאנו ה' אלהינו את ברפת מועדיך, לחיים
ולשמחה ולשלום, כאשר רצית ואמרת לברכנו בן תברכנו,
סלה. וקדשנו במצותיך וכו' ברוך אתה ה', מקדש ישראל
והזמנים.
ברכה אמצעית של מוסף הפסח: אתה בחרתנו מכל העמים
וכו' עד וזכר ליציאת מצרים. ומפני חטאינו גלינו מארצנו
ונתרחק מעל אדמתנו; ואין אנו יכולין לעלות להראות
להשתחוות לפניך בבית בחירתך, בגנה הדרך, בבית הגדול
והקדוש שנקרא שמך עליו - מפני היד שנסתלקה
במקדשך. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתשוב ותרחם
עליו ועליו ברחמך הרבים, ותקבץ פזרינו מבין הגוים,
ונפוצותינו פנס מירכתי ארץ, והביאנו לציון עירך ברגה,
ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם. ושם נעשה לפניך
את קרבנות חובתינו, תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן, ואת
מוספי יום טוב מקרא קדש הזה, יום חג המצות הזה,
נעשה ונקריב לפניך במצות רצונך, כמה שכתבת עלינו
בתורתך על ידי משה עבדך. מלך רחמן, רחם עלינו; טוב
ומטיב, הדרש לנו; שובה עלינו בהמון רחמך, בגלל
אבותינו שעשו רצונך. בגה ביתך כבתחלה, וכוונן מקדשך
על מכונו, והראנו בבנינו, ושמחתנו בתקונו; והשב ישראל
לנוה - כהנים לעבודתם, ולויים לדוכנן, וישראל למעמדן,
וארמון על משפטו ישב. ושם נעלה ונראה לפניך בשלש
פעמי רגלינו, כפתוב בתורתך: שלש פעמים בשנה יראה

1 ושמך קדוש, וקדושים בכל יום יהללוך, סלה. ובכן תן
2 פחדך ה' אלהינו על כל מעשיך, ואימתך על כל שבירתך;
3 וייראוך כל המעשים, וישתחוו לפניך כל הברואים, ויעשו
4 כלם אגדה אחת, לעשות רצונך בלבב שלם - כמו שידענו
5 ה' אלהינו, שהשלטון מלפניך, עז בידך וגבורה בימינך,
6 ושמך נורא על כל מה שביראת. ובכן תן כבוד לעמך, תהלה
7 ליראיך, תקנה לדורשיך, פתחון פה למיחלים לך; שמחה
8 לארצך ששון לעירך, צמיחת קרן לדור עבדך ועריכת נר
9 לבן ישי משיחך. ואז צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלו,
10 וחסידים ברוה גילו ועולתה תקפץ פיה; וכל הרשעה פלה
11 כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת ידון מן הארץ. ומלכות
12 העליזה מהרה תעקר ותשבר, ותמלך - אתה הוא ה' אלהינו
13 - מהרה על כל מעשיך, בירושלים עירך, ובהר ציון משכן
14 כבודך. ונגד זקניך כבוד, כפיתוב: ותפירה הלכנה, ובשעה
15 החמה - כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים, ונגד זקני
16 כבוד. ונאמר: ה' ימלך לעולם ועד. ונאמר: ויגבה ה'
17 צבאות במשפט, והאל הקדוש נקדש בצדקה. ברוך אתה
18 ה', המלך הקדוש.

19 ברכה אמצעית של ראש השנה, בערבית ושמירת ומנה:
20 אתה בחרתנו מכל העמים, ורצית בנו מכל הלשונות,
21 וקדשתנו במצותיך וקברתנו מלפנו לעבודתך, ושמך הגדול
22 והקדוש עלינו קראת. ותתן לנו ה' אלהינו, את יום טוב
23 מקרא קדש הזה, את יום הזכרון הזה, וזכרון תרועה באהבה
24 - זכר ליציאת מצרים. אלהינו ואלהי אבותינו, יעלה ויבוא,
25 יגיע, יראה, ירצה וכו' עד כי אל מלך רחום וחנון אתה.
26 אלהינו ואלהי אבותינו, מלך על כל העולם כולו בכבודך,
27 והנשא על כל הארץ ביקרך, והופע בהר גאון עזך על כל
28 יושבי תבל ארצך; וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל
29 יצור כי אתה יצרתו, ויאמרו כל אשר הנשמה באפו - ה'
30 אלהי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה. קדשנו במצותיך
31 וכו' וידברך אמת וקיים לעד. ברוך אתה ה', מלך על כל
32 הארץ, מקדש ישראל ויום הזכרון.

33 ברכה ראשונה משלש ברכות אמצעיות של מוסף ראש
34 השנה: אתה בחרתנו מכל העמים וכו' עד זכר ליציאת
35 מצרים. ומפני חטאינו גלינו מארצנו וכו' עד תמידין כסדרן
36 ומוספין בהלכתן, את מוספי יום טוב מקרא קדש הזה, יום
37 הזכרון הזה, נעשה ונקריב לפניך במצות רצונך, כמה
38 שפכת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך. עלינו לשבח
39 לאדון הכל, לתת גדלה ליוצר בראשית, שלא עשנו כגויי
40 הארצות, ולא שמנו ככל משפחות האדמה, שלא שם
41 חלקנו בהם, ולא גורלנו ככל המונים - שהם משתחווים
42 להבל וריק, ומתפללים לאל לא יושע. אנו משתחווים לפני
43 מלך מלכי המלכים ברוך הוא, שהוא נוטה שמים ויסד
44 ארץ, מושב יקרו בשמים ממעל, ושכינת עזו בגבהי
45 מרומים. הוא אלהינו ואין עוד, אמת מלפנו ואין זולתו,
46 כפיתוב בתורתו: וידעת היום, והשבות אל לבבך, כי ה' הוא
47 האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד. אוחילה

48 לאל אחלה פניו, אשאלה ממנו מענה לשון, אשר בקהל
49 עם אשיר עזו, אביעה רננות בעד מפעליו. לאדם מערכי
50 לב, ומה מענה לשון. אדני, שפתי תפתח, ופי יגיד תהלתך.
51 ברוך אתה ה', למדני חקידך. על פן נקנה לך ה' אלהינו,
52 לראות מהרה בתפארת עזך, להעביר גלולים מן הארץ
53 והאילים ברות יצרתן, לתפן עולם במלכות שדי, וכל בני
54 כשור יקראו בשמך, להפנות אליך כל רשעי ארץ; יכירו
55 וידעו כל יושבי תבל, כי לך תכרע כל בך, תשבע כל
56 לשון. לפניך ה' אלהינו יכרעו ויפלו, ולכבוד שמך הגדול
57 יקר יתנו, ויקבלו כלם על מלכותך, ותמלך עליהם לעולם
58 ועד. כי המלכות שלך היא, ולעולמי עד תמלך בכבוד,
59 כפיתוב בתורתך: ה' ימלך לעולם ועד. וכתוב: לא הביט
60 און בפעלך, ולא ראה עמל בישאל; ה' אלהיו עמו,
61 ותרועת מלך בו. וכתוב: ויהי בישרון מלך, בהתאסף ראשי
62 עם, יחד שבטי ישראל. ודברכי קדשך פתוב לאמר: כי לה'
63 המלוכה, ומשל בגוים. וכתוב: ה' מלך, גאות לבש; לבש
64 ה', עזו התאזר, אף תפון תבל כל תמוט. וכתוב: ימלך ה'
65 לעולם, אלהיך ציון לדור ודור; הללו יה. וכתוב: שאו
66 שערים ראשיכם, והנשאו פתחי עולם, ויבוא מלך הכבוד.
67 מי זה מלך הכבוד - ה' עוזו וגבור, ה' גבור מלחמה. שאו
68 שערים ראשיכם, ונשאו פתחי עולם, ויבוא מלך הכבוד. מי
69 הוא זה מלך הכבוד - ה' צבאות, הוא מלך הכבוד, סלה.
70 ועל ידי עבדך הנביאים נאמר: כה אמר ה' מלך ישראל
71 וגואלו, ה' צבאות: אני ראשון ואני אחרון, ומפלעדי אין
72 אלהים. וכתוב: ועלו מושעים בהר ציון, לשפט את הר
73 עשו; והיתה לה', המלוכה. וכתוב: והיה ה' למלך על כל
74 הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד, ושמו אחד. ובתורתך ה',
75 פתוב לאמר: שמע, ישראל: ה' אלהינו, ה' אחד. אלהינו
76 ואלהי אבותינו, מלך על כל העולם כולו בכבודך וכו' עד
77 ומלכותו בכל משלה. וקדשנו במצותיך וכו' עד ודברך
78 אמת וקיים לעד. ברוך אתה ה', מלך על כל הארץ, מקדש
79 ישראל ויום הזכרון. היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט
80 כל יצורי עולמים, אם פנים, או כעבדים: אם פנים -
81 רחמנו פרחם אב על פנים; ואם כעבדים - עינינו לך
82 תלויות, עד שתתנו ותוציא לאור משפטנו, קדוש.
83 ברכה שנייה: אתה זוכר מעשה עולם, ופוקד כל יצורי קדם;
84 לפניך נגלו כל תעלומות, והמון נסתרות שמבראשית; כי
85 אין שכתה לפני כסא כבודך, ואין נסתר מנגד עיניך; אתה
86 זוכר את כל המפעל, וגם כל היצור לא נכחד ממך. הפל
87 גלוי לפניך ה' אלהינו, צופה ומביט עד סוף כל הדורות;
88 כי תביא חק וזכרון להפקד בו כל רוח ונפש, ולהזכר
89 מעשים רבים והמון בריות לאין תכלית. מראשית, כזאת
90 הודעת; ומלפנים, אותה גלית. זה היום תחלת מעשיך,
91 וזכרון ליום ראשון; כי חק לישראל הוא, משפט לאלהי
92 יעקב. ועל המדינות בו יאמר, איזו לחרב איזו לשלום, איזו
93 לרעב איזו לשבע. ובריות בו יפקדו, להזכירם לחיים
94 ולמות. מי לא נפקד ביום הזה, כי זכר כל היצור לפניך

שופר עליהם הופעת. כפתוב בתורתך: ויהי ביום השלישי
בהיות הבקר, ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר, וקול
שופר חזק מאד; ויחדר כל העם אשר במחנה. וכתוב: ויהי
קול [ה]שופר, הולך וחזק מאד; משה ידבר, והאלהים יענו
בקול. וכתוב: וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים
ואת קול השופר, ואת ההר עשן; וירא העם ויגעו, ויעמדו
מרחק. ובדברי קדשך כתוב לאמר: עלה אלהים בתרועה;
ה', בקול שופר. וכתוב: בחצוצרות וקול שופר, הריעו לפני
המלך ה'. וכתוב: הללו יה - הללו אל בקדשו, הללוהו
ברקיע עזו. הללוהו בגבורותיו, הללוהו כרב גדלו. הללוהו
בתקע שופר, הללוהו בנגל וכנור. הללוהו בתוף ומחול,
הללוהו במנים ועגב. הללוהו בצלצלי שמע, הללוהו
בצלצלי תרועה. כל הנשמה תהלל יה, הללו יה. ועל ידי
עבדיך הנביאים נאמר: כל ישיב תבל ושכני ארץ - כנשא
גם הרים תראו, וכתקוע שופר תשמעו. וכתוב: והיה ביום
ההוא, תקע בשופר גדול, ובאו האבדים בארץ אשור
והנדחים בארץ מצרים; והשתחוו לה' בהר הקדש,
בירושלים. וכתוב: וה' עליהם יראה, ויצא ככר חצו; וה'
אלהים בשופר יתקע, והלף בסערות תימן. ה' צבאות יגן
עליהם, בן תגן על עמך בשלומך. תקע בשופר גדול
לחירותנו, ושא גם לבקץ את כל גליותינו, וקרב פזונו
מבין הגוים, ונפוצותינו כנס מירבתי ארץ; והביאנו לציון
עירך ברוה, ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם. ושם
נעשה לפניך, כמצוה עלינו בתורתך על ידי משה עבדך:
וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם, ויתקעתם
בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם; והיו לכם לזכרון
לפני אלהיכם, אני ה' אלהיכם. כי שומע קול שופר אתה
מעולם, ומאזין תרועה ואין דומה לך. ברוך אתה ה', שומע
קול תרועת עמו ישראל היום ברחמים. היום הרת עולם,
היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, אם פכנים, או
פכדים: אם פכנים - רחמנו פרחם אב על פנים; ואם
פכדים - עינינו לך תלויות, עד שתחננו ותוציא לאור
משפטנו, קדוש.

ברכה אמצעית של יום צום הפפורים, בערבית ושחרית
ומנחה ונעילה: אתה בחרתנו מכל העמים ורצית בנו מכל
הלשונות, וקדשתנו במצותיך וקרבנתנו מלכנו לעבודתך,
ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת. ותתן לנו ה' אלהינו,
את יום מקרא קדש הזה, את יום הפפורים הזה, למחילה
ולסליחה ולכפר בו על כל עונותינו באהבה - זכר ליציאת
מצרים. אלהינו ואלהי אבותינו, יעלה ויבוא וכו', עד כי
אל מלך רחום וחנון אתה. אלהינו ואלהי אבותינו, מחול
לעונותינו ביום צום הפפורים הזה, מזה והעבר פשענו
מנגד עיניך, פאמור: אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני,
וחטאתיך לא אזור. ונאמר: מחיתי כעב פשעיך, וכענן
חטאתיך; שובה אלי, כי גאלתיך. וכתוב: כי ביום הזה
יכפר עליכם, לטהר אתכם; מכל חטאתיכם, לפני ה'
תטהרו. כי אתה סלחן לישראל מן העולם, ומחלן לשבטי

בא: מעשה איש ופקדתו, ועלילות מצעדי גבר, מחשבות
אדם ותחבולותיו, ויצרי כל מעללי איש. אשרי איש שלא
ישכח, וכן אדם ותאמץ בך; כי דורשיך לעולם לא יכשלו,
וגם לא תכלים לנצח כל החוסים בך. הלא את נח באהבה
זכרת, ותפקדהו בהמון רחמיך, בהביאך את מי המבול
לשחת כל בשר מפני רע מעלליהם. על בן זכרוננו בא לפניך
ה' אלהינו, להרבות ורעו כעפרות תבל, וצאצאיו כחול
הים. כפתוב בתורתך: ויזכר אלהים את נח, ואת כל החיה
ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה; ויעבר אלהים רוח על
הארץ, וישלכו המים. וכתוב: וישמע אלהים את נאקתם,
ויזכר אלהים את בריתו, את אברהם את יצחק ואת יעקב.
וכתוב: וזכרתי את בריתי יעקב; ואף את בריתי יצחק, ואף
את בריתי אברהם אזור, והארץ אזור. ובדברי קדשך כתוב
לאמר: זכר עשה לנפלאותיו, חנון ורחום ה'. טרף נתן
ליראי, וזכר לעולם בריתו. ונאמר: זכר לעולם בריתו, דבר
צוה לאלף דור. ונאמר: ויזכר להם בריתו, וינחם כרב
חסדיו. ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר: הלוך וקראת
באזני ירושלים לאמר - כה אמר ה': וזכרתי לך חסד נעורייך,
אהבת כלולותיך; לכתך אחרי במדבר, בארץ לא ורועה.
וכתוב: וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך, והקומותי
לך ברית עולם. וכתוב: הבן יקיר לי אפרים, אם ילד
שעשועים - כי מדי דברי בו, זכור אזורנו עוד; על בן המו
מעי לו, רחם ארחמנו, נאם ה'. אלהינו ואלהי אבותינו,
יעלה ויבוא, יגיע, יראה וכו' עד כי אל מלך רחום וחנון
אתה. וזכרנו בזכרון טוב מלפניך, ופקדנו בפקדת ישועה
ורחמים משמי שמי קדם. וזכר לנו ה' אלהינו, את הברית
ואת החסד ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר
המוריה. ותראה לפניך העקדה שעקר את יצחק בנו על גבי
המזבח, וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם. בן יכבשו
רחמיך את פעסך, ויגלו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עמנו
במדת רחמים, ואל תתנהג עמנו במדת הדין. ובעבור שמך
הגדול, לשוב אפך מעמך ישראל, ומעריך, ומנחלתך. וקיים
לנו ה' אלהינו, את הדבר שהבטתנו בתורתך על ידי משה
עבדך: וזכרתי להם ברית ראשונים, אשר הוצאתי אותם
מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים, אני ה'. כי
זכר כל הנשפחות אתה מעולם, כי אין שכחה לפני כסא
כבודך, ועקדת יצחק אבינו לזרעו היום תזכר. ברוך אתה
ה', זוכר הברית. היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל
יצורי עולמים, אם פכנים, או פכדים: אם פכנים - רחמנו
פרחם אב על פנים; ואם פכדים - עינינו לך תלויות, עד
שתחננו ותוציא לאור משפטנו, קדוש.

ברכה שלישית: אתה נגלית בפענן כבודך על עם קדשך,
לדבר עמכם; מן השמים השמעתם קולך, ונגלית עליהם
בערפלי טהר. גם כל העולם כלו חל מלפניך, ובריות
בראשית חרדו ממך, בהגלותך מלכנו על הר סיני, ללמד
לעמך תורה ומצוות. ותשמיעם את הוד קולך, ודברות
קדשך מלהבי אש; בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול

1 יִשְׁרוּן; וּמִבְּלַעַדִּיךָ, אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵת. אֱלֹהֵינוּ
2 וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, מֶלֶךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ בְּכַבֻּדְךָ וְכו', עַד
3 וּמְלֻכוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה. קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתָן חֻלְקָנוּ בְּתוֹרָתְךָ,
4 וְשִׁבְעֵנוּ מִטּוֹבְךָ וְשִׁמַּח נַפְשָׁנוּ בִּישׁוּעָתְךָ; וְטַהַר לִבְנוּ לְעִבְדְּךָ
5 בְּאֵמֶת, וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקִים לְעַד. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מֶלֶךְ עַל כָּל
6 הָאָרֶץ, מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ לְעוֹנוֹת עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל, מְקַדֵּשׁ
7 יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכַּפּוּרִים.

8 בְּרַכָּה אֲמַצְעִית שֶׁל מוֹסֵף: אַתָּה בְּחִרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְכו',
9 עַד זָכַר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. וּמִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ וְכו', עַד תְּמִידִין
10 כְּסֻדְרָן וּמוֹסָפִין בְּהִלְכָתָן, וְאֵת מוֹסָפֵי יוֹם מְקַרָּא קִדְּשׁ הַהֵזֶה,
11 יוֹם צוֹם הַכַּפּוּרִים הַזֶּה, נַעֲשֶׂה וְנִקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּמִצְוַת רְצוֹנְךָ,
12 כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עֲבָדְךָ. אֱלֹהֵינוּ
13 וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, מַחֲוֵל לְעוֹנוֹתֵינוּ בַּיּוֹם הַזֶּה וְכו', עַד
14 וּמִבְּלַעַדִּיךָ, אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵת. אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
15 אֲבוֹתֵינוּ, מֶלֶךְ עַל כָּל הָעוֹלָם וְכו', עַד וּמְלֻכוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה.
16 קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְכו', עַד מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכַּפּוּרִים.
17 נִהְיֶה הָעַם בְּכָל תְּפִלוֹת הַמוֹסָפִין, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: 'כְּמוֹ
18 שֶׁכְּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עֲבָדְךָ, מְזַכֵּר קִרְבָּנוֹת
19 אוֹתוֹ הַיּוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ כְּתוּבִין בְּתוֹרָה, וְקוֹרָא אוֹתָן הַפְּסוּקִים;
20 וְאִם לֹא הִזְכִּיר, בִּינָן שֶׁאִמֵּר 'כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ',
21 שׁוֹב אֵינוֹ צָרִיךְ.

יום שני כ"ח סיון ה'תשע"ב

23 נִסַּח הַיּוֹדֵי: אֲנֵא אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ - תְּבֵא לְפָנֶיךָ
24 תְּפִלָּתָנוּ, וְאֵל תִּתְּעַלֵּם מִלִּבְנוּ מִתְחַנְתָּנוּ; שְׂאִין אָנוּ עֲצֵי פָנִים
25 וְקָשֵׁי עֵרֶף, שֶׁנֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ: 'צִדִּיקִים אֲנַחְנוּ, וְלֹא חֲטָאֵנוּ'.
26 אָבֵל חֲטָאֵנוּ אֲנַחְנוּ וְאֲבוֹתֵינוּ: אֲשַׁמְנוּ, בְּגִדְנוּ, גִּזְלָנוּ, דִּבְרָנוּ
27 דְּפִי, הִעֲוִינוּ, וְהִרְשַׁעְנוּ, וְדָנוּ, חִמְסָנוּ, טָפְלָנוּ שָׁקֵר, יַעֲצֵנוּ רַע,
28 כּוֹזְבוּ, לִצְנוּ, מִרְדְּנוּ, נֶאֱצָנוּ, סָרְרָנוּ, עֲוִינוּ, פִּשְׁעֵנוּ, צָרְרָנוּ,
29 קִשְׁינוּ עֵרֶף, רִשְׁעֵנוּ, שַׁחְתָּנוּ, תַּעֲוִינוּ, תַּעֲבָנוּ, תַּעֲתָעֵנוּ; סָרְנוּ
30 מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים, וְלֹא שׁוּה לָנוּ. וְאַתָּה צִדִּיק
31 עַל כָּל הַבָּא עָלֵינוּ, כִּי אֱמֶת עֲשִׂיתָ, וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ. מֵה
32 נֶאֱמַר לְפָנֶיךָ, יוֹשֵׁב מְרוֹם; וְמֵה נִסְפָּר לְפָנֶיךָ, שׁוֹכֵן שְׁחָקִים.
33 הֲלֹא הִנֵּסְתָּנוּ וְהִנְגַּלְתָּנוּ אֶתָּה יוֹדֵעַ. אַתָּה יוֹדֵעַ רְצִי עוֹלָם,
34 וְתַעֲלוּמוֹת סִתְרֵי כָל חַי; אַתָּה חוֹפֵשׁ כָּל חַדְרֵי בָטָן, וְרוֹאֶה
35 כְּלִיּוֹת וְלֵב. אֵין כָּל דָּבָר נֶעְלָם מִמֶּךָ, וְאֵין נִסְתָּר מִנְּגִד עֵינֶיךָ.
36 יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּמְחַל לָנוּ
37 עַל כָּל חַטָּאתֵינוּ, וְתִכַּפֵּר לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ, וְתִסְלַח לְכָל
38 פִּשְׁעֵינוּ: וְעַל חֲטָא שֶׁחֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׁגְגָה, וְעַל חֲטָא
39 שֶׁחֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּזִדּוֹן, וְעַל חֲטָא שֶׁחֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּסִטְרָה, וְעַל
40 חֲטָא שֶׁחֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּגִלוּי, וְעַל חֲטָא שֶׁחֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ
41 בְּאִנְסָה, וְעַל חֲטָא שֶׁחֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּרָצוֹן; וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ
42 חֲכִיבִין עָלֵיהֶן עֲשֶׂה, וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חֲכִיבִין עָלֵיהֶן לֹא
43 תַעֲשֶׂה שְׁתַּחֲסֵק לַעֲשֶׂה, וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חֲכִיבִין עָלֵיהֶן לֹא
44 תַעֲשֶׂה, וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חֲכִיבִין עָלֵיהֶן קִרְבָּן, וְעַל חֲטָאִים
45 שֶׁאָנוּ חֲכִיבִין עָלֵיהֶן מִלְּקוֹת אֲרָבָעִים, וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ
46 חֲכִיבִין עָלֵיהֶן מִיָּתֵהּ בִּיְדֵי שָׁמַיִם, וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חֲכִיבִין

47 עָלֵיהֶן כְּרַת, וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חֲכִיבִין עָלֵיהֶן אֲרָבַע מִיתוֹת
48 בֵּית דִּין - חֲזָק וְהִרְג, שִׁרְפָה וְסָקִילָה. עַל הַגְּלוּיִים לָנוּ, וְעַל
49 שְׂאִינָן גְּלוּיִין לָנוּ; הַגְּלוּיִים לָנוּ - כְּכָר אֲמָרְנוּ לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ;
50 וְשֶׁאִינָן גְּלוּיִין לָנוּ - חֲטָאנוּ עַל כָּלָם. וְאַתָּה יוֹדֵעַ
51 כָּל הַנִּסְתָּרוֹת, כְּפִתּוּב: "הַנִּסְתָּרוֹת, לֹה' אֱלֹהֵינוּ; וְהַנִּגְלָת, לָנוּ
52 וְלִבְנֵינוּ עַד עוֹלָם, לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת". כִּי
53 אַתָּה סֵלַח לְיִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם, וּמִחֻלָּן לְשִׁבְטֵי יִשְׁרוּן,
54 וּמִבְּלַעַדִּיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵת. אֱלֹהֵי, עַד שְׁלֹא
55 נִוצַרְתִּי, אֵינִי כְּדָאִי; וְעַכְשָׁיו שֶׁנוֹצַרְתִּי, כְּאֵלוֹ לֹא נִוצַרְתִּי. עֲפָר
56 אֲנִי בְּחַיִּי, קֵל וְחֶמֶר בְּמִיתָתִי. הִרִי אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי, כְּכִלִּי
57 מֵלֹא בּוֹשָׁה וּכְלָמָה. יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי, שְׁלֹא
58 אֲחֻטָּא, וְמֵה שֶׁחֲטָאֵתִי - מִחֶק בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים, לֹא עַל יְדֵי
59 יִסְרוּרִין. יְהִיו לְרָצוֹן אֲמָרֵי פִי וְכו'. כְּפִסְדֵּר הַהֵזֶה מִתּוֹדָה
60 בְּעִרְבִית וּשְׁחִירִית וּמוֹסָף וּמִנְחָה, בֵּין יַחֲדִי, בֵּין שְׁלִיחַ צְבוּר.
61 וְהַיְחָדִי אוֹמֵר וְדוּי זֶה אַחֵר תְּפִלָּתוֹ, אַחֵר שְׁגוּמָר 'שִׁים
62 שְׁלוֹם', קִדְּם שִׁיפְסַע שְׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת, וְשִׁלִּיחַ צְבוּר אוֹמְרוֹ
63 בְּאֲמָצַע בְּרַכָּה אֲמַצְעִית; קִדְּם שִׁיאִמֵּר 'אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
64 אֲבוֹתֵינוּ, מַחֲוֵל לְעוֹנוֹתֵינוּ' וְכו', מִתּוֹדָה כְּפִסְדֵּר הַהֵזֶה, וְאַחֵר כֶּף
65 אוֹמֵר: 'מַחֲוֵל לְעוֹנוֹתֵינוּ בַּיּוֹם צוֹם הַכַּפּוּרִים' וְכו'.

66 בְּנִעִילָה מִתּוֹדָה כְּפִסְדֵּר הַהֵזֶה: מֵה נֶאֱמַר לְפָנֶיךָ, יוֹשֵׁב מְרוֹם;
67 מֵה נִסְפָּר לְפָנֶיךָ, שׁוֹכֵן שְׁחָקִים. כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת,
68 וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִלְּסַפֵּר: מֵה אָנוּ, מֵה חַיִּינוּ, מֵה חֲסִדְנוּ,
69 מֵה צִדְקָנוּ, מֵה מַעֲשֵׂינוּ, מֵה נֶאֱמַר לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ. הֲלֹא
70 כָּל הַגְּבוּרִים - כְּאֵין לְפָנֶיךָ, וְאֲנָשֵׁי הַשָּׁם - כְּלֹא הִי, וְחֻכְמִים
71 - כְּכִלִּי מִדֶּעַ, וְנִבּוֹנִים - כְּכִלִּי הַשֶּׁפֶל. כִּי כָּל מַעֲשֵׂינוּ תַּהוּ,
72 וְיָמֵי חַיֵּינוּ הֶבֶל לְפָנֶיךָ; כְּפִתּוּב בְּדָבָרֵי קִדְּשֶׁךָ: "וּמִתָּר
73 הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה - אֵין, כִּי הֶפֶל הֶבֶל". אָבֵל אַתָּה הַבְּדִלָּת
74 אָנוּשׁ מֵרָשָׁע, וְתַפְרִידָה לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ; כִּי מִי יֵאֱמַר לָךְ מֵה
75 תַּעֲשֶׂה; וְאִם יִצְדֵּק, מֵה יִתֵּן לָךְ. וְתִתֵּן לָנוּ אֱלֹהֵינוּ, אֵת יוֹם
76 הַכַּפּוּרִים הַזֶּה, קֶץ מַחֲלָה לְכָל חַטָּאתֵינוּ, לְמַעַן נִחְדַּל
77 מִעַשְׂק יְדֵינוּ, וְנָשׁוּב לַעֲשׂוֹת חֻקֶּיךָ רְצוֹנְךָ בְּלִבְכָּם שְׁלֹם - בְּדָבָר
78 שְׁנֶאֱמַר: דְּרָשׁוּ ה' בְּהִמְצָאוֹ, קִרְאוּהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב. יַעֲזוּב
79 רִשְׁעֵי דְרָכּוֹ, וְאִישׁ אָנוּ מִחֲשָׁבוֹתָיו; וְיָשׁוּב אֵל ה' וְיִרְחַמְהוּ,
80 וְאֵל אֱלֹהֵינוּ כִּי יִרְבֶּה לְסִלַּח. וְאַתָּה אֱלוֹהֵי סְלִיחוֹת, טוֹב
81 וּמְטִיב, חַנוּן וְרַחוּם, אֲרָךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד; מְרַבֵּה לְהַשִּׁיב,
82 רוֹצֵה בְּתַשׁוּבָתָן שֶׁל רִשְׁעִים, וְאֵין אַתָּה חֹפֵץ בְּמִיתָתָן.
83 שְׁנֶאֱמַר: חַי אֲנִי, נֶאֱמַר ה' אֱלֹהִים, אִם אֲחַפֵּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע,
84 כִּי אִם בְּשׁוּב רִשְׁעֵי מִדְּרָכּוֹ וְחַיָּה; שׁוּבוּ שׁוּבוּ מִדְּרָכֵיכֶם
85 הָרָעִים, וְלָמָּה תָמוּתוּ, בֵּית יִשְׂרָאֵל. הַשִּׁיבָנוּ וְקַבְּלָנוּ, וּמַחֲוֵל
86 לָנוּ וְסִלַּח כְּגִדֵּל חֲסִדְךָ. יְהִיו לְרָצוֹן אֲמָרֵי פִי וְכו'.

87 נִסַּח בְּרַכַּת הַמּוֹזֵן: בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַזֶּן
88 אֵת הָעוֹלָם כְּלוּ בְּטוֹב בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. וְטוֹבוּ הַגְּדוֹל לֹא
89 חֶסֶר לָנוּ, וְאֵל יַחֲסֵר לָנוּ לְעוֹלָם וָעֶד, כִּי הוּא זֶן וּמַפְרִינֵם לְכָל
90 - כְּאֵמֹר: "פּוֹתַח אֵת יְדֶךָ, וּמַשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן", וּמַכִּין
91 מּוֹזֵן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בְּרָא. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַזֶּן אֵת הַכָּל.
92 נוֹדָה לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ, וּנְבָרְכְךָ מִלִּפְנֵי, כִּי הִנֵּחֵלָתָ אֵת אֲבוֹתֵינוּ
93 אֲרָץ חֲמֵדָה טוֹבָה וְרַחֲבָה, בְּרִית וְתוֹרָה; עַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ

מלכים; אלה תולדות יצחק - "משא דבר ה'", עד "וערכה
 לה", בתרי עשר; ויצא יעקב - "ועמי תלואים", עד
 "ובנביא העלה ה'", בתרי עשר; וישלח יעקב - "חזון
 עבדיה", עד סוף ספרו, בתרי עשר; וישב יעקב - "כה אמר
 ה'", על שלשה פשעי ישראל, עד "ארה שאג", בתרי
 עשר; ויהי מקץ - "וייקץ שלמה", עד "ויהי המלך שלמה",
 במלכים; ויצא - "ואתה בן אדם, קח לך עץ", עד "וידעו
 הגוים, כי אני ה'", ביחזקאל; ויחי יעקב - "ויקברו ימי
 דוד", עד "וישלמה ישב על פסא דוד", במלכים.
 ואלה שמות - "בן אדם, הודע", עד "ויצא לך שם בגוים",
 ביחזקאל; ואר - "ולא יהיה עוד לבית ישראל", עד
 "אצמיח קרן לבית ישראל", ביחזקאל; בא אל פרעה -
 "משא מצרים", עד "אשר ברכו ה'", בישעיה; ויהי בשלח
 - שירת דבורה, מן "ויבנע", עד "ותשקט הארץ",
 בשופטים; וישמע יתרו - "בשנת מות המלך עזיהו", עד
 "לסרפה המשרה", בישעיה; ואלה המשפטים - "הדבר
 אשר היה אל ירמיהו", עד "לא יפרת איש ליונדב",
 בירמיה; ויקחו לי תרומה - "ויה' נתן חכמה לשלמה", עד
 "ושכנתי בתוך בני ישראל", במלכים; ואתה תצוה - "הגד
 את בית ישראל", עד "ורציתי אתכם", ביחזקאל; כי תשא
 - "ידבר ה' היה אל אליהו", עד "וילך יזרעאלה",
 במלכים; ויקהל - "וישלח המלך שלמה, ויבן", עד "ותתם
 מלאכת", במלכים; אלה פקודי - "ויעש חירום את
 הפירות", עד "לדלתות הבית הפנימי", במלכים.
 ויקרא - "עם זו יצאתי לי", עד "כה אמר ה' מלך ישראל",
 בישעיה; צו את אהרן - "עלותיכם ספון", עד "פי באלה
 חפצתי, נאם ה'", בירמיה; ויהי ביום השמיני - "ויסוף עוד
 דוד", עד "כל אשר בלבבך, לך עשה", בשמואל; אשה כי
 תזרע - "ואיש בא מפעל שלישה", עד "בכרת ארץ",
 במלכים; זאת תהיה - "ויאמר אלישע", "וארבעה
 אנשים", ומדלג עד "ולא השליכם מעל פניו", במלכים;
 אחרי מות - "התשפט", עד "ונחלת בך לעיני גוים",
 ביחזקאל; קדשים - "באו אנשים מזקני ישראל", עד "צבי
 היא לכל הארצות", ביחזקאל; אמר - "והכהנים הלויים",
 עד "נבלה וטרפה מן העוף", ביחזקאל; בהר סיני - "ה'
 עזי ומעזי", עד "רפאני ה' וארפא", בירמיה; אם בחקתי
 - "הנבא על רועי ישראל", עד "והצלתים מיד העובדים
 בהם", ביחזקאל.
 במדבר סיני - "והיה מספר בני ישראל", עד "וארשתיו לי
 באמונה", בתרי עשר; נשא - "ויהי איש אחד מצרעה", עד
 "ויגדל הנער", בשופטים; בהעלתך - "רני ושמחי", עד
 "ידי ורבעל יסדו", בתרי עשר; שלח לך - "וישלח יהושע
 בן נון מן השטים", עד "(וכי) [וגם] נמגו כל יושבי הארץ",
 ביהושע; ויבן קרח - "ויאמר שמואל", עד "כי לא יטש
 ה' את עמו", בשמואל; זאת חקת - "ויפתח הגלעד", עד
 "מימים ימימה", בשופטים; ויבא בלק - "והיה שארית
 יעקב", עד "והצנע לכת עם אלהיך", בתרי עשר; פינחס -

מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים, על תורתך שלמדנתנו,
 על חקי רצונך שהודעתנו. ועל כלם ה' אלהינו, אנו מודים
 לך ומברכים את שמך - כאמור: "ואכלת, ושבעת; וברכת
 את ה' אלהיך, על הארץ הטבה אשר נתן לך". ברוך אתה
 ה', על הארץ ועל המזון. רחם ה' אלהינו, על ישראל עמו,
 ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך, ועל הבית
 הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו, ומלכות בית דוד משיחך
 תחזיר למקומה בימינו. ובנה את ירושלים בקרוב, באשר
 דברת. ברוך אתה ה', בונה ברחמי את ירושלים. אמן.
 ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, האל, אבינו, מלכנו,
 אדינו, בוראנו, קדושנו, קדוש יעקב, המלך הטוב
 והמטיב, שבכל יום הוא גומלנו חן וחסד ורחמים וכל טוב.
 הרחמן ישתבח לדורי דורים. הרחמן יתפאר לנצח נצחים.
 הרחמן יפרנסנו בכבוד. הרחמן יזכנו לימות המשיח, ולבני
 בית המקדש, ולחיי העולם הבא. מגדול ישועות מלכו,
 ועשה חסד למשיחו לנוד ולנרעו עד עולם. כפירים רשו
 ורעבו, ודרשי ה' לא יחסרו כל טוב. הודו לה' כי טוב, כי
 לעולם חסדו.
 המפטיר בנביא, מברך לפניך: ברוך אתה ה' אלהינו מלך
 העולם, אשר בחר בנביאים טובים, ורצה בדרךיהם
 הנאמרים באמת. ברוך אתה ה', הבוחר בתורה, ובמשה
 עבדו, ובישראל עמו, ובנביאי האמת והצדק.
 ומברך לאחריה: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, צור
 כל העולמים, הצדיק בכל הדורות. האל הנאמן, האומר
 ועשה, מדבר ומקיים, אשר כל דבריו האמת והצדק; נאמן
 אתה הוא אלהינו, ונאמנים דבריו, ודבר מדבריו אחור לא
 ישוב ריקם, כי אל נאמן אתה. ברוך אתה ה', האל הנאמן
 בכל דבריו. רחם על ציון, כי היא בית חינו, לעגומת נפש
 תנאם נאם במהרה בימינו, ותבנה מהרה. ברוך אתה ה',
 בונה ירושלים. את צמח דוד מהרה תצמיח, וקרנו תרום
 בישועתך. ברוך אתה ה', מגן דוד. על התורה ועל
 הנביאים, ועל יום המנוח הזה שנתת לנו ה' אלהינו לקדשה
 לכבוד ולתפארת - על הכל, אנו מברכין את שמך. ברוך
 אתה ה', מקדש השבת. וביום טוב, הוא אומר: ועל יום
 טוב מקרא קדש הזה שנתת לנו לששון ולשמחה. ברוך
 אתה ה', מקדש ישראל והזמנים.
 ואם היה שבת ויום טוב, כולל שניהן וחותם: מקדש
 השבת וישראל והזמנים. בנסח שהוא חותם בכרעה אחרונה זו.
 הענינות שנהגו רב העם לקרות מן הנביאים בכל שבת,
 ומפטירין בהן; ואלו הן:
 בראשית - "הן עבדי אתמך בו", עד "אלה הדברים,
 עשיתם ולא עובתים"; נח - "רני עקרה", עד "הטו אונכם
 ולכו אלי"; לך לך - "ואל מי תדמינו", עד "אלהי ישראל
 לא אעזבם", אלו השלש בישעיה; ויבא - "ואשה אחת",
 עד "ותשא את בנה, ותצא", במלכים; ויהי חיי שרה -
 "והמלך דוד" - עד "יחי אדוני המלך דוד לעולם", תחלת

1 "וְיָדָה ה' הִיטָה אֶל אֱלֹהָיו", עד "וַיָּקָם, וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֱלֹהָיו",
 2 בְּמַלְכִּים; רֹאשֵׁי הַמִּשְׁתֵּה - "וַיִּתֵּן מִלְּשָׁה לְמִטָּה בְּנֵי רֹאבֶן",
 3 עד "וַיִּחַלְקוּ אֶת הָאָרֶץ", בִּיהוֹשֻׁעַ; אֵלֶּה מִסְעֵי - "אֵלֶּה
 4 הַנִּהְלֹת", עד "וַיִּתְּנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְלוֹיִם", בִּיהוֹשֻׁעַ.
 5 אֵלֶּה הַדְּבָרִים - "וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל יִשְׂרָאֵל",
 6 עד "וַהֲיִיתֶם לִי לְעָם", בִּירְמְיָה; וְאַתְחֲנֹן - "וְאַתְחַלְלֶה אֶל ה',
 7 אַחֲרֵי תַתִּי", עד "שְׂדוֹת בִּכְסֹף יִקְנוּ", בִּירְמְיָה; וְהָיָה עָקֵב -
 8 "הֵלֶךְ וְקִרְאָתָּ בְּאָזְנִי", עד "וְהִתְבָּרְכוּ בּוֹ גּוֹיִם", בִּירְמְיָה;
 9 רָאָה אֲנֹכִי - "הִנֵּה יָמִים בָּאִים", עד "אִם יִסְתֵּר אִישׁ
 10 בְּמִסְתָּרָיו", בִּירְמְיָה; שׁוֹפְטִים - "וַיְהִי בְּאֲשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל",
 11 עד "וַיֵּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל", בְּשְׁמוּאֵל; כִּי תֵצֵא
 12 - "וַיֵּאסְפוּ פְלִשְׁתִּים אֶת מַחְנֵיהֶם", עד "וַיְהִי דוֹד לְכָל דָּרְכָיו
 13 מִשְׁכִּיל", בְּשְׁמוּאֵל; וְהָיָה כִּי תָבֹא - "אֲזִי יִבְנֶה יְהוֹשֻׁעַ
 14 מִזְבֵּחַ", עד "וְלֹא הָיָה כִּיֹּם הַהוּא", בִּיהוֹשֻׁעַ; אַתֶּם נֹבְכִים
 15 - "וַיֵּאָסֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל שְׁבֻטֵי", עד "כְּרָמִים וַיִּיתֵם אֲשֶׁר
 16 לֹא נִטְעָתֶם", בִּיהוֹשֻׁעַ; הָאֲזִינוּ - "וְלִקְחֹתִי אֲנִי מִצְמָרְתָּ", עד
 17 "וְהִשְׁבִּי, וְחִיו", בִּיהוֹשֻׁעַ; וְזֹאת הַבְּרָכָה - "וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת
 18 מֹשֶׁה, וַיִּמְדֹּלַעַ עַד "וַיְהִי ה' אֶת יְהוֹשֻׁעַ".
 19 כָּל שֶׁבֶת שְׁקוֹרִין בָּהּ שְׁתֵּי פְרָשִׁיּוֹת, מִפְּטִירִין מַעֲנִין פְּרָשָׁה
 20 אַחֲרוֹנָה; וְזֶה הוּא הַמְּנַהֵג בְּרֵב הַמְּקוֹמוֹת. וְכֵן נִהְיָ רַב הָעָם,
 21 לְהִיטּוֹת מִפְּטִירִין בְּנִחְמוֹת יִשְׁעֵיהוּ בֶן אֲמוֹץ, מֵאַחֵר תִּשְׁעָה
 22 בָּאֵב עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה: בְּשֶׁבֶת שְׁאֵחֵר תִּשְׁעָה בָּאֵב - "נִחְמוּ
 23 נִחְמוּ, עַמִּי", עד "עֲלוֹת יִנְהַל"; בְּשִׁנְיָה - "וַתֵּאמֶר צִיּוֹן,
 24 עֲזַבְנִי ה'", עד "וַיִּגְאֹלָהּ, אֲבִיר יַעֲקֹב"; בְּשִׁלִּישִׁית - "עֲנִיָּה
 25 סַעֲרָה", עד "כִּי פֶאֶרֶץ"; בְּרַב־עֵיט - "אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא
 26 מִנְחָמָה", עד "שְׁבִינָה בֵּת צִיּוֹן"; בְּחַמִּישִׁית - "רְנֵי עֲקָרָה,
 27 לֹא יִלְדָּה", עד "גִּאֲלָהּ, ה'"; בְּשִׁשִּׁית - "קוֹמִי אוּרִי, כִּי כָא
 28 אוֹרֶךְ", עד "בְּעֵתָהּ אֲחִישְׁנָה"; בְּשִׁבְעִית - "שׁוּשׁ אֲשִׁישׁ
 29 בָּהּ", עד "[וַיִּנְשָׂאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם]."

30 בְּרִיף רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

יום שלישי כ"ט סיון ה'תשע"ב

32 בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם.

33 נִחְלָתִי עֲדוּתִיד לְעוֹלָם, כִּי שְׁשׁוֹן לְבִי הִמָּה.

סֵפֶר שְׁלִישִׁי וְהוּא סֵפֶר זְמַנִּים

35 הַלְכוּתֵי עֶשֶׂר, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת שֶׁבֶת, הַלְכוֹת
 36 עֶרְבִין, הַלְכוֹת שְׁבִיתָה עֶשׂוֹר, הַלְכוֹת שְׁבִיתָה יוֹם טוֹב,
 37 הַלְכוֹת חֲמֵץ וּמִצֵּה, הַלְכוֹת שׁוֹפָר וְסָפָה וְלוּלָב, הַלְכוֹת
 38 שְׁקָלִים, הַלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ, הַלְכוֹת תַּעֲנִיּוֹת, הַלְכוֹת מְגִלָּה
 39 וְחֻנְכָּה.

הַלְכוֹת שֶׁבֶת

41 יֵשׁ בְּכָלֶלֶן חֲמֵשׁ מִצְוֹת - שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשְׁלֹשׁ מִצְוֹת

42 לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לְשִׁבּוֹת בְּשָׁבִיעִי; (ב) שְׁלֹא
 43 לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה; (ג) שְׁלֹא לַעֲנֹשׁ בְּשֶׁבֶת; (ד) שְׁלֹא לַצָּאת
 44 חוּץ לְגִבּוֹל בְּשֶׁבֶת; (ה) לְקַדֵּשׁ הַיּוֹם בְּזִכְרָהּ. וּבְאֹר מִצְוֹת
 45 אֵלֶּה בְּפָרָקִים אֵלֶּה.

פָּרָק א

46 א. שְׁבִיתָה בְּשָׁבִיעִי מִמְּלָאכָה - מִצְוֹת עֲשֵׂה, שְׁנָאֵמַר: "וּבַיּוֹם
 47 הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת". וְכָל הָעוֹשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה - בִּטּוֹל מִצְוֹת
 48 עֲשֵׂה, וְעֹבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנָאֵמַר: "לֹא תַעֲשֶׂה כָּל
 49 מְלָאכָה". וְזֶה הוּא חֵיב עַל עֲשִׂית מְלָאכָה? אִם עֲשֵׂה בְּרָצוֹנוֹ
 50 בְּדוֹן, חֵיב כֶּרֶת; וְאִם הָיוּ שְׁם עֲדִים וְהִתְרָאָה, נִסְקָל; וְאִם
 51 עֲשֵׂה בְּשִׁנְיָה, חֵיב קָרְפֵּן חֲטָאת קְבוּעָה - בֵּין עֲנִי בֵּין עֲשִׂיר
 52 מְבִיא בַּהֲמָה.

53 ב. כָּל מְקוֹם שְׁנָאֵמַר בְּהַלְכוֹת שֶׁבֶת שֶׁהָעוֹשֶׂה דְּבָר זֶה 'חֵיב'
 54 - הָרִי זֶה חֵיב כֶּרֶת, וְאִם הָיוּ שְׁם עֲדִים וְהִתְרָאָה, חֵיב
 55 סְקִילָה; וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג, חֵיב חֲטָאת.

56 ג. וְכָל מְקוֹם שְׁנָאֵמַר שֶׁהָעוֹשֶׂה דְּבָר זֶה 'פְּטוּר' - הָרִי זֶה
 57 פְּטוּר מִן הַכֶּרֶת, וּמִן הַסְּקִילָה, וּמִן הַקָּרְפֵּן; אֲבָל אֲסוּר
 58 לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ דְּבָר בְּשֶׁבֶת; וְאֲסוּרוֹ מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, הִרְחָקָה
 59 מִן הַמְּלָאכָה; וְהָעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בְּדוֹן, מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת
 60 [מִלְּקוֹת מִדְּבָרָן]. וְכֵן כָּל מְקוֹם שְׁנָאֵמַר 'אֵין עוֹשִׂין כָּךְ וְכָךְ',
 61 או 'אֲסוּר לַעֲשׂוֹת כָּךְ וְכָךְ בְּשֶׁבֶת' - הָעוֹשֶׂה אוֹתוֹ דְּבָר בְּדוֹן,
 62 מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת.

63 ד. וְכָל מְקוֹם שְׁנָאֵמַר: 'מֵתוֹר לַעֲשׂוֹת כָּךְ וְכָךְ', הָרִי זֶה מֵתוֹר
 64 לְכַתְּחָלָה. וְכֵן כָּל מְקוֹם שְׁנָאֵמַר: 'אֵינוֹ חֵיב כָּלוּם', או 'פְּטוּר'
 65 מְכָלוּם' - אֵין מִכֵּין אוֹתוֹ כָּלָל.

66 ה. דְּבָרִים הַמְּתַרְיִן לַעֲשׂוֹתָן בְּשֶׁבֶת, וּבִשְׁעַת עֲשִׂיתָן אֶפְשָׁר
 67 שֶׁתַּעֲשֶׂה בְּגִלְזָן מְלָאכָה וְאֶפְשָׁר שְׁלֹא תַעֲשֶׂה - אִם לֹא נִתְּכָן
 68 לְאוֹתָהּ מְלָאכָה, הָרִי זֶה מֵתוֹר. כִּיצַד? גּוֹרֵר אָדָם מִטָּה וְכִסָּא
 69 וּמִגְדָּל וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן בְּשֶׁבֶת, וּבְלִבָּד שְׁלֹא יִתְּכָן לְחֹפֶר חֲרִיץ
 70 בְּקֶרֶקַע בְּשִׁעַת גְּרִירָתָן; וּלְפִיכָף, אִם חָפְרוּ הַקֶּרֶקַע - אֵינוֹ
 71 חוֹשֵׁשׁ בָּכָף, לְפִי שְׁלֹא נִתְּכָן. וְכֵן מֵהֵלֶךְ אָדָם עַל גְּבִי עֲשָׁבִים
 72 בְּשֶׁבֶת, וּבְלִבָּד שְׁלֹא יִתְּכָן לַעֲקֹר אוֹתָן; לְפִיכָף, אִם נִעְקְרוּ
 73 - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. וְרוֹחֵץ יָדָיו מִעֵפֶר הַפְּרוֹת וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן, וּבְלִבָּד
 74 שְׁלֹא יִתְּכָן לְהַשִּׁיר אֶת הַשֶּׁפֶר [שְׁבוּרָוּתוֹ]; לְפִיכָף, אִם
 75 נָשַׁר - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. פְּרָצָה דְּחוּקָה - מֵתוֹר לְהַכְנִס לָהּ בְּשֶׁבֶת,
 76 אֵף עַל פִּי שְׁמִשְׁרֵי צְרוּרוֹת [רַגְבֵי אֲדָמָה]. וְכֵן כָּל דְּבָר שְׁאֵינוֹ
 77 מִתְּכָן בְּגוֹן זֶה - מֵתוֹר.

78 ו. עֲשֵׂה מַעֲשֶׂה, וְנַעֲשֶׂה בְּגִלְזוֹ מְלָאכָה שְׁוֹדָאֵי תַעֲשֶׂה בְּשָׁבִיל
 79 אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה - אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּכָן לָהּ, חֵיב; שֶׁהִדְּבָר
 80 יָדוּעַ, שְׁאִי אֶפְשָׁר שְׁלֹא תַעֲשֶׂה אוֹתָהּ מְלָאכָה. כִּיצַד? הָרִי
 81 שְׁצָרָה לְרֹאשׁ עוֹף לִשְׁחַק בּוֹ לְקַטֵּן, וְחִתָּף רֹאשׁוֹ בְּשֶׁבֶת - אֵף
 82 עַל פִּי שְׁאֵין סוֹף מְגַמְתּוֹ לְהַרְיֵגָה הָעוֹף בְּלִבָּד, חֵיב; שֶׁהִדְּבָר
 83 יָדוּעַ, שְׁאִי אֶפְשָׁר שְׁיִחַתָּף רֹאשׁ הַחִי אֵלָּא וְהִמָּוֶת כָּא
 84 בְּשָׁבִיל. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

85 ז. כָּל הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשֶׁבֶת - אֵף עַל פִּי שְׁאֵינוֹ צָרִיף לְגוֹף
 86 הַמְּלָאכָה, חֵיב עָלֶיהָ. כִּיצַד? הָרִי שֶׁכָּפָה אֶת הַנֶּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא

יד. כל המתכונן לעשות מלאכה בשבת, והתחיל בה, ועשה
 פשעור - חיב, אף על פי שלא השלים כל המלאכה שנתכונן
 להשלימה. כיצד? הרי שנתכונן לכתב אגרת או שטר בשבת
 - אין אומרים: 'לא יתחייב זה, עד שישלים חפצו ויכתב כל
 האגרת, או כל השטר'; אלא משיכתב שתי אותות, יתחייב.
 וכן אם נתכונן לארג בגד שלם - משיארג שני חוטין,
 יתחייב; ואף על פי שפנתו להשלים, הואיל ועשה פשעור
 בכונה - חיב. וכן כל פיוצא בזה.

טו. כל מלאכה שהיחיד יכול לעשות אותה לבדו, ועשו
 אותה שנים בשתפות - בין שעשה זה מקצתה וזה מקצתה,
 כגון שעקר זה החפץ מרשות זו והניחו השני ברשות
 אחרת, בין שעשו אותה שניהם באחד מתחלה ועד סוף,
 כגון שאחזו שניהם בקלמוס וכתבו או אחזו כפר והוציאוהו
 מרשות לרשות - הרי אלו פטורין.

טז. ואם אין אחד מהן יכול לעשותה לבדו עד שיצטרפו,
 כגון שנים שאחזו קורה והוציאוה לרשות הרבים - הואיל
 ואין כח באחד מהן לעשותה לבדו, ועשו אותה בשתפות
 מתחלה ועד סוף - שניהן חיבין, ושעור אחד לשניהן. הנה
 כח באחד להוציא קורה זו לבדו, והשני אינו יכול להוציאה
 לבדו, ונשתתפו שניהם והוציאוה - זה הראשון שיכול,
 חיב; והשני מסייע הוא, ומסייע אינו חיב כלום. וכן כל
 פיוצא בזה.

יז. כל המקלקלין פטורין. כיצד? הרי שחבל בתברו או
 בבהמה דרך השחתה, וכן אם קרע בגדים או שרפן או שבר
 פלים דרך השחתה - הרי זה פטור; חפר גמה ואינו צריך
 אלא לעפרה, הרי זה מקלקל ופטור. אף על פי שעשו
 מלאכה, הואיל ובגנתם לקלקל, פטורין.

יח. כל המקלקל על מנת לתקן, חיב. כיצד? הרי שסתר
 כדי לבנות במקומו, או שמחק כדי לכתב במקום שמחק,
 או שחפר גמה כדי לבנות בתוכה יסודות, וכל פיוצא בזה
 - חיב. ושעורו, פשעור המחקן.

יט. כל העושה מלאכה בשבת, מקצתה בשונג ומקצתה
 בזדון - בין שהזיד ולבסוף שנג, בין ששנג ולבסוף הזיד
 - פטור; עד שיעשה שעור המלאכה כלה מתחלה ועד סוף
 בזדון, ואחר כך יהיה חיב פרת וסקילה; או יעשהו כלו
 בשנגה מתחלה ועד סוף, ואחר כך יהיה חיב חטאת
 קבועה.

יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ב

פרק ב

א. דחוייה היא שבת אצל סכנת נפשות, כשאין כל המצוות;
 לפיכך, חולה שיש בו סכנה - עושין לו כל צרכיו בשבת,
 על פי רופא אמן של אותו מקום. ספק שהוא צריך לחלל
 עליו את השבת, ספק שאינו צריך, וכן אם אמר רופא
 לחלל עליו את השבת, ורופא אחר אומר: 'אינו צריך' -
 מחללין עליו את השבת; שספק נפשות דוחה את השבת.

1 צריך לשמן כדי שלא יאבד, או כדי שלא ישרף חרש של גר
 2 - חיב; מפני שהפכוי מלאכה, והרי נתכונן לכבות; ואף על
 3 פי שאינו צריך לגוף הכבוי, ולא כבה אלא מפני השמן או
 4 מפני החרש - הרי זה חיב. וכן המעביר את הקוץ ארבע
 5 אמות ברשות הרבים, או המכבה את הגחלת, כדי שלא יזקו
 6 בהן רבים - חיב; אף על פי שאינו צריך לגוף הכבוי, או
 7 לגוף ההעברה, אלא להרחיק ההזק - הרי זה חיב. וכן כל
 8 פיוצא בזה.

9 ח. כל המתכונן לעשות מלאכה, ונעשת לו מלאכה אחרת
 10 שלא נתכונן לה - פטור עליה, לפי שלא נעשת מחשבתו.
 11 כיצד? זרק אבן או חץ בתברו או בבהמה כדי להרגו, והלך
 12 ועקר אילן בהליכתו, ולא הרג - הרי זה פטור. קל וחמר אם
 13 נתכונן לאסור קל ונעשה אסור חמור, כגון שנתכונן לזרק
 14 בכרמלית [מקום שאינו רה"י ואינו רה"ר], ועברה האבן
 15 לרשות הרבים - שהוא פטור. וכן כל פיוצא בזה. נתכונן
 16 לעשות דבר המת, ונעשת מלאכה - כגון שנתכונן לחתוך את
 17 התלוש, וחתך את המחבר - אינו חיב כלום. וכן כל פיוצא
 18 בזה.

19 ט. נתכונן ללקט תאנים שחורות, ולקט לבנות, או שנתכונן
 20 ללקט ענבים ואחר כך תאנים, ונהפך הדבר ולקט התאנים
 21 בתחלה ואחר כך ענבים - פטור. אף על פי שלקט כל
 22 שחשב - הואיל ולא לקט בפסד שחשב, פטור; שלא אסרה
 23 תורה אלא מלאכת מחשבת.

24 י. היו לפניו שתי גרות דולקות, או כבות, ונתכונן לכבות זו
 25 וכבה את זו, או להדליק זו והדליק את זו - חיב; שהרי
 26 עשה מין המלאכה שחשב לעשותה. הא למה זה דומה?
 27 למי שנתכונן ללקט תאנה זו, ולקט תאנה אחרת, או למי
 28 שנתכונן להרג את זה, והרג את זה, שהוא חיב - שהרי
 29 נעשת מלאכה שחשב לעשותה.

30 יא. אכל אם נתכונן להדליק ראשונה ולכבות שניה אחריה,
 31 ונהפך הדבר וכבה ראשונה ואחר כך הדליק שניה אחריה
 32 - פטור. כבה זו והדליק זו בנשימה אחת, חיב - שאף על
 33 פי שלא הקדים ההדלקה, הרי לא אחר אותה, אלא שתייהן
 34 כאחת, ולפיכך חיב. וכן כל פיוצא בזה. וכל העושה
 35 מלאכה כמתעסק [התכוון לעשות מעשה אחר], ולא נתכונן לה
 36 - פטור.

37 יב. כל המתכונן לעשות מלאכה, ונעשת ביותר על כונתו -
 38 חיב; בפחות מכונתו, פטור. כיצד? הרי שנתכונן להוציא
 39 משא לאחריו ובא לו לפניו, חיב - שהרי נתכונן לשמירה
 40 פחותה, ונעשת שמירה מעלה. אכל אם נתכונן להוציא
 41 לפניו ובא לו לאחריו, פטור - שהרי נתכונן להוציא
 42 בשמירה מעלה, והוציא בשמירה מעוטה. וכן כל פיוצא
 43 בזה.

44 יג. הנה חגור בסנר, והשליך [תחב] המשא בין בשרו
 45 וחלוקו - בין שבא זה המשא שדרכו להוציאו בדרך הזאת
 46 לפניו, בין שבא לאחריו - חיב; שכן דרכו להיות חוזר
 47 [מקדימה לאחור והפוך].

ב. אֲמָדוּהוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא צָרִיף לְכָךְ וְכָךְ [19 פואה] 1
 מְסוּיִמָּת [שְׁמוֹנֶה יָמִים - אֵין אוֹמְרִים: 'נִמְתִּין עַד הָעֶרֶב, כְּדִי 2
 שְׁלֹא לְחַלֵּל עָלָיו שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת; אֲלֹא מִתְחִילִין מֵהַיּוֹם 3
 שֶׁהוּא שַׁבָּת, וּמְחַלְלִין עָלָיו אֶפְלוּ מֵאַה שַׁבָּתוֹת; כֹּל זֶמֶן 4
 שֶׁהוּא צָרִיף וְיֵשׁ בּוֹ סִפְּנָה אוֹ סִפְּק סִפְּנָה - מְחַלְלִין; 5
 וּמְדַלִּיקִין לוֹ אֶת הַנֵּר, וּמְכַבִּין מִלְּפָנָיו אֶת הַנֵּר, וְשׁוֹחֲטִין לוֹ, 6
 וְאוֹפִין וּמְבַשְּׁלִין, וּמְחַמִּין לוֹ חֲמִין בֵּין לְהַשְׁקוֹתוֹ בֵּין 7
 לְרַחֲצַת גּוּפוֹ. כָּללוּ שֶׁל דָּבָר: שַׁבָּת לְגַבִּי חוֹלָה שֵׁשׁ בּוֹ 8
 סִפְּנָה - הָרִי הוּא כָּחַל, לְכָל הַדְּבָרִים שֶׁהוּא צָרִיף לָהֶן. 9
 ג. כְּשֶׁעוֹשִׂים דְּבָרִים אֵלּוּ, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן לֹא עַל יְדֵי גוֹיִם, 10
 וְלֹא עַל יְדֵי קְטָנִים, וְלֹא עַל יְדֵי עֲבָדִים, וְלֹא עַל יְדֵי נָשִׁים 11
 - כְּדִי שְׁלֹא תִּהְיֶה שַׁבָּת קֶלֶה בְּעֵינֵיהֶם; אֲלֹא עַל יְדֵי גְדוּלֵי 12
 יִשְׂרָאֵל וְחֻכְמֵיהֶם. וְאַסוּר לְהִתְמַהֵמֶה בְּחִלּוֹל שַׁבָּת לְחוֹלָה 13
 שֵׁשׁ בּוֹ סִפְּנָה, שְׁנֵאמַר: "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתָּם הָאֵדָם וְחִי 14
 בָּהֶם", וְלֹא שְׂמֹת בָּהֶם. הָא לְמַדָּה, שֶׁאֵין מְשַׁפְּטֵי הַתּוֹרָה 15
 נִקְמָה בְּעוֹלָם, אֲלֹא רַחֲמִים וְחֶסֶד וְשְׁלוֹם בְּעוֹלָם. וְאֵלּוּ 16
 הַמִּינִים שְׁאוֹמְרִים שָׁנָה חִלּוֹל וְאַסוּר, עֲלֵיהֶם הַפְּתוּב אוֹמֵר: 17
 "וְגַם אֲנִי נִתְּתִי לָהֶם חֻקִּים לֹא טוֹבִים, וּמְשַׁפְּטִים לֹא יִחִיו 18
 בָּהֶם". 19
 ד. הַחוֹשֵׁשׁ בְּעֵינָיו [חַשׁ כְּאֵבִים] - וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה בְּשִׁתְיָהּ אוֹ 20
 בְּאַחַת מֵהֶן צִיר [רִיר], אוֹ שֶׁהָיוּ דְּמָעוֹת שׁוֹתָתוֹת מֵרַב 21
 הַכָּאֵב, אוֹ שֶׁיִּהְיֶה דָם שׁוֹתָת מֵהֶן, אוֹ שֶׁיִּהְיֶה בָּהֶן קֶדַח [חֹסֶם], 22
 וְכִיּוֹצֵא בְּחֵלָאִים אֵלּוּ - הָרִי זֶה בְּכָל חוֹלִים שֵׁשׁ בָּהֶן 23
 סִפְּנָה, וּמְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת, וְעוֹשִׂין לוֹ כֹּל צָרָכִי 24
 רְפוּאָה. 25
 ה. וְכֵן כֹּל שֵׁשׁ מִכָּה בְּחִלּוֹל גּוּפוֹ מִן הַשָּׁפָה וּלְפָנָיו - בֵּין 26
 בְּפִיו, בֵּין בְּמַעֲיוֹ, בֵּין בְּכַבְדּוֹ וּטְחוֹלוֹ אוֹ בְּשֶׁאֵר כֹּל שֵׁשׁ 27
 בְּחִלּוֹ - הָרִי זֶה חוֹלָה שֵׁשׁ בּוֹ סִפְּנָה. וְאֵינוּ צָרִיף אִמֶּה, 28
 שִׁחְלִי כְּבֵד הוּא; לְפִיכָךְ מְחַלְלִין עָלָיו מִיד, בְּלֹא אֲמִידָה 29
 [הַעֲרִיכָה]. וּמִכָּה שֶׁהִיא גָּבִב הִיד וְגַב הָרָגֶל - הָרִי זֶה כְּמִכָּה 30
 שֶׁל חָלָל [הַגּוֹרֵף], וְאֵינָה צָרִיכָה אִמֶּה, וּמְחַלְלִין עָלֶיהָ אֶת 31
 הַשַּׁבָּת. וְהַחֵם שֶׁמְצַמֵּר [מִכּוּוֹן] אֶת הַבָּשָׂר - כְּמִכָּה שֶׁל חָלָל 32
 הוּא, וּמְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת. וְכֵן כֹּל חָלִי שֶׁהוֹרָפְאִים 33
 אוֹמְרִין שָׁנָה יֵשׁ בּוֹ סִפְּנָה - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּעוֹר הַבָּשָׂר 34
 מִבְּחוּץ, מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת עַל פִּיָּהֶם. 35
 ו. הַבּוֹלֵעַ נִימָא [עֲלוּקָה] שֶׁל מִים - מְחַמִּין לוֹ חֲמִין בְּשַׁבָּת, 36
 וְעוֹשִׂין לוֹ כֹּל צָרָכִי רְפוּאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סִפְּנָה נִפְשׁוֹת. וְכֵן 37
 מִי שֶׁנִּשְׁכָּח כָּלֵב שׁוֹטָה, אוֹ אֶחָד מִזֻּחְלֵי עֶפֶר שֶׁמִּיתִין - 38
 אֶפְלוּ הָיוּ סִפְּק מְמִיתִין סִפְּק אֵין מְמִיתִין - עוֹשִׂין לוֹ כֹּל 39
 צָרָכִי רְפוּאָה לְהַצִּילוֹ. 40
 ז. חוֹלָה שֶׁאֲמָדוּהוּ רּוֹפְאִים לְהִבְיֵא לוֹ גְּרוּגְרָת אַחַת, וְרָצוּ 41
 עֲשֶׂרָה כְּנִי אֲדָם וְהִבְיֵאוּ לוֹ עֶשֶׂר גְּרוּגְרוֹת בְּכַת אַחַת - כָּלֵן 42
 פְּטוּרִין מִכָּלּוּם, וְאֶפְלוּ הִבְיֵאוּ בָּזָה אַחַר זֶה, וְאֶפְלוּ הִבְיֵאוּ 43
 בְּרֵאשׁוֹנָה; שֶׁהָרִי כָּלֵם בְּרֵשׁוֹת הִבְיֵאוּ. 44
 ח. חוֹלָה שֶׁיִּהְיֶה צָרִיף לְשִׁתֵּי גְרוּגְרוֹת, וְלֹא מִצָּאוּ אֲלֵא שְׁתֵּי 45
 גְּרוּגְרוֹת בְּשְׁנֵי עֶקְצִין [- הַחִיבוּרִים שֶׁבֵּין הַתְּאֵנִים לַעֵץ] וְשֵׁשׁ 46
 גְּרוּגְרוֹת בְּעֶקֶץ אֶחָד - כּוֹרְתִין הָעֶקֶץ שֵׁשׁ בּוֹ שְׁלֹשׁ, אֵף עַל 47

פִּי שֶׁאֵין צָרִיכִין אֲלֵא לְשִׁתִּים, כְּדִי שְׁלֹא יִרְבוּ בְּכַצִּירָה, אֲלֵא 48
 יִכְרְתוּ עֶקֶץ אֶחָד וְלֹא יִכְרְתוּ שְׁנַיִם. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בָּזָה. 49
 ט. הַמְּבַשֵּׁל לְחוֹלָה בְּשַׁבָּת, וְאֲכַל הַחוֹלָה וְהוֹתִיר - אֲסוּר 50
 לְכָרִיא לְאֲכַל מִן הַמוֹתֵר; גְּזֵרָה, שֶׁמֶא יִרְבֶּה [כְּמוֹת הַתְּבַשִּׁיל] 51
 בְּשִׁבְלֵו. אֲכַל הַשׁוֹחֵט לְחוֹלָה בְּשַׁבָּת, מִתֵּר לְכָרִיא לְאֲכַל 52
 מִמֶּנּוּ בָּשָׂר חִי - שֶׁאֵין בְּדָבָר תּוֹסֶפֶת, כְּדִי שֶׁנִּגְזֹר שֶׁמֶא יִרְבֶּה 53
 בְּשִׁבְלֵו. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בָּזָה. 54
 י. חוֹלָה שֶׁאֵין בּוֹ סִפְּנָה, עוֹשִׂין לוֹ כֹּל צָרָכִיו עַל יְדֵי גוֹי. 55
 כִּיּוֹצֵא? אוֹמְרִין לְגוֹי לַעֲשׂוֹת לוֹ, וְהוּא עוֹשֶׂה - לְבַשֵּׁל לוֹ 56
 וְלִאֲפֹת, וְלִהְבִּיא רְפוּאָה מִרְשׁוֹת לְרִשׁוֹת, וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ. וְכֵן 57
 כּוֹחֵל עֵינָיו [בְּסֵם רְפוּאָה] מִן הַגּוֹי בְּשַׁבָּת, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין 58
 שֵׁם סִפְּנָה. וְאֵם הָיוּ צָרָכִיו, אֵין בָּהֶן מְלָאכָה - עוֹשִׂין אוֹתָן 59
 אֶפְלוּ יִשְׂרָאֵל; לְפִיכָךְ מְצַלִּין [גִּידֵי ה-] אֲזַנִּים בְּשַׁבָּת, וּמְצַלִּין 60
 אֲנָקְלִי [תַּנּוּר שֶׁכִּנְגַד הַלֵּב], וּמְחַזְרִין אֶת הַשֶּׁכֶר [בַּעֲצֵם 61
 שֶׁנִּשְׁבְּרָה]. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בָּהֶן, מִתֵּר. 62
 יא. הַיּוֹלֵדֶת, כְּשֶׁפּוֹרַעַת לִילָד - הָרִי הִיא בְּסִפְּנָה נִפְשׁוֹת, 63
 וּמְחַלְלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת: קוֹרְאִין לָהּ חֻכְמָה [מִילֵּדֶת] 64
 מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְחוֹתְכִים אֶת הַטְּבוּר, וְקוֹשְׁרִין אוֹתוֹ. וְאֵם 65
 הִיתָה צָרִיכָה לְגֵר בְּשָׁעָה שֶׁהִיא מְצַעֲקָה בְּחֻבְלָהּ - מְדַלִּיקִין 66
 לָהּ אֶת הַנֵּר, וְאֶפְלוּ הִיתָה סוּמָה [עוֹרֶת], מִפְּנֵי שֶׁדַּעֲתָהּ 67
 מִתְּשַׁבֵּת עָלֶיהָ בְּנֵר, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵינָה רּוֹאָה. וְאֵם הִיתָה 68
 צָרִיכָה לְשִׁמְן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, מְבִיאִין לָהּ. וְכֹל שֶׁאֲפָשֵׁר לְשׁוֹת, 69
 מְשִׁינִין בְּשָׁעַת הַכָּאָה, כְּגוֹן שֶׁתְּבִיא לָהּ חֲבֵרְתָּהּ כְּלִי תְּלוּי 70
 בְּשָׁעָה; וְאֵם אֵי אֲפָשֵׁר, מְבִיאָה כְּדִרְכָּה. 71
 יב. אֵין מְיַלְדִּין אֶת הַגּוֹיָה בְּשַׁבָּת, וְאֶפְלוּ בְּשָׁכָר; וְאֵין 72
 חוֹשְׁשִׁין לְאִיכָה [שְׁנֹאָה], וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין שֵׁם חִלּוֹל [שַׁבָּת]. 73
 אֲכַל מְיַלְדִּין אֶת בֵּת גֵּר תּוֹשֵׁב [גּוֹי שֶׁכִּיבֵל ז' מִצְוּוֹת], מִפְּנֵי 74
 שֶׁאֵינוּ מְצוּיִן לְהַחֲיוֹת; וְאֵין מְחַלְלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת. 75
 יג. חִיָּה [יּוֹלֵדֶת] - מְשַׁתְּחֵל הַדָּם לְהִיּוֹת שׁוֹתָת עַד שֶׁתֵּלֶה, 76
 וְאַחֵר שֶׁתֵּלֶד עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים - מְחַלְלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת, 77
 וְעוֹשִׂין לָהּ כֹּל צָרָכֶיהָ, בֵּין שֶׁאֲמָרָה 'צָרִיכָה אֲנִי', בֵּין 78
 שֶׁאֲמָרָה 'אֲנִי צָרִיכָה'. וּמְשַׁלְשֶׂה וְעַד שֶׁכָּעָה - אִם אֲמָרָה 79
 'אֲנִי צָרִיכָה', אֵין מְחַלְלִין עָלֶיהָ; וְאִם שֶׁתִּקֶּה, וְאֵין צָרִיף 80
 לוֹמַר אִם אֲמָרָה 'צָרִיכָה אֲנִי' - מְחַלְלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת. 81
 וּמְשַׁכְּעָה וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, הָרִי הִיא כְּחוֹלָה שֶׁאֵין בּוֹ סִפְּנָה; 82
 וְאֶפְלוּ אֲמָרָה 'צָרִיכָה אֲנִי', אֵין עוֹשִׂין לָהּ מְלָאכָה אֲלֵא עַל 83
 יְדֵי גוֹי. 84
 יד. עוֹשִׂין מְדוּרָה לְחֵיָה, וְאֶפְלוּ בִּימּוֹת הַחֲמָה, מִפְּנֵי שֶׁהַצָּנֶה 85
 קָשָׁה לְחֵיָה הַרְבֵּה בְּמָקוֹמוֹת הָקָר; אֲכַל אֵין עוֹשִׂין מְדוּרָה 86
 לְחוֹלָה לְהִתְחַמֵּם בָּהּ. הָקִיז דָּם וְנִצְטָג - עוֹשִׂין לוֹ מְדוּרָה, 87
 אֶפְלוּ בְּתִקּוּפַת תַּמּוּז. וּמְרַחֲצִין אֶת הַנֶּזֶל בְּשַׁבָּת בְּיוֹם 88
 שְׁנֹזֵל, אַחֵר שֶׁחוֹתְכִין אֶת טְבוּרוֹ, אֶפְלוּ בְּחֲמִין שֶׁהוֹחֲמוּ 89
 בְּשַׁבָּת; וּמוֹלְחִין אוֹתוֹ [מְפוֹרִים עָלָיו מִיָּנִי בְּשִׁמּוֹם] וּמְלַפְּפִין 90
 [כּוֹרִכִּים] אוֹתוֹ [בְּבִגְדִים], מִפְּנֵי שֶׁסִּפְּנָה הִיא לֹא אִם לֹא יַעֲשֶׂה 91
 לוֹ כֹּל אֵלּוּ. וְכֵן מְרַחֲצִים אוֹתוֹ לְפָנֵי הַמִּילָה, וְלֹא אַחֵר 92
 הַמִּילָה, וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִילָה, בְּחֲמִין שֶׁהוֹחֲמוּ בְּשַׁבָּת - 93
 מִפְּנֵי הַסִּפְּנָה. 94

ליציאתו, או חמשה עשר ליציאתו, וכיוצא בזה - הרי זה
מתר לעשות כל מלאכה באותו היום, שהרי הדבר ודאי
שלא יצא בשירה בשבת; ושאר הימים חוץ מיום זה, עושה
כדי פרנסה בלבד.

כג. גוים שצרו על עירות ישראל - אם באו על עסקי ממונ
- אין מחללין עליהן את השבת, ואין עושין עמהן מלחמה;
ובעיר הסמוכה לספר [גבול], אפלו לא באו אלא על עסקי
תבן וקש, יוצאין עליהן בכלי זין, ומחללין עליהן את
השבת. ובכל מקום, אם באו על עסקי נפשות, או שערכו
מלחמה, או שצרו סתם - יוצאין עליהן בכלי זין, ומחללין
עליהן את השבת. ומצה על כל ישראל שיכולין לבוא,
לצאת ולעזר לאחייהם שבמצור ולהצילם מיד הגוים בשבת;
ואסור להן להתמהמה למוצאי שבת. וכשיצילו את אחיהן,
מותר להם לחזור בכלי זין שלהם למקומם בשבת, כדי שלא
להכשילן לעתיד לבוא [שימנעו מלהביא].

כד. וכן ספינה המטרפת [מיטלטלת] בים, או עיר שהקיפה
נהר - מצוה לצאת בשבת להצילן, בכל דבר שיכולין
להצילן. ואפלו יחיד הנדרף מפני הגוים [רבים], ואפילו שלא
ברורה [כוונתם], או מפני שהוא [יחיד] ודרך אחריו [בכוונה]
להרגו - מצוה להצילו, ואפלו בעשיית כמה מלאכות בשבת;
ואפלו לתקן כלי זין להצילו, מתר. וזו עקין עליהן ומתחננים
בשבת, ומתריעין עליהן [בתקיעה] לעזר אותן; ואין
מתחננים ולא זו עקין על הדבר בשבת.

כה. צרין על עירות הגוים שלשה ימים קדם לשבת;
ועושין עמהן מלחמה בכל יום ויום, ואפלו בשבת, עד
שכובשין אותה, ואף על פי שהיא מלחמת הרשות; מפני
השמועה למדו: "עד ורתה", ואפלו בשבת. ואין צריך
לומר במלחמת מצוה; ולא כבש יהושע יריחו, אלא
בשבת.

יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ב

פרק ג

א. מתר להתחיל במלאכה בערב שבת, אף על פי שהיא
נגמרת מאליה בשבת; שלא נאסר עלינו, אלא לעשות
מלאכה בעצמו של יום; אבל שתעשה המלאכה מעצמה
בשבת, מתר לנו להנות כמה שנועשה בשבת מאלינו.

ב. כיצד? פותקין [פותחים] מים [מצינור] לגג ערב שבת
עם [לפני] חשכה, והיא מתמלאה והולכת כל היום כלו.
ומניחין מגמר [בשמים] תחת הפלים [בגדים], והן מתגמרין
[נספגים] והולכין כל השבת בלה. ומניחים קילור [משחה]
על גבי העץ, ואספלגית [תחבושת] על גבי המפה, ומתרפין
והולכין כל השבת בלה. ושורין דיו וסממנין [צבע] עם
חשכה, והן נשרין והולכין כל השבת בלה. ונותנין צמר
ליורה [דוד עם מים וצבע], ואונין [אגודות] של פשתן לתנור,
והם משתנין והולכין כל השבת בלה. ופורשין מצודות
לחיה ולעופות ולדגים עם חשכה, והן צדין והולכין כל

טו. האשה שישבה על המשבר [מקום הלידה] ומתה -
מביאין ספין בשבת אפלו דרך רשות הרבים, וקורעין את
כרסה ומוציאין את הנולד, שמא ימצא חי - שספק נפשות
דוחה את השבת, ואפלו לנה שאין חזקתו חי.

טז. מפקחין פקוח נפשות בשבת, ואין צריך לטל רשות
מבית דין; והמקדים להציל הנפש, הרי זה משבח. כיצד?
ראה תינוק שנפל לים - פורש מצודה ומעלהו, ואף על פי
שהוא צד הדגים עמו. שמע שטבע תינוק בים, ופרש
מצודה להעלותו, והעלה דגים בלבד - פטור מכלום. נתפון
להעלות דגים, והעלה דגים ותינוק - פטור, אפלו לא שמע
שטבע; הואיל והעלה תינוק עם הדגים, פטור.

יז. נפל תינוק לבור - עוקר חליה [נער שבשפת הבור]
ומעלהו, ואף על פי שהוא מתקן ביה מדרגה בשעת
עקירתה. ונעלה דלת בפני תינוק - שובר את הדלת ומוציאו,
ואף על פי שהוא מפצל אותה עצים שראויין למלאכה;
שמא יבצע [יבהל] התינוק, וימות. ונפלה דלקה, ויש שם
אדם שחוששין שמא ישרף - מכבין אותה להצילו מן האש,
ואף על פי שהוא כובש דרך ומתקנה בשעת כבוי. וכל
הקודם להציל, הרי זה משבח; ואינו צריך לטל רשות מבית
דין בכל דבר שיש בו סכנה.

יח. מי שנפלה עליו מפלת - ספק הוא שם, ספק אינו שם
- מפקחין עליו [מפנים האבנים]; מצאנוהו חי - אף על פי
שנחרצץ, ואי אפשר שיכריא, מפקחין עליו ומוציאין אותו,
לחיי אותה שעה.

יט. בדרך עד חטמו, ולא מצאו בו נשמה [נשימה] - מניחין
אותו; שפכר מת. בדרך ומצאו עליונים [אנשים בראש
המפולת] מתים - לא יאמרו: 'פכר מתו תחתונים', אלא
מפקחין על הכל; שאפשר במפלת, שימות העליון ויחיה
התחתון.

כ. היתה חצר שיש בה גוים וישראל, אפלו ישראלי אחד
ואלף גוים, ונפלה עליהם מפלת - מפקחין על הכל, מפני
הישראלי. פרש אחד מהן לחצר אחרת, ונפלה עליו אותה
חצר - מפקחין עליו; שמא זה שפרש הוא הישראלי,
והנשארים גוים.

כא. נעקרו כלן מחצר זו לילך לחצר אחרת, ובעת עקירתן
פרש אחד מהן ונכנס לחצר אחרת, ונפלה עליו, ואין ידוע
מי הוא - אין מפקחין עליו; שפיון שנעקרו כלם, אין כאן
ישראל קבוע, וכל הפורש מהן פשהו מהלכין, הרי הוא
בחזקת שפרש מן הרב. לפיכך, אם היה הרב ישראלי - אף
על פי שנעקרו כלם, ופרש אחד מהם לחצר, ונפלה עליו -
מפקחין עליו.

כב. המהלך במדבר, ולא ידע מתי הוא יום שבת - מונה
מיום שטעה ששה, ומקדש שביעי, ומברך בו ברפת היום,
ומבדיל במוצאו בשבת. ובכל יום ויום, ואפלו ביום זה
שהוא מבדיל בו ומקדש, מתר לו לעשות כדי פרנסתו
בלבד, כדי שלא ימות. ואסור לו לעשות יותר על פרנסתו,
שכל יום ויום ספק שבת הוא; ואם ידע שהיום שמיני

השבת כלה. וטוענין [משאות] בקורת בית הכד [להכביד על
 הזיתים] ובעגולי הגת [אבנים הסוחטות היין] עם חשכה,
 והמשקין זבין והולכין כל השבת כלה. ומדליקין את הנר
 או את המדורה מבצרב, והיא דולקת והולקת כל השבת
 כלה.
 ג. מניחין קדרה על גבי האש, או בשר בתנור או על גבי
 גחלים, והן מתבשלין והולכין כל השבת כלה, ואוכלין
 אותן בשבת. ויש בדבר זה דרכים שהן אסורין - גזירה,
 שמא יחתה [יגרור] בגחלים בשבת.
 ד. כיצד? תבשיל שלא בשל כל צרכו, וחמין שלא הוחמו
 כל צרכן, או תבשיל שבשל כל צרכו וכל זמן שמצטמק
 הוא יפה [משובח] לו - אין משהין אותו על גבי האש
 בשבת, אף על פי שהנח מבועד יום; גזירה, שמא יחתה
 בגחלים כדי להשלים בשולו, או כדי לצמקו. לפיכך, אם
 גרף האש, או שפסה אש הכירה באפר או בנערת [פירור]
 פשתן הדקה, או שעממו הגחלים [ונפסק האש] שהרי הן
 כמכסות באפר, או שהסיקה בקש או בגבכה [ענפים דקים]
 או בגללי בהמה דקה שהרי אין שם גחלים בוערות - הרי
 זה מתר לשהות עליה; שהרי הסיח דעתו מזה התבשיל,
 ואין גוזרין שמא יחתה באש.
 ה. במה דברים אמורים? בכירה, שהכלה מועט. אבל
 התנור - אף על פי שגרף האש, או חפה באפר, או
 שהסיקהו בקש או בגבכה - אין משהין בתוכו, ולא על
 גביו, ולא סומכין לו [צמוד לו] תבשיל שלא בשל כל צרכו,
 או שבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו; הואיל והכלו חם
 ביותר, אינו מסיח דעתו, וחוששים שמא יחתה בזו האש
 המעוטה, אף על פי שהיא אש קש וגבכה או מכסה.
 ו. ולמה אסרו לשהות בתנור, אף על פי שגרף? מפני
 שהגורף אינו גורף אלא רב האש ועצמה, ואי אפשר לגורף
 כל האש עד שלא תשאיר ניצוצה אחת; ומפני שהכלו חם,
 שמא יחתה כדי לנער [ולהבעיר] הניצוצות הנשארות.
 ז. הפסח [- כירה קטנה] - הכלו רב מהכל הכירה, ומועט
 מהכל התנור. לפיכך, אם הסיקו בגפת [פסולת זיתים] או
 בעצים - הרי הוא כתנור, ואין משהין בתוכו ולא על גביו,
 ולא סומכין לו תבשיל שלא בשל כל צרכו, או מצטמק
 ויפה לו, אף על פי שגרף או כסה באפר. ואם הסיקהו
 בקש או בגבכה - הרי הוא ככירה שהסקה בקש ובגבכה,
 ומשהין עליו. ומתיר לסמוך לכירה מבצרב, אף על פי
 שאינה גרופה. ואיזו היא כירה, ואיזה הוא כפח? כירה,
 מקום שפיתת [- הנחת] שתי קדרות; וכפח, מקום שפיתת
 קדרה אחת.
 ח. תבשיל חי שלא בשל כלל, או שבשל כל צרכו
 ומצטמק ורע לו [ההצטמקות מזיקה לטעמו] - מתר לשהותו
 על גבי האש, בין בכירה וכפח בין בתנור. וכן תבשיל
 שבשל ולא בשל כל צרכו, או בשל כל צרכו ומצטמק ויפה
 לו - אם השליק לתוכו אבר חי סמוך לבין השמשות, נעשה
 הפל כתבשיל חי, ומתיר לשהותו על האש אף על פי שלא

גרף ולא כסה; מפני שבכר הסיח דעתו ממנו, ואינו בא
 לחתות בגחלים.
 ט. כל תבשיל שאסור לשהותו - אם עבר ושהה אותו -
 אסור לאכלו עד מוצאי שבת, וימתין בכדי שיעשה [שיעור]
 זמן שיוכל לבשל אותו בישול. ואם שכחו - אם תבשיל
 שלא בשל כל צרכו הוא, אסור עד מוצאי שבת; ואם
 תבשיל שבשל כל צרכו הוא ומצטמק ויפה לו, מתר לאכלו
 בשבת.
 י. כל שמתר לשהותו על גבי האש - כשנוטלין אותו
 בשבת, אסור להחזירו למקומו. ואין מחזירין לעולם, אלא
 על גבי כירה גרופה או מכסה, או בכירה וכפח שהסקו
 בקש וגבכה; והוא, שלא הניח הקדרה על גבי קרקע; אבל
 משהניחה על גבי הקרקע, אין מחזירין אותה, ואפלו על
 גבי גרופה, או מכסה. ואין מחזירין לתנור ולא לכפח
 שהסקו בגפת או בעצים, אף על פי שגרף או כסה, מפני
 שהכלן חם ביותר. וכל שאין מחזירין עליו, אין סומכין לו
 [צמוד לו] בשבת.
 יא. אסור להכניס מגרפה [כף] לקדרה, והיא על האש,
 להוציא ממנה בשבת; מפני שמגיס [מערבב] בה, וזה
 מצרכי הבשול הוא, ונמצא כמבשל בשבת. ומתיר להחזיר
 מכירה לכירה, אפלו מכירה שהכלה מועט לכירה שהכלה
 מרובה; אבל לא מכירה לטמינה [בתנור לשמור חומה], ולא
 מטמינה לכירה.
 יב. לא ימלא אדם קדרה עצסיות [גרגרי תבואה כתושים]
 ותרמוסין [מין קטניות], או חבית של מים, ויתן לתוף התנור
 ערב שבת עם חשכה, וישהה אותן - שאלו וכל פיוצא בהן,
 אף על פי שלא בשלו כל עקר, כתבשיל שלא בשל כל
 צרכו הן, מפני שאינן צריכין בשול הרבה, ודעתו עליהן
 לאכלן לאלתר, ולפיכך אסור לשהותן בתנור. ואם עבר
 ושהה - אסורין עד מוצאי שבת, וימתין בכדי שיעשו.
 יג. תנור שנתן לתוכו בשר מבועד יום, ושהה אותו בשבת
 - אם בשר גדי הוא וכיוצא בו, מתיר; שאם יחתה בגחלים,
 יתחרף [ישרף מעט] הבשר, שאינו צריך אלא חמימות האש
 בלבד; ואם בשר עז או שור הוא, אסור, שמא יחתה
 בגחלים לבשלו. ואם טח פי התנור בטיט - מתיר, שאם בא
 לפתח התנור ולחתות, תכנס הרוח, ויתקשה הבשר ויפסד,
 ויצטנן התנור.
 יד. וכן כל דבר שהיה מופסדת אותו, אין גוזרין עליו
 שמא יגלהו ויחתה; ומפני זה נותנין אונין של פשתן לתוף
 התנור עם חשכה, שאם גלהו - יפסד.
 טו. נתן גדי שלם לתוף התנור - הרי הוא כבשר העז או
 כבשר שור, ואסור לשהותו, שמא יחתה בגחלים, אלא אם
 כן טח התנור. ומתיר לשלשל בכש הפסח לתנור עם חשכה,
 אף על פי שאינו טח, מפני שבגדי חבירה זריזין [זחירים] הן.
 טז. אין צולין בשר בצל וביצה על גבי האש, אלא כדי
 שיעלו מבועד יום, ויהיו ראויין לאכילה. ואם נשארו אחר
 כן על האש בשבת עד שיעלו הרבה - מתיר, מפני שהן

וְזָכַל [שדות], וּמְלַח, וְסִיד, וְחָל, אוּ זִוְגִין [קליפות ענבים] 46
וּמוֹכִין [אגודות צמר] וְעֹשִׁים בְּזֶמֶן שְׁשָׁלֶשֶׁת [האחרונים] 47
לְחֵין מִחֲמַת עֶצֶם; וּדְבָרִים אֵלֶּה, נִקְרָאִין 'דְּבַר הַמוֹסִיף'. 48
וְיֵשׁ דְּבָרִים, שֶׁאֵם טָמֵן בֶּהֶן הַתְּבָשִׁיל - יִשְׁאָר בְּחִמְיוֹתוֹ 49
בְּלֹבֵד, וְאֵינָן מוֹסִיפִין לוֹ בְּשׂוּל, אֲלָא מוֹנְעִין אוֹתוֹ 50
מִלְּהֻצֵּטֶנּוּ, כְּגוֹן: זִוְגִין וּמוֹכִין וְעֹשִׁים יְבֻשִׁים, וְכִסּוֹת, 51
וּפְרוֹת, וְכִנְפֵי [- נוצות] יוֹנָה, וְנִעְרַת [- פירורין] הַפֶּשֶׁתָּן, 52
וְסִכְרַת תְּרָשִׁים [נגרים], וְשִׁלְחִין [עור בהמה בשערותיה], וְגִזֵּי 53
צֶמֶר; וּדְבָרִים אֵלֶּה, נִקְרָאִין 'דְּבַר שְׂאִינוֹ מוֹסִיף'.

ב. מִן הַדִּין הֵיךְ, שְׁטוּמְנִין בְּדָבָר הַמוֹסִיף מִבְּעוֹד יוֹם, 55
וְיִשְׁאָר הַתְּבָשִׁיל טָמֵן בְּשֶׁבֶת, שֶׁהָרִי מִשְׁהִין עַל גְּבֵי הָאֵשׁ 56
בְּשֶׁבֶת; אֲבָל אֲסוּרוֹ חֻמִּים לְהִטְמִין בְּדָבָר הַמוֹסִיף, מִבְּעוֹד 57
יוֹם, גִּזְרָה שֶׁאֵם תִּרְתַּח הַקְּדוּרָה בְּשֶׁבֶת, וְיִצְטָרֵף לְגִלּוֹתָהּ עַד 58
שִׁתְנוּחַ הַרְתִּיחָהּ, וְיִחְזֹר וְיִכְסֶה בְּשֶׁבֶת, וְנִמְצָא טָמֵן בְּדָבָר 59
הַמוֹסִיף בְּשֶׁבֶת, שֶׁהוּא אֲסוּר. לְפִיכָּהּ, מִתֵּר לְהִטְמִין בְּדָבָר 60
הַמוֹסִיף, בֵּין הַשְּׂמֻשּׁוֹת [ספק יום ספק לילה] - שְׁסֻתָּם קְדוּרוֹת 61
בֵּין הַשְּׂמֻשּׁוֹת, כְּכֹר רִתְחוֹ וְנִחוֹ מִבְּעוֹבֵעַן, וְכִינּוֹן שְׁנָחוּ, שׁוֹב 62
אֵינָן רוֹתְחִין.

ג. וְכֵן מִן הַדִּין הֵיךְ, לְטָמֵן הַתְּבָשִׁיל בְּדָבָר שְׂאִינוֹ מוֹסִיף, 64
בְּשֶׁבֶת עֶצֶם; אֲבָל אֲסוּרוֹ חֻמִּים דְּבַר זֶה - גִּזְרָה שֶׁאֵם 65
יְטַמֵּן בְּרִמְזָן [אפר חס], וְיִהְיֶה בּוֹ נִיצוּצוֹת שֶׁל אֵשׁ, וְנִמְצָא 66
חוּתָהּ [גורף] בְּגִתִּים; לְפִיכָּהּ, אֲסוּרוֹ לְהִטְמִין דְּבַר חֵם 67
בְּשֶׁבֶת, וְאִפְלוּ בְּדָבָר שְׂאִינוֹ מוֹסִיף.

ד. סִפֵּק חֲשֵׁכָה סִפֵּק לֹא חֲשֵׁכָה [- בין השמשות], מִתֵּר לְטָמֵן 69
אֶת דְּבַר חֵם. וּמִתֵּר לְטָמֵן דְּבַר הַצּוֹנֵן בְּשֶׁבֶת, בְּדָבָר שְׂאִינוֹ 70
מוֹסִיף, שְׁלֹא יִצְטָנּוּ בִּיּוֹתֵר, אוּ כְּדֵי שִׁתְפּוּג [תחלש] צָנָתוֹ. 71
חֲמִין שִׁטְמָנָן מִעֶרֶב שֶׁבֶת, וְנִתְצָלוּ בְּשֶׁבֶת - מִתֵּר לְכִסּוֹתָן, 72
שֶׁהָרִי אֵינוֹ מוֹסִיף; וּמִתֵּר לְהַחֲלִיף הַכִּסּוֹי בְּשֶׁבֶת. כִּיצַד? נוֹטֵל 73
כִּסּוֹת וּמְנִיחַ כְּנָפֵי יוֹנָה, אוּ נוֹטֵל כְּנָפֵי יוֹנָה וּמְנִיחַ הַכִּסּוֹת. 74

ה. פָּנָה הַתְּבָשִׁיל אוּ הַמִּים הַחֲמִין, מְכַלִּי לְכָלִי אַחֵר - מִתֵּר 75
לְהִטְמִין הַכָּלִי הָאֲחֵר בְּשֶׁבֶת בְּדָבָר שְׂאִינוֹ מוֹסִיף, כְּמוֹ הַדְּבָר 76
הַצּוֹנֵן; שְׁלֹא אֲסוּרוֹ לְהִטְמִין בְּשֶׁבֶת, אֲלָא דְבַר חֵם שֶׁהוּא 77
בְּכָלִי רֵאשׁוֹן שֶׁנִּתְבָּשֵׁל בּוֹ; אֲבָל אִם פָּנָהּ, מִתֵּר. 78

ו. מְנִיחִין מִחֵם [דוד מים] עַל גְּבֵי מִחֵם בְּשֶׁבֶת, וְקִדְרָה עַל 79
גְּבֵי קִדְרָה, וְקִדְרָה עַל גְּבֵי מִחֵם, וּמִחֵם עַל גְּבֵי קִדְרָה - וְטַח 80
[סוות] פִּיהֶם בְּכֶצֶק; לֹא בְּשִׁבְלִי שְׁיִחְמוּ, אֲלָא בְּשִׁבְלִי 81
שְׁיִעְמָדוּ עַל חֲמֵם; שְׁלֹא אֲסוּרוֹ אֲלָא לְהִטְמִין בְּשֶׁבֶת, אֲבָל 82
לְהִנִּיחַ כְּלִי חֵם עַל גְּבֵי כְּלִי חֵם, כְּדֵי שְׁיִהְיֶה עוֹמְדִין 83
בְּחִמְיוֹתָן - מִתֵּר. אֲבָל אֵין מְנִיחִין כְּלִי שֵׁישׁ בּוֹ דְּבַר צוֹנֵן 84
עַל גְּבֵי כְּלִי חֵם בְּשֶׁבֶת, שֶׁהָרִי מוֹלִיד בּוֹ חֵם בְּשֶׁבֶת; וְאִם 85
הִנִּיחוֹ [- בעוד יום] מִבְּעוֹרֵב - מִתֵּר, וְאֵינוֹ כְּטוּמֵן בְּדָבָר 86
הַמוֹסִיף.

יום שבת קודש ג' תמוז ה'תשע"ב

פֶּרֶק ה'

א. הַדִּלְקַת גֵּר בְּשֶׁבֶת אֵינָה רְשׁוּת, אִם רָצָה מְדֻלֵּק וְאִם רָצָה 90

כְּמִצְטָמֵק וְרַע לוֹ; שֶׁאֵם חָתָה - יִחְרֹף [ישרוף מעט] אוֹתָן, 1
שֶׁעַל גּוֹף הָאֵשׁ הֵם. וּמִפְּנֵי זֶה מְנִיחִין הַמְּגִמָּר [בשמים] תַּחַת 2
הַכָּלִים [בגדים] עִם חֲשֵׁכָה, שֶׁאֵם חָתָה בְּגִתִּים - יִשְׁרֹף 3
הַמְּגִמָּר וְיַעֲשֶׂן הַכָּלִים [יעלה עשן בבגדים]. 4
יז. הָא לְמִדְתָּ, שֶׁכָּל דְּבַר שְׂאִינוֹ אוֹסְרִין בְּעִנְיָן זֶה, אֵינוֹ אֲסוּר 5
מִשּׁוֹם שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה בְּשֶׁבֶת, אֲלָא גִזְרָה - שֶׁאֵם יִחְתָּה 6
בְּגִתִּים. לְפִיכָּהּ, אֵין נוֹתְנִין צֶמֶר לִיּוֹרָה [לצובעון], אֲלָא אִם 7
כֵּן הִיָּתָה עֲקוּרָה [מוגבהת] מֵעַל הָאֵשׁ - שֶׁאֵם יִחְתָּה 8
בְּגִתִּים; וְהוּא שְׁיִהְיֶה פִּיהָ טוֹחַ [סגור] בְּטִיט - שֶׁאֵם יִגִּס 9
בָּהּ מִשְׁחֲשֵׁכָה.

יח. אֵין נוֹתְנִין אֶת הַפֶּת בַּתְּנוּרָה עִם חֲשֵׁכָה, וְלֹא הִרְרָה [עוגה 11
דקה] עַל גְּבֵי הַגִּתִּים - אֲלָא כְּדֵי שְׁיִקְרְמוּ [ישחיומו] פָּנִים 12
שְׂאִינָן מְדַבְּקִים בַּתְּנוּרָה אוּ בָאֵשׁ [חלקה העליון]. וְאִם נִשְׁאָרוּ 13
אַחֲרֵי כֵן עַד שְׁיִגְמֹר אֲפִיקָתָן - מִתֵּר; שֶׁאֵם יִחְתָּה, וְיִפְסִיד 14
אוֹתָן. וְאִם נָתַן סְמוּף לְחֲשֵׁכָה, וְחֲשֵׁכָה וְעִדִּין לֹא קָרְמוּ פָּנֶיהָ 15
- אִם בְּמִזִּיד - אֲסוּר לְאָכַל מִהֵן עַד מוֹצָאֵי שֶׁבֶת, וְיִמְתִּין 16
בְּכֵדִי שְׁיַעֲשׂוּ. וְאִם בְּשׂוּגָה - מִתֵּר לוֹ לְרִדּוֹת [- להוציא מן 17
התנור] מִמֶּנָּה מִזֶּן שֶׁל סְעוּדוֹת בְּשֶׁבֶת; וְכִשְׁהוּא רוֹדָה - 18
לֹא יִרְדָּה בְּמִדְרָה [- כלי מיוחד לכך] בְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה 19
בְּחָל, אֲלָא בְּסִפִּין וְכִיּוֹצָא בָּהּ.

יט. עוֹשֶׂה אָדָם מְדוּרָה מִכָּל דְּבַר שְׁיִרְצָה, בֵּין עַל גְּבֵי קִרְקַע 21
בֵּין עַל גְּבֵי מְנוּרָה, וּמְדִילְקָה מִבְּעוֹד יוֹם, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה 22
אוּ מִתְחַמֵּם כְּנִגְדָּה בְּשֶׁבֶת. וְצִרִף שִׁדְלִיק רַב מִדְּוִרָה קֵדָם 23
חֲשֵׁכָה, עַד שֶׁתִּהְיֶה שְׁלֵהֲבַת עוֹלָה מֵאֲלִיָּה קֵדָם הַשֶּׁבֶת; וְאִם 24
לֹא הִדְלִיק רַבָּה, אֲסוּר לְהַנּוֹת בָּהּ בְּשֶׁבֶת - גִּזְרָה, שֶׁאֵם 25
יִחְתָּה בָּהּ וְיִנִּיד הַעֲצִים כְּדֵי שִׁתְעַלֶּה הַשְּׁלֵהֲבַת. וְאִם הִדְלִיק 26
עֵץ יְחִידִי, צִרִף לְהִדְלִיק רַב עֲבִיו וְרַב הֶקְפוֹ מִבְּעוֹד יוֹם. 27
כ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּגִבּוּלִין [בשאר מקומות]; אֲבָל 28
בְּמִקְדָּשׁ, מֵאַחֲרֵיכֵן אֶת הָאוּר בְּעֵצִים בְּמִדְּוִרָת בֵּית הַמּוֹקֵד עִם 29
[- לפני] חֲשֵׁכָה, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁאֵם יִחְתָּה, שֶׁהַכֹּהֲנִים זְרִיזִין 30
[זהירים] הֵן.

כא. הִיָּתָה מְדוּרָה שֶׁל קָנִים אוּ שֶׁל גִּרְעִינִים - אֵינוֹ צִרִף 32
לְהִדְלִיק הָרֵב; אֲלָא בֵּין שֶׁתִּתְחַלֵּל בָּהּ הָאֵשׁ קֵדָם הַשֶּׁבֶת, 33
מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁהָאֵשׁ נִתְלִית בֶּהֶן בְּמִהְרָה, וְאֵינוֹ 34
צִרִף לְחִתּוֹת. לְפִיכָּהּ, אִם אָגַד קָנִים, אוּ הִנִּיחַ הַגִּרְעִינִין 35
בְּחוֹתָלוֹת [סלים] - הָרִי הֵן בְּעֵצִים, וְצִרִף שִׁתְעַלֶּה בֶּהֶן 36
הַשְּׁלֵהֲבַת מֵאֲלִיָּה קֵדָם הַשֶּׁבֶת.

כב. מְדוּרָה שֶׁל זֶפֶת, אוּ שֶׁל גִּפְרִית, אוּ שֶׁל רֶכֶב [כל דבר 38
שמנוני], אוּ שֶׁל קִירָה [שעונה], אוּ שֶׁל קֶשׁ, אוּ שֶׁל גִּבְכָּה 39
[עצים דקים] - אֵינוֹ צִרִף לְהִדְלִיק רַבָּה קֵדָם הַשֶּׁבֶת, מִפְּנֵי 40
שֶׁהָאֵשׁ מְדֻלְקַת אוֹתָם בְּמִהְרָה.

יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ב

פֶּרֶק ד'

א. יֵשׁ דְּבָרִים, שֶׁאֵם טָמֵן בֶּהֶן הַתְּבָשִׁיל - הוּא מִתְחַמֵּם, 44
וּמוֹסִיפִין בְּכִשְׂלוֹ כְּעִין הָאֵשׁ, כְּגוֹן: גֶּפֶת [פסולת זיתים], 45

1 אינו מדליק; ולא מצוה שאינו חייב לרדף אחריה עד
2 שיעשנה, כגון ערובי חצרות או נטילת ידים לאכילה; אלא
3 חובה. ואחד אנשים ואחד נשים, חייבין להיות בבתיהן גר
4 דלוק בשבת. אפלו אין לו מה יאכל - שואל על הפתחים,
5 ולוקח שמן ומדליק את הנר; שזה בכלל ענג שבת. וחייב
6 לברך קדם הדלקה: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם,
7 אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של שבת' - בדרך
8 שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם מדברי סופרים.
9 **ב.** מתיר להשתמש לנר השבת (באורו), והוא שלא יהיה
10 הדבר צריך עיון הרבה; אבל דבר שצריך לדקדק בראיתו,
11 אסור להכנינו לאור הנר - גזירה שמא יטעה (הנר לקרב השמן
12 לפתילה).

13 **ג.** המדליק צריך להדליק מבעוד יום, קדם שקיעת החמה.
14 ונשים מצוות על דבר זה יותר מן האנשים, לפי שהן
15 מצויות בבתיים, והן העוסקות במלאכת הבית; ואף על פי
16 כן, צריך האיש להזהירן ולבדק אותן על כך, ולומר לאנשי
17 ביתו ערב שבת קדם שתחשוף: 'הדליקו את הנר'. ספק
18 חשכה ונכנס השבת, ספק לא ונכנס - אין מדליקין.
19 **ד.** משתשקע החמה עד שיראו שלשה פוככים בינוניים -
20 הוא הזמן הנקרא 'בין השמשות' בכל מקום, והוא ספק מן
21 היום, ספק מן הלילה; ודנין בו להחמיר בכל מקום.
22 ולפיכך אין מדליקין בו, והעושה מלאכה בין השמשות
23 ערב שבת ובין השמשות במוצאי שבת, בשוגג - חייב
24 חטאת מכל מקום. וכוכבים אלו - לא גדולים הנראים
25 ביום, ולא קטנים שאינם נראים אלא בלילה; ומשיראו
26 שלשה פוככים אלו הבינוניים, הרי זה לילה ודאי.

27 **ה.** פתילה שמדליקין בה לשבת, אין עושין אותה מדבר
28 שהאור מסכסכת [קופצת] בו - כגון צמר, ושער, ומשי,
29 וצמר הארז, ופשתן שלא נפץ [נוקה], וסיב של דקל, ומיני
30 העץ הרפים, וכיוצא בהן; אלא מדבר שהאור נתלית בו -
31 כגון פשתה נפוצה [נקיה], ובגדי שש, וצמר גפן, וכיוצא
32 בהן מדבר שהאור נתלית בו. והמדליק - צריך שידליק ברב
33 היצא מן הפתילה.

34 **ו.** הכורף דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין בו -
35 אם להעבות הפתילה כדי להוסיף אורה, אסור; ואם
36 להקשות הפתילה כדי שתהא עומדת ולא תשתלשל
37 [תיפול] למטה, מתיר.

38 **ז.** נותנין גרגר של מלח וגרים [גרגר] של פול על פי הנר
39 בערב שבת, כדי שיהא דולק [זמן רב] בלילי שבת. וכל
40 הפתילות שאין מדליקין בהן, עושין מהן מדינה - בין
41 להתחמם כנגדה, בין להשתמש לאורה, בין על גבי מנורה,
42 בין על גבי קרקע; ולא אסרו אלא לעשותן פתילה לנר,
43 בלבד.

44 **ח.** שמן שמדליקין בו לשבת, צריך שיהא נמשך אחר
45 הפתילה; אבל שמנין שאין נמשכין אחר הפתילה - כגון
46 זפת, ושעווה, ושמן קיק [מעץ הקקיון], ואלה [זנב הכבש],
47 וחלב - אין מדליקין בהן. ומפני זה אין מדליקין בפתילות

48 שאין האור נתלית בהן, ולא בשמנים שאין נמשכים אחר
49 הפתילה - גזירה, שמא יהיה אור הנר אפל [חלש], ויטעה
50 אותה בשעה שישתמש לאורה.

51 **ט.** חלב שהתיכו, וקרבי דגים שנמחו - נותן לתוכן שמן
52 כל שהוא, ומדליק; אבל שמנין שאין מדליקין בהן - אפלו
53 ערבן בשמנים שמדליקין בהן - לא ידליק, מפני שאין
54 [השמנים הלא דליקים] נמשכין [אחר הפתילה].

55 **י.** אין מדליקין בעצמן [פסולת הזפת], מפני שריחו רע -
56 שמא יניחנו ויצא, וחובה עליו לישב לאור הנר. ולא בצרי
57 [שרף עץ], מפני שריחו טוב - שמא יקח ממנו מן הנר;
58 ועוד, מפני שהוא עף [באור ויכול לגרום דליקה]. ולא
59 בגפס לכן, ואפלו בחל - מפני שהוא עף, ויבוא לידי סכנה.
60 **יא.** מתיר להדליק לכתחלה בשאר שמנים - כגון שמן צנון,
61 ושמשמין, ולפת, וכל פיוצא בהן; אין אסור אלא אלו שמנו
62 חכמים בלבד.

63 **יב.** לא יתן אדם כלי מנקב מלא שמן על פי הנר, בשביל
64 שיהא מנוטף, ולא ימלא קערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן
65 ראש הפתילה לתוכה, בשביל שתהא שואבת - גזירה, שמא
66 יקח מן השמן שבפלי, שהרי לא נמאס בנר, ואסור להנות
67 בשבת מן השמן שהדלק בו, ואפלו בכתה הנר, ואפלו נטף
68 מן הנר - מפני שהוא מקצה מחמת אסור [מיועד ומיוחד
69 למלאכת איסור]. ואם חבר הפלי שיש בו השמן אל הנר
70 בסיד ובתחשית וכיוצא בהן - מתיר.

71 **יג.** אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו שמן בשבת, שהרי
72 מבטל הפלי מהכנו [ממה שהיה מוכן להעשות בו]; ואם נתנו
73 מבעוד יום, מתיר. ונותנין כלי תחת הנר בשבת לקבל
74 ניצוצות [המינותין מהאש] - מפני שאין בהן ממש, והרי לא
75 בטלו מלטלטלו; ואסור לתן לתוכו מים, ואפלו מערב שבת
76 - מפני שהוא מקרב את כבוי הניצוצות.

77 **יד.** אין פולין [בדיקת בגד מכינים] לאור הנר, ולא קורין
78 לאור הנר, ואפלו גבוה שתי קומות; ואפלו עשרה בתים
79 זה על גב זה, והנר בעליזנה - לא יקרא ולא יפלה לאורו
80 בפתחוניה, שמא ישפח ויטעה. ואם היו שנים קורין בענן
81 אחד - מתירין לקרות לפני הנר; שכל אחד מהן מזכיר חברו
82 אם שכח; אבל לא בשני ענינות, שכל אחד מהן טרוד
83 בענינו.

84 **טו.** התינוקות - קורין לפני רבן לאור הנר, מפני שהרב
85 משמרן; אבל הוא לא יקרא, מפני שאין אימתן עליו. ויש
86 לו לראות בספר לאור הנר, עד שיראה ראש הפרשה שהוא
87 צריך להקרותו, ואחר כך נותן הספר בידו, והן קוראין
88 לפניו.

89 **טז.** פלים הדומין זה לזה, ואינם נפרין אלא בעיון הרבה -
90 אסור להקריבן לאור הנר ולהבחין ביניהן; שמא ישפח,
91 ויטעה. לפיכך, שמש שאינו קבוע - אסור לו לבדק כוסות
92 וקערות לאור הנר, מפני שאינו מפיץ, בין בנר של שמן,
93 בין בנר של גפס שאורו רב; אבל שמש קבוע - מתיר לו
94 לבדק לאור הנר כוסות וקערות, מפני שאינו צריך עיון

17 כדוכן] מנחין. התחיל לתקע שְׁנִיָּה - נִסְתַּלְקוּ הַתְּרִיסִין,
18 וּנְנַעְלוּ הַחֲנִיּוֹת; וַעֲדִין הַחֲמִין וְהַקְּדוֹת מְנַחוֹת עַל גְּבִי
19 כִּירָה. הַתְּחִיל לִתְקַע תְּקִיעָה שְׁלִישִׁית - סֶלֶק הַמַּסְלֵק [את
20 הַקְּדוֹת מִהַכִּירָה] וְהַחֲמִין הַמְּסִמִּין, וְהִדְלִיקוּ אֶת הַנֵּרוֹת.
21 וְשׁוֹמְהָ כְּדִי לְצִלוֹת דָּג, אוֹ כְּדִי לְהַדְבִּיק [לַהֲכַנִּיט] פֶּת פֶּתְנוֹר,
22 וְתוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ, וְשׁוֹכֵת.
23 כ. תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה, תוֹקֵעַ אוֹתָהּ בְּמִנְחָה; וְהַשְׁלִישִׁית, קֹדֶם
24 לְשִׁקִּיעַת הַחֲמָה. וְכֵן תוֹקֵעִין בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אַחֵר צֹאת
25 הַכּוֹכָבִים, לְהַתִּיר הָעֵם לְמַעֲשֵׂיהָן.
26 כא. יוֹם הַפְּפוּרִים שֶׁחַל לְהִיּוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, לֹא הָיוּ
27 תוֹקֵעִין; חַל לְהִיּוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, לֹא תוֹקֵעִין וְלֹא מְבַדִּילִין.
28 יוֹם טוֹב שֶׁחַל לְהִיּוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, תוֹקֵעִין וְלֹא מְבַדִּילִין;
29 חַל לְהִיּוֹת לְאַחֵר הַשַּׁבָּת, מְבַדִּילִין וְלֹא תוֹקֵעִין.

1 הַרְבֵּה. וְאִם הָיָה גֵר שֶׁל שֶׁמֶן זֵית - אֵין מוֹרִין לוֹ לְבָדֵק, וְאִם
2 עַל פִּי שֶׁהוּא מֵתָר; גִּזְרָה, שֶׁמָּא יִסְתַּפֵּק [יִקַּח] מִמֶּנּוּ.
3 יז. גֵּר שְׂאֲחוּרֵי הַדֶּלֶת - אֲסוּר לִפְתַּח הַדֶּלֶת וְלַנַּעַל בְּדַרְכּוֹ,
4 מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבְּהוּ; אֲלֹא יִזְהַר בְּשַׁעַת שְׁפוּתָהּ וּבְשַׁעַת
5 שְׁנוּעָה. וְאֲסוּר לִפְתַּח אֶת הַדֶּלֶת כִּנְגַד הַמְּדוּרָה בְּשַׁבָּת כְּדִי
6 שְׁתֵּהָא הָרוּחַ מְנַשְׁבֵּת בָּהּ, וְאִם עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם אֲלֹא רוּחַ
7 מְצוּיָה. וּמִנִּיחִין הַגֵּר שֶׁל שַׁבָּת עַל גְּבִי אֵילָן הַמְּחַבֵּר לְקִרְקַע,
8 וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.
9 יח. כָּל מְדִינּוֹת וְעִירוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, תוֹקֵעִין בָּהֶן שֵׁשׁ
10 תְּקִיעוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת; וּבִמְקוֹם גְּבוּהָ הָיוּ תוֹקֵעִין, כְּדִי
11 לְהַשְׁמִיעַ כָּל אֲנָשֵׁי הַמְּדִינָה [הָעִיר] וְכָל אֲנָשֵׁי הַמִּגְרָשׁ שֶׁלָּה
12 [סְבִיבוֹתֶיהָ].
13 יט. תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה - נִמְנָעוּ הָעוֹמְדִים בְּשׂוֹדוֹת מִלְחָרֶשׁ
14 וּמִלְעָדָר וּמִלְעָשׁוֹת מִלֵּאכָה שְׁבִשְׁעָה; וְאֵין הַקְּרוֹכִין [לְעִיר]
15 רִשְׁאִין לִכְנֹס לְעִיר, עַד שֶׁיָּבֹאוּ רְחוּקִים וְיִכְנסוּ בָּלֶם בְּבֵת
16 אַחֵת; וַעֲדִין הַחֲנִיּוֹת פְּתוּחוֹת, וְהַתְּרִיסִין [הַמְשַׁמְשִׁים גַּם

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ז סיון-ג' תמוז ה'תשע"ב

56 יתעלה בזמן שְׁנִצְטָרֵךְ לִכְף לָקִים אֵיזָה דָּבָר אוֹ לְשַׁלֵּל,
57 לְפִי שֶׁיֵּשׁ בָּזָה רוֹמְמוֹת לוֹ יתעלה וְכָבוֹד וּגְדֻלָּה, וְהוּא
58 אָמְרוּ יתעלה: "וּבִשְׁמוֹ תִּשְׁבַּע" (דברים י, כ). וּבְפִרוֹשׁ אָמְרוּ
59 (שבועות לה): "אָמְרָה תוֹרָה ה'שְׁבַע בְּשִׁמּוֹ, וְאָמְרָה תוֹרָה
60 'אֶל-תִּשְׁבַּע', כְּלוּמָר: כְּמוֹ שֶׁהִשְׁבַּעַת שְׁאִינָה צְרִיכָה
61 מְזַהְרִים עָלֶיהָ וְהִיא מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, כִּי הִשְׁבַּעַת בְּעַת
62 הַצֵּרֶךְ מִצְוִים עָלֶיהָ וְהִיא מִצְוֹת עֲשֶׂה. לְפִיכָךְ אֲסוּר לְהִשְׁבַּע
63 בְּשׁוּם דָּבָר מִכָּל-הַנִּבְרָאִים, כְּגוֹן: הַמְּלָאכִים וְהַכּוֹכָבִים
64 אֲלֹא אִם כֵּן אָמַר זֹאת בְּנִסָּח שֶׁל הַשְּׁמִטָּה הַנִּשְׁוֹא, כְּגוֹן
65 שִׁיאֵמַר "בְּאֲמַתּוֹת הַשָּׁמַשׁ", וְכִנְתּוֹ "בְּאֲמַתּוֹת אֱלֹהִי
66 הַשָּׁמַשׁ". וְעַל דֶּרֶךְ זֶה נִשְׁבַּעַת אֲמַתּוֹ בְּשֵׁם מִשָּׁה רַבְּנוּ כְּדִי
67 לְהַתְּכַבֵּד בְּשִׁמּוֹ כְּאֵלוֹ אוֹמֵר הַנִּשְׁבַּע "בְּאֱלֹהֵי מִשָּׁה", "בְּמִי
68 שֶׁשָּׁלַח אֶת-מִשָּׁה" (ובסגנון זה מותר להתבטא אך אין זו
69 שבועה). אֲבָל בְּשִׁאֵין הַנִּשְׁבַּע מִכּוֹן לִכְף וְנִשְׁבַּע בְּאַחַד
70 הַנִּבְרָאִים מִתּוֹךְ אֲמוּנָה שֶׁיֵּשׁ לְאוֹתוֹ הַדָּבָר אֲמַתּוֹת בְּעֲצֻמוֹ
71 עַד שֶׁיִּשְׁבַּע בּוֹ — הָרִי זֶה עֹבֵר וְשִׁתָּף דָּבָר אַחֵר עִם שֵׁם
72 שְׁמִים. וְעַל זֶה בָּא בַּקְּבֻלָּה (טוכה מה): "כָּל-הַמְּשַׁתֵּף שֵׁם
73 שְׁמִים עִם דָּבָר אַחֵר — נֶעְקָר מִן-הָעוֹלָם". וְלַעֲנִין זֶה
74 נִתְּנָן הַפְּתוּב בְּאָמְרוֹ "וּבִשְׁמוֹ תִּשְׁבַּע", כְּלוּמָר: לוֹ בְּלִבֵּד
75 תִּאֲמִין וְתִנְחַס אֶת-הָאֲמַתּוֹת, שֶׁרְאוּי לְהִשְׁבַּע בָּהּ. וּכְבָר
76 אָמְרוּ בְּרִישׁ תְּמוּדָה (ג): מִנֵּין שְׁנִצְטָרֵעִין לָקִים אֶת-הַמְּצוּהָ?
77 שְׁנִצְטָרֵעִין: וּבִשְׁמוֹ תִּשְׁבַּע.

יום שלישי כ"ט סיון ה'תשע"ב

78 יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ב
79 מצות עשה צד.
80 המצוה הצ"ד — הַצּוּי שְׁנִצְטָרֵעִין לָקִים כָּל מֵה-שֶׁהִטְלָנוּ

יום ראשון כ"ז סיון ה'תשע"ב

30 מצות לא תעשה רמח. רמט.
31 המצוה הרמ"ח — הַזְהָרָה שֶׁהִזְהָרְנוּ מִלְּכַפּוֹר בַּחוּבוֹת
32 שְׁאֵנוּ חֲבִיבִים וּבִפְקֻדוֹת שֶׁהִפְקְדוּ אֲצִלָּנוּ, וְהוּא אָמְרוּ:
33 "וְלֹא-תִכְחַשׁוּ" (ויקרא יט, יא), וְנִתְּבָאֵר שֶׁבְּמִמּוֹן הַכְּתוּב
34 מְדַבֵּר. וְלִשׁוֹן סִפְרָא (קדושים שם): "לְפִי שְׁנִצְטָרֵעִין: "וְכִחַשׁ
35 בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל-שִׁקְרָא" (שם ה, כב) לְמַדְנוּ עֲנֵשׁ, אֲזַהְרָה מִנֵּין?
36 תִּלְמוּד לומֵר: "לֹא תִכְחַשׁוּ". וּכְבָר יִדְעָתָּ שֶׁהַכּוֹפֵר בִּפְקֻדוֹן
37 פְּסוּל לְעִדּוֹת אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא נִשְׁבַּע, לְפִי שֶׁעֹבֵר עַל אָמְרוֹ
38 יתעלה: "לֹא תִכְחַשׁוּ". וּכְבָר נִתְּבָאֵר שֶׁם דִּינִי מִצְוָה זֹאת
39 בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת.
40 המצוה הרמ"ט — הַזְהָרָה שֶׁהִזְהָרְנוּ מִשְׁבּוּעַת שִׁקְרָא
41 שְׁאֵנוּ נִשְׁבָּעִים אוֹתָהּ לְכַפּוֹר חוֹב הַקְּבוּעַ עָלֵינוּ, וְהוּא
42 אָמְרוּ: "וְלֹא-תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ" (שם יט, יא), כְּגוֹן אִם
43 כָּפַר בִּפְקֻדוֹן — הָרִי עֹבֵר עַל אָמְרוֹ יתעלה: "לֹא-
44 תִכְחַשׁוּ"; וְאִם נִשְׁבַּע עַל כְּפִירָתוֹ — עֹבֵר עַל אָמְרוֹ:
45 "לֹא-תִשְׁקְרוּ". וּבִסְפָּרָא (פרשת קדושים שם): "וְלֹא-תִשְׁקְרוּ"
46 מֵה תִלְמוּד לומֵר? לְפִי שְׁנִצְטָרֵעִין: "וְנִשְׁבַּע עַל-שִׁקְרָא" לְמַדְנוּ
47 עֲנֵשׁ, אֲזַהְרָה מִנֵּין? תִּלְמוּד לומֵר: "לֹא-תִשְׁקְרוּ". וּכְבָר
48 נִתְּבָאֵר דִּינִי מִצְוָה זֹאת בִּפְרָק ה' מִשְׁבּוּעוֹת (טו). וְשֵׁם
49 נִתְּבָאֵר שֶׁהַנִּשְׁבַּע שְׁבוּעַת שִׁקְרָא עַל כְּפִירָת מִמּוֹן — עוֹבֵר
50 בְּשִׁנֵּי לְאוּיִן: מִשּׁוּם "לֹא-תִשְׁבַּעוּ בְּשִׁמִּי לְשִׁקְרָא" (שם, יב)
51 וּמִשּׁוּם "לֹא-תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ".

יום שני כ"ח סיון ה'תשע"ב

52 מצות עשה ז.
53 המצוה השביעית — הַצּוּי שְׁנִצְטָרֵעִין לָקִים בְּשִׁמּוֹ

יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ב

מצות עשה צה.

המצוה הצ"ה — הצווי שנוצטוינו בהפרכת נדרים, כלומר: שהורנו שנתן לנו לדון באותם הדינים: אף אין הענין, שעל כל-פנים חובה שנפר. והבן שזה בדיוק הענין בכל-פעם שתשמעני מונה דין מן הדינים (מצוות מסימות כמו טומאה, שומרים ועוד), שאין זה בהכרח צווי לעשות דבר מסים, אלא המצוה היא שאנו מצוים לדון בענין שהוא פדין הזה. ואמנם שהבעל והאב מפרים, הרי פרשו הפתוב וקבע את-משפטיו. ובקבלה נמסר שגם החכם נתיר הנדר לכל וכן השבועה, והרמז על כך הוא אמרו: "לא יחל דברו" (שם שם) — "הוא אינו מוחל אצל אחרים מוחלין לו". ובכלל אין ראיה על כך מן הפתוב, וכבר אמרו (חגיגה י): "התר נדרים (מה שאמרו חכמים שהחכם מתיר הנדר) פורחין באויר (אין יותר מאשר מעט רמז במקרא עליכר) ואין להם על מה-שיסמכו", אלא הקבלה האמתית בלבד. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכתא המיוחדת לכך, כלומר: מסכת נדרים.

יום שבת קודש ג' תמוז ה'תשע"ב

מצות עשה צה. צב.

מצות לא תעשה רט.

המצוה הצ"ה נדפסה ביום הקודם.

המצוה הצ"ב — הצווי שנוצטוינו הנזיר לגדל שערו, והוא אמרו יתעלה: "גדל פרע שער ראשו" (במדבר ו, ה), ולשון המכלתא: "קדוש יהיה — גדול בקדשה, גדל פרע — מצות עשה ומנן בלא-תעשה? תלמוד לומר: תער לא-יעבר על-ראשו". ושם נאמר: "הא מה שירתי מצות עשה (כלומר, כיון שהכל בכלל לאו, מה נשאר כלומר: לצורך מה דרשנו במיוחד מהפסוקים לעבור עליו בעשה?), החופף (ראשו) באדמה (המשירה שער), והנותן סמנין". כלומר: שהנזיר, אם נתן על ראשו סם המשייר את-השער, לא יהא עובר על מצות לא-תעשה, שהרי לא העביר (כלי, שהוא) כעין תער; אצל יהא עובר על מצות עשה, והוא אמרו: "גדל פרע" — וזה לא גדל; והרי לאו הבא מכלל עשה — עשה הוא, לפי הכללים אצלנו. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במקומם במסכת נזירות (ט).

המצוה הר"ט — האזהרה שהנזיר הנזיר מלגלח, והוא אמרו יתעלה: "תער לא יעבר על-ראשו" (שם). וגם המגלח ראש הנזיר — לוקה, לפי שמגלח פמתגלח. ומשיגלח שצרה אחת — לוקה. וכבר נתבאר דיני כל-דיני הנזיר במסכתא שחברה לכך.

1 (שקבלנו) על עצמנו בדבור — שבועה ונדר וצדקה וקרן
2 (כשהיתה ההתחייבות באחת מלשונות אלו) וכיוצא בזה —
3 והוא אמרו יתעלה: "מוצא שפתיך תשמר ועשית" (דברים
4 כג, כד). ואף-על-פי שכבר חלקו את-המלות של פסוק זה
5 ופרשו כל-מלה ממנו בענין (לעצמו), מכל-מקום הפונה
6 היוצאת מכל מה-שהזכירו לה, היא: שקיום כל מה-
7 שייבטא האדם המטיל על עצמו איזה דבר הוא מצות
8 עשה, והעברה על כך מצות לא-תעשה, ונבאר את-זה
9 כשנזכיר מצות לא-תעשה (לא תעשה קנו). ולשון ספרי
10 (פרשת כי-תצא): "מוצא שפתיך — מצות עשה". ואתה
11 יודע, שאין שום ענין יוצא ממלת "מוצא שפתיך" לבדה
12 (לא למדנו שום ענין מיוחד מ"מוצא שפתיך"), אלא הפונה היא
13 מה שהזכירתי לה בהכנת פשטי דקרא (פירוש הפסוק), שחייב
14 לעשות כל מה-שהוציא בשפתי. וכבר נכלל הצווי
15 במצוה זו, והוא אמרו יתעלה: "ככל-היוצא מפיו יעשה"
16 (במדבר ל, א). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בכמה מקומות
17 בשבועות ונדרים ובסוף מנחות וגם במסכת קנים (פרק ג
18 משנה ו). כלומר: שנתבאר הדין שיש לדקדק, שיעשה
19 האדם את-הדבר שהטיל על עצמו, ואיך יפטור עצמו, אם
20 יש לו ספק במה-שאמר.

יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ב

מצות לא תעשה קנו.

23 המצוה הקנ"ז — האזהרה שהנזיר מלעבור על מה
24 שחייבנו עצמנו בדבור, אף-על-פי שהוא בלי שבועה —
25 ואלו הם הנדרים, כגון שיאמר אדם: אם יקרה כך וכך,
26 או אם אעשה כך — פרות העולם אסורין עלי או פרות
27 עיר זו; או איזה מאכל מסים, כגון שאמר: יאסר עלי היין
28 או יאסר עלי החלב או הדגים וכיוצא בזה. וכן אם אמר:
29 הנאת אשתי אסורה עלי וכל-הדומה לזה מן-החייבים
30 שנתבארו דגמותיהם בנדרים — הרי זה חייב לקיים אותו
31 הנדר. ובאה האזהרה מלעבור על אותו הדבור, והוא
32 אמרו יתעלה: "לא יחל דברו ככל-היוצא מפיו יעשה"
33 (במדבר ל, א), ובא הפרוש (בספרי שם): "לא יחל דברו" —
34 לא יעשה דבריו חלין, כלומר שחייב עצמו דבר ולא
35 יקיימו. ולשון גמרא שבועות (כה), אמרו: קונמות ("קום
36 עלי" — לשון נדר) — עובר ב"לא יחל דברו". ובספרי
37 (במדבר שם) אמרו: "לא יחל" — מגיד שהוא עובר על "כל
38 יחל" ועל "כל תאחר", כלומר: שאם נדר קרן ולא
39 הקריבו ועברו עליו שלשה רגלים — הרי זה חייב משום
40 "לא תאחר" ומשום לא יעשה דבריו חלין. וכן כל-הדומה
41 לקרן, כגון שנודר לבדק הבית או לצדקה או לבית הכנסת
42 וכיוצא בזה. והעובר ועושה מה-שאסר על עצמו לעשתו
43 — לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בשלמות במסכת
44 נדרים.

מלכים א א א

א וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַיָּמִים וַיִּכְסְהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יָחַם לוֹ: **ב** וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו וַיִּבְקְשׁוּ לְאֹדְנֵי הַמֶּלֶךְ נְעִירָה בְּתוּלָה וְעַמְדָּה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְתַחֲוִילוֹ סִכְנָת וְשִׁכְבָּה בְּחִיקָךְ וְחָם לְאֹדְנֵי הַמֶּלֶךְ: **ג** וַיִּבְקְשׁוּ נְעִירָה יָפָה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וַיִּמְצְאוּ אֶת־אֲבִישָׁג הַשּׁוֹנִמִית וַיָּבִיאוּ אֹתָהּ לַמֶּלֶךְ: **ד** וַתִּנְעֶרָה יָפָה עַד־מְאֹד וְתַחֲוִי לַמֶּלֶךְ סִכְנָת וְתַשְׁרִתָּהּ וְהַמֶּלֶךְ לֹא יָדָעָה: **ה** וַאֲדֹנֶיהָ בְּ־חֲנִיָּת מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אִמְלֶכֶךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וְחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו: **ו** וְלֹא־עָצְבוּ אֲבָיו מִיָּמָיו לֵאמֹר מָדוּעַ כָּכָה עָשִׂיתָ וְגַם־הוּא טוֹב־תֵּאֵר מְאֹד וְאִתּוֹ יִלְדָה אַחֲרֵי אֲבִשָׁלוֹם: **ז** וַיְהִי דְבָרָיו עִם יוֹאָב בֶּן־צֶרִיָּה וְעִם אֲבִיתָר הַכֹּהֵן וַיַּעֲזִרוּ אַחֲרֵי אֲדֹנֶיהָ: **ח** וַצְדוֹק הַכֹּהֵן וּבְנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְנָתָן הַנָּבִיא וְשִׁמְעִי וְרֵעִי וְהַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְדָוִד לֹא הָיוּ עִם־אֲדֹנֶיהָ:

רש"י

וכאבשלום לא היה איש יפה, היא גרמה להם שנתגאו: ואותו ילדה. אמו: אחרי אבשלום. כלומר גדלתו אחר תרבות שגדלה אמו של אבשלום: (ז) עם יואב בן צרויה. לפי שהיה יודע שבלבו של דוד עליו, על שהרג את אבנר ועמשא ואבשלום, וסופו שיצוה את בנו המולך תחתיו עליו, לפיכך היה רוצה שימלוך זה על ידו, ויאהבנו: ועם אביתר הכהן. שנסתלק מן הכהונה משכרת דוד מירושלים מפני אבשלום, ששאל באורים ותומים ולא עלתה לו, שנאמר (שמואל ב טו כד): ויעל אביתר, והיה מבני בניו של עלי, וידע שלא ישמש בימי שלמה, שהרי נאמר לעלי (שמואל א ב לה): והקימותי לי כהן נאמן והתהלך לפני משיחי, והיה חפץ שיעמוד זה על ידו: (ח) ונתן הנביא. שנבא לדוד ששלמה ימלוך; כמו שנאמר בדברי הימים (א כב ט): ושלמה יהיה שמו:

(א) ולא יחם לו. אמרו רבותינו (ברכות סב ב): כל המבזה בגדים, אינו נהנה מהם לסוף, לפי שקרע את כנף המעיל לשאול. ומדרש אגדה: אמר רב שמואל בר נחמני: כשראה דוד את המלאך עומד בירושלים וחרבו בידו, נצטנן דמו מיראתו (ראה פרקי דרבי אליעזר פרק מג): (ב) בתולה. בתוליה מחממין את בשרה: סוכנת. מחממת, וכן (קהלת י ט): ובוקע עצים יסכן בס: (ד) לא ידעה. שהבתולה יפה לחמם מן הבעולה. ורבותינו אמרו (סנהדרין כב א) משום לא ירבה לו נשים (דברים יז יז), וכבר היו לו שמונה עשר (רש"י שם): (ה) מתנשא. מתפאר: וחמשים איש. נטולי טחול וחקוקי כפות רגלים (שם כא ב): (ו) ולא עצבו. לא הכעיסו, למדך שהמונע תוכחה מבנו, מביאו לידי מיתה: וגם הוא טוב תואר. כאבשלום, שנאמר (שמואל ב יד כה):

מצודת ציון

(א) יחם. מלשון חמימות: (ב) סכנת. מחממת, כמו (קהלת י ט) בוקע עצים יסכן בה: (ד) ידעה. הוא כינוי למשכב:

מצודת דוד

(א) זקן בא בימים. כי זקן יאמר בלשון בני אדם על המוחש הנראה באדם, מלובן השער והקמטת הפנים, ולפעמים תקדים לבוא בלא עת, ולזה פירש ואמר בא בימים, כאומר הזקנה בא בזמנו לפי הימים: ויכסהו. עם שהיו מכסים אותו בבגדים, מכל מקום לא היה בשרו מתחמם: (ב) נערה בתולה ועמדה לפני המלך. להיות מוכנת לו: (ג) נערה יפה. כי היופי יורה על רבוי הדם, המוליד רב החום: (ד) ותשרתהו. בדבר החמום: לא ידעה. כי הבעולה לא תחמם עוד כבתולה, ורבותינו ז"ל אמרו (סנהדרין כב א) שהיתה אסורה עליו, משום שנאמר (דברים יז יז): לא ירבה לו נשים: (ה) מתנשא לאמר וגו'. היה מראה בעצמו נשיאות וגדולה, וכאילו אמר אני אמלך. כי הגדולה שהיה מראה בעצמו, לא תתכן אלא למי שמעוטר למלך: רכב. לרכוב בו: (ו) ולא עצבו וכו'. רוצה לומר: מעודו, עם כי עשה דבר מה שלא כהוגן, לא היה אביו מעציבו לומר למה עשית כזאת ובעבור זה חשב שכל מעשיו הגונים, וראוי הוא למלוכה: וגם הוא טוב תואר. רוצה לומר גם בעבור היופי חשב שהגון הוא למלכות: ואותו ילדה. אמו ילדה אותו מיד אחר שנולד אבשלום, ואם כן היה עתה גדול האחים, כי אמנון ודניאל ואבשלום הגדולים ממנו כבר מתו, ובעבור זה חשב גם כן אשר לו משפט המלוכה: (ז) ויהיו דבריו. עצתו היה עם יואב, על כי ידע בעצמו שנבאש בעיני דוד בדבר אבנר ועמשא, והשכיל לדעת את אשר יצוה את שלמה עליו לבל ינקהו, וכאשר באמת צוה עליו וכמו שכתוב למטה (ב ו), לזה היה נוטה אחר אדניה, בחשבו שהוא יאהב אותו בעבור זה. וגם אביתר נסתלק על ידי דוד מלהיות עוד כהן גדול בימי שלמה, וחשב שאדניה יחזירו: (ח) ושמעיי. אולי הוא שמעי בן גרא: ורעי. יתכן שהוא חושי הארכי, הנקרא ריע המלך: והגבורים אשר לדוד. הם עדינו ואלעזר ושמה, אשר היו בתמידות עם דוד (כמו שנאמר בסוף שמואל ב):

תהלים נב א-יא

נב. א לִמְנַצֵּחַ מִשְׁפִּיל לְדָוִד: ב בָּבֹא | דּוֹאֵג הָאֲדָמִי וַיִּגְדֵּל לְשָׂאוֹל וַיֹּאמֶר לוֹ בָּא דָוִד אֶל־בֵּית אַחִימֶלֶךְ:
 ג מִהֲתַתְּחִלֵּל בְּרָעָה הַגְּבוּר חֶסֶד אֶל כָּל־הַיּוֹם: ד הוֹת תַּחֲשֹׁב לְשׁוֹנֶךָ כְּתַעַר מְלָפֶשׁ עֲשֵׂה רְמִיָּה:
 ה אֶהְבֶּת רַע מִטּוֹב שָׁקֵר | מְדַבֵּר צֶדֶק סֵלָה: ו אֶהְבֶּת כָּל־דְּבָרֵי־כָלֵעַ לְשׁוֹן מְרֵמָה: ז גַּם־אֶל־יִתְצֶךָ
 לְנֶצַח יַחַתְךָ וַיִּסְתַּךְ מֵאֵהָל וְשָׂרָשָׁף מֵאֶרֶץ חַיִּים סֵלָה: ח וַיִּרְאוּ צַדִּיקִים וַיִּירָאוּ וְעָלְיוּ יִשְׁחָקוּ: ט הִנֵּה
 הַגִּבֹּר לֹא יֵשִׁים אֱלֹהִים מְעֻזָּו וַיִּבְטַח בְּרַב עֲשָׂרוֹ יַעֲזֹ בַּהֲוֹתוֹ: י וַאֲנִי | כִּזְוִית רַעְנָן בְּבֵית אֱלֹהִים בְּמַחְתִּי
 בְּחֶסֶד־אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד: יא אֲוִדָּךְ לְעוֹלָם כִּי עֲשִׂיתָ וְאֶקְוֶה שְׁמֶךָ כִּי־טוֹב נִגְדַּר חֲסִידֶיךָ:

תהלים נג א-ד

נג. א לִמְנַצֵּחַ עַל־מַחְלַת מִשְׁפִּיל לְדָוִד: ב אָמַר נָבַל בָּלְבוּ אֵין אֱלֹהִים הַשְׁחִיתוּ וְהִתְעִיבוּ עוֹל אֵין
 עֲשֵׂה־טוֹב: ג אֱלֹהִים מְשֻׁמִּים הַשְׁקִיף עַל־בְּנֵי־אָדָם לְרֹאוֹת הַיֵּשׁ מִשְׁפִּיל דִּרְשׁ אֶת־אֱלֹהִים: ד כָּל־סָג
 יַחְדּוֹ נִאֲלָחוּ אֵין עֲשֵׂה־טוֹב אֵין גַּם־אֶחָד:

רש"י

(ג) מה תתהלל. ותתפאר ברעה שאתה עושה אתה הגבור בתורה: חסד אל כל היום. להציל את הנרדף על ידך, ד"א חסד אל כל היום אילו לא נתן לי אחימלך לחם מדומה אתה שאמות בערב, יש חסד בהקב"ה על ישראל כל היום ואם לא נתן לי יתנו לי אחרים: (ד) מלוטש. מחודד: עושה רמיה. חותך הבשר עם השער: (ז) יתצך. ל' נתיצה: יחתך. לשון שבירה: ויסחקך. ויעקרך: ושרשך. ישרש אחריך לעקור כל השרשים דיראריצינע"ר בלע"ז: (ח) ועליו ישחקו. וזה השחוק שיאמרו עליו הנה זה הגבר אשר לא שם מבטחו בהקב"ה ראו מה עלתה בו: (ט) יעז

בהוותו. מתגבר היה ברשעו: (י) ואני. הנרדף עתה בידך אהיה כזית רענן בבנים ובבני בנים בבית הקב"ה: (יא) כי עשית. כשתעשה לי זאת וכלפי הקב"ה אמר מקרא זה:

(א) על מחלת. שם כלי שיר, ד"א על מחלתן של ישראל כשיחריב הבית וכבר אמר מזמור אחר דוגמת זה (לעיל יד) אמר נבל בלבו אין אלהים וגו', הא' על חרבן בית ראשון וזה על בית שני: (ב) אמר נבל בלבו. זה על טיטוס כשגידר את הפרוכת וחרבו מטפטף דם אמר הרג את עצמו: (ד) כלו סג. לשון סיגים: אין גם אחד. מכל חייליו שימחה בידו:

מצודת דוד

מצודת ציון

(א) משכיל. בו ישכיל את העם להזהיר מלשון הרע: (ג) הגבור. אתה דואג הגבור בתורה מה תשתבח עצמך בהרע שעשית לי בחושבך שמעתה הכל ימנעו מלתת לי צידה ואהיה נלכד ביד שואל: חסד. וכי לא ידעת שחסד אל הוא בכל עת וימצאו לי מרחמים: (ד) תחשוב לשונך. לפי שהלשון תגלה מחשבת הלב אמר תחשוב לשונך: עשה רמיה. שחותך הבשר עם השער וכן אתה כי משנאתך האבדת לכהני נוב: (ה) מטוב. מלעשות טוב: שקר. מוסב על מלת אהבת לומר אהבת לדבר שקר מלדבר צדק שהוא דבר המתקיים לעולם: (ו) דברי בלע. הם לשון הרע הנאמר בבליעה ובחשאי: (ז) גם אל. כמו שעל ידך נתן שאל כהני נוב כן גם אותך יתצך האל: מאהל. מביתך: ושרשך מארץ חיים. ועד עולם מבלי חזרה: (ח) וייראו. יוסיפו יראת ה': ועליו. על דואג ילעגו: (ט) הנה הגבר. יאמרו בלעגם הנה זה הגבר אשר לא שם את אלהים חזקו ובטחונו ראו מה עלתה בו: יעזו בהוותו. היה מחזק עצמו במה שדבר הוות על כהני נוב כי בזה מצא חן בעיני שואל: (י) ואני. אבל אני אהיה נשרש בבית אלהים כזית רענן כי אני בטחתי בחסד אלהים עולם ועד ואינני כדואג: (יא) עשית. כאשר שאלתי: ואקוה שמך. אשר תעשה עמדי עוד חסד כי הלא טוב אתה נגד חסידך ולזה אקוה אשר גם תטיב לי בחסדך: (א) משכיל. האמור בהשכל רב: (ב) אמר נבל. המחריב את הבית אמר בלבו אין אלהים הכל לפי המקרה ואמר בלי עבר כדרך הנבואה במקומות רבות: השחיתו. הוא ועמו השחיתו ועשו עול תעוב ואין בהם מי שיעשה טוב: (ג) השקיף. לראות מעשה העם ההוא: היש משכיל. למחות בדבר: דורש. לדרוש ולחקור אלהים לדעת אשר השגחתו בכל: (ד) כולו סג. כל העם חזרו לאחור ופרשו מדרך הטוב ויחדיו נבאשו ר"ל קלקלו מעשיהם:

ד הממאנת באיש – הוא מתר בקרובותיה, והיא מתרת בקרוביו, ולא פסלה מן הכהנה. נתן לה גט – הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו, ופסלה מן הכהנה. נתן לה גט והחזירה, מאנה בו ונשאת לאחר, ונתארמלה או נתגרשה – מתרת לחזור לו. מאנה בו והחזירה, נתן לה גט ונשאת לאחר, ונתארמלה או נתגרשה – אסורה לחזור לו. זה הכלל: גט אחר מאן – אסורה לחזור לו; מאן אחר גט – מתרת לחזור לו.

ה הממאנת באיש, ונשאת לאחר, וגרשה; לאחר, ומאנה בו; לאחר, וגרשה; לאחר ומאנה בו; כל שיצאת הימנו בגט – אסורה לחזור לו; במאן – מתרת לחזור לו.

ו המגרש את האשה, והחזירה – מתרת ליבם; ורבי אליעזר אוסר. וכן המגרש את היתומה, והחזירה – מתרת ליבם; ורבי אליעזר אוסר. קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה – פיתומה בחיי האב, החזירה – דברי הכל אסורה ליבם.

פירוש ברטנורא

ד מותרת לחזור לו. אע"ג דאם לא החזירה ונישאת לאחר מתוך הגרושין ונתארמלה, אסורה לראשון, אפילו הכי כי החזירה ומיאנה בו אתי מיאן וגלי עלה דקטנה היא ובטליה לגמא, ולא הוי בחזרה שניה כמחזיר גרושתו משנישאת לאחר: זה הכלל. כלומר אפילו פעמים הרבה גרשה והחזירה ומיאנה בו, אם נישאת לאחר מתוך גט אסורה לחזור לו, ומתוך מיאן מותרת לחזור לו:

ה לאחר ומיאנה בו. כלומר חזרה ונישאת לשלישי ומיאנה בו: כל שיצתה ממנו בגט אסורה לחזור לו. אע"פ שיצתה משל אחריו במיאן לא בטליה לגמא דידיה:

ו מותרת ליבם. ולא אמרין נישואין הראשונים מפלין היבמה לפני היבם ומשעה שגירשה אחיו קיימא עליה באיסור אשת אח הדין לה גרושת אחיו: רבי אליעזר אוסר. דגור כל הני אטו יתומה בחיי האב דאמרין לקמן במתניתין דלאחר חזרתה הרי היא כגרושה אפילו לרבנן, ואין הלכה כרבי אליעזר: כיתומה בחיי האב.

משניות מבוארות – קהתי

בענין שבארנו שאין המיאן של זה מבטל את הגט של זה, מבואר הטעם בגמרא, שאם נאמר שהמיאן של השני מבטל את גיטו של הראשון, אנו חוששים, שמה המגרש יפתה את הקטנה שתמאן בבעלה השני ותחזור אליו, מאחר שכבר היתה אשתו והיא מכירה בקריצותיו וברמיוותיו. מה שאין כן במיאן שלו לאחר הגט שלו, היינו בענין ששינוי במשנה הקודמת: "נתן לה גט והחזירה, מיאנה בו ונישאת לאחר", שבכונן זה המיאן מבטל את הגט ומותרת לחזור לו, ואין חוששים שמה יבוא לפתותה שתמאן בשני ותחזור אליו, שהואיל וכבר החזירה פעם לאחר שגירשה וחזרה ויצאה ממנו מתוך מיאן, הרי גילתה דעתה שאינה רוצה בו, ולכן אין חשש שתפתה לו ותמאן בחיבורו. אבל כשינשאה לאחר מתוך גט, יכול הוא לבוא ולפייסה, שמתחרט הוא על הגירושין, וכיון שיצאה ממנו על כורחה, עלולה היא אמנם להתפתות לו ולמאן בחיבורו. לפיכך אמרו, שכיון שיצאה ממנו בגט, אסורה לחזור אליו, אף שיצאה מן השני במיאן, שאין המיאן של חבירו מבטל את הגט שלו. וכן פוסק הרמב"ם: "המגרש את הקטנה בגט ונישאה לאחר ומיאנה בו, אסורה לחזור לראשון, מפני שיצאה ממנו בגט, אף על פי שיצאה מן האחרון במיאן" (רמב"ם הל' גירושין יא, טז).

אבל מהמשנה הקודמת לא משמע כך, שהרי שינוי בה: "מיאנה בו והחזירה, נתן לה גט ונישאת לאחר, ונתארמלה או נתגרשה – אסורה לחזור לו", ומשמע דווקא כשנתארמלה או נתגרשה מהשני, אסורה לחזור לראשון, אבל אם מיאנה בשני מותרת לחזור לראשון. – ואמנם בגמרא מקשים קושיה זו, ומשיבים: "מי ששנה זו לא שנה זו", כלומר ששתי המשניות הללו אינן דעת תנא אחד, אלא של שני תנאים שונים החולקים זה על זה (ועיין תוספות רבי עקיבא איגר).

באור משנה ו

המגרש את האשה, והחזירה – ומת בלא בנים, מתרת ליבם – אף על פי שבשעה שגירשה אחיו, נאסרה על היבם משום גרושת אחיו, מכל מקום הואיל ובשעת מיתתו היא אשת אח הזקוקה לייבום, הרי היא מותרת ליבם, שאין אומרים: מכוח נישואין הראשונים נופלת היבמה לפני היבם, ומשעה שגירשה אחיו הרי היא אסורה על היבם משום גרושת אחיו, אלא אומרים, שמיתת הבעל מפילה את היבמה לייבום; ורבי אליעזר אוסר – את היבמה על היבם, מגזירת יתומה בחיי האב, כמו שנבאר להלן. וכן המגרש את היתומה – קטנה שהשיאה אמה או אחיה, שקידושה מדברי סופרים הם, והחזירה – בין כשהיא קטנה בין משגולה (וש"י). ומת בלא בנים, מתרת ליבם – מהטעם דלעיל, שבשעת מיתתו היתה אשתו של אחיו, ומאותה שעה נזקקה לו לייבום; ורבי אליעזר אוסר – מהטעם שהזכרנו לעיל, אף על פי שנתגרשה בעודה קטנה. קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה – מבעלה כשהיא קטנה, הרי היא פיתומה בחיי האב – שאף על

באור משנה ד

הממאנת באיש, הוא מתר בקרובותיה, והיא מתרת בקרוביו – שדינה כאילו לא קירשה מעולם, ולא פסלה מן הכהנה – שאין המיאן נחשב כגט. נתן לה גט – בעודה קטנה, הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו, ופסלה מן הכהנה – שהואיל ולא מיאנה בו ויצאה ממנו בגט, הריהי חשובה כאשתו המגורשת ממנו. נתן לה גט והחזירה – כשהיא קטנה, מאנה בו – לאחר שהחזירה, ונשאת לאחר – אחרי מיאנה, ונתארמלה או נתגרשה – מבעלה השני, מתרת לחזור לו – לבעלה הראשון, שאף על פי שאסור לאדם להחזיר גרושתו שנישאה לאחר, כמו שכתוב (דברים כד, ד): "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה", מכל מקום כאן מותרת היא לחזור למגרש, שהואיל ומיאנה בו לאחר שהחזירה, הרי המיאן ביטל את הגט, וכאילו לא נתגרשה ממנו בגט מעולם. מאנה בו – אבל אם מיאנה בו בתחילה, והחזירה – ולאחר שהחזירה נתן לה גט ונשאת לאחר, ונתארמלה או נתגרשה – ממנו, אסורה לחזור לו – לבעלה הראשון, שהואיל ובאחרונה יצאה ממנו בגט, דינה כגרושתו שנישאה לאחר, שאסור להחזירה. זה הכלל: גט אחר מאן – גירשה והחזירה ומיאנה בו, אפילו פעמים הרבה, אם נישאה לאחר מתוך גט, ונתארמלה ממנו, אסורה לחזור לו – כדין גרושתו; מאן אחר גט – שנישאה לאחר מתוך מיאן, ונתארמלה או נתגרשה ממנו, מתרת לחזור לו – שהמיאן שבא לאחר הגט ביטל את הגט, ואין כאן גירושין אלא מיאן בלבד.

באור משנה ה

הממאנת באיש, ונשאת לאחר, וגרשה – השני; לאחר, ומאנה בו – כלומר שחזרה ונישאה לשלישי ומיאנה בו; לאחר, וגרשה – וחזרה ונישאה לרביעי, והוא גירשה בגט; לאחר ומאנה בו – וחזרה ונישאה לחמישי, ומיאנה בו; כל שיצאת הימנו בגט – השני והרביעי, אסורה לחזור לו – שהרי היא גרושתו שנישאה לאחר. ואף על פי שיצאה מזה שלאחריו במיאן, והרי למדנו במשנה הקודמת, שמיאן מבטל את הגט, מכל מקום אסורה לחזור למגרש, לפי שאין המיאן שמיאנה בזה מבטל את גיטו של זה; במאן – אבל כל שיצאה ממנו במיאן, היינו הראשון והשלישי, מתרת לחזור לו – שהרי הוא מחזירה מתוך מיאן ולא מתוך גירושין.

ז שני אחין נשואין לשתי אחיות יתומות קטנות, ומת בעלה של אחת מהן – תצא משום אחות אשה; וכן שתי חרשות. גדולה וקטנה, מת בעלה של קטנה – תצא הקטנה משום אחות אשה; מת בעלה של גדולה – רבי אליעזר אומר: מלמדין את הקטנה שתמאן בו. רבן גמליאל אומר: אם מאנה – מאנה; ואם לאו – תמתין עד שתגדיל, ותצא הלזו משום אחות אשה. רבי יהושע אומר: אי לו על אשתו, ואי לו על אשת אחיו – מוציא את אשתו בנז, ואשת אחיו בחליצה.

ח מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות, ומת – ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה; וכן שתי חרשות. קטנה וחרשת – אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה. פקחת וחרשת – ביאת הפקחת פוטרת את החרשת, ואין ביאת

פירוש ברטנורא

אף על פי שהאב חי הרי היא כיתומה לענין קדושין, דשוב אין לאב כח לקבל קדושה. ואם החזירה בקטנותה, אסורה ליבם אם מת בקטנותה, וקדושי חזרה אינן כלום והואל ופקע רשות אב מינה והיא אין לה יד, והוא כגרושה ועומדת:

ז תצא משום אחות אשה. ופטורה מן החליצה ומן היבום: מת בעלה של גדולה. ונפלה לפני בעל הקטנה, וזקתה של גדולה שהיא מן התורה, אוסרת קטנה עליו משום דנישואיה דרבנן, והוא לא אחות וזקתה. ומה יעשו: רבי אליעזר אומר מלמדים הקטנה שתמאן בו. ותעקור נשואיה, ויהא מיבם את הגדולה. והלכתא כותיה: רבן גמליאל אומר. אין זיקת גדולה אוסרת את הקטנה, דסבר רבן גמליאל דלא אלימא זיקה לאסור את אשתו עליו, הלכך אם מאנה מוטב ותתיבם הגדולה, ואם לאו, תמתין הקטנה אצלו עד שתגדיל ויהיו נישואיה דאורייתא ואחר כך תצא הגדולה משום אחות אשה. אבל לחלוץ לגדולה לא, דפסל את הראשונה עליו משום אחות חלוצה: אי לו. או לו. שמוציא את אשתו בנז, ואין מלמדין אותה למאן, דאמרין שיתרחק אדם מן המיאונים:

ח לשתי יתומות. נכריות: או חליצתה. לאחר שתגדיל: וכן שתי חרשות. כלומר כשם ששתי קטנות ביאת אחת מהן פוטרת צרתה, כך בשתי חרשות. אבל

משניות מבוארות – קהתי

בו, שהרי אם יגרש את הקטנה, לא יוכל לייבם את הגדולה משום אחות גרושה; ואם יחלוץ לגדולה, לא יוכל לקיים את הקטנה משום אחות חלוצה. רבן גמליאל אומר: אם מאנה, מאנה – וייבם את הגדולה; ואם לאו – ואם אינה רוצה למאן, תמתין עד שתגדיל – תשעה הקטנה אצלו עד שתגדיל, ויבוא עליה, ויהיו נישואיה מן התורה, ותצא הלזו – היבמה הגדולה, משום אחות אשה – רבן גמליאל חולק על רבי אליעזר וסובר, שאין כוח בזיקת יבמתו לאסור עליו את אחותה הקטנה שהיא אשתו, הלכך אם אינה ממאנת יכול הוא להשהותה אצלו עד שתגדיל. רבי יהושע אומר: אי לו – אוי לו – על אשתו, ואי לו על אשת אחיו – שמפסיד את שתיהן, מוציא את אשתו בנז – שאף רבי יהושע סובר כרבי אליעזר שששתו הקטנה נאסרה עליו משום זיקת יבמתו הגדולה, אלא שלדעתו אין מלמדים אותה למאן, לפי שאמרו חכמים: לעולם יתרחק אדם מן המיאון, שמא תתחרט בה כשתגדיל (גמרא). הלכך הוא מוציא את אשתו בנז, ואשת אחיו בחליצה – ואת יבמתו הוא מוציא בחליצה, אבל אינו מייבמה מפני שאחות גרושתה היא. ברם רבי אליעזר סובר, שאף על פי שאמרו חכמים: לעולם יתרחק אדם מן המיאון, מכל מקום משום מצוה, כגון בענייננו משום מצוות ייבום, מלמדים אותה למאן. והלכה כרבי אליעזר.

פי שאביה חי דינה כיתומה, לפי שאין עוד לאביה רשות בה; ואם בעלה שגירשה החזירה – ומת בלא בנים, ועדיין היא קטנה, דברך הפל אסורה ליבם – לפי שגירושה היו גירושין גמורים מן התורה, שהרי אביה השיאה, ואילו קידושה בשעה שהחזירה אינם אלא מדברי סופרים, שהרי קטנה היא ויצאה כבר מרשות האב, ואין בכוחם של קידושין אלו לבטל את הגירושין, הלכך אסורה היא על היבם משום גרושת אחיו. בגמרא מבואר, שדין זה פשוט הוא וברור ולא נישנה כאן אלא כדי להשמיענו טעמו של רבי אליעזר במגרש את האשה והחזירה, ובמגרש את היתומה והחזירה, שהוא אוסר ליבם מגזירת יתומה בחיי האב, כמו שהזכרנו לעיל. בברייתא בגמרא מובא: "מודים חכמים לרבי אליעזר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה – הרי היא כיתומה בחיי האב – והחזירה, שאסורה ליבם, מפני שגירושה גירושין גמורים, ואין חזרתה חזרה גמורה. כמה דברים אמורים? שגירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה; אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה, או אפילו החזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו, ומת או חולצת או מתייבמת. משום רבי אליעזר אמרו: חולצת ואינה מתייבמת" (יבמות קט, א; ועיי' "תוספות יום טוב"), ואין הלכה כרבי אליעזר.

באור משנה ז

שני אחין נשואין לשתי אחיות יתומות קטנות – שהשיאו אותן אמותיהן או אחיהן, ומת בעלה של אחת מהן – בלא בנים, תצא משום אחות אשה – אף על פי שאין נישואיה אלא מדברי סופרים פטורה היא מן הייבום ומן החליצה משום שהיא אחות אשתו של היבם; וכן שתי חרשות – שאינן שומעות ואינן מדברות, שאף נישואיהן אינם אלא מדברי סופרים, אם היו נשואות לשני אחים, ומת אחד מהם בלא בנים, פטורה אשתו מן הייבום ומן החליצה משום אחות אשה. גדולה וקטנה – שני אחים נשואים לשתי יתומות, אחת גדולה שנישואיה מן התורה ואחת קטנה שנישואיה מדברי סופרים, מת בעלה של קטנה – ונפלה לפני בעל הגדולה לייבום. תצא הקטנה – בלא ייבום ובלא חליצה, משום אחות אשה – מפני שהיא אחות אשתו של היבם; מת בעלה של גדולה – ונפלה לפני בעל הקטנה לייבום, רבי אליעזר אומר: מלמדין את הקטנה שתמאן בו – ביבם, ותעקור נישואיה לגמרי, ואחר כך ייבם את הגדולה. רבי אליעזר סובר, שזיקת יבמתו הגדולה שהיא מן התורה אוסרת עליו את אחותה הקטנה הנשואה לו, לפי שאין נישואיה אלא מדברי סופרים. הלכך אין תקנה אחרת אלא ללמד את הקטנה שתמאן

באור משנה ח

כבר הזכרנו (בפתיחה למסכתנו) שאם נפלו כמה יבמות מאח אחד לפני אחים אחדים לייבום, אחד מהאחים מייבם או חולץ לאחת מהיבמות ופוסט בזה את כל השאר בין מן הייבום בין מן החליצה. משנתנו באה ללמד, שדין זה נוהג גם בנשים שנישואיהן מדברי סופרים, אם כולן הן באותה דרגה. אבל אם אחדות מהן נישואיהן גמורים מן התורה, ואחדות נישואיהן אינם גמורים, היינו מדברי סופרים, זו שנישואיה גמורים פוטרת את כולן, אבל זו שנישואיה אינם גמורים אינה פוטרת אותן שנישואיהן נישואים גמורים.

מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות – שאינן קרובות זו לזו, וכגון שהשיאו אותן אמותיהן או אחיהן, שנישואיהן מדברי סופרים, ומת – בלא בנים, ביאתה – היינו ייבומה, או חליצתה – לאחר שתגדיל (רש"י; ועיי' לעיל יב, ד). של אחת מהן – משתי היבמות, פוטרת צרתה – פוטרת את חברתה מן הייבום ומן החליצה; וכן שתי חרשות – כלומר הוא הדין לשתי חרשות שנפלו לייבום מאח אחד, שביאת אחת מהן פוטרת את חברתה; אבל לא חליצתה, שחרשת אינה בת חליצה כלל, כמו ששנינו לעיל (יב, ד). קטנה וחרשת – היה נשוי לקטנה ולחרשת ומת, אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה

הַחֲרִשֶׁת פּוֹטֶרֶת אֶת הַפִּקְחָת. גְּדוּלָּה וְקִטְנָה – בִּיאַת הַגְּדוּלָּה פּוֹטֶרֶת אֶת הַקִּטְנָה, וְאִין בִּיאַת הַקִּטְנָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַגְּדוּלָּה.

ט מִי שֶׁהָיָה נָשׁוּי לְשֵׁתִי יְתוּמוֹת קְטָנוֹת, וְמָת: בָּא יָבָם עַל הָרְאוּשׁוֹנָה, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַשְּׂנִיָּה, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַשְּׂנִיָּה – לֹא פָסַל אֶת הָרְאוּשׁוֹנָה; וְכֵן שֵׁתִי חֲרָשׁוֹת. קְטָנָה וְחֲרָשֶׁת: בָּא יָבָם עַל הַקִּטְנָה, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַחֲרִשֶׁת, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַקִּטְנָה – אָחִיו עַל הַחֲרִשֶׁת – לֹא פָסַל אֶת הַקִּטְנָה; בָּא יָבָם עַל הַחֲרִשֶׁת, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַקִּטְנָה, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַקִּטְנָה – פָּסַל אֶת הַחֲרִשֶׁת.

י פִּקְחָת וְחֲרָשֶׁת: בָּא יָבָם עַל הַפִּקְחָת, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַחֲרָשֶׁת, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַחֲרָשֶׁת – לֹא פָסַל אֶת הַפִּקְחָת; בָּא יָבָם עַל הַחֲרָשֶׁת, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַפִּקְחָת, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַפִּקְחָת – פָּסַל אֶת הַחֲרָשֶׁת.

יא גְּדוּלָּה וְקִטְנָה: בָּא יָבָם עַל הַגְּדוּלָּה, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַקִּטְנָה, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַקִּטְנָה – לֹא פָסַל אֶת הַגְּדוּלָּה;

פירוש ברטנורא

חליצה ליכא למימר בחרשת דלאו בת חליצה היא. אחת קטנה ואחת חרשת. אע"ג דשתיהן אינן נישואיהן גמורים, מכל מקום לא ידעינן בהי מינייהו ניהא ליה והיא חשיבא אשתו מפי: **ביאת הגדולה פוטרת את הקטנה.** דביאת מי שנשואיה נשואין גמורין פוטרת אותה שאין נשואיה גמורין. אבל איכא לא:

ט לא פסל את הראשונה. שהרי ביאתן שוה. ואי ראשונה קנויה היא הרי היא אשתו וביאת האחרונה בעילת זנות. ואי לאו קנויה היא הרי שתיהן נכריות אצלו שלא היו קנויות לאחיו, ומקיים את הראשונה שלא נפסלה עליו, אבל אחרונה לא, דילמא קנויות הוו ומשכבא על הראשונה קיימא הדיך עליה באסור שני בתים: **פסל את החרשת.** דשמא קטנה קנויה כולה וקנין החרשת משוייר, והוה ליה שני בתים, דהכי מסקינן בגמרא דקטנה ספק אם היא קנויה לגמרי והואיל וראויה לביאה לאחר זמן, ספק אם אינה קנויה כלל. וחרשת קנויה ומשויירת, כלומר קנויה במקצת ואינה קנויה קנין גמור. ואפילו הכי אם בא על החרשת אחר שבא על הקטנה לא פסל את הקטנה, ממה נפשך, אי קטנה קנויה לגמרי הרי קנאה וביאת החרשת שאחר כך לאו כלום היא, ואי אינה קנויה כלל, אף לאחיו לא היתה קנויה ונכרית היא. אבל אם בא תחלה על החרשת ואחר כך על הקטנה, פסל את החרשת דשמא קנין הקטנה קנין גמור הוא, ופסל קנין החרשת שהוא קנין משוייר. ואית ספרים דגרסי, אם בא על הקטנה וחזר ובא על החרשת פסל את הקטנה, דגורין אמו כשבא על החרשת וחזר ובא על הקטנה:

משניות מבוארות – קהתי

אלא ביאת זנות. ואם ביאת קטנה אינה קניין, הרי נכרית היא לו, שלא היתה קנויה לאחיו כלל. והרמב"ם מבאר הטעם, לפי שביאת הקטנה מעולה מביאת החרשת, שהקטנה ראויה לאחר זמן, הלכך יקיים את הקטנה שנבעלה תחילה, והחרשת צריכה גט (הל' ייבום וחליצה ה, כז). ויש גורסים: פסל את הקטנה (רש"י), והטעם הוא, לפי שחוששים שמא יבוא תחילה על החרשת ואחר כך על הקטנה, שבכגון זה הוא פוסל את הראשונה, כמו שנישנה בסיפא. **בא יבם על החרשת, וחזר ובא על הקטנה, או שבא אחיו על הקטנה, פסל את החרשת** – בגמרא מבאר הטעם, לפי שהקטנה ספק קנויה לו לגמרי, והואיל וראויה לביאה לאחר זמן, ספק אינה קנויה לו כלל, ואילו הקניין שעשה בחרשת ודאי קונה אלא שהוא "קניין משוייר", היינו שהיא קנויה במקצת ואינה קנויה קניין גמור, הלכך אם בא תחילה על החרשת ואחר כך בא על הקטנה, פסל את החרשת, היינו שאסור לקיימה, שמא קניין הקטנה קניין גמור הוא, ונמצא פוסל את קניין החרשת, שאינו אלא קניין משוייר.

באור משנה י

פקחת וחרשת – מי שהיה נשוי לפיקחת, היינו שאינה חרשת, ולחרשת, ומת בלא בנים: **בא יבם על הפקחת, וחזר ובא על החרשת, או שבא אחיו על החרשת, לא פסל את הפקחת** – שהרי קנאה בביאתו קניין גמור, וביאת החרשת שאחריה ביאת זנות היא; וכותב הרמב"ם שהחרשת צריכה גט (הל' ייבום ה, כט; ועיין "מגיד משנה" שם). **בא יבם על החרשת** – תחילה, **וחזר ובא על הפקחת, או שבא אחיו על הפקחת** – הואיל וקניין החרשת הוא קניין שאינו גמור, וקניין הפיקחת שאחריה קניין גמור, **פסל את החרשת** – וכותב הרמב"ם (שם), שהחרשת יוצאה בגט, והפיקחת בגט ובחליצה (הל' ייבום ה, כט); הטעם מבואר ב"מגיד משנה" (שם), שהחרשת יוצאה בגט, לפי שביאתה ביאה כשרה היתה ומספיק לה בגט; והפיקחת צריכה גט וחליצה, מפני שביאתה היתה ביאה פסולה.

באור משנה יא

גדולה וקטנה – שהיו נשואות לאיש אחד ומת: **בא יבם על הגדולה, וחזר ובא על הקטנה, או שבא אחיו על הקטנה,**

– אף על פי ששתיהן אינן נישואיהן גמורים, מכל מקום אין אנו יודעים, מי נחשבת לו כאשתו יותר, אם הקטנה, משום שתגדל ותהיה בת דעת, אם החרשת, משום שבת ביאה היא, הלכך אין ייבומה של אחת מהן פוטרת את חברתה. **פקחת וחרשת** – היה נשוי לפיקחת, היינו שאינה חרשת, ולחרשת, ומת, **ביאת הפקחת פוטרת את החרשת** – שביאת האשה שנישואיה גמורים פוטרת את חברתה שאין נישואיה גמורים; והוא הדין חליצתה, **ואין ביאת החרשת פוטרת את הפקחת** – שהואיל והחרשת אין נישואיה גמורים, אין ביאתה פוטרת את הפיקחת שנישואיה גמורים. **גדולה וקטנה** – היה נשוי לגדולה ולקטנה, ומת, **ביאת הגדולה פוטרת את הקטנה, ואין ביאת הקטנה פוטרת את הגדולה** – מהטעם שבארנו בפיקחת וחרשת, שביאת האשה שנישואיה מדברי סופרים, אינה פוטרת את האשה שנישואיה מן התורה.

באור משנה ט

מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות – שאינן קרובות זו לזו, וכגון שנישואיהן אינן אלא מדברי סופרים, כמו שבארנו במשנה הקודמת, ומת – בלא בנים: **בא יבם על הראשונה** – כלומר על אחת מהן, **וחזר ובא על השנייה, או שבא אחיו על השנייה** – על היבמה השנייה, **לא פסל את הראשונה** – והוא רשאי לקיימה, שספק אם ביאת יתומה קטנה היא קניין אם לאו, וכיון ששתיהן יתומות קטנות, מותר לו לקיים את הראשונה ממה נפשך, שאם ביאת הקטנה קניין, הרי קנה את הראשונה, וביאת שנייה ביאת זנות היא; ואם אינה קניין, הרי שתיהן נכריות הן לו, לפי שלא היו קנויות לאחיו כלל ולא נזקקו לו לייבום. ומכל מקום לא יקיים את השנייה, שמא קנה את הראשונה; **וכן שתי חרשות** – מי שהיה נשוי לשתי חרשות ומת: בא יבם על אחת מהן וחזר ובא על השנייה או שבא אחיו על השנייה, לא פסל את הראשונה, מהטעם שבארנו ביתומות קטנות, שהואיל ושתיהן ביאתן שוה, נמצא שנפטרה השנייה בביאת הראשונה. **קטנה וחרשת** – מי שהיה נשוי לקטנה ולחרשת, ומת, ונפלו לייבום: **בא יבם על הקטנה, וחזר ובא על החרשת, או שבא אחיו על החרשת, לא פסל את הקטנה** – מהטעם שבארנו ברישא, שאם ביאתה של הקטנה היא קניין, הרי קנויה היא לו, וביאת החרשת אינה

בא יבם על הקטנה, וחזר ובא על הגדולה, או שבא אחיו על הגדולה – פסל את הקטנה. רבי אלעזר אומר: מלמדן את הקטנה שתמאן בו.

יב יבם קטן שבא על יבמה קטנה – יגדלו זה עם זה; בא על יבמה גדולה – תגדלנו. היבמה שאמרה בתוך שלשים יום: לא נבעלתי – בופין אותו שיחלץ לה; לאחר שלשים יום – מבקשים הימנו שיחלץ לה. ובזמן שהוא מודה, אפלו לאחר שנים עשר חדש – בופין אותו שיחלץ לה.

יג הנודרת הנאה מיבמה, בחיי בעלה – בופין אותו שיחלץ לה; לאחר מיתת בעלה – מבקשין הימנו שיחלץ לה. ואם נתפונה לכה, אפלו בחיי בעלה – מבקשין הימנו שיחלץ לה.

פירוש ברטנורא

יא ר' אליעזר אומר בכלול מלמדן. והלכה כר' אלעזר:

יב יגדלו זה עם זה. ואינו יכול לגרשה עד שיגדיל דגם קטן אינו גמ: היבמה שאמרה בתוך שלשים יום. שכנסה היבם, לא נבעלתי ליבם, והוא אומר בעלתך ודיך בגמ, כופין אותו לחלוץ והיא נאמנת, דעד תלתין יומין מוקי אינש נפשיה ולא בעיל: לאחר שלשים יום. הוא נאמן, דלא מוקי אינש נפשיה מלבעול יותר משלשים יום. ומיהו איהי לא משתריא, דשויתה אנפשה חתיכה דאסורא ובעיא חליצה, ומבקשים ממנו שיחלוץ, אבל לא כופין, דהא הוא אומר שבעל. והא דכופין אותו לחלוץ תוך ל' יום ומבקשין אותו לחלוץ לאחר ל' יום ואין כופין ומבקשים לייבם, מוקי בגמרא כגון שנט יוצא מתחת ידה, שכיון שנתן גט לזיקתו נפסלה עליו, ומיהו בעיא חליצה למשרייה לעלמא. ואי אמרה היא נבעלתי והוא אומר לא בעלתי, אין חוששים לדבריו ולא בעיא חליצה: יג הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ לה. דלא אסקא דעתה שימות בעלה ותפול לפניו ליבום, ונטולת כתובתה: אבל לאחר מיתת

משניות מבוארות – קהתי

יבם קטן שבא על יבמה קטנה – היינו קטן וקטנה שביאתם ביאה שהיבם הוא מבין תשע שנים ולמעלה, והיבמה היא מבין שלש ולמעלה (המאירי). יגדלו זה עם זה – ואינו יכול לגרשה עד שיגדיל, שגיטו של קטן אינו גט; וכן הקטנה אינה יכולה לקבל גט עד שתהא יודעת לשמור עליו. בא על יבמה גדולה – יבם קטן שבא על יבמה גדולה, תגדלנו – תמתין עד שיגדיל, שאינה יכולה לצאת ממנו לא בגט ולא בחליצה עד שיהיה גדול. היבמה שאמרה בתוך שלשים יום – משכנסה היבם: לא נבעלתי – ליבם, וצריך הוא לחלוץ ל' בגמרא מבואר שמדובר כאן בכגון שיש בידה גט ממנו, ונמצא שאינו רשאי עוד לבוא עליה, וטוענת היבמה שלא נבעלה כלל ליבם, ואין הגט מתירה להינשא לאחר עד שיחלוץ לה; והיבם טוען: "בעלתך ודיך בגט שנתתי לך", ואינו רוצה לחלוץ לה, כי מתבייש הוא מזה שתירוק לפניו בבית דין (תוספות: ועיי' "תוספות יום טוב"), בופין אותו שיחלץ לה – לפי שהיבמה נאמנת בתוך שלשים יום לומר שלא בא היבם עליה, שכן ביבמה אמרו, שעד שלשים יום היבם מעמיד עצמו לפעמים שלא לבעול אותה (גמרא). ברם, אם לא גירשה עדיין, כופין אותו לייבמה או לחלוץ לה. לאחר שלשים יום – אם באה היבמה לאחר שלשים יום משכנסה היבם, ואמרה: "לא נבעלתי", והיבם טוען שייבמה וגירשה, מבקשים הימנו שיחלץ לה – מפני טענתה. אבל אין כופין אותו לחלוץ, שלאחר שלשים יום חזקה שבעל אותה ואין היא נאמנת בדבריה, אבל הואיל ולפי דבריה אסורה היא לאחר עד שיחלוץ לה, שהרי לגבי עצמה נאמנת היא, לפיכך מבקשים ממנו שיחלוץ לה. ובזמן שהוא מודה – שלא בא עליה, אפלו לאחר שנים עשר חדש, בופין אותו שיחלץ לה – כדי להתירה להינשא לאחר.

באור משנה יג

הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה – שאסרה על עצמה בנדר הנאה מאחי בעלה, ונמצא שלאחר שמת בעלה אסורה היא להתייבם לו, בופין אותו שיחלץ לה – שלא העלתה על דעתה בשעה שנדרה שימות בעלה ותפול לפניו לייבום, והרי שלא נתכוונה להפקיע את עצמה ממצוות הייבום, הלכך כופים בית דין את יבמה שיחלוץ לה, ונטולת היא את כתובתה; לאחר מיתת בעלה – אבל הנודרת הנאה מיבמה לאחר מיתת בעלה, שכבר נפלה לפניו לייבום, מבקשין הימנו שיחלץ לה – אבל אין כופים אותו, הואיל ונתכוונה להפקיע את עצמה מן הייבום. וכשיתרצה לחלוץ לה, יתן לה כתובתה. ואם לא

לא פסל את הגדולה – שכבר קנה אותה בביאתו לגמרי, וביאת הקטנה אינה אלא ביאת זנות. בא יבם על הקטנה – תחילה, וחזר ובא על הגדולה, או שבא אחיו על הגדולה, פסל את הקטנה – שספק אם קניינה קניין; ונאסר שתיהן עליו. רבי אלעזר אומר: מלמדן את הקטנה שתמאן בו – ביבם, כדי שיקיים מצוות ייבום בגדולה.

כאן הגירסה היא: רבי אלעזר, היינו רבי אלעזר בן שמוע (מתלמידי רבי עקיבא); ולעיל (משנה ז) גורסים: "רבי אליעזר אומר: מלמדן את הקטנה שתמאן בו", והוא רבי אליעזר בן הורקנוס, תלמידו של רבן יוחנן בן זכאי (גמרא נידה ז, א: רש"י: "תוספות יום טוב").

יש גורסים כאן בדברי רבי אלעזר: בכלול מלמדן הקטנה שתמאן בו (הר"ף הרשב"א: הרמב"ם: ברטנורא), ופירוש הדברים שאף בחרשת וקטנה מלמדים את הקטנה שתמאן ביבם; וכותב הרשב"א, שאם בא היבם על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה, מלמדים את הקטנה שתמאן בו, ותישאר החרשת עמו, שהרי זיקת הקטנה נעקרת במיאונה לגמרי וכאילו לא היתה צרתה כלל. ואף על פי שיש דעה בגמרא (יבמות קז, א), שקטנה אינה ממאנת אלא למאמרו של יבם (שאם נעשה בה מאמר ממאנת ועוקרתו שלא תהא צריכה גט למאמרו), אבל לא לזיקתו (שאין המיאון עוקר את זיקתה לייבום). מכל מקום ההלכה היא כמי שסובר (שם קז, ב), שהיא ממאנת אף לזיקתו, שכן במיאונה ביבם היא עוקרת את נישואיה הראשונים, ושוב אין כאן זיקה.

אבל הרמב"ם כותב בדין קטנה וחרשת (הל' ייבום ה, כח): "בא היבם תחילה על החרשת, וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה, פסל את החרשת, ומלמדן הקטנה שתמאן וחרשת יוצאה בגט". ואמנם לדעת הרשב"א, דברי הרמב"ם ("וחרשת יוצאה בגט") תמוהים הם, שהרי עקרה הקטנה זיקתה לגמרי אחר שמיאנה... (עיי' "כסף משנה" שם).

הראב"ד משיג גם על מה שכותב הרמב"ם שמלמדים את הקטנה למאן, שלדעתו לא אמר רבי אלעזר "מלמדים הקטנה שתמאן בו" אלא בגדולה וקטנה, כדי שתקיים מצוות ייבום מן התורה, אבל לא בחרשת וקטנה שקידושי שתיהן הם מדרבנן, והרי אמרו שלעולם יתרחק אדם מן המיאונים; ואמנם – כותב הראב"ד – לפי הנוסח שלנו אין גורסים בדברי רבי אלעזר תיבת "בכולן". אבל הרמב"ן כותב, שנמצא בנוסחאות "בכולן", וכן היא גירסת התוספתא, ומוסיב גם על חרשת וקטנה, שמלמדים אותה למאן, שכן מה שאמרו: "לעולם יתרחק אדם מן המיאונים", הרי הטעם הוא שמה לאחר שתגדל תתחרט בה, אבל כאן הרי הקטנה יוצאת על כל פנים, שהרי אם אינה יכולה למאן, הרי היא צריכה להתמתן עד שתגדיל ותחלוץ, ולמה תתענן ותמתין עד שתגדיל ותחלוץ ותיפסל מן הכהונה, ותיאסר חרשת על בעלה שכנסה בהיתר? ! (ספר הוכות"ו, ועיי' "תוספות יום טוב").

פרק ארבעה עשר

א חרש שנשא פקחת, ופקח שנשא חרשת, אם רצה – יוציא, ואם רצה – יקים; כשם שהוא כונס ברמיה, כך הוא מוציא ברמיה. פקח שנשא פקחת, ונתחרשה, אם רצה – יוציא, ואם רצה – יקים. נשתפית – לא יוציא. נתחרש הוא, או נשתטה – אינו מוציא עולמית. אמר רבי יוחנן בן נורי: מפני מה האשה שנתחרשה יוצאה, והאיש שנתחרש אינו מוציא? אמרו לו: אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת, שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה, והאיש אינו מוציא אלא לרצונה.

ב העיד רבי יוחנן בן גודגדה על החרשת שהשיאה אביה, שהיא יוצאה בגט. אמרו לו: אף זו כיוצא בה. ג שני אחים חרשים נשואים לשתי אחיות חרשות, או לשתי אחיות פקחות, או לשתי אחיות, אחת חרשת ואחת פקחת; או שתי אחיות חרשות, נשואות לשני אחים פקחים, או לשני אחים חרשין, או לשני אחין, אחד חרש ואחד פקח – הרי אלו פטורות מן החליצה ומן היבום. ואם היו נכריות – יכנסו, ואם רצו להוציא – יוציאו.

פירוש ברטנורא

בעלה. הוויא מורדת, וקיימא לן כותבין אגרת מרד על שומרת יבם: ומבקשים ממנו לחלוץ. ויתן כתובתה אם ירצה, ואם לא רצה לחלוץ והיא מורדת בו ובאה להפסיד כתובתה, כופין אותו לחלוץ:

יד א חרש. כשם שכונס ברמיה. כלומר בקדושין כך גרושין. וכן פקח בחרשת ברמיה כנס שרמו לה עד שנתרצית לו וברמיה יוציא אם רצה להוציא: ונתחרשה. אע"פ שקדושין גמורים היו שפקחת היתה באותו זמן: **אם רצה להוציא יוציא.** דלא בעינן דעת האשה: **נשתפית לא יוציא.** ואע"פ שיודעת לשמור גיטה ומתגרשת מן התורה, תקנו חכמים שלא יגרשנה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר: **נתחרש הוא.** לאחר קדושין, הואיל והיו קדושין גמורים לא יוציא עולמית, שאין גרושין שאין גמורים מפקיעין קדושין גמורים:

ב שהשיאה אביה. בקטנותה וקיבל קדושה והיו קדושין גמורים, אע"פ שהיא חרשת, שעל דעת אביה נתקדשה ולא על דעתה: **יוצאה בגט.** אפילו לאחר שגרלה ופקע כח אב מקבלת היא את גיטה: **אף זו.** פקחת שנתחרשה, כיוצא בה:

ג הרי אלו פטורות. ההואיל ושניהן חרשים או שתיהן חרשות, בקדושי זו כן קדושי זו, ואתו קדושין דאשתו אע"פ שאין גמורים ומפקעי זיקת יבמתו שהרי אינה

משניות מבוארות – קהתי

שהוא שאל את החכמים: מה טעם אתם מבדילים בין האיש ובין האשה? **אמרו לו** – חכמים לרבי יוחנן בן נורי: **אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת, שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה** – שיכול אדם לגרש את אשתו אף שלא לרצונה, הלכך אף האשה שנתחרשה יכולה להתגרש, והאיש אינו מוציא אלא לרצונה – וכיון שנתחרש ואינו בן דעת, אינו יכול להוציא את אשתו שקידשה בקידושין גמורים כשהיה פיקח.

באור משנה ב

העיד רבי יוחנן בן גודגדה על החרשת שהשיאה אביה – שקיבל אביה כסף קידושין בשבילה כשהיתה קטנה והשיאה, והרי היא אשת איש גמורה, **שהיא יוצאה בגט** – שהיא עצמה מקבלת את גיטה; ואף על פי שהיא חרשת ואינה בת דעת, הואיל ואשה מתגרשת אף שלא לרצונה, אין צריכים דעתה. **אמרו לו** – חכמים לרבי יוחנן בן נורי, שנחלק עליהם במשנה הקודמת: **אף זו** – אף הפיקחת שנתחרשה, שנישואיה היו נישואין גמורים, **כיוצא בה** – דינה כחרשת שהשיאה אביה, שאף על פי שנישואיה גמורים, היא מתגרשת, לפי שאין צורך בדעתה. – כוונת משנה זו, שחכמים הביאו גם את עדותו של רבי יוחנן בן גודגדה כדי להשיב על דברי רבי יוחנן בן נורי.

באור משנה ג

שני אחים חרשים נשואים לשתי אחיות חרשות, או לשתי אחיות פקחות, או לשתי אחיות, אחת חרשת ואחת פקחת; או שתי אחיות חרשות, נשואות לשני אחים פקחים, או לשני אחים חרשין – זו היא הדוגמה שברישא: שני אחים חרשים נשואים לשתי אחיות חרשות, ונשנתה שנית כדי להשלים כל הדוגמות בסיפא כמו ברישא, **או לשני אחין שמהם אחד חרש ואחד פקח** – בכל המקרים הללו, אם אחד האחים מת בלא בנים, **הרי אלו פטורות מן החליצה ומן היבום** – שהואיל ושני האחים חרשים או שתי האחיות חרשות, הרי נישואי שניהם שווים, שאינם אלא מדברי סופרים, הלכך באים נישואי אשתו של היבם ומפקיעים

רצה לחלוץ לה, והיא מוותרת על כתובתה, כופים אותה לחלוץ לה (רמב"ם: ברטנורא). **ואם נתפנה לכהן** – אם יש הוכחה שנתכוונה בנדרה, לבטל מצוות הייבום, **אפלו בחיי בעלה** – אפילו נדרה בחיי בעלה, אין כופין את היבם, אלא **מבקשין הימנו שיחליץ לה** – כמו שבארנו לעיל.

באור משנה א

פרק זה דן בנישואי חרש או חרשת לענין גט וייבום. וכבר הזכרנו בפרק הקודם, שאין נישואי חרש או חרשת אלא מדברי סופרים, שהואיל ואינם בני דעת אין קידושיהם קידושין מן התורה, אלא שחכמים תיקנו להם קידושין.

חרש – שאינו שומע ואינו מדבר, **שנשא פקחת** – היינו שאינה חרשת, ו**פקח שנשא חרשת** – או מי שאינו חרש שנשא חרשת, **אם רצה, יוציא** – יגרש את אשתו בגט, **ואם רצה, יקים** – אותה; **כשם שהוא כונס ברמיה, כך הוא מוציא ברמיה** – כלומר הטעם שחרש יכול לגרש, לפי שהגירושין הם כנישואין, כשם שהוא נושא אשה ברמיה, כך הוא מגרשה ברמיה. וכל שכן בפיקח שנשא חרשת שיכול לגרשה, שהרי אין צורך בדעת האשה בגירושין (המאירי). **פקח שנשא פקחת, ונתחרשה, אם רצה יוציא** – אף על פי שנישואיהם היו נישואי תורה, שהרי בשעה שנשאה היתה פיקחת, מכל מקום יכול הוא לגרשה לאחר שנתחרשה, לפי שאין צריכים דעת האשה בגירושין, ונמצא שאף הגירושין גירוש תורה הם. **ואם רצה, יקים** – וכל שכן שאם רצה לקיימה, מקיימה. **נשתפית** – יצאה מדעתה, **לא יוציא** – אותה; ואף על פי שהיא יודעת לשמור גיטה, והיא מתגרשת מן התורה, מכל מקום תיקנו חכמים שלא יגרשנה, שמה ינהגו בה מנהג הפקר. **נתחרש הוא, או נשתטה** – שנשא אשה כשהיה פיקח ואחר כך נתחרש או נשתטה, הואיל ונישואיו היו נישואין גמורים, **אינו מוציא עולמית** – אינו יכול עכשיו לגרש את אשתו, שהרי אינו בן דעת, ואין גירושיו שאינם גמורים יכולים להפקיע את נישואיו הגמורים. **אמר רבי יוחנן בן נורי: מפני מה האשה שנתחרשה יוצאה, והאיש שנתחרש אינו מוציא** – בגמרא מבואר, שרבי יוחנן בן נורי חולק על חכמים וסובר, שכשם שהאיש שנתחרש אינו מוציא, כך האשה שנתחרשה אינה יכולה להתגרש, אלא

ד שני אחים, אחד חרש ואחד פקח, נשואים לשתי אחיות פקחות; מת חרש בעל הפקחת, מה יעשה פקח בעל הפקחת? תצא משום אחות אשה. מת פקח בעל הפקחת, מה יעשה חרש בעל הפקחת? מוציא אשתו בגט, ואשת אחיו אסורה לעולם.

פירוש ברטנורא

זיקה גמורה: יבנסו. שאין חליצה בחרש וחרשת, שאין בוואר ואמרה. ואח"כ אם רצו להוציא יוציא בגט, דאחי גט ברמיה ומפקע נשואין דידה וזיקת אחיו דהוא ברמיה:

ד מוציא את אשתו בגט. זיקת אחותה הבא מכח קדושין גמורים אוסרתה עליו, ואין כח בקדושין דידה לדחות היבמה משום אחות אשתו: ואשת אחיו אסורה לעולם. דחרש לא חליץ. ולכנסו אי אפשר משום אחות אשה:

משניות מבוארות – קהתי

את זיקת יבמתו משום אחות אשה, שהרי אף הזיקה של יבמתו אינה אלא מדברי סופרים. ואם היו – שתי הנשים, נכריות – ולא אחיות, יכנסו – אם מת אחד מהאחים בלא בנים, מייבם השני את אשת אחיו המת; אבל אינו חולץ לה, שאין חליצה בחרש ובחרשת, כמו ששנינו (לעיל יב, ד): "החרש שנחלק והחרשת שנחלצה... חליצתה פסולה". ואם רצו להוציא – את היבמה, יוציא – לאחר הייבום בגט, שהגט הניתן ברמיה מפקיע את נישואיו מכוח זיקת אחיו, שהיו אף הם ברמיה, כמו ששנינו לעיל (משנה א.).

באור משנה ד

שש המשניות שלפנינו (ד-ט) הן ברוב הספרים משנה אחת, אבל נקטנו לפי לוח המשנה היומית, המחלק את המשנה הזאת לשש משניות.

שני אחים, אחד חרש ואחד פקח, נשואים לשתי אחיות פקחות; מת חרש בעל הפקחת – שנישואיו לא היו נישואים

המשך ביאור למס' נדה ליום רביעי עמ' ב

ונסתם הטבור שהיה פתוח, שאלמלא כן, אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת.

רבי שמלאי ממשיך בדבריה: וגר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, שנאמר (איוב כט ג) 'בהלו נרו עלי ראשי לאורו אלך חשך', כלומר שהיה על ראשו נר שהאיר לי בחושך, ודיינו במעי אמו. ואל תתמה כיצד מביט עד סוף העולם, שהרי מצינו כן בכל אדם שישן כאן ורואה חלום באספמיה – במקום חרוק.

רבי שמלאי מלמד על מעלת הימים שהעובר במעי אמו: ואין לך ימים שנאדם שרוי בהם במוכה יותר מאותן הימים שהיו במעי אמו, שנאמר (שם כט ב) 'מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ישמרני', שאיוב ביקש לחזור לזמן שה' שמר אותו שמירה מיוחדת, ואיזהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים, שהרי מכר שאמר איוב 'כירחי קדם' ולא 'כשנות קדם', מלמד שדיבר על תקופה שכוללת רק כמה חדשים, הוי אומר אלו ירחי לידה – תשעת החדשים שהעובר במעי אמו. ומה שאיוב ביקש לחזור דווקא לימים אלו, ולא לימים שקודם היסורים אף שהיו לו בהם הרבה טובות [ובמבואר בפסוקים], מוכח שאין לאדם ימים טובים יותר מאלו.

רבי שמלאי ממשיך ללמד על העובר: ומלמדן אותו את כל התורה בולח, שנאמר (משלי ד ד) 'וירני ויאמר לי יתמד דברי לבך שמו מצותי ורחי', כלומר שה' לימד אותו ואמר שדברי התורה יכנסו בלבי ואשמור את המצוות, ואמר זאת על הזמן שהיה במעי אמו. ואומר – ונאמר עוד (איוב כט ד) 'בסוד אלוה עלי אהלי', שאיוב אמר שבשעה שאמו שימשה לו כאהל למסתור ומחסה [וזמן העיבור], זכה לסוד ה', כלומר ללמוד את התורה.

שואלת הגמרא: מאי ואומר – מדוע צריך להביא פסוק נוסף. משיבה הגמרא: ובי תימא נביא הוא דקאמר – שאם תדחה שאין להוכיח מהפסוק במשלי כיון שאינו מתייחס לזמן העיבור אלא ששלמה המלך שהיה נביא אמר זאת על דוד אביו שלימדו תורה, תא שמע

30 'בסוד אלוה עלי אהלי' שזה ודאי מדבר על שעת העיבור.

31 רבי שמלאי ממשיך ומלמד על שעת הלידה: וביין שבא העובר

32 לאור העולם, בא מלאך וספרו על פיו ומשכחו [ומשכחו ממנו]

33 את כל התורה בולח, שנאמר (בראשית ד ו) 'לפתח חמאת רובין'.

34 והולד אינו יוצא משם [ממעי אמו] לאור העולם עד שמשביעין

35 אותו, שנאמר (ישעיהו מה כג) 'כי לי תכרע כל ברך תשבע כל

36 לשון', ומה שכתוב 'כי לי תכרע כל ברך' זה נאמר על יום המיתה,

37 שהרי מצינו שלשון כריעה נכתב על המתים, כמו שנאמר (תהלים

38 כב ל) 'לפניו יכרעו כל יודי עפר', כלומר כל המתים שיורדים

39 עתה לעפר. ומה שכתוב 'תשבע כל לשון' זה נאמר על יום הלידה,

40 שנאמר (תהלים כד ד) 'נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא

41 נפשו ולא נשבע למרמה', שהפסוק משבח את מי ששומר את

42 שבועתו, והכוונה על מה שנשבע בהיותו עובר לקיים את כל התורה,

43 ואין לומר שהכוונה למי שאינו נשבע לשקר, שהרי פסוק זה הוא

44 תשובה לפסוק שלפניו 'מי יעלה בהר ה', ומשום שלא נשבע לשקר

45 אינו חשוב עד כדי לעלות בהר ה'.

46 רבי שמלאי מבאר: ומה היא השבועה שמשביעין אותו, תהי צדיק

47 ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה,

48 הנה בעיניך – תחשיב את עצמך כרשע. ומוזהרים אותו, והוי יודע

49 שהקדוש ברוך הוא מהור ומשרתיו מהורים ונשמה שנתן בך

50 מהורה היא, אם אתה משמרה במהרה [בלא חטאים], מוטב, ואם

51 לאו, הריני נוטלה ממך.

52 ברייתא בענין זה: תנא רבי ישמעאל, משל לכהן שסמר

53 תרומה לעם הארץ שיש לחשוש שיטמא אותה, ואמר לו הכהן

54 לעם הארץ, אם אתה משמרה במהרה, מוטב, ואם לאו, הריני

55 שורפה לפניך כדין תרומה שנטמאת שצריך לשורפה.

56 הגמרא מביאה פסוק נוסף המלמד שמשביעים את העובר: אמר רבי

57 אלעזר,

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף לח עמ' א: **גמרא** שנינו במשנה: של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים. **תנו רבנן, בית גרמו היו בקיאים באומנות מעשה** [-רדיית ואפית] **לחם הפנים, ולא רצו ללמד** זאת לאחרים. רצו חכמים להענישם, לפיכך **שלחו חכמים והביאו אומנין** אחרים שהיו מומחים באפיה **מאלכסנדריא של מצרים, והם היו יודעין לאפות כמותן** - כבית גרמו, **ולא היו יודעין לרדות** [-להוציא את הלחם מהתנור] **כמותן** שלא ישתברו הלחמים, ולפיכך אפו את הלחם באופן אחר מבית גרמו, **שהללו** [-אנשי אלכסנדריא] **מסיקין** את התנור **מבחוץ ואופין** את הלחם **מבחוץ**, כדי שלא ישבר כשמוציאים אותו מהתנור, **והללו** [-בית גרמו] **מסיקין** את התנור **מבפנים ואופין** את הלחם **מבפנים**. **ועוד היה ביניהם, שהללו** [-אנשי אלכסנדריא] **פיתן מתעפשת מעובי הלחם, והללו** [-בית גרמו] **אין פיתן מתעפשת. כששעמו חכמים בדבר** - שיש חסרון בלחם, **אמרו, כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לכבודו בראו, שנאמר** (ישעיה מג ז) **'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו',** וכיון שאומניי בית גרמו יותר מומחים בכך, **(וחזרו) [יחזרו] בית גרמו למקומן. שלחו להם חכמים** להחזירם למלאכת האפיה, **ולא באו, לפי שרצו להעלות שחרם. כפלו להם שכרן** מתרומת הלשכה, **ובאו. וכך כפלו להם, שבכל יום** - עד שסילקו אותם **היו נוטלין שנים עשר מנה לשנה, והיום** אחר שחזרו נוטלים **עשרים וארבעה מנה. רבי יהודה אומר, בכל יום עשרים וארבעה, והיום ארבעים ושמונה.**

אמרו להם חכמים לבית גרמו, **מה ראיתם שלא ללמד** אומנותכם. **אמרו להם, יודעין היו** משפחתו **של בית אבא, שבית זה** [-בית המקדש] **עתידי ליחרב, וחששו ששם ילמוד אדם שאינו מהוגן** את אומנות האפיה, **וילך ויעבד עבודת כוכבים בקר** - באפיה זו, ולכן לא רצו לגלותה.

מסיימת הברייתא: **ועל דבר זה מזהירין אותן לשבח, שמעולם לא נמצאת פת נקיה ביד גניהם, כדי שלא יאמרו הבריות, ממעשה לחם הפנים זה ניוזנין.** ועשו כך כדי **לקיים מה שנאמר 'והייתם נקים מה' ומישראל'.**

שנינו במשנה: **של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת. תנו רבנן, בית אבטינס היו בקיאים באומנות מעשה הקטורת, ולא רצו ללמד**

לאחרים. לפיכך **שלחו חכמים והביאו אומנין** אחרים **מאלכסנדריא של מצרים, והיו יודעין לפטם** [-לכתוש הסמינים ולערבם יפה] **כמותם** - כבית אבטינס, **ולא היו יודעין להעלות עשן יפה כמותן. של הללו** [-בית אבטינס] **היה העשן מתמר ועולה זקוף כמקל, ושל הללו** [-אומניי אלכסנדריא] **מפציע** - מתפזר העשן **לכאן ולכאן, שלא ידעו מהו העשב המעלה את העשן שיהיה זקוף כמקל. וכששעמו חכמים בדבר, אמרו, כל מה שברא הקדוש ברוך הוא, לכבודו בראו, שנאמר** (משלי טז ד) **'כל פעל ה' למענהו',** וכיון שבית אבטינס יותר מומחים בכך, **(וחזרו) [יחזרו] בית אבטינס למקומן. שלחו להם חכמים** שליחים להחזירם, **ולא באו. כפלו להם שכרן ובאו. וכך כפלו להם, שבכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה לשנה, והיום עשרים וארבעה, רבי יהודה אומר, בכל יום עשרים וארבעה, והיום ארבעים ושמונה.**

אמרו להם חכמים לבית אבטינס, **מה ראיתם שלא ללמד** מהו העשב מעלה עשן. **אמרו** בית אבטינס לחכמים, **יודעין היו** משפחתו **של בית אבא שבית זה** [-בית המקדש] **עתידי ליחרב, אמרו, יש חשש ששם ילמוד אדם שאינו מהוגן, וילך ויעבד עבודת כוכבים בקר, ולכן לא רצו לגלותה.**

מסיימת הברייתא: **ועל דבר זה מזהירין אותן לשבח, שמעולם לא יצאת פלה מבושמת מביתיהן** של בית אבטינס. **וכשנושאים אשה ממקום אחר, מתניין עמה שלא תתבסם, כדי שלא יאמרו הבריות ממעשה הקטורת מתבסמן** אלו, **לקיים מה שנאמר 'והייתם נקיים מה' ומישראל'.**

תנא, אמר רבי ישמעאל, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אחד מבני גניהם של אחד ממשפחות אלו. **אמרתי לו, אבותיך** שלא גילו אומנותם, **בקשו להרבות כבודן, ורצו למעט כבוד המקום, אולם עכשיו** שנחרב המקדש, **כבוד מקום במקומו, ומיעט כבודם, שהיום אין צורך בהם.**

58 הגמרא סברה עתה שאי אפשר שיולדו שני ולדות זה אחר זה

מבררת הגמרא: **מאי טעמא דרבי שמעון**. משיבה הגמרא: **אמר רבה, אשכחתינהו** [–מצאתים] **לרבנן דבי רב** – לתלמידים שבבית

נדה. פרק שלישי – המפלות חתיכה דף כז עמוד א – מתוך מהדורת “אבן ישראל – (שטיינזליץ)” קלא

חומר שני ולדות – אם זה זכר – חיישין דלמא נקבה הוה ההוא דשליא, ותשב
 לזכר ולנקבה. ולרבנן דאמר: המפלת חיה ועוף – אינו ולד, מאי חומרא איכא בהאי
 ולד? מחזירין עלה למימרה: ליכא שום ולד, ואין לה דם טהור, והיינו חומרא דיליה,
 ומשום שליא מטמנין לה שבועים. שאני אוסר – ולד הוה עם השליא ונימוח שפיר
 של שליא. שפיר = ולד. ושמן נימוחה
 שלייתו של שפיר – כלומר ושלייתו של זה
 שלפניו נימוח. וזו אינה שלו והוא אינה
 קשורה בו. קתני מיהא “בזמן שקשורה
 עמו.” תיובתא דרבי – דאמר: “דבר שאינו
 שאלת.” אחר הולד – אבל יצאה שליא
 קודם – חוששין לאחר. הניחא למאן דאמר
 כו’. פלוגתיהו לקמן בפרק “בנות כותים”
 (לחב). לכוף שבועה – יום או יומים בתוך
 חדש שביעי בסופו, דחיי. ואחד לתחלת
 תשעה – יום אחד בחדש. “דהוה לה” לא
 גרסינן. אלא למאן דאמר אינה יולדת
 למקוטעין היכי משכחת לה – תרוייתו
 בחדש השביעי – ליכא למימר, דחדש כולי
 האי לא הוי. ואם זה לסוף שבועה וזה לסוף
 תשעה – טפי איכא. ואם זה בשבועה וזה
 בשמונה – לא חיי. ומדקרי להו “ולד” ולא
 “פול” – מכלל דבני קיימא ניהו. איפוך –
 שמעתא דרבי יוחנן. עשרים ושלושה – לולד,
 משכחת לה דאחד נגמרה צורתו לתחלת
 שבועה ואחד לסוף תשעה, דלכולי עלמא
 יולדת לשבעה – יולדת למקוטעין. האמר
 מר כו’ – קא סלקא דעתך: בשלושה חדשים
 לא משכחת לה, אלא אם כן נתעברה זה
 אחר זה. לבית החיצון – לבית אחר, שהבית
 טהור. אבל = הן, אמרו לו למה – מאי שנא
 בית ראשון דמטמנין ליה? אמר להו: לפי
 שאינו, והואיל ונמלטוהו נמוק. מאי מעמא
 דרבי שמעון – נהי דנמוק, מכל מקום כל
 גופו של מת כאן הוה, והוה ליה כרקב ובגצול,
 ובשר המת שנימוח ונעשה ליהא סרוחה.
 ממין אחר – אפילו ממין טומאה, אם אינה
 שוה לה – בטלה. אחיכו עליה – אמרו ליה:
 פשיטא, מאי שנא טעמיהו מטעמיה, כולה
 חדא מילתא אמרו: אפילו כי האי מילתא –
 דאתאי ליה חוכא. ליטא איניש – דלמא
 מתוך דבריו אמרי ליה טעמא. ולא לישתוק
 – ולימא: מטברנא ליה. אם נבלת – עצמן
 על דברי תורה, סופך להתנשא. ואם זמות –
 ושתקת, סופך לשום יד על פה – שלא תרע
 להשיב לשואלך. מלא תרוד = כף, רקב –
 רקבובית של מת. וזה שיעורו לטמא באהל
 הלכה למשה מסיני. אי אפשר – אף על גב
 דרובא רקב, אי אפשר למקום שנפל העפר
 שלא תהא גרגר של רקב בין שני גרגרים של
 עפר, ובטל הרקב, ובציר לו שיעורא דתרוד.
 פרידה
 בהתנשא ואם זמות יד לפה”. ואודא רבי שמעון למעמיה, דתניא: מלא תרוד רקב שנפל לתוכו
 עפר כל שוה – טמא, ורבי שמעון מטהר. מאי טעמא דרבי שמעון? אמר רבה, אשכחתינהו
 לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי: אי אפשר שלא ירבו שתי פרידות עפר על פרידה אחת של
 רקב, וקסרי ליה. ואמינא להו: אדרבה, אי אפשר שלא ירבו שתי פרידות רקב על

חומר שני ולדות – לרבי מאיר, דבחה ועוף טמאה לידה, הוי
 חומר שני ולדות. אם חיה ועוף הם זכר – יהיבין לה חומר שליא, דמספקין
 בנקבה לטומאה. וחומר חיה ועוף לטהרה, דשמא אין ולד בשליא. וקשה לרבי מאיר:
 אי חיה ועוף זכר, אמאי מספקא שליא בנקבה? הא הוי ספק ספיקא: דשמא אין
 בשליא ולד, ואפילו יש – שמא זכר הוא!
 ולכן יש לומר: “חומר שני ולדות” דקאמר,
 היינו לענין שהפילה שליא בשני אחר חיה
 ועוף. ולרבנן דאמר דאין טומאת לידה בחיה
 ועוף – לית לה ימי טהור כלל, דשמא אין
 ולד בשליא. ומשום שליא נותנין לה חומרא
 דזכר ונקבה. ואם תאמר: לרבנן נימא שלא
 תשב רק שבועה לטומאת לידה, אימור: אין
 ולד בשליא. ואפילו יש – שמא זכר הוא!
 ויש לומר: דאם כן, אם תראה ביום שלשים
 וארבעה, ותחזור ותראה ביום ארבעים ואחד,
 איכא למימר נמי: אימור לא ילדה כלל,
 והויא בארבעים ואחד שומרת יום כנגד יום.
 ואפילו איכא ולד, אימור: נקבה היא, ושתי
 ראיות דם טהור הוא, אי אפשר בתרוייתו
 למיזל לקולא, דסתרו אהדרי, אוליין
 בתרוייתו לחומרא. וכן צריך לומר
 אמתניתין, דקתני “המפלות ואין ידוע אם ולד
 הוא תשב לזכר ולנקבה ולנדה”, אף על גב
 דאיכא ספק ספיקא: שמא לא ילדה, ואפילו
 ילדה – שמא זכר הוא, ואמאי תשב לנקבה?
 אלא דאי כדפרשית, אלא אפשר דאמר
 אינה יולדת למקוטעין מאי איכא למימר –
 ואם תאמר: ונימא דנגמר צורתו, ואשתדף עד
 שמיני. דהכי אית ליה לרבה תוספאה בפרק
 “הערל” (יבמות פב) דעבר עובדא באשה
 שהלך בעלה למדינת הים ויהי לרבה לשנים עשר
 חדש, ואכשיריה: ויש לומר: לרבה אמרינן
 לית להו דרבה תוספאה.
 מאי טעמא דרבי שמעון – משום
 דבמנותינן אינו מזכיר כי אם רבי
 שמעון, קאמר מאי טעמא דרבי שמעון. פירש
 הקונטרס: נהי דנימוק, מכל מקום כל הגוף
 של המת הוא, והוה ליה כרקב של מת
 ובגצול. וקשה: דאם כן, מאי משנין כל טומאה
 שנתערב בה מין אחר בטלה, והיכי בעי
 למימר דבטל הולד, משום דם הלידה מבטל
 משהו מן הולד כמו מלא תרוד דמיתא ההם.
 ודאי דשיעורו מצומצם, כי יתבטל ממנו
 משהו, בציר ליה שיעורא מן התרוד. אבל כי
 יתבטל מעט מן הולד, אכתי נשאר יוחר
 מכזית או ממלא תרודו לכך נראה לרבינו
 יצחק: דנפל שבשליא אין עליו תורת נצל
 ורקב, כיון שאינו נגמר. ואינו בשר לטמא
 בבית, אלא מטעם מת שלם. והכי פירשה:
 מאי טעמא דרבי שמעון, הרי יש כאן מת
 שלם? ומשני: כל טומאות שנתערבו בו,
 ומהאי טעמא כי נתבטל ממנו משהו –
 טהור. והשתא מייתי שפיר ממלא תרוד רקב,
 ופריך: אדרבה כו’, והכי נמי השפיר מבטל
 משהו של מין אחר! ומשני רבי יוחנן: משום
 בטול ברוב נגעו בה. שדם הלידה הולידה
 רבה על כל השפיר, ומשבטל כולו – בטל

אף בבית ראשון. וריש לקיש סבר: דאפילו בלא בטול ברוב – טהור, משום בלבול צורה, שנטרף במימיו ונתבלבל צורתו לרבי שמעון אף בבית הראשון. ומרדכי לקיש נמי
 יש לחוכיח דלא מטמא משום רקב ונצל. דאם כן, לא הוה מטהרין משום בלבול, אלא ודאי טמא מטעם מת שלם. ובעי נמי ריש לקיש שלם בצורתו. ושאר אמוראי פליגי
 עליה בכלבול צורה, אך בעי שיהא שלם. ואם תאמר: למאי דסלקא דעתך דרבי שמעון מטהר אף בבית הפנימי, משום בטול משהו, היכי קתני בברייתא “כשם שאינו בבית
 החיצון, כך אינו בבית הפנימי משום בטול משהו”, הלא גם לרבי שמעון לא נתבטל כולו בבית הפנימי כמו בבית החיצון, אלא דמטהר משום בטול משהו? ויש לומר: דהכי
 קאמר, כשם שאתה מודה בבית החיצון שנימוק, כך יש לטהר בבית הפנימי משום בטול משהו. דאין כאן מת שלם. ואם תאמר: בניזר פרק “כזה גדול” (גא) דפריך: על המת
 ועל כזית מן המת, נזיר מגלח על כזית מן המת, מגלח על המת לא כל שכן! ומשני: לא נצרכה אלא למת שאין בו כזית בשר, ולא נתקשרו אבריו בגידין. אמאי לא משני:
 בשליא שאינה מטמא אלא שלם? ויש לומר: דשליא לא מקריא “מת”. אי נמי: היינו הא דמשני תתם.

גלגילון — פירש בערוך: דבר הנגלה עמו. למעוטי הרוג — דמחוסר דם. והא דאמר עולא בפרק "בזך גדול" (נזיר נא,א): אין רקב למת, אלא לבא מן הבשר מן הגידין ומן העצמות. אם כן משמע דאין רקב טמא, אלא אם כן בא משלשתן יחד. אבל רקב מדם — לא בעי' מכל מקום אם חסר מדמו בשעה שנקבר

אין לו דין רקב. מלא תרוד — ועוד פירש הקוטנר: כגון שנקבר בכסותו. ואין נראה לרבינו שמואל בן מאיר, דבתחלה מודו כולי עלמא דדבר אחר נעשה לו גלגילון. ונראה לרבינו שמואל בן מאיר: דהכא מיירי בנקבר ערום. ודרכן היה לטוח כוכין בסיד, ומיד שנתרקב היה התרוד ממנו טמא. ואחר כך נפל מן הסיד, ונתערבה עם הרקב שכבר היה טמא. ומדך לא עבד צריכותא. דקא משמע לן משום דאי אפשר שלא יהא תרוד מרקב קודם שנתערב בו עפר. כדי לפרסמה שפטורה — הא דתנן בפרק "בהמה המקשה" (חולין עז,א): מבכרת שהפילה שליא — ישליכנה לכלבים. התיב אין צריך פרסום, דהכל יודעים שיש ולד בשליא. משום בטול ברוב נגעו בה — ואם תאמר: דבבכורות פרק "הלוקח בהמה" (כג,א) גבי נבלה בטלה בשחוטה, וקאמר: אין מטמאה במגע, אבל מטמאה במשא דטומאה, כמאן דאיתא דמאי. ופריך מחררת דם דאינה מטמאה, לא במגע ולא במשא, משום בטול ברוב. אלמא דכמאן דליתיה דמאי! ומשני: משום דהיה ליה טומאה סרוחה. ופריך: הניחא לבר פדא, דריש: עד לגר. אלא לרבי דריש: עד לכלב. קשיא: ואמאי לא מקשה מדך, דשפיר דאינו מטמא באהל משום בטול ברוב, אלמא כמאן דליתיה דמי! והשתא לא מצי לשנויי: משום דהיה טומאה סרוחה, דאפילו מת סרוח מטמא! ויש לומר: משום דאיכא למדוד דטעמא משום בילבול צורה, כדריש לקיש, ולא משום בטול ברוב. אי נמי: כיון דטעמא דשפיר משום מת שלם, אף על גב דטומאה כמאן דאיתיה דמי, אין להחשיבו שלם, כיון שנתבטל ברוב לגמרי.

מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור — וקשה: מאי פריך ליה רבי יוחנן, האמר בסמוך דרבי יוחנן כרבי אלעזר, ואם כן ריש לקיש ניהא טפי, דקאי כרבנן, דקתני במסכת אהלות: וחכמים מטהרים: ויש לומר: דרבי יוחנן וריש לקיש, אליבא דרבנן פליגי. דריש לקיש סבר דרבנן דמטהרי ברובע, הכי נמי דמטהרי אפילו בשלם בשאין שלדו קיימת ונתבלבל צורתו. אבל שלדו קיימת — טמא מדריב יצחק דאיתא כרבנן. דאי כרבי אלעזר אפילו אין שלדו קיימת טמא, דהא מטמא רבי אלעזר ברובע של אפר. ואמרין ליה רבי יוחנן: מנלן הא דרבנן מטהרו משום בלבול צורה. דלמא טעמא דרבנן דכשנשרף אין עוד שם מת עליו, אפילו כולו שלם ושלדו קיימת. אבל שפיר שם מת עליו וטמא, אי לאו משום דבטל ברוב. ומילתא דרבי יצחק לא אתיא כרבנן אלא כרבי אלעזר דטמא מת שרוף, וחסר ושלדו קיימת נקט לטהר פתחים קטנים. אי נמי: קסבר רבי יוחנן לחלק בין שפיר ושלדא למת שנשרף ואין שלדו קיימת, דשניהם שוין לריש לקיש ולרבי יוחנן. ובידשומא איכא: שפיר שנתבלבל צורתו, מהו? רבי יוחנן אמר: טמא, ריש לקיש אמר: טהור. אייתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן מרבי יצחק מגדלאה, ומשני: דבר תורה אפילו שלדו קיימת טהור, מפני מה אמרו טמא? מפני כבודו של מת הוא דלא בטל. והוה כפירוש ראשון, דאף בשלדו קיימת טהור, דבר תורה. וחולק על הגמרא שלנו דמוקי לה כרבי אלעזר מילתא דרבי יצחק, והתם מוקי לה כרבנן שנשרף

פרידה אחת עפר ונפיל ליה שיעורא! אלא אמר רבה: היינו טעמא דרבי שמעון, סופו בתחלתו, מה תחלתו — נעשה לו דבר אחר גלגילון, אף סופו — נעשה לו דבר אחר גלגילון, מאי היא? דתניא: איזהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב: נקבר ערום בארון של שיש, או על גבי רצפה של אבנים — והוה מת שיש לו רקב, ואיזהו מת שאין לו רקב — נקבר בכסותו, או בארון של עץ, או על גבי רצפה של לבנים — והוה מת שאין לו רקב. ולא אמרו רבך — אלא למת בלבה, למעוטי הרוג — דלא. גופא: מלא תרוד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא — ממה, ורבי שמעון מטהר. מלא תרוד רקב שנתפור בבית — הבית טמא, ורבי שמעון מטהר. וצריכא. דאי אשמעינן קפיוחא — בההיא קאמרי רבנן — משום דמכניף, אבל נתפור — אימא מודו לו לרבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל. ואי אשמעינן בהא — בהא אמר רבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל, אבל בהא — אימא מודה להו לרבנן, צריכא. תניא אידיד: מלא תרוד ועוד עפר בית הקברות — טמא. ורבי שמעון מטהר. מאי טעמיהו דרבנן? לפי שאי אמרת למלא תרוד ועוד עפר בית הקברות שאין בו מלא תרוד רקב. השתא דאמרת טעמא דרבי שמעון משום סופו בתחלתו, גבי שליא מאי טעמא? אמר רבי יוחנן: משום בפול ברוב נגעו בה. ואזדא רבי יוחנן למעמיה, דאמר רבי יוחנן: רבי שמעון ורבי אלעזר בן יעקב אמרו דבר אחר. רבי שמעון — הא דאמרן. רבי אלעזר — דתניא, רבי אלעזר בן יעקב אומר: בהמה גסה ששפעה חררת דם — הרי זו תקבר, ופטורה מן הבכורה. ותני רבי חייה עליה: אינה מטמאה לא במגע ולא במשא. ומאחר שאינה מטמאה לא במגע ולא במשא, אמאי תקבר? כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה. אלמא ולד מעליא הוא, אלמא לא במגע ולא במשא, ואמאי תני רבי חייה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא? אמר רבי יוחנן: משום בפול ברוב נגעו בה. אמר רבי אמי, אמר רבי יוחנן: ומודה רבי שמעון שאמו מטמאה לידה. אמר ההוא סבא לרבי אמי: אסברא לך טעמא דרבי יוחנן, דאמר קרא "אשה כי תזרע וילדה זכר" וגו' — אפילו לא ילדה אלא פגיון שהזרעה — טמאה לידה. ריש לקיש אמר: שפיר שטרפוהו במימיו — נעשה כמת שנתבלבלה צורתו. אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור? אילימא מהא דאמר רבי שבתאי אמר רבי יצחק מגדלאה, ואמרי לה אמר רבי יצחק מגדלאה אמר רבי שבתאי: מת שנשרף ושלדו קיימת — טמא, מעשה היה וטמא לו פתחים גדולים, וטהור

פרידה = גרגיר. סופו — של רקב בתחלתו. מה תחלתו — כשנקבר, אם יש דבר הראוי לירקב ולעשות רקב של מת. גלגילון — בטול. שאותו דבר אחר — מבטלו. אף סופו, לאחר שנעשה רקב כשנקבר כהלתו — דבר אחר המתערבת בו מבטלו. ולשון "גלגילון" — דבר העומד כנגדו לבטלו ולקלקלו. ולקמן פריך: הואיל וטעמא דרבי שמעון ברקב כדאמר השתא, גבי שליא דליכא למימר הכה, מאי טעמא? מאי היא? דאמר: תחלתו — דבר אחר נעשה לו גלגילון. שאין לו רקב — שאין רקב שלו מטמא. ערום בארון של שיש או על גבי רצפה של אבנים — דהשתא אין תערובת ברקובותו. נקבר בכסותו — דאיכא רקובות, או אפילו ערום בארון של עץ דאיכא רקובות. או על גבי רצפה של לבנים — שעפרן נמחה. שאין לו רקב — מפני דבר אחר המעורב בו. לאפוקי הרוג דלא — לפי שיצא דמו חסר, וקיימא לן במסכת נזיר (נא,א) מת שחסר — אין לו רקב. שנתפור בתוך הבית [הבית] טמא — משום אהל. דאין מאהיל וחוזר ומאהיל — גג שכנגד זה מאהיל על חצי שיעור, ושכנגד זה מאהיל על חצי שיעור, ושני אהלות הן, ואין מצטרפין. מלא תרוד ועוד — יותר ממלא תרוד עפר בית הקברות. לישנא אחרת: רקב ממש של מת. אלא כגון שנקבר בכסותו או בקרקע בלא ארון של שיש, ויש כאן מלא תרוד ועוד מאותו עפר, דהוה מעורבין רקב ועפר. בטל ברוב — שדם הלידה נתרבה על מחיו הולד, ומבטלו. אמרו דבר אחד — ולקמן מוקמינן דרבי אלעזר בן יעקב משום בטול ברוב. בהמה גסה — שלא היה לה ולד מעולם. תקבר — החררה, שהוא מחיו של בכור. ופטורה מן הבכורה — שאם תלד עוד אין וילדה לבת. אינה מטמאה — אותה חררה. ומאחר דאינה מטמאה — אלמא, לא חיישין לולד, אמאי תקבר? ומשני כדי לפרסמה — שנפטרה מן הבכורה, שידע הכל שזה פטר רחם. ופריכין — מדרטורה מן הבכורה, אלמא ולד מעליא היא, אמאי אינה מטמאה ברוב — מחיו הנפל בטל ברם. ומודה רבי שמעון — במתניתין בשליא, אף על גב שהבית טהור, אמו טמאה לידה. כעין שהוריעה — כלומר, דנימוח כורע. שטרפוהו — כמו (חולין סד,א): ביצים טרופות בקערה, שמחוקו ובלבלוהו. במימיו — שהדיחוקו בחן. אי נמי: במי הלידה והסינוף שיוצא עמו. שנתבלבלה — נמחק כולו, כמו שרוף שנתפור ואין שלדו קיימת. ושלדו קיימת — גופו קיים, שלא נתפור האפר, ועדיין נראה כשלם. פתחים גדולים — של ארבעה טפחים. וטהור

שפיר שטרפוהו במימיו — נעשה כמת שנתבלבלה צורתו. אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור? אילימא מהא דאמר רבי שבתאי אמר רבי יצחק מגדלאה, ואמרי לה אמר רבי יצחק מגדלאה אמר רבי שבתאי: מת שנשרף ושלדו קיימת — טמא, מעשה היה וטמא לו פתחים גדולים, וטהור

אבל אם העפר שלם, אפילו אין שלדו קיימת — טמא. והשתא אתי שפיר, שאין צריך לחלק בין שפיר ושלדא למת שנשרף ואין שלדו קיימת, דשניהם שוין לריש לקיש ולרבי יוחנן. ובידשומא איכא: שפיר שנתבלבל צורתו, מהו? רבי יוחנן אמר: טמא, ריש לקיש אמר: טהור. אייתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן מרבי יצחק מגדלאה, ומשני: דבר תורה אפילו שלדו קיימת טהור, מפני מה אמרו טמא? מפני כבודו של מת הוא דלא בטל. והוה כפירוש ראשון, דאף בשלדו קיימת טהור, דבר תורה. וחולק על הגמרא שלנו דמוקי לה כרבי אלעזר מילתא דרבי יצחק, והתם מוקי לה כרבנן שנשרף

הגמרא שבה לדון בטעמו של רבי שמעון במשנה בענין שליאי.
שואלת הגמרא: הַשְׁתָּא דְאִמְרַת - עכשיו שאמר רבה דַּמְעָא דְרַבִּי
שְׁמַעוֹן שְׁבַט מלא תרוד רקב במשנה עפר שנפל לתוכו, מִשּׁוּם סוּפּוֹ
בְּתַחֲלָתָהּ, נָבִי שְׁלִיאי מַאי מַעְמָא - מה טעמו לגבי שליאי שבבית
שטירתו, הרי טומאתה של שליאי היא משום שנחשבת כנצל של מת,
ודין גנגילון נאמר רק ברקב ולא כנצל.
רבי יוחנן מבאר את טעמו של רבי שמעון בענין שליאי באופן אחר.
משיבה הגמרא: אִמְרַת רַבִּי יוֹחָנָן, מִשּׁוּם כְּפֻל בְּרוּב נָנְעוּ בָּהּ -
באמת אין הטעם משום שנעשה גנגילון, אלא מפני שדם הלידה
נתרבה על מיהוי כל הולד ומבטלו.
מבאר הגמרא: וְאִזְדָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְמַעְמִיָּה - ודבר זה שביאר רבי
יוחנן בדעת רבי שמעון, לשיטתו במקום אחר אמר, דְאִמְרַת רַבִּי
יוֹחָנָן, רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר בְּן יַעֲקֹב אֲמְרוּ דְרַבִּי אֶחָד - שניהם
סוברים שמועיל ביטול ברוב לגבי ולד מחוי, רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָא דְאִמְרַת
- מה ששנינו כאן, שטירה את השליאי מדין ביטול ברוב, רַבִּי
אֲלִיעֶזֶר, דְּתַנִּינָא, רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בְּן יַעֲקֹב אֲמַר, בְּהֵמָה נִפְסָה שְׁלֵא
ילדה מעולם, שִׁשְׁפִּיעָה תִּרְרַת דָּם - שהפילה חתיכת דם, תִּרִי זו
תִּקְבֵּר הַחֲרָה, כי היא אסורה בהנאה, שיש לחשוש שמא היא מחוי
של ולד ובר שנימוק, והרי הוא קדוש בבכורה, וּפְטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה
- אם תוליד בהמה זו ולד נוסף, אינו ניתן לכהן. וְתָנִי (-ושנה) וְלֵא
חִיָּיא עֲלֵה (-על משנה זו), אִינָה מְטַמְּאָה הַחֲרָה, לֹא בְּמַנְעַ וְלֹא
בְּמִשָּׁא, שאינה נידונת כנבילה. וסברה הגמרא שהטעם הוא משום
שלא חוששים שהיה שם ולד ונימוק. מקשה הגמרא על רבי חייא:
וּמֵאַחֵר שְׁאִינָה מְטַמְּאָה לֹא בְּמַנְעַ וְלֹא בְּמִשָּׁא, כי אין חוששים
שהיה שם ולד, אֲמַאי תִּקְבֵּר - מדוע שנינו במשנה שהיא טעונה
קבורה. מתרצת הגמרא: כְּדִי לְפַרְסְמָהּ - לפרסם על הבהמה שְׁהִיא
פְטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה, שהחררה שנקברה, היא הפטר רחם. מקשה
הגמרא: אֲלֵמָא - הרי מתוך כך שהיא פטורה מן הבכורה מוכח שוֹלֵךְ
מַעֲלִיא הוּא - שהוא ולד גמור, וְאֲמַאי תָּנִי (-ומדוע שנה) רַבִּי חִיָּיא
שְׁאִינָה מְטַמְּאָה (-החררה) לֹא בְּמַנְעַ וְלֹא בְּמִשָּׁא, שמה שאינה
מטמאה במגע ובמשא מוכח שאין חוששים שהיה כאן ולד. מתרצת
הגמרא: אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִשּׁוּם כְּפֻל בְּרוּב נָנְעוּ בָּהּ - מה שאמר
שאינה מטמאה במגע ובמשא, אינו משום שאין כאן ולד, אלא משום
שהולד שנימוק, בטל ברוב דם הלידה, וזהו מה שאמר רבי יוחנן,
שרבי שמעון ורבי אליעזר הלכו בשיטה אחת.
הגמרא מביאה דין נוסף בענין שליאי, לדעת רבי שמעון במשנה
שטירה את הבית: אִמְרַת רַבִּי אֲמִי אִמְרַת רַבִּי יוֹחָנָן, וּמִזְדָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן
(ובמשנתנו) שְׁעַל אֵף שֶׁהֵבִית טְהוֹר מִשּׁוּם שֶׁהוּלֵךְ נִימוּק, מכל מקום
אֲמֹ מְטַמְּאָה לִידָה, שלענין טומאת לידה, גם ולד מחוי חשוב ולד.
הגמרא מבאר את טעמו של רבי יוחנן: אִמְרַת הָהוּא סָבָא לְרַבִּי אֲמִי,
אִסְבָּרָא לֵךְ מַעְמָא (-אפרש לך את טעמו) דְרַבִּי יוֹחָנָן, דְאִמְרַת קָרָא
(ויקרא יב ב) 'אִשָּׁה כִּי תִדְרֹעַ וְיָלְדָה וְכָר וּגו' וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים',
אִפִּילוּ לֹא יֵלְדָה אֲלָא כְּעֵין שְׁהוֹרֵעָה - שנימוח הולד כורע, אמו
מְטַמְּאָה לִידָה.
הגמרא ממשיכה לדון בענין טומאת מת בשפיר: רִישׁ לְקִישׁ אֲמַר,
שְׁפִיר שְׁתַּרְפּוּהוּ בְּמִיָּיו - עור הולד שבו נוצרים העצמות והגידים
והבשר, שהמחורו במים שהורד בהם או במי הלידה ובטינוף היוצא
עמו, עד שנחלבלה ונמחקת צורתו, נִעְשָׂה דִינוֹ כְּמַת שְׁנִתְּבַלְבְּלָה
ובטלה צורתו, כגון שנשרף ונתפור ולא ניכרת צורתו, שאינו מטמא.
הגמרא מביאה דעת רבי יוחנן החולק על ריש לקיש: אִמְרַת לִיָּה רַבִּי
יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ, בְּמַת עֲצֻמוֹ שְׁנִתְּבַלְבְּלָה צוּרְתוֹ מְנָל (-מנין)
דְּתַהוּרָא, אִילִימָא מְהָא - אם נאמר שלמדים זאת ממה דְאִמְרַת רַבִּי
שְׁבַתָּא אֲמַר (-בשם) רַבִּי יַצְחָק מְגִדְלָא, וְאִמְרִי לָהּ (-ויש
אומרים) אֲמַר רַבִּי יַצְחָק מְגִדְלָא אֲמַר (-בשם) רַבִּי שְׁבַתָּא, מַת
שְׁנַשְׁרָף, וְשָׁלְדוּ קִיָּימָת - שגופו של המת השרוף לא נתפור, וצורתו
ניכרת ונראה כשלם, הרי זה מְטַמְּא. וכן מַעֲשָׂה הָיָה בְּמַת באופן
הנוכח, שהיה בתוך בית, וְטָמְאָה לֹא הַחֲכָמִים פְּתָחִים גְּדוּלִים, כדן
מת שלם המונח בבית, שהדין הוא שכל הנמצא בחלל הפתחים
הגדולים שיש בהם ד' על ד' טפחים, תחת המשקוף מבחוץ, שהוא
טמא,

פְּרִידָה אַחַת עֶפֶר ובטל העפר ברקב, וּנְפִישׁ לִיָּה שְׁעוּרָא - ונתרבה
בכך שיעור הרקב.
רבה מבאר באופן אחר: אֲלָא אֲמַר רַבָּה, הֵינִי מַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן,
שובר כי דין סוּפּוֹ של רקב והיינו שנותר בו דבר אחר לאחר
שנעשה רקב) הוּא בְּתַחֲלָתָהּ - כמו דבר שנותר בו לפני שנעשה
רקב, מַה בְּתַחֲלָתוֹ מִצִּינוֹ שְׁנַעֲשָׂה לוֹ דְרַבִּי אֶחָד גְּנִילוֹן - ביטול,
כלומר אם נקבר עם דבר שראוי שיהיה ממנו רקב, כגון בגד וכיוצא
בזה, אינו מטמא ברקב, לפי שאותו דבר עתיד להרקב ולהתערב
ברקב גוייתו של המת והיא מבטלת ומקלקלת אותו, אִם סוּפּוֹ - כך
הדין גם בסופו, לאחר שנעשה רקב, נִעְשָׂה לוֹ דְרַבִּי אֶחָד, כגון עפר,
גְּנִילוֹן - ביטול, זהו טעמו של רבי שמעון, ותנא קמא סובר שאין
לדמות תחילתו לסופו, כי שונה הדבר בתחילתו, שנותר בו דבר
אחר לפני שחל שם טומאה על הריקבון, ולכן בכוחו למנוע את
הטומאה מלחול, מה שאין כן בסופו, שנותר בו לאחר שכבר חל
שם טומאה על הריקבון, אין בכוחו לבטלה.
הגמרא מבאר את מהו דין 'גנגילון בתחילתו' שנוכח בדברי רבה: מַאי
הִיא - מהו הדין שאמר רבה שהמת בתחילתו נעשה לו דבר אחר
גנגילון, דְּתַנִּינָא, אִיזְהוּ מַת שִׁישׁ לוֹ רַקֵּב - שהרקב שלו מטמא,
וְאִיזְהוּ מַת שְׁאִין לוֹ רַקֵּב, מבאר הברייתא, נִקְבֵּר עֲרוֹם בְּאֶרֶץ שֶׁל
שִׁישׁ, אוֹ עַל גְּבִי רֶצֶפָה שֶׁל אֲבָנִים, ששיש ואבנים הם דברים שאינם
מרקיבים, ולא מתערב רקב אחר בריקבונותו של המת, וְהוּא מַת שִׁישׁ
לוֹ רַקֵּב. וְאִיזְהוּ מַת שְׁאִין לוֹ רַקֵּב, נִקְבֵּר בְּכִסּוֹתוֹ, שבגד מרקיב
כעבור זמן, אוֹ בְּאֶרֶץ שֶׁל עֵץ, שגם עץ הוא דבר שמרקיב, אוֹ עַל
גְּבִי רֶצֶפָה שֶׁל לְבָנִים שגם הם נרקיבים, וְהוּא מַת שְׁאִין לוֹ רַקֵּב, כי
מתערב רקב אחר ברקב שלו. וזהו הדין שהזכיר רבה שדבר אחר
נעשה גנגילון בתחילתו, כלומר שבתחילה קודם שנעשה המת רקב
עומד כנגדו דבר אחר לבטלו ולהתערב עמו.
בדרך אגב מביאה הגמרא דין נוסף בענין רקב: וְלֹא אֲמְרוּ שְׂרָקֵב
מטמא, אֲלָא לְמַת בִּידֵי שְׁמַיִם בְּלִבָּד, שגופו שלם, לְמַעוּבִי (-למעט)
הִרֹג, דְּלֹא - שאין רקב שלו מטמא, מפני שיצא ונחסר דמו כשנהרג,
והדין הוא, שמת שנקבר חסר אין לו טומאת רקב.
הגמרא חוזרת לדון בדברי הברייתא שהובאה לעיל, 'תרוד רקב
שנפל לתוכו עפר כל שהוא: גּוֹפָא, מֵלֵא תִרְדּוּ רַקֵּב שְׁנִפֵּל לְתוֹכוֹ
עֶפֶר כֹּל שֶׁהוּא טָמֵא, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר. ועוד שנינו בברייתא,
מֵלֵא תִרְדּוּ רַקֵּב שְׁנִתְּפוֹר בְּבֵית, ונתערב בעפר שבבית, הֵבִית טָמֵא
משום אהל המת, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר.
הגמרא מבאר מדוע הוצרך התנא להשמיענו שנחלקו רבי שמעון
וחכמים בשני האופנים: וְצִירָא, דְּאִי אֲשַׁמְעִינוּ קִמְיִיתָא - אילו היה
משמיענו רק בדין הראשון של תרוד שנפל לתוכו עפר כל שהוא,
הייתי אומר, בְּהֵימָא קְאָמְרִי (-שם אמרו) רַבִּינָן שהוא מטמא, מִשּׁוּם
דְּמַכְנִיף - שהרקב מקובץ במקום אחד, אֲכָל אֵם נִתְּפוֹר הַרְקֵב בְּבֵית,
אִימָא מוֹדוּ לוֹ חַכְמִים שְׁמַעוֹן לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, שאינו מטמא, כי כאן ישנה
סברה אחת לטהר, מִשּׁוּם דְּאִין מֵאֵהִיל וְחוּזָר וּמֵאֵהִיל - שהואיל
והרקב מפורץ בבית לא מאהיל הבית על כל מלא התרוד ביחד, אלא
מאהיל על שני חצאי שיעור כל אחד בפני עצמו, והרי זה כשני
אהלים שכל אחד מאהיל על חצי שיעור שאינם מצטרפים. וְאִי
אֲשַׁמְעִינוּ בְּהָא - ואם היה משמיענו את מחלוקתם רק ברקב
שנתפור, הייתי אומר, בְּהָא (-בוה) אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁטְהוּר, מפני
דְּאִין מֵאֵהִיל וְחוּזָר וּמֵאֵהִיל, אֲכָל בְּהָא - בתרוד המכונס במקום
אחד, אִימָא מוֹדָה לָהּ לְרַבִּינָן שְׁטַמָּא, צִירָא - אכן נצרכים שני
הדברים.
הגמרא מביאה דין נוסף בענין טומאת רקב: תַּנִּינָא אִידָךְ - שנינו
בברייתא אחרת, מֵלֵא תִרְדּוּ וְעוֹד מִשּׁוּם עֶפֶר בֵּית תִּקְבְּרוֹת - עפר
שבמקום קבורת המת שמערב ברקב המת, והיינו באופן שהמת
נקבר בכסותו, או בקרקע בלא ארון, ונתערב עפר אחר בעפר רקב
המת, מְטַמְּא, והטעם יתבאר בסמוך, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר.
מבאר הגמרא: מַאי מַעְמִיָּיהוּ דְרַבִּינָן שְׁמַטְמָאִים, לְפִי שְׁאִי אֲפִשְׁר
לְמֵלֵא תִרְדּוּ וְעוֹד עֶפֶר בֵּית תִּקְבְּרוֹת, שְׁאִין בּוֹ מֵלֵא תִרְדּוּ רַקֵּב
של מת. וטעמו של רבי שמעון, הוא כמו שנתבאר לעיל, ששובר
שתערובת של דבר אחר מבטלת אותו.

וְמִתְקַדֵּשׁ לֹא פְתָחִים קְטָנִים הַפְּחוּתִים מֵאַרְבַּעַה עַל אַרְבַּעַה טַפְחִים,
שְׁחַלְלֵם לֹא יִטְמָא בִּאֵהָ, שְׁמֵאֵר שְׁשִׁילְדוּ קִימַת הָרִי הוּא נִידָן
כְּשֶׁאֵר מֵתִים שְׁלָמִים שְׁאִינֶם מִטְמָאִים אֲלֵא פְתָחִים גְּדוּלִים, כִּיֹּן
שׁוֹרֵךְ לְהוֹצִיאֵם בְּפְתָחִים גְּדוּלִים וְלֹא בְּקִטְנִים. וְאִמֵּר לֹא רַבִּי יוֹחָנָן
לִירֵשׁ לְקִישׁ, וְקָא דִּיִּיקֶת מִיָּנָה – וְדִיִּיקֶת מִדְּבָרֵי רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי
שְׁבִתָּאִי שְׁפִירְשׁוּ שְׁהִמְעֵשָׂה הִיָּה בְּמַת שְׁשִׁילְדוּ קִימַת, דְּמַעְמָא שְׁהוּא
טַמָּא, רַק מִשּׁוּם דְּשִׁלְדוּ קִימַת, הָא לֹא הָכִי – אִולֵם בְּלֹא כֶךְ, הָרִי
הוּא מְהוּר, לְפִי שְׁמַת שְׁנַתְבַּלְבַּל צוּרְתוֹ, טְהוּר. אֵךְ קִשָּׁה, אֲדָרְבָּה,
דּוֹק מִיָּנָה לְהָא גִּיטָא – דִּיִּיק מִשְׁמֻעָה זֶה לְצַד הַשְּׁנִי, דּוּקָא מִשּׁוּם
שְׁשִׁילְדוּ קִימַת, הוּא דְמִתְקַדֵּשׁ לֹא פְתָחִים קְטָנִים, כִּי אִזּוּ הוּא נַחֲשָׁב
לְמַת שְׁלָם, הָא לֹא הָכִי – אֲבָל בְּלֹא כֶךְ, אֲלֵא שְׁלִדְתוֹ אִינָה קִימַת,
פְּתָחִים קְטָנִים נְפִי וְגַם טַמָּאִין, מִשּׁוּם דְּכָל חַד וְחַד חָזִי לְאַפּוֹקִי
חַד חַד אֲבָר – כִּי כָל אֶחָד מֵהַשְּׁעָרִים רָאִי לְהוֹצִיא בּוֹ אֲבָר אַחַד,
וְעַל פִּי דִיּוֹק זֶה עוֹלָה, שְׁמַת שְׁנַתְבַּלְבַּל צוּרְתוֹ, טַמָּא. אִם כֵּן מִנֵּין לָךְ
לְטַהַר מַת שְׁנַתְבַּלְבַּל צוּרְתוֹ.

הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֵת כִּאִיזָה תֵּנָא סוּבֵר רַבִּי יוֹחָנָן הַמְּטַמָּא מַת שְׁנַתְבַּלְבַּל
צוּרְתוֹ: אֲמַר לִיה רַבִּינָא לְרַב אֲשֵׁי, רַבִּי יוֹחָנָן דְּחַלַּק עַל רִישׁ לְקִישׁ
וְאֲמַר שְׁאִפִּילוּ אִם אִין שְׁלִדְתוֹ קִימַת טַמָּא, כְּמָאן – כְּמוֹ אִיזָה תֵּנָא
הוּא סוּבֵר. בְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר, דְּתֵנָן בְּמִשְׁנָה בִּאֵהָלוֹת (פ"ב מ"ב), אֲמַר
שְׁרופִין – מֵאֲנָשִׁים שְׁנִשְׁרָפוּ, רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֲמַר, שְׁעִירוֹ לְטַמָּא
בְּרֹבֶעַת הַקֶּבֶר, כְּשִׁיעוֹר טוֹמְאָת עֲצֻמוֹת מוֹת. וּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי רַבִּי
אֲלִיעֶזֶר שְׁאִפִּילוּ מַת שְׁנִשְׁרָף וּבִטְלָה צוּרְתוֹ מִטְמָא, וְאִילוּ חֲכָמִים
בְּמִשְׁנָה שֶׁם חוֹלְקִים עָלָיו וְסוּבֵרִים שְׁאִפֵּר שְׁרופִים טְהוּר, וְרַבִּי יוֹחָנָן
סוּבֵר כְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה כְּמָה אֹפְנִים לְבָאֵר אִין מַת נִשְׂרָף וְעִדִּין שְׁלִדְתוֹ
קִימַת: הִיכִי דְמִי – אִין מִדּוּבֵר בְּמַת שְׁנִשְׁרָף וְשִׁלְדוּ קִימַת, שְׁאִמֵּר
רַבִּי יִצְחָק מִגְּדִלְאָה. אֲמַר אֲבִי, כְּגוֹן שְׁשִׁרְפוֹ עַל גְּבִי קְטָבָלָא – עוֹר
שְׁלֹק וְקִשָּׁה, שְׁאִינֵי נִשְׂרָף וּמִתְעַרֵּב עִם אִפֵּר הַמַּת, וְהִיָּה לֹא בֵּית קִיבּוֹל
שְׁאִפֵּר הַמַּת לֹא יִתְפּוֹר. רַבָּא אֲמַר, כְּגוֹן שְׁשִׁרְפוֹ עַל גְּבִי אֲפֻדְרִים
– אֵבָן שִׁישׁ, שְׁאִינֵי נִשְׂרָף וּמִתְעַרֵּב עִם אִפֵּר הַמַּת, וְגַם לֹא הִיָּה בֵּית
קִיבּוֹל וּמַחֲצוּת שְׁאִין הָאִפֵּר כּוֹל לְהַתְּפוֹר, וְלִכְךָ שְׁלִדוּ קִימַת. רַבִּינָא
אֲמַר, כְּגוֹן דְּאִיִּתְרַבִּי אֲחֵרִיכִי – שְׁהַמַּת נַחֲרָךְ, אֲבָל לֹא נַעֲשֵׂה אִפֵּר.
הַגְּמָרָא עוֹבֵרֵת לְדוֹן בְּעֵינֵי הַמְּפֻלָּת יֵד חַתּוּכָה אִזּוּ רַגְלָא חַתּוּכָה, אִם
טַמָּא לִידָה: תֵּנּוּ רַבֵּנָן, הַמְּפֻלָּת דִּי חַתּוּכָה וְרַגְלָא וְגַלְגַּל חַתּוּכָה
– מַחוּתְכַת בְּצוּרְתָהּ בְּחִיתוֹךְ אֲצַעֲבוּת, אֲמַר טַמָּא לִידָה, מִפְּנֵי
שְׁצוּרַת הָאִיבָרִים הַמַּחוּתְכִים מַעֲיָדָה שְׁהִיָּה כָאן וְלֹד שְׁלָם וְכֹבֵר נוֹלֵד,
וְאִין חוֹשְׁשִׁין לְהַקֵּל וְלִגְמֹר שְׁאִין אֲמַר טַמָּא לִידָה, שְׁמָא הִידִי אִזּוּ
הַרְגַּל מְגוּפָה שֶׁל וְלֹד אֲטוּם וְגַם שְׁאִינֵי שְׁלָם, כְּמָאן, לְפִי שְׁרֹב נָשִׁים אִינֵן
יּוֹלְדוֹת וְלֹד אֲטוּם. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא וּמְבֹאֵרֵת: רַב הִכְדָּא וְרַבָּה כֶּרֶךְ
הוֹנָא דְּאֲמַרִי תְּרִיבִיָּה – שְׁנִיָּהם אֲמַר, עַל אֵף שְׁבִרּוֹר שְׁהִיָּה כָאן וְלֹד,
אִין נִתְנָתִין לָהּ לְהוֹנֵה יָמִי מוֹהֵר, וְלְטַהַר דְּמִים שְׁתֵּרָאָה בְּתוֹךְ אַרְבַּעִים
יּוֹם לְהַפְּלִתָהּ. מָאִי מַעְמָא אִין לֹא יָמִי טוֹהֵר, מִשּׁוּם דְּאִימָא תְּרִיבִיָּה
לִידָתָה – שְׁמָא עֲבָר כְּמָה וְכֹמָה יָמִים מָאז שִׁיעָא רֹב הוֹלֵד לְאֲבָרִים,
וְאִין יוֹדְעִים מִמֵּתִי לְהַתְּחִיל לְמִנּוּת לָהּ, וְשְׁמָא כְּבֵר נִסְתִּימּוּ יָמִי טוֹהֵר
שְׁלָה.

מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל רַב חֲסִדָא וְרַבָּה בִּר רַב הוֹנָא מִמִּשְׁנָה: מִתִּיב רַב
יּוֹסֵף, שְׁנִינֵי בְּמִשְׁנָה (לְהֵלֵן (כּט.)) הַמְּפֻלָּת, וְאִין יָדוּעַ מַת הַפִּילָה,
אִם זָכַר אִזּוּ נִקְבָּה, תִּשְׁבֵּי לְזִכְרָא וְלִנְקָבָה – הִרִי הִיא חוֹשֶׁשֶׁת וְנוֹהֶגֶת יָמִי
טוֹמְאָה וְטַהֲרָה לְחוֹמְרָא גַּם כִּיּוֹלֵדֵת זָכַר וְגַם כִּיּוֹלֵדֵת נִקְבָּה. וְאִי
כְּלָמָא דְּעִתָּךְ שְׁבָלָא בְּהָא גִּיטָא – אֹפֶן זֶה שֶׁל סֶפֶק, שִׁילֵדָה אֲבָר,
אִימָא – אֹמְרִים שְׁמָא תְּרִיבִיָּה לִידָתָה, לְתֵנִי וְלִנְקָה – הִיָּה לְתֵנָא
לְשׁוֹנָה 'תִּשְׁבֵּי לְזִכְרָא וְלִנְקָה וְלִנְדָה' וְהִינֵי שְׁנוֹהֶגֶת כְּנֵדָה אִם תִּרְאָה
דֵם בְּתוֹךְ אַרְבַּעִים יוֹם, מִשּׁוּם שְׁאִין לֹא יָמִי טוֹהֵר.

מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֲמַר אֲבִי, אִין מִכָּאן קוּשִׁיא, שְׁכֵן אִי תֵּנָא – אִם
הִיָּה הַתֵּנָא שׁוֹנֵה 'לְנִדָה', הִנָּה אִימָא וְהִיָּיתִי אֹמֵר (מְבִיאָה קֶרְכָן
וְאִינֵי נִאֲכָל, שְׁהוּאִיל וְהוֹסִיף לִזְמֹר 'וְלִנְדָה', מִשְׁמַע שְׁסֶפֶק הוּא אִם
הִיָּה כָאן וְלֹא אִזּוּ לֹא וְשְׁהִיָּי אִם הִיָּה וְלֹד בּוֹדָאִי, הִיָּה לֹא יָמִי טוֹהֵר וְאִין
לֹא לְחַשׁוֹשׁ לְדֵם נִדָה), וּמְבִיאָה חֲטָאֵת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסֶּפֶק, וְאִינָה

נִאֲכָלָת, קָא מַשְׁמַע לָן – לִכְךָ לֹא שְׁנָה הַתֵּנָא 'וְלִנְדָה' רַק 'לִזְכֹּר'
וְלִנְקָבָה' כְּדִי לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּנִאֲכָל – שְׁמִבִּיאָה קֶרְבֵּן שֶׁל יוֹלֵדֵת וְלֹד וְדָאִי
וְנִאֲכָל הַקֶּרְבֵּן, אֲלֵא שְׁאִין לֹא יָמִי טוֹהֵר מַחֲשֵׁשׁ שְׁמָא הַרְחִיקָה אֵת
לִידָתָהּ.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה הִלְכָה בְּעֵינֵי עוֹבֵר שְׁהוֹצִיא אֵת יָדוֹ וְהוֹחִירָה: אֲמַר רַב
הוֹנָא, הוֹצִיא עוֹבֵר אֵת יָדוֹ וְהוֹחִירָה, אֲמַר טַמָּא לִידָה, מִפְּנֵי
שְׁלִידָת יָד נַחֲשֶׁבֶת לִידָה, שְׁנִיָּהם (בְּרִאשִׁית לֹא כֹח) בְּעֵינֵי לִידָת פֶּרֶץ
זָרַח בְּנֵי יִהוּדָה, 'וְהִיָּה בְּלִדָתָהּ וְיָתֵן יָד', הִרִי שְׁהַתוֹרָה מְכַנֶּה הוֹצֵאת
יָד עוֹבֵר בְּשֵׁם לִידָה.

מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל רַב הוֹנָא: מִתִּיב רַב יְהוּדָה, שְׁנִינֵי בְּבִרְיָתָא,
הוֹצִיא עוֹבֵר אֵת יָדוֹ, אִין אֲמַר חוֹשֶׁשֶׁת לְכָל דְּבָר, מִשְׁמַע שְׁאִינָה
טַמָּא טוֹמְאָת לִידָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב נְחֶמְיָה, לִידָה
מִיִּשְׂרָאֵל לִי מִיָּנָה דְּרַב הוֹנָא – שְׁמַעֲתִי בְּפִירּוֹשׁ מִרְבֵּי הוֹנָא, שְׁפִירֵשׁ
אֵת הַבְּרִיָּיתָא כֶךְ, לְחֹשֶׁשׁ לְטוֹמְאָת לִידָה, חוֹשֶׁשֶׁת מַעַת יִצִּיאַת הִיד, וְהָא
אִולֵם יָמִי מוֹהֵר לֹא יִתְבִּינֵן לָהּ – אִין נּוֹתֵנִים לָהּ, עַד דְּנִפְיֵק רֹבִיָּה
– עַד שִׁיעָא רֹב הוֹלֵד.

מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל תִּירְצוֹ שֶׁל רַב נַחֲמָן: וְהָא וְהָרִי 'אִין אֲמַר'
חוֹשֶׁשֶׁת לְכָל דְּבָר' קָאֵמֵר – שְׁנִינֵי, מִשְׁמַע שְׁאֵף אִינָה חוֹשֶׁשֶׁת
לְטוֹמְאָת לִידָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֲמַר אֲבִי, מַה שְׁנִינֵי 'אִינָה'
חוֹשֶׁשֶׁת לְכָל דְּבָר' הַכּוּוֹנָה מְדַאֲוִיָּיתָא, אֲבָל מְדַרְכֵּנָן חוֹשֶׁשֶׁת,
שְׁחֲכָמִים הַחֲמִירוּ בְּלִידָת יָד שְׁתָּהָ טַמְאָת לִידָה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָא
קָאֵמֵר – הִרִי רַב הוֹנָא הוֹכִיחַ אֵת דִּינוֹ מִפְּסוֹק, מִשְׁמַע שְׁהוֹצֵאת
הִיד נַחֲשֶׁבֶת לִידָה מִהַתוֹרָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: לְעוֹלָם אִינָה לִידָה אֲלֵא
מְדַרְכֵּנָן, וְקָאֵר – וְהַפְּסוֹק שְׁהִבִּיא רַב הוֹנָא אִינֵי אֲלֵא אֲסַמְכָתָא
בְּעִלְמָא – רַמֵּז בְּלִבָּד.

משנה

הַמְּפֻלָּת וְלֹד טוֹמְטוּם – שְׁאִין נִיכֵר בּוֹ לֹא זָכְרוֹת וְלֹא נִקְבוֹת,
וְאֲנִדְרוּגִינוּם – אִזּוּ הַפִּילָה וְלֹד שִׁישׁ לֹא גַם זָכְרוֹת וְגַם נִקְבוֹת, כִּיֹּן שִׁישׁ
סֶפֶק אִם הוּא זָכַר אִזּוּ נִקְבָּה, תִּשְׁבֵּי לְזִכְרָא וְלִנְקָבָה – מַחֲמִירִים עָלֶיהָ
כִּיּוֹלֵדֵת זָכַר שִׁישׁ לֹא יָמִי טַהֲרָה רַק עַד יוֹם הָאֲרַבְעִים מִלִּידָתָהּ,
וְכִיּוֹלֵדֵת נִקְבָּה שְׁטַמָּא מִשְׁךְ שְׁבוּעִיִּים מִלִּידָתָהּ. וְכֵן אִם הַפִּילָה
תְּאֻמִּים טוֹמְטוּם וְזָכַר אִזּוּ אֲנִדְרוּגִינוּם וְזָכַר, תִּשְׁבֵּי לְזִכְרָא וְלִנְקָבָה,
מִפְּנֵי שְׁעִדִּין הוּא סֶפֶק שְׁמָא הַטּוֹמְטוּם אִזּוּ אֲנִדְרוּגִינוּם הוּא נִקְבָּה.
הַפִּילָה טוֹמְטוּם וְנִקְבָּה אִזּוּ אֲנִדְרוּגִינוּם וְנִקְבָּה, תִּשְׁבֵּי לְנִקְבָּה בְּלִבָּד,
אַרְבַּעַה עֶשֶׂר יָמִי טוֹמְאָה וְלֵאחֲרֵיהֶם שִׁישִׁים וְשִׁישִׁים יָמִי טַהֲרָה, מִפְּנֵי
שְׁאִפִּילוּ אִם הַסֶּפֶק הוּא זָכַר, יָמִי טוֹמְאָת וְטַהֲרָת זָכַר מוּבַלְעִים בְּתוֹךְ
שֶׁל נִקְבָּה.

מְבֹאֵרֵת הַמִּשְׁנָה מֵאִמְתִּית וְלֹד חָשׁוּב כְּנוֹלֵד: יֵצֵא הוֹלֵד מִחוּתָךְ –
שְׁנַחֲתָכוּ אִיבָרָיו בְּתוֹךְ הַגּוֹף וְיִצְאוּ אֲבָר אֲבָר, אִזּוּ שִׁיעָא שְׁלָם אֵךְ לֹא
כְּדִרְכוֹ דֶּרֶךְ רָאשׁוֹ, אֲלֵא מְסוּרָם וְגַם מְסוּרָם דֶּרֶךְ רָגְלֵי, מְשִׁינָא רֹבֵוֹ
– רֹב אִיבָרָיו תְּרִי הוּא כְּלִילֵד וְאִמּוֹ טַמְאָה טוֹמְאָת לִידָה. אִין אִם יֵצֵא
כְּדִרְכּוֹ דֶּרֶךְ רָאשׁוֹ, אִין צָרִיךְ שִׁיעָא רֹב הוֹלֵד אֲלֵא מְסִפִּיק עַד שִׁיעָא
רֹב רָאשׁוֹ וְאִזּוּ יִחֲשֵׁב כִּילֹד. וְאִיזְהוּ רֹב רָאשׁוֹ – מַה חָשׁוּב רֹב
רָאשׁוֹ, מְשִׁינָא פְּדִחָתוֹ – מִצְחוֹ.

נמרא

שְׁנִינֵי בְּמִשְׁנָה: דִּין רָאשׁוֹן, הַמְּפֻלָּת טוֹמְטוּם אִזּוּ אֲנִדְרוּגִינוּס, תִּשְׁבֵּי לְזִכְרָא
וְלִנְקָבָה. וְדִין שְׁנִי, אִם הַפִּילָה תְּאֻמִּים, טוֹמְטוּם זָכַר אִזּוּ אֲנִדְרוּגִינוּס
זָכַר, תִּשְׁבֵּי לְזִכְרָא וְלִנְקָבָה. הַגְּמָרָא מִקְשָׁה עַל הַדִּין הַשְּׁנִי: הִשְׁתָּא –
מַעַתָּה, אִם כְּשֶׁהִפִּילָה טוֹמְטוּם לְחוּדָהּ – (בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ) וְאֲנִדְרוּגִינוּם
לְחוּדָהּ, אֲמַר הַתֵּנָא שְׁתִּשְׁבֵּי לְזִכְרָא וְלִנְקָבָה, מִסֶּפֶק שְׁמָא זָכַר הוּא
אִזּוּ נִקְבָּה, הַפִּילָה טוֹמְטוּם וְזָכַר אִזּוּ אֲנִדְרוּגִינוּם וְזָכַר מִיִּשְׂרָאֵל – וְכִי
נִצְרָךְ הַתֵּנָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׁגַם בְּאֹפֶן זֶה תִּשְׁבֵּי לְזִכְרָא וְלִנְקָבָה, הִרִי אִין
בְּכָךְ תּוֹסֵפֶת חִידוּשׁ, שְׁכֵן יֵשׁ כָאן זָכַר וְדָאִי, שְׁצִרִכִּים לְהַחֲמִיר מִחֲמַתוֹ
כּוֹכֵר, וְיֵשׁ לְחַשׁוֹשׁ גַּם לְנִקְבָּה מִחֲמַת הַסֶּפֶק.

מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אִיִּצְטָרִיךְ הַמִּשְׁנָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּין זֶה, מִפְּנֵי שְׁעַל אֵף
שְׁטוֹמְטוּם הַנוֹלֵד לְבָדוּ הוּא סֶפֶק זָכַר אִזּוּ נִקְבָּה, מְכַל מְקוֹם בְּטוֹמְטוּם

נדה. פרק שלישי – המפלת חתיכה דף כח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קלה

ומהרו לו פתחים קטנים – הפחותים מארבעה, כשאר מתים שלמים שהגדולים
מציילין על הקטנים. דקימא לן: מת – פתחו בארבעה. אם הוא בבית – כל הפתחים
טמאים, ואם פתח פחות מארבעה – טהור. והני מילי – להציל את שאר פתחים, אבל
להוציא – הא אמרין: פותח טפח מוציא הטומאה לצד שני. והכי אמרין במסכת
אהלות: (פרק ג משנה ו): המת – פתחו
בארבעה. במה דברים אמורים? להציל את
הפתחים, אבל להוציא את הטומאה –
בפותח טפח. רבי יוחנן – דפליג עליה דריש
לקיש, דבעי למימר דמת שנתבלבלה צורתו
– טמא, דאמר כמאן? כרבי אליעזר. ברובע
– רובע הקב. קטבלא = עור שלוק וקשה,
ואינה נשרפת עם המת. אפודרא = אבן
שיש, ותרזיהו, כגון שעשויות בית קיבול
ומחיצות, שאין העפר יכול להתפור. דאחך
אחריכי – המת, ולא נעשה אפר. אין נותנין
לה ימי מותר – דאף על גב דפשיטא לן דולד
הוא. אימר הרחיקה לידתה – הרי כמה ימים
שיצא רוב הולד לאברים, וכבר עברו ימי
טהרה שלה, ולא ידעין מאימת נגמין. ניתני
ולגדה – שכל דמים שתראה יחזו טמאים,
שלא יחזו לה ימי טהרה. והכי איבעי ליה
למיתני: "חשב לזכר ולנקבה ולגדה", כלומר
שבעים, נקבה מטמאה בלא שום ראייה,
דלמא נקבה הוא. ימי טהרה לא יחיה לה,
שהי כמה ימים שהתחילה לילד ויצא הרוב.
דחזינ "לגדה", ולקמן בזהאי פירקא (לא)
מפרש למא החזכר זכר – שאם תראה לסוף
שלישם וארבעה, ותחזור ותראה ליום
ארבעים ואחד – תתא מקולקלת עד יום
ארבעים ושמונה. הוה אמינא מביאה קרבן
ואינו נאכל – דכיון דתני "לגדה", משמע
דמספקא ליה אי ולד הוא אי לא – קא משמע
לן מולא תני "לגדה", אלא "לזכר ולנקבה"
דדאי פשיטא לן דולד הוא, ומביאה קרבן
ונאכל. ומיהו ימי טהרה לית לה, אימיה:
הרחיקה לידתה. ויתן יד – אלמא: לידת יד
קריה לידה. והא קרא קאמר – רב הונא,
אלמא: לידה דאורייתא קרי ליה. משנה
לזכר ולנקבה – ימי טהרה לזכר וימי טומאה
דנקבה. תשב לנקבה בלבד – אפילו הוי
טומטום זכר – בתר נקבות אולין, דכל ימי
זכר, בין לטומאה בין לטהרה, מובלעים תוך
של נקבה. מסורם – דרך מרגלותיה, ולשון
דיפוך הוא, כמו: "סרט המקרא ודרשהו"
גמריא איצטריך – אף על גב דשמונים
לחודיה מספקין בזכר ובנקבה, היכא
דאיתליד זכר בחדיה נימא: זכר הוא, דמוכחא
מילתא דהיא הוריעה תחילה – קא משמע
לן. לזכר – דומה לקרי. אודם – דומה לדם
נרות. אין חייבין על ביאת מקדש – דלמא
טהור הוא, וקמייח חולין בעורה. דאין זכר
טמא באדם, ואין נקבה טמאה בלובן. ואין
שורפין עליהם תרומה – אלא תולין, כי חזאי
אודם – איכא למימר: זכר הוא, ואין אודם
טמא בו. ואי חזאי לזכר – איכא למימר
נקבה היא, ואין לזכר טמא בה, הילכך תולין.
ראו אודם ולובן כאחד – דממאי נפשך טמא,
אפילו הכי לענין טומאת ביאת מקדש –
פטירי מקרבן, כדמפרש טעמא.
תשלחו

שפיר, דממעט אנדרוגינוס "מזכר" יתירא דכתיב גבי עולה, ולהכי פריך: אצטריך קרא למעוטי ספקא, דכיון דקמי שמיא גליא אם נקבה הוי – אמאי צריך למעוטי? ואם
זכר הוא – בא למעוטי משום דמשונה משאר זכרים. אם כן שמע מינה דזכר הוא, ולא ספק. אבל הכא דכתיב: "מוזכר ועד נקבה" איכא למימר דמעט לה מטעם שהוא
משונה. והוי ספק, משום דלא ידענא אז "מזכר" ממעט ליה, והוי זכר, אי "מזכר" ממעט ליה, והוי נקבה? ונראה לומר: דתרי מיעוטי נינהו, דהוי מצי למכתב "מוזכר ועד
אדם" או "מנקבה ועד אדם", ואתא דין לאנדרוגינוס וחד לטומטום. אי נמי: הוהא מיעוטא דמעטשין אנדרוגינוס, ממעטין נמי טומטום, ולא נימא דתרי מיעוטי נינהו. ואי
מ"זכר" ממעטין להו איצטריך למכתב "נקבה" – דלא נימא: "זכר" למעוטי נקבה אתא, או איפכא.

אמר עולא הא מני רבי אליעזר היא - והא דתנן שלחי "הערל" (יבמות פג,ב) רבי אליעזר אומר: אנדרויגוס חייבין עליו סקילה כוכר - הא אמריןן התם: לא לכל אמר רבי אליעזר אנדרויגוס חייבין עליו. אי נמי: יש לומר דהכא הכי קאמר: האי תנא דאמר אין חייבין על ביאת מקדש, דריש "השרץ" כרבי אליעזר. פ"ק לכלי חרס גרסינן - ותו לא. ולא גרס "שאין לו

טורה במקדש", בדשלוהי "המוצא תפילין" (עירובין קד,ב) בעי למימר: משום דאינו נעשה אב הטומאה. ואין צריך למוחקה, דאף על גבי דאינו מן הברייתא נקטיה התלמוד, משום דמסיק התם: דהוא הדין שרץ, אף על גב דאב הטומאה הוא. ואם תאמר: דאמר בפרק קמא דסוטה (ט) ובפרק "אלו דברים" (פסחים כו,ט) אפילו מת מותר ליכנס במחנה ליה, שנאמר: "יחק משה את עצמות יוסף עמו" וגו', מאי "אפילו" - אדרבה מת קיל טפי, דאין לו טהרה במקדש, ואפילו במחנה שכנה נמי ויש לומר: דאיכא למאן דאמר שלחי עירובין (קד). דמחייב מכנס שרץ למקדש, אף על גב דאין לו טהרה במקדש, והוא הדין מת. אי נמי: מת מחייב טפי, משום דיש במינו טהרה במקדש, כגון אדם חי. הוה אמינא כלי מתכות לא - הוי מצי למנטק "כלי שטן", אלא נקט "כלי מתכות" משום דחמיר, דחבר הרי הוא כחלל. עד כל דבר שיש לו טהרה במקדש - מלשון "עד" דריש, כדפי' דקונטרס. דמשמע: כל מי שיש לו דין שמוכר עד נקבה, דהיינו שיש לו טהרה במקדש. ואם תאמר: "כל טמא לפנש" אם כן למאי אתא? ויש לומר: דבירש "אלו דברים" בפסחים (סג,ב) דריש ליה שפיר. אי הכי בשאר טומאות נמי - פירוש: כיון דריש "מוכר ועד נקבה" למי שיש לו טהרה במקדש, אם כן מוקמינן קרא גם בשאר טומאות דלאו לזון ואודם דשייכו בכלים, ואם כן דטומאת מת ושרץ נמי לא לישלחו טומטום ואנדרויגוס. תלמוד לומר חוכר -

היא ד"הוכר" דריש. ותימה: דבפרק "על אלו מומין" (בכורות מא,ב) אמרין: שאני כאב, דכתיב: "הוכר הכורים", משמע: משום דכתיב "הוכרים", אבל היא ד"הוכר" לא חשיב יתור למעט אנדרויגוס? ושמן איכא שום דרשא התם דדרש מה"א.

הא מוכר לחודיה לא ממעט - דך ברייתא אתיא כרבי יהודה, כדמוכח במסכת שבת בפרק "רבי אלעזר דמילא" (קל"ב) על הא דקאמר רבי יהודה: אנדרויגוס דוחה שבת. דקאמר רב חסדא: לא לכל אמר רבי יהודה זכר הוא, שאם אתה אומר כן - בערבין יערך, ותניא: "הוכר" - ולא טומטום

כו'. פירוש: סתם ספרא רבי יהודה. וקאמר בר נחמן בר יצחק: אף אנן נמי תנינא: אנדרויגוס פסול לקדש מי חטאת, דברי רבי יהודה. ופריך: מאי שנא אף מילה? ומשני: משום דכתיב "הגול לכם כל זכר". והשתא תימה: דהכא גבי ערכין צריך יתורא למעט טומטום ואנדרויגוס. ולא ממעט להו מלשון "זכר" ו"נקבה", וגבי מילה אצרכה צריך יתורא לרבתי? וגבי קדוש ממעט ליה, אף על גבי דליכא יתורא אחרינא לאנדרויגוס, אלא משום דכתיב "ונתן" ולא כתיב "ונתנה" - למעוטי אשה. וזנה מצויה למימר דכיון דגלי בערבין דלא הוי בכלל זכר, ילפינן קדוש מערבין. ומילה נמי הוי ילפינן, אי לאו דגלי קרא ד"כל זכר". והא דלא ילפינן קדוש ממילה - משום דטפי אית לן למילף מערבין לחומרא. והא דפריך: וכל היכא דכתיב "זכר" למעט טומטום ואנדרויגוס? והא גבי ערכין כו', לא מצי לשנויי דמערבין ילפינן - דאדרבה, ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר, כיון דלחטעניו שילוח, ולא מערבין לקולא. ובפרק "על אלו מומין" (בכורות מא,ב) דמצריך קרא יתורא למעט טומטום ואנדרויגוס, דקאמר: כשהוא אומר "הוכר" למטה שאין תלמוד לומר, ולא ילפינן מערבין לחומרא שלא להכשירו לעולה ולהצריך קרבן אחר - התם אצטריך קרא לקרבן נדבה, כגון שאמר "הרי זו עולה", והוי קולא שאינו קדוש, דלא הוי ילפינן מערבין לקולא אלא ממילה לחומרא, ולהכי אצטריך קרא. אך קשה דבפרק "הערל" (יבמות עב,ב) משמע דלא פסיל ליה רבי יהודה לענן קדוש אלא משום דאף ספק אשה. דתנן התם. רבי יהודה אומר: אנדרויגוס שקדש - משום שהוא ספק אשה, ואשה פסולה לקדש? ויש לומר: דלגבי ערך אף על גבי דהוא זכר או נקבה, ממעטו הכתוב מערך איש ואשה, לפי שהוא משונה. ואי הוה מיעוטא דזכר לחודיה, הוה אמינא: דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמיה בערך נקבה אפילו הוא זכר, וכן איפכא. וגבי מילה, אי נקבה היא - הא אצטריך קרא לרבי, ואי זכר הוא, שמא איכא שום דרשא דהוה ממעטין ליה, אי לאו דריבויא הכתוב. והוא דבכורות (מא,ב) ד"הוכר" - ולא טומטום ואנדרויגוס, איכא למימר דלא אתיא כרבי יהודה, דכיון דספק הוא לא אצטריך קרא למעוטי ספקא. ואף על גבי דסתם ספרא רבי יהודה היא, היינו בסתמא אחרינא אבל הא על כרחך לאו רבי יהודה היא.

תשלחו - היינו שילוח טמאים ממקדש. רבי אליעזר היא - דבעי לענן קרבן טומאה עד ידיע במאי איטימ, אבל לרבנן, דלא בעי בשאר טומאות עד ידיע במאי איטימ, הכא נמי מחייבי, דלא דרשינן "זכר הוא, נקבה דאית". השרץ ונעלם - "או בנבלת שרץ ונעלם ממנו". על העלם שרץ - שנטמא וידע, ובשעה שנכנס נעלם ממנו טומאה - חייב. ואינו חייב על העלם מקדש

- אם כשנכנס למקדש זכור לטומאה, ונעלם ממנו מקדש נכנס, שאינו סבור שזה מקדש, וכשיצא נזכר - פטור. שרץ ונבלה - לפניו, וידע שנגע באחד מהם, ואינו יודע באיזה מהם נגע, וכשבא למקדש שכח אותו, ומשיצא נזכר. רבי אליעזר - דאזכר שם שרץ, סבר: דבעינן עד ידיע עד בשרץ איטימ כו'. הוב את זובו לזכר ולנקבה - ולדרוש נמי: זכר ודאי נקבה דאית מטמא בזיבה, ולא טומטום. לזכר לרבות מצורע - שהוא מוקש לזב, להיות מעינותיו אב הטומאה לטמא אדם וכלים כזב, דכתיב ביה (ויקרא טו): "וזכר ירוק הזב" וגו'. פרט לכלי חרס טמא - שאין טען שילוח מן העזרה. הוה אמינא כלי מתכות לא - טען שילוח, ולהכי שני בדיבוריה למדרש: כל שיש לו דין הנוהג בזכר ובנקבה, דהיינו טהרה במקדש, מוכל טמא נפקא - דאף כלי מתכות בעי שילוח, ועל כרחך הוה דרשינן: אדם חמי ליה, ולא כלי חרס שאין לו טהרה. עד נקבה - משמע: כל מי שיש לו דין שהוא מוכר עד נקבה, שיש לזון טהרה. אי הכי - לעיל קאי, כיון דאמר רב לענן שילוח: זכר ודאי ולא טומטום, בשאר טומאות נמי כגון טומטום שנטמא במת או בשרץ ונכנס למקדש - יפטר. הוכר - "והיה ערכך חוכר". תלמוד לומר חוכר - היא דריש. נקבה - "אם" קוריש. והוא מביעי ליה - למכתב "זכר ונקבה". לחלק

ולא טומטום ואנדרויגוס! - ההוא מבעי ליה לכדרי יצחק, דאמר רבי יצחק: "לזכר" - לרבות את המצורע למעינותיו, ולנקבה" - לרבות את המצורע למעינותיה. האי נמי מבעי ליה - במי שיש לו טהרה במקדש, פרט לכלי חרס - דכרי רבי יוסי! - אם כן - נכתוב רחמנא "אדם", וכי תימא אי כתב רחמנא "אדם" הוה אמינא - כלי מתכות לא, מ"ל טמא לנפש" נפקא! "זכר ונקבה" למה לי - לכדרי. ואימא: פוליה לכדרי הוא דאתא! - אם כן, נכתוב "זכר ונקבה", מאי "מוכר ועד נקבה" - עד כל דבר שיש לו טהרה במקדש. אי הכי, כי איטמי בשאר טומאות - לא לישלחו! - אמר קרא: "מוכר" - מטומאה הפורשת מן הזכר. וכל היכא דכתיב "מוכר עד נקבה" למעוטי טומטום ואנדרויגוס הוא דאתא? והא גבי ערכין, דכתיב "הזכר", ותניא: "הזכר" - ולא טומטום ואנדרויגוס, יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה - תלמוד לומר "הזכר ואם נקבה" - זכר ודאי, נקבה ודאית, ולא טומטום ואנדרויגוס. מעמא - דכתיב "הזכר ואם נקבה", הא "מוכר ונקבה" - לא ממעט! - ההוא מבעי ליה לחלק

כו'. פירוש: סתם ספרא רבי יהודה. וקאמר בר נחמן בר יצחק: אף אנן נמי תנינא: אנדרויגוס פסול לקדש מי חטאת, דברי רבי יהודה. ופריך: מאי שנא אף מילה? ומשני: משום דכתיב "הגול לכם כל זכר". והשתא תימה: דהכא גבי ערכין צריך יתורא למעט טומטום ואנדרויגוס. ולא ממעט להו מלשון "זכר" ו"נקבה", וגבי מילה אצרכה צריך יתורא לרבתי? וגבי קדוש ממעט ליה, אף על גבי דליכא יתורא אחרינא לאנדרויגוס, אלא משום דכתיב "ונתן" ולא כתיב "ונתנה" - למעוטי אשה. וזנה מצויה למימר דכיון דגלי בערבין דלא הוי בכלל זכר, ילפינן קדוש מערבין. ומילה נמי הוי ילפינן, אי לאו דגלי קרא ד"כל זכר". והא דלא ילפינן קדוש ממילה - משום דטפי אית לן למילף מערבין לחומרא. והא דפריך: וכל היכא דכתיב "זכר" למעט טומטום ואנדרויגוס? והא גבי ערכין כו', לא מצי לשנויי דמערבין ילפינן - דאדרבה, ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר, כיון דלחטעניו שילוח, ולא מערבין לקולא. ובפרק "על אלו מומין" (בכורות מא,ב) דמצריך קרא יתורא למעט טומטום ואנדרויגוס, דקאמר: כשהוא אומר "הוכר" למטה שאין תלמוד לומר, ולא ילפינן מערבין לחומרא שלא להכשירו לעולה ולהצריך קרבן אחר - התם אצטריך קרא לקרבן נדבה, כגון שאמר "הרי זו עולה", והוי קולא שאינו קדוש, דלא הוי ילפינן מערבין לקולא אלא ממילה לחומרא, ולהכי אצטריך קרא. אך קשה דבפרק "הערל" (יבמות עב,ב) משמע דלא פסיל ליה רבי יהודה לענן קדוש אלא משום דאף ספק אשה. דתנן התם. רבי יהודה אומר: אנדרויגוס שקדש - משום שהוא ספק אשה, ואשה פסולה לקדש? ויש לומר: דלגבי ערך אף על גבי דהוא זכר או נקבה, ממעטו הכתוב מערך איש ואשה, לפי שהוא משונה. ואי הוה מיעוטא דזכר לחודיה, הוה אמינא: דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמיה בערך נקבה אפילו הוא זכר, וכן איפכא. וגבי מילה, אי נקבה היא - הא אצטריך קרא לרבי, ואי זכר הוא, שמא איכא שום דרשא דהוה ממעטין ליה, אי לאו דריבויא הכתוב. והוא דבכורות (מא,ב) ד"הוכר" - ולא טומטום ואנדרויגוס, איכא למימר דלא אתיא כרבי יהודה, דכיון דספק הוא לא אצטריך קרא למעוטי ספקא. ואף על גבי דסתם ספרא רבי יהודה היא, היינו בסתמא אחרינא אבל הא על כרחך לאו רבי יהודה היא.

הגמרא מקשה על שיטתו של רב: וְרַב הַסּוֹבֵר שֶׁאֵין דִּין שִׁילּוּחַ טִמְאִים
מִהַמְקֹדֶשׁ שִׁיךְ בְּטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, מֵאִי שֶׁנֶּאֱמַר אִסּוּר בִּיאַת
מִקְדָּשׁ בְּטוֹמֵאָה, דְּלֹא שִׁיךְ בָּהֶם, מִשּׁוֹם דְּכֹתִיב יָתוּר בַּפֶּסֶק 'מִזְכָּר
וְעַד נִקְבָּה תִשְׁלַח', וְדַרְשׁ רַב שְׁדוּקָא וְכָר וְדֹא וְנִקְבָּה וְדֹאִית אִסּוּר
לָהֶם לִהְיוֹת לְמִקְדָּשׁ בְּטוֹמֵאָה וְלֹא בְּטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, אִי הָכִי -
אִם כֵּךְ, תְּרוּמָה נִמְי - גַּם אִם נִגְעוּ בְּתִרְמוּהָ לֹא נִשְׂרָף אוֹתָהּ, דְּכֹתִיב
לִגְבֵי טוֹמֵאֹת זֶבַ, זֹאת תּוֹרַת הַזֶּבֶב וְאֶשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע לְטִמְאָה
בָּהּ וְהִדְוָה בְּנִדְוָתָהּ וְהִזָּב אֶת זִכְלוֹ לְזִכָּר וְלִנְקָבָה' (ויקרא טו לב-לג),
וְנִדְרֹשׁ מִמָּה שִׁתְּרָה הַתּוֹרָה וְכַתְּבָה 'לִזְכָּר וְלִנְקָבָה' שְׁדוּקָא וְכָר
וְדֹא וְנִקְבָּה וְדֹאִית שִׁיךְ בָּהֶם דִּינֵי טוֹמֵאָה הַיּוֹצֵאת מִגּוֹפֶם, וְלֹא
בְּטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁאִפִּילוּ אִם רָאוּ לֹבֵן וְאוֹדֵם יִהְיוּ טְהוֹרִים.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: הֵהוּא - מִזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר לִגְבֵי זִיבָה 'זִכָּר וְנִקְבָּה' אֵינוּ
מִיּוֹתֵר, דְּמִכְּעֵי לִיה - צִרִיךְ אוֹתוֹ לְכַדְרֵי יִצְחָק, דְּאִמֵּר רַבִּי יִצְחָק,
נֶאֱמַר לִגְבֵי זִיבָה תִּיבַת 'לְזִכָּר' כִּדִּי לְרִבּוֹת אֶת הַמְּצוּרָע וְלִהְיוֹת לֹזֵב
לִגְבֵי מַעֲיָנוֹתָיו, כְּלוֹמֵר, כֵּשֶׁם שֶׁזֶב כָּל הַמִּשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מִגּוֹפֵם כִּגוֹן
רוֹקוֹ וְיִמֵּי רִגְלוֹ יֵשׁ לָהֶם דִּין אֵב הַטּוֹמֵאָה וּמִטְמֵאִים אֶת הַנוֹגֵעַ בָּהֶם,
כֵּךְ גַּם מִצּוֹרֵעַ מַעֲיָנוֹת הַיּוֹצֵאִים מִגּוֹפֵם הֵרִי דֵם אֵב הַטּוֹמֵאָה, וְתִיבַת
'לְנִקְבָּה' הָאִמּוּרָה לִגְבֵי זִיבָה בָּאָה לְרִבּוֹת אֶת הַמְּצוּרָעֵת
לְמַעַן יִתֵּיָה שִׁיטְמָאוּ כֹּזֵב.
שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: כֵּשֶׁם שֶׁתִּיבּוֹת 'זִכָּר וְנִקְבָּה' הָאִמּוּרִים לִגְבֵי זִיבָה בָּאִים
לְדַרְשָׁה אַחֲרָה, וְלֹא לְמַעַט טוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, הֵאָּ נִמְי - גַּם
תִּיבּוֹת 'מִזְכָּר עַד נִקְבָּה' הָאִמּוּרִים לִגְבֵי שִׁילּוּחַ טִמְאִים מִהַמְקֹדֶשׁ
שִׁתְּרָה הַתּוֹרָה לִגְבֵי שִׁילּוּחַ טִמְאִים וְכַתְּבָה 'מִזְכָּר עַד נִקְבָּה', לְמַדִּים
שֶׁדִּין שִׁילּוּחַ טִמְאִים אֵינוּ אִלָּא בְּמֵי שְׁדִינֵי כֹזֵכַר וְנִקְבָּה, שֵׁשׁ לֹ
מִתְּהִירָה עַל יְדֵי טְבִילָה בְּמִקְוֶה, פֶּרַם לְכָלִי חֶרֶס טִמָּא, שֶׁאֵין לוֹ טְהִירָה
בְּמִקְוֶה, אִלָּא טְהִירָתוֹ בְּשִׁבְרָה, שֶׁאֵינוּ טַעוֹן שִׁילּוּחַ מִהַמְקֹדֶשׁ, דְּכָרִי
רַבִּי יוֹסִי.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: עַל אִף שֶׁנֶּצֶרֶךְ הַפֶּסֶק לְדַרְשָׁתוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי, עֲדִין
יֵשׁ יָתוּר בַּפֶּסֶק שֶׁנוֹכַח לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ אֶת דְּרָשְׁתוֹ שֶׁל רַב, שֶׁהִי אִם כֵּן
הוּא שֶׁהַפֶּסֶק בֹּא רַק לְמַעַט כְּלֵי חֶרֶס, כְּתוּב רַחֲמָנָא -[הַתּוֹרָה]
'אִדָּם תִּשְׁלַח' וְלֹא כְּתוּב 'מִזְכָּר עַד נִקְבָּה', וְנִדְרֹשׁ שֶׁכֵּשֶׁם שֶׁאִדָּם
יֵשׁ לוֹ טְהִירָה בְּמִקְוֶה, כֵּךְ כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ טְהִירָה בְּמִקְוֶה שִׁיךְ בּוֹ דִּין
שִׁילּוּחַ טִמְאִים, וְנִמְעַט כְּלֵי חֶרֶס, וְזֶה שֶׁכְּתַב 'מִזְכָּר עַד נִקְבָּה'
לְמַדִּים לְמַעַט טוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס.
מִנְסָה הַגִּמְרָא לְדַחּוֹת אֶת הַתִּירוֹץ: וְכִי תִימָא - וְאִם תִּרְצֶה לְדַחּוֹת
שֶׁלֹא כְּתַב הַתּוֹרָה 'אִדָּם תִּשְׁלַח' מִשּׁוֹם דֹּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא 'אִדָּם
תִּשְׁלַח', הֵהוּא אִמְיָא - הֵייתִי אוֹמֵר שְׁדוּקָא בָּאִדָּם שִׁיךְ דִּין שִׁילּוּחַ,
אֲבָל בְּכָלִי מִתְּכֹתֹת לֹא, וְלֹכֵן כְּתַב הַתּוֹרָה 'מִזְכָּר עַד נִקְבָּה', בְּכִדִּי
שֶׁנִּמְעַט רַק כְּלֵי חֶרֶס שֶׁאֵין לוֹ טְהִירָה בְּמִקְוֶה, אֵךְ נִרְבֵּה כְּלֵי מִתְּכֹתֹת.
מֵיִשְׁבַת הַגִּמְרָא אֶת הַתִּירוֹץ: גַּם אִם הִיא כְּתוּב בַּפֶּסֶק 'אִדָּם תִּשְׁלַח'
לֹא הֵיִינוּ מַמְעִטִים כְּלֵי מִתְּכֹתֹת, שֶׁהִי בְּתוֹחֵלַת פֶּרֶשׁת שִׁילּוּחַ טִמְאִים
נֶאֱמַר (מַדְבָּר ב ה) 'צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁלַחוּ מִן הַמִּחְנֶה כָּל צָרִיעַ
וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ, וּמִתְּכֹתֹת וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ, נִפְקָא - הֵיִינוּ
לְמַדִּים לְרִבּוֹת כְּלֵי מִתְּכֹתֹת, וְעַל כִּרְחוּנוֹ מִתְּכֹתֹת 'אִדָּם תִּשְׁלַח' הֵיִינוּ
מִמְעִטִים רַק כְּלֵי חֶרֶס שֶׁאֵין לָהֶם טְהִירָה בְּמִקְוֶה. וְאִם כֵּן תִּיבּוֹת 'זִכָּר
וְנִקְבָּה' שֶׁכְּתַב הַתּוֹרָה, לָמָּה לִי, אִלָּא מוֹכְרִיִם אֲנוּ לְדִרוֹשׁ מֵהֶם
לְכַדְרֵי לְמַעַט טוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס.
שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: וְאִמָּא בּוֹלִיָּה לְכַדְרֵי הוּא דְּאִתָּא - נֶאֱמַר שְׁכַל מִזֶּה
שֶׁכְּתַב הַתּוֹרָה 'מִזְכָּר עַד נִקְבָּה' בֹּא לְדִרוֹשׁ מִכָּךְ רַק לְמַעַט טוֹמְטוֹם
וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס כְּדִרְשָׁתוֹ שֶׁל רַב, וְלֹא לְמַעַט כְּלֵי חֶרֶס.
מִשְׁבִּיבָה הַגִּמְרָא: אִם כֵּן הוּא שֶׁהַתּוֹרָה לֹא בָּאָה לְמַעַט כְּלֵי חֶרֶס,
נִכְתָּב 'זִכָּר וְנִקְבָּה תִשְׁלַח', מֵאִי 'מִזְכָּר וְעַד נִקְבָּה' אִלָּא תִיבַת 'עַד'
בָּא לְרִבּוֹת כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דִּין שִׁיךְ מִזְכָּר וְעַד נִקְבָּה, וְהוּא עַד
כָּל דְּבָר שֵׁשׁ לוֹ מִתְּהִירָה בְּמִקְוֶה, וְלִמְעַט כְּלֵי חֶרֶס.
הַגִּמְרָא מַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי רַב: אִי הָכִי - אִם אֲכֵן יֵשׁ לְדִרוֹשׁ מִהַפֶּסֶק
'מִזְכָּר עַד נִקְבָּה' שֶׁאֵין דִּין שִׁילּוּחַ טִמְאִים בְּטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, לָמָּה
אִמֵּר רַב אֶת דִּינוֹ דְּדוּקָא כְּשֶׁרָאוּ לֹבֵן וְאוֹדֵם, הִרִי גַם כִּי אִיטְמִי

תִּשְׁלַחוּ אֶל מַחוּץ לְמִחְנֶה תִּשְׁלַחוּ, וְזֶה שֶׁהַתּוֹרָה יִתְרָה וְכַתְּבָה
'מִזְכָּר עַד נִקְבָּה תִשְׁלַח' אַחֲרֵי שֶׁכָּבַר נֶאֱמַר לְשַׁלַּח אֶת כָּל הַטְּמֵאִים,
דוֹרֵשׁ רַב שֶׁרַק בְּזִכָּר וְדֹא וְנִקְבָּה וְדֹאִית יֵשׁ דִּין שִׁילּוּחַ טִמְאִים
מִהַמְקֹדֶשׁ, וְלֹא בְּטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁהֶם סִפֵּק זָכַר וְסִפֵּק נִקְבָּה.
הַגִּמְרָא רּוֹצֶה לְהִבְיָא רֵאשִׁי לָרַב: לִימָא מִכְּעֵי לִיה - נֶאֱמַר שִׁישׁ סִיעַ
לְרַב מִבְּרִייתָא, שֶׁשֵּׁנִי בְּבִרְייתָא, בְּטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁרָאוּ לֹבֵן
אוֹ אוֹדֵם אֵין חִיבִין עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ, וְאֵין שׁוֹרְפִין עֲלֵיהֶם אֶת
הַתְּרוּמָה. וְאִף אִם רָאוּ לֹבֵן וְאוֹדֵם בְּאַחַת, אֵין חִיבִין עַל בִּיאַת
מִקְדָּשׁ, אֲכָל שׁוֹרְפִין עֲלֵיהֶם אֶת הַתְּרוּמָה. וּמִבְּאֵרֵת הַגִּמְרָא: מֵאִי
מַעֲמָא שֶׁנִּינוּ שִׁבְרָאוּ גַם לֹבֵן וְגַם אוֹדֵם אֵין חִיבִין עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ,
לֹא - הָאֵם לֹא בְּגַלל שֶׁשִּׁבְּרוּ שֶׁאֵין בָּהֶם דִּין שִׁילּוּחַ טִמְאִים מִהַמְקֹדֶשׁ,
מִשּׁוֹם שֶׁנֶּאֱמַר (שם) 'מִזְכָּר וְעַד נִקְבָּה תִשְׁלַחוּ' וְדוֹרֵשִׁים זִכָּר וְדֹא
וְנִקְבָּה וְדֹאִית וְלֹא בְּטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס כְּדִרְשָׁתוֹ שֶׁל רַב.
דּוּחָה הַגִּמְרָא: אִמֵּר עוֹלָא, לֹא - אֵל תֶּאֱמַר שֶׁהַבְּרִייתָא סוֹבֵרַת
שְׁדוֹרֵשִׁים מִהַפֶּסֶק שֶׁאֵין דִּין שִׁילּוּחַ בְּטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס כִּרְב, אִלָּא
הָא מִנִּי - בְּרִייתָא זוֹ בְּשִׁטַּת מִי הִיא, בְּשִׁטַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא,
הַמְּחִיב קֶרֶב טוֹמֵאָה רַק בְּמִי שִׁידַע בְּמָה נִטְמָא וְאַחֲרֵי כֵךְ שִׁכַּח
מִטּוֹמֵאָתוֹ, אֵךְ בְּטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁנִּטְמָאוּ וְאִינֵם יוֹדְעִים אִם
טוֹמֵאֵתָם מִחֻמַּת הַלֹּבֵן אוֹ הָאוֹדֵם אֵין חִיבִין קֶרֶב טוֹמֵאָה וְכִפִּי
שִׁתְּבָאֵר לַהֲלוֹן. דְּתֵנִן בְּמִשְׁנָה (שְׁבוּעוֹת י ד): לִגְבֵי טִמָּא שֶׁשָּׁגַג וּנְכַנַּס
לְמִקְדָּשׁ, נֶאֱמַר בַּפֶּסֶק (ויקרא ב ו) 'אִו נָפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע וְגו' בְּבִבֶּלֶת
שֶׁרַךְ טָמֵא וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאֶשֶׁם, הִרִי זֶה חִיבִין לְהִבְיָא קֶרֶב
עוֹלָה וְיוֹרֵד, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מִסְּמִיכוֹת תִּיבּוֹת 'הַשֶּׁרֶץ וְנִעְלַם
מִמֶּנּוּ' לְמַדִּים שֶׁרַק עַל הָעֵלֶם שֶׁרַךְ - שֶׁשָּׁגַתָּ הִיתָה בְּאוֹפֵן שֶׁשִּׁכַּח
שֶׁנִּטְמָא בְּשֶׁרֶץ אֵךְ יָדַע שֶׁהִמְקוֹם שֶׁנְּכַנַּס אֵלָיו הוּא הַמְקֹדֶשׁ, הוּא חִיבִין
קֶרֶב, וְאֵינוּ חִיבִין קֶרֶב עַל הָעֵלֶם מִקְדָּשׁ - אִם זָכַר שֶׁנִּטְמָא בְּשֶׁרֶץ,
אֵךְ שִׁכַּח שֶׁהִמְקוֹם שֶׁנְּכַנַּס אֵלָיו הוּא הַמְקֹדֶשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר,
מִסְּמִיכוֹת הַתִּיבּוֹת שֶׁבַּהִמְשַׁךְ הַכְּתוּב 'וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא', יֵשׁ
לְדִרוֹשׁ וְלִדְיִיק שַׁעַל הָעֵלֶם טוֹמֵאָה - שֶׁשִּׁכַּח שֶׁהוּא טָמֵא וּנְכַנַּס
לְמִקְדָּשׁ הוּא חִיבִין קֶרֶב, וְאֵינוּ חִיבִין עַל הָעֵלֶם מִקְדָּשׁ. וּבִבְיָאוֹר
מִחֻלּוֹקֶת אֱמָרִינִן בְּגִמְרָא בְּשִׁבְעוֹת (יח), מֵאִי בִינְיָהוּ - מִזֶּה
הַבְּדֵל בֵּין דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְדְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וְאִמֵּר הַזִּקְנָה, שֶׁרַךְ
וְנִבְלָה אִיבָא בִינְיָהוּ - יֵשׁ בִּינְיָהם חִלּוֹק בְּאוֹפֵן שֶׁהִיוּ לִפְנֵי שֶׁרַךְ
וְנִבְלָה וְנִגַּע בְּאַחֲד מֵהֶם וְאֵינוּ יוֹדְעִים בְּמָה נִגַּע, וְשִׁכַּח שֶׁנִּטְמָא כָּלִל
וּנְכַנַּס לְמִקְדָּשׁ וְלֹאֲחֵר שִׁיבָא מִהַמְקֹדֶשׁ נֹזֵכַר שֶׁהוּא טָמֵא, דְּכָרִי
אֱלִיעֶזֶר הַמְּדִיִּיק מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר 'שֶׁרַךְ וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ' סָבַר שֶׁכִּדִּי
לְהַתְּחִיב קֶרֶב עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ בְּטוֹמֵאָה כְּעִינֵן עַד דִּידַע אִי בְּשֶׁרֶץ
אִיטְמִי אִי בְּנִבְלָה אִיטְמִי - צִרִיךְ שִׁידַע בְּתוֹחֵלָה אִם נִטְמָא בְּשֶׁרֶץ
אוֹ בְּנִבְלָה וְזֶה נִעְלַם מִמֶּנּוּ, וְאֵין מִסְפִּיק שִׁידַע שֶׁנִּטְמָא, וְרַבִּי עֲקִיבָא
הַלּוֹמֵד מִהַסְּמִיכוֹת שֶׁל 'וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא' סָבַר, דְּלֹא כְּעִינֵן -
אֵין צִרִיכִים שִׁידַע בְּמָה נִטְמָא, אִלָּא דִּי בִּכְךָ שִׁידַע שֶׁנִּטְמָא וְזֶה נִעְלַם
מִמֶּנּוּ.
עוֹלָא מִבְּאֵר כִּיצַד דִּין הַבְּרִייתָא לְעִיל בְּטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס נִשְׁנָה
כְּדַעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: לֹא - הָאֵם לֹא אִמֵּר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָתָם - בְּמִשְׁנָה
בְּשִׁבְעוֹת דְּכְעִינֵן דִּידַע אִי בְּשֶׁרֶץ אִיטְמִי אִי בְּנִבְלָה אִיטְמִי - שְׁכִדִּי
לְהַתְּחִיב קֶרֶב עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ בְּטוֹמֵאָה צִרִיךְ שִׁידַע בְּמָה נִטְמָא אִם
בְּשֶׁרֶץ אוֹ בְּנִבְלָה, הֵכָא נִמְי - גַּם כֵּאֵן לִגְבֵי טוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס,
כְּעִינֵן דִּידַע אִי בְּלֹבֵן אִיטְמִי אִי בְּאוֹדֵם אִיטְמִי - בְּכִדִּי שִׁתְּחִיב
קֶרֶב צִרִיךְ שִׁידַע אִם הוּא זָכַר וְנִטְמָא עַל יְדֵי לֹבֵן אוֹ שֶׁהוּא נִקְבָּה
וְנִטְמָא עַל יְדֵי אוֹדֵם, וּמִטְעַם זֶה שֶׁנִּינוּ שֶׁאֵם רָאוּ לֹבֵן וְאוֹדֵם וּנְכַנַּסוּ
לְמִקְדָּשׁ פְּטוֹרִים, שֶׁהִי אֵינֵם יוֹדְעִים בְּמָה נִטְמָאוּ, וְכִשִּׁטַּת רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר. אֲכָל לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאִמֵּר מִשּׁוֹם טוֹמֵאָה מִיחְיִיב - שֶׁאֵם
יָדַע שֶׁהוּא טָמֵא חִיבִין עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ, וְאִפִּילוּ שֶׁלֹּא יָדַע בְּאִיזוֹ
טוֹמֵאָה נִטְמָא, הֵכָא נִמְי - גַּם כֵּאֵן בְּטוֹמְטוֹם אוֹ אַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁרָאוּ
לֹבֵן וְאוֹדֵם, מִשּׁוֹם טוֹמֵאָה מִיחְיִיב - חִיבִין עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ בְּטוֹמֵאָה
מִשּׁוֹם שִׁידַע שֶׁהוּא טָמֵא, אִף שֶׁלֹּא יָדַע בְּאִיזוֹ טוֹמֵאָה. וְלֹא כְּדְּבָרֵי רַב
שְׁדוֹרֵשׁ מִהַפֶּסֶק שֶׁאֵין דִּין שִׁילּוּחַ טִמְאִים שִׁיךְ כָּלִל בְּטוֹמְטוֹם
וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס.

1 לְחַלֵּק בֵּין עֶרְוָה אִישׁ לְעֶרְוָה אִשָּׁה, ולומר שלכל אחד יש את הערך
 2 הקצוב לו בפסוק, וכיון שגוף הפסוק אינו מיותר, הוסיפה התורה
 3 וכתבה 'הזכר' ואם נקבה' למעט טומטום ואנדרוגינוס.
 4 שנינו במשנה: יֵצֵא מִחוּתָּהּ אִם מִסּוּרָם וכו' משיצא רובו הרי הוא
 5 כילוד, יצא כדרכו עד שיצא רוב ראשו, ואיזהו רוב ראשו משיצא
 6 פדחתו. מבארת הגמרא: אִמֶּר רַבִּי אֶלְעָזָר, מזה ששנינו שביצא
 7 מחותך איברים איברים אינו חשוב כנולד עד שיצא רובו, זה אֶפִּילוּ
 8 אם יצא הֶרָאשׁ עִמָּהֶן – עם שאר האיברים, ואין אומרים שאם יצא
 9 הראש הוא חשוב כנולד על אף שלא יצא רובו. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, לֹא
 10 שָׁנוּ דִּין זה אֶלָּא באופן שֶׁאֵין הֶרָאשׁ יוצא עִמָּהֶן, אֲבָל אם יצא
 11 הֶרָאשׁ עִמָּהֶן (הֶרָאשׁ פּוֹטֵר) הרי הוא חשוב כנולד.
 12 הגמרא מבררת במה נחלקו רבי אלעזר ורבי יוחנן: לִימָא בְּדִשְׁמוּאֵל
 13 קָמִיפְלִגִּי – האם יש לומר שנחלקו בדינו של שמואל, דְּאָמַר
 14 שְׁמוּאֵל, אֵין הֶרָאשׁ פּוֹטֵר בְּנִפְלִים, כלומר, היתה מעוברת תאומים
 15 שאחד מהם נפל שלא נגמרה צורתו, אם הנפל הוציא את ראשו
 16 תחילה מן הרחם והחזירה, ואחר כך נולד הולד השני, אין יציאת
 17 ראשו של הנפל נחשבת כלידה, ואינה פוטרת את הנולד אחריו מן
 18 הבכורה, אלא השני נחשב כבכור. ואם כן נפרש שרבי אלעזר הסובר
 19 במחותך שיצא ראשו שאינו חשוב כנולד סבר כשמואל, ואילו רבי
 20 יוחנן חולק עליו. דוחה הגמרא: דינו של שמואל הוא באופן שהנפל
 21 שלם ואינו מחותך, וּבְשָׁלֵם דְּכִילִי עֲלָמָא לֹא פְלִיגִי – כולם אינם
 22 חלוקים, אלא סוברים שמשניצא ראשו הוא חשוב כנולד ולא כדברי
 23 שמואל, בִּי פְלִיגִי – באיזה אופן נחלקו, בְּנִפְלִי מִחוּתָּהּ, דְּמַר כֶּבֶר –
 24 שרבי אלעזר סובר שדווקא בולד שֶׁלֵם הוא דְּקָחִישִׁיב – הראש חשוב
 25 ככל הגוף, ומשיצא הראש הרי זה כנולד, אבל בְּמִחוּתָּהּ לֹא קָחִישִׁיב
 26 – אין הראש חשוב. וְמַר כֶּבֶר – ורבי יוחנן סובר, שֶׁבְּמִחוּתָּהּ נִמְי
 27 חֲשִׁיב – גם הראש חשוב.
 28 (לִישְׁנָא אַחֲרֵינָא – לשון אחרת בביאור המחלוקת, ממה שנחלקו
 29 האמוראים בדברי משנתנו שדיברה במחותך, יש לדייק דְּטַעְמָא
 30 שנחלקו אם ביציאת ראשו נחשב כנולד או לא הוא מחמת דִּישְׁנָא
 31 מִחוּתָּהּ אִם מִסּוּרָם, הָא בְּתִקְנֵהּ – אך אם יצא שלם ודרך ראשו,
 32 משמע שמואל שְׁהֶרָאשׁ פּוֹטֵר – הרי הוא חשוב כנולד. ונמצא לפי
 33 דיוק זה, דִּתְרַנְיִיהוּ לִית לְהוּ דִּשְׁמוּאֵל – שני האמוראים חולקים על
 34 שמואל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל אֵין הֶרָאשׁ פּוֹטֵר בְּנִפְלִים ואפילו כשיצא
 35 שלם כדרכו, ואילו רבי אלעזר ורבי יוחנן סוברים שביצא שלם
 36 משיצא ראשו הרי הוא כילוד).
 37 הגמרא מביאה שיטה אחרת בביאור המחלוקת: אִיכָא דְּמַתְנִי לָהּ
 38 לְהָא שְׁמַעְתָּתָא בָּאִפִּי נִפְשָׁה – יש ששנו את מחלוקתם של רבי
 39 אלעזר ורבי יוחנן כמאמר בפני עצמו, ולא שנחלקו בביאור משנתנו.
 40 וכך שנו, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵין הֶרָאשׁ של נפל חשוב בְּרֹוב
 41 הַמְּאִבִּים, ולכן אף שביצאו רוב האיברים הוא חשוב כנולד, אם יצא
 42 רק הראש אינו חשוב כנולד. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, הֶרָאשׁ חשוב בְּרֹוב
 43 הַמְּאִבִּים ולכן גם כשיצא הראש בלבד הוא חשוב כנולד. ולפי שיטה
 44 זו, כיון שמחלוקתם לא נאמרה על משנתנו, נמצא שנחלקו בין בולד
 45 שלם ובין במחותך, וְקָמִיפְלִגִּי – ונחלקו בְּדִשְׁמוּאֵל – בדינו של
 46 שמואל, שרבי אלעזר סובר כשמואל ורבי יוחנן חלוק עליו.
 47 הגמרא מקשה ממשנתנו על רבי יוחנן: תַּנֵּן במשנתנו, יֵצֵא הוֹלֵד
 48 מִחוּתָּהּ אִם מִסּוּרָם, מְשִׁינָא רֹובוּ של הולד הרי הוא חשוב כִּילִיד.
 49 מדייקת הגמרא: מְדַקְדָּמַר התנא באופן השני [או] מִסּוּרָם, מְכַלֵּל
 50 דְּמִחוּתָּהּ – משמע מזה שבאופן הראשון ששנינו שיצא מחותך, דיבר
 51 התנא כשלא יצא מסורס דרך רגליו אלא בְּתִקְנֵהּ – כדרכו, שיצא
 52 הראש תחילה, וְקָאמַר על כך התנא שרק מְשִׁינָא רֹובוּ של ולד הרי
 53 זה חשוב כִּילִיד, ולא די ביציאת הראש. וְקָשְׁיָא מִכָּר לְרַבִּי יוֹחָנָן
 54 הַסּוֹבֵר שאף במחותך אם יצא הראש הרי זה כנולד, ואפילו שלא
 55 יצא רובו.
 56 מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ רַבִּי יוֹחָנָן, אִימָא – יש לומר שאין התנא
 57 מדבר על שני אופנים, שיצא מחותך דרך ראשו, או יצא שלם מסורס
 58 דרך רגליו, אלא הכל אופן אחד הוא. שִׁנָּא מִחוּתָּהּ וְגַם מִסּוּרָם,

59 ורק באופן זה אמר התנא שאינו חשוב כנולד עד שיצא רובו, אך
 60 באופן שיצא ראשו תחילה יסבור התנא שאף במחותך הוא חשוב
 61 כנולד.
 62 מקשה הגמרא: וְהָא – והרי אִם מסורס קְתַנִּי – שנינו, ותיבת 'או'
 63 מחלקת את דברי התנא לשני אופנים נפרדים, ואם כן משמע
 64 שכשאמר התנא 'מחותך' כוונתו לאופן שיצא כדרכו דרך ראשו.
 65 מתרצת הגמרא: מזה שאמר התנא 'או', הִכִּי קָאמַר – כך כוונתו
 66 לומר, יֵצֵא הוֹלֵד מִחוּתָּהּ, אִם יצא שֶׁלֵם, וְזֶה וְזֶה – ובשני אופנים
 67 אלו יצא מִסּוּרָם, הדין הוא שֶׁמְשִׁינָא רֹובוּ הָרִי זה כִּילִיד, אך אם
 68 יצא דרך ראשו, אף אם לא יצא רובו הוא חשוב כנולד, וכדברי רבי
 69 יוחנן.
 70 רב פפא מבאר שרבי אלעזר ורבי יוחנן נחלקו במחלוקת תנאים: אָמַר
 71 רַב פָּפָא, מחלוקתם של רבי אלעזר ורבי יוחנן היא בְּתַנָּאִי –
 72 במחלוקת תנאים. שכן שנינו בברייתא, יֵצֵא הוֹלֵד מִחוּתָּהּ איברים
 73 איברים, אִם יצא שלם אך מִסּוּרָם – דרך רגליו, מְשִׁינָא רֹובוּ הָרִי
 74 הוא חשוב כִּילִיד. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מְשִׁינָא בְּתִקְנֵהּ – רק משיצא
 75 דרך ראשו הוא חשוב כנולד, אך אם עדיין לא יצא ראשו, אף שיצאו
 76 רוב איבריו אינו חשוב כנולד. מבארת הגמרא: מָאִי קָאמַר – מהי
 77 כוונת דברי רבי יוסי, הרי אם יצא שלם דרך רגליו ויצא רובו, אין
 78 סברא לומר שלא יצא חשוב כנולד. אָמַר רַב פָּפָא לִישֵׁב את דברי
 79 רבי יוסי, הִכִּי קָאמַר – כך יש לגרס בברייתא, יֵצֵא הוֹלֵד מִחוּתָּהּ
 80 וְגַם מִסּוּרָם, מְשִׁינָא רֹובוּ הָרִי הוא כִּילִיד, ומשמע מדברי תנא
 81 קמא, הָא בְּתִקְנֵהּ – אם יצא הולד כדרכו שיצא הראש תחילה, אף
 82 אם יצא מחותך הֶרָאשׁ פּוֹטֵר – ביציאת הראש הוא חשוב כנולד.
 83 רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מְשִׁינָא רֹובוּ בְּתִקְנֵהּ – ביצא מחותך אינו חשוב
 84 כנולד עד שיצא גם רובו וגם דרך ראשו, אך ביצא שלם מודה רבי
 85 יוסי שאף אם יצא דרך רגליו, משיצא רובו הרי הוא חשוב כנולד.
 86 ובכך נחלקו גם רבי אלעזר ורבי יוחנן, שרבי אלעזר סבר כרבי יוסי
 87 שבמחותך אף אם יצא ראשו אינו חשוב כנולד. ורבי יוחנן סבר כתנא
 88 קמא שאף במחותך משיצא ראשו הרי הוא חשוב כנולד.
 89 רב זביד מקשה על רב פפא: מְתִיקָה לָהּ [–מקשה] רַב זְבִיד, מְכַלֵּל
 90 – מתוך דבריו של רבי יוסי לפי ביאורו של רב פפא משמע, דְּבְּמִסּוּרָם
 91 – שאם יצא הולד במחותך דרך רגליו, רֹובוּ נִמִּי לֹא פּוֹטֵר – אף אם
 92 יצא רובו אינו חשוב כנולד, וְהָא קָיָימָא לָן – והרי מקובל בידינו בכל
 93 התורה כולה דְּרֹובוּ כְּכֹולוּ – שרוב הדבר יש לו דין ככל הדבר, ואם
 94 כן גם כאן כשיצא רובו הרי הוא כמו שיצא כולו, אף אם עדיין לא
 95 יצא ראשו.
 96 רב זביד מבאר באופן שונה: אֶלָּא אָמַר רַב זְבִיד, הִכִּי קָאמַר – כך
 97 נאמרו דברי הבריייתא, תנא קמא אומר שאם יֵצֵא הוֹלֵד מִחוּתָּהּ וְגַם
 98 מִסּוּרָם, מְשִׁינָא רֹובוּ הָרִי זה כִּילִיד. ומדויק מדבריו הָא בְּתִקְנֵהּ –
 99 אם יצא כדרכו שיצא הראש תחילה, אף במחותך הֶרָאשׁ פּוֹטֵר –
 100 ועל דיוק זה חולק רַבִּי יוֹסִי וְאִמְרָא, כי שפירש תנא דברי תנא קמא. ועל דיוק
 101 זה חולק רַבִּי יוֹסִי וְאִמְרָא, אימתי יציאת הראש בלבד מחשיבתו
 102 כילוד רק מְשִׁינָא בְּתִקְנֵהּ לְחִיִּים – דרך ראשו שלם כדרך שהולדות
 103 החיים יוצאים, אך במחותך אף אם יצא דרך ראשו אינו חשוב כנולד
 104 עד שיצא רובו. ובמחלוקתם זו נחלקו האמוראים, רבי אלעזר סבר
 105 כרבי יוסי שאין ראש המחותר חשוב ככל הגוף, ורבי יוחנן סבר כתנא
 106 קמא. שאף במחותך משיצא ראשו הרי הוא כנולד.
 107 מביאה הגמרא ראיה לביאורו של רבי זביד: תַּנָּיִא נִמִּי הִכִּי – שנינו
 108 ברייתא כביאורו של רב זביד, יֵצֵא מִחוּתָּהּ (או) וְגַם מִסּוּרָם,
 109 מְשִׁינָא רֹובוּ הָרִי זה חשוב כִּילִיד על אף שעדיין לא יצא ראשו. הָא
 110 – אבל אם יצא בְּתִקְנֵהּ – דרך ראשו, הֶרָאשׁ פּוֹטֵר – הרי הוא חשוב
 111 כנולד. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, רק מְשִׁינָא בְּתִקְנֵהּ לְחִיִּים חשוב כנולד, ולא
 112 ביצא מחותך. מבארת הבריייתא: וְאִיחָדוּ בְּתִקְנֵהּ לְחִיִּים – יצא הולד
 113 שלם דרך ראשו מאימתי הוא חשוב כנולד, מְשִׁינָא רֹוב רֹאשׁוֹ של
 114 הולד. הרי מבואר כרב זביד שנחלקו ביצא מחותר אם הראש פוטר.
 115 מביאה הבריייתא מחלוקת מהו רוב ראשו: וְאִיחָדוּ רֹוב רֹאשׁוֹ –
 116 אימתי נחשב שיצא רוב ראשו ויהא כנולד. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מְשִׁינָא

נדה. פרק שלישי - המפלת חתיכה דף כט עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" קלט

הבי גרסינן: אמר רב פפא כתנאי יצא מחותן או מסורס כ' מאי קאמר - דאין סברא דברוב שלם ומסורס או ברוב כתקנו ומחותן לא הוי לרבי יוסי כילוד. וקאמר רב פפא דגרסינן בברייתא "מחותן ומסורס", הא מחותן ויצא כתקנו - הראש פוטר, ולרבי יוסי אין הראש פוטר, והיינו פלוגתא דרבי יוחנן ורבי אלעזר.

מכלל בדמסורס רובו נמי לא פוטר - ואם תאמר: ולמאן רבי יוסי אתא למימר דאפילו כתקנו בעינן רוב, ואין הראש פוטר, והוא הדין בדמסורס נמי סגי ברוב? ויש לומר: דאם כן הוה ליה לרבי יוסי למימר: "אפילו כתקנו עד שיצא רוב", והוה משמע שבא להחמיר. לכך משני רב זביד: מדקאמר "משיצא רובו כתקנו", ולא קאמר "עד שיצא" - משמע דרבי יוסי בא להקל. דהכי קאמר: יצא מחותן מסורס - עד שיצא רובו, הא כתקנו - הראש פוטר. ורבי יוסי מקל וקאמר: (או עד שיצא) כתקנו לחיים. פירוש: מה שחשוב חיים, דהיינו רוב ראשו, כדמפרש בברייתא בסמוך, רבי יוסי אומר: משיצא רוב ראשו, ורבינו חננאל פירש: "לחיים" - בר קיימא, דדוקא בר קיימא הראש פוטר, אבל לא בנפלים. וקשה: אם כן, אמאי איתותב שמואל פרק "יש כבור" (בכורות מ.ב.) כיון דרבי יוסי קאי כוותיה.

תשב לזכר ולנקבה ולנדה - אף על גב דהוי ספק ספקא - תשב לנקבה, דאי מטרתה לה מטומאת נקבה משום ספק ספקא. הכי נמי נטהרנה אם ארתה בשלושים וארבעה וארבעים ואחד מספק ספקא, ולא ניתוש לזכר, והוי תרי קולי דסתור אחרדי, כדפרשין לעיל (כד.ב.) ומיהו בטועה בגמרא מחמירין, אף על גב דאיכא כמה ספקי. וזו הוואיל ולא טעפה - וכגון של שיהיה הבחמה בחור, דאם שהתה, אימור: טעפה וילדה.

אימר

הא **משיצא** רובו כתקנו. מתקף לה רב זביד: **מכלל** דבמסורס - רובו נמי לא פוטר, הא קיימא לן דרובו ככולו! אלא אמר רב זביד, הכי קאמר: יצא מחותן ומסורס - משיצא רובו הרי זה כילוד, הא כתקנו - הראש פוטר. רבי יוסי אומר: משיצא כתקנו לחיים. תניא נמי הכי: יצא מחותן (או) מסורס - משיצא רובו הרי זה כילוד, הא כתקנו - הראש פוטר. רבי יוסי אומר: משיצא כתקנו לחיים. ואיזהו כתקנו לחיים - משיצא רוב ראשו. ואיזהו רוב ראשו? רבי יוסי אומר: משיצא קרני ראשו. **משנה** המפלת ואין ידוע מהו - תשב לזכר ולנקבה, אין ידוע אם ולד היה או לא - תשב לזכר ולנקבה ולנדה. **גמרא** אמר רבי יהושע בן לוי: עברה נהר והפילה - מביאה קרבן ונאכל, הלך אחר רוב נשים, ורוב נשים ולד מעליא ילדן. תנן: אין ידוע אם ולד היה - תשב לזכר ולנקבה ולנדה. אמאי תשב לנדה? לימא: הלך אחר רוב נשים, ורוב נשים ולד מעליא ילדן! מתניתין - בשלא הוחזקה עוברת, וכי קאמר רבי יהושע בן לוי - בשהוחזקה עוברת. תא שמע: בהמה שציאה מלאה ובאה ריקנית - הבא אחריו כבור מספק. ואמאי? הלך אחר רוב בהמות, ורוב בהמות ולד מעליא ילדן, והאי - פשוט הוא! אמר רבינא: משום דאיכא למימר, רוב בהמות וילדות דבר הפוטר מבכורה, ומעוּזין וילדות דבר שאינו פוטר מבכורה, וכל היולדות - ממנפות, וזו הוואיל ולא מנפה - אתרע לה רובא. אי כל היולדות ממנפות, הא - מדיא ממנפה - כבור מעליא הוא! אלא אימא: רוב וילדות ממנפות, וזו הוואיל ולא מנפה - אתרע לה רובא. כי אתא רבין אמר: מתיב רבי יוסי פריי הנינא טועה, ולא ידענא מאי תיובתא. מאי היא? דתניא, אשה

לחלק - הילכך, אי לאו ה"א "ואם" - לא ממעט טומטום. אבל הכא, מדהוה ליה למכתב "אדם תשלחו", וכתביב "זכר ונקבה" - שמע מינה: לדרשא. ואפילו הראש **עומם** - א"מחותן" קאי, דהיכא דיצא מחותן, אפילו יצא הראש - אין חשוב ולד, עד שיצא רובו. **אין הראש פוטר בנפלים** - יצא ראש הנפל, כגון יולדת תאומים לשבעה. אחד נגמרה צורתה, ואחד לא נגמרה צורתו. ויצא ראש הנפל, והחזירו.

ואחר כך יצא אחיו - הוי כבור לכוּן. שאין ראש הנפל פוטר את הבא אחריו מן הבכורה. ורבי אלעזר אית ליה דשמואל. **באנפי נפשיה** - ולא אמנתיתן. ואיכא בינייהו: מאן דמתני לה אמנתיתן - משמע דא"מחותן" קא פליגי, ואיכא למימר כדאמרן, דבשלם אפילו רבי אלעזר מודה, דלית ליה דשמואל. ומאן דמתני לה באנפי נפשיה משמע: דאשלם נמי פליגי, ובדשמואל. **אין הראש כרוב אברים** - יצא הראש - אינו כילוד. ובנפל קאי, דאי בן קיימא - ליכא למאן דאמר, דהא מתניתין היא: "יצא כדרבו" - משיצא רוב ראשו. כתקנו - ראש יצא תחלה, וקאמר דבעינן רובא, וקשיא לרבי יוחנן. **מאי קאמר** - רבי יוסי "משיצא כתקנו", סלקא דעתך דמסורס ברובא לאו כילוד הוא. מחותן ומסורס = מחותן ודרך מרגלותיו. הא כתקנו - דרך ראשו, אפילו מחותן - הראש פוטר. רובו כתקנו - תרתייהו בעינן במחותן. מתקף לה רב זביד - לתירוץ דמתרצינן אליבא דרבי יוסי. **מכלל** דמסורס רובו נמי לא פוטר - בתמיה. כיון דרבי יוסי לאו אדיוקא קאי, אלא בדקתני בגוה "יצא מחותן ומסורס משיצא רובו", ועלה קאי דרבי יוסי ואמר: אף על גב דנפיק רובו - בעינן נמי כתקנו, מכלל דמסורס רובו נמי לא פוטר? בתמיה. **אלא אמר רב זביד** - רבי יוסי אדיוקא דתנא קמא קאי דאמר הא כתקנו הראש פוטר ואף על גב דמחותן וקאמר רבי יוסי אין הראש פוטר אלא שיצא כתקנו וכשאר ולדות שיוצאין לחיים אבל מחותן אפילו כתקנו אין הראש פוטר. כתקנו - אפילו מחותן הראש פוטר. מי שיצא כתקנו לחיים - הוא הראש פוטר. אבל מחותן, אפילו כתקנו - בעינן רובו. **צדעיו** - טנפליש. קרני ראשו = גובה ראשו שאצל העורף. **משנה** ואין ידוע מהו - אם זכר אם נקבה, אבל יודעת היא שהוא ולד. לזכר ולנקבה - ימי טוהר דכר וימי טומאה דנקבה. **אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב** לזכר ולנקבה ולנדה - כלומר, כשתראה - תהא נדה, שאין לה ימי טוהר, דשמא לאו ולד הוא. ובגמרא מפרש למא החזכר זכר הואיל ואין לה דם טוהר, דאי משום טומאת לידה - הא תתני "נקבה". **גמרא** והפילה - ואינה יודעת מהו: אם נפל, אם רוח, שהרי נפל למים. **אמאי תשב לנדה** - נתיב לה מיהא ימי טוהר דכר. **שיצא מלאה** - כשהיתה מעוברת יצתה לאפר. **ובאה** - בו ביום ריקנית. **כבור מספק** - שמא זה היה ולד - והבא אחריו אינו כבור, או שמא רוח הפילה - והבא אחריו כבור מעליא הוא. הילכך ספק הוא, ויאכל במומו לבעלים ולא לכהן, דהמציא מחבירו עליו הראיה. **והאי פשוט הוא** - ויאכל בלא מום. **מטנפות** - יום אחד קודם לידה, כעין גלייר"א. מתיב רבי יוסי - אדרבי יהושע בן לוי. פועה - ממנתיתא דמיירי באשה טועה שלא ידעה עת לידתה.

אימר הרחיקה לידתה - תימה: דרבי יוסי ברבי חנינא לא אסיק אדעתיה האי שנייניא, וברייתא לא מפרש כלל בענין אחר.

רבי שמעון היא - תימה: דכל שכן דאתי ברבנן דאסרי בפרק בתרא (נדה זטו.) לשמש דאורייתא! ועוד קשה: דהכא משמע דרבי שמעון לא אסר טבילה אלא

תשמיש דוקא, ובפרק בתרא (שם זטו.)

משמע דאסורה לטבולו יש לומר: דטבילה.

האמוראין אסורה. ולקמן (שם ידבר

המתחיל "אבל") נפרש בעזרת ה'.

כשראתה מבערב - ואם תאמר: כיון

דראתה מבערב, אמאי

מטבילין לה לבית שמאי בלילות משום

טבולת יום ארוך? ויש לומר: דלאו דוקא

מבערב, אלא כלומר בשעה או בחצי שעה

בלילה, וטבולת בתחלת הלילה, ורואה מיד

אחר הטבילה. ואם היתה באה לשמש קודם

טבילה - הרשות בידה.

בשבע קמא מטבילין לה בלילות אימור

יולדת זכר היא - זה האריכות

אינו צריך אלא לבית הלל, דלבית שמאי

מטבילין לה כל שמונים לילות משום טבולת

יום ארוך. והאי שבע קמא דלילות אינו

כמו שבועים דימנא, אלא ששה לילות

משבע קמא. וליל תחלת שבוע שניה, ושבוע

שניה נמי, בלילות היינו ששה לילות

משבע שניה, וליל תחלת שבוע שלישי.

ושבוע שני ושלישי בימנא אינו כענין זה.

עשרים

אותה בלילותא - אימר: יולדת זכר היא.

נקבה היא, בימנא - אימר: יולדת זכר בזוב היא.

יולדת נקבה בזוב היא, בלילותא - בית שמאי למעמיהו, דאימר: טבולת יום ארוך פני טבילה.

אשה שצתה מלאה ובה ריקנית, והביאה לפנינו שלשה

שבועין מהורין, ועשרה שבועות אחד קמא ואחד מהור

- משמשת לאור שלשים וחמש, ומטבילין אותה תשעים

וחמש טבילות, דברי בית שמאי. ובית הלל אומרים:

שלשים וחמש. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: דיה לטבילה

שתהא פאחרונה, בשלמא שבוע ראשון לא משמשת -

אימר: יולדת זכר היא, שבוע שני - אימר: יולדת נקבה

היא, שבוע שלישי - אימר: יולדת נקבה בזוב היא, אלא

שבוע רביעי - אף על גב דקא חזיא דם - תשמש, דהא

דם מהור הוא! לאו משום דלא אזלינן בתר רובא? אלא

מאי "לא ידענא מאי תיובתא"? אימר: הרחיקה לידתה.

הך שבוע חמישי מהור הוא, תשמש! - הך שבוע

רביעי, כל יומא ויומא מספקין בסוף לידה ובתחלת נדה.

ועשרין ותמניא גופיה, אימר: תחלת נדה היא, ובגניא

למיבת שבעה לנדתה. - בעשרים וחד תשמש! - רבי

שמעון היא, דאימר: אסור לעשות כן, שמא תבא לדי

ספק. - לאורתא תשמש! - כשראתה בערב. "ומטבילין

אותה תשעים וחמש טבילות". שבוע קמא מטבילין

שבוע שני מטבילין אותה בלילותא - אימר: יולדת

נקבה היא, בימנא - אימר: יולדת זכר בזוב היא. שבוע שלישי מטבילין לה בימנא - אימר:

יולדת נקבה בזוב היא, בלילותא - בית שמאי למעמיהו, דאימר: טבולת יום ארוך פני טבילה.

מכרי

ראשון - יומא דאתי לקמן קחשיב בכלל שבוע ראשון. אימר יולדת נקבה היא - וביום שבת לפנינו ילדה, ומשכי ימי לידה הך תרתי שבועי. בזוב -

שמא מתוך אחד עשר יום דימי זיבה ילדה, וראתה שלש רצופין, ובלא צער דהוה שופי סמוך ללידה - ובעיא שבעה נקיים לזיבתה. ואף על גב דקא יתבא

ארבעה עשר נקיים, הואיל ואיכא לספוקינהו בימי לידה - לא סלקא לה. דקסבר: ימי לידה שאינה רואה בהן - אין עולין לה לספירת זיבתה. אלא שבוע רביעי

אי אמרין רוב נשים ולד מעליא ילך, האי ולד הוא, שהרי החזקה עוברת. תשמש - ואף על גב דהך שבוע קא חזיא, שהרי ראשון הוא לשבועים שעוברים

עליה אחד טמא ואחד טהור. האי דם מהור הוא - דאבתי משכי ארבעים יום דוכרי. לאו משום דלא אזלינן בתר רובא - ומספקין לה בלא ולד ולילת לה

דם טהור, וקשה לרבי יהושע בן לוי. אימר הרחיקה לידתה - האי דלא יחיבין לה ימי טהור, לאו משום ספק דלאו ולד הוא, אלא אימר: הרי ימים רבים קודם

שבת לפנינו ילדה, וכלו לה ימי טהורה. אבל לענין קרבן מביאה קרבן ונאכל, בין קרבה ובין הרחקה - בת קרבן היא, מאחר דקפדינן ארובא. שבוע חמישי

מהור הוא תשמש כו' - ואמאי לא משמשת עד ליל שביעי? ומשנינן שבוע רביעי - שראתה בכל יום, כל יומא איכא לספוקי לסוף לידה סוף ימי טהור. כלומר,

אמנול כל ימי טהור, והיום היא תחלת נדה. הילכך יום עשרים ושמונה, שהוא סוף שבוע רביעי, מספקין לה בתחלת נדה. ובעיא למינן משבוע חמישי ששה ימים,

להשלים שבעת ימי נרות. ובלייל שביעי טבולת ומשמשת, שהוא אור לשלשים וחמש משבאת לפנינו. וליל שמיני, שהוא תחלת שבוע ששי, נמי לא משמשת - שהשבוע

ששי טמא הוא, דמוקמין לה לקמן שהיא רואה מבערב בכל ימי ראייתה. מכאן ואילך לא משמשת לעולם, דילמא שבוע רביעי תחלת נדה היא, והששי בימי זיבה, והרי

היא זבה. ושבוע שביעי שמוא טהור, תספור לנקיים. ואם לא שרואה מבערב, היתה משמשת ליל תחלת שבוע שמיני. ואף על גב דיכולה לטבול ביום שביעי, שמקצת

היום ככולו לענין ספירה, אפילו הכי לא משמשת ביום, דמוקמין לה כרבי שמעון דאסר. וכן לעולם יש לומר בכל שבועים טמאים שלה: זהו בימי זיבה, וצריכה שבעה

נקיים. וכל שבוע טהור, תספור לנקיים. אבל שבוע רביעית - ממאי נפשך אין אתה יכול לספקו בזיבה, שאין זיבה אלא לאחר נרות, והרי זו ישבה שלשה שבועים טהורים,

והרביעי הוא דראתה. הילכך בתחלת נדה הוא דאיכא לספוקי, ולא בעיא למיבת בשבוע חמישי אלא ששה ימים משום ספק יום אחרון של רביעי, דמספקין לה בתחלת

נדה. בעשרים וחד - שהוא סוף שבוע שלישית תשמש. דהא אפילו קרבה לידתה לילד, בו ביום שבת לפנינו - כבר כלו ימי טומאה, והיום שביעי לנקיים של ספירה.

וקיימא לן דטבילת זב וזבה ביום, בפרק קמא דימנא (והא) דמקצת היום ככולו. הילכך ביום עשרים ואחד תשמש. דהא לאו הוה נקיים כל שבעה, ונמצא משמשת זבה. לאורתא תשמש

- בליל תחלת שבוע רביעי. דקא סלקא דעתך השתא, שאינה רואה אלא ביום. ואף על גב דהאי שבוע רביעי טמא הוא, מיהו בליל תחלת שבוע אבתי טהורה היא,

ותשמש הלילה. ומשני כשראתה מבערב - וכן היא נהוגה לראות בכל שבוע טמא מבערב. בלילותא - בכל לילה ולילה. דבכל לילה מספקין לה [ושמא] השתא סוף

שבעה ללידתה הוא, וטבילה בזמנה מצוה. אימר יולדת זכר בזוב היא - ויום ראשון דשבוע שני אמרין: שמא שבעת ימים קודם שבת לפנינו ילדה, ושבוע ראשון הזה

ספירה לנקיים, ולמחר ביום תחלת שבוע שני תהא טבילת זיבתה. וכן כל ימי שבוע שני, כל יומא ויומא איכא לספוקי: דלמא קצת משבוע ראשון הוי בכלל ימי לידה,

והשתא כלין ימי הספירה. אבל שבוע ראשון לא טבילה ביום, ואף על גב דבכל יום איכא לספוקי שמא הרחיקה לידתה, והשתא כלין ימי הספירה. משום דבעינן שבעת

ימי הנקיים לפנינו ודאין, והני דקודם לכן ספק הוו נקיים ספק לא הוו. והכי מפרש לקמן. ויום אחרון דשבוע קמא הוה בעיא טבילה, משום ספקא דהשתא כלין ימי שבועים, וליל

ואיכא שבעה ספורין לפנינו. ולקמן מותרין: דטבילה חזיא בשבוע לא קחשיב. בלילותא אימר יולדת נקבה הוא - וכל לילה איכא לספוקי: האימנא קאן שבועים, וליל

אחרון מספקין: שמא ביום שבתא ילדה, והשתא כלין. שבוע שלישי מטבילין לה בימנא - אימר: יולדת נקבה בזוב היא, וכל יומא איכא לספוקי: השתא כלין ימי ספירה.

יום ראשון - דלמא ששה ימים קודם שבת לפנינו ילדה, ושבועים הרי עשרים יום, והיום הוי עשרים ואחד, שסוף ספירה הוא. ולמחר אמרין: חמשה ימים קודם ביאתה

ילדה, והיום כלים. ויום אחרון אימר: ביום שבתא ילדה, והיום כלים. בלילותא - דשבוע שלישי מטבילין לה, ואף על גב דליכא לספוקי בשבוע שלישי בסוף לידת נקבה.

בית שמאי למעמיהו - דאמרי בפרק אחרון (נדה עא.) טבולת יום ארוך, דהיינו יולדת שהיא טבולת יום כל ששים וששה, שהרי לסוף שבועים היא טבולת, ואינה אוכלת

בתרומה עד שיכלו ימי טהור, כדכתיב: "בכל קדש לא תגע". וקאמרי בית שמאי שצריכה לטבול לאור שמונים ואחד, שהוא סוף שמונים. הילכך כל ליליא איכא לספוקי:

השתא כלים (עד) שמונים יום מיום שבתא לפנינו. ושבוע קמא נמי איכא לספוקי בהכי, אלא לא איכפת לן - משום דסוף סוף הוא קא טבילה בכל ליליא.

מכרי

האשה שיצאה מלאה וחזרה ריקנית - לסוף זמן מרובה, ואינה יודעת אימת

יצא הריזנה. והביאה לפנינו - כלומר: משבאה לפנינו ישבה לה שלשה שבועים

טהורים מכל וכל, עם יום בואה. ולא דק כולי האי, דיום זה ספק טמא, דשמא

ראתה בו ביום קודם שבתא לפנינו, ואפילו הכי קרי ליה "טהור", דקאי אמכאן

ולחבא. דקא סלקא דעתך השתא: שבתא

לפנינו ביום, ומשבאתה לפנינו - לא

ראתה. ועשרה שבועים אחד בטמא ואחד

טהור - אחד טמא - שהיתה רואה בכל

יום, ואחד טהור - שכל הימים של אותו

שבוע היו טהורים. משמשת לאור שלשים

וחמש - שהוא ליל סוף שבוע חמישי,

והוא ליל כניסת שלשים וחמש וריצאת יום

שלשים וארבעה, ושוב אינה משמשת

וטעמא דכולן מפרש לקמן ואמאי נקט הכי

שלשה עשר שבועים. ומטבילין אותה

תשעים וחמש טבילות - משום דטבילה

בזמנה מצוה. וכולהו מפרש לקמן. ומשום

הני תשעים וחמש טבילות נקט שלשה עשר

שבועים, דספק זמן הטבילות משוך אחד

עשר שבועים, ופלגא דשנים עשר, ואידי

דצריך לפלגא נקט כולה. ואידי דתנא

"שבוע טמא", דהיינו שנים עשר, תנא נמי

"שבוע שלשה עשר טהור". והכי מפרש

לקמיה. ובית הלל כברי שלושים וחמש

- וטעמיהו מפרש לקמן. ותרווייהו סבירי

לה: טבילה בזמנה מצוה. כאחרונה -

כשתפסוק לגמרי ותטהר, דלית ליה טבילה

בזמנה מצוה. בשלמא שבוע ראשון כו'

- השתא מפרש תיובתא. אימר יולדת

זכר היא - וכל יומא ויומא דשבוע ראשון

איכא לספוקי: דלמא ביום שבתא ילדה

שעה אחת קודם שבתא לפנינו, וכל שבעת

הימים האלו הוו שבעת ימי לידה. שבוע

ראשון - יומא דאתי לקמן קחשיב בכלל שבוע ראשון. אימר יולדת נקבה היא - וביום שבת לפנינו ילדה, ומשכי ימי לידה הך תרתי שבועי. בזוב -

שמא מתוך אחד עשר יום דימי זיבה ילדה, וראתה שלש רצופין, ובלא צער דהוה שופי סמוך ללידה - ובעיא שבעה נקיים לזיבתה. ואף על גב דקא יתבא

ארבעה עשר נקיים, הואיל ואיכא לספוקינהו בימי לידה - לא סלקא לה. דקסבר: ימי לידה שאינה רואה בהן - אין עולין לה לספירת זיבתה. אלא שבוע רביעי

אי אמרין רוב נשים ולד מעליא ילך, האי ולד הוא, שהרי החזקה עוברת. תשמש - ואף על גב דהך שבוע קא חזיא, שהרי ראשון הוא לשבועים שעוברים

עליה אחד טמא ואחד טהור. האי דם מהור הוא - דאבתי משכי ארבעים יום דוכרי. לאו משום דלא אזלינן בתר רובא - ומספקין לה בלא ולד ולילת לה

דם טהור, וקשה לרבי יהושע בן לוי. אימר הרחיקה לידתה - האי דלא יחיבין לה ימי טהור, לאו משום ספק דלאו ולד הוא, אלא אימר: הרי ימים רבים קודם

שבת לפנינו ילדה, וכלו לה ימי טהורה. אבל לענין קרבן מביאה קרבן ונאכל, בין קרבה ובין הרחקה - בת קרבן היא, מאחר דקפדינן ארובא. שבוע חמישי

מהור הוא תשמש כו' - ואמאי לא משמשת עד ליל שביעי? ומשנינן שבוע רביעי - שראתה בכל יום, כל יומא איכא לספוקי לסוף לידה סוף ימי טהור. כלומר,

אמנול כל ימי טהור, והיום היא תחלת נדה. הילכך יום עשרים ושמונה, שהוא סוף שבוע רביעי, מספקין לה בתחלת נדה. ובעיא למינן משבוע חמישי ששה ימים,

להשלים שבעת ימי נרות. ובלייל שביעי טבולת ומשמשת, שהוא אור לשלשים וחמש משבאת לפנינו. וליל שמיני, שהוא תחלת שבוע ששי, נמי לא משמשת - שהשבוע

ששי טמא הוא, דמוקמין לה לקמן שהיא רואה מבערב בכל ימי ראייתה. מכאן ואילך לא משמשת לעולם, דילמא שבוע רביעי תחלת נדה היא, והששי בימי זיבה, והרי

היא זבה. ושבוע שביעי שמוא טהור, תספור לנקיים. ואם לא שרואה מבערב, היתה משמשת ליל תחלת שבוע שמיני. ואף על גב דיכולה לטבול ביום שביעי, שמקצת

היום ככולו לענין ספירה, אפילו הכי לא משמשת ביום, דמוקמין לה כרבי שמעון דאסר. וכן לעולם יש לומר בכל שבועים טמאים שלה: זהו בימי זיבה, וצריכה שבעה

נקיים. וכל שבוע טהור, תספור לנקיים. אבל שבוע רביעית - ממאי נפשך אין אתה יכול לספקו בזיבה, שאין זיבה אלא לאחר נרות, והרי זו ישבה שלשה שבועים טהורים,

והרביעי הוא דראתה. הילכך בתחלת נדה הוא דאיכא לספוקי, ולא בעיא למיבת בשבוע חמישי אלא ששה ימים משום ספק יום אחרון של רביעי, דמספקין לה בתחלת

נדה. בעשרים וחד - שהוא סוף שבוע שלישית תשמש. דהא אפילו קרבה לידתה לילד, בו ביום שבת לפנינו - כבר כלו ימי טומאה, והיום שביעי לנקיים של ספירה.

וקיימא לן דטבילת זב וזבה ביום, בפרק קמא דימנא (והא) דמקצת היום ככולו. הילכך ביום עשרים ואחד תשמש. דהא לאו הוה נקיים כל שבעה, ונמצא משמשת זבה. לאורתא תשמש

- בליל תחלת שבוע רביעי. דקא סלקא דעתך השתא, שאינה רואה אלא ביום. ואף על גב דהאי שבוע רביעי טמא הוא, מיהו בליל תחלת שבוע אבתי טהורה היא,

ותשמש הלילה. ומשני כשראתה מבערב - וכן היא נהוגה לראות בכל שבוע טמא מבערב. בלילותא - בכל לילה ולילה. דבכל לילה מספקין לה [ושמא] השתא סוף

שבעה ללידתה הוא, וטבילה בזמנה מצוה. אימר יולדת זכר בזוב היא - ויום ראשון דשבוע שני אמרין: שמא שבעת ימים קודם שבת לפנינו ילדה, ושבוע ראשון הזה

ספירה לנקיים, ולמחר ביום תחלת שבוע שני תהא טבילת זיבתה. וכן כל ימי שבוע שני, כל יומא ויומא איכא לספוקי: דלמא קצת משבוע ראשון הוי בכלל ימי לידה,

והשתא כלין ימי הספירה. אבל שבוע ראשון לא טבילה ביום, ואף על גב דבכל יום איכא לספוקי שמא הרחיקה לידתה, והשתא כלין ימי הספירה. משום דבעינן שבעת

ימי הנקיים לפנינו ודאין, והני דקודם לכן ספק הוו נקיים ספק לא הוו. והכי מפרש לקמן. ויום אחרון דשבוע קמא הוה בעיא טבילה, משום ספקא דהשתא כלין ימי שבועים, וליל

ואיכא שבעה ספורין לפנינו. ולקמן מותרין: דטבילה חזיא בשבוע לא קחשיב. בלילותא אימר יולדת נקבה הוא - וכל לילה איכא לספוקי: האימנא קאן שבועים, וליל

אחרון מספקין: שמא ביום שבתא ילדה, והשתא כלין. שבוע שלישי מטבילין לה בימנא - אימר: יולדת נקבה בזוב היא, וכל יומא איכא לספוקי: השתא כלין ימי ספירה.

יום ראשון - דלמא ששה ימים קודם שבת לפנינו ילדה, ושבועים הרי עשרים יום, והיום הוי עשרים ואחד, שסוף ספירה הוא. ולמחר אמרין: חמשה ימים קודם ביאתה

ילדה, והיום כלים. ויום אחרון אימר: ביום שבתא ילדה, והיום כלים. בלילותא - דשבוע שלישי מטבילין לה, ואף על גב דליכא לספוקי בשבוע שלישי בסוף לידת נקבה.

בית שמאי למעמיהו - דאמרי בפרק אחרון (נדה עא.) טבולת יום ארוך, דהיינו יולדת שהיא טבולת יום כל ששים וששה, שהרי לסוף שבועים היא טבולת, ואינה אוכלת

בתרומה עד שיכלו ימי טהור, כדכתיב: "בכל קדש לא תגע". וקאמרי בית שמאי שצריכה לטבול לאור שמונים ואחד, שהוא סוף שמונים. הילכך כל ליליא איכא לספוקי:

השתא כלים (עד) שמונים יום מיום שבתא לפנינו. ושבוע קמא נמי איכא לספוקי בהכי, אלא לא איכפת לן - משום דסוף סוף הוא קא טבילה בכל ליליא.

מכרי

צריכה להתחיל ימי נדה, וגם יום עשרין ותמנא – עשרים ושמונה
 גופיה – עצמו [שהוא סוף שבוע רביעי, ראה טבלה א שורה ד], אימר
 אולי תחלת נדה היא וכעניא למיתב – וצריכה לשבת בטומאה
 שבועה ימים לנדתה. ומחמתו נאסרת בששת הימים הראשונים של
 השבוע החמישי, ורק בליל היום השביעי טובלת וניתרת [ראה טבלה
 א שורה ה].
 מוסיפה הגמרא ושואלת: ביום עשרים וחד לבואה [שהוא סוף
 השבוע השלישי, ראה טבלה א שורה ג] תשמש, שאף על פי שאותו
 שבוע עולה לשבעת הנקיים שסופרת לזיבה שחוששים לה, הרי ביום
 השביעי כבר יכולה לטבול ולשמש. מיישבת הגמרא: הברייתא
 בשיטת רבי שמעון היא, דאמר, אסור לעשות בן – לשמש ביום
 זה שמא – שלא תבא לידי פסוק איסור, שאם תראה לאחר שימושה
 תיסתר ספירתה למפרע ונמצא ששימשה בהיותה זבה.
 שואלת הגמרא: לאורתא – בלילה שלאחר יום העשרים ואחד
 תשמש, שכבר סיימה את שבעת הנקיים. מיישבת הגמרא: לילה זה
 שייך לשבוע הרביעי שראתה בכולו [שהוא השבוע השני הראשון
 מתוך עשרת השבועות, ראה טבלה א שורה ד], ומדובר בשראתה
 כבר בערב, דהיינו בתחילת הלילה, ומיד נאסרה.
 שנינו בברייתא: ומטבילין אותה תשעים ותשם טבילות, לדעת בית
 שמאי. הגמרא מבארת את חזויו הטבילות: בשבוע קמא – [הראשון]
 מטבילין אותה בלילות – בכל הלילות, משום דאימר אולי יולדת
 זכר היא, באחד מימי השבוע שלפני בואה, ובכל אחד מלילות
 השבוע הראשון יש להסתפק שמא בו הסתיימו ימי טומאת הלידה
 והגיע זמן הטבילה, והרי הטבילה בזמנה מצוה [ראה טבלה ב שורה
 א].
 וגם בשבוע השני מטבילין אותה בלילות, משום דאימר אולי
 יולדת נקבה היא, באחד מימי השבוע שלפני בואה, ובכל אחד
 מלילות שבוע זה יש להסתפק שמא בו הסתיימו ימי טומאת לידה של
 נקבה [ראה טבלה ב שורה ב].
 וכן מטבילים אותה בשבוע זה [השני] ביממא – כל יום, משום
 דאימר אולי יולדת זכר בזוב היא, באחד מימי השבוע שלפני בואה,
 וכל יום בשבוע הראשון בספק שמא בו תמו ימי טומאת הלידה
 והתחיל לעלות לה לספירת ז' נקיים, ונמצא שכל יום מימי שבוע זה
 [השני] בספק אולי הוא שביעי לספירת נקיים [ראה טבלה ב שורה ב].
 וכן בשבוע השלישי מטבילין לה ביממא, דאימר אולי יולדת נקבה
 בזוב היא, באחד מימי השבוע שלפני בואה, וממילא כל יום מימי
 שבוע זה [השלישי] בספק אולי הוא השביעי לספירת הנקיים שלה,
 שהתחילה לאחר תום שבועיים של טומאת הלידה [ראה טבלה ב
 שורה ג]. ובאותו שבוע מטבילים אותה גם בלילות לדעת בית
 שמאי, שבית שמאי למעמיהו – לשיטתם דאמרי (לקמן עא:),
 מכלול יום ארוך, דהיינו יולדת שטבלה לאחר ימי טומאתה ונטהרה
 לבעלה אך עדיין אסורה לגעת ולאכול בתרומה עד סוף ימי טהרתה,
 כענין – צריכה] מטבילה בסיומם של ימים אלה. ועד אחרי הלילה
 השמונים ואחד מבואה, לגבי כל לילה יש להסתפק אולי עתה הגיע
 זמנה של טבילה זו, ולכן טובלת בהם [טבלה ב שורות ג-יב].

אשה שצנתה – [שיצאה] מלפנינו כשהיא מלאה – מעוברת, וכאן
 לאחר זמן רב כשהיא ריקנית, ואינה יודעת מתי ובאיזה אופן הסתיים
 הריונה, והביאה – ועברו עליה מיום שבאה לפנינו, שלשה שבועות
 רצופים מהורין – שלא ראתה בהם דם, ולאחר מכן עשרה שבועות,
 אחר ממא – שראתה בו כל יום, ואחר מהור, לסירוגין, הרי זו
 משמשת רק לאור – בליל יום שלשים ותשם לבואה, ושאר הימים
 אסורים [ראה טבלה א]. ומטבילין אותה בימים אלו תשעים ותשם
 טבילות, דברי בית שמאי. וטעמם משום שסוברים שטבילה בזמנה
 מצוה, דהיינו, שיש מצוה לטבול מיד כשיגיע זמן הטהרה, וגם בספק
 אם הגיע יש לה לטבול על אף שאסורה עדיין, כדי לא להפסיד ספק
 מצוה. ובית הלל אומרים, די לה שתטבול שלשים ותשם טבילות.
 רבי יוסי ברבי יהודה אומר, דיה למבילה שתתאבא תהיה – די
 לה לטבול טבילה אחת אחר כל הימים המסופקים, כשרוצה
 להיטהר, שסובר שאין מצוות טבילה בזמנה.
 הגמרא מבארת את קושיותו של רבי יוסי ברבי חנינא: בשלמא
 בשבוע הראשון לבואה של האשה [ראה טבלה א שורה א] היא לא
 משמשת, כי אימר – יש לחשוש ולומר שיוולדת זכר היא, באותו
 יום שבאה לפנינו לפני שבאה, וטמאה שבעת ימים. וכן בשבוע השני
 [ראה טבלה א שורה ב] אינה משמשת, כי אימר אולי יולדת נקבה
 היא, באותו יום שבאה לפנינו, וטמאה שבועיים מהלידה. וכן בשבוע
 השלישי [ראה טבלה א שורה ג], אימר אולי יולדת נקבה בזוב היא,
 דהיינו שהיתה אז זבה גדולה, ועליה לספור שבועה נקיים לאחר
 השבועיים של טומאתה ובשבוע זה אסורה עדיין. אלא בשבוע
 הרביעי [ראה טבלה א שורה ד], לפי רבי יהושע בן לוי אף על גב
 דקא תויר – [שוראה] דם, תשמש, דהא דם מהור הוא לשיטתו
 שהולכים אחר רוב נשים מעוברות שיוולדות ולד גמור, כיון שממילא
 יש להחשיבה לכל הפחות כיוולדת זכר שעד יום ארבעים ללידה דמה
 טהור. אלא לאו – האם אין ליישב שאסורה משום דלא אוליין בתר
 רובא – שאין הולכים אחר רוב הנשים אלא חוששים שהפילה רוח
 ואין לה כלל ימי טהרה.
 שואלת הגמרא: אלא מאי – מהו שאמר רבין 'לא ידענא מאי
 תיובתא'. משיבה הגמרא: הוא סבר שאסורה בשבוע הרביעי משום
 דאימר אולי תרחיקה לידתה ימים רבים לפני בואה, ובשבוע זה כבר
 הסתיימו ימי טהרתה, ולכן כשרואה דם טמאה מספק, ולא משום
 שחוששים שהפילה רוח ואין לה ימי טהרה. ובאמת, הולכים אחר
 רוב הנשים לומר שהפילה ולד גמור, ולפיכך תביא קרבן יולדת והוא
 יאכל, כדברי רבי יוסי ברבי חנינא.
 הגמרא מבררת מדוע אסרה הברייתא את האשה הטועה בשאר
 השבועות. שואלת הגמרא: תך שבוע חמישי לבואה דמהור הוא,
 תשמש בכולו, ולא רק ביום האחרון שלו [ראה טבלה א שורה ה],
 שאף על פי שראתה בכל השבוע שלפניו, הרי מחמת ראיתיה
 הראשונה כבר נעשית נדה כל אותו שבוע, ושאר הראיות אינם
 מוסיפות טומאה, ואם כן כשטובלת בסופו יש לה להיות מותרת עד
 שתראה.
 מיישבת הגמרא: תך שבוע רביעי, כל יומא ויומא מספקינן בסוף
 לידה ובתחלת נדה – שמא הוא הראשון לאחר ימי הטהרה וממנו

המשך ביאור למס' נדה ליום ראשון עמ' א

נתרבה שם דם הלידה על השפיר, והרי הוא מבטל את השפיר
 שבאותו מקום, ונחסר שיעורו של השפיר. ואמנא להו – ואמרתי
 להם [רבה לרבנן דבי רב], אדרבה – היפך הדבר, אי אפשר שלא
 ירבו שתי פרידות רבב על

המדרש, דיתבי וקאמרי – שישבו ואמרו שטעמו של רבי שמעון
 הוא, כי אף שרובו רבב, אי אפשר במקום שנפל העפר, שלא ירבו
 שתי פרידות – [גרגרים] עפר, על פרידה – [גרגר] אחת של רבב,
 ובטל אותו גרגר, ונמצא חסיר ליה – חסר בשיעורו, כי היה שיעור
 הקץ מצומצם, וכמו כן בעניננו, אי אפשר שלא יהיה מקום אחד שלא

הגמרא מבארת את החשבון הכולל של הטבילות, לפי בית שמאי.
מקשה הגמרא: **מִכָּדִי יָמִי מְהֵרָה** - הרי הימים בהם יתכן שהסתיימו
ימי הטוהר של אשה זו אם ילדה נקבה, **כִּמְהָ הָיוּ**, חוץ מהשבועיים
הראשונים שכבר מנינו לעיל, **שְׁתֵּי יָמִים וְשִׁיתָא** - ששים וששה, עד תום
שמונים יום לבואה לפנינו וראה טבלה א שורה יב, כיון שילדה עוד
לפני בואה וימי הטוהר מסתיימים שמונים יום לאחר הלידה. וממספר
זה דל - הורד את שבעת הלילות של **הַשְּׁבִיעִי הַשְּׁלִישִׁי** שכבר לעיל
(בט:): **הַתְּבֵּאָר הַמְּבִלִּין לָהּ** - שמטבילים אותה בהם וראה טבלה
א שורה ג, ואם כן **פְּשֻׁוּ לָהּ** (ונותרו) **שְׁתֵּי נָכִי חָדָא** - ששים פחות
אחד, דהיינו עוד חמישים ותשעה לילות שצריכה לטבול בהם מלבד
הטבילות של שלושת השבועות הראשונים, והרי **שְׁתֵּי נָכִי חָדָא**
וְעוֹד תְּלָתִין וְחֲמִשָּׁה - שלושים וחמש הטבילות של שלושת
השבועות הראשונים, סך הכל **תִּשְׁעִין וְאַרְבָּעַ הַיּוֹמִין**, ואם כן קשה,
תִּשְׁעִין וְחֲמִשָּׁה טבילות שנקטה הברייתא, **מֵאִי עֲבִידְתִּיהוּ** - מה
מעשיהם כאן, כלומר, מהיכן נוספה עוד טבילה. מיישבת הגמרא:
אָמַר רַב יִרְמְיָה מִדְּפָתִי, מדובר בגזון **שִׁבְעָתָא** (שבאה) **לְפָנֵינוּ בֵּין**
הַשְּׁמִשּׁוֹת, הַיְּהִיבֵנוּ לָהּ - שמונים לה לטבול **מְבִילָה יְתִירָתָא** -
נוספת, באותו לילה שבאה וראה טבלה א שורה א, וכך מגיע סך כל
הטבילות לתשעים וחמש וראה טבלה א טור אחרון.

הגמרא מבארת את חשבון הטבילות בברייתא לפי בית הלל. שואלת
הגמרא: **וְלָבִית הַלֵּל דְּאִמְרֵי** (לקמן עא:), **מְבִילַת יוֹם אֶרְוֹךְ לֹא בְעֵי**
מְבִילָה, תְּלָתִין וְחֲמִשָּׁה הטבילות שנקטו, **מֵאִי עֲבִידְתִּיהוּ** - מה
מעשיהם כאן, כלומר, מדוע לא די לה בעשרים ושמונה טבילות.
משיבה הגמרא: **עֲשָׂרִים וְחֲמִנָא** מהן הצריכה **בְּדִאמְרָן** לעיל (בט:),
ובהך **שְׁבִיעִי חֲמִישִׁי** לבואה **מְבִלִּין** (מטבילים אותה) **כָּל לֵילֵיאָ**
וְלֵילֵיאָ וראה טבלה א שורות ד-ה, **דְּאִמְרָא** אולי סוף גדה היא.
כלומר, שיש להסתפק לגבי כל אחד מימי השבוע הרביעי שראתה
בהם, אולי היום הקודם לו היה עדיין מימי הטוהר והוא הראשון
לספירת נידתה, וממילא בכל אחד מלילות השבוע החמישי צריכה
לטבול מספק אולי עתה זמן סיום ימי נידותה. נמצא שטובלת עוד
שבע טבילות, ובסך הכל שלושים וחמש טבילות.
הגמרא מבררת את הדוגמא בה נקטה הברייתא. שואלת הגמרא:
עֲשָׂר שְׁבִיעִין שהובא בברייתא שעברו על האשה לאחר שלושת
השבועות הראשונים, **לְמָה לִי** - למה הוצרך לנוקטם, הרי **בְּתִמְנִיאָ**
וּפְלָגָא (בשמונה וחצי) **כִּנִּי** - היה מספיק, כיון שאז מסתיימים
שמונים ימי הטוהר של לידת נקבה שהצריכה לטבול בלילותיהם
מחמת ספק טבולת יום ארוך, שזה מה שבאה הברייתא להשמיענו.
משיבה הגמרא: **אִידִי דְתֵנָא פְּלָגָא דְשִׁבְעִי** - כיון שהוצרך לנקוט
את חציו הראשון של השבוע התשיעי שבו עדיין טובלת, **מְסִיק לֵיהּ**
- הביא כבר את כולו, **וְאִידִי דְתֵנָא שְׁבִיעִי** זה שהוא **מֵמָּא** - שראתה
בכולו, **תֵּנָא נִמְי שְׁבִיעִי מְהוֹר** שאחרי, כדי להגיע למספר שזה של
שבועות שמונים וטוהרים.

הגמרא מבררת מדוע לא הוחשבו בברייתא עוד טבילות שצריכה
לטבול. מקשה הגמרא: **וְהָאִמְרָא מְבִילַת זָכָה**. שהחל מהשבוע הששי
לבואה, בכל שבוע טמא יש להסתפק אולי נעשית בו זכה, וסופרת ד'
נקיים בשבוע שאחרי וטובלת ביום השביעי להפסקת ראייתה,
ומדוע לא החשיבו גם טבילות אלו. מיישבת הגמרא: את הטבילות
דלפני היתר התשמיש, ביום שלושים וחמש וראה טבלה ג שורה ה,
קְהָשִׁיב בברייתא לבית הלל, אך טבילות אלו דלפני היתר
התשמיש, לא קהשיב.

מקשה הגמרא: **וְלָבִית שְׁמָאִי, דְּחָשִׁיב** גם טבילות דלאחר תשמיש,
כפי שמוכח מחשבון הטבילות דלעיל, **נִיחָשִׁיב נִמְי מְבִילַת זָכָה**.
מיישבת הגמרא: שטבילות שהצריכה מחמת לידת קמיידי - עוסקת
הברייתא, אך באלו שהצריכה מחמת זיבה לא קמיידי.
מקשה הגמרא: **וְהָאִמְרָא** טבילות שמחמת ספק יולדת בזוב שמנו
בברייתא. מיישבת הגמרא: טבילות של ספק יולדת בזוב קהשיב, כי
מכל מקום באות עם לידה, אבל טבילות של ספק זיבה נידתא -
בלבד, לא קהשיב.

הגמרא מוסיפה לברר לגבי טבילות נוספות. מקשה הגמרא:
שְׁבִיעָתָא קָמָא דְאֵתֵיא לְקָמָן - בשבוע הראשון שבאה לפנינו

לִימְבִלָּה בְּיוֹמָא - שצריכה לטבול כל יום. שהרי יתכן שילדה
בהיותה זכה שבוע או יותר קודם שבאה לפנינו, ויש להסתפק דילמא
(שמא) **כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא** מימי שבוע זה, **שְׁלִימוּ לָהּ** (נשלמו) בו
שבעה נקיים **כְּפֻרִים יְדִידָה** - שלה, שספרה לאחר ימי טומאת
לידתה, ועתה הוא זמן טבילתה, ביום. מיישבת הגמרא: **הָא מִנִּי** -
ברייתא זו בשיטת **רַבִּי עֲקִיבָא הֵיא, דְאָמַר**, שכדי שימים נקיים יעלו
לספירת זכה **כְּעִינָן** - צריכים שיהיו **כְּפֻרִים** ובדוקים **כְּפָנִינוּ**, וכאן
הרי לא בדקה עצמה לפני שבאה לפנינו.

הגמרא שבה ומקשה: מכל מקום, בסוף **שְׁבִיעִי קָמָא**, ביום השביעי,
לִימְבִלָּה וראה טבלה ג שורה א, שהרי כל אותו שבוע ספור ובדוק
בפנינו, ואף היום הראשון, כיון שאפשר שזמן בין השמשות בו באה
נחשב מהיום הקודם, והיום שאחרי נספר בפנינו. מיישבת הגמרא:
אכן צריכה לטבול ביום זה, אך לא נמנתה טבילה זו כיון שבטבילה
שהיא רק חד **כְּשִׁבְעִי לֹא קָמִידִי** הברייתא.

מקשה הגמרא: **יֻמָּא קָמָא דְאֵתֵיא לְקָמָן** - ביום הראשון שבאה
לפנינו **לִימְבִלָּה, דִּילְמָא שׁוֹמֵרַת יוֹם כְּנָגֵד יוֹם הֵיא** - שאפשר
שלפני שבאה לפנינו ראתה דם ויבה במשך יום או יומיים, והרי היא
ז'בה קטנה' שסופרת יום אחד בנקיט וטובלת, וכאן שספרה יום זה
בפנינו יש לה לטבול בו וראה טבלה ג שורה א. מיישבת הגמרא: אכן
צריכה לטבול, אך לא נמנתה טבילה זו כיון שפְּטִיבִילוֹת שמתחייבת
מדין זָכָה גְּדוּלָּה קָמִידִי הברייתא, אך פְּטִיבִילוֹת שמתחייבת מדין
זָכָה קָטָנָה, לא קמיידי.

הגמרא מסכמת: **שְׁמַע מִיָּנָה תֵּלֵת** - מדברי הברייתא לומדים
שלושה דינים: א. **שְׁמַע מִיָּנָה** שבשיטת **רַבִּי עֲקִיבָא הֵיא** הולכת,
דְאָמַר, כְּעִינָן - צריכים שיהיו ימי ספירת הזכה **כְּפֻרִים** ובדוקים
כְּפָנִינוּ כדי שיעלו לה. ב. **וְשְׁמַע מִיָּנָה** שגם בשיטת **רַבִּי שְׁמַעוֹן הֵיא**
הולכת, **דְאָמַר, אֲכַל אִמְרוּ חֲקָמִים אִסּוּר לַעֲשׂוֹת כָּן**, לשמש ביום
השביעי לספירת הזכה, **שְׁמָא** - שלא תבא לידי ספק איסור, אם
תראה דם לאחר שימושה באותו יום. ג. **וְשְׁמַע מִיָּנָה מְבִילָה בְּזִמְנָה**
מְצוּהָ, לפי בית שמאי ובית הלל.

הגמרא מבארת את סיום הברייתא: **וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה אוֹמַר**,
דִּיָּה לְמְבִילָה כְּאַחֲרוֹנָה - די לה לטבול טבילה אחת אחר כל הימים
המסופקים, שכרצצה להיטהר, וסובר דלא אִמְרִינֵן מְבִילָה בְּזִמְנָה
מְצוּהָ.

משנה

משנתנו מוסיפה לדון בעין המשנה הקודמת בספק יולדת, ומבארת
כיצד תנהג בענין ימי הטומאה והטהרה: **הַמְּפִלָּת** שליא ליום
אַרְבָּעִים מאז שטבלה, **אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְזָכָה**, ואינה נוהגת ימי טומאה
וטהרה של יולדת. אך אם הפילה ליום **הָאֲרָבָעִים** ואחרי, **תִּשָּׁב**
ותחשוש לדון שנאמר לילדת זָכָה, וגם לדון שנאמר לילדת נְקֵבָה,
כיון שיתכן שהיה שם ולד, ולְנִדָּה - וגם חוששת שלא נגמרה יצירתו
ואין לה ימי טוהר כלל, ולכן נטמאת כגדה כשוראה דם.

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמַר, אם הפילה ליום **אַרְבָּעִים** ואחרי אינה חוששת
לנקבה, אלא **תִּשָּׁב** ותחשוש רק לזָכָה, ולְנִדָּה - שאין לה ימי טוהר
כלל. אבל אם הפילה ליום **שְׁמוֹנִים** ואחרי, **תִּשָּׁב לְזָכָה וְלִנְקֵבָה**
ולְנִדָּה, דהיינו שצריכה לחשוש גם לנקבה. והטעם הוא, **שְׁהַזָּכָר**
נִגְמַר צוּרְתוֹ לְאַרְבָּעִים ואחרי יום, ואילו הנקבה נגמרת צורתה רק
לשמונים ואחרי יום, ולכן המפלת ליום ארבעים ואחרי חוששת רק
לזכר. **וְחֲקָמִים אוֹמְרִים, אֶחָד בְּרִיית הַזָּכָר וְאֶחָד בְּרִיית הַנְּקֵבָה**
שנים, שזה נזה נגמרת צורתם ל**אַרְבָּעִים** ואחרי יום, והדין כתנא קמא,
שהמפלת מיום ארבעים ואחרי לטבילתה האחרונה חוששת הן לזכר
הן לנקבה.

גמרא

הגמרא מבררת לאיזה ענין נשנה במשנתנו החשש ללידת זכר.
מקשה הגמרא: **לְמָה הַזָּכָר** ברישא שחוששת ללידת זָכָה. **אִי** - אם
כדי להשמיענו שנהגת שבעה ימי טומאה כיוולדת זכר, **הָא קָתְנִי**
שנהגת שבועיים ימי טומאה כיוולדת נְקֵבָה, וכבר כלולים בהם ימי
הטומאה של הזכר. **וְאִי** - ואם כדי להשמיענו שיש לה רק שלושים
ושלושה ימי מְהֵרָה כיוולדת זכר, ולא ששים וששה כיוולדת נקבה,

נדה. פרק שלישי – המפלת חתובה דף ל עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קמג רש"י

מבדי ימי מוהר כמה – משכה ספקא דידהו לבתר שבועים קמאי? שתין ושתא –
ושבועים – הרי שמונים. ומהני ששים ושש טבילות, כבר טבלה מן שבע בלילי
שבוע שלישי, משום דף ספקא דטבולת יום ארוך. דל הני שבע פשו להו שתין נבי
חדא – שעדיין צריכה לטבול משום דף ספק בתוך עשרה שבועים הבאים, ושלושים
וחמש טבילה בתוך שלושת השבועים

הראשונים, שבעה בראשונה ועשרים
ושמונה בשנים אחרונות – הרי שלושים
וחמש, ושתי נבי חדא – הרי תשעים וארבע.
טבילה יתירתא – עד השתא הוה ששים
וארבע. דבאת לפנינו ביום, כגון ביום ראש
חדש ניסן, ואטבילה לאורתא. ומשכו שמונים
דילה שלשים מניסן ועשרים ותשע דאיר
ועשרים ואחד דסיין כלים שמונים יום – הרי
שמונים טבילות בלילות, וארבע עשרה
בימים של שני שבועות הראשונות – הרי
תשעים וארבע. והשתא מוקמינן שבאת
לפנינו בין השמשות לילה שהוא ראש חדש.
ואטבילה בהדיא ליליא משום ספק סוף
טומאה, ומשכי נמי שמונים שלה עד עשרים
ואחד בסיון כאילו באתה ביום ראש חדש,
דאיכא לספוקי דילמא באותו בין השמשות
לילה הוה מראש חדש והדיא טבילה דליל
ראש חדש איתוספא לה. נמצאו לה שמונה
טבילות בשבוע הראשונה, ועשרים ושמונה
דשני ושלישי – הרי שלשים ושש. וקשיא
לי: אמאי נקט בין השמשות, והוה ליה
לאוקמא שבאת לפנינו בלילה? ומסתברא
דלחכי נקט בין השמשות, דדק בלישנא
דמתניתא, דנקט "שלושה שבועים טהורים",
הילכך כי איכא בין השמשות – איכא
למיקרי יום זה טהור, דשמיא בין השמשות
יממא הוא, ומימי שבער הוא, והיום הוה
כולו טהור. ומידה טבילותיה משכי עד
שמונים לבד מדף, משום דבין השמשות ספק
ליליא. שלשים וחמש – דקאמרי בית הלל
מאי עבדיתייהו? ומשני: עשרין ותמניא הויין.
כדאמר – ארבע עשר בימים וארבע עשר
בלילות, וכולן משום ספק סוף ימי טומאה.
והוא הדין ללכות הלל הוה להו עשרין ותשע.
דכיון דאוקמינן שבאה בין השמשות, איכא
חמש עשרה טבילות בלילה משום ספק בין
השמשות. והאי דלא מותבין ליה לקמיה,
משום דאותבין אחריה, ומשני: חד בשבוע
לא קמירי, ודף נמי חדא בשבוע דיא. האי
שבוע חמישי – שאינה רואה בו כל יומא
איכא לספוקי בסוף נדה ומטבלינן לה בכל
לילות דשבוע רביעי ראתה בכל יום ויום
ראשון דילמא תחלת נדה היא וטובלת לסוף
שבועה שהוא ליל ראשון של שבוע חמישי
וליל שני נמי טבילה דילמא יום ראשון של
שבוע רביעי מימי טהור הוא יום שני והאי

תחלת נדה האידאנא הוי ליל טבילותה, וכן כוליה, והוה להו שבעה טבילות. והוא
הדין נמי דכל לילות של שבועים טהורים איכא לספוקי סוף נדה משום שבוע טמא
שלפניה, אלא בית הלל טבילות דלאחר שלשים וחמשה דהוה ליל תשמיש לא
קחשיב. דכל טבילות דבית הלל – קודם תשמיש נתינה, והכי אמר לקמן. בתמניא
ופלגא סניא – לבד השלשה שבועות דטהורה, דהא כלין ימי טבילה בסוף שמונים, והוא באמצע שבוע תשישי של עשרה שבועים. שבוע – תשיעי טמא הוא. טבילות
זבה – דכל שבוע טמא איכא לספוקי ביובה, לבד משבוע רביעי שאי אתה יכול לספקו בכך, כדפרשית לעיל, שאין זבה אלא לאחר נדוה, וזו לא ראתה כלום עד הרביעי.
ובל שבוע טהור איכא לספוקי בימי ספירת זיבתה, ובעיא למטביל ביום שביעי של כל שבוע טהור. רבי עקיבא – דפרק אחרון (נדה טא). סוף שבוע ראשון – ביום השביעי
ליטבילה ביום, דילמא בין השמשות יום הוא, ויום ראשון שבאתה לפנינו טהור, ואיכא שבעה ספורים לפנינו. חדא טבילה בשבוע לא קמירי – והוא הדין דהוה לן לאותובי
לבית הלל דליחשוב עוד טבילה יתירתא לטבילות הלילות של ספק לידה, והואיל ובין השמשות באתה, אלא האי שינויא גופיה אית בה דחדא בשבוע לא קמירי, הילכך לא
פריך. משנה המפלת – שליא. ליום איכעיים – לטבילותיה. אינה חוששת לולד – שלא נגמר יצירתו עד שיכלו כל ארבעים יום. ולגדה – דילמא ליכא ולד. ובגמרא
מפרש למה החזיר זכר. תשב לזכר – שבעת ימי טומאה, ואפילו בלילה יבשתא. אבל שבועים דנקבה ליכא לספוקי, כדקתני טעמא: שיצירת נקבה לשמונים ואחד. גמרא
הא קתני נקבה – דהוה לה שבועים, ויש בכלל מאתים מנה. אי לימי מוהר – להחמיר שלא ידא לה אלא ימי טהור דזכר.

עשרים ותמניא כדאמרן – אף על גב דעשרים ותשע הויין עם טבילה יתירתא דבין
השמשות שבאתה לפנינו, פירש הקונטרס: דהדיא טבילה יתירתא דהוה
חדא בשבוע לא קחשיב. ואין נראה, דהא בית שמאי חשבי לה אלא ודאי לא חשיב
טבילה יתירתא חדא בשבוע כיון שלא היתה בפנינו אלא עכשיו ונראה כמו שפירש
רש"י בתשובתו דבית הלל לא חשיב טבילה
דליל תחלת שבוע שלישי דכיון דהוה
מטבלינן להנדה לא מיקריא חדא בשבוע
אבל לבית שמאי דמטבלינן לה בלילות לא
הוי חדא בשבוע.

והאיכא טבילה זבה – עדיפא הוה מצי
למפרך: דכל שבועים טהורים
ניטבל לה בלילותא משום נדה, דהשתא לא
פריך אלא חדא בשבוע. ונראה כגירסת
רבינו חננאל, דגריס: "אי הכי כל שבועים
טהורים נמי", והיינו דף פירכא דפריך, ומשני:
דלפני תשמיש קחשיב. יומא קמא דאתאי
לקמן נטבילה דילמא שומרת יום היא – ואם
תאמר: והא אמר דחד בשבוע לא קמירי?
יש לומר: דהשתא לא הוה חד בשבוע, דהא
איכא נמי טבילה בסוף שבוע. ועוד: דמשום
חששא דשומרת יום טובלת גם ביום שני,
דשמיא עכשיו ראתה כשבאת לפנינו. ועוד:
מטעמא דשומרת יום נטבילה כל שבוע קמא,
דכל יומא מספקא בסוף לידה, ולא סלקא
לשימור, דאין נמי לידה עולים למי ספירת
זיבתה. ומידה קשה: דהוה מצי למיפרך מכל
שבוע, כדפרשית, ולא פריך אלא מיומא
קמא.

שמע מינה תלת – הוה מצי למינקט: שמע
מינה דימי לידה שאינה רואה בהן אף
עולין לספירת זיבתה. אלא אומר רבינו תם:
דקמיטא לן להחלמוד שאין עולין, דקיימא
לן כאביי בסוף פרק "בנות כותים" (נדה לו,א).
והוא למיד' מיעל' ק"ס. ולקמן נפרש בעזרת
ה'. ותנימה: דדף ברייתא סברה דלבית שמאי
ובית הלל אין עולין, ובפרק "בנות כותים"
(שם לה,ב) גבי פלוגתא דרב ולוי אי שתי
מעיינות הן ואי מעין אחד, איכא ברייתא
דלבית שמאי ולבית הלל עולין? יש לומר:
דתרי תנאי הוא אליביהו.

ושמע מינה טבילה בומנה מצוה – כך פסק
רבינו חננאל דהלכה כבית שמאי
ובית הלל. ותנימה: דפשיטא דרבי יוסי ברבי
יהודה יאמר דלא פליגי עליה בית שמאי
ובית הלל, ומעשים בכלי שן שאין לך אשה
טובלת בומן טבילת נדה ולא בומן טבילת
שומרת יום כנגד יום חובה. ובפרק בתרא
(נדה סו,ב) נמי אמר: מבדי האידנא כוליהו
ספק זבות שיינהו, ניטבלינהו ביממא דשביעי,
משמע: שלא היו טובלין ביום בשום פעם.
ורבינו אליהו חוקק וסידר באזהרות טבילה
בומנה על ארבעה גדילים כולו, יסד ולא כהילכתא. דהכי נמי דרבי אבא
(סנהדרין מה,א) דאמר: כל נסקלין נתלין, דדריש ריבי ומיעוט, וקיימא לן דדרשינן
כללי ופרטי, דהא קיימא לן דקרקע אינה נגולת.

שומר

שבוע – תשיעי טמא הוא. טבילות
זבה – דכל שבוע טמא איכא לספוקי ביובה, לבד משבוע רביעי שאי אתה יכול לספקו בכך, כדפרשית לעיל, שאין זבה אלא לאחר נדוה, וזו לא ראתה כלום עד הרביעי.
ובל שבוע טהור איכא לספוקי בימי ספירת זיבתה, ובעיא למטביל ביום שביעי של כל שבוע טהור. רבי עקיבא – דפרק אחרון (נדה טא). סוף שבוע ראשון – ביום השביעי
ליטבילה ביום, דילמא בין השמשות יום הוא, ויום ראשון שבאתה לפנינו טהור, ואיכא שבעה ספורים לפנינו. חדא טבילה בשבוע לא קמירי – והוא הדין דהוה לן לאותובי
לבית הלל דליחשוב עוד טבילה יתירתא לטבילות הלילות של ספק לידה, והואיל ובין השמשות באתה, אלא האי שינויא גופיה אית בה דחדא בשבוע לא קמירי, הילכך לא
פריך. משנה המפלת – שליא. ליום איכעיים – לטבילותיה. אינה חוששת לולד – שלא נגמר יצירתו עד שיכלו כל ארבעים יום. ולגדה – דילמא ליכא ולד. ובגמרא
מפרש למה החזיר זכר. תשב לזכר – שבעת ימי טומאה, ואפילו בלילה יבשתא. אבל שבועים דנקבה ליכא לספוקי, כדקתני טעמא: שיצירת נקבה לשמונים ואחד. גמרא
הא קתני נקבה – דהוה לה שבועים, ויש בכלל מאתים מנה. אי לימי מוהר – להחמיר שלא ידא לה אלא ימי טהור דזכר.

שומר גופיה בא עליה - ואפילו היה סריס או אשה, אפשר שהניח אחרים לבא. ובי תימא למסתמא כרבנן - ואף על גב דרישא נמי סתמא קתני - לא חשיב סתמא, כיון דפליג עליה רבי ישמעאל, והוי אדרבה סתם ואחר כך מחלוקת, כדאמרין ב"החולץ" (יבמות מב.ב).

שני אציליו על שני ארכובותיו - פירש

הקונטרס: אישיל"ש, ורבינו תם פירש: "ד'אציל" היינו קוד"א. דאמר בפרק "האומר משקל" (ערכין יט.ב): משקל ידי עלי, משקל רגלי עלי כו' ומכנס ידו עד האציל, ורגלו עד הארכובה. וקוד"א ביד הוא, כנגד הארכובה ברגל. ועוד: דהתם משמע "ד'אציל" הוא מרפק, ובאחלות (פרק א משנה ח) משמע שמה לפי סדרי אבר האדם, דמרפק היינו קוד"א. ועוד אמר בפרק שני דובחים (יח.ב): "לא יחגרו ביעז" - שאין חוגרין אלא כנגד אצילי ידיהם, והיינו כנגד הקוד"א, שדרך העולם לחגור. ובבית השחי, אדרבה שם הוא מקום זיעה.

ושייך לעמוד הבא "שתום העין" - "שתום" הוא לשון גילוי ופתיחה, כדמיתרגם: "שפיר חזיר". וכן בלשון משנה במסכת עבודה זרה (סטא), הוי לשון פתיחה: כדי שישתום ויסתום ויגוב. והבא דייק שסתמנה עינו, מדכתיב "שתום העין" לשון יחיד. והא דכתיב (במדבר כד): "וגילוי עינים" - היינו לפי מה שהיה בתחלה.

כי

"ר'איה מן השומים"? אימר: נקבה קדים ואיעבור ארבעין יומין קמי זכר. ורבנן - סמא דנפצא אשקניה. ורבי ישמעאל - איבא גופא דלא מקבל סמא. אמר להם רבי ישמעאל: מעשה בקלפטר מלכת יונית שנתחייבו שפחותיה הרינה למלכות, ובדקו ומצאו זה וזה לארבעים ואחד נקבה לשומים ואחד! אמרו לו: אין מביאין ראיה מן השומים? מאי מעמא? הך דנקבה אייתה ארבעין יומין, והדר איעבר. ורבי ישמעאל - לשומר מסיניה, ורבנן - אין אפוסרופוס לעריות, אימא שומר גופיה בא עליה. ודילמא אי קרעוהו להך דנקבה בארבעין וחד הוה משתבא בזכר? - אמר אביי: בסמיניהון שוין. "וחכמים אומרים אחד בריית זכר ואחד בריית נקבה" וכו'. חכמים היינו תנא קמא! וכי תימא: למסתמא רישא ברבנן, ויחיד ורבים הלכה כרבים, פשיטא! - מהו דתימא: מסתברא מעמא דרבי ישמעאל, דקמסייע ליה קראי, קא משמע לן. דרש רבי שמלאי: למה הולך דומה במעי אמו - לפנקס שמקופל ומונה. ידיו על שתי צדעיו, שתי אציליו על שתי ארכובותיו, ושני עקביו על שתי ענבותיו, וראשו מונח לו בין ברכיו, ופיו סתום וטבורו פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת, ושותה ממה שאמו שותה, ואינו מוציא רעי שמא יהרג את אמו. וכוון שיצא לאויר העולם - נפתח הפתח ונסתם הפתח, שאמלא בן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת. וגר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, שנאמר: "בהלו גרו עלי ראשי לאורו אלך חשך". ואל תתמה, שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום באספמא. ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים, שנאמר: "מי יתגני כירחי קרם כימי אלוה ישמרני", ואיחיו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים - הוי אומר: אלו ירחי לידה. ומלמדן אותו כל התורה כולה, שנאמר: "וירני ויאמר לי יתמד דברי לך שמו מצותי וחי". ואומר: "בסוד אלוה עלי אהל". מאי "ואומר"? וכי תימא נביא הוא דקאמר - תא שמע: "בסוד אלוה עלי אהל". וכוון שבא לאויר העולם - בא מלאך וסמרו על פיו, ומשכחו כל התורה כולה, שנאמר: "לפתח חמאת רביץ". ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו, שנאמר: "כי לי תכרע כל בך תשבע כל לשון", "כי לי תכרע כל בך" - זה יום המיתה, שנאמר: "לפניו יכרעו כל יודי עפר", "תשבע כל לשון" - זה יום הלידה, שנאמר: "נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשון נפשו ולא נשבע למרמה", ומה היא השביעה שמשביעין אותו - תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך: צדיק אתה - היה בעיניך פושע. והוי יודע שהקדוש ברוך הוא מהור ומשורתי טהורים, ונשמה שנתן בך טהורה היא, אם אתה משמרה בטהרה - מוטב, ואם לאו - הריני נטמאה ממך. תנא דבי רבי ישמעאל: משל לכהן שמסר תרומה לעם הארץ, ואמר לו: אם אתה משמרה בטהרה - מוטב, ואם לאו - הריני שורפה לפניך. אמר רבי אלעזר:

הא קתני נדה! - שאם תראה יום שלושים וארבעה, ותחזור ותראה יום ארבעים ואחד - תהא מקולקלת עד ארבעים ושמונה. וכן לענין נקבה, שאם תראה יום שבעים וארבעה, ותחזור ותראה יום שמונים ואחד - תהא מקולקלת עד שמונים ושמונה. "רבי ישמעאל אומר יום ארבעים ואחד תשב לזכר ולגדה" כו'. תניא, רבי ישמעאל אומר: מימא וטיהר בזכר, וטימא וטיהר בנקבה, מה בשטימא וטיהר בזכר - יצירתו פיוצא בו, אף בשטימא וטיהר בנקבה - יצירתה פיוצא בה. אמרו לו: אין למדן יצירה משומא. אמרו לו לרבי ישמעאל: מעשה בקליאופטרא מלכת אלכסנדרוס שנתחייבו שפחותיה הרינה למלכות, ובדקו ומצאו זה וזה לארבעים ואחד! אמר להן: אני מביא לכם ראיה מן התורה, ואתם מביאין לי ראיה מן השומים? מאי ראיה מן התורה? אלימא "טימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקבה" כו' - הא קאמרי ליה: אין דגין יצירה משומא! אמר קרא "תלד" - הוסיף לה הכתוב לידה אחרת בנקבה. ומאי

"ר'איה מן השומים"? אימר: נקבה קדים ואיעבור ארבעין יומין קמי זכר. ורבנן - סמא דנפצא אשקניה. ורבי ישמעאל - איבא גופא דלא מקבל סמא. אמר להם רבי ישמעאל: מעשה בקלפטר מלכת יונית שנתחייבו שפחותיה הרינה למלכות, ובדקו ומצאו זכר לארבעים ואחד נקבה לשומים ואחד! אמרו לו: אין מביאין ראיה מן השומים? מאי מעמא? הך דנקבה אייתה ארבעין יומין, והדר איעבר. ורבי ישמעאל - לשומר מסיניה, ורבנן - אין אפוסרופוס לעריות, אימא שומר גופיה בא עליה. ודילמא אי קרעוהו להך דנקבה בארבעין וחד הוה משתבא בזכר? - אמר אביי: בסמיניהון שוין. "וחכמים אומרים אחד בריית זכר ואחד בריית נקבה" וכו'. חכמים היינו תנא קמא! וכי תימא: למסתמא רישא ברבנן, ויחיד ורבים הלכה כרבים, פשיטא! - מהו דתימא: מסתברא מעמא דרבי ישמעאל, דקמסייע ליה קראי, קא משמע לן. דרש רבי שמלאי: למה הולך דומה במעי אמו - לפנקס שמקופל ומונה. ידיו על שתי צדעיו, שתי אציליו על שתי ארכובותיו, ושני עקביו על שתי ענבותיו, וראשו מונח לו בין ברכיו, ופיו סתום וטבורו פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת, ושותה ממה שאמו שותה, ואינו מוציא רעי שמא יהרג את אמו. וכוון שיצא לאויר העולם - נפתח הפתח ונסתם הפתח, שאמלא בן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת. וגר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, שנאמר: "בהלו גרו עלי ראשי לאורו אלך חשך". ואל תתמה, שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום באספמא. ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים, שנאמר: "מי יתגני כירחי קרם כימי אלוה ישמרני", ואיחיו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים - הוי אומר: אלו ירחי לידה. ומלמדן אותו כל התורה כולה, שנאמר: "וירני ויאמר לי יתמד דברי לך שמו מצותי וחי". ואומר: "בסוד אלוה עלי אהל". מאי "ואומר"? וכי תימא נביא הוא דקאמר - תא שמע: "בסוד אלוה עלי אהל". וכוון שבא לאויר העולם - בא מלאך וסמרו על פיו, ומשכחו כל התורה כולה, שנאמר: "לפתח חמאת רביץ". ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו, שנאמר: "כי לי תכרע כל בך תשבע כל לשון", "כי לי תכרע כל בך" - זה יום המיתה, שנאמר: "לפניו יכרעו כל יודי עפר", "תשבע כל לשון" - זה יום הלידה, שנאמר: "נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשון נפשו ולא נשבע למרמה", ומה היא השביעה שמשביעין אותו - תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך: צדיק אתה - היה בעיניך פושע. והוי יודע שהקדוש ברוך הוא מהור ומשורתי טהורים, ונשמה שנתן בך טהורה היא, אם אתה משמרה בטהרה - מוטב, ואם לאו - הריני נטמאה ממך. תנא דבי רבי ישמעאל: משל לכהן שמסר תרומה לעם הארץ, ואמר לו: אם אתה משמרה בטהרה - מוטב, ואם לאו - הריני שורפה לפניך. אמר רבי אלעזר:

מאי

הא קתני נדה - דכל דמי שתראה טמא! ומשני: לכך הוזכר זכר - שאם תראה ליום שלשים וארבעה, ותחזור ותראה ליום ארבעים ואחד, תהא מקולקלת עד ארבעים ושמונה. שכשראתה ליום שלשים וארבעה לליתתה, אמרין: טמאה. אף על גב דאבתי משכי ימי טוהר, דזכר מספקין לה בלא ולד, ותשב לגדה. וכי הדר חזיא ליום ארבעים ואחד, שהוא שמיני לראייתה, ותרצה להחיות שומרת יום כנגד יום, אמרין: ולד היה, וזכר היה, וראייה דיום שלשים וארבעה - דם טוהר היא, והשתא הוא דהוא תחלת נדה. והשתא מקלקלין לה, דלא טבלה עד ארבעים ושמונה, שהוא שמיני לראייה אחרונה. ואי לאו משום ספקא דזכר, הוה טבלה למחר ליום ארבעים ושתיים, ממאי נפקי? אי לאו ולד הוא - הרי שומרת יום כנגד יום היא, ואי ולד הוא ונקבה היא - אבתי הוה דם טוהר עד שמונים. וספקא דזכר מקלקלא לה. וכן לענין נקבה - כלומר, וספקא דנקבה נמי מקלקלא לה האי קלקולא. עד שמונים ושמונה - דלא טבלה עד שמונים ושמונה. דאי הוה פשיטא לן דלאו ולד הוא - הואי טבלה למחר, ביום שמונים ושנים. דראיית שמונים ואחד, באחד עשר יום שבין נדה לגדה היא. ומשום דמספקא לן דילמא ולד הוה, וראייה דיום שבעים וארבעה דם טוהר הוה, והשתא הוא תחלת נדה - דא טבלה עד שמונים ושמונה. מימא וטיהר בזכר - ארבעים יום בין שתיק, שבעה לטומאה ושלושים ושלושה יום לימי טוהר. נתיחייבו הרינה - ומתוך שעומדות ליהרג, ניסו בהם ויחדום לביאה. וקרעו שתייהם לסוף ארבעים, ומצא אחד זכר ואחד נקבה. תלד - ד"אם נקבה תלד" (ויקרא ב') קרא יתירה הוא, ומצי למכבד "ואם נקבה וטמאה שבעים", דהא כתיב לעיל "ילדה זכר". מקמי זכר - ואף על גב שחדום לבעול ביום אחד, שמא מעוברת היתה קדם לכן. סמא דנפצא - סם שמפלת בו ומנפצא כל זרע שבמעיים קדם לכן. לשומר מסיניהו - שלא בא אדם עליון אלא אותו היום. ודילמא אי קרעוהו ב' - לרבי ישמעאל פריך: נדי נמי דלשומר מסיניהו, אפילו הכי מנלן שלא נצרה נקבה עד שמונים ואחד, דילמא אי קרעה לך ליום ארבעים ואחד הוה משתבא? בסמיניהון שוין - נקבה שנמצא ליום שמונים ואחד לא הוי אבריה ושערה צפורניה אלא כשיעור של זכר ליום ארבעים ואחד. היינו תנא קמא - דתנא לעיל "ליום ארבעים ואחד - תשב לזכר ולנקבה ולגדה", אלמא בריית נקבה ליום ארבעים ואחד. ובי תימא רישא - דלכי תנא ליה: לאשמועינן סתמא דמתניתין כרבנן, ונשמע מינה דהלכתא כותיהו, ולא נדריא לי גירסא ופירושה: דהוה ליה "סתם ואחר כך מחלוקת", ואין הלכה כסתם ונראה לי דהכי גרסי: "וכי תימא למסתמא כרבנן, ויחיד ורבים הלכה כרבים - פשיטא! מהו דתימא" כו'. והכי פירושה: וכי תימא תנא דק ספא, לאשמעינן דלעיל סתמא דרבנן היא, ויחיד ורבים הלכה כרבים - פשיטא דסתמא דרבים היא, הואיל וסתמא, תנייה רבי, ולא אשכחן יחידא דאמר הכי, דנימא: פלוני היא. מהו דתימא ב' - קושמע לן מדמהדר רבי ושנא בלשון חכמים, שמע מינה דהלכה כסתם אפילו. פיו. ונכתם הפתח - טבור.

שמה יתרון את אמו - שביט הירחם אינו רחב להוציא רעי הנאסף בו. תא שמע בסוד אלוה עלי אהל - והא אוקמיה בירחי לידה, מדכתיב "כירוח קדם". ולא נשבע למרמה - שקיים שבעתו לשמור את התורה. דאי בשבועה בעלמא - אטו משום ד"לא נשבע למרמה", חשיב להו בעולין בהר ה'?

נדה – דף ל עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קמה

שלהן לא מקבל את הסם הנזכר ואינו מצליח לקלקל להן את
העיבור, יתכן שגם לאותה שפחה, אם הנקבה, לא קלקל הסם את
העיבור שהיה לה מלפני כן.
הגמרא מביאה ברייתא נוספת העוסקת במחלוקתם של רבי ישמעאל
וחכמים: **אמר להם רבי ישמעאל לחכמים, מעשה בקלפטר**
מלכת יונוית שנתחייבו שתיים משפחותיה הרניה למלכות, וברקן
– ובדקו אצלן את זמן היצירה של הולד על ידי שיחרודם לביאה בזמן
מסוים ונתעברו, ולאחר זמן קרעו והוציאו את הולדות, ומצאן –
ומצאו אצל אחת, וזכר שנגמרה צורתו לארבעים ואחד יום מתחילת
העיבור, ואצל השנייה, נקבה שנגמרה צורתה לשמונים ואחד יום.
וזו אפוא הוכחה לשיטת רבי ישמעאל. אמרו לו חכמים, אין
מביאין ראיה מן השוטים, כלומר, שאלה שבדקו היו שוטים לחשוב
שאפשר להוכיח מזה.
שואלת הגמרא: **מאי טעמא –** מהי סברתם של חכמים שאין להוכיח
משם. עונה הגמרא: שיתכן דהך שפחה דנקבה – שהפילה הנקבה,
איתתה (-התעכבה) ארבעין יומין לאחר שיחרודה לביאה ונתר
איעבר – ואחר כך נבעלה שנית והתעברה, כך שבעבור שמונים יום
מאז שיחרודה לביאה, כשהוציאו ממנה את הנקבה, עברו למעשה
רק ארבעים יום מתחילת העיבור. הגמרא מביאה את תשובתו של
רבי ישמעאל: **ורבי ישמעאל** תשובות היתה שבאותו מעשה,
לשומר ששומר שלא יבואו עליהן יותר **מסרינהו –** מסרו את
השפחות, מאז היום שיחרודם לביאה, וממילא ברור שאז התחיל
עיבורן. הגמרא מביאה את תשובתם של חכמים: **ורקנן, תשובתם**
היתה, שאין אדם יכול להיות **אפסרופוס לעריות, כלומר, שאי**
אפשר לסמוך ולומר שלא נבעלה אותה שפחה לאחר מכן, כיון
שאימא – יתכן שהשומר גופיה (-עצמו) **בא עליה** לאחר ארבעים
יום מאז שיחרודה לביאה, ואז התעברה.
הגמרא מקשה על ההוכחה מאותו מעשה: **ורילמא (-שמא) אי**
קרעוהו להך שפחה דנקבה – שאצלה נמצאה הנקבה, **ביום**
ארבעין וחד, הוה משתכחא – היתה נמצאת כשצורתה גמורה
באותו זכר שאצל השנייה. מיישבת הגמרא: **אמר אביי, מדובר**
שנמצאו שניהם כשהוציאו בסקיניהון שוין – כשאברהם גדולים
באותה מדה, ומוכח שדווקא אז נגמרה צורתם.
שנינו במשנה: **וחכמים אמרים אחד בריית זכר ואחד בריית נקבה**
וכו' זה זה ארבעים ואחד. הגמרא מבררת מדוע הוצרכו לכפול את
דברי חכמים על דברי תנא קמא. מקשה הגמרא: **חכמים היינו תנא**
קמא, שהרי סוברים כמיהו שלאחר ארבעים יום מהביאה כבר צריך
לחשוש לנקבה, ואם כן לאיזה צורך הביא רבי את דבריהם במשנה.
מנסה הגמרא ליישב: **וכי תימא** שהובאו **למסתמא, בכדי**
להשמיענו שתנא קמא שברישיא סובר ברקנן – כרוב החכמים,
וממילא לפי הכלל שיחיד ורבים החולקים זה על זה ההלכה
ברקנן, ההלכה כמיהו. דוחה הגמרא: פשיטא – זה הרי פשוט, כיון
שדעתו נכתבה שלא בשם תנא מסוים וגם לא מצאנו תנא מסוים
סובר כך. מיישבת הגמרא: **לולי כן, מהו דתימא –** שמא היית
אומר שמסתמא **טעמא דרבי ישמעאל** הואיל דקמסייע ליה קראי
– שהכתוב מסייע לדבריו, והלכה כמיהו, **קא משמע לן רבי בהביאו**
את דברי חכמים, שהלכה כתנא קמא.
הגמרא מלמדת מהו מצב העובר טרם לידתו: **דרש רבי שמלאי,**
למה הולד דומה כשהוא במעי אמו, לפנקס (-לוח) שמקופל
ומונח, שגם העובר מונח ברחם כשהוא מקופל, ידיו מונחות על
שתי צדדיו – רקותיו (צידו המצח), **ושתי אציליו –** המקום שנתח
ורעותיו (בית השחי), מונחים על שתי ארפוזותיו – ברכיו, **ושתי**
עקביו על שתי ענבותיו – הבשר שעליו האדם יושב, **וראשו מונח**
לו בין שתי ברכיו. ופיו סתום ומטורף פתוח, ודרך הפתח שבטבורו
אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה, ואף שאוכל
ושותה, אינו מוציא רעי שמא יתרוג את אמו, משום שאי אפשר
לרעי לצאת מן הרחם ויתאסף שם ותמות. וכיון שצא לאיר העולם
בלידתו, מיד נפתח הסתום ונקתם הפתוח – נפתח פיו שהיה סתום

הא קתני שנטמאת כנדה כך שאין לה כלל ימי טהרה. מתרצת
הגמרא: הוזכר שנוהגת כילדת זכר כדי להשמיענו **שאם תראה**
ביום שלשים וארבעה להפלה ותחזור ותראה ביום ארבעים ואחד,
תהא מקולקלת – לא תוכל לטבול ולהיטהר עד יום **ארבעים**
ושמונה. שבראייתה ביום ל"ד טמאה כנדה מחשש שמא לא ילדה
ולד, אך כיון שחוששים שהפילה זכר ויש לה ימי טוהר עד יום
ארבעים וראייה זו טהורה, מחמירים לענין טהרתה שבראייתה ביום
מ"א נחשבת נדה, וממילא טובלת רק ביום מ"ח. מוסיפה הגמרא: **וכן**
מצינו לענין מה שחוששים שהפילה נקבה, שצמחמת כן אם תראה
ביום שבעים וארבעה ותחזור ותראה ביום שמונים ואחד, תהא
מקולקלת עד יום שמונים ושמונה. שבראייתה ביום ע"ד טמאה
מספק כנדה כיון שאם לא הפילה נקבה אינה בימי טוהר, אך מתוך
שחוששים שהפילה נקבה ויש לה ימי טוהר עד יום שמונים, מחמירים
לענין טהרתה שבראייתה שבים פ"א נחשבת נדה, וממילא טובלת
רק ביום פ"ח.
שנינו במשנה: **רבי ישמעאל אומר, הפילה ביום ארבעים ואחד**
תשב לזכר ולנדה כו' ולא לנקבה, הפילה ביום שמונים ואחד תשב
לזכר ולנקבה ולנדה, שהזכר נגמר לארבעים ואחד והנקבה לשמונים
ואחד. וחכמים אומרים, אחד בריית הזכר ואחד בריית הנקבה, זה זה
ארבעים ואחד. הגמרא מביאה ברייתא המבארת את טעמם של רבי
ישמעאל וחכמים: **תניא, רבי ישמעאל אומר, הכתוב טימא –** קבע
ליולדת ימי טומאה, **וטיהר –** וקבע לה ימי טהרה, **בלידת זכר, וכן**
טימא וטיהר בלידת נקבה, ואם כן, מה (-כמו) ששטימא וטיהר
בזכר, בסך הכל ארבעים יום, זמן יצירתו שיחשב ולד גמור **ביוצא**
בו – שזה לאותו זמן, שגם הוא ארבעים יום, **אף ששטימא וטיהר**
בנקבה, בסך הכל שמונים יום, זמן יצירתה ביוצא בה, שמונים יום,
ולכן רק המפלת מיום שמונים ואחד ואילך חוששת לנקבה גמורה.
אמרו לו חכמים, אין למדין את זמן היצירה מזמן הטומאה
והטהרה, אלא בשני המינים זמן היצירה הוא ארבעים יום.
מוסיפה הברייתא: **אמרו לו חכמים לרבי ישמעאל, מעשה**
בקליאופטריא מלכת אלכסנדרוס שנתחייבו שתיים משפחותיה
הרניה למלכות, ומתוך שלא היה איכפת מחייה, ברקן – בדקו
אצלן את זמן היצירה של הולד על ידי שיחרודם לביאה בזמן מסוים
ונתעברו, ולאחר ארבעים ואחד יום קרעו והוציאו את ולדותיהן,
ומצאן – ומצאו שזה – העובר הזכר שאצל אחת, וזה – העובר
הנקבה שאצל השנייה, נגמרה צורתם **ליום ארבעים ואחד** לביאה.
וזו הוכחה לשיטת חכמים. **אמר להן, אי מביא לכם ראיה מן**
התורה, ואתם מביאין לי ראיה מן השוטים, כלומר, שאלה
שבדקו היו שוטים לחשוב שאפשר להוכיח מזה.
הגמרא מבררת את דברי רבי ישמעאל וחכמים בברייתא. שואלת
הגמרא: **מאי (-מה) הראיה מן התורה** שאמר רבי ישמעאל.
אילימא שטימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקבה כו' כמבואר
לעיל, הא קאמרי ליה חכמים שאין דנין יצירה מטומאה. עונה
הגמרא: כוונתו דאמר קרא לגבי יולדת נקבה (ויקרא יב ה) **יאם**
נקבה תלד' ותיבה זו מיותרת, אלא ללמדנו שהוסיף לה הכתוב
לידה אחרת – זמן יצירה נוסף על זה של הזכר, **בנקבה, כך שזמן**
יצירתה בסך הכל שמונים יום.
שואלת הגמרא: **ומאי –** ומה היתה כוונתו באומרו **ראיה מן**
השוטים. עונה הגמרא: כוונתו לומר שאין ראיה משם, משום
דאמר, נקבה קדים ואיעבור ארבעין יומין קמי זכר – שיתכן
שקדם עיבורה של הנקבה ארבעים יום לעיבורו של הזכר, כך
שכאשר הוציאו אותה כעבור ארבעים יום מהידורו כבר עברו
שמונים יום מתחילת עיבורה. הגמרא מביאה את תשובתם של
חכמים: **ורקנן, תשובתם היתה, שלפני שיחדו את השפחות לביאה**
סמא דנפצא אשקיניהו – השקום בסם שמקלקל את העיבור
שבאותה שעה, וממילא ברור שמאותה ביאה התעברו. הגמרא
מביאה את תשובתו של רבי ישמעאל: **ורבי ישמעאל, תשובתו**
היתה, שכיון דאיכא גופא דלא מקבל סמא – שיש נשים שהגוף

מאי קרא, 'ממעי' אמי אתה גו' (תהלים עא ו), שדור מודה לה' שכבר מבטן אמי השבעתי. מבררת הגמרא: מאי משמע דהאי 'גו' לישנא דאשתבוני הוא – מנין שהלשון 'גו' הוא לשון שבועה. מבארת הגמרא: דכתיב (ירמיה ז כט) 'גו' גו' ו'השליכי' וכיון שהלשון 'גו' נאמרה לענין נירות שזה נדר שדומה לשבועה, מוכח ש'גו' הוא לשון שבועה.

דבר נוסף שרבי אלעזר אמר בענין ולד: ואמר רבי אלעזר, למה ולד דומה כשהוא במעי אמו, לאגוז המונח בספל של מים, שהוא צף, ואם אדם נותן אצבעו עליו הוא שוקע לכאן ולכאן, וכך גם הולד במעי אמו.

עוד בענין הולד: תנו רבנן, בשלשה חודשים הראשונים של ההריון, הולד דר במדור התחתון – בחלק הנמוך ביותר שברחם. בשלשת החודשים האמצעיים, הולד עולה מעט למעלה ודר במדור האמצעי שברחם. ובאחרונים, הולד עולה עוד ודר במדור העליון שברחם. ובין שהגיע זמנו לצאת, מתהפך ויוצא כדי שהראש יהיה למטה, וזהו – ההיפוך הזה, הוא עיקר חבלי הלידה של האשה. והיינו (רתנן) [רתניא], חבלי – צער הלידה של נקבה מרובין משל זכר, לפי שהזכר אינו מתהפך אלא פעם אחת כדי שהראש יהיה למטה כמו ששינו בברייתא שכל עובר מתהפך ויוצא, והנקבה מתהפכת גם בפניה כפי שיבואר להלן. ואמר רבי אלעזר, מאי קרא – מדור הפסוק שבתחילת העיבור הולד במדור התחתון, 'אשר עשיתי בסתר רקמתי בתחית ארץ' (תהלים קלט טו), שדור אמר שלא נעלם מה' אף מה שנוצר במעי אמו ומה שנקרם בתחילת העיבור במדור התחתון שברחם. ויש לדייק, ש'דת' לא נאמר, אלא 'רקמתי', שהכוונה רק לתחילת היצירה שאז שהה במדור התחתון.

מבררת הגמרא: מאי שנא – מדוע יש שינוי שחבלי הלידה של נקבה מרובין מחבלי הלידה של זכר. מבארת הגמרא: משום שזה בא לעולם בדרך תשמישו [פניה למעלה] וזה בא בדרך תשמישו [פניו למעלה], אמנם במעי אמן שניהם פניהם למטה, ולכן זו הופכת פניה – הנקבה צריכה להתהפך בשעת הלידה כדי שפניה יהיו למעלה כשיוצאת, וזה [הוכר] אין הופך פניו, והיפוך הנקבה גורם שחבלי לידתה מרובים.

תנו רבנן, בשלשה חודשים הראשונים של העיבור התשמיש קשה לאשה וגם קשה לולד, לפי שנמצא במדור התחתון ונדרק על ידי התשמיש, בשלשת החודשים האמצעיים התשמיש קשה לאשה ויפה לולד, ובאחרונים, יפה לאשה ויפה לולד, והטעם שיפה לולד הוא שמתוך כך נמצא הולד מלובן [גנזי] ומוזרז – חזק ובריא.

תנא, המשמש מפתו ליום תשעים – ביום התשעים מתחילת העיבור, נחשב כאילו הוא שופך דמים, לפי שזה סכנה לולד. שואלת הגמרא: מנא ידע – מנין ידע אדם מתי זה בדיק יום התשעים, הרי אינו יודע בדיק באיזה יום התעברה. אלא אמר אביי, משמש כדרבו והולך ו'שומר פתאים ה' (תהלים קטו ו), ואין לחשוש לסכנה.

תנו רבנן, שלשה שותפין יש באדם – ביצירת האדם, הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו, אביו מוריע חלון [–שכבת הזרע] ששמנו נעשים עצמות וגידים וצפרנים ומוח שבראשו ולבן שבעינו, אמו מורעת אדם [–זרע שלה] ששמנו נעשים עור ובשר [ורם] ושערות ושחור שבעינו. והקדוש ברוך הוא נותן בו רוח ונשמה וקולסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ודבור פה והלוק רגלים [נדעת] ובינה והשכל. ובין שהגיע זמנו של האדם להפטר מן העולם, הקדוש ברוך הוא נוטל ממנו את חלקו דהיינו הרוח והנשמה והשכל והכח שבאיברים, וחלק אביו ואמו שהוא הגוף מניח לפניהם.

אמר רב פפא, היינו דאמר אינש, 'פון מלחא ושרי בשרא לבלבא' – השלך את המלח וזרק את הבשר לכלבים. כלומר כשם שהמלח מקיים את הבשר, וכשניטל, הבשר מסריח ואינו ראוי אלא לכלבים, כך הנשמה היא המקיימת את הגוף, וכשניטלת מיד הגוף

מסריח.

הגמרא מלמדת על נסים שמתרחשים בזמן ההריון: דרש רב חיננא בר פפא, מאי דכתיב (איוב ט י) 'עשה גדלות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר', בא וראה שלא כמדת [–כדרך הנהגת] הקדוש ברוך הוא, מדת [–דרך הנהגת] בשר ודם [כינאי לאדם], מדת בשר ודם היא שנותן חפץ כל שהוא במת צדקה ופיח למעלה – בתוך כלי שפתחו למעלה וקושר את הפתח, ואף שהפתח למעלה וקשור, עדיין ספק אם החפץ משתמר שם ספק שמה אין משתמר, ואילו הקדוש ברוך הוא צר [–יוצר] את העובר במעי אשה אשר היא פתוחה ואינה קשורה ופיח [–פתחה] למטה ובכל זאת העובר משתמר שם כל זמן ההריון.

דבר אחר – הנהגה נוספת של הקדוש ברוך הוא בענין העובר שאינה כדרך של בשר ודם, שהרי אדם הנותן את חפציו לתוך כף מאוננים, המציאות היא שכל זמן שמכבד החפץ על הכף, הוא יורד למטה, ואילו כמה שתקדוש ברוך הוא עושה, כל זמן שמכבד הולד עולה למעלה – ככל שהולד גדל הוא עולה יותר למעלה כמו שהתבאר לעיל, שבשלשת החודשים הראשונים הוא במדור התחתון, באמצעים עולה למדור האמצעי, ובאחרונים עולה למדור העליון.

עוד מנפלאות הבורא בענין ההריון: דרש רבי יוסי הגלילי, מאי דכתיב (תהלים קלט יד) 'אודך (ה') על פי נזרואות נפילתי נפלאים מעשך ונפשי ידעת מאד', בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם היא שאם אדם נותן [–זורע] כמה מיני זרעונים בערוגה – חלקת שדה, כל [אחת ואחת] [אחד ואחד] עולה במינו – כל זרע זורע מגדל את מינו, ואילו הקדוש ברוך הוא צר העובר במעי אשה וכולם עולין למין אחד – אף שיש גם את זרע האב וגם את זרע האם, מכל מקום משניהם נוצר עובר אחד. דבר אחר, שאם צבע נותן כמה מיני סמנים של צבע לזרע, כגון כמה מיני סמנים שצריך בשביל צבע שחור, בולן עולין לצבע אחד, שהכל מתערבב ונהיה שחור, ואינו יכול באותה היורה ליתן גם צבעים אחרים לפי שהכל מתערבב ועולה לצבע אחד, ואילו הקדוש ברוך הוא צר העובר במעי אשה כל [אחת ואחת] [אחד ואחד] עולה למינו, וכונן הלבן שבעין מהאיש והשחור שבעין מהאשה ושניהם נראים בולד ונשארים כל אחד בצבעו בלא תערובת.

הגמרא מביאה דרשה בענין אחר: דרש רב יוסף, מאי דכתיב (ישעיה יב א) 'אודך ה' כי אנפת כי ישוב אפך ותנחמני', דהיינו שיש להודות לה' על כעסו. כמה דכתיב מדרב, בשני בני אדם שיצאו לסחורה, ורצו להפליג בים, וישב לו קוץ לאחד מהן ולא יכל להפליג, התחיל מחרף ומגדף על שהוצרך להישאר, לימים – לאחר זמן, שמע שמבעה ספינתו של חבירו בים והתחיל מודה ומשבח שניצל ממיתו, לכך – על כזה אופן נאמר 'ישוב אפך ותנחמני', דהיינו שכשנסתיים הכעס תהא נחמה, ולכך יש להודות לה' על כעסו, שהרי בזכות שכעס עליו והענישו שיכנס לו קוץ, ניצל.

הגמרא חוזרת לנפלאות הבורא ביצירת הולד: דרש רבי חיננא בר פפא, מאי דכתיב (תהלים עב יח-ט) 'עשה נפלאות (גדולות) לבדו וברוך שם כבודו לעולם', שהלשון 'לבדו' מלמד שיש פעמים שאפילו בעל הנס [–מי שבעבור נעשה הנס] אינו מכיר בנסו – אינו יודע שעשה לו נס ולכך אינו מודה, ורק ה' לבדו יודע.

הגמרא חוזרת לנפלאות הבורא ביצירת הולד: דרש רבי חיננא בר פפא, מאי דכתיב (תהלים קלט ג) 'ארחי ורכעי וירתי וכל דרכי הסבנת', 'ארחי' ו'רכעי' הכוונה לתשמיש, ו'ירתי' הפירוש לבורר בנפה. ומבואר שהקדוש ברוך הוא בורא את הזרע וזה מלמד שלא נוצר אדם מן כל המפה של הזרע אלא מן החלק הקדור שבה, שהוא משוכב יותר. תנא דבי רבי ישמעאל, משל לאדם שזורה [–זורק כלפי מעלה חטים או שעורים] בבית הגרנות – מקום אסיפת התבואה, שעל ידי זריקתו האוכל והפסולת נפרדים, הפסולת שהיא קלה עפה למרחוק על ידי הרוח והאוכל נופל לארץ, והוא נוטל את האוכל ומניח את הפסולת, כך גם הקדוש ברוך הוא בורר מן

נדה. פרק שלישי – המפלת חתיכה דף לא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קמז רש"י

נעשין בריה אחת. צבע – כמה סממנים צריך לצבע שחור: קליפת עץ, וטחינת ריחים של נפחים, וכמה דברים, וכולן נעשין שחור. ואינו יכול לצבוע בירה אחת משנים ושלשה גוונים, בשנים ושלשה מקומות. כל אחד ואחד עולה למינו – לזון מן האיש ושחור מן האשה. כי אנפת בי – מפני שכעסת עלי, אני מודה לך, שלטובתי היה. ישב לו קוץ בגדלו – לאחד מהם, ולא יכול לצאת. לבדו – הוא לבדו בזה יודע שהוא נס, אבל בעל הנס – אינו מכירו. ארחי – תשמיש, כמו "דרך גבר בעלמה" (משלי ל). ורבעי – תשמיש, לשון "לרבעה". ורית – בירית בנפה, שקורין ורין, כמו (ישעיהו ל) "ברחת ובמורה". הברור – קליר בלעו. ותוני – חסר א', לשון "מורה". ותאורני – לשון תגירת כח במתנים. וזירתי – מן הברור, ואחר כך וזירתי. רבעיותיהם = עונת תשמיש. הוא – קודשא בריך הוא סייעה, שנטה חמורו של יעקב לאה לאה, ואותו הלילה של האחרות היה. ולא פירשו את הדבר מנלן. זכרים בנקבות – בני לאה. נקבות בזכרים – "ואת דינה בת", משום דף דרשה: איש מוריע תחלה – יולדת נקבה.

שמשהו

מאי קרא – דמשביעין אותו ביום הלילה? נורך – לשון נזירות, דהיינו נדר דדמי לשבועה. למה – ולד דומה. חבלי = צערה. רקמתי – היינו יצירה ראשונה, וכתוב "בתחתיות" – דהיינו, מדור תחתון. דרך תשמישן – האיש פניו למטה, כן זכר נולד פניו למטה. ונקבה – פניה למעלה, וזלכך נקבה צריכה להתהפך. דהא כשהיא במעי אמה פניה למטה, כדאמרין לעיל ו"ראשו לו בין ברכיו". אבל זכר – אין צריך להתהפך. קשה לאשה וקשה לולד – מפני שדר במדור התחתון. קשה לאשה – לא ידענא למאי. ורע – מלבן את הולד מגיעוליו. מורו – חזק ובריא. ליום תשעים – לשליש ימים היו חיותו. מנא ידע – הא לא ידע אימת מעברה? כלסתר = זו. מראה תעין – שאף על פי שנבראת העין מן האב והאם, אינו רואה. תדע שהרי המת יש לו עינים ויש לו שפתים ויש לו אזנים – ואינו רואה ולא שומע ולא מדבר. פוז מילחא – השלך המלח מן הבשר, ושוב אינו ראי אל כלבים. כך הנשמה היא מלח לגוף לקיימו, כיון שהלכה, אז מסריח הגוף. עולה למעלה – כדתינו לעיל: אחרונים, דר במדור העליון. כולין עולין למין אחד – זרע האב והאם

מאי קרא "ממעי אמי אתה גוזי". מאי משמע דהאי "גוזי"? לישנא דאשתבעי הוא? דכתיב: "גוזי נורף והשליכי". ואמר רבי אלעזר: למה ולד דומה במעי אמו? לאגוז מונח בספל של מים, אדם נותן אצבעו עליו – שוקע לכאן ולכאן, תנו רבנן: שלשה חדשים הראשונים – ולד דר במדור התחתון, אמצעיים – ולד דר במדור האמצעי, אחרונים – ולד דר במדור העליון. וכיון שהגיע זמנו לצאת – מתהפך ויוצא, והוא חבלי אשה. והיינו דתני: חבלי של נקבה מרובין משל זכר. ואמר רבי אלעזר: מאי קרא? – "אשר עשיתי בסתר רקמתי בתחתיות ארץ". "דרתי" לא נאמר, אלא "רקמתי", מאי שנא? – חבלי נקבה מרובין משל זכר. זה בא בדרך תשמישו וזה בא בדרך תשמישו, זו הופכת פניה וזה אין הופך פניו. תנו רבנן: שלשה חדשים הראשונים – תשמיש קשה לאשה

וגם קשה לולד, אמצעיים – קשה לאשה ויפה לולד, אחרונים – יפה לאשה ויפה לולד, שמתוך כך נמצא הולד מלובן ומזורן. תנא: המשמש מפתו ליום תשעים – באילו שופך דמים. מנא ידע? – אלא אמר אביי: משמש והולך, ו"שמר פתאים ה'". תנו רבנן: שלשה שותפין יש באדם, הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו. אביו – מזרע הולדו, שפמנו עצמות וגידים וצפרנים ומוח שבראשו ולובן שבעין. אמו – מזרע אדם, שפמנו עור ובשר ושערות ושחור שבעין. והקדוש ברוך הוא – נותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ודבור פה והלך רגלים וכינה והשכל. וכיון שהגיע זמנו להפטר מן העולם, הקדוש ברוך הוא נוטל חלקו, וחלק אביו ואמו מניח לפניהם. אמר רב פפא: היינו דאמרי אינשי "פוז מלחא, וישרי בשרא לכלבא". דרש רב חנינא בר פפא: מאי דכתיב "עשה גדלות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר" – בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא, מדת בשר ודם. מדת בשר ודם – נותן חפץ בחמת צרורה ופיה למעלה. ספק משתמר, ספק אין משתמר. ואילו הקדוש ברוך הוא – צר העובר במעי אשה פתוחה, ופיה למטה, ומשתמר. דבר אחר: אדם נותן חפציו לקח מאזנים – כל זמן שמכביד, יורד למטה. ואילו הקדוש ברוך הוא – כל זמן שמכביד הולך, עולה למעלה. דרש רבי יוסי הגלילי: מאי דכתיב "אודך (ה') על כי נזראות גפילתי נפלאים מעשך ונפשי ידעת מאד"? – בא וראה, שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם. מדת בשר ודם – אדם נותן זרעונים בערונה, כל אחת ואחת עולה במינו. ואילו הקדוש ברוך הוא – צר העובר במעי אשה, ופיה למטה. ואילו הקדוש ברוך הוא, צר העובר במעי אשה – כל אחת ואחת עולה למינו. דרש רב יוסף: מאי דכתיב "אודך ה' כי אנפת בי ישב אפק ותנחמני", במה הכתוב מדבר? – בשני בני אדם שצאו לסחורה. ישב לו קוץ לאחד מהן, התחיל מחורף ומגדף. למים שמע שטבעה ספינתו של חבירו בים, התחיל מודה ומשבח. לכך נאמר "ישב אפק ותנחמני". והיינו דאמר רבי אלעזר: מאי דכתיב "עשה נפלאות (גדולות) לבדו, וברוך שם כבודו לעולם"? אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו. דרש רבי חנינא בר פפא: מאי דכתיב "ארחי ורבעי ורית וכל דרכי הספנתה"? מלמד שלא נוצר אדם מן כל הטפה, אלא מן הברור שבה. תנא דבי רבי ישמעאל: משל לאדם שזורה בבית הגנות, נוטל את האוכל ומניח את הפסולת. כדרבי אבהו, דרבי אבהו רמי: כתיב "ותורני חיל", וכתיב "האל המאורני חיל" – אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, זירתי וזרונתי. דרש רבי אבהו: מאי דכתיב "מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל"? – מלמד שהקדוש ברוך הוא יושב וסופר את רביעיותיהם של ישראל, מתי תבא טיפה שהצדיק נוצר הימנה. ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע. אמר: מי שהוא טהור וקדוש, ומשטרתי טהורים וקדושים, יצין בדרך זה? מיד נסמית עינו, דכתיב: "נאם הגבר שהם העין". והיינו דאמר רבי יוחנן מאי דכתיב "וישכב עמה בלילה הוא"? – מלמד שהקדוש ברוך הוא סייע באותו מעשה, שנאמר: "אישכר חמור גרם" – חמור גרם לו לישישכר. אמר רבי יצחק, אמר רבי אמי: אשה מזרעת תחילה – יולדת זכר, איש מזרע תחילה – יולדת נקבה. שנאמר: "אשה כי תזרע וילדה זכר". תנו רבנן: בראשונה היו אומרים, אשה מזרעת תחילה – יולדת זכר, איש מזרע תחלה – יולדת נקבה, ולא פירשו חכמים את הדבר. עד שבא רבי צדוק ופירשו: "אלה בני לאה אשר ילדה לעקב בפרן ארם ואת דינה בתו" – תלה הוברים בנקבות ונקבות בזכרים. ויהיו בני אולם אנשים גבורי חיל דרכי קשת ומרבים בנים ובני בנים" – וכי בידו של אדם להרבות בנים ובני בנים? אלא מתוך

שמשהו

שמשוהין עצמן – מלהוריע. יכולני – שישוה עצמו מלהוריע. יבעול וישנה – שמתוך תאות בעילה ראשונה, תהא מזרעת. ונהי נמי דתוריע אחריה, תקדום הורעתה בבעילה שניה. בעון – על ידי דם נדה, שהוא סימן להריון, כדקיימא לן (כתובות יב, ב): כל אשה שדמיה מרובין – בניה מרובין. והוא מביאו לידי עון. וקדיין רבי יצחק: "בעון" – שסומך לעון נדות, שהוא מזהיר לפרוש הימנה. ובחמא – לשון טבילה וטהרה, כדמפרש. והכי קאמר: על ידי דם נדות, שהוא מביא לידי עון, "חוללתני" – שהוא גרם לי שנבראתי, וכשתחטאת אמי ממנו יחמתיני. בר – מנחה, דהיינו סימן שלום. נקיה – חסרה, כמו (בבא קמא מא, א): יצא פלוני נקי מנכסיו. עד דאמרה מונוי – שידעת להתפלל. נקבה – כשתנקוב ותפרש שכרך

ואתנה, ונקבה נמי הכי דרשנין. לפיכך תביא קרבן – שבועת ביטוי חטאת. מודה היא – ואין כאן קרבן, דהא "ונעלם" כתיב בשבועת ביטוי. ובחרמה תליא – לפתוח לה בחסדה, ויתיר לה חכם שבועתה. אבל קרבן אינו עוקר ומתיר שבועתה. ועוד קרבן שבועה בעי אתווי – כשבה או שעירה, והאי עוף הוא מתחרטת לשבעה – ומתאווה לתשמיש בעלה, כדי שתחזור ותתעבר זכר. מפני מה מילה לשמונה – ולא לשבעה? שלא יהיו הכל שמחין – שאוכלין ושותין בסעודה, ואביו ואמו עצבים, שאסורין בתשמיש. נדה שבעה – לאו ביולדת קאי. מפני שאדם רגיל באשוחו – כל שעה שירצה. קין בה – מאוסה עליו. אמרה תורה: כל שעה שתראה

– תהא טמאה שבעה, כדי שלא ידא רגיל בה, ותתחבב עליו. מחזיר על האשה – אדם פנוי מבקש ומחזיר, עד שנושא. פניו למטה – בשעת תשמיש. והו ממקום שנברא – מסתכל באדמה, שנצרר ממנה. והאי מסתכל בה, שנוצרה הימנו. מקבל פיוס – נוח לרצות. זה ממקום שנברא – אדמה, עפר תיחור, נוח ליבטל. אבל בשר ועצמות – קשין. עצם – כשמכין בו, קולו נשמע. אבל קרקע כשמכין בו, אין קולו נשמע.

כי קולך ערב – אבל היא אינה מקלסתר בקול ערב, אלא ב"צח ואדום".

הדרן עלך המפלת

בנות כותים, והן יושבות על כל דם ודם – ואם אמרה: ותיפוק ליה שחן נדות מעריסתן? ויש לומר: דהיינו דוקא בקטנות – דלא דרשי "ואשה", כדאמר בגמרא. אבל גדולות, דמפרשי להו וטבלי – לא מטמו אלא משום דיושבות על כל דם ודם.

תחתון כעליון – מפרש בגמרא: תחתון של בועל נדה כעליון של זב, דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין. ו"עליון של זב" מפרש רבינו שמואל בן מאיר: שהכריע חוב בכף מאזנים את האוכלין ומשקין שבכף שניה. ולא נדריא, דבפרק "רבי עקיבא" (שבת פג, א) קרי ליה "היסט" מה שהכריע חוב בכף מאזנים, והיסט נפקא לן מ"אשר יגע בהם חוב", ועליון של זב נפקא לן בשמעתין מקרא אחרינא: ונראה ד"עליון של זב" – היינו בגד שמקצתו על חוב ומקצתו נגרר על הארץ. ולא היינו היסט אלא כשמסיטו כולה, כדאמר: איזהו מגעו שהוא כבולו? הוי אומר, זה היסטו.

היא, ובחרמה תליא מילתא! ועוד, קרבן שבועה בעי אתווי. ומפני מה אמרה תורה זכר לשבעה ונקבה לארבעה עשר? זכר, שהכל שמחים בו – מתחרטת לשבעה. נקבה, שהכל עצבים בה – מתחרטת לארבעה עשר. ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה? שלא יהו פולם שמחים ואביו ואמו עצבים. תניא, היה רבי מאיר אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה? מפני שרגיל בה וקין בה. אמרה תורה: תהא ממאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה בשעת פניסתה לחופה. שאלו תלמידיו את רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה איש מחזיר על אשה, ואין אשה מחזרת על איש? משל לאדם שאבד לו אבירה, מי מחזיר על מי? בעל אבירה מחזיר על אבירתו. ומפני מה איש פניו למטה, ואשה פניה למעלה כלפי האיש? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. ומפני מה האיש מקבל פיוס, ואין אשה מקבלת פיוס? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. מפני מה אשה קולה ערב, ואין איש קולו ערב? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. שפאמר "כי קולך ערב ומראך נאות".

הדרן עלך המפלת

משנה בנות כותים נדות מעריסתן – מקטנות, ובגמרא מפרש טעמא. תחתון כעליון – מפרש בגמרא. והן יושבות על כל דם ודם – כלומר, להכי הו בועל נדות, משום דכל דם שראות, בין אדם בין ירוק, יושבות עליו ימי נדות. הו תקלה היא להם, שאם רואה דם ירוק היום – מתחלת למנות ששה והוא אם תראה באותם ימי נדות דם אדום – אינה מונה אלא מיום ראיה ראשונה, ואותו דם ירוק – טהור היה, ומראיה שניה היא צריכה למנות. אין חייבין עליה – הלובש או מתכסה באותן בגדים ונכנס למקדש – פטור מקרבן, או אם נגעו אותן בגדים של משכב בתרומה – תולין, דלא ידעין אי נדה היא אי לא. והא דאמר דמסתמא טמאות – גזירה דרבנן היא. גמרא אפילו דידן נמי – אי חזיא בעריסתן – טמאה, דתניא לקמן (לב, א): בת יום אחד לנדה מניין? תלמוד לומר "ואשה". דאיכא מיעוטא דחזיון – בקטנות. חיישין למיעוטא – ומטמאין לכולהו מעריסתן, משום דדילמא חזיא.

בנות כותים נדות מעריסתן. והכותים מטמאים משכב תחתון פעליון, מפני שהן בועלי נדות, והן יושבות על כל דם ודם. ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש, ואין שורפין עליהם את התרומה, מפני שפוימאותן ספק. גמרא היכי דמי, אי דקא חזיון – אפילו דידן נמי, ואי דלא קחזיון – ידיהו נמי לא! אמר רבא ברבי דרב אחא בר רב הונא אמר רב ששית: הכא במאי עסקינן בסתמא, דכיון דאיכא מיעוטא דחזיון – חיישין. ומאן תנא דחייש למיעוטא רבי

היא, ובחרמה תליא מילתא! ועוד, קרבן שבועה בעי אתווי. ומפני מה אמרה תורה זכר לשבעה ונקבה לארבעה עשר? זכר, שהכל שמחים בו – מתחרטת לשבעה. נקבה, שהכל עצבים בה – מתחרטת לארבעה עשר. ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה? שלא יהו פולם שמחים ואביו ואמו עצבים. תניא, היה רבי מאיר אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה? מפני שרגיל בה וקין בה. אמרה תורה: תהא ממאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה בשעת פניסתה לחופה. שאלו תלמידיו את רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה איש מחזיר על אשה, ואין אשה מחזרת על איש? משל לאדם שאבד לו אבירה, מי מחזיר על מי? בעל אבירה מחזיר על אבירתו. ומפני מה איש פניו למטה, ואשה פניה למעלה כלפי האיש? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. ומפני מה האיש מקבל פיוס, ואין אשה מקבלת פיוס? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. מפני מה אשה קולה ערב, ואין איש קולו ערב? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. שפאמר "כי קולך ערב ומראך נאות".

הדרן עלך המפלת חתיכה

בנות כותים נדות מעריסתן. והכותים מטמאים משכב תחתון פעליון, מפני שהן בועלי נדות, והן יושבות על כל דם ודם. ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש, ואין שורפין עליהם את התרומה, מפני שפוימאותן ספק. גמרא היכי דמי, אי דקא חזיון – אפילו דידן נמי, ואי דלא קחזיון – ידיהו נמי לא! אמר רבא ברבי דרב אחא בר רב הונא אמר רב ששית: הכא במאי עסקינן בסתמא, דכיון דאיכא מיעוטא דחזיון – חיישין. ומאן תנא דחייש למיעוטא רבי

היא, ובחרמה תליא מילתא! ועוד, קרבן שבועה בעי אתווי. ומפני מה אמרה תורה זכר לשבעה ונקבה לארבעה עשר? זכר, שהכל שמחים בו – מתחרטת לשבעה. נקבה, שהכל עצבים בה – מתחרטת לארבעה עשר. ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה? שלא יהו פולם שמחים ואביו ואמו עצבים. תניא, היה רבי מאיר אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה? מפני שרגיל בה וקין בה. אמרה תורה: תהא ממאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה בשעת פניסתה לחופה. שאלו תלמידיו את רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה איש מחזיר על אשה, ואין אשה מחזרת על איש? משל לאדם שאבד לו אבירה, מי מחזיר על מי? בעל אבירה מחזיר על אבירתו. ומפני מה איש פניו למטה, ואשה פניה למעלה כלפי האיש? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. ומפני מה האיש מקבל פיוס, ואין אשה מקבלת פיוס? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. מפני מה אשה קולה ערב, ואין איש קולו ערב? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. שפאמר "כי קולך ערב ומראך נאות".

הדרן עלך המפלת חתיכה

בנות כותים נדות מעריסתן. והכותים מטמאים משכב תחתון פעליון, מפני שהן בועלי נדות, והן יושבות על כל דם ודם. ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש, ואין שורפין עליהם את התרומה, מפני שפוימאותן ספק. גמרא היכי דמי, אי דקא חזיון – אפילו דידן נמי, ואי דלא קחזיון – ידיהו נמי לא! אמר רבא ברבי דרב אחא בר רב הונא אמר רב ששית: הכא במאי עסקינן בסתמא, דכיון דאיכא מיעוטא דחזיון – חיישין. ומאן תנא דחייש למיעוטא רבי

היא, ובחרמה תליא מילתא! ועוד, קרבן שבועה בעי אתווי. ומפני מה אמרה תורה זכר לשבעה ונקבה לארבעה עשר? זכר, שהכל שמחים בו – מתחרטת לשבעה. נקבה, שהכל עצבים בה – מתחרטת לארבעה עשר. ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה? שלא יהו פולם שמחים ואביו ואמו עצבים. תניא, היה רבי מאיר אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה? מפני שרגיל בה וקין בה. אמרה תורה: תהא ממאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה בשעת פניסתה לחופה. שאלו תלמידיו את רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה איש מחזיר על אשה, ואין אשה מחזרת על איש? משל לאדם שאבד לו אבירה, מי מחזיר על מי? בעל אבירה מחזיר על אבירתו. ומפני מה איש פניו למטה, ואשה פניה למעלה כלפי האיש? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. ומפני מה האיש מקבל פיוס, ואין אשה מקבלת פיוס? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. מפני מה אשה קולה ערב, ואין איש קולו ערב? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. שפאמר "כי קולך ערב ומראך נאות".

הדרן עלך המפלת חתיכה

בנות כותים נדות מעריסתן. והכותים מטמאים משכב תחתון פעליון, מפני שהן בועלי נדות, והן יושבות על כל דם ודם. ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש, ואין שורפין עליהם את התרומה, מפני שפוימאותן ספק. גמרא היכי דמי, אי דקא חזיון – אפילו דידן נמי, ואי דלא קחזיון – ידיהו נמי לא! אמר רבא ברבי דרב אחא בר רב הונא אמר רב ששית: הכא במאי עסקינן בסתמא, דכיון דאיכא מיעוטא דחזיון – חיישין. ומאן תנא דחייש למיעוטא רבי

היא, ובחרמה תליא מילתא! ועוד, קרבן שבועה בעי אתווי. ומפני מה אמרה תורה זכר לשבעה ונקבה לארבעה עשר? זכר, שהכל שמחים בו – מתחרטת לשבעה. נקבה, שהכל עצבים בה – מתחרטת לארבעה עשר. ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה? שלא יהו פולם שמחים ואביו ואמו עצבים. תניא, היה רבי מאיר אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה? מפני שרגיל בה וקין בה. אמרה תורה: תהא ממאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה בשעת פניסתה לחופה. שאלו תלמידיו את רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה איש מחזיר על אשה, ואין אשה מחזרת על איש? משל לאדם שאבד לו אבירה, מי מחזיר על מי? בעל אבירה מחזיר על אבירתו. ומפני מה איש פניו למטה, ואשה פניה למעלה כלפי האיש? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. ומפני מה האיש מקבל פיוס, ואין אשה מקבלת פיוס? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. מפני מה אשה קולה ערב, ואין איש קולו ערב? זה ממקום שנברא הו ממקום שנבראת. שפאמר "כי קולך ערב ומראך נאות".

הדרן עלך המפלת חתיכה

נדה – דף לא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קמט

שְׁמִשְׁהוּן עֲצָמָן בְּכָמֶן – שממתינים על בטן האשה בשעת התשמיש
ולא ממזהרים להזריע, כְּדִי שִׁזְרִיעוּ נִשְׁוֹתֶיהָ תַּחֲלָה כְּדִי שִׁיחַו
בְּנֵיהֶם וְכָרִים, כמו ששינוי שכשהאשה מודעת תחילה יולדת זכר,
לכך מַעֲלָה עֲלֶיהָ [מחשיבם] הַתְּנוּבָה בְּאֵילוֹ הֵם בעצמם מְרַבִּים
בְּנִים וּבְנֵי בָנִים, וְהֵינּוּ דְאָמַר רַב קַטִּינָא, 'בּוֹלְגִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל
בְּנֵי וְכָרִים', על ידי שישהה עצמו כדי שאשתו תזריע תחילה.
הגמרא מביאה עצה נוספת לבנים זכרים: אָמַר רַבָּא, הַרְוֵצָה לַעֲשׂוֹת
אֶת כָּל בְּנֵיו וְכָרִים, וְכַעֲלֹל וְלֹאֲחֹר מִכָּן יִשְׁנָה – יבעול שנית, ועל ידי
שאשתו תתאוו מחמת הבעילה הראשונה, היא תזריע תחילה
בבעילה השניה.
דבר נוסף שאמר רבי יצחק בשם רבי אמי: וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי
אֲמִי, אֵין הָאִשָּׁה מִתְּעַבְרַת אֵלָּא כְּמוֹךָ לְקִסְתָּהּ – סמוך לזמן שבו
היא רגילה לראות דם, שְׁנֵאמַר (תהלים נא ז) 'הֵן בְּעוֹנִי חוֹלְלָתִי',
שדוד אומר שנוצר על ידי עון, וכוונתו לדם הנדות שהוא הגורם
לאשה להתעבר והוא גם מביא לידי עון, והכוונה שנוצר בסמוך
להגעת הדם.
וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, שזמן העיבור הוא כְּמוֹךָ לְמִכְרִילָה, שְׁנֵאמַר בהמשך
הפסוק שם 'בְּחֶטְאִי יִחְמֹתֵנִי אֲמִי', ו'חטא' היינו לשון טבילה וטהרה,
והכוונה שבזמן שטבילה ונתחטאת מהדם, 'יחמתי אמי' דהיינו
התחממה והתעברה.
הגמרא מבררת מנין שחטא הוא לשון טהרה. שואלת הגמרא: מֵאִי
מִשְׁמַע דְּהָא 'חֶטְא' לִישְׁנָא דְּרַבּוּנֵי הוּא – מזהיכן למדים שהלשון
'חטא' פירושו ניקוי וטהרה. משיבה הגמרא: מִדְּכָתִיב לַעֲנֵן כַּחַן שֶׁבֶא
לְטָהַר בֵּית שְׁהִיָּה בּוֹ נִגַּע צִרְעָה (ויקרא יד נב) 'וְחֶטְאִי אֶת הַבֵּית',
וּמִתְּנִימִינִי וְיִידְבִּי יֵת בֵּיתִי', כלומר 'יטהר את הבית' ומכאן מוכח
ש'חטא' הוא לשון טהרה.
לימוד נוסף שחטא הוא לשון טהרה: וְאִי בְּעִית אֵימָא מְהֵבָא
(תהלים נא ט) 'תְּחַטְּאֵנִי בְּאֵזוּב וְאֶחְסֶה', והיינו תנקה אותי מחטאי
כמו שאזוב מטהר מצורע וטמא מת, ובכך אטהר.
מימרות נוספות של רבי יצחק בשם רבי אמי: וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר
רַבִּי אֲמִי, בֵּינָן שָׁבָא וְכָר בְּעוֹלָם בָּא שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, שְׁנֵאמַר (ישעיה
טז א) 'וְשָׁלַח כָּר מוֹשֵׁל אֶרֶץ', ו'כר' היינו מנחה, וזהו סימן של שלום,
וְכָר הוּא נוטריקון 'וְהָ כָר'.
וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק (רַבִּי) [אָמַר] רַבִּי אֲמִי, כְּשֶׁבָא וְכָר בְּעוֹלָם, בָּא
כְּכָרוֹ בִּידוֹ, כלומר מזונו מוכן לו, שוֹכֵךְ הוּא נוטריקון 'וְהָ כָר', ו'כר'
היינו מזון, דְּכָתִיב (מלכים ב' ו כג) 'וַיִּכְרֶה לָהֶם קֶרֶה גְדוֹלָה',
שיתורם מלך ישראל הכין לאנשי צבא ארם שנשבו סעודה גדולה,
ורואים שהלשון 'כרה' היינו מזון. אבל נִקְבָּה אֵין עֲמָה בְּלוֹם,
שִׁנְקָה הוּא נוטריקון 'נִקְיָה בָּאָה', כלומר שבאה לעולם חסירה
בלא כלום, וְעַד דְּאָמְרָה מוֹזִין לֹא יִהְיִי לָהּ – עד שהיא מתפללת
ומבקשת מזונות לא נותנים לה, דְּכָתִיב (בראשית ל כח) 'נִקְבָּה
שִׁכְרִי עָלַי וְאֶתְנָה', כלומר כשתאמר לי כמה שבר מגיע לך, אתן
לך. וכמו שתיבת 'נִקְבָּה' שבפסוק היא מלשון 'לפרש' כך גם לשון
'נִקְבָּה', ודורשים שצריכה לבקש את מזונה ואז תקבלו.
הגמרא מבררת מדוע יולדת חיבת קרבן: שְׁאֵלּוּ תַלְמִידֵי אֶת רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, מַפְנֵי מָה אִמְרָה תוֹרָה שִׁיּוּלֶדֶת מְבִיאָה קֶרֶךְ
חֲטָאֵת בִּסּוּף יָמֵי טַהֲרָתָהּ. אָמַר לָהּ, לִפִּי שְׂבָעָה שְׁהִיא בּוֹרַעַת
לִילֵד מִתּוֹךְ צֶעַר הַלֵּידָה קוֹפְצָת וְנִשְׁבָּעַת שְׁלֹא תִזְקַךְ יוֹתֵר לַבְּעִלָּהּ
וּלְהַשְׁמִישׁ כְּדִי שֶׁלֹּא תִתְעַבֵּר וְתִצְטַעַר שׁוֹב בְּלִידָה, לְפִיכָךְ אִמְרָה
הַתּוֹרָה שְׁהִיא תְּבִיאָ קֶרֶךְ לְכַפֵּר עַל שְׁבוּעָה זוּ.
מִתְקִיף לָהּ רַבִּי יוֹסֵף, וְהָא מוֹיֵדָה הִיא – והלא האשה עוברת על
שבועתה במזיד, והקרבן אינו מועיל אלא לשוגג. ועוד, וּכְתָרְטָה
תְּלִיָּא מִלְּתָא – הלא כדי לבטל את השבועה צריך שתתחרט לפני
חכם והוא יעקור את השבועה למפרע, אבל הקרבן לא עוקר ולא
מתיר את השבועה. וְעוֹד קָשָׁה, קֶרֶךְ שְׂבָעָה בְּעֵי אִיתוּנִי – הקרבן
שצריכה להביא על שבועת שקר הוא 'קרבן שבועה' שהוא כשבה או
שעירה ואילו קרבן יולדת הוא עוף.
הגמרא מביאה שאלות נוספות ששאלו את רבי שמעון בן יוחי.

שאלוהו התלמידים: וּמַפְנֵי מָה אִמְרָה תוֹרָה שְׁטוּמָאֵת לִידָה שֶׁל
יולדת וְכָר הִיא לְשָׁבָעָה יָמִים וְטוּמָאֵת יוֹלֶדֶת נִקְבָּה הִיא לְאַרְבָּעָה
עָשָׂר יוֹם.
השיב להם: וְכָר שֶׁחָבַל שְׂמָחִים בּוֹ, היולדת מתאוה לתשמיש כדי
שתתעבר שוב וזכר וּמִתְחַרְטָת מִמָּה שֶׁנִּשְׁבָּעָה שֶׁלֹּא תוֹדֵק לְבַעֲלָהּ,
כבר לאחר שָׁבָעָה יָמִים, ואילו נִקְבָּה שֶׁחָבַל עֲצָבִים בָּהּ, מִתְחַרְטָת
רַק לְאַחַר אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם, ולפיכך רק אז נטהרת.
עוד שאלוה: וּמַפְנֵי מָה אִמְרָה תוֹרָה שְׁבִרִית מִלָּה הִיא לְשִׁמּוֹנָה
יָמִים וְלֹא לְשִׁבְעָה. השיב להם: כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה כּוֹלֵם שְׂמָחִים בְּסִעוּדַת
הבִּרְיָת וְאֵבִיו וְאִמּוֹ עֲצָבִים לִפְנֵי שְׂאִסוּרִים בְּתִשְׁמִישׁ. ולכך יש לעשות
את הבִּרְיָת בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי לאחר שטובלת לסוף שבועה.
הגמרא מביאה ברייתא בענין נדה: תֵּנִינָא, הֵיָה רַבִּי מֵאִיר אֲוִמָּר,
מַפְנֵי מָה אִמְרָה תוֹרָה שְׁנִידָה אִסוּרָה לְבַעֲלָהּ לְשָׁבָעָה יָמִים, מַפְנֵי
שְׁאֵלְמָלָא כֵּן הִיָּה בַּעֲלָהּ רָגִילָה בָּהּ בְּכָל עַת שִׁירְצָה וּלְבִסּוּף הִיָּה קִין
בָּהּ וְהִיָּתָה נִמְאֶסֶת עֲלֵיהּ, לְכָךְ אִמְרָה תוֹרָה שֶׁכָּל אִשָּׁה בַּעַת נִדְתָּהּ
תִּהְיֶה מְטַמָּה לְבַעֲלָהּ שָׁבָעָה יָמִים, כְּדִי שֶׁכִּשְׁתַּחֲסֶה, תִּהְיֶה חֲכִיכָה
עַל בְּעִלָּה בְּשַׁעַת בְּנִיסְתָּהּ לְחוּפָהּ.
הגמרא מביאה ארבע שאלות ששאלו תלמידיו את רבי דוסתאי
ברבי ינאי בענין הבדלים שיש בין איש לאשה: שְׁאֵלּוּ תַלְמִידֵי אֶת
רַבִּי דוֹסִתַּאי בְּרַבִּי יִנָּאי, מַפְנֵי מָה אִישׁ שְׁאִינוּ נָשׁוּי מְחֹזֵר עַל אִשָּׁה
– אַחֲרֵי אִשָּׁה כְּדִי לְשִׁאֲתָהּ וְאֵין אִשָּׁה מְחֹזֶרֶת עַל אִישׁ. והשיב להם:
מִשְׁלַל לְאָדָם שֶׁאֵבֵד לוֹ אֶבְדִּיהָ, מִי מְחֹזֵר עַל [אֶחָד] מִי, הִרִי בּוֹדָאִי
שֶׁכָּעַל אֶבְדִּיהָ מְחֹזֵר עַל אֶבְדִּיתָּהּ וְלֹא לְהִיפֵךְ, וְכֵן הוּא הִדְבֵּר אֶף
לַעֲנִין אִישׁ וְאִשָּׁה, שְׁהִרִי אִשָּׁה נִבְרָאָה מִצִּלְעוֹ וְהָאִישׁ מְחֹזֵר
לְהַשְׁלִים לַעֲצָמוֹ אֶת מִדָּה שֶׁנִּחְסַר מִמֶּנּוּ.
עוד שאלו: וּמַפְנֵי מָה אִישׁ פָּנָיו לְמִסָּה בְּשַׁעַת תִּשְׁמִישׁ וְאֵילוֹ הָאִשָּׁה
פָּנֶיהָ לְמַעַלָּה בְּלִפְנֵי הָאִישׁ. והשיב להם: זֶה מִמְּקוֹם שְׁנִבְכָּרָא וְזוֹ
מִמְּקוֹם שְׁנִבְכָּרָתָא – כל אחד מסתכל בשעת התשמיש על מקום
שִׁמְמוֹ הוּא נִבְרָא, הָאִישׁ שֶׁנִּבְרָא מִהָאֲדָמָה מִסְתַּכֵּל לְמִטָּה, וְהָאִשָּׁה
שֶׁנִּבְרָאָה מִהַצִּלְעֵל שֶׁל הָאִישׁ, מִסְתַּכֵּלֶת עֲלָיו.
עוד שאלו: וּמַפְנֵי מָה הָאִישׁ מְקַבֵּל פִּיּוֹם וְאֵין אִשָּׁה מְקַבֵּלֶת פִּיּוֹם
– מדוע דרך האיש שהוא נוח להתפייס ולהתרחצות והיא אינה נוחה
להתפייס. והשיב להם: זֶה מִמְּקוֹם שְׁנִבְכָּרָא וְזוֹ מִמְּקוֹם שְׁנִבְכָּרָתָא –
הָאִישׁ נִבְרָא מִמַּעַר שְׁהוּא רַךְ וְהָאִשָּׁה נִבְרָאָה מִבָּשָׂר וּמִעֲצָמוֹת שֶׁל
הַצִּלְעֵל שֶׁהֵם קָשִׁים.
עוד שאלו: מַפְנֵי מָה אִשָּׁה קוֹלָה עָרֵב וְאֵין אִישׁ קוֹלֵי עָרֵב. והשיב
להם: זֶה מִמְּקוֹם שְׁנִבְכָּרָא וְזוֹ מִמְּקוֹם שְׁנִבְכָּרָתָא – הָאִישׁ שֶׁנִּבְרָא
מִהַקְרָק, שֶׁכִּשְׁמָכִים עֲלֶיהָ אֵינָה מִשְׁמִיעָה קוֹל, לְכָךְ אֵין קוֹלֵי עָרֵב,
וְהָאִשָּׁה נִבְרָאָה מִעֲצָם, שֶׁכִּשְׁמָכִים עֲלֵיהּ הוּא מִשְׁמִיעַ קוֹל, לְכָךְ קוֹלָה
עָרֵב. שְׁנֵאמַר (שיר השירים ב יד) 'כִּי קוֹלֶךְ עָרֵב וּמְרָאָה נְאֻמָּה'.

הדרן עלך המפלת חתיכה

פרק רביעי - בנות כותים

פרק זה עוסק בעיקר בשלושה עניינים: א. דיני דם של נשים שונות,
כגון בנות כותים, צדוקים ונכרים. ב. דיני דם הבא בגלל קושי הלידה.
ג. ביאור ענין 'ימי הזיבה', והאם יש בהם קביעות וסת, ודיני וסתות
נוספים.

משנה

ה'כותים' הם נכרים שהביא מלך אשור מהעיר 'כותה' וממקומות
נוספים, והושיבם בשומרון, והתגיירו מאימת האריות שה' שלח בהם
(מלכים ב' יז כד-כח). ונחלקו תנאים (קידושין עה): האם גירותם
אמיתית, או שהתגיירו רק מפחד האריות. משנתנו סוברת שגירותם
אמיתית, וחכמים החמירו עליהם בענייני נדה, משום שהם דורשים
המקראות כפשוטם, ולא כמדורש חכמים, ומתוך כך הם באים לכמה
לקוללים.

משיבה הגמרא: משנתינו על ידי רבי מאיר היא נשנית, שסבר שחוששים למיעוט.

ומצינו בברייתא שכן הוא סובר, דתניא, יבם קטן וקטנה – או יבמה קטנה, לא חולצין ולא מיבמין, דבר רבי מאיר. אמרו לו חכמים לרבי מאיר, יפה אמרת שאין חולצין, שהרי 'איש' כתוב בפרשה של חליצה, שנאמר (דברים כה ז) 'אם לא יחפץ האישה וגו', ומשמע שרק 'איש' פוטר בחליצה, ולא קטן. וגם מזה שאמרת שקטנה אינה נפטרת בחליצה מובן, הואיל ומקשינן אשה לאיש – התורה מקישה יבמה ליבם, כפי שנאמר בהמשך הפסוק 'ועלתה ובמתו השערה', ולמדנו מכך שיבמה קטנה אינה נפטרת בחליצה, כפי שיבם קטן אינו פוטר. שואלים חכמים את רבי מאיר: אבל ומה פועם הדין שאמרת שקטן או קטנה אין מיבמין, הרי לגבי ייבום לא נאמר מיעוט זה.

אמר להן רבי מאיר, הטעם שקטן אינו מייבם, משום שיש לחשוש שמה שגדל ימצא שהוא פריש שאינו ראוי להוליד, וכיון שאינו יכול להקים לאחיו שם אינו מצווה לייבם, וכן בקטנה יש לחשוש שמה שגדל תמצא אילוניות שאינה ראיה להוליד, ואין בה מצות יבום, ובשני האופנים נמצאו פוגעין בעקרה של איסור אשת אח שלא במקום מצוה של ייבום המתירה איסור זה, ולכן קטן אינו מייבם וקטנה אינה מתייבמת, עד שיגדלו ויתברר שאינם סריס או איילוניות.

הגמרא מבארת את טעמם של חכמים: ורפנן סוברים, שקטן יכול לייבם משום דויל בתר רובא – יש לכתב אחר רוב דקטנים, ורוב קטנים לאו פרישים ניהו – אינם סריסים, וכן קטנה יכולה להתייבם משום דויל בתר רובא דקטנות, ורוב קטנות לאו אילוניות ניהו. ובהכרח שרבי מאיר חושש למיעוט הקטנים והקטנות שהם סריסים ואילוניות, ואם כן יש לבאר שהוא התנא של משנתינו, שחושש למיעוט קטנות שרואות דם.

דוחה הגמרא: אימר דשמצת ליה לרבי מאיר – כל מזה ששמעת מדברי רבי מאיר הוא, שחוששים למיעוט דשכית – למיעוט המצוי, כמו מיעוט סריסים ואילוניות, אבל במיעוט דלא שכית כמו מיעוט קטנות שרואות דם, מי ששמצת ליה – וכי שמעת מדבריו שהוא חושש למיעוט זה, ואם כן גם לרבי מאיר אין לחשוש למיעוט קטנות הרואות דם.

משיבה הגמרא: הא נמי – גם מיעוט הקטנות שרואות דם מיעוט דשכית הוא, שהרי מצינו כמה מעשים כאלו בכמה דורות, דתניא בתוספתא (פ"ה דו'), אמר רבי יוסי, מעשה היה במקום ששמו עין בול, שאשה ילדה בת, והטבילוה – והטבילוה את הבת קודם לאמה, שהאם טבלה לאחר שבועיים מלידתה, כדין יולדת נקבה (ויקרא יב ה), והבת ראתה דם יום או יומיים לאחר שנולדה, והטבילוה לאחר שבעה ימים מראייתה, שמה תגע בתרומה ותפסלנה. וכן אמר רבי מעשה היה בבית שערים, והטבילוה קודם לאמה. וכן אמר רב יוסף, מעשה היה בפומבדיתא, והטבילוה קודם לאמה.

וגם דנה מדוע טבילו תינוקות אלו. שואלת הירושלמי בשלמא במעשים דרבי יוסי ודרבי מובן הטעם שהטבילו את התינוקות, משום שמעשים אלו היו בארץ ישראל, וחששו שתגע בתרומת ארץ ישראל ותפסלנה, אלא במעשה דרב יוסף, שהיה בפומבדיתא שהיא חוץ לארץ, יש להבין למה לי להטביל את התינוקות, והא אמר שמואל, אין תרומת חוצה לארץ אסורה משום טומאה, אלא במי – למי שפומא יוצאה מגופו, כגון זב וזבה ונדה, ומוסיף שמואל, והני מילי באכילה – וגם לאותם טמאים אסור רק לאכול תרומה, אבל בנגיעה – אם אותם טמאים רק נגעו בתרומה, לא פסלו אותה, ואם כן מדוע הוצרכו להטביל את התינוקות.

משיבה הגמרא: אמר רב ושמאי, לא נצרכה אלא לסוכה – מה שהוצרכו לטבול אותה, הוא רק כדי שיוכלו לסוך אותה בשמן של תרומה, משום שסיכה דינה כאכילה, וכאמור, אסור לנדה לאכול תרומת חוץ לארץ.

הגמרא מביאה מקור שסיכה כאכילה: דתניא בתורת כהנים (אמור פ"ו), נאמר בפרשת איסור טמאים באכילת תרומה (ויקרא כב טו), 'ולא יחללו את קדשי בני ישראל [את] אשר ירימו לה', ולכאורה פסוק זה מיותר, ויש לדרוש ממנו לרבות את הקדש בשמן של תרומה,

ואת השותה ממנו, שהעושה כן עובר על הנאמר לפני כן (שם כב ד) 'בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר'.

שואלת הגמרא על הברייתא: שותה למה לי קרא – מדוע צריך פסוק לרבות שותה, הרי שתיה בכלל אכילה, שבכל מקום שמוזכרת בתורה אכילה, הכוונה גם לשתיה. משיבה הגמרא: אלא יש להגיה בברייתא, שהכתוב בא לרבות את הקדש שדינו בשותה.

מקור נוסף שסיכה בכלל שתיה: ואיבעית אימא מהכא – ואם תרצה תאמר שהמקור הוא מהנאמר (תהלים קט יח) על עשיו הרשע, 'ותבא במים פקדונו וכשמן פצעמותיו', כלומר, הקללה נכנסה לתוך גופו כמו מים שאדם שותה, ולתוך עצמותיו כמו שמן שאדם סך בו, ומבואר שהפסוק מקיש סיכה לשתיה.

לאחר שהתבאר הטעם שבנות כותים נדות מעריסותן, הגמרא מבארת מזה החילוק בין בנות כותים לבנות ישראל. שואלת הגמרא: אי הכי, שמשנתינו שאומרת שבנות כותים נדות מעריסותן, נשנתה על ידי רבי מאיר שחושש למיעוט, דידן נמי – גם בנות ישראל הכשרות תהיינה נדות מעריסותן, שמה ראו דם והן טמאות.

משיבה הגמרא: אמן דדרשינן 'אשה' 'ואשה' – אנו שדורשים מהוא"ו של התיבה 'ואשה' לרבות קטנה, כמבואר להלן, וכי חזין מפרשי להו – ולכן כאשר בנותינו רואות דם אנו מפרישים אותן מנגיעת קדשים, לפיכך נזרו בהו דרפנן – לא גזרו חכמים על בנותינו טומאה, אבל אינהו – הם, הכותים, דלא דרשי מ'אשה' 'ואשה' לרבות קטנה, וכי חזין לא מפרשי להו מנגיעת קדשים, נזרו בהו דרפנן שבנותיהם נדות מעריסותן.

מבררת הגמרא: מאי – מהי הדרשה 'אשה' 'ואשה'. משיבה הגמרא: דתניא בתורת כהנים (מצורע מכילתא דובים פ"ד), נאמר בתורה (ויקרא טו יט) בפרשת נדה, 'ואשה כי תהיה זבה וגו' שבעת ימים תהיה בנדתה, ומהנאמר 'אשה' אין לי שמשמאת בנדה אלא אשה גדולה, תינוקת בת יום אחד לטומאת נדה מנין, תלמוד לומר 'ואשה' בתוספת וא"ו, לרבות בת יום.

מדייקת הגמרא: אלא כי מרי קרא – מבואר בברייתא שכאשר הכתוב מרבה מתוספת הוא"ו, אפילו בת יום אחד מרי, ורמינהו ויש להקשות על כך מברייתא אחרת (ת"כ שם פ"ג), נאמר בתורה (שם טו יח) 'ואשה אשר ישכב איש אתה שכתב נרע ורצוצו במים וטמאו עד הערב', וזו היא גזירת הכתוב שאשה נטמאת בביאת אדם, ומהנאמר 'אשה' אין לי שנטמאת בכך אלא אשה גדולה, תינוקת בת שלש שנים ויום אחד לטומאת ביאה מנין, תלמוד לומר 'ואשה' בתוספת וא"ו. ומבואר שמרבים מהוא"ו רק בת שלש, ומדוע הברייתא הקודמת מרבה אפילו בת יום.

מתרצת הגמרא: אמר רבא, הלכתא ניהו – דינים אלו, שטומאת נדה נהגת בבת יום, וטומאת ביאה נהגת בבת שלש, נלמדים מהלכה למשה מסיני, ואמרינן דרפנן אקראי – אלא שחכמים הסמיכו אותם על כך מהפסוקים. כלומר, אחד מהדינים נלמד בהלכה למשה מסיני, ואחד נלמד ממשמעות הכתוב (כפי שמתבאר בהמשך הגמרא), ולכן אין סתירה בין הברייתות.

מבררת הגמרא: הי קרא והי הלכתא – איזה מהדינים נלמד ממשמעות הכתוב, ואיזה נלמד מהלכה למשה מסיני.

דנה הגמרא: אילימא – אם נאמר שהדין שבת יום אחד מטמאת בנדה נלמד מהלכתא למשה מסיני, והדין שבת שלש שנים ויום אחד מטמאת בביאה נלמד מקרא, אין זה יתכן, שהרי קרא קתמא בתיב – הריביה הוא סתמי, שמרבים אפילו אשה שאינה גדולה, וכיון שאין בו חילוק, יש לרבות הקטנה ביותר שהיא בת יום, שהרי אין משמעות לרבות בת שלש יותר מבת שנתיים או ארבע. מסיקה הגמרא: אלא בהכרח שהדין שבת שלש שנים ויום אחד מטמאת בביאה נלמד מהלכתא, והדין שבת יום אחד מטמאת בנדה נלמד מקרא.

שואלת הגמרא: ומהאחר והתבאר דהלכתא – שהדין שבת שלש מטמאת בביאה נלמד מהלכה למשה מסיני, ולא מהפסוק, קרא למה לי – מדוע נאמר לגבי טומאת ביאה 'ואשה' בתוספת וא"ו, ומה למדים מכך.

איש כתוב בפרשה - (דברים כה) - ואם לא יחפץ האיש - איש פוטרה בחליצה, ולא קטן. אלא מה טעם אין מיבמין, ויגדלו יחד? סרים - לא בור הקמת שם הוא, ואינו מצווה ליבם, וכן אילוניות. וכיון דמיבם בלא מצוה - נושא אשת אחיו בחנם, ועורה היא. ובכרת. בעין בול - מקום. קודם לאמה - יולדת נקבה טובלת לארבעה עשר, ובתה ראתה ליום או ליומים שגולדה,

רבי מאיר היא. תימנה: דמשמע דמתניתין (גד לאב) דבנות כותים נדות מעריסותן לא אתיא ברבנן, אלא כרבי מאיר דחייש למיעוטא, וסבר דכותים גרי אמת הן, כדמוכח פרק "שור שנגח ארבעה וחמשה" (בבא קמא לחב). אבל לרבנן, דלא חייש למיעוטא - לא הו נדות מעריסותן. ולא לרבי יוסי, אף על גב דחייש למיעוטא בפרק "אלמנה" (יבמות סאב), כיון דקסבר כותים גרי אריות הן, כדמוכח במנחות בפרק "רבי שמעאל" (טו,ב). דקאמר: תורמין משל (ישראל) על של גוים - ואם כן, כותים לא מטמאו בגדות, כדאמר לקמן: בנות ישראל מטמאין בזביה, ואין גוים מטמאין בזביה. ותימנה: דהא בנות כותים דהו נדות מעריסותן, הו משמנה עשר דבר, ובפרק קמא דשבת (יג,ב) משמע דליכא מאן דפליג על שמנה עשר דבר, ומשמע דהם (ז,ח). דהו משמנה עשר דבר, לכולי עלמא: ויש לומר: דאפילו רבנן דלא חייש למיעוטא, ואפילו גרי אריות הן - שוניהו רבנן נדות מעריסותן, וגורו עליהם טומאה כדי שלא יטמעו בהן, כמו שגורו על בת גוי. ואם תאמר: אם כן, אמאי מוקי לה כרבי מאיר ומושום דחייש למיעוטא, לוקמה בכולי עלמא ומושום טימיו. דרבי מאיר נמי אית ליה טעמא דטימיו. דאמר בפרק "ארבעה וחמשה" (בבא קמא לחב): קנסא דקניס רבי מאיר בממונא - כדי שלא יטמעו בהן. ויש לומר: משום דעל מחנותיה לית ליה טעמא דטימיו, אלא משום חשש ראיא, כדקתני "לפי שיושבות על כל דם ודם". והא דאמר רבי יוסי "מעשה בעין בול, והמבילה קודם לאמה", אף על גב דטעמא דרבי יוסי משום טימיו - הוצרך להביא ראיא דשכיח הוא שראות הן בקטנותן. דאי לא הכי, הוי כחובא וטלולא למיגור בהן נדות. ואם תאמר: לרבי מאיר דחייש למיעוטא, וקסבר דכותים גרי אמת הן, אם כן הו נדות מעריסותן מן התורה, ולמה מני לה משמנה עשר דבר? ויש לומר: דמסתמא לא ראתה מיד אחר ההולדה רגע אחד, אם כן אוקמה בחזקת שלא ראתה, וסמך רובא דלא חזו לחזקה שלא ראתה, דהו הך דחזו מעיטא דמיעוטא ולא מטמו מדאורייתא, אלא מדרבנן הוא דגורו עליהם משמנה עשר דבר. ואם תאמר: ולרבי יוסי דגרי אריות הן, אמאי גורו בביתם דיוס נדות מעריסותן, ובבת גוי לא גורו עד בת שלש שנים, כדאמרין התם: ויש לומר: דהחמירו בכותים דעבדי קצת צמות, ולא דיבילי ישראל מנייהו, וגורו עליהם מעריסותן - דלא ליתיה וליטמעי בהן. אבל מגיהו לא דיבילי טובא, ולא גורו עלייהו עד דליהדי אריות לביתא.

שמא תמצא אילוניות - ואם תאמר: ותתיבם ממה נפשך, דאם אילוניות היא - הוי קידושי אחיו טעוה, כדתנן (יבמות ב,ב): וכולן שנמצאו אילוניות - צרותיהן מותרות. משום דלא הויא צרת ערוהו ותיירץ רבינו תם: דהבא איירי בדקבל עליה אחיו. וכי האי גוונא משני בריש "בן סורר ומורה" (סנהדרין ט,ב), ואין להאריך כאן יותר. ואם תאמר: ובקטן אמאי חיישין שמא ימצא סרים - ויבדקיה אם עשה כיפה כשמשכתי, ואין אחד משאר סימנין דאמר "בהערל" (יבמות פ,ב). ואיכא למאן דאמר התם דלא הוי סרים עד שיהו בו כל סימני סרים: ויש לומר: דאין מועלת הבדיקה עד שהוא גדול בשנים.

והמבילה קודם לאמה - ומשום שראתה. דאי משום שנגעה באמה שטמאה לידה, אם כן מאי אשמעינן כל ולדות נמי טמאין? ובפרק "עד כמה" (בכורות כו,א) דקאמר גבי חלה דמאכילתו לבחן קטן - הוא הדין לבחן גדול שטבל, כדמשמע הכא. **שתייה** בכלל אכילה - ואם תאמר: בפרק "העור והרוטב" (חולין קכא) גבי חלב, למה לי "כל נפש" לרבות שותה? ויש לומר: דאשמעינן דחלב מהותך שמיא חלב.

ובשמן בעצמותיו - ואם תאמר: דמעיקרא מיתין מן התורה, והדר מיתיי אסמכתא? דבפרק "רבי עקיבא" (שבת פ"א) תנן דסיכה ביום הכפרים אסור, אף על פי שאין ראיא לדבר, זכר לדבר - שנאמר: "ותבא נמים בקרב". ואומר רבינו תם: דקרא "דלא יחלל" נמי אסמכתא הוא, ובפרק "הנשרפין" (סנהדרין פג,א) דרשין מניה טעבל מניה, ובפרק קמא דזבחים (ג,ב) מידרש לדרשא אחרייתא. ומדאורייתא לא הוי סך כשותה, וכן לענין יום הכפרים. ותדע דאין חייבין כרת אלא אוכל ושותה בלבד. ואמר נמי בפרק בתרא דיומא (ע"ב): מי שיש לו חטטין בראשו - סך כדרבו, ואינו חושש. ועוד אמר רבינו תם: דדוקא סיכת שמן אסמכתא רבנן אקרא. ואסור מדרבנן. אבל סיכה של שומן חזיר ושל חלב - שריא. ובפרק "כל שעה" (פסחים כ"ב): אמר: המניח חלב של שור הנסקל על גבי מבחו - פטור אבל אסור הוא. משום דאסור בהנאה. משמע אבל חלב דעלמא - אפילו איסורא ליכא. **א** גרס הלכתא הוא - אתי שפיר, דלא הוי הלכתא אלא חזא. ומיהו ברוב ספרים גרס "צניחו" - היינו, לפי שלא פירש רבא דהי קרא וחי הלכתא. כלומר, אחד מן הפסוקים, ואין צריך לפרש משום דקאי נמי אקרא דזכרים דלקמן. ובסוף "דישן" (סוכה כ"ה) גבי "אורח" להוציא את הנשים, קאמר: "הלכתא צניחו", אף על גב דליכא אלא חזא. ושייך לעמוד הבא **לנקבה** כל שהיא בין גדולה בין קטנה - וקרא "ד'אשה" דובה אחי לדרשא אחרייתא. ומעיינת דמצורע ומצורעת - צריך לומר דמפיק ליה מקרא אחרייתא. דליכא למימר דהוריהו משתמעיה מהאי קרא. דהא לקמן אמר אביי: מרקאמר רבי יוסי "זאת תורת הוב" - בין גדול בין קטן, איתור "לזכר" - לרבות מעיינות.

למעוט

תשע שנים לענין זה. ומבואר שמרבים רק בן תשע שנים, ומדוע
הברייתא הקודמת מרבה אפילו בן יום אחד.
משיבה הגמרא: **אמר רבא, הלכתא ניהו** – דינים אלו המוזכרים
בברייתות, נלמדים מהלכה למשה מסיני, **ואסמכיהו רבנן אקראי**
– אלא שחכמים הסמיכו אותם על הפסוקים. והיינו שאחד מהדינים
נלמד בהלכה למשה מסיני, ואחד נלמד ממשמעות הכתוב (כמתבאר
בהמשך הגמרא), ולכן אין סתירה בין הברייתות.
מבררת הגמרא: **הי הלכתא והי קרא** – איזה מהדינים נלמד בהלכה
למשה מסיני, ואיזה ממשמעות הכתוב.
דנה הגמרא: **אילימא** – אם נאמר שהדין שכן יום אחד מטמא בזיבה
נלמד מהלכתא למשה מסיני, והדין שכן תשע שנים ימים אחד
מטמא בקרי נלמד מקרא – ממשמעות הכתוב, אין זה יתכן, שהרי
קרא סתמא כתיב – הפסוק נאמר בסתם, וכיון שהוא"ו מרבה אפילו
קטן, משמע שבא לרבות אפילו בן יום אחד, שהרי אין משמעות
לרבות בן תשע יותר מבן שמונה או עשר. מסיקה הגמרא: **אלא**
בהכרח שהדין שכן תשע שנים ימים אחד מטמא בקרי נלמד
מהלכתא למשה מסיני, והדין שכן יום אחד מטמא בזיבה נלמד
מקרא.
שואלת הגמרא: **וכי מאחר דהלכתא היא** – כיון שהתבאר שהדין
שכן תשע מטמא בקרי נלמד מהלכה למשה מסיני, קרא למה לי –
מדוע נאמר לגבי טומאת קרי 'איש' בתוספת וא"ו, ומה לומדים
מתוספת זו. משיבה הגמרא: וא"ו זו באה **למעוטי אשה מלובן** –
למעט אשה שיצא ממנה מראה לבן, שאינה טמאה.
שואלת הגמרא: **למה לי למכתב בןכרים** 'איש' לרבות קטן בן
יומו, ולמה לי למכתב בנקבות 'אשה' לרבות בת יום אחד לנדה,
ובת עשר ימים לזיבה, הרי אפשר לכתוב את הדין באחד מהם
(בזכרים או בנקבות), וללמוד השני ממנו.
משיבה הגמרא: **צריכא** – שני הלימודים נצרכים, דאי כתב רחמנא
– שאם התורה היתה כותבת דין זה רק בןכרים, לא היינו לומדים
מכן לנקבות, משום שבזכרים יש חומרא דמטמא בראיות –
נטמאים אם ראו שלש ראיות ביום אחד, כבנימים – כפי שהם
דלא מטמא בראיות בבנימים, שאם ראו שלש ראיות ביום אחד
אינן טמאות, אימא – הייתי אומר שלא נהגת בהן חומרא זו של
טומאה בקטנות, לכך הוצרכה התורה לחדש שגם קטנה מטמאת
בנדה ובזיבה. ואי כתב רחמנא דין זה רק בנקבות, לא היינו לומדים
מכן לזכרים, משום שבנקבות יש חומרא דמטמא – שהן נטמאות
גם אם ראו דם באונם, אבל זכרים דלא מטמא באונם, אימא
לא. מסיימת הגמרא: **צריכא** – אכן נצרכים שני הלימודים.
שנינו במשנה: והכותים מטמאין משכב תחתון בעליון.
מבררת הגמרא: מאי – מה הכוונה 'מטמאין משכב תחתון בעליון',
אילימא – אם נאמר שהכוונה היא, דאי איכא עשר מצעות – שאם
מונחים עשר מצעים זה על זה, וייתי עלייהו, וישוב כותי על
העליון, מטמא להו – כל המצעים נטמאים כמו המצע העליון, יש
להקשות, פשיטא – הלא דין זה פשוט הוא, דהא דרם להו – שהרי
הכותי יושב על כל המצעים, ומדוע הוצרכה המשנה להשמיעו.
משיבה הגמרא: **אלא** כוונת המשנה היא, שיהא תחתונו של בועל
נדה – שדינו של דבר שבוועל נדה (בגון כותין) דורס עליו, בעליונו
של זב – כמו בגד שהוב נשאו, מה עליונו של זב אינו מטמא אדם
ובכלים, אלא רק אוכלין ומשקין, אף תחתונו של בועל נדה, אינו
מטמא אלא אוכלין ומשקין.
מבררת הגמרא: עליונו של זב מלכל – מנין שאינו מטמא אלא
אוכלין ומשקין. משיבה הגמרא: דבר זה נלמד מדכתב (ויקרא טו ו')
'וכל הנגע בכל אשר יהיה תחתיו וטמא', ויש לברר, מאי – מה
הכוונה 'תחתיו',

משיבה הגמרא: **למעוטי איש מאדם** – ללמד שאיש אינו נטמא
במראה אדם היוצא ממנו.
שואלת הגמרא: והא דתניא בברייתא, הדורשת את האמור לגבי
זבה (ויקרא טו כה) 'ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים', שמדנאמר
'אשה', אין לי שמטמאת בזיבה אלא אשה גדולה, אולם תיננות כת
עשרה ימים לזיבה – שמטמאת בזיבה מנין, תלמוד לומר 'ואשה'
בתוספת וא"ו, לרבות בת עשרה ימים לטומאת זיבה, ויש לשאול,
למה לי לימוד זה, היה לנו ליגמר – ללמוד זאת מנדה, שכשם שבת
יום אחד מטמאת בנדה ששייכת בה, כך בת עשרה ימים מטמאת
בזיבה ששייכת בה.
משיבה הגמרא: **צריכא** – צריך מקור שקטנה מטמאת בזיבה, דאי
כתב רחמנא – שאם התורה היתה כותבת חידוש זה רק בנדה, הנה
אמינא – הייתי יכול לומר שזהו דווקא בנדה, משום שיש בה חומרא,
דכי חזאי חד יומא פגיא למיתב שבקעה – שכאשר היא רואה יום
אחד צריכה לשבת עליו שבעה ימים, אבל זבה דאי חזאי חד יומא,
בשומרת יום כנגד יום סגי לה – די לה לשמור יום אחד טהור כנגדו,
אימא – יתכן לומר שדין זה לא נהג בקטנה, צריכא – ולכן הוצרכה
התורה לכתוב שזיבה נהגת בקטנה.
מקשה הגמרא: **ולכתוב רחמנא** – היתה התורה לכתוב ריבוי לקטנה
רק בפרשת זבה, ולא פג' – ולא היתה צריכה לרבותה בנדה, ואנא
ירענא – וממילא הייתי יודע שדין נדה נהג בקטנה, דהרי אין
אפשרות שתהיה זבה בלא שתהיה נדה, שימי זיבה הם לאחר ימי
נדה. משיבה הגמרא: אין, הכי נמי – באמת די בלימוד לגבי זבה,
ללמוד ממנו גם לנדה.
שואלת הגמרא: **ואלא קרא למה לי** – אם כן מדוע כתבה התורה
לגבי נדה 'ואשה' בתוספת וא"ו, הרי אין צורך לרבות מכך קטנה.
משיבה הגמרא: לימוד זה נצרך **למעוטי איש מאדם** – ללמד שאיש
אינו נטמא במראה אדם היוצא ממנו.
שואלת הגמרא: מדוע צריך למעט איש מאדם מפסוק זה, הא
מעשהיה חדא וימנא – הרי כבר מיעטנו זאת פעם אחת, מפסוק
אחר, כמבואר לעיל. משיבה הגמרא: חד **למעוטי משכבת זרע** –
פסוק אחד (הנאמר בטומאת ביאה), ממעט איש שראה שכבת זרע
אדומה, וחד **למעוטי מדם** – ופסוק אחד (הנאמר בפרשת נדה),
ממעט איש שיצא לו דם מפי האמה, שאינו טמא בזיבה.
הגמרא עוברת לדון בדיון קטנים בטומאות הזכרים. אומרת הגמרא:
וכן לענין זכרים התרבה בן יום אחד לטומאה, כפי שמצינו בטומאת
הנקבות. דתניא בברייתא, נאמר בתורה (ויקרא טו ב) 'איש איש כי
יהיה זב', ויש לברר, מה תלמוד לומר – מה מלמדנו הכתוב באומרו
פעמיים 'איש איש'. ויש לבאר, לרבות תינוק בן יום אחד, שגם
הוא מטמא בזיבה, דכרי רבי יהודה. רבי ישמעאל בנו של רבי
יוחנן בן ברוקה אומר, אין צריך ללמוד זאת מפסוק זה, שהרי הוא
(הכתוב) אומר (שם טו לג) **לזכר ולנקבה**, ויש לדרוש מ'לזכר',
לרבות כל שהוא זכר, בין שהוא גדול ובין שהוא קטן, וכן יש
לדרוש מ'ולנקבה', לרבות כל שהיא נקבה, בין גדולה ובין קטנה.
שואל רבי ישמעאל: אם בן שלומדים זאת מפסוק אחר, מה תלמוד
לומר 'איש איש'. משיב רבי ישמעאל: אין הכתוב בא ללמד דבר
בכפילות זו, אלא שכך דברה תורה כלשון בני אדם, שפעמים
כופלים דיבורם.
הגמרא מקשה סתירה בברייתות: **אלמא כי מרבי קרא** – התבאר
בברייתא שכאשר מרבה הכתוב, אפילו בן יום אחד מרבי, ורמינהו
– ויש להקשות על כך מברייתא אחרת, נאמר לענין טומאת קרי
(ויקרא טו טז) 'ואיש כי יצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל
בשרו וטמא עד הערב', ומתנאמר 'איש', אין לי שנטמא בכך קרי,
איש גדול, בן תשע שנים ימים אחד מנין, שגם בו נהגת טומאת קרי,
תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב 'איש' בתוספת וא"ו, לרבות קטן בן

אלימא תחתיו דוב – אם נאמר שהכוונה לדבר שהיה תחת הזב, שהוא מדרס הזב, אין צורך לכתוב זאת, שהרי מהפסוק (ויקרא טו ה) ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב נפקא – למדנו כבר דין זה, אלא בהכרח כוונת הכתוב היא, שהנוגע בכל דבר אשר יהיה תחתיו יטמא, ומאי ניהו – ומדוע הדבר שהזב תחתיו, והו' העליון של זב – בגד שהזב נרשא (ו'הנושא' נמי יטמא, ומאי ניהו ינשא, מאי טעמא, ו'הנושא' כתיב). ומכך שנאמר (שם טו י) וכל הנגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא אותם יכבס בגדיו וגו', באופן שהתיבות 'טמא עד הערב' מפסיקות בין 'הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו' ובין 'והנושא אותם', יש ללמוד שנתקו הכתוב – הכתוב ניתק את עליונו של זב מטומאת חמורה המוזכרת בהמשך הפסוק, והביאו לידי טומאה קלה, והיינו שבא הכתוב לומר לה, שאינו מטמא אדם ובגדים כמו בהמשך הפסוק, אלא מטמא רק אוכלין ומשקין.

שואלת הגמרא: אמר – אולי נאמר שעליונו של זב מטמא אדם ובגדים, ומה שהפסיקה התורה בין חלקי הפסוק, נתקו הכתוב לעליונו של זב מטומאת חמורה, דלא מטמא אדם לטמא בגדים – שאם נגע בו אדם אינו מטמא את הבגדים שעליו וכן אם נגע בבגדים שעל האדם, האדם אינו נטמא, אבל אדם או בגדים הנוגעים בעליונו של זב, לטמא – הוא יטמא אותם. משיבה הגמרא: מהלשון שאמר קרא 'טמא', טומאה קלה משמע – משמע שנטמא רק בטומאה קלה, שאינה מטמאת אדם ובגדים. התבאר לעיל (לב) שכונת המשנה היא, שתחתנו של בועל נדה דינו כעליונו של זב, שאינו מטמא אלא מאכלים ומשקים, לאחר שהתבאר המקור שעליונו של זב אינו מטמא אלא מאכלים ומשקים, הגמרא דנה מנין שזהו הדין בתחתנו של בועל נדה. מבררת הגמרא: ותחתנו של בועל נדה, מנלן שאינו מטמא אדם ובגדים, אלא רק מאכלים ומשקים.

מבארת הגמרא: דתניא בברייתא, נאמר על בועל נדה (ויקרא טו כד) ואם שכב נשכב איש אתה ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים וגו', ומלשון זו שטומאת נדתה עליו, יכול הייתי לומר שיעלה מטומאתו לרגלה – בסוף זמן נדתה, שאם בא עליה ביום השישי לנדתה, יוכל לטבול ולהיטהר למחרת בלילה כמותה, תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב באומרו (שם) (יטמא) [יטמא] שבעת ימים, שמשמע שאפילו אם בא עליה ביום השביעי שלה, טמא שבעת ימים. שואלת הברייתא: ואם כן מה תלמוד לומר ותהי נדתה עליו. משיבה הברייתא: שיקבול הייתי לומר שבוועל נדה לא יטמא אדם ובכל חרס, תלמוד לומר ותהי נדתה עליו, מה היא – כמו שהנדה עצמה מטמאה אדם שנוגעת בו ואפילו בגדיו נטמאים, ובכלי חרס שהיא מסיטה נטמא, אף הוא – בועל נדה, מטמא אדם שנוגע בו ואפילו בגדיו נטמאים, ובכלי חרס שהוא מסיט נטמא.

שואלת הברייתא: אי – אם אנו מקשים בועל נדה לנדה, אולי נקיש אותה בענין נוסף ונאמר, מה היא עושה משכב ומושב – מטמאת את הדברים שהיא שוכבת או יושבת עליהם, לטמא אדם לטמא בגדים – עד שאותם דברים מטמאים אדם שנוגע בהם ואת הבגדים שעליו, אף הוא – בועל נדה, עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים.

משיבה הברייתא: תלמוד לומר (שם) וכל המשכב אשר ישכב עליו וטמא, שאין תלמוד לומר – שלכאורה לא היה הכתוב צריך לומר וכל המשכב אשר ישכב עליו וטמא, שהרי כבר נאמר ותהי נדתה עליו, ולמדנו מכך שדינו של בועל נדה כנדה, ובנדה עצמה נאמר (שם טו כא) וכל הנגע במשכבה יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב, ומה תלמוד לומר וכל המשכב אשר וגו' ישכב עליו וטמא, בהכרח שנתקו הכתוב למשכבו של בועל נדה מטומאת חמורה של משכב הנדה, והביאו לידי טומאה קלה, לומר לה, שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין, ואינו חמור כמשכב הנדה שנטמא גם אדם ובגדים שעליו.

מקשה הגמרא: פריך [הקשהו] רב אחאי, אימא – לכאורה יש

לדרוש באופן אחר ולומר, נתקו הכתוב למשכבו של בועל נדה מטומאת חמורה והביאו לטומאה קלה, רק לענין דלא לטמא אדם לטמא בגדים – שאם נגע בו אדם לא יטמאו הבגדים שעליו, אבל אדם הנוגע בו, ובגדים הנוגעים בו, לטמא אותם. משיבה הגמרא: אמר רב אחאי, 'יטמא' טומאה קלה משמע – משמע שנטמא רק בטומאה קלה, שאינה מטמאת אדם ובגדים.

הגמרא חוזרת לתחילת הברייתא, שלמדה מהנאמר ותהי נדתה עליו, שבוועל נדה מטמא אדם ובכלי חרס. מקשה הגמרא: מנין לנו שבוועל נדה מטמא אדם ובכלי חרס, אימא – אמור לדרוש את הפסוק כך, מה שנאמר ותהי נדתה עליו, והו' כלל, שמשמע שדינו כנדה לכל ענין, ומה שנאמר לאחר מכן וכל המשכב וגו' וטמא, והו' פרט, שהתורה פירטה שמשכבו טמא, ואחת מהמדות שהתורה נדרשת בהם היא, שכאשר נאמר כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט, ונמצא שמשכב ומושב אין – הוא אכן מטמא, אבל מיד אחריה – דבר אחר, כגון אדם ובכלי חרס, לא מטמא.

משיבה הגמרא: אמר רב אחאי, מה שנאמר בפסוק (יטמא) [יטמא] שבעת ימים, מפסיק את הענין בין הכלל לפרט, ונמצא דהו' כלל ופרט המרוחקין זה מזה, וכל מקום שיש כלל ופרט המרוחקין זה מזה, אין דנין אותו כמדת 'כלל ופרט'.

הגמרא מביאה יישוב נוסף: רבא אמר, לעולם דנין – באמת כלל ופרט המרוחקים זה מזה, דנים אותם כ'כלל ופרט', אבל מה שנאמר וכל המשכב ויבוא הוא – הוא לשון ריבוי ולא לשון פרט, ונמצא שאין כאן כלל ופרט, ואפשר ללמוד מהכתוב ותהי נדתה עליו, שבוועל נדה מטמא אדם ובכלי חרס.

הגמרא דנה במה שהתבאר בברייתא, שבוועל נדה הוקש לנדה. מקשה הגמרא: מתקיף לה רבי יעקב, כיון שהוקש בועל נדה לנדה, אימא כהיא – היה לנו להקיש אותו אליה עוד ולומר, מה היא לא תלקה בה בין מנעה למשכבה, לענין לטמא אדם ולטמא בגדים, אלא בשני המקרים טומאתם שוה, ויוצא בכך הדבר להוסיף, שבין מגעה ובין משכבה מטמאים אדם ובגדים שעליו, אף הוא לא תחלוף בו בין מנעו למשכבו, לענין לטמא אדם ולטמא בגדים, ובהו יצא הדבר לקולא, שלא יטמא אדם לטמא בגדים, שהרי לגבי משכבו למדנו שאינו מטמא אדם לטמא בגדים, ואם כן הוא הדין למגוע, שאם נגע באדם לא יטמא את הבגדים שעליו. משיבה הגמרא: אמר רבא, ההיקש הוא מהתיבות (שם) ותהי נדתה עליו, ותיבת 'עליו' להטעין – להחמיר עליו משמע, ולא להקל. שנינו במשנה: והכותים מטמאים משכב תחתון כעליו, מפני שהן בועלי נדות וכו'.

מקשה הגמרא: אטו בולחו – וכי כל הכותים בועלי נדות ניהו, הרי חלקם פנויים שאינם בועלים. משיבה הגמרא: אמר רבי יצחק מנחל'ה, בגשואין שנו – באמת המשנה עוסקת דווקא בנשואים. שנינו במשנה: והן יושבות על כל דם וכו'.

הברייתא מבארת את הקלוקל שבהנהגת הכותיות: תניא בברייתא, אמר רבי מאיר, אם הן היו יושבות ימי טומאה על כל דם ודם שהן ראות, שכאשר ראות דם ירוק יושבות עליו, ואם משתנה הדם לאדם מתחילות למנות שוב [משום שהן רק מסופקות אם דם ירוק טמא, אין בכך תקלה, ואדרבה, תקנה גדולה היא להן, אלא שאין עושות כן, אלא מונות מהראייה הראשונה כשאר נשים] (משום שפשוט להן שדם ירוק טמא כמו אדום), והו' קילקולן שפלעמים ראות דם אדום שהוא טמא, ומשלימות אותו להן ירוק שהוא טהור, כגון שרואה דם ירוק וסבורה שהיא טמאה, ומונה שבעה ימים, וביום החמישי רואה דם אדום, וממשיכה למנות רק שני ימים נוספים להשלים לשבעה ימים מראייתה הראשונה, ובאמת צריכה לספור שבעה ימים מראייתה השניה, ורק אז יכולה לטבול.

מוסיפה הברייתא: דבר אחר שמחמתו הכותים נחשבים כבועלי נדות, משום שמנהגן הוא, שכאשר נעשית זבה גדולה ושראתה שלשה ימים לאחר שבעת ימי הנדות, וצריכה לספור שבעה נקיים, אינה סופרת שבעה ימים שלמים כראוי, אלא יום שפוסקת בו

והנשא כתיב – חסר וי"ו, תימה: דבמסורת הוא מלא? מיהו מצניז שהמסורת הוא חולק על התלמוד במסכת שבת (נדה) גבי בני עלי "מעבירים" כתיב, ובמקראות שלנו כתיב "מעבירים" מלא.

מה היא מטמאה אדם וכלי חרס – משום דב"השוחפין" (בבא בתרא טז.) גבי נושא נבלה ומדרס אף על גב דמטמא שאר בגדים שעליו אינו מטמא אדם וכלי חרס לכך נקטיננה הכא.

כלל ופרט המרוחקין זה מזה – מפורש בפרק "החובל" (בבא קמא פהא.) תניא אמר רב מאיר וכו' – לרבי יוחנן דאמר בפרק "כל היד" (נדה יטב.) ירד רבי מאיר לשטת עקביא בן מהללאל, וטימא דם ירוק, יפרש "דם ירוק" דהכא – לאו ירוק ממש כי ההיא דלעיל, אלא דיהא ממנו. וכן לעקביא: מטמא כותית דם ירוק דיהא, מדם ירוק שהוא טמא. ולעיל פירש בענין אחר.

סופרתו למנין שבעה – ואם תאמר: ודאמר ב"כיצד צולין" וובמסכת נזיר (טז.) מקצת היום ככולו, חובה גדולה אמר התם דמשכחת אליביה ברואה בין השמשות, וכי בכותים טורבי דהכי פריך לקמן (סטא, לרב.) דאמר: יום שפוסקת בו עולה למנין שבעה, "זורב" ככותאי אמרה לשמעתי? ויש לומר: דרבי יוסי לית ליה מקצת היום ככולו אלא בסוף ספירה, כמו שומרת יום. אבל בתחלה, כמו שאומרים כותים – מודה דלא אמרין. ומה שקשה מפרק קמא דראש השנה (יא.) נפרש בסוף מביחלן בעזרת ה'. דאיתו דחיק ומוקי אנפשיה – אין האמת כן, מודפריך בפרק בתרא (נדה ט"ק.) רב, ככותאי אמרה לשמעתי? רואה היא וסתר – אומר רבינו יצחק: דמשכחת בשמשה, בהיתר שתתור על ידי פליטה אחר ראיית שלשה ימים רצופין – דקיימא לן כרבנן, בפרק "רבי עקיבא" (שבת פו.) דבעינן שש עונות שלמות. אי נמי: אחר ראייה אחת, ואחר תיקון רבי יצחק דסופרת שבעה נקיים על טיפת דם כחדל. דמסתמא צריך נמי נקיים מורע, דכעין דאורייתא תקון. ומכאן, אשה ששמשה, וראתה מיד – אין לה להתחיל לספור נקיים עד אחר יום רביעי, דבעינן שש עונות שלמות. וכן פסק רבינו חננאל. ואפילו רבא דפליג הכא ארמי בר חמא, נראה דחורב, מה מדלא השיבו

השיבו למשכבם למטא אדם ולמטא בגדים לקולא! אמר רבא: "עליו" – להמעינו משמע. "מפני שהן בועלי נדות" וכו'. אפיו פולחן בועלי נדות וינהו? אמר רבי יצחק מגדלגא: בגשואות שנו. "והן יושבות על דם" וכו'. תניא, אמר רבי מאיר: אם הן יושבות על כל דם דם – תקנה גדולה היא להן, אלא – שרואות דם אדם ומשלימות אותו לדם ירוק. דבר אחר: יום שפוסקת בו, סופרתו למנין שבעה. מתקין לה רמי בר חמא: ותספרנו, ואנן נמי ניספריה, דקיימא לן מקצת היום ככולו! – אי דחזאי בפלגא דיומא – הכי נמי, הכא במאי עסקינן – דחזאי סמוך לשקיעת החמה. – וליקום ולימא ליה לקרא: כי כתיבא סמוך לשקיעת החמה כתיבא? – אין, על פרחי שבקיה לקרא, דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה. בעי רמי בר חמא: פולטת שכבת זרע, מהו שתסתור בזיבה? וראה היתה – וסותרת, וא

לזבה. אם כן – דלענין נקיים מקצת היום ככולו, זב שפסק והתחיל לספור, וראה קרי וקיימא לן דסותר אותו היום ותו לא. ב"המפלת" בשמעתא קמיתא (נדה כבא.) ואי מקצת היום ככולו – מאי סותר? הא איכא קצת היום לבא. אי דחזאי בפלגא דיומא בו – קשיא היא, ומשני: ולימא ליה לקרא בו' בחמייה. וקא מהדר לאוקמי אתקפתיה אין על כרחיך שבקיה לקרא בו' – דכיון דקיימא לן בכל דוכתי "מקצת היום ככולו", איהו דחיק ומוקי אנפשיה בסמוך לשקיעת החמה. פולטת – כגון ששמשה בזוב, ופסקה, והתחילה למנות, ופלטת. מהו שתסתור מניינה? הא דקיימא לן דפולטת – טמאה, משום רואה היא, וסותרת.

אלימא תחתיו דוב – דהוא מדרס חוב. ומאי ניהו נישא – בגד הנישא על חוב, מאי טעמא? "והנשא" – "והנישא" כתיב. לא ידענא מאי היא, ונראה בעיני שהיא פירוש משבוש. נתקן הכתוב מטומאה חמורה – מדרכתיב "וכל הנוגע בכל אשר ידיה תחתיו יטמא והנושא אותם יכבס בגדיו". ומדלא ערבינוהו וכתבו "וכל הנוגע

בגדיו", ואפסקינוהו "יטמא" – מכלל דהאי כבס "טמא" לאו באדם ובגדים קמיייר, אלא באוכלין ומשקין. "והנושא אותם" נדרש בתורת כהנים לנושא משכבו ומושבו של זב. אימא – להכי אפסקינוהו קרא: דלא יטמא אדם לטמא בגדים שעליו, להכי כתב "יטמא" – דאדם לחודיה טמא. או אם נגעו בגדים – ידו בגדים טמאים: ולא הוא. יעלה לתגלה – יעלה לסופה כגון בא עליה בששי שלה – יטבול בליל המחרת כמותה. שבעה ימים – ואפילו בא עליה בשביעי. מה היא מטמאה אדם לטמא בגדים – שעליו, דאיתו בקל וחומר ממשכבה, אף הוא מטמא אדם לטמא בגדים שעליו. וכלי חרס כתיב – ואף על גב דאין כלי חרס מקבל טומאה אלא מאירה, בהיסט זב חובה – מיטמא, כדכתיב (ויקרא טז.) "וכל כלי" וכלי חרס אשר יגע בו חוב", ואמרין מביחלן: איהו מגעו שהוא ככולו? הוי אומר: זה היסט. שאין תלמוד לומר וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא – שהרי כבר נאמר "ותהי נדתה עליו", ובדידה כתיב "וכל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו". מטומאה חמורה – שלא יזהה משכבו חמור כמשכבה לטמא אדם ובגדים שעליו. אבל אדם ובגדים – או אדם אם תגע בו, או בגדים אם תגע בהם. מדי אחרינא לא – כגון אדם וכלי חרס. וכל המשכב – רביא הוא, ולאן פרטא. אימא כתיב – בועלה כמותה, דהא אפסינהו קרא. לחומרא – ששניחן מטמאן אדם לטמא בגדים. אף הוא לא תחליק בין מגעו למשכבו – ולקולא, ששניחן לא יטמאו. דהא במשכבו – פשיטא לן שנתקן הכתוב, הלכך במגעו נמי – שאם נגע באדם, לא יטמאו לטמא בגדים. אדם כתיב "ותהי נדתה עליו", דהוקשו הוא והיא בהאי קרא. עליו – להחמיר משמע, ולא להקל. אפיו בולחו בועלי נדות וינהו – והא איכא פנינים? אם הן יושבות על כל דם דם – שהן רואות, בין טמא בין טהור – וישבת עליו שבעה ימי נדתה, והתחיל מנינה ששנשתנה מראה דם, ותמנה שבעה ימים. תקנה גדולה היא להם – אבל אינן עושות כן, אינן מונות אלא מראה ראשונה כשאר נשים. וזהו קלקולה: שרואה דם אדם, ומשלימותו לדם ירוק. כגון ראתה ירוק תחלה, סבורה היא: שזוהי טמאה, ומונה ממנו שבעה ימים. וכשרואה בחמישי שלה דם אדם – אינה משמרת אלא שני ימים, להשלים שבעה לראייתה הראשונה. והיא צריכה למנות מראיה שניה. יום שפוסקת בו – כשהיא רואה שלשה רצופים לאחר שבעת ימי הנדה, והיא זבה, ופוסקת באמצע היום – סופרת אותו קצת היום שער הערב למנין שבעה נקיים. ואנן – שבעה נקיים שלמים בעינן לזבה. אם כן – דלענין נקיים מקצת היום ככולו, זב שפסק והתחיל לספור, וראה קרי וקיימא לן דסותר אותו היום ותו לא. ב"המפלת" בשמעתא קמיתא (נדה כבא.) ואי מקצת היום ככולו – מאי סותר? הא איכא קצת היום לבא. אי דחזאי בפלגא דיומא בו' – קשיא היא, ומשני: ולימא ליה לקרא בו' בחמייה. וקא מהדר לאוקמי אתקפתיה אין על כרחיך שבקיה לקרא בו' – דכיון דקיימא לן בכל דוכתי "מקצת היום ככולו", איהו דחיק ומוקי אנפשיה בסמוך לשקיעת החמה. פולטת – כגון ששמשה בזוב, ופסקה, והתחילה למנות, ופלטת. מהו שתסתור מניינה? הא דקיימא לן דפולטת – טמאה, משום רואה היא, וסותרת.

השיבו. וכולהו אמוראי סברי פרק "יוצא דופן" (נדה מבא) דרואה הויא, וסתרה אף
לרבי שמעון, וכל שכן לרבנן. והא דקאמר רבא לקמן (לזא): "ואחר תסהר" – שלא
תהא טומאה מפסקת ביניהם, אביי אומר: שלא תהא זיבה מפסקת ביניהם. משם אין
להוכיח דרבא לא חור בו, דהתם איירי בטומאת לידה שטמאה שבעה, ועושה משכב
ומושב כמו נדה – ולכן קאמר שלא תהא
מפסקת. אבל קרי: דלא סותר אלא יום אחד
– לא מפתיק.

לטהרתו אמר רחמנא – ורבא סבר: דלא
משמע מ"לטהרתו" – שלא תהא
טומאה מפסקת.

ורמינהו על ששה ספקות שורפין את
התרומה – משום דכתי'
דמתניתין עם הארץ הוא, פריך: מדרמספיקין
ליה בבוועל נדה, והא קתני דעל ספק בגדי עם
הארץ שורפין. אבל פשיטא דאיכא ספקי
טובא שאין שורפין עליהם את התרומה, כגון
טומטום בלובן או באדום, וכיוצא בו.
ובמסקנא דאמר: ספק בועל ברוחק ספק בועל
בקרוב, ואפילו בועל בקרוב – שמא לא
השלימתו לדם ירוק, לא היה צריך לעשות
ספק ספיקא, כדפירשנו. או שמא נראה
להחמיר בזה כמו בספק בגדי עם הארץ, לכך
משכב ביד ספק ספיקא. ומכאן קשה על מה

שפירש רש"י בפרק קמא דשבת (טו.ב) על דף
(בריתא) דעל ששה ספקות כו' על ספק מי
רגלי אדם שנגנב מי רגלי בהמה, ופירש:
דהשתא יש להסתפק שמא של בהמה הן,
ואפילו של אדם הן – שמא של חבר הן.
ודכא משמע דעל ספק ספיקא אין שורפין;
ומיהו אין להשוות גזירת חכמים, דפעמים
נראה להם להחמיר, אפילו בספק ספיקא.
ורבינו תם פירש דהם: דכיון דהם כנגד מי
רגלי בהמה – ודאי דגוי הם, דישאל –

היה נפנה לצדדין, כדאמר ב"הניזקין" (סד).
וקשה: דאפילו דאי הם דישאל – שורפין,
משום דשמא דעם הארץ הן, כדשרפינן על
ספק הרוקן הנמצאים, בההיא (בריתא);
ועוד דאטומאה דגוי – לא שרפינן תרומה,
כדאמר לקמן (לזא); עברו רבנן הכירא, דלא
לישרוף עליה תרומה וקדשים! ונראה לפרש:
דלחכי נקט "כנגד מי רגלי בהמה" – דאו
ניכר שאינה של בהמה, שאינן דומין לאותן
שכנגדן, וליכא אלא ספיקא אחת. אבל אם
היה להסתפק בשל בהמה – לא הוי שרפי,

דהוי ליה ספק ספיקא.
שדרם על בגדי חבר – וחס נגעו בתרומה.
והא דלא אוקי: כגון שנגע הכותי
בתרומה – משום דמתניתין לא איירי בהכי.
בבתי ערום – והא דלא אוקי: כגון שדרס
ברגלו יחף – משום דאי היה לבוש
בגדים שישבע עליהן אשתו נדה, אף על גב
דטבל – הוי אב הטומאה, כדאמר בתורת
כתנים: והנשא את המדרס – הרי הוא
מטמא שנים ופוסל אחר. לכך מוקי בערום.
כדשפירש מן המדרס – לא היה אלא
ראשון, כדאמרין בתורת כתנים, ואינו
מטמא כלי. והוה מצי למימה: כשהטביל וגם
הבגדים, שאלו כשיש בגדי חבר.

בועל נדה משוית ליה – ואיהו סבר: שהוא
חבר למילי דעלמא, ובואת סבר
לעשות טטוב. וכן אביי דספרי. ותיפוק ליה משום צינורא דעם הארץ – דוקא לענן צינורא עשאוהו כוב, שאפשר ליהודי ויכולין לעמוד בה. אבל חומרא יתירא, כגון משכב
ומושב דהייטס – לא עשאוהו כוב. דבשילוח "הניזקין" (גיטין סא.ב) פריך: וליחוש שמא תסיטם אשתו נדה. אבל להיטס דנפשיה – לא איכפת לן, ושמעתין נמי מוכח דאין לו טומאת
מדרס, דאי אית ליה – לעיל דפריך על ששה ספקות כו', למאי דחשיב כותי כעם הארץ, הוה ליה לאקשווי מתניתין גופה: אמאי קתני מטמא משכב התחתון כעליון, ואי תחתון
של עם הארץ הוי בתחתון של זב אלא דאי אין לו טומאת מדרס. והא דמשני: בכותי שטבל ועלה ודרס כו', דאי משום טומאת עם הארץ, לא טביל ליה – ודיני משום דאי
לא

או דילמא, נוגעת היתה – ולא סתרה? אומר רבא:

לפום חורפא שבשעתא, נהי נמי דסתרה, כמה תסתור?

תסתור שבכה – דיה כבועלה. תסתור יום אחד –

"ואחר תטהר" אומר רחמנא "אחר" – אחר לכולן, שלא

תהא טומאה מפסקת ביניהם. – וליטעמך, זב גופיה

הכי סתרי? "לטהרתו" אומר רחמנא – שלא תהא

טומאה מפסקת ביניהם! אלא מאי אית לך למימר –

שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם, הכא נמי –

שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם. "ואין חיבין

עליהן על ביאת מקדש" וכו'. רב פפא איקלע לתואר.

אמר: אי איכא צורכא מרבנן הכא, איזיל אקבל אפיה.

אמר ליה ההיא סבתא: איכא הכא צורכא מרבנן, ורב

שמואל שמיה, ותני מתניתא, יהא רעוא דתהוי כותיה!

אמר: מדקמברכי לי בגויה – שמע מינה ירא שמם

הוא. אול לגביה, רמא ליה תורא, רמא ליה מתניתין

אהרדי: תנן: אין חיבין עליהן על ביאת מקדש, ואין

שורפין עליהן את התרומה, מפני שטומאתה ספק.

אלמא – מספיקא לא שרפינן תרומה, ורמינהי: על

ששה ספקות שורפין את התרומה, על ספק בגדי עם

הארץ! אומר רב פפא: יהא רעוא דלתאכיל האי תורא

לשלמא, הכא במאי עסקינן בכותי חבר. – כותי חבר

בועל נדה משוית ליה? שבקיה, ואתא לקמיה דרב

שימי בר אשי. אומר ליה: מאי מעמא לא משנית ליה;

בכותי שטבל ועלה, ודרם על בגדי חבר, ואזול בגדי

חבר ונגעו בתרומה. דאי משום טומאת עם הארץ –

הא טביל ליה, ואי משום בועל נדה – ספק בעל בקרוב

ספק לא בעל בקרוב. ואם תמצ' לומר בעל בקרוב

– ספק השלימתו ירוק ספק לא השלימתו, והוי ספק

ספיקא, ואספק ספיקא לא שרפינן תרומה. – ותיפוק ליה משום בגדי עם הארץ, דאמר מר:

בגדי עם הארץ מדרס לפרושי! – אומר ליה: בכותי ערום. משנה בנות צדוקין, בזמן שנהגו

ללכת בדרכי אבותיהן – הרי הן ככותיות, פרושו ללכת בדרכי ישראל – הרי הן בישראליות.

רבי יוסי אומר: לעולם הן בישראליות, עד שיפרשו ללכת בדרכי אבותיהן. גמרא איפשיא

להו: סתמא מאי? תא שמע: בנות צדוקין, בזמן שנהגות ללכת בדרכי אבותיהן – הרי

הן ככותיות, הא סתמא – בישראליות. אימא סיפא: פרושו ללכת בדרכי ישראל – הרי הן

בישראליות, הא סתמא – ככותיות! אלא מהא איכא למשמע מיניה. תא שמע, דתנן רבי יוסי

אומר: לעולם הן בישראליות עד שיפרשו ללכת בדרכי אבותיהן. מפלל דתנא קמא סבר:

סתמא ככותיות, שמע מינה. תנו רבנן: מעשה בצדוקי אחד שספר עם כהן גדול בשוק,

ונתנה צנורא מפיו ונפלה לבתן גדול על בגדיו, והוריקו פניו של כהן גדול, וקדם אצל אשתו.

אמר לו: אף על פי שגשי צדוקים הן – מתיראות מן הפרושים, ומראות דם לחכמים.

אמר רבי יוסי: בקיאינו אנו כהן יותר מן הכל, והן מראות דם לחכמים, חוץ מאשה אחת

שהיתה בשכונתינו, שלא הראת דם לחכמים ומתה. – ותיפוק ליה משום צנורא דעם הארץ!

אמר אביי: בצדוקי חבר. – אומר רבא: צדוקי חבר, בועל נדה משוית ליה? אלא אומר רבא:

תל

תל

לעשות טטוב. וכן אביי דספרי. ותיפוק ליה משום צינורא דעם הארץ – דוקא לענן צינורא עשאוהו כוב, שאפשר ליהודי ויכולין לעמוד בה. אבל חומרא יתירא, כגון משכב
ומושב דהייטס – לא עשאוהו כוב. דבשילוח "הניזקין" (גיטין סא.ב) פריך: וליחוש שמא תסיטם אשתו נדה. אבל להיטס דנפשיה – לא איכפת לן, ושמעתין נמי מוכח דאין לו טומאת
מדרס, דאי אית ליה – לעיל דפריך על ששה ספקות כו', למאי דחשיב כותי כעם הארץ, הוה ליה לאקשווי מתניתין גופה: אמאי קתני מטמא משכב התחתון כעליון, ואי תחתון
של עם הארץ הוי בתחתון של זב אלא דאי אין לו טומאת מדרס. והא דמשני: בכותי שטבל ועלה ודרס כו', דאי משום טומאת עם הארץ, לא טביל ליה – ודיני משום דאי
לא

אז דילמא פולטת טמאה משום שנוצעת היתה בשכבת זרע, ודינה כנוגעת בשאר הטומאות שלא סתרה מנינה.
אמר רבא לרמי בר חמא, לפום חורפא שבששתא – מרוב חריפותך לא עיינת בשאלתך, שהרי נהי נמי דסתרה – גם אם נאמר שהיא רואה וסותרת, כמה ימים תסתור, הרי אין לומר שתסתור את כל השבועה ימים, שהרי היה כבועלה – אין להחמיר בה יותר מבעולה, חב שראה קרי בתוך מנץ הנקיים, סותר רק יום אחד. ואין לומר שתסתור רק יום אחד כבועלה, שהרי 'ואחר תמהר' אמר רחמנא – התורה אומרת לגבי זה (ויקרא טו כח) וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר, ומתיבתא אחר' משמע שצריך שיהיה זמן אחד שהוא אחר לבוין – לאחר שבעת הימים ביחד, והיינו שהשבועה ימים יהיו רצופים, שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם, ואם היא סותרת יום אחד, נמצא שהימים אינם רצופים, ובהכרח שאינה סותרת באופן זה. משיב רמי בר חמא לרבא: ולישעמך – ולשיטתך שאתה מקשה כן, זב גופיה היכי סתר – איך זב עצמו שראה קרי סותר יום אחד, הרי וספר לו שבעת ימים לטהרתו אמר רחמנא לגבי זב (שם טו יג), ומהלשון 'לטהרתו' משמע שכל הימים יהיו טהרה אחת, שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם, ואם סותר יום אחד אין טהרתו רצופה, אלא בהכרח מאי אית לך למימר – מה יש לך ליישב, שהתורה מקפידה רק שלא תהא טומאה ויבה מפסקת ביניהם, ואכן אם רואה ויבה סותר כל מינו, אבל אם רואה קרי אף סותר יום אחד, אין זה נחשב הפסקה, ואם כן הלא נמי זבה שפלטת שכבת זרע באמצע ספירתה, יתכן שסותרת בכך יום אחד, ומכל מקום אין חסרון בכך שהימים אינם רצופים, משום שהתורה מקפידה רק שלא תהא טומאה ויבה מפסקת ביניהם, אבל טומאה אחרת יכולה להפסיק. שנינו במשנה: ואין חיבין עליהן על ביאת מקדש וכו'.
מספרת הגמרא: רב פפא איקלע – הודמן למקום ששמו תנא, אמר, אי איכא צורבא מרבנן הלא – אם יש כאן תלמיד חכם, איזיל אקבל אפיה – אלך ואקבל פניו. אמרה ליה ההיא סבתא ו-זקנה אחת, איכא הלא צורבא מרבנן ורב שמואל שמיא – יש כאן תלמיד חכם ששמו רב שמואל, והני מתניתא – והוא שונה ברייתו, יהא רצנא דתהוי כותיה – יהיה רצון שתהיה כמותו. אמר רב פפא לעצמו, מדקמברכי לי בגווייה – מכך שמברכים אותי שאהיה כמותו, שמע מינה – מוכח שירא שמים הוא. אול לגביה – הלך רב פפא לבקר, רמא ליה תורא – שחט רב שמואל שור לכבוד רב פפא, ומיד רמא ליה מתניתין אהרדי – הקשה לו סתירה במשניות.
וכך הקשה רב שמואל: תנן במשנתנו, אין חיבין עליהן על ביאת מקדש – הנכנס לבית המקדש כשהוא לבוש בבגדים שכתי שוב עליהם, אינו חיב קרבן, ואין שורפין עליהן את התרומה שנגעה בהם, מפני שטומאתה של אשת הכותי היא רק מקפק, שהרי אין אנו יודעים אם היא נדה, אלא מפסקא לא שרפין תרומה – ומבואר שעל בגדי כותים שהם ספק מפסיקים לא שורפים תרומה, ורמינהי – ויש להקשות על כך מהמשנה (טהרות פ"ד מ"ה) שאומרת, על ששה ספקות של טומאה שורפין את התרומה, ואחד מהם הוא על ספק בגדי עם הארץ, שאם בגדי עם הארץ נגעו בתרומה שורפים אותה, משום שחוששים שאותו עם הארץ היה טמא, ואם כן קשה, מדוע אין שורפים תרומה שנגעה בבגד ששכב עליו כותי, הרי כותי הוא עם הארץ, ועל בגדי עם הארץ שורפים תרומה.
רב פפא התפלל תפילה קצרה, והשיב על הקושיא: אמר רב פפא, יהא רצנא דלתאכלי האי תורא לשלמא – יהי רצון ששור זה יאכל בשלום, הלא פמאי עסקינן – כאן, במשנתנו, במה מדובר, ככותי 'חבר' – שאינו עם הארץ, ובגדי אינם בגדי עם הארץ.
השיב רב שמואל בשאלה: אם מדובר בכותי חבר, בועל נדה משוית ליה – וכי אתה מחשיב אותו כבועל נדה, הרי ודאי שאין לחשוש לכך, ובהכרח שהמשנה שמחשיבה אותו כבועל נדה עוסקת בכותי עם הארץ, ויחזרת הקושיא ממה ששנינו ששורפים תרומה על בגדי עם הארץ.

מספרת הגמרא: שבקיה – עזב רב פפא את מארחו שבייש אותו, ואחא לקמיה – ובא לפני דרב שימי בר אשי, וספיר לו מזה שאירע. אמר ליה רב שימי לרב פפא, מאי מעמא לא משנית ליה – מדוע לא תירצת לו באופן אחר, שמשנתנו ושאומרת שלא שורפים תרומה שנגעה במדרס הכותי, מדברת בכותי שפכל ועלה מטבילתו, ואחר כך דרס על בגדי חבר, ואזיל – והלכו אותם בגדי חבר ונגעו בתרומה, ובאופן זה אין שורפים את התרומה.
מבאר רב שימי טעם הדבר: דאי – שאם נאמר שישרפו את התרומה משום טומאת עם הארץ, הא מביל ליה – הרי אותו כותי טבל כעת ואינו טמא, ואי – ואם נאמר שישרפו את התרומה משום החשש שהכותי הוא בועל נדה, והוא בתוך שבעת ימי טומאתו ולא הועילה טבילתו, יש לדחות שיש כאן שני ספיקות, א. ספק בעל בקרוב – יתכן שאותו כותי בעל לאחרונה את אשתו, ספק לא בעל בקרוב, וכבר עברו ימי טומאתו, וטבילה זו סתירה אותו. ב. ואם תמצא לומר – וגם אם נאמר שבעל בקרוב, ספק השלימותו לדם ירוק – יתכן שאירע לאשתו מקרה זה, שראתה דם ירוק והתחילה למנות, ואחר כך ראתה דם אדום והמשיכה למנות מהזמן הראשון, ולפי צד זה לא הועילה טבילתה, והיא ובעלה טמאים, ספק לא השלימותו – אולם יתכן שלא קרה לה מקרה זה, והיא ובעלה טהורים, והני ספק ספיקא, ואספק ספיקא לא שרפין תרומה – וכשיש שני צדדים להתיר לא שורפים תרומה.
מקשה רב פפא לרב שימי: ותיפוק ליה – הרי גם בלא החששות הנזכרים יש לשרוף את התרומה, משום שכאשר עלה הכותי מן הטבילה ולבש את בגדיו, נטמא מבגדיו שהם בגדי עם הארץ, ויחזר ומטמא את בגדי החבר שדורס עליהם, דאמר מר – שהרי שנינו במשנה (חגיגה יד.) בגדי עם הארץ מדרס לפרושי – כמו שמדרס הזב מטמא אדם ובגדים, כך בגדי עם הארץ מטמאים בגדי פרושים [אלו שקיבלו על עצמם לאכול חולין בטהרה].
אמר ליה רב שימי לרב פפא, מדובר בכותי שדרס על בגדי החבר כשהוא ערום, שעדיין בגדיו לא טימאו אותו.

משנה

המשנה מבארת את דין בנות הצדוקים, שגם הם כופרים בתורה שבעל פה כמו הכותים.
בנות צדוקין הכופרים בתורה שבעל פה, בזמן שנהנו ללכת בדרבי אבותיהן (הצדוקין) הרי הן בחזקת נדות כפיותיות, אך אם פרשו מדרבי אבותיהם, והחלו ללכת בדרבי ישראל, הרי הן בישראליות כשרות, ואינן בחזקת נדות. רבי יוסי אומר, לעולם הן כבנות ישראל, עד שיפרשו – אלא אם כן נדע שפרשו מדרבי ישראל ללכת בדרבי אבותיהן.

גמרא

איבעיא להו – נסתפקו בני הישיבה, לדעת תנא קמא שמחלק בבנות צדוקים [שההולכות בדרבי אבותיהן דינן ככותיות, וההולכות בדרבי ישראל דינן בישראליות], סתמא מאי – מה הדין בסתם בת צדוקים, שאיננו יודעים אם הולכת בדרבי אבותיה.
הגמרא מבקשת לפשוט את הספק: תא שמע רביה ממה ששנינו במשנה, בנות צדוקין, בזמן שנהנו ללכת בדרבי אבותיהן הרי הן כפיותיות, ומשמע שדווקא באופן זה דינן ככותיות, הלא סתמא – אבל בסתם דינן בישראליות.
דוחה הגמרא: אימא ספא – אמור את המשך המשנה, פרשו ללכת בדרבי ישראל הרי הן בישראליות, ומשמע שדווקא באופן זה דינן בישראליות, הלא סתמא דינן כפיותיות. מסיקה הגמרא: אלא בהכרח, מהא ליכא למשמע מינה – מדברי המשנה הללו אין לפשוט את הספק.
הגמרא פושטת את הספק מהמשך דברי המשנה: תא שמע, דתנן בהמשך המשנה, רבי יוסי אומר, לעולם הן בישראל עד שיפרשו ללכת בדרבי אבותיהן, והיינו שבא רבי יוסי ללמד שבסתם דינן

1 –כשנטמאן] פִּשְׁאָר טומאות כגון טומאת מת ושרץ, לא לִישָׁלְחוּ.
 2 מתרצת הגמרא: אָמַר קָרָא 'מִזְכָּר' ודורש זאת רב כמו 'מן הזכר',
 3 שמה שמיעטה התורה טומטום ואנדרוגינוס מדין שילוח הוא רק
 4 מִטּוּמְאָה הפורשת מן גופו של הַזָּכֵר.
 5 מוסיפה הגמרא להקשות על דברי רב: וְכָל הַיָּבָא דְּכֶתִיב – וכי בכל
 6 מקום שנאמר 'מִזְכָּר עַד נִקְבָּה' לְמַעוּמֵי טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוּס הוא
 7 דְּאֵתָא – הפסוק בא, וְהָא נָבִי עֲרִכִין – באומר ערכי עלי או ערך
 8 פלוני עלי, שעליו לשלם להקדש כפי הערך הקצוב בפרשת ערכין,
 9 דְּכֶתִיב בו תיבת הַזָּכֵר, שנאמר (ויקרא כז ב-ד) 'אִישׁ בִּי יִפְלֹא נָדָר
 10 בְּעַרְפָּךְ נִפְשָׁת לַה' וְהָיָה עֲרַפְךָ הַזָּכֵר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַד בֶּן שְׁשִׁים
 11 שָׁנָה וְהָיָה עֲרַפְךָ חֲמִשִּׁים שָׁקֶל בְּסֶפֶר בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְאִם נִקְבָּה הוּא וְהָיָה
 12 עֲרַפְךָ שְׁלֹשִׁים שָׁקֶל'. וְתִנָּא בברייתא, ממה שנאמר 'הַזָּכֵר' ולא 'זכר'
 13 בלא האות ה"א. למדים שדווקא בזכר יש דין ערכין, וְלֹא בְּטוּמְטוּם
 14 וְאַנְדְּרוֹגִינוּס שהאומר ערך אחד מהם עלי אינו משלם כלום להקדש.

15 ממשיכה הברייתא ודורשת: יָכֹול היית לפרש שמיעטה התורה רק
 16 שלא יִהְיֶה נערך הטומטום או האנדרוגינוס בְּעֶרְףְךָ הקצוב בַּאִישׁ זכר,
 17 אֲבָל יִהְיֶה נערך בְּעֶרְףְךָ הקצוב בַּאִשָּׁה, תִּלְמִיד לזֹמֶר 'הַזָּכֵר' וְאִם
 18 נִקְבָּה, שתיבת 'אם' מיותרת ללמדנו שדווקא על זָכֵר וְדֹא' וְנִקְבָּה
 19 וְדֹאִית האומר ערך אחד מהם עלי משלם ערכו להקדש, וְלֹא על
 20 טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוּס. מדייקת הגמרא מהברייתא: מבואר בברייתא
 21 דְּמַעְמָא שממעט טומטום ואנדרוגינוס משום דְּכֶתִיב 'הַזָּכֵר' וְאִם
 22 נִקְבָּה ויתרה בכך את אות ה"א ותיבת 'אם' ולא כתבה 'זכר ונקבה',
 23 ומשמע הָא מִזְכָּר וְנִקְבָּה' לֹא מְמַעַט – שמתיבות 'זכר ונקבה' עצמם
 24 אין למדים למעט טומטום ואנדרוגינוס, ואין מיעט רב מתיבות אלו.
 25 מתרצת הגמרא: אכן גם בלא יתור בפסוק יש למעט טומטום
 26 ואנדרוגינוס מתיבות 'זכר ונקבה', ומה שלגבי ערכין צריך יתור בכדי
 27 למעטם, משום דְּהוּא 'זכר ונקבה' שנאמר לגבי ערכין מְכַעֵי לִיה –
 28 נצרך

1 כישראל, מְכַלֵּל – ויש ללמוד מכך דִּתְנָא קָמָא סָבֵר, שבסִתְמָא דינן
 2 בְּבוֹתִינֹת, שהרי משמע שרבי יוסי בא לחלוק על תנא קמא. מסיקה
 3 הגמרא: שְׁמַע מִיָּה – אכן מוכח מכך שזוהי דעת תנא קמא.
 4 הגמרא מביאה מעשה בענין בנות הצדוקים: תִּנּוּ רַבִּנָּן בברייתא,
 5 מַעֲשֶׂה בְּצִדּוּקֵי אֶחָד שְׁסָפֵר – שדיבר עם בָּהֶן גְּדוֹל בְּשׁוֹק, וְנִתְּנָה
 6 צִנּוּרָא – טיפת רוק מִפִּי של הצדוקי, וְנִפְלָה לְבָהֶן גְּדוֹל על בְּגָדָיו,
 7 וְהוֹרִיקוּ –[ונעשו ירוקות] פָּנָיו שֶׁל הַבָּהֶן גְּדוֹל, מרוב צערו על
 8 שנטמאו בגדיו. וְקָדַם הַכֶּהֱן גְּדוֹל ובא אֶצֶל אִשְׁתּוֹ של הצדוקי, ושאל
 9 אותה אם אירע לה מעשה שראתה דם ירוק והשלימה עליו דם
 10 אדום, אָמְרָה לוֹ הצדוקית על עצמה וחברותיה, שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁנֵשִׁי
 11 צִדּוּקִים הֵן, מִתְּרִיאוֹת הֵן מִן הַפְּרוֹשִׁים, וּמִרְאוֹת את הָדָם שֶׁהֵן
 12 ראוות לְחֻכְמִים.
 13 מסיימת הברייתא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּקִיאוֹן אֲנִי בָּהֶן יוֹתֵר מִן הַכָּל –
 14 אני מכיר את מנהג הצדוקיות יותר מכולם, וְאִכֵּן הֵן מִרְאוֹת דָּם

15 לְחֻכְמִים, חוֹיֵן מֵאִשָּׁה צדוקית אַחַת שֶׁהָיְתָה בְּשִׁבּוֹנִתִינוּ, שְׁלֹא
 16 הָרָאָת דָּם לְחֻכְמִים, וּמִתָּה.
 17 הגמרא מקשה על דברי הברייתא: מדוע שאל הכהן גדול את
 18 הצדוקית אם היתה טהורה, וְתִפְסֹק לִיה – הרי גם אם הצדוקית
 19 היתה טהורה, בגדיו של הכהן גדול טמאים, מִשּׁוּם שחכמים גזרו
 20 טומאה על צִנּוּרָא – רוק דָּעַם הָאֵרֶץ, ואפילו אם היה זה עם הארץ
 21 שאינו צדוקי, ואינו בועל נדה, רוקו היה מטמא את בגדי הכהן גדול.
 22 מתרצת הגמרא: אָמַר אֲבִי, הצדוקי המוזכר בברייתא לא היה עם
 23 הארץ, אלא מדובר בְּצִדּוּקֵי 'חֶבְר'!
 24 רבא מקשה על דברי אבִי, ומתרץ באופן אחר: אָמַר רַבָּא לאבִי, אם
 25 מדובר בְּצִדּוּקֵי חֶבֶר, בּוֹעֵל נִדָּה מְשׁוּיָת לִיה – וכי אתה מחשיב אותו
 26 כבועל נדה, הרי ודאי שאין לחשוש לכך, וכיון שהכהן גדול חשש
 27 לכך בהכרח שמדובר בצדוקי שאינו חבר.
 28 אֲלָא אָמַר רַבָּא לתרץ באופן אחר,

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

... זה מזמן שנתתי אל לבי, מה זה עשה ה' ככה לעמנו בני ישראל, בהתבונן בהמצב הירוד בענין
 זהירות בדיני וחוקי טהרת המשפחה, וכמציין גם כת"ר לכ"מ, שאף שכשר הוא וכו' וביותר קשה בהנוגע
 לארצוה"ב, שכנראה במוחש השגחה העליונה הביאה לכאן רוב מנין ורוב בנין של בניי ותורה מתפשטת
 מכאן וכו', והרי פשיטא דאין להתנחם במרו"ל דבעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא ובן הנדה ה"ה (לחד מ"ד)
 עז פנים (כלה רבתי רפ"ב).

אבל התבוננתי בדין הברור לכל הידיעות, אשר טבילת נדה אין צריכה כוונה כלל, והרי דוקא
 בארצוה"ב נפוץ ביותר וביותר הענין דרחיצה בנהרות ובימים, ולא רק בימות הקיץ, אלא לעתים תכופות
 גם בימות החורף, נוסף על הרחיצה מקום אסיפת מים רבים יותר מארבעים סאה פי כמה ובפרט שגם
 אמת המים מהנהר, לפעמים קרובות, מעורבת בהם או מי מעין.

ואף שפשוט שאין לפרסם הני"ל ולא רק בפני עמי הארץ אלא גם לאלו שבדרגא עליונה מהם, אבל
 ביחד עם זה אין לדחות ח"ו כו"כ מבני ובנות ישראל משידוכין למשפחות יראי ה' וחרדים לדברו, אפילו
 באם היתה ידיעה ברורה שלא נזהרים בטהרת מקוה בפרסום, ועאכו"כ במקום שאין כאן אלא השערה,
 וק"ל.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ד. יין לִבְנֵי מְקַדְּשִׁים עָלָיו¹⁷ כְּמוֹ שֶׁיִּתְפָּאֵר בְּסִימָן תע"ב²⁰:

חלק ב סימן ערב על איזה יין מקדשין סעיף ד

הלכתא רבתא

יג] מקדשין עליו - ויין לבן של ימינו מקדשין עליו לכתחילה¹⁸, ופעמים שיש בו עדיפות על פני יין אדום¹⁹.

צינונים והוספות

שהוסיפו ביין, משא"כ ביין לבן אין הדרך להוסיף מאומה. (20) סעיף כו: מצוה לחזור אחר יין אדום אם אין הלבן משובח ממנו שנאמר אל תרא יין כי יתאדם משמע שחשיבותו של יין כשהוא אדום ואף על פי שבקידוש של שאר ימים טובים ושבחות נוהגין כהאומרים שאין צריך לחזור אחר יין אדום אם אינו משובח מן הלבן כמו שנתבאר בסי' ער"ב מכל מקום בד' כוסות יש לנהוג כהאומר שצריך לחזור אחריו לפי שיש בו זכר לדם שהיה פרעה שוחט את בני ישראל ועכשיו שמצוים לעלות עלילות שקרים נמנעו מליקח יין אדום לפסח.

18) יין לבן של ימינו הוא תמיד באיכות טובה, ואינו היין שהסתפקו בו הפוסקים שהיה פעמים רבות באיכות גרועה (ודלא כמשנ"ב ס"ק י שכתב לחזור תמיד אחר יין אדום), ומפי השמועה שבכמה שנים נהג כ"ק אדמו"ר לקדש על יין לבן (ס' השבת בקבלה ובחסידות כרך ב' עמ' 746), ולשמועה אחת קידש על יין לבן אפילו בסדר פסח (אוצר מנהגי חב"ד ניסן ע' קלט ובשו"ע א).
וראה אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב. א עמ' תו ליקח יין לבן לפסח.
19) כיון שביין אדום לא ברורה כמות המים והחומרים

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ב וחיוב כל אדם לבצוע על שתי ככרות שלמות אחד אנשים
2 ואחד נשים וסמך לזה שנאמר לקטו לחם משנה וגו'.

3 ואין צריך שיבצע משתיהן אלא שיאחזו שתייהן בידו ויבצע
4 מאחת מהן שהרי לא נאמר לחם משנה אלא בליקטה דהיינו
5 אחיזה (ורשאי להשמיט השניה מידו בשעת הבציעה ודי במה
6 שאחזו שתייהן בשעת ברכת המוציא).

7 וצריך לבצוע מן העליונה שאין מעבירין על המצות במה דברים
8 אמורים ביום השבת או בליל יו"ט אבל בליל שבת יש נוהגין
9 מטעם הידוע להם לבצוע על התחתונה וכדי שלא לעבור על
10 המצות מניחין התחתונה קרוב אצלם יותר מהעליונה ונמצא
11 שאין כאן מעביר על המצוה כלל או לוקחין העליונה בשעת
12 ברכת המוציא ומניחים אותה למטה ובוצעין עליה:

13 ג מצוה לבצוע בשבת פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה
14 מפני שנראה כמחבב סעודת שבת שחפץ לאכול בה הרבה
15 ואע"פ שבחול אין לעשות כן מפני שנראה כרעבתן מכל מקום
16 הואיל ואינו עושה כן כל ימות החול אלא בשבת בלבד ניכר
17 הדבר שאינו עושה בשביל רעבתנות אלא בשביל כבוד השבת:

18 ד אין המסובין רשאים לטעום עד שיטעום הבצוע אם הם
19 זקוקים לככרו דהיינו שאין להם לחם משנה לפני כל אחד
20 והם יוצאים ידי חובתם במה ששומעים ממנו ברכת המוציא
21 שמברך על לחם משנה ואוכלים מאותו לחם משנה אבל אם יש
22 לחם משנה לפני כל אחד מהם שאינם זקוקים לטעום מלחם
23 משנה שלפניו יכולים לטעום ממה שלפניהם קודם שטעם הוא

ממה שלפניו:

24

25 ה אפילו אכל אדם כל מיני מעדנים ומיני תבשילין הרבה
26 אע"פ שהם מחמשת המינים אינו יוצא ידי חובת ג' סעודות
27 שחייב אדם לסעוד בשבת עד שיאכל לחם שמברכין עליו
28 המוציא וברכת המזון (ועוד שיעקר סעודה הוא הלחם שעליו
29 יחיה האדם) לפי שלגבי אכילת המן שממנה למדו ג' סעודות
30 נאמר בה לחם שנאמר ויאמר אליהם משה הוא הלחם אשר נתן
31 וגו':

32 ו כיון שאכל יתר מעט מכביצה יצא ידי חובתו אבל כביצה
33 בלבד נקראת אכילת עראי ואינו יוצא בה ויש אומרים
34 שבכזית בלבד יוצא ידי חובתו ויש אומרים שבסעודה שלישית
35 אין צריך לחם כלל ויתבאר הכל בסימן רצ"א:

36 ז טוב לברך על ב' אגודות של הדס קודם קידוש של לילה
37 ושל יום ובתוך סעודה שלישית:

38 ח אם יש קצת אונס שלא יוכל לסעוד בלילה יכול לדחות
39 הסעודה עד למחר שיאכל ג' סעודות ביום ובלבד שיקדש
40 בלילה ויאכל מיד אחר הקידוש כזית מחמשת המינים או
41 שישתה עוד רביעית יין כמו שנתבאר בסימן רע"ג אבל אם אין
42 שם אונס אין לעשות כן שהרי אפילו מבעוד יום מצוה למנוע
43 מלאכול כדי שיאכל בלילה לתיאבון כמו שנתבאר בסימן
44 רמ"ט:

חלק ב סימן עדר דיני בציעת הפת בשבת סעיפים ב"ח

לקוטי תורה

1 [ומעתה יבאר גודל ההפלאה בכך שהאדם אינו רוצה
2 להסתפק באורות וגילויים מאלקות ורוצה לידבק במהותו
3 ועצמותו יתברך, דלכאורה הלא כן הוא בטבע האדם
4 שרוצה הדבר הנעלה והטוב ביותר, והרי מהותו ועצמותו
5 יתברך הוא למעלה שלא בערך מהאורות והגילויים (שהם
6 "הארה בעלמא").

7 וזהו שממשיך, שיש חידוש גדול ביותר בזה, כי אהבה
8 רבה זו היא היפך "גדרי טבעית של כל אהבה ורצון":

9 והגם שבכחינה זו אי אפשר להיות על דרך "יושבין
10 ונהנין מזיו", כי אם אדרבה, בחינת ביטול
11 במציאות, וכביטול והתכללות הנר באבוקה,
12 אעפ"כ זה רצונה וחפצה להתבטל במהותו
13 ועצמותו מלהיות נהנין רק מזיו כו'.

14 בדרך כלל, האהבה והרצון לאיזה דבר הוא רק
15 לפי שיגיע לנפשו תענוג והנאה ממנו, ועל כן חפץ
16 ומשתוקק אליו כדי שיתענג ויהנה ממנו, משא"כ דבר
17 יקר מאד שמצד סיבה לא יוכל ליהנות ממנו לא
18 ישתוקק לדבר ההוא. ולמשל, אבנים יקרות המבהיקים
19 לעין, שרק הרגיל בהם כמו שרים ומלכים מבינים בהם
20 ומתענגים מהם, משא"כ בני הכפרים שאין להם השגה
21 כלל באבנים יקרות אין להם חשק ורצון אליהם.

22 וכך בענייננו, שהנאת ועונג האדם הם רק מ"זיו
23 השכינה", כי באור זה יכולה להיות השגה, משא"כ
24 בהקב"ה בכבודו ובעצמו, שהוא למעלה לגמרי מגדר
25 הנבראים, לא שייך שום השגה ועונג, אלא אדרבה, רק
26 "ביטול במציאות", "על דרך דמיון בבוא אדם לפני

27 מלך גדול ונורא שמתבטל ונשאר כאבן דומם בלי
28 חיות כלל".

29 ומכל מקום אנו רואים שתתפעל הנפש ברצון
30 ותשוקה וחפץ נפלא לדבקה במהותו ועצמותו יתברך,
31 אע"פ שלא ישיג ויהנה ויתענג מאומה, ואדרבה,
32 יתבטל ממציאותו לגמרי מכל וכל.

33 וכמבואר בתניא בפירוש "נר ה' נשמת אדם" -
34 "פירוש, שישראל הקרוים אדם, נשמתם היא למשל
35 כאור הנר שמתנענע תמיד למעלה בטבעו מפני שאור
36 האש חפץ בטבע ליפרד מהפתילה ולידבק בשרשו
37 למעלה. . . ואף שעי"ז יכבה ולא יאיר כלום למטה וגם
38 למעלה בשרשו יתבטל אורו במציאות בשרשו, אעפ"כ
39 בכך הוא חפץ בטבעו. כך נשמת האדם. . . חפצה
40 וחשקה בטבעה ליפרד ולצאת מן הגוף ולידבק
41 בשרשה ומקורה בה' חיי החיים ב"ה, הגם שתהי' שם
42 אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי ולא ישאר
43 ממנה מאומה ממהותה ועצמותה הראשון, אעפ"כ זה
44 רצונה וחפצה בטבעה" (ומצד אהבה זו וטבע זה כל
45 אדם מישראל מוכן להפקיר את חייו ולמסור נפשו על
46 קידוש השם).

47 עוד משל לביטול זה הוא "ביטול נר באבוקה",
48 והוא כמשל נר קטן הנמצא בסמיכות לאבוקה גדולה,
49 שאור הנר נמשך בטבעו אל האבוקה עד שאור הנר
50 נכלל באש האבוקה ונעשה חלק ממנה.

ד"ה שוש אשיש פרק ראשון

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

10 שבנשמה שהוא בבחי' ראי' עין השכל לאמיתת אור אלקי
11 כמו שהוא למעלה מן השגת והבנת השכל שנק' בינה
12 וכמאמר אינו דומה שמיעה לראיה כידוע שהשמיעה הוא
13 בבינה והשגה שמרחוק והראיה הוא בחכמה בעין השכל
14 מקרוב כמו שאינו דומה שמיעה לראיה בגשמיות כו'
15 (וכנ"ל בענין השמן שלפי ערך צלילתו כך יראה אור זך
16 בהיר כו') והנה כתיב הן יראת ה' היא חכמה הרי החכמה
17 היא היראה וכן ראשית חכמה יראת ה' כו' דראיה אותיות
18 יראה וכמאמר אם אין חכמה אין יראה כו' ולכאורה מה

1 (יג) **ובכל** זה יובן הטעם שהחכמה נק' בשם ראי' כמו
2 וירא ראשית לו שהחכמה שנק' ראשית נק'
3 בבחי' ראיה וע"כ החכמים נק' בשם עיני העדה כידוע
4 וכמאמר איזהו חכם הרואה את הנולד שרואה מה שיהיה
5 לעתיד שנעלם מהכל כמו שרואין לאור הנר ממש כל דבר
6 הנעלם מן העין כך החכמה נק' אור שיראה החכם בחכמתו
7 כל הנעלם לפי שבשרשה החכמה מאין תמצא לגלוי אור
8 לראות כל דבר הנעלם ונק' עין השכל שרואה כמו לפני
9 האור בהבהקתו וכך הוא בבחי' חכמה בחי' כח מ"ה

שייך היראה עם החכמה כו' אך הנה ידוע בזה ור"מ שיש
ד' מדרגות דחילו ורחימו ורחימו ודחילו הרי יש ב' מיני
יראה יראה הקודמת לאהבה ויראה שאחר האהבה והן ב'
מדרגות דיראה תתאה ויראה עילאה וב' מיני רחימו באמצע
רחימו תתאה שאחר יראה תתאה ורחימו עילאה שקודם
ליראה עילאה ויראה עילאה היא העולה על הכל שזהו
בחי' יו"ד דחכמה שז"ש הן יראת ה' היא חכמה כח מ"ה
בחי' ביטול במציאות ממש וז"ש אם אין חכמה אין יראה
ויראה תתאה היא האחרונה מכולן כידוע וביאור כל זה הנה
ידוע בד' מדרגות הללו דדחילו ורחימו רחימו ודחילו שהן
ד' אותיות דשם הוי"ה שבנשמת אדם הוי"ד הוא בחי'
דחילו עילאה שהוא בחי' ראה דחכמה מקרוב דוקא
לראות בעין השכל לאור אמתת אלקות כמו שהוא מחיה

את כל העולמות מאין ליש וכה"ג שעי"ז בא לכלל ביטול
עצמי שניזון ממקומו לגמרי בהעדר הרגשת עצמו לגמרי
שנק' ביטול במציאות לאלקים חיים למעלה מן הטעם
ודעת כלל ואין זו מדרגה גבוהה כי ישנה בכאור"א גם בניצוץ
קטן מישראל ביד דשם הוי"ה שבנשמתו גם שהיא רק
נפש דעשי' אם לא פגם באו' יו"ד ע"י עון וחטא ששייך
לאות יו"ד כמו בעוונות שחייב סקילה כחילול שבת וכה"ג
וגם בביטול ת"ת שהיא ביו"ד דחכמה כו' והוא מה שאנו
רואים בחוש שגם באיש פשוט וע"ה יש בו ביטול כל
עצמותו ממש בנקודת יהדותו בזכרו על ה' אחד כמו למס"נ
על קדה"ש או לשוב בתשובה שלימה וכה"ג ובכאור"א
לפום שיעורא דיליה מאיר אור דכח מ"ה זה דראה בביטול
המציאות בעצם למעלה מן הטעם וההשגה דוקא:

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

והענין הוא דזהו שנק' המצות בשם זריעה דהנה למשל
הגרעין שזורעין אותו אין בו הציור מהאילן והפרי
שצומח ממנו וכן אין בו כלל ריח וטעם הצומח ממנו כי
רוב מיני זריעה הוא זרעונים גינה שאין נאכלין כלל וגם
זרעוני תבואה הנאכלים אעפ"כ ע"י הזריעה ניתוסף
התבואה כהנה וכהנה וכמ"כ המצוה אף שאין בה כלל
מענין וציור לדוגמתה שלמעלה אעפ"כ עי"ז ממשיכים

בחי' ומדרגה זו והוא מפני שמרומז בה המדרגה הנ"ל כמו
המפה שמציין בה כל הארץ והנחלים ובארות הנה זה שלא
בערך כלל ואעפ"כ מבינים ממנה המבין בציור העולם כו',
וכמו טפה הנמשכת ממנו האב הנה אין בה ציור הגוף
כלל ואעפ"כ נתהווה מטפה הנמשכת ממנו האב והאם כו'
וכמ"כ יובן למעלה אף שהמצות הם שלא בערך כלל ואינו
ענין שלמעלה כלל אעפ"כ ממשיכין עי"ז כו'.

קדש ישראל לה'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

וזה הי' עבודת יעקב להמשיך בנשמות דבריאה שיהיו
במדרגות נשמות דאצי' כמ"ש ביחזקאל ואתנה צאני
צאן מרעיתי אדם אתם, כי צאן הוא בכלל בהמה, ואדם
אתם שיבוא למדרגת זרע אדם, כי יעקב הוא א' מז' רועים
המפרנסים לנש"י וכמו הרועה שזן ומפרנס במרעה טוב,
ועבודתו הי' לפרנס לנש"י שיבואו לבחי' ראי'. ולהבין כ"ז
צריך להבין ירידת הנשמה בגוף שהיא ירידה גדולה כי
הנשמה למעלה היתה עומדת תמיד באהוי"ר כמ"ש חי ה'
אשר עמדתי לפניו, ולפניו הוא כמ"ש לפני הוי', ואח"כ
ירדה למטה וכל הדרכים בחזקת סכנה ולא הכל באים
לאהוי"ר וכשבא לאהוי"ר אין ערוך לגבי האהוי"ר שהי'

לה מקודם, וא"כ למה היתה כזאת מלפניו, אלא שהירידה
היא צורך עלי', כי הנה"א שרשו מברודים תיקון עשי'
דכללות, והנה"ב שרשו מנקודים יצי' דכללות וע"י בירור
דנה"ב מתעלה הנה"א לעקודים שתהו ותיקון עקוד בכלי
א', וזהו ויתן פני הצאן אל עקוד בחי' עקודים בכלי א'.
ולהבין מהו הבירור שבירר מלבן צ"ל למה הי' צריך כ"כ
שהיה זמן בבית לכן דכפ' וישלח כתיב שהבירור
דעשו הי' בלי שיהיו כ"כ, ולמה נשתהה בבית לכן י' שנה.
אלא כי יש שני מיני רע, רע בהתגלות שנראה ונגלה הרע
לעין כל לכן בנקל לברר אותו, וע"ד שאמרו ראשונים
שנתגלה עוונם נתגלה קיצם, אבל הרע שהוא מוסתר ונעלם

1 קשה לברר וצריך זמן רב בכדי לברר אותו, וע"ד שאנו
2 רואים שיש אדם שנראה שהוא כולו ירא שמים ותוכו רצון
3 מרמה, וכמ"כ לבן הארמי שבחיצוני' הי' לבן ובתוכו הוא
4 מקור הרמאות, ויעקב בירר הניצוצות מגלות אחרון,
5 ומעשה אבות סימן לבנים ונתן כח שבאריכות הגלות
6 האחרון שיוכלו נש"י לברר הניצוצות לכן נשתהה הרבה
7 בבית לבן. אך לא הי' אפשר לברר ממנו כ"א ברמאות כי

8 חטא עה"ד הי' ע"י ערמומית הנחש ולכן החליף עם יעקב
9 עשרת מונים אם כה יאמר עקודים כו', לכן מפני זה עשה
10 יעקב ג"כ ברמאות בכדי לברר ממנו הניצוצות וכמ"ש עם
11 עקש תתפתל וכמ"ש אני חכמה שכנתי ערמה שיש ערמה
12 שהחכמה נקרא שכן לגבה כי ערמה הוא שאינו מגלה
13 הדבר כמו שהוא, והמשל למעלה הוא ח"ס חכמה
14 הנעלמה.

ויקח לו יעקב מקל לבנה

בס"ד פ' יצא תרל"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

עולם האצילות - ממוצע

1 וזהו דאצילות הוא ממוצע בין אור אין סוף המאציל אל
2 הנבראים להיות גילוי אור אין סוף בעולם כו', - עולם
3 האצילות הוא העולם הראשון שבו יש התאחדות של
4 האורות עם הכלים בצורה שלמה, בניגוד לעולם התהו
5 שקדם לאצילות ששם היה "אורות מרובים וכלים מועטים"
6 ולכן הכלים שם נשברו, ועל אחת כמה וכמה בעולמות
7 שלמעלה מעולם התהו, כמו עולם 'אדם קדמון' ועולם
8 העקודים, שם לא היה כלל התגלות של כלים ממש.
9 ולכן כל המושג של נשמה שמתגלית בתוך גוף בצורה
10 שלמה הוא שייך בנמשל רק בהאורות והכלים שבעולם
11 האצילות. ואילו בעולמות שלמעלה מהאצילות המשל
12 המתאים לזה הוא השלבים הראשוניים של יצירת הוולד
13 והעיבור, שם אין עדיין התלבשות שלמה של הנשמה בגוף.
14 ובגלל שבעולם האצילות יש התאחדות והתלבשות שלמה
15 בין האורות והכלים, לכן הוא יכול להיות ממוצע לעולמות
16 הנבראים הנמוכים יותר. ולא רק לעצם ההתהוות של
17 הנבראים הנפרדים אלא גם לאופן ההתהוות, שזה יהיה
18 באופן שבתוך הנבראים יהיה גילוי של אור, שזהו תכלית
19 הכוונה בהתהוות האצילות בכדי שיהיה גילוי אלקות
20 בעולמות כו',

21 דכשם שאמצעית האצילות הוא להיות התהוות המציאות
22 דבריאה יצירה עשיה בפועל, כמו כן תכלית הכוונה
23 הפנימית דאצילות להיות על ידי זה גילוי אלקות דבריאה
24 יצירה עשיה כו', וכנזכר לעיל שזה נפעל על ידי התאחדות
25 האור עם הכלי, וכפי שרואים במשל של כוחות הנפש, שעל
26 ידי שכח הראיה הרוחני מתאחד עם העין הגשמית יכול
27 להיות ענין הראיה, ואם האבר לא היה בטל לכח הנפשי,
28 הרי כח הראיה היה מתעלם ולא היה מתגלה כלל, וכפי
29 המשל לצד ההפוך של הענין מגלגול הנפש בבעל חי. וכך
30 בנמשל מטרת גילוי האור בכלים דאצילות, הוא שעל ידם

31 יהיה גילוי אור בנבראים.
32 דלולא האצילות לא היינו יודעים כלל בעולמות הנבראים
33 ענין האור אין סוף ולא היה ידיעת והשגת אלקות בנבראים
34 ולא היה התגלות כחות אלקים כלומר כוחות שבטלים
35 לאלוקות כלל - הבורא יכל לברוא את העולם באופן כזה,
36 שיהיו נבראים שלא יהיו מסוגלים לתפוס מאומה
37 מהאלוקות, כיון שהם לא היו כלים לזה, אלא שהבורא
38 בחסדו ברא את העולם באופן כזה שנוכל קצת על כל פנים
39 להרגיש ולגלות את האלוקות בתוכנו, וזה נעשה על ידי
40 ההתאחדות של האור דאצילות עם הכלים, ואז הרי זה
41 נמשך גם לעולמות הנבראים,
42 ומשל לענין זה, אם נתבונן בהבדל שבין מוח אנושי של
43 אדם לבין מחשב, הנה למרות שיש במחשב המון
44 אינפורמציה ונתונים הרי אין הם מתאחדים איתו, הם רק
45 נמצאים בו אך לא פועלים בו שום שינוי, והמחשב נשאר
46 ככלי מתכת קר ופסיבי. לעומת זאת המוח האנושי של
47 האדם למרות שגם הוא מורכב מחומרים פיזיים, הרי כח
48 השכל מתאחד בו ומתגלה בו ממש עד שהמוח הגשמי עצמו
49 נעשה למשהו חי. ולא רק שהוא עצמו נעשה חי אלא הוא
50 משפיע חיות גם לאברים המגושמים יותר ונחותים יותר.
51 וכך התאחדות האורות בכלים משפיעה גם על הנבראים,
52 וזה מתבטא שיש לנבראים הרגשה באלוקות כמו
53 התעוררות אהבה ויראה שבשעה שיהודי אוהב את ה' או
54 ירא ממנו, הרי נוצר איזה שהוא קשר ויחס ביניהם ובהאי
55 גוונא,
56 ועל ידי האצילות הוא שיש גילוי אלקות בעולם כו'. כי ללא
57 עולם האצילות היה גילוי אלקות אך לא היה לו שום ביטוי
58 בעולם של נבראים. כי לא היו כלים מתאימים להתלבשות
59 ולהתגלות האור בהם, וכל היכולת של הנברא להרגיש
60 ולחוות בתוכו אלקות הוא רק על ידי התלבשות האורות
61 בכלים דאצילות.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים

האור האלקי מחיה את העולם, וזוה ניכרת אחדות ה'. כל המאריך – להתבונן בה' אחד, ובהשגחתו הפרטית, צריך רק לעשות כלי טהור לקבל ברכת ה' שרק היא תעשיר.

וְהִנֵּה אַחֲדוּת הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ הוּא נִרְאָה וְנִכָּר בְּכָל
הַנִּבְרָאִים, וְהִינוּ כְּאִשֶּׁר הָאָדָם מִתְבּוֹנֵן בְּהָעוֹלָם
וְהַנִּבְרָאִים, הוּא רוֹאֶה הָאֹר וְהַחַיּוֹת הָאֱלֹקִי, דְּזֶהוּ מֵה
שֶׁמֶהוּהוּ וּמִחַיָּה הָעוֹלָם וְהַנִּבְרָאִים, דְּהִנֵּה כְּתִיב "מִבְּשָׁרִי
אֲחֻזָּה אֱלֹקָה", וְכִמּוֹ שֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ וּמִגִּישׁ בְּעֶצְמוֹ שֶׁהָעֶקֶר
הוּא בּוֹ אֹר וְחַיּוֹת הַנֶּפֶשׁ (וְעַל יְדֵי עֲבוּדָה הוּא מִגִּישׁ
שֶׁהַחַיּוֹת הוּא אֱלֹקוֹת), דְּהִגּוּף בְּעֶצְמוֹ אֵינוֹ דֹּכָר כָּלֵל,
וְהִרְאָהוּ – דְּכִצָּאת הַנֶּפֶשׁ מִהַגּוּף, הִגָּם שֶׁיִּשְׁנֶם כָּל הָאֲבָרִים
בְּשִׁלְמוֹת, וּמִכָּל מְקוֹם אֵין הָעֵינַן רוֹאֶה וְאֵין הִפֵּה יָכוֹל לְדַבֵּר
וְכוֹ', הִרִי הָעֶקֶר בּוֹ הוּא חַיּוֹתוֹ, וְכִמּוֹ שֶׁהוּא בְּהָאָדָם הִנֵּה
מִזֶּה יָבִין גַּם בְּעוֹלָם שֶׁהָעֶקֶר הוּא הָאֹר וְהַחַיּוֹת הָאֱלֹקִי
הַמִּחַיָּה אֶת הָעוֹלָם וְהַנִּבְרָאִים, וְכִדְאִיתָא בְּאֲבוֹת דְּרַבִּי נֶחֱמָן
דְּהָאָדָם הוּא עוֹלָם קָטָן וְהָעוֹלָם הוּא גּוּף גָּדוֹל, וְכִשֵּׁם
שֶׁבְּהָעוֹלָם קָטָן הִרִי הָעֶקֶר הוּא הָאֹר וְהַחַיּוֹת, הִנֵּה כִּמּוֹ כֵּן
הוּא בְּהַגּוּף גָּדוֹל, וְזֶהוּ "הַיּוֹן" אֶחָד, דְּאַחֲדוּת הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ
הוּא נִכָּר וְנִרְאָה בְּמִיחָשׁ בְּכָל הַנִּבְרָאִים, כִּמּוֹ שֶׁמִּבְּאֵר בְּאַרְפֵּה
בְּמְקוֹם אַחֵר בְּעִנְיָן זֶה. וְזֶהוּ "כָּל הַמַּאֲרִיךְ בְּאֶחָד", שֶׁהוּא
לְהַאֲרִיךְ בְּאַרְיִכוֹת הַהִתְבּוֹנְנוֹת דְּהַיּוֹן" אֶחָד, דְּעַם הַיּוֹת

דִּידִיעָה זֶה הִיא הִכָּנָה שְׂכֵלִית עֵינִינִי, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב "הַחֶקֶר
אֱלֹקָה תִּמְצָא", אֲבָעֵר אֵין נִשְׁמָה הַשְּׂגָה דְּעַר הָעֶרֶט זֵיךְ דְּאָס
בֵּא אֶלֶע אֵידִין, וְזֶהוּ הָאֲרִיכוֹת בְּ"אֶחָד", לְהִתְבּוֹנֵן בְּכָל פְּרָטִי
הַנִּבְרָאִים בְּעִנְיָן הַהִשְׁגָּה פְּרָטִית, כִּי הוּא יִתְבָּרֵךְ וְנִי וּמִפְּרָטִס
לְכָל, דְּכְתִיב "עֵינִי כָל אֱלֹיךְ יִשְׁבְּרוּ, וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת
אֲכֻלָּם בְּעֵתוֹ" שֶׁל מֵאֲכָל כִּפִּי שֶׁהִקְצַב מִהַהִשְׁגָּה הָעֵלְיוֹנָה.
וְכֵן רוֹאֶה הָאָדָם בְּמִיחָשׁ דְּכָל תְּחִבּוּלוֹתָיו בְּעֶסֶק מְקָח
וּמִמְכָּר הֵם לְכָל הוֹעֵל, וְעַל כֵּן הִנֵּה כָּל עֲבוּדַת הָאָדָם הוּא
רַק לְצַפּוֹת לְחִסְדּוֹ יִתְבָּרֵךְ, דְּאֵינוֹ צָרִיךְ אֲלָא לַעֲשׂוֹת כְּלִי
וּבִרְכַּת הַיּוֹן" הִיא תַעֲשִׂיר, וּבְכִמְלָא צָרִיךְ לְהִיּוֹת לוֹ זְמַן עַל
תְּפִלָּה בְּצִבּוּר וּקְבִיעוֹת עֵתִים לְתוֹרָה, דְּזֶהוּ "וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם
אֶת אֲכֻלָּם בְּעֵתוֹ", בְּעֵתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא בְּעֵת
שֶׁהָאָדָם רוֹצֶה, וְכְתִיב "שִׁשִּׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֶשְׂתִּי כָל
מְלֶאכֶתְךָ", שֶׁצָּרִיכִים עֲשִׂית מְלֶאכֶה, אֲמָנָם אֵינוֹ אֲלָא רַק
כְּלִי לְבִרְכָה הָעֵלְיוֹנָה, וּבְכִדִּי שֶׁתִּשְׁרָה בָּהּ הַבְּרָכָה, הִנֵּה לֹא
זֶה בְּלָבָד שֶׁצָּרִיכָה לְהִיּוֹת כְּלִי טְהוֹרָה מְגֻנֶּכֶת דַּעַת וְכוֹ', אֲלָא
עוֹד זֹאת שֶׁתִּהְיֶה כְּלִי פְּרִינְסָתוֹ כְּשֶׁרָה עַל פִּי הַתּוֹרָה, וְאָז
הוּא כְּלִי לְבִרְכַּת הַיּוֹן".

ד"ה כל המאריך באחד

לקוטי דיבורים

והנה ענין הב' בתפלה שהוא מה דתפלות אבות
תקנום, היינו התגלות הכוחות דנפש האלקית מצד עצמו
בשביל עצמו, דזהו אמיתת ענין מ"ש³³ ולעבדו בכל
לבבכם, ואמרו רז"ל³⁴ איזו עבודה שבלב זו תפלה, היינו
התגלות הכוחות דנפש האלקית מצד עצמו בשביל עצמו,
והיינו דלבד זאת דעבודת הנה"א הוא לברר ולזכר את
הנה"ב דגם הוא יבוא לאהבת ד', כמ"ש³⁵ ואהבת כו' בכל
לבבך, ואמרו רז"ל³⁶ בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע,
דגם היצה"ר יבוא לאהבת ד' שזהו על ידי היצ"ט שהם
התגלות הכוחות דנה"א מצד עצמו שהוא עצמו יבוא
לאהבת ד', דעיקר מצות האהבה ניתנה להנשמה בהיותה

למטה בהתלבשותה בגוף ונה"ט, והגם דהנשמה בהיותה
למעלה קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף היא עומדת
באהבה, וכמ"ש³⁷ חי ה' אלקי ישראל אשר עמדתני לפניו,
דקאי על הנשמה למעלה קודם בואה למטה, וכמאמר³⁸
כל נשמתא ונשמתא הוה קאי בדיוקנאה קמי מלכא
קדישא, ומלכא קדישא הוא בחי' ז"א דאצילות אשר שם
מעמד הנשמות קודם ירידתן למטה להתלבש בגוף, מכל
מקום הנה עיקר מצות האהבה הוא למטה דוקא, והיינו
דהנשמה בבואה בגוף ונפש הטבעית אז דוקא הנה עיקר
מצוה זו, והוא בהתגלות הכוחות דנה"א מצ"ע, וזהו
תפלות אבות תקנום, שזהו ההמשכה מלמעלה למטה,

(36) ברכות נד, א.

(37) מלכים א. יז, א.

(38) ראה זח"ג קד, ב.

(33) דברים יא, יג.

(34) תענית ב, א.

(35) דברים ו, ה. יא, א.

- 1 דמעשה אבות סימן לבנים³⁹, שהם פתחו צנורי העבודה
2 בדרך גילוי מלמעלה למטה, דהאבות הן הן המרכבה⁴⁰,
3 דבהיותם למטה מלובש בגוף, היו כמו שהן למעלה ממשי,
4 כמבואר בסש"ב, וזהו השני ענינים שבעבודה דתפלה:
5 הא' הוא בירור וזיכוך הנה"ב. והב' הוא התגלות הכוחות
- 6 דנה"א מצ"ע, כמו שהיו בהנה"א קודם ירידתה למטה,
7 והיינו דכשם שהנה"א בהיותו למעלה הרי היו בו התגלות
8 כוחותיו בשכל ומדות, הנה כן יהיה גם עתה בהתלבשותו
9 בגוף ונפש הטבעית.

ב' דחג השבועות, תרצ"ג

(40) ב"ר פב, ו.

(39) ראה סוטה לד, א.

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

- 1 מאז – תקל"ד-ל"ו – ערכו המשכילים מלחמת תנופה עם נשיאי החסידות בגליציא ופולין וואהלין
2 ואוקראינא וליטא, בעלילות מלשינות וכתבי פלסתר. ועדת חסידי חב"ד ונשיאיהם סבלו בכפלים לעומת
3 שאר נשיאי החסידים למפלגותיהם, כה⁴⁹ סבלו מעבר מזה מן המשכילים ומעבר השני מן המתנגדים.
4 תסמנה שערות ראש הקורא את ספרות המשכילים וספרות המתנגדים שברובה נכתבה בידי
5 משכילים ושונאי דת ישראל וכופרים בקדושת התורה ובבורא ב"ה.
6 גם ההיסטוריונים כותבי דברי הימים הנה בהגיעם לדברי ימי החסידות ממורנו הבעש"ט נ"ע עד
7 דור האחרון הם בוגדים בהאמת והיושר.
8 אומרין אמור, גם הגנבים והרוצחים – דרי מטה – די אונטער וועלט, יש להם חקי יושר לפי
9 טעמם, לא כן כותבי דברי הימים אשר בעטם ילבינו את השחור וישחירו את הלבן, כחפצם ומהלך
10 רוחם, והכל על יסוד דוקומנטים חזקים כחלמיש צור.
11 אבי ההיסטוריונים מר גרעטץ⁵⁰ הכופר בקדושת התורה והמחלל את טוהר הנבואה מבטל את חכמת
12 הקבלה והחסידות בביטול גמור וכצפוני ישים את רעל ארכו⁵¹ בסם המות באותו המאמר הקצר על אדות
13 הקבלה והחסידות בסוף ספרו ובצדק כנוהו בשם קרעטץ כי חבורו צרעת ממארה היא בחכמת ישראל.
14 ההיסטוריון המדקדק בדוקומנטים ומחטט בחנוטי המשכילים מר דובנוב⁵² גם הוא הנה שנאתו
15 לחסידות וחסידים מבצבצת מכל שורה ושורה.
16 מתחיל הוא את ספורו בתולדות מורנו הבעש"ט נ"ע, מתוך ערפל של ספורי נפלאות ועניני כבוד
17 של תהלות עד שאפשר להגיד אשר בראו ויצרו איש מי⁵³ לא הי' ולא נברא אלא במחזה דמיוני, אבל
18 לדאבונו מוכרח הוא להאמין אשר הבעש"ט הי' איש אשר שמו ר' ישראל, כי למורת רוחו הנה הסופר
19 והחוקר שלמה מימון⁵⁴ – שהוא בן דורו של – להבדיל – הבעש"ט – מעיד עליו⁵⁵.
20 האין זה בגידה גסה בהאמת והיושר גם לאיש כינוני ומה גם לכותב דברי ימי ישראל ע"פ דקדוקי
21 תעודות מאושרות.

(53) אוצ"ל: אשר.

(54) תקי"ג (לערך) תתקס"א.

(55) ראה חיי שלמה מימון (תל אביב תשל"ג) ע' 132 ואילך.

(49) אוצ"ל: כי.

(50) צבי הירש גרעטץ. תקעי"ח-תרנ"א.

(51) אוצ"ל: ארסו.

(52) שמעון דובנוב. תרכ"א-תש"ב.

- 1 כל סופרי ישראל תלמידי המשכילים ותלמידי תלמידיהם הנה בכל עת ובכל זמן שבאה ההזדמנות
- 2 לידם חביב עליהם להשפיל את כבוד תורת החסידות וכבוד נשיאיהם ולהראות באצבע על מיעוט ערכם
- 3 ועבודתם לטובת כלל ישראל המוסרי והכלכלי.
- 4 בשצף קצף על שפתיו ובזעם נורא צועק מאיר באלבאן⁵⁶ ככרוכיא⁵⁷ אשר בויכוח הפראנקיסטים
- 5 לא השתתף מורנו הבעש"ט נ"ע⁵⁸ ומוכיח זה בראיות קורי עכביש ובפלפולי הבל, וכל זה הוא ביחוד
- 6 בכדי למעט בכבודו של מורנו הבעש"ט נ"ע להראות (?)⁵⁹ אשר בני דורו לא התחשבו אתו להזמינו
- 7 לדבר כזה הנוגע ביחוד לאמונת ישראל ותורתו.
- 8 וכדאי בזיון אשר חכם בבליוגראפי כמוהו יתבדה מדבר הידוע ומפורסם לכל אשר המשתתפים
- 9 בהויכוח ובראשם⁶⁰ הגאון ר"ח⁶¹ היו ממקושרי מורנו הבעש"ט נ"ע⁶² ואין זה אלא ששנאת החסידות
- 10 החסידים ונשיאיהם מדברת מתוך גרונו.
- 11 כשתבקר ספרות המשכילים מתנגדי החסידות ונשיאיהם על ידי אנשים ישרים יהיו סופריהם
- 12 לחרפות ודראון עולם בעד שקריהם ועלילותם.

וראזליר רב, ור' בער רב מיאזלוויטץ וכו'".
(59) כ"ה בהעתקה שתח"י.
(60) ראה "הפדות והפורקן" שם. תולדות אנשי שם (קראקא, תרנ"ה) ע' 69.
(61) = ר' חיים הכהן רפאפארט. בעל המחבר שו"ת ר' חיים הכהן (לעמבערג, תרכ"א). זכר החיים (לעמבערג, תרכ"ו). נפטר יג תמוז תקל"א.
(62) ראה גם רשימת היומן כז מנחם-אב תרנ"ו (לקו"ד ח"ד תקפד, א ואילך. לעיל ע' 000 ואילך).

(56) תרל"ז-תש"ב.
(57) "תולדות התנועה הפראנקית" ע' 306 ואילך. ועוד.
(58) ראה מאמר אבות החסידות ("התמים" חוברת ב ע' מה [ע], לעיל ע' 000) ומציין שם לכתבי הגניזה – "התמים" חוברת ו ע' כד [רעט, ב]. ספר השיחות תרצ"ו ע' 140. ספר הזכרונות ח"א פ"ט. וראה מ"ש ר' יעקב עמדין ע"ד הויכוח נגד הפרנקיסטים בסו"ס "הפדות והפורקן" (אלטונא, תקכ"ט) ב"מעשי נורא בפאדליע" (כט, ב): "אז נבחרו שלשה מכל צד, מן היהודים היו הנבררים [הנבחרים?] הרב מדינה דלבוש ר"ח רפאפורט, ור' ישראל מעזיבוש בעל שם,

אגרות קודש

ב"ה כ"ז סיון תרצ"ו

אטוואצק

- 1 במענה על מכתבו השואל מה ההפרש בין תורת המוסר
- 2 לתורת החסידות, הלא גם לימוד המוסר מבאר ומסביר כי
- 3 עולם הגשמי הוא הבל, והעיקר, הוא תורה ומצות, ומה
- 4 היתרון בתורת החסידות על תורת המוסר.
- 5 תשובה. תורת המוסר ותורת החסידות אל אחד אמרם,
- 6 ומרועה אחד ניתנו, ועם זה הנה רב ההבדל ביניהם, אמנם
- 7 במכתבי זה לא אבוא לפרש הדברים בכל הקיפם, כי אם
- 8 בפרט אחד, ואת אשר יוכל להבינו בהבנה טובה.
- 9 כתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ופרש"י בצלמנו, בדפוס
- 10 שלנו, כדמותנו להבין ולהשכיל, והכוונה בזה הוא דלבד מה
- 11 שנשתנה אופן יצירתו ובריאתו של האדם מכל היצורים
- 12 והברואים, הנה לבד זאת הרי האדם הוא נבדל מכל הנבראים
- 13 בזה שהוא בדוגמה שלמעלה, ובה יש בו חכמה בינה ודעת
- 14 להשכיל להבין ולידע, מה ששאר הנבראים אינם יכולים
- 15 להשכיל להבין ולידע.

- 16 וזהו שאמרו רז"ל חביב אדם שנברא בצלם, שהוא דוגמא
- 17 לשל מעלה, חיבה יתירה הוא להאדם שנודעת לו, - אותו
- 18 היתרון שיש לו להאדם לגבי שאר הנבראים בזה - שנברא
- 19 בצלם, אשר מזה ישכיל ויבין לידע ענינים הרוחניים.
- 20 האדם הנה לבד יתרון מעלתו על כל הנבראים שהוא
- 21 בצלם ודמות של מעלה, וכחו רב להשכיל להבין ולידע בידיעת
- 22 התורה והשגת אלקות - געטליכקייט - הנה עוד זאת הרי
- 23 האדם הוא בריאה התיכונית הכולל הנבראים העליונים
- 24 והנבראים התחתונים.
- 25 וכתוב ומבשרי אחזה אלוהי, דהאדם מבשרו ונפשו ישכיל
- 26 ויבין וידע בעניני אלקות, כי האדם הוא מורכב מגוף ונפש ואז
- 27 דוקא נקרא בתואר אדם, כי הגוף לעצמו נקרא בשר אדם,
- 28 והנפש לעצמו נקראת נשמת אדם וכאשר הגוף ונפש יחדיו אז
- 29 נקרא אדם, ואיתא באדר"נ דכל מה שברא הקב"ה בעולם
- 30 ברא באדם, לכן הנה האדם נקרא עולם קטן והעולם נקרא
- 31 גוף גדול.
- 32 הכל יודעים כי האדם המורכב מגוף ונפש, הנה הגוף טפל

1 והנפש הוא העיקר, וכשם שהוא באדם שנקרא עולם קטן
2 שהנפש הוא העיקר והגוף הוא הטפל, הנה כמו"כ הוא
3 בעולם שנקרא גוף גדול, שהעיקר הוא החיות האלקי שמחי
4 את העולם וכל הברואים. וגופי הנבראים וממשות העולם
5 וישותו הוא רק טפל לבד.

6 והנה ידיעת דבר זה שהגוף וכן העולם הם רק דברים
7 טפלים והנפש שבגוף והחיות האלקי שבעולם הם העיקר, היא
8 ידיעה הבאה עפ"י הסברים שכלים בכמה ראיות מן המוחש,
9 אשר בזה מתפרשים כמה כתובים וכמה מאמרי רז"ל.

10 אמנם הידיעה השכלית הזאת שהנפש וכן החיות האלקי
11 הם העיקר, והגוף והעולם הם טפל, הרי אין זה השכלה אחת
12 הבאה במובן חיובי ושלילי, כלומר דכשמבינים שהגוף והעולם
13 הם טפל מובן בדרך ממילא שהנפש והחיות האלקי הם
14 העיקר, אלא הם שני מיני שכל, שכל אחד מבאר ומסביר כי
15 הגוף והעולם הם טפלים, ושכל אחד מבאר ומסביר כי הנפש

16 והחיות האלקי הם העיקר.
17 תורת המוסר ותורת החסידות הנה שתיים כאחד
18 מבארים ומסבירים כי העולם הגשמי הוא הבל, והעיקר הוא
19 תורה ומצות.

20 אמנם ההפרש ביניהם הוא, דמוסר מבאר ומסביר איך כי
21 הגוף והעולם הם דבר טפל, וחסידות מבאר ומסביר איך כי
22 הנפש והחיות האלקי הם עיקר, ועם זה מסביר הכוונה
23 העליונה בבריאת דברים הגשמיים לעשותם כלים לאלקות.

24 וידיעת דבר זה כי החיות האלקי הוא העיקר היא חובת
25 גברא, אשר כל אחד ואחד מחויב ללמוד תורה זו למען הכיר
26 את מי שאמר והי' העולם, ועל כל צעד וצעד יראה השגחה
27 פרטית, וכל דבר ודבר מענייני עולם יעורר את לבבו לאהבה
28 את ה' ולירא מפניו ית' ויתעורר בו החשק פנימי להשלים
29 הכוונה העליונה בבריאת העולם לעשות את המטה כלי
30 לאלקות.

אג"ק מוהריי"צ נר"ג

המשך ביאור למס' נדה ליום חמישי עמ' א

1 הטיפה את החלק המשובח שלה ומזה האדם נוצר.
2 אומרת הגמרא: ודבר זה שהאדם נוצר מהחלק הברור שבטיפה הוא
3 כְּדִרְבִּי אֶבְרָהָם, דְּרַבִּי אֶבְרָהָם רַמִּי – הקשה, שבמקום אחד בְּתִיב
4 (שְׁמוּאֵל ב' כב ט) שְׂדוּד אִמּוֹר וְתִזְרֹנִי חֵיל לְמַלְחָמָה; וְתִיבַת
5 וְתִזְרֹנִי בלא האות אל"ף היא לשון זורה, וּבְתִיב (תהלים יח לג)
6 וְהָאֵל הִמְאִזְרֵנִי חֵיל, עם האות אל"ף שפירושה 'המחזקני'. וביאר
7 רבי אבהו את השינוי, שהפסוקים משלימים זה את זה, וכך אִמּוֹר דָּוִד
8 לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְבֹנִי שֶׁל עוֹלָם, וְיִרְתֵּנִי וְזִרְזֵנִי – בררת
9 וזרקת את שאר חלקי הטיפה ועשית אותי רק מהחלק הברור שבה
10 וכיון שנוצרת רק מהחלק המשובח של הטיפה, לכך אני חזק.
11 דְּרַשׁ רַבִּי אֶבְרָהָם, מֵאִי דְּבְתִיב (במדבר כג י) בברכת בלעם מִי מִנָּה
12 עָפָר יַעֲקֹב וּמִסַּפֵּר אֶת רַבְעֵי יִשְׂרָאֵל, שזה מְלֻמֵּד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
13 הוּא יוֹשֵׁב וְסוֹפֵר אֶת רַבְעֵיזְרֵייהֶם – עונת תשמישן שֶׁל יִשְׂרָאֵל
14 ומצפה מִתֵּי תֵבָא טִיפָה של זרע שֶׁהַצָּדִיק נוֹצֵר הִמָּנָה. וְעַל דָּבָר
15 זֶה נִסְמֵית עֵינֵי – נִתְעוּרָה עֵינֵי שֶׁל בְּלָעָם הִרְשָׁע, שְׁאִמֵּר בלעם, כיצד
16 יתכן שְׁמִי שֶׁהוּא מְהוּר וְקָדוֹשׁ וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמִשְׁתַּתִּי
17 – מִלֵּאכִיו מְהוּרִים וְקָדוֹשִׁים יִצִּיץ בְּדָבָר זֶה, וכיון שאמר כך מִיֵּד
18 נִסְמֵית עֵינֵי, דְּבְתִיב – שכתוב (שם כד ג) נֶאֱמַר תִּנְבֵּר שְׁתוּם הָעֵינִי,
19 שהיה עיור בעין אחת.

20 עוד מקום שמצינו שהקדוש ברוך הוא מצפה לטיפה של הצדיק;
21 והיינו דְּאִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאִי דְּבְתִיב (בראשית ל טז) וַיִּשְׁכַּב עִמָּה
22 בְּלִילָה הַהִוא, שאף שאותו הלילה לא היה הזמן של יעקב להיות עם
23 לאה, מכל מקום שכב עמה, ולשון הפסוק 'הוא' מרמז לקדוש ברוך

24 הוא, וזה מְלֻמֵּד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כִּיֵּעַ בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שִׁיעָקב
25 ישכב עם לאה באותו הלילה, שְׁנֵאֲמַר (בראשית מט יד) בברכות
26 של יעקב וַיִּשְׁכַּב רַחֲמֹר גָּרָם, והיינו שֶׁהַחֲמֹר גָּרָם לוֹ לִישְׁכָּב, כלומר
27 כלומר שהקדוש ברוך הוא הטא את החמור שיעקב רכב עליו לאהל
28 לאה, וזה גרם שישכב יבוא לעולם לפי שבאותו הלילה התעברה
29 לו. ומכאן רואים שהקדוש ברוך הוא מצפה לטיפה של הצדיק.
30 הגמרא מלמדת מתי אשה יולדת זכר ומתי נקבה: אִמֵּר רַבִּי יִצְחָק
31 אִמֵּר רַבִּי אֱמִי, אם האִשָּׁה מוֹרַעַת תְּחִילָה לפני האיש, היא יוֹלֶדֶת
32 זָכָר, ואם האִישׁ מוֹרַעַת תְּחִילָה, יוֹלֶדֶת נְקֵבָה, שְׁנֵאֲמַר (ויקרא יב
33 ב) אִשָּׁה כִּי תוֹרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר, ומדויק שאם האשה מרעת תחילה,
34 יולדת זכר.

35 תָּנוּ רַבֵּנָן, בְּרֵאשׁוֹנָה הֵיוּ חֲכָמִים אוֹמְרִים שאם האִשָּׁה מוֹרַעַת
36 תְּחִילָה יוֹלֶדֶת זָכָר ואם האִישׁ מוֹרַעַת תְּחִילָה יוֹלֶדֶת נְקֵבָה, וְלֹא
37 פִּירְשׁוּ חֲכָמִים אֶת הַדָּבָר מִגֵּן שׁוֹה כֵּךְ, עַד שֶׁבָּא רַבִּי צְדוֹק וּפִירְשׁוּ
38 שהלימוד הוא מהפסוק (בראשית מו טו) אֵלֶּה בְנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה
39 לַיעֲקֹב בְּפָדֵן אָרֶם וְאֵת דִּינָה בְּתוֹ, שהפסוק תָּלָה את הַנְּקָרִים
40 בְּנִקְבוֹת – שהבנים מיוחסים ללאה 'בני לאה', וְנִקְבוֹת בְּנִקְרִים –
41 ואת הנקבות יחס לזכרים 'ואת דינה בת', והיינו משום שביצירת
42 הבנים האם מורעת תחילה, וביצירת הבנות האב מוריע תחילה.

43 עוד בענין זה: נאמר (דברי הימים א' ח מ) וַיְהִי בְנֵי אוֹלָם אֲנָשִׁים
44 גְּבוּרֵי חֵיל דְּרַבִּי קִשָּׁת וּמַרְכָּבִים בָּנִים וּבְנֵי בָנִים. שואלת הגמרא:
45 מה הכוונה 'מרבים בנים ובני בנים, וְכִי בְּיָדוֹ – ביכולתו שֶׁל אָדָם
46 לְהַרְבֵּית לוֹ בָּנִים וּבְנֵי בָנִים. מבארת הגמרא: אֲלֵלָא מִתּוֹךְ

פרק ד משנה ו

רבי יוסי אומר, כל המכבד את התורה, גופו מכבד על הבריות. וכל המחלל את התורה, גופו מחלל על הבריות:

נקודות משיחות קודש

התורה; ובהמשך לזה מלמדנו רבי יוסי על דרגה נעלית יותר בכבוד התורה – להשתדל שתהי' מכובדת גם בעיני העמים. והנה, מזה שהשתדל רבי יוסי לכבד את התורה גם על אומות העולם, מובן במכל שכן וקל וחומר שהשתדל בזה לגבי בני ישראל – תלמידיו. ויש לומר שהוא מה שאמרו רז"ל⁹ בשבחו של רבי יוסי, ש"נימוקו עמו", היינו שהי' מקפיד למסור לתלמידיו טעמו ונימוקו של כל ענין וענין שלמד אתם. והוא עשה כן לא בכדי שהענין יתקבל אצלם (שהרי גם בלי ידיעת טעם הדבר היו מקבלים את הענין), אלא משום שעל ידי זה הוסיף והגדיל אצלם כבודה של תורה, שענינה הבנה והשגה¹⁰.

כל המכבד את התורה, גופו מכבד על הבריות
השאלות במשנתנו: א. הדיוק "מכובד". ב. הדיוק "על הבריות".
והביאור:

כשאדם שומר בגאון על כבודה של תורה גם כלפי אומות העולם¹¹, יתכן שכתוצאה מכך יגרמו לו הגוים קשיים בעיני פרנסה וכיוצא בזה. ומה גם כשמדובר אודות "בריות בעלמא"¹², שבטבעם אינם יכולים לסבול אנשי צורה העוסקים בענינים רוחניים. אולם חשש זה קיים רק לגבי עניני הגוף, ואילו לגבי עניני הנשמה, שהיא חלק אלקה ממעל ממש¹³, הרי כשם שאין אפשרות של שליטה על הקב"ה ח"ו, כמו כן אין לאף אחד שליטה על נשמה יהודית.

והתנא מחדש שכאשר יהודי מכבד את התורה, גם גופו מכובד (אפילו) על הבריות. וכפי שרואים במוחש, שכאשר יהודי עומד בתוקף בכל הקשור לתורה ואינו מוותר על עקרונותיו, הוא זוכה ליחס של כבוד והערצה גם מצד ה"בריות"¹⁴.

השאלות במשנתנו: א. החיוב לכבד את התורה ולומדי' והאיסור לחללה הם הלכות פסוקות (ונפסקו להלכה בשולחן ערוך¹), ואינם ענין למדת חסידות דוקא. ב. הדיוק "מכובד". ג. הדיוק על הבריות" (ולא "על בני אדם" וכיוצא בזה). ד. הקשר לבעל המאמר – רבי יוסי.

והביאור:

על רבי יוסי מסופר במדרש² שמטרוניתא (שרית נוכרית) היתה מציעה לפניו שאלות שונות, ורבי יוסי הי' עונה לה בהסברים שכליים. ואם כי יש מקום לומר שלא הי' צריך לענות לנכרית (מאחר ושאלותי' לא היו נוגעות לקיום שבע מצוות בני נח (שאו הי' חייב להשיבה))³, בכל זאת ענה לה. כי באם הי' אומר שאין לשאלתה הסבר שכלי, לא היתה התשובה מתקבלת והיה נוצר אצלה יחס של היפך הכבוד לתורה⁴. ומאחר שרבי יוסי רצה שהתורה תהי' מכובדת גם בעיני אומות העולם, לכן השיב לה תמיד תשובה שכלית⁵.

וזוהו אומרו:

כל המכבד את התורה – היינו שמשתדל שהתורה תהי' מכובדת גם אצל אומות העולם.

גופו מכבד – מכיון שמדובר גם באומות העולם, שאין להם כל קשר לנשמתו של יהודי, מדייק התנא שרק 191, "הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם"⁶, הוא המכובד עליהן.

על הבריות – הכוונה ל"בריות בעלמא"⁷, היינו אלה שאין להם כל מעלה פרט להיותן בריותיו של הקב"ה, וזה כולל גם אומות העולם.

וזוהו ההמשך של מאמר זה למה ששנינו במשנה הקודמת "אל תעשי' עטרה להתגדל בה ולא קרדום לחתוך בה": במאמר זה מדובר על "עטרה" ו"קרדום" המותרים על פי דין⁸, אלא שהתנא מזהיר עליהם (במדת חסידות) משום היותם היפך כבוד

1. יו"ד סי' רמ"ד. רפ"ב.

2. ב"ר פס"ח, ד.

3. ראה רמב"ם הלכות מלכים פ"ח ה"י.

4. ראה רש"י ר"פ חקת: אומות העולם מונין את ישראל. . . מה טעם יש בה.

5. וכסיום הסיפור במדרש שם: אמרה לו תורתכון נאה ומשובחת.

6. תניא פמ"ט.

7. ראה תניא פל"ב.

8. ראה הלכות ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ד הט"ו.

9. גיטין סז, א.

10. משיחת מוצש"ק פ' קרח תשל"ח – על פי רשימת השומעים בלבד.

11. ראה ביאור הקודם.

12. ראה תניא פל"ב.

13. תניא רפ"ב.

14. משיחת כ"ה אייר תשד"מ – על פי רשימת השומעים בלבד.

פרשת קרח

טז * וַיִּקַּח קָרַח בֶּן־יִצְחָק בֶּן־קֵהָת בֶּן־לֵוִי וּדָתָן
וְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן־פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן:
ב וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַנְשִׁים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים
וּמֵאֲתַיִם נְשִׂאֵי עֵדָה קִרְאֵי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי־שָׁם:
ג וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רֹב־
לָכֶם כִּי כָל־הָעֵדָה כָּלָם קֹדְשִׁים וּבְתוֹכָם יְהוָה
וּמִדּוּעַ תִּתְנַשָּׂאוּ עַל־קֹהֶל יְהוָה: (לוי) ד וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה
וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו: ה וַיַּדְבֵּר אֶל־קָרַח וְאֶל־כָּל־עֲדָתוֹ
לֵאמֹר בֹּקֶר וַיֵּדַע יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־לֹו וְאֶת־הַקְדּוֹשׁ
וְהַקְרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחָרְבוּ יִקְרִיב אֵלָיו:
ו זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ־לָכֶם מִחֹתוֹת קָרַח וְכָל־עֲדָתוֹ:
ז וּתְנוּ־בָהֶן | אֵשׁ וְשִׁימוּ עֲלֵיהֶן | קִטְרֶת לִפְנֵי יְהוָה
מִחֹר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחָר יְהוָה הוּא הַקְדּוֹשׁ
רֹב־לָכֶם בְּנֵי לֵוִי: (ישראל) ח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קָרַח
שְׁמַעוּ־נָא בְנֵי לֵוִי: ט הַמַּעַט מִכֶּם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעֵדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו
לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה
לְשִׁרְתָּם: י וַיִּקְרַב אֹתָם וְאֶת־כָּל־אֲחֵיָם בְּנֵי־לֵוִי
אֹתָם וּבִקְשָׁתָם גַּם־בָּהֶנָּה: יא לָכֵן אֹתָהּ וְכָל־עֲדָתָהּ
הַנִּעַרִים עַל־יְהוָה וְאַהֲרֹן מִה־הוּא כִּי כְתִיב תִּלְוֶנּוּ
קִרֵי תִלְוֶנּוּ עֲלֵיו: יב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן
וְלִאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלָה: יג הַמַּעַט
כִּי הֵעֲלִיתֵנוּ מֵאֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ לְהַמִּיתֵנוּ
בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׁתַּחֲרַר עֲלֵינוּ גַם־הַשְׁתַּחֲרַר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 290)

בית מלא ספרים מהו שיהא חזק במזונה (רש"י טז, א)

לא מצינו שמשה ענה על שאלות אלו של קרח, לא לגבי מזונה ולא לגבי ציצית; הוא רק אמר "ואם בריאה יברא ה'".
וגש לומר, שמשה היה נוגע בדבר, בהיותו אחי אהרן, והתלכח
היא שתלמיד חכם שמורה הוראה והוא נוגע בדבר, אינו מסמך
לומר "כך קבלתי".

שני יי אף לא אל־אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הִבִּיאֵתָנוּ
וּתְתִנֵּנוּ נַחֲלֵת שָׂדֶה וּכְרִם הַעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּם
תִּנָּקֵר לֹא נַעֲלָה: ט וַיַּחֲרֹ לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר
אֶל־יְהוָה אֶל־תִּפֶּן אֶל־מִנְחָתָם לֹא חֲמוֹר אֶחָד

מֵהֶם נָשָׂאתִי וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת־אֶחָד מֵהֶם: ט וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל־קָרַח אֹתָהּ וְכָל־עֲדָתָהּ הֵיוּ לִפְנֵי יְהוָה
אֹתָהּ וְהֵם וְאַהֲרֹן מִחֹר: י וַיִּקְחוּ | אִישׁ מִחֹתָתוֹ
וּנְתַתָּם עֲלֵיהֶם קִטְרֶת וְהַקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ
מִחֹתָתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתַיִם מִחֹתוֹת וְאֹתָהּ וְאַהֲרֹן אִישׁ
מִחֹתָתוֹ: יא וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֹתָתוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ
וַיִּשְׂמוּ עֲלֵיהֶם קִטְרֶת וַיַּעֲמֻדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: יב וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קָרַח אֶת־כָּל־הָעֵדָה
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּרָא כְּבוֹד־יְהוָה
אֶל־כָּל־הָעֵדָה: ט

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לג עמ' 109)

שִׁישׁ לָהֶם חֶלֶק בַּתְּמִידִי צָבוּר (רש"י טז, טז)

בַּמִּדְבָּר נֹאמַר: "חֶלֶק בְּאוֹתָהּ מִנְחָה שֶׁהִקְרִיבוּ". אָבֵל רִשִׁי
לא כְּתִב בֶּן, שְׁחָרִי חֶלֶקָם שֶׁל עֲדַת קָרַח בַּמִּנְחָה אֵינוֹ שְׁוֶה פְּרוּטָה
וְלָכֵן אֵין שִׁיף בְּזֶה שֶׁלָּהֶם (רש"י לְשִׁיטָתוֹ, שְׁפָחוֹת מִשְׁוֶה פְּרוּטָה
אֵינוֹ נִחְשָׁב שֶׁלֹּ - סוּכָה כז, ב ד"ה כל האזרח). מֵה שָׂאִין בֶּן
חֶלֶקָם שֶׁל הָרִ"ן אִישׁ בַּתְּמִידִי צָבוּר שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה (לא בַּמִּנְחָה
או בַּתְּמִיד שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם) - שְׁפִיר שִׁיף לְקָרוֹתוֹ חֶלֶק.

שְׁלִישִׁי כ וַיַּדְבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:
טא הִבְדִּילוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרָנַע:
טב וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הַרוּחַת לְכָל־
בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יִחַטֵּא וְעַל כָּל־הָעֵדָה תִּקְצָף: טג
טד וַיַּדְבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: טה דַּבֵּר אֶל־הָעֵדָה
לֵאמֹר הִעֲלוּ מִסְכֵּיב לְמִשְׁכַּן־קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם:
טז וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּתָן וְאַבִּירָם וַיִּלְכּוּ אַחֲרָיו
זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: טז וַיַּדְבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא
מֵעַל אֱהִיִּי הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאַל־תִּתְּנוּ
בְּכָל־אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן־תִּסְּפוּ בְּכָל־חַטָּאתָם: טז וַיַּעֲלוּ
מֵעַל מִשְׁכַּן־קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם מִסְכֵּיב וּדָתָן וְאַבִּירָם
יֵצְאוּ נִצְבִּים פֶּתַח אֹהֲלֵיהֶם וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם:
טז וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בּוֹזֵאת תִּדְעוּן כִּי־יְהוָה שְׁלַחְנִי
לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא מִלִּבִּי:
טז אִם־כִּמּוֹת כָּל־הָאָדָם יִמְתּוֹן אֵלֶּה וּפְקַדַת כָּל־
הָאָדָם יִפְקַד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה שְׁלַחְנִי: טז וְאִם־
בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוָה וּפְצָתָהּ הָאָדָמָה אֶת־פִּיהָ
וּבִלְעָה אֹתָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים

הַעֲדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם כָּרְגַע וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם:
 י וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קַח אֶת-הַמַּחֲתָה וְתֵן
 עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קִטְרֹת וְהוֹלֵךְ מֵהָרָה
 אֶל-הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי-יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה
 הַחַל הַנֶּגֶף: י וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר אָמַר מֹשֶ�ה וַיֵּרֶן
 אֶל-תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הַחַל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת-
 הַקִּטְרֹת וַיַּכְפֵּר עַל-הָעָם: י וַיַּעֲמֵד בֵּין-חַמֹּתַיִם וּבֵין
 הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגֵּפָה: י וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמִּגֵּפָה
 אַרְבַּעַת עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלִּבְדַּד הַמֵּתִים
 עַל-דִּבְרֵי-קֶרַח: י וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל-מֹשֶׁה אֶל-פֶּתַח
 אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמִּגֵּפָה נִעְצְרָה: פ

חמישי י וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: י דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֹתָם מִטָּה מִטָּה לְבֵית אָב
 מֵאֵת כָּל-נְשִׂאיהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר מִטּוֹת
 אִישׁ אֶת-שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל-מִטָּהוּ: י וְאֵת שֵׁם אַהֲרֹן
 תִּכְתֹּב עַל-מִטָּה לֹוִי כִּי מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית
 אָבוֹתָם: י וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת
 אֲשֶׁר אוֹעֵד לָכֶם שָׁמָּה: י וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבָחֵר
 בּוֹ מִטָּהוּ יִפְרַח וְהִשְׁכַּחְתִּי מֵעָלַי אֶת-תְּלֹנוֹת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מְלִינִם עֲלֵיכֶם: י וַיִּדְבֹּר מֹשֶ׈ה
 אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו אֶת-נְשִׂאיהֶם מִטָּה
 לְנָשִׂיא אֶחָד מִטָּה לְנָשִׂיא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם
 עָשָׂר מִטּוֹת וּמִטָּה אַהֲרֹן בְּתוֹךְ מִטּוֹתָם: י וַיִּנַּח
 מֹשֶׁה אֶת-הַמִּטּוֹת לִפְנֵי יְהוָה בְּאֹהֶל הָעֵדוּת: י וַיְהִי
 מִמַּחֲרֹת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל-אֹהֶל הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח
 מִמִּטָּה-אַהֲרֹן לְבֵית לֹוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיִּצֵּץ וַיִּגְמַל
 שְׁקָדִים: י וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת-כָּל-הַמִּטּוֹת מִלִּפְנֵי יְהוָה
 אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מִמִּטָּהוּ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 22 עמ' 196)

ולמה שקדים, הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות (רש"י)

(י, כג)

מבאר בחסידות, שיש שפע של חסד המתעכב עד שנמשך
 למטה, כי בכל היכל דגים את האדם אם הוא ראוי לשפע זה.
 אף בברכת פתנים עובר השפע במהירות דרך כל העולמות, וכמו
 נהר גדול מאד, ש"הלוך ללך במנהגו וישטף העצים והעפר
 המעבבים". וכנה נרמז גם ענין האתהפכא: כאשר המים בוקעים

שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את-יהוה:
 א ויהי ככלתו לדבר את כל-הדברים האלה
 ותפקע האדמה אשר תחתיהם: ב ותפתח הארץ
 את-פיה ותבלע אתם ואת-בתיהם ואת כל-האדם
 אשר לקרח ואת כל-הרכוש: ג וירדו הם וכל-
 אשר להם חיים שאלה ותכם עליהם הארץ
 ויאבדו מתוך הקהל: ד וכל-ישראל אשר
 סביבתיהם נסו לקלם כי אמרו פן-תבלענו הארץ:
 ה ואש יצאה מאת יהוה ותאכל את החמשים
 ומאתים איש מקריבי הקטרת: ו יז וידבר
 יהוה אל-משה לאמר: ז אמר אל-אלעזר בן-אהרן
 הפהן וירם את-המחתות מבין השרפה ואת-האש
 זרה-הלאה כי קדשו: ח זאת מחתות החטאים
 האלה בנפשתם ועשו אתם רקעי פחים צפוי
 למזבח כיהקריבם לפני-יהוה ויקדשו ויהיו לאות
 לבני ישראל: ו ויקח אלעזר הפהן את מחתות
 הנחשת אשר הקריבו השרפים וירקעום צפוי
 למזבח: ה זכרון לבני ישראל לזמן אשר לא-יקרב
 איש זר אשר לא מוזהר אהרן הוא להקטיר קטרת
 לפני יהוה ולא-יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר
 יהוה ביד-משה לו: פ וילנו כל-עדת בני-ישראל
 ממחרת על-משה ועל-אהרן לאמר אתם המתם
 את-עם יהוה: ו יהי בהקהל העדה על-משה
 ועל-אהרן ויפנו אל-אהל מועד והנה כסו הענן
 וירא כבוד יהוה: ח ויבא משה ואהרן אל-פני אהל
 מועד: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 53)

מלך בשר ודם ששרקה עליו מקצת מדינה (רש"י טז, כב)

היינו שהנהגת בני ישראל הייתה סרוחה ומאוסה בעיני ה',
 אבל לא התפנו למרד בו, שגרי קרח הסית ופתה אותם עד
 שהכניסם למחלוקת זו. ואלו קרח, שהביא אותם לסרחון זה, הוא
 חוטא ממש, מורד במלכות. מלך בשר ודם, שאינו יודע מי
 החוטא, נפרע מכלם, גם מאלו שסרחו; אבל הקב"ה, היודע
 מחשבות, הרי יודע מיהו האיש האחר החוטא, ומדוע יקצף על
 כל העדה.

רבי י וידבר יהוה אל-משה לאמר: ה' ה'מו מתוך

את הסתימה, היא נסחפת בדרם "וממחרת ללכת, עד שהמים נגזרים אחריה".

ששי כה ויאמר יהוה אל-משה השב את-מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני-מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו: ^כ ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו כן עשה: ^{כא} ויאמרו בני ישראל אל-משה לאמר הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו: ^{כב} כל הקרב | הקרב אל-משכן יהוה ימות האם תמנו לגוע: ^{כג} יח * ויאמר יהוה אל-אהרן אתה ובניך ובית-אביך אתך תשא את-עון המקדש ואתה ובניך אתך תשא את-עון כהנתכם: ^{כד} וגם את-אחיך מטה לוי שבט אביך הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך ואתה ובניך אתך לפני אהל העדת: ^{כה} ושמרו משמרתך ומשמרת כל-האהל אף אל-בלי הקדש ואל-המזבח לא יקבו ולא ימתו גם-הם גם-אתם: ^{כו} ונלוו עליך ושמרו את-משמרת אהל מועד לכל עבדת האהל וזר לא-יקרב אליכם: ^{כז} ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח ולא-יהיה עוד קצף על-בני ישראל: ^{כח} ואני הנה לקחתי את-אחיכם הלויים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתנים ליהוה לעבד את-עבדת אהל מועד: ^{כט} ואתה ובניך תשמרו את-כהנתכם לכל-דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את-כהנתכם והזר הקרב יומת: ^ל פ * וידבר יהוה אל-אהרן ואני הנה נתתי לך את-משמרת תרומתי לכל-קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה ולבניך לחקעוילים: ^{לא} זה יהיה לך מקדש הקדשים מן-האש כל-קרבתם לכל-מנחתם ולכל-חטאתם ולכל-אשמם אשר ישיבו לי קדש קדשים לך הוא ולבניך: ^{לב} בקדש הקדשים תאכלנו כל-זכר יאכל אתו קדש יהיה לך: ^{לד} * וזה-לך תרומת מתנם לכל-תנופת בני ישראל לך נתתים ולבניך ולבנותיך אתך לחקעוילים וכל-חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר-יתנו

ליהוה לך נתתים: ^ל בכו"י כל-אשר בארצם אשר יביאו ליהוה לך יהיה כל-טהור בביתך יאכלנו: ^{לז} כל-חרם בישראל לך יהיה: ^{לח} כל-פטור רחם לכל-בשר אשר-יקריבו ליהוה באדם ובבהמה יהיה-לך אף | פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור-הבהמה הטמאה תפדה: ^{לט} ופרויו מן-חורש תפדה בערפך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא: ^מ אף בכור-שור או-בכור כשב או-בכור עז לא תפדה קדש הם את-דמם תזרק על-המזבח ואת-חלבם תקטיר אשה לריח ניחח ליהוה: ^{מא} ובשרם יהיה-לך כחזה התנופה וכשוק תימין לך יהיה: ^{מב} כל | תרומת הקדשים אשר ירימו בני-ישראל ליהוה נתתי לך ולבניך ולבנותיך אתך לחקעוילים ברית מלח עולם הוא לפני יהוה לך ולזרעך אתך: ^{מג} ויאמר יהוה אל-אהרן בארצם לא תנחל וחלק לא-יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל: ^{מד} ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 17 עמ' 63)

כל פטר רחם . . . יהיה לך . . . ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה (יח, טו)

מפשטות הכתובים מוכח שגדר הפדיון הוא פדית החמור מיד הפהן, כי תכף משנולד הוא של הפהן ("לך יהיה"), אלא שהתורה צוה לישאל לפדותו מן הפהן, וגם הקלה עליו שיכול לפדותו בשה. והנה, יש אומרים שאם נתן לפהן את החמור לא קים את המצוה. אבל יש לומר, שגם לשיטה זו הפדיה היא מן הפהן, אלא שבפכתוב נתפשו רק שתי ברורות, פדיה וצריפה, לא נתינת החמור.

שביעי כה ולבני לוי הנה נתתי כל-מעשר בישראל לנחלה חלף עבדתם אשר-הם עבדים את-עבדת אהל מועד: ^{כא} ולא-יקרבו עוד בני ישראל אל-אהל מועד לשאת חטא למות: ^{כב} ועבד הלוי הוא את-עבדת אהל מועד והם ישאו עונם חקת עולם לדורותיכם ובתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה: ^{כג} כי את-מעשר בני-ישראל אשר ירימו ליהוה תרומה נתתי ללויים לנחלה על-בן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה: ^{כד} פ * וידבר יהוה אל-משה לאמר:



חצי קריש

וַיִּתְגַּדַּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. אַמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְרַעוּתָהּ
וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיַּקְרֵב מְשִׁיחָהּ. אַמֵּן
בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעָגְלָא וּבְזִמְן
קָרִיב וְאַמְרוּ אַמֵּן. אַמֵּן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ
יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ,
וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה,
וַיִּתְהַלָּל, שְׁמָה דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אַמֵּן לְעָלָא מִן כָּל
בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְאַמִּירָן בְּעֶלְמָא,
וְאַמְרוּ אַמֵּן: אַמֵּן



מפסיר ל ואמרת אלהים בהרימכם את־חלבֹו מִמֶּנּוּ
וְנַחֲשֹׁב לְלוֹיִם פְּתֻבּוֹת גֵּרִין וּכְתֻבּוֹת יָקֹב:
לֹא וְאִכְלֹתֶם אוֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אֲתֶם וּבֵיתְכֶם כִּי־
שָׂכָר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבַדְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
לֹא וְלֹא־תִשָּׂאוּ עָלְיוֹ חֲטֹאתֵיכֶם אֶת־חֲלָבֹו
מִמֶּנּוּ וְאֶת־קֹדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלֹלוּ וְלֹא
תָמוּתוּ: פפפ

צ"ה פסוקים, דניאל סימן.

כ וְאֶל־הַלֹּוִים תִּדְבֹּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֹׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֲתֶם
בְּנַחֲלַתְכֶם וְתִרְמַתָּם מִמֶּנּוּ תִרְוַמְתָּ יְהוָה מַעֲשֵׂר
מִן־הַמַּעֲשֵׂר: כ וְנַחֲשֹׁב לָכֶם תִּרְוַמְתֶּם בְּדֹגֶן מִן־
הַגֵּרִין וּכְמִלְאָה מִן־הַיָּקֹב: כה כֵּן תִּרְיֻמוּ גַם־אֲתֶם
תִּרְוַמְתָּ יְהוָה מִכָּל מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תִּרְוַמְתָּ יְהוָה לְאַהֲרֹן
הַכֹּהֵן: כז מִכָּל מַתְּנֵיכֶם תִּרְיֻמוּ אֵת כָּל־תִּרְוַמְתָּ
יְהוָה מִכָּל־חֲלָבֹו אֶת־מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: ל ואמרת
אלהים בְּהַרְיִמְכֶם אֶת־חֲלָבֹו מִמֶּנּוּ וְנַחֲשֹׁב לְלוֹוִים
פְּתֻבּוֹת גֵּרִין וּכְתֻבּוֹת יָקֹב: לא וְאִכְלֹתֶם אוֹתוֹ
בְּכָל־מְקוֹם אֲתֶם וּבֵיתְכֶם כִּי־שָׂכָר הוּא לָכֶם חֶלֶף
עֲבַדְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד: לב וְלֹא־תִשָּׂאוּ עָלְיוֹ חֲטֹאתֵיכֶם
אֶת־חֲלָבֹו מִמֶּנּוּ וְאֶת־קֹדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
לֹא תַחֲלֹלוּ וְלֹא תָמוּתוּ: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות לח ענף 69)

שׂאם הַקָּדִים לֹוי אֵת הַכֹּהֵן . . צְרִיף לְהַפְּרִישׁ . . לְתִרְוּמָה

(רש"י יח, כט)

בלמוד על דרך הפשט לא מסתבר לומר שמצד עצם החיוב
להפריש תרומה כבר ישנו בפעל בטבל חלק התרומה (שעתיד
להפריש). ולפי זה מובן מדוע צריכים פסוק מיוחד שׂאם הַקָּדִים
הַלֹוי אֵת הַכֹּהֵן בְּכָרִי חֵיב לְהַפְּרִישׁ תִּרְוּמָה גְדוּלָה.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי
שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט
ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא
מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מִשָּׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִינֵיהֶם הָיָא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיָּהּ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרַכֵּי־נֶגַם, וְכִלְנִיתִיָּהּ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׁמְאֻלָּהּ
עֶשֶׂר וּכְבוֹד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדדיקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוף. * האבנט חוגרים בתחילת
שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה
היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנִּאמְרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ
וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות
אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות
מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת קרח לקריאה בציבור ולשנים מקרא ואחד תרגום בשמואל א פרק י"ב

י וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם לָכוּ וְנִלְכֶּה הַגִּלְגָּל וְנַחֲדָשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה: טו וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם
הַגִּלְגָּל וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת־שָׁאוּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זִבְחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה
וַיִּשְׁלַח שָׁם שָׁאוּל וְכָל־אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מָאֹד: יב א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה
שָׁמַעְתִּי בְקוֹלְכֶם לְכָל אֲשֶׁר־אָמַרְתֶּם לִי וְאִמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: כ וַעֲתָה הִנֵּה־הַמֶּלֶךְ |
מִתְחַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וְאֲנִי זָקֵנְתִּי וְשִׁבְתִּי וּבְנֵי הָנֶפֶס אֲתֹכֶם וְאֲנִי הִתְחַלֵּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְעָרִי
עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: ג הִנְנִי עָנּוּ כִּי נָגַד יְהוָה וְנָגַד מְשִׁיחוֹ אֶת־שׁוּר | מִי לְקַחְתִּי וַחֲמוּר מִי
לְקַחְתִּי וְאֶת־מִי עָשִׂקְתִּי אֶת־מִי רָצוֹתִי וּמִי־דְמִי לְקַחְתִּי כִּכָּר וְאֲעֵלִים עֵינֵי כּוֹ וְאֲשִׁיב לָכֶם:
ד וַיֹּאמְרוּ לֹא עָשִׂקְתָּנוּ וְלֹא רָצוֹתָנוּ וְלֹא־לְקַחְתָּ מִי־דָאִישׁ מְאוּמָה: ה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עַד
יְהוָה בָּכֶם וְעַד מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מִצְּאֹתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עַד: ו וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֲשֶׁר הָעֵלָה אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ז וַעֲתָה הִתִּיצְבוּ וְאִשְׁפֹּטָה אֲתֹכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־צַדִּיקוֹת יְהוָה
אֲשֶׁר־עָשָׂה אֲתֹכֶם וְאֶת־אֲבוֹתֵיכֶם: ח כַּאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם וַיִּזְעַקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה
וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיִּשְׁבּוּם בְּמָקוֹם הַזֶּה:
ט וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכְּרוּ אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שַׂר־צָבָא חָצוֹר וּבִיד־פְּלִשְׁתִּים וּבִיד־
מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלַּחֲמוּ בָּם: י וַיִּזְעַקוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ חָטְאוּנוּ כִּי עֲזַבְנוּ אֶת־יְהוָה וְנַעֲבֹד
אֶת־הַבְּעֵלִים וְאֶת־הָעִשְׁתָּרוֹת וַעֲתָה הַצִּילֵנוּ מִיַּד אֹיְבֵינוּ וְנַעֲבֹדְךָ: יא וַיִּשְׁלַח יְהוָה
אֶת־יִרְבֶּעֵל וְאֶת־בֶּרֶךְ וְאֶת־יִפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל וַיִּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וַתִּשְׁכְּבוּ
בְּטָח: יב וַתִּרְאוּ כִּי נָחַשׁ מֶלֶךְ בְּגִיעֵמוֹן בָּא עֲלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לִי לֹא כִּי־מֶלֶךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ
וַיְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִלִּפְנֵיכֶם: יג וַעֲתָה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בָּחַרְתֶּם אֲשֶׁר שְׁאַלְתֶּם וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה
עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: יד אִם־תִּירָאוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ וְשָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְלֹא תִמְרוּ אֶת־פִּי

קעג

יְהוָה וְהִיתֶם גַּם־אַתֶּם וְגַם־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מֶלֶךְ עֲלֵיכֶם אַחֵר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: טו וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת־פִּי יְהוָה וְהִיתָה יַד־יְהוָה בָּכֶם וּבִאֲבוֹתֵיכֶם: טז גַּם־עָתָה הִתְיַצְבוּ וּרְאוּ אֶת־הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם: ז' הֲלוֹא קִצְר־חַטִּים הַיּוֹם אִקְרָא אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן קִלּוֹת וּמָטָר וַדְּעוּ וּרְאוּ כִּי־רַעַתְתֶּם רַבָּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לִשְׂאוֹל לָכֶם מֶלֶךְ: יח וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קֵלֶת וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָּל־הָעָם מֶאֱד אֶת־יְהוָה וְאֶת־שְׁמוּאֵל: יט וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם אֶל־שְׁמוּאֵל הִתְפַּלֵּל בְּעַד־עַבְדֶּיךָ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֶל־נָמוֹת כִּי־יִסָּפְנוּ עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לִשְׂאוֹל לָנוּ מֶלֶךְ: כ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אֲלִיתִּירְאוּ אֶתֶם עֲשִׂיתֶם אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת אֲךָ אֶל־תִּסּוּרוּ מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְעַבַדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־לִבְבְּכֶם: כא וְלֹא תִסּוּרוּ כִּי אַחֲרֵי הִתְהוּוּ אֲשֶׁר לֹא־יִזְעִילוּ וְלֹא יִצְּלוּ כִּי־תִהְיוּ הַמָּה: כב כִּי לֹא־יִפָּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בְּעַבְדוֹ שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם לֹו לְעַם:

לאחר שמסיים ההפסדה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבֵת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עַבְדְּךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבְנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אַחֲרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׂם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּבֵה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּת לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וּלְמִנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבוע פרשת קרח בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:34	5:33	8:35	8:33	9:05	9:07	10:17	10:19	19:51	19:52	20:17	20:19	19:32	20:30
חיפה (ק)	5:29	5:28	8:32	8:30	9:02	9:04	10:15	10:16	19:54	19:55	20:22	20:23	19:25	20:35
ירושלים (ק)	5:29	5:28	8:32	8:31	9:02	9:03	10:15	10:16	19:52	19:53	20:19	20:21	19:13	20:30
תל אביב (ק)	5:33	5:32	8:34	8:32	9:05	9:06	10:17	10:18	19:52	19:53	20:19	20:20	19:33	20:33
אוסטריה וינה (ק)	4:50	4:48	8:20	8:19	8:50	8:51	10:12	10:13	21:02	21:04	21:41	21:42	20:46	22:03
אוסטרליה מלבורן (ח)	7:32	7:31	9:23	9:22	9:54	9:55	10:43	10:44	17:11	17:12	17:39	17:40	16:54	17:52
אוקראינה אודסה (ק)	5:02	5:00	8:26	8:25	8:57	8:58	10:17	10:19	20:55	20:57	21:32	21:33	20:39	21:37
אוקראינה דונייצק (ק)	4:25	4:24	7:55	7:53	8:25	8:26	9:47	9:48	20:35	20:36	21:13	21:14	20:18	21:18
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	4:35	4:34	8:05	8:03	8:35	8:36	9:57	9:58	20:48	20:49	21:26	21:27	20:31	21:31
אוק. ז'יטומיר (ק)	4:52	4:51	8:26	8:25	8:57	8:58	10:20	10:21	21:21	21:22	22:02	22:03	21:04	22:07
אוקראינה קייב (ק)	4:43	4:42	8:18	8:17	8:48	8:49	10:12	10:13	21:16	21:17	21:57	21:59	20:59	22:03
איטליה מילאנו (ק)	5:31	5:30	8:55	8:53	9:25	9:26	10:45	10:46	21:18	21:19	21:53	21:55	21:01	22:14
אקוואדור קיטו (ח)	6:05	6:03	8:37	8:39	9:07	9:09	10:10	10:11	18:26	18:28	18:49	18:50	18:09	18:54
ארגנטינה ב. איירס (ח)	7:58	7:57	9:51	9:52	10:24	10:25	11:14	11:15	17:52	17:53	18:19	18:20	17:35	18:32
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	9:04	9:03	10:53	10:52	11:22	11:24	12:10	12:12	18:29	18:30	18:58	18:59	18:12	19:03
ארה"ב בולטימור (ק)	5:38	5:37	8:49	8:48	9:20	9:21	10:36	10:37	20:38	20:39	21:09	21:10	20:21	21:14
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	5:21	5:20	8:36	8:35	9:07	9:08	10:23	10:25	20:34	20:35	21:05	21:07	20:17	21:22
ארה"ב ג'רסי (ק)	5:22	5:21	8:36	8:35	9:07	9:08	10:24	10:25	20:33	20:34	21:05	21:06	20:16	21:22
ארה"ב דטרויט (ק)	5:52	5:51	9:10	9:08	9:40	9:41	10:58	10:59	21:16	21:17	21:49	21:50	20:59	22:06
ארה"ב היוסטן (ק)	6:19	6:18	9:17	9:16	9:48	9:49	10:59	11:01	20:27	20:29	20:54	20:55	20:10	21:06
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	5:38	5:37	8:43	8:42	9:13	9:15	10:27	10:28	20:11	20:12	20:39	20:40	19:54	20:52
ארה"ב מיאמי (ק)	6:28	6:27	9:21	9:20	9:52	9:54	11:02	11:03	20:17	20:18	20:42	20:44	20:00	20:55
ארה"ב ניו הייבן (ק)	5:17	5:16	8:31	8:30	9:02	9:03	10:19	10:20	20:30	20:31	21:01	21:03	20:13	21:20
ארה"ב שיקאגו (ק)	5:10	5:09	8:29	8:27	8:58	9:00	10:16	10:17	20:34	20:35	21:06	21:07	20:17	21:22
בוליביה לה פאס (ח)	6:51	6:49	9:12	9:11	9:39	9:41	10:37	10:39	18:18	18:19	18:41	18:42	18:01	18:46
בלגיה אנטוורפן (ק)	5:24	5:23	8:59	9:00	9:31	9:32	10:55	10:56	22:03	22:05	22:46	22:47	21:47	23:16
בלגיה בריסל (ק)	5:25	5:24	9:01	9:00	9:32	9:33	10:56	10:57	22:03	22:04	22:45	22:46	21:46	23:13
בלרוס ליובאוויטש (ק)	4:13	4:12	8:01	8:03	8:33	8:34	10:01	10:02	21:41	21:43	22:32	22:34	21:25	22:38
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:43	6:42	8:51	8:53	9:23	9:24	10:18	10:19	17:33	17:34	17:57	17:59	17:16	18:06
ברזיל ריו דה ז'נרו (ח)	6:28	6:27	8:38	8:37	9:08	9:09	10:03	10:05	17:21	17:22	17:45	17:46	17:04	17:53
בריטניה לונדון (ק)	4:38	4:37	8:17	8:16	8:47	8:48	10:12	10:13	21:25	21:27	22:08	22:10	21:08	22:37
בריטניה מנצ'סטר (ק)	4:36	4:35	8:20	8:19	8:50	8:51	10:17	10:18	21:45	21:46	22:32	22:34	21:28	23:07
גרמניה ברלין (ק)	4:40	4:39	8:21	8:19	8:51	8:52	10:16	10:18	21:36	21:37	22:21	22:22	21:19	22:26
גרמניה פרנקפורט (ק)	5:10	5:09	8:46	8:45	9:16	9:17	10:39	10:40	21:43	21:45	22:24	22:25	21:26	22:29
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	6:48	6:46	8:55	8:57	9:25	9:27	10:00	10:00	17:31	17:32	17:56	17:57	17:14	18:01
הודו בומביי (ח)	5:59	5:59	8:46	8:45	9:17	9:19	10:25	10:26	19:20	19:21	19:44	19:45	19:03	19:49
הודו פונה (ח)	5:55	5:54	8:42	8:41	9:13	9:14	10:20	10:22	19:17	19:18	19:41	19:42	19:00	19:46
הונגריה בודפשט (ק)	4:43	4:42	8:11	8:10	8:41	8:43	10:02	10:04	20:47	20:49	21:24	21:26	20:30	21:30
טורקיה איסטנבול (ק)	5:29	5:28	8:44	8:43	9:15	9:16	10:31	10:33	20:42	20:43	21:13	21:15	20:25	21:19
יוון אתונה (ק)	5:59	5:59	9:08	9:10	9:40	9:42	10:56	10:57	20:53	20:54	21:23	21:24	20:36	21:28

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	5:06	5:07	8:31	8:33	9:04	9:05	10:24	10:26	21:05	21:06	21:41	21:43	20:48	21:47
מקסיקו מ. סיטי (ק)	6:50	6:52	9:42	9:44	10:12	10:13	11:21	11:22	20:25	20:26	20:49	20:50	20:08	20:54
ניו זילנד קרייסטצ'רץ' (ח)	8:00	8:01	9:40	9:42	10:13	10:14	10:59	11:00	17:01	17:02	17:32	17:33	16:44	17:37
נפאל קטמנדו (ח)	5:01	5:03	8:00	8:02	8:31	8:32	9:42	9:43	19:08	19:09	19:34	19:35	18:51	19:39
סינגפור סינגפור (ח)	6:57	6:58	9:27	9:28	9:59	10:01	11:01	11:03	19:14	19:15	19:36	19:38	18:57	19:42
פולין ורשא (ק)	4:08	4:09	7:50	7:51	8:21	8:22	9:46	9:47	21:05	21:07	21:50	21:51	20:49	21:55
פרו לימה (ח)	6:24	6:26	8:42	8:43	9:15	9:16	10:13	10:14	17:54	17:55	18:17	18:18	17:37	18:22
צרפת ליאון (ק)	5:46	5:47	9:10	9:11	9:42	9:43	11:02	11:03	21:37	21:39	22:13	22:14	21:21	22:33
צרפת פריז (ק)	5:42	5:43	9:13	9:14	9:45	9:46	11:07	11:08	22:01	22:03	22:40	22:42	21:45	23:04
קולומביה בוגוטה (ח)	5:38	5:39	8:16	8:17	8:46	8:47	9:50	9:51	18:17	18:18	18:39	18:40	18:00	18:44
קנדה טורונטו (ק)	5:31	5:32	8:51	8:52	9:23	9:24	10:41	10:43	21:06	21:07	21:40	21:41	20:49	21:58
קנדה מונטריאול (ק)	5:01	5:02	8:24	8:26	8:56	8:57	10:16	10:17	20:50	20:51	21:25	21:26	20:33	21:45
קפריסין לרנקה (ק)	5:30	5:31	8:33	8:34	9:06	9:07	10:20	10:21	20:03	20:04	20:31	20:32	19:46	20:36
רוסיה מוסקבה (ח)	4:37	4:38	8:32	8:33	9:02	9:03	10:31	10:32	22:24	22:25	23:19	23:20	22:07	0:01
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	5:21	5:22	8:48	8:49	9:20	9:21	10:40	10:42	21:23	21:24	22:00	22:01	21:06	22:05
שווייץ ציריך (ק)	5:23	5:24	8:52	8:53	9:23	9:24	10:44	10:45	21:31	21:32	22:08	22:09	21:14	22:29
תאילנד בנגקוק (ח)	5:48	5:49	8:29	8:30	9:01	9:03	10:07	10:08	18:50	18:51	19:13	19:14	18:33	19:18

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכל פלאויב ואורב ולסמים וחסות רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il